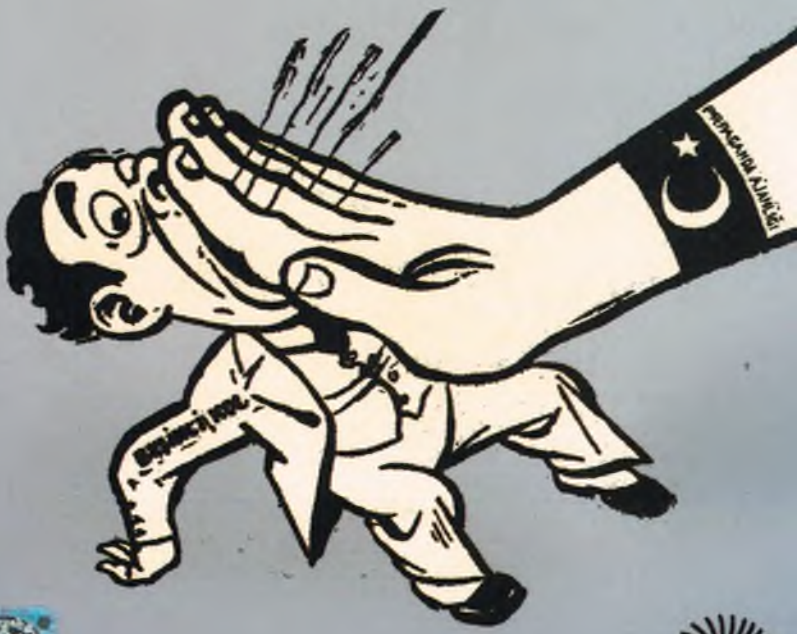
BASKIN ORAN

Türkiyeli Gayrimüslimler

ÜZERİNE YAZILAR

YAYINA HAZIRLAYAN

Ülkü Özen

İletişim

İletişim

BASKIN ORAN TÜRKİYELİ GAYRİMÜSLİMLER

BASKIN ORAN

Türkiyeli Gayrimüslimler

Üzerine Yazılar

BASKIN ORAN 1945 İzmir doğumlu. Saint Joseph ve İzmir Atatürk Lisesi'nden sonra 1968'de bitirdiği Mülkiye'de asistanken 12 Mart döneminde bir kere, 12 Eylül döneminde üç kere görevden atıldı; her seferinde Danıştay kararıyla döndü. Uluslararası ilişkilerde 1991'de doçent, 1997'de profesör oldu. Milliyetçilik, azınlıklar ve Türk dış politikası üzerine çalışıyor ve *Agos* ile *Radikal İki*'de Bodrum'daki matrak şeylerden Türk dış politikasına kadar çeşitli konularda yazıyor. Seksen kadar makalesi ve şu kitapları yayımlandı: *Azgelişmiş Ülke Milliyetçiliği-Kara Afrika Modeli*; *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*; *Atatürk Milliyetçiliği-Resmî İdeoloji Dışı Bir İnceleme*; *Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları* (2 cilt); *Nerde O Eski Mapusaneler*; *Devlet Devlete Karşı*; *Kalkık Horoz-Çekiç Güç ve Kürt Devleti*; *Yunanistan'ın Lozan İhlalleri*; *Küreselleşme ve Azınlıklar*; (ed.) *Türk Dış Politikası-Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar* (2 cilt); *Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi*; *Enişte Gözüyle Bodrum*; *Türkiye'de Azınlıklar-Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*; *M.K. Adlı Çocuğun Tehcir Anıları - 1915 ve Sonrası*; *Türkiye İnsan Hakları Bilançosu - 2006 İzleme Raporu*; *Türkiyeli Kürtler Üzerine Yazılar* (yay. haz. Ülkü Özen). Yurtdışında yayımlanmış kitapları: *M.K-Récit d'un déporté arménien* (Fransa); (ed.) *Turkish Foreign Policy 1919-2006* (ABD).

Tlf. ve faks: 312-490 65 70
baskinoran@gmail.com

İletişim Yayınları 1633 • Baskın Oran Bütün Eserleri 8
ISBN-13: 978-975-05-0925-4
© 2011 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2011, İstanbul

EDİTÖR Kıvanç Koçak
KAPAK Suat Aysu
KAPAKTAKİ KARİKATÜR "Hükümetin eli bir deliği daha kapattı", *Vatan*, 14 Nisan 1941
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Oben Üçke
DİZİN Burcu Tunakan
BASKI ve CİLT Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BASKIN ORAN

Türkiyeli Gayrimüslimler

Üzerine Yazılar

YAYINA HAZIRLAYAN

Ülkü Özen

iletişim

İÇİNDEKİLER

BU CİLT NİYE KALIN? 11

İSTANBUL'UN GAYRİMÜSLİMLERİ 15

ERMENİ SORUNUNA BİR YAKLAŞIM 28

RUM MALLARINA GİZLİ İPOTEK 33

İSTANBUL'DA DÖRT BİN RUM KALDI 40

ATİNA'DAKİ İSTANBULLULAR 48

DIŞ SORUNLAR VE İÇERDEKİ REJİM 54

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TALİM VE TERBİYE KURULU'NU İHBAR EDİYORUM! 58

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINI KİM İHBAR ETSİN? 67

ERMENİ VATANDAŞLARA KARŞI YÜRÜTÜLEN BU KAMPANYANIN SONU KÖTÜYE VARACAK 77

MEMLEKETİMDEN "MİLLETVEKİLİ" MANZARALARI 81

TÜRKİYE = SÜNNİ MÜSLÜMAN TÜRK 84

CEHALETİN DANİSKASI, PARANOYANIN DİK ÂLÂSI VE FENER PATRİKHANESİ 87

KÂRHANECİLER VE KERHANECİLER 90

HRANT İLE RAKEL'İN EVİNDE BİR RAKI SOFRASI 93

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI GERİCİLİĞE İŞTE ŞİMDİ BAŞLIYOR! 97

VALLA AŞKOLSUN, SAYIN BAKANIM! 100
"GAYRİVATANDAŞLAR"A BU SON ŞER TÜRKİYE İÇİN HAYIR OLABİLİR 103
"ERMENİ SORUNU"NA TÜY DİKMEK... 107
LAİK TÜRKİYE'DE MİSYONER FAALİYETLERİ 112
TEK BİR KELİMEYE KÖLE OLMAK... 116
ERMENİ TASARILARI NASIL ÖNLENİR? 120
TÜRKİYE ERMENİ CEMAATİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER 124
MEKTUP VE DİYET 128
İKİ CENAZE, BİR DÜĞÜN... 131
TÜKÜRÜK 135
AMERİKALI TÜRKLERİN "NEFRET SÖYLEMİ" 139
PARANOYA 145
SÜRYANİ GENELGESİ VE PARANOYA 149
ÜZEYİR GARİH TÜRK DOSTU MUYDU? 153
BONCUK MUHABBETİ 157
SALKIM KONUSUNDA İTTİHATÇI KAFAMIZA TALKIN 161
KALKAN İLE AYNA 164
DİNSEL AYRIMCILIKTA EVELALLAH KARARLIYIZ 167
MICHIGAN'DA G/J HARFLERİ VE TÜRKİYE ERMENİLERİ 171
AVUSTRALYA'DAKİ ERMENİLER 180
SAĞIRLAR DİYALOG(SUZLUĞ)U 189
ALDO ÖLMÜŞ, BEN BİR ÖZÜR DİLEYEMEDEN... 196
ADINIZ NEDİR? 199
ABSÜRD BİR KORKU FİLMİ GİBİ... 203
AZINLIK VAKIFLARI YÖNETMELİĞİ'NİN NERESİ DOĞRU? 208
PARANOYANIN SONU, GELİP IRKÇILIĞA DAYANDI 213
EN BÜYÜK ISRAR, EN HAKSIZ HUSUSTA: "KARŞILIKLILIK" 218
DIŞ POLİTİKA SORUNU DEĞİL; SEVR PARANOYASI! 223
YENİ AZINLIK VAKIFLARI YÖNETMELİĞİ 227
FENER PATRİĞİ'NE MADALYA VERİLMELİDİR 232
HALİÇ'E BALIK, MİDYAT'A SÜRYANİ DÖNÜYOR 237

İNSAN HAKLARIMIZDA İMAM-CEMAAT İLİŞKİLERİ 241
KORKU ÇOK, MANTIK YOK
(VEYA HEYBELİADA RUHBAN OKULU OLAYI) 245
DEV BİR ADIM AMA ÇOK DİKKAT! 249
BAŞBAKANLIK İNSAN HAKLARI DANIŞMA KURULU
"AZINLIK HAKLARI VE KÜLTÜREL HAKLAR ÇALIŞMA GRUBU" RAPORU
(Ekim 2004) 252
AB'NİN ÇİFTE STANDARDI NEREDEN BESLENİYOR? 264
ERMENİ SORUNUNDA HARİÇTEN GAZELCİLER 268
AB'Yİ AŞMIŞ BİR KENT: ANTAKYA 273
LÂHASÜMÜT 277
ERİVAN'DAN GELİYORUM... 281
SON TABU: "PARALEL TÜRKİYE"NİN DURUMU 284
YENİ TCK'YI HEYECANLA BEKLERKEN... 288
ERMENİ SORUNU KONFERANSI VE İLBER HOCA(-LAR) 291
1915: YAPAN VE SAVUNAN FARKI 301
ÇOCUKLUĞUMDAN İKİ TARİH 304
TÜRKİYE'DE ERKEKLİK 311
TARİHİ KONFERANS BAŞLARKEN... 315
TARİHİ KONFERANSTAN SAHNELER 318
MECAZ SANATININ ETTİKLERİ 322
"200.000 ERMENİ TÜRKLERE KARŞI SAVAŞTI" MESELESİ 326
TRABZON'DAKİ PAPAZI BEN DE GİDİP VURABİLİRDİM 330
YAHUDİLERİ, MÜSLÜMANLARI, ERMENİLERİYLE KUTSAL KUDÜS 337
GAYRİMÜSLİM VAKIFLARINDA SON DURUM 351
DEVLET DENETLEME KURULU'NUN "BİLİNÇALTI"SI 355
MİLLİ GÜVENLİK KURULU'NUN YAZISI
NEYİ, KİMDEN, NİÇİN GİZLİYOR? 360
ALTMIŞ DOKUZ 364
ÇILDIRIN 371
BATI TRAKYA'DA YENİ YUNAN REZALETİ 375

NE YAZI YAZARMIŞIM YA HÛ! 379
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN
SON KARARI ÜZERİNE "İLGİNÇ" YORUMLAR 382
BU KADARI DA YAPILMAZ BE HRANT! 386
BATI TRAKYA'DAKİ CENAZEDE 100.000 KİŞİ: "HEPİMİZ TÜRKÜZ!" 390
YARGITAY'IN BİR KARARI ÜZERİNE:
FENER RUM ORTODOKS PATRİKHANESİ VE EKÜMENİKLİK 394
HALAÇOĞLU'NUN ŞERRİNDEN HAYIRLAR 419
KORKU SPREYİ 425
SANDVİÇİN DOYULMAZ LEZZETİ 431
"TADINDA BIRAKMA"YI BİLMEMEK 436
PERİNÇEK DAVASININ DERSLERİ 441
BİR PROGRAM, BİR KARAR, BİR FIKRA 448
VAKIFLAR YASASI VE GAYRİMÜSLİM VAKIFLARI 452
İSLÂMCI LAİKLERİMİZLE BİR GECE 464
24 NİSAN 12 EYLÜL'ÜN ATASI MI? 468
İMROZ VE BOZCAADA VİTRİNİ 473
ERMENİ DİASPORASI: HRANT'TAN SONRA NEREDEYİZ 478
TUTMAYIN O ZAMAN TÜRKİYE'Yİ 504
AYA NİKOLA KİLİSESİNİ NASIL YIKTIK 509
KESİN İTİRAF: "TÜRK MİLLETİ" = MÜSLÜMAN TÜRKLER 514
VERDİĞİMİZ HUZURSUZLUK İÇİN ÖZÜR DİLERİZ 519
SÜRYANİLERİN CANINA TAK DEDİ 527
TÜRKİYE'NİN RÖNTGENİNDE HÜZÜN HALLERİ 533
"ÜNİVERSİTELİ EFENDİLER!" 541
GAZZE'NİN ŞERRİ VE HAYRI 545
CEZA DEĞİL, MADALYA VERELİM 551
İĞNELİ FIÇI NÖBETİ VE ONURU 557
TRABZON'U ANCAK "BÜYÜK FELAKET" KURTARABİLİR 563
KARDEŞ AZERBAYCAN 567
LEYLEKİAN İLE LEYLEKGİLLERE DAİR 572

LAİK ÜLKEMİZDE ETNO-DİNSEL TEMİZLİKLER 578
MOSKOVA METROSU 584
YUNANİSTAN ELDEN GİDİYOR 590
ERMENİ DİASPORASIYLA ÜÇ GÜN 595
PROJEKTÖRLER ÜLKESİ 627
ACELE ARANIYOR: BİRAZ MANTIK 633
ERİVAN DAMINDA BİR DELİDOLU SARKİS 639
"TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR"CİLERİN KANAYAN YARASI 644
KUTSAL İTTİFAK: ERMENİ, AZERİ VE TÜRK TAŞNAKLARI 649
BOSTON'DA VE TÜRKİYE'DE GERÇEKÜSTÜ VAZİYETLER 654
MARAŞLI (H)ARİKA HANIM'IN İMPLANTLARI 659
İSVİÇRE DİBİN KARA... 663
TO PEDİ AFTO ME STAVRONİ! 668
ANKARALI BİR ERMENİ'NİN MEKTUBU 673
TEK KUSURLU: TÜRKİYE 677
MİLLİ ONUR ASIL NASIL KORUNUR? 683
BİR KELİMENİN İKİ MİLLETE ETTİĞİ 687
1839'DAN 1915'E YUVARLANAN SÜREÇ 694
"TÜRKLERİN PİS KANI" MESELESİNİ ARTIK ÖĞRENSEK? 699
BİGÜNAHIM DEME BARİ 704
AHTAMAR'DA BİR TABUNUN YIKILIŞI 708
KUTSAL BAKİRE'DE CUMA 729
İKİNCİ LAİKLEŞME 734
PARÇALAMA SIRASI SÜRYANİLERDE 739
MOR GABRİEL BARIŞTIRDI 744
ERMENİLİKTEN NASIL SIYIRDIM? 749
'YATAN' MEVZUBAHİS OLUNCA "ADALET"... 753
İKİ HALKA DA YAZIK OLUYOR 757
DİZİN 761

BU CİLT NİYE KALIN?

Bir gazete/dergi yazısının ömrü, kelebeğinki kadarmış: 24 saat. Onun için, sürekli yazmaya başlayışımdan itibaren çıkan yazılarımdan bugün için anlamlı olanlarım, kadim arkadaşım Ülkü (Özen) derlemeye başladı. İlki *Türkiyeli Kürtler* adıyla çıktı. Bu, ikincisi oluyor. Devamı da gelecek. Şimdi, ilk planda, ülkemizdeki TSK ile Yargı, yani Kemalizm üzerine bir derleme yapmak ufuk açıcı olur diye düşünüyorum.

Türkiyeli Kürtler'deki yazılar 1993'ten başlıyordu. *Türkiyeli Gayrimüslimler* ise 1982'den. Bu yüzden de bu cilt birincisine oranla çok daha kalın oldu. Nedeni basit: Kürt konusuna oranla gayrimüslimler konusunda çok daha erken uyandım. Bunun da sebebini sorarsanız, *Türkiyeli Kürtler*'in en başında söylemiştim, 1930'lardan kalma ideolojim Kürtler konusunda uyanmamı epey bir süre engelledi.

Peki, gayrimüslimler konusunda nasıl daha erken uyandım? Onu da *Türkiyeli Kürtler*'in en başında uzun uzun yazdım ama burada da kısaca söyleyeyim, Herkül Millas sebep oldu. *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu* kitabımı eleştirdi. Ben o kitabın fevkalade objektif olduğunu düşünüyordum. Bu ciddi eleştiri tam bir şok tedavisi oldu. Bir de baktım ki, Batı Trakya'daki baskılar ve haksızlıklar bire bir bizde de Rumlara yapı-

lıyor, maşallah. Hatta, Türk devleti fevkalade eşitlikçi olduğu için, diğer gayrimüslimler de katiyen ihmal edilmiyor. Şoku yiyince, durumlarına eğildim. Yazdığım *Yeni Gündem* ve *İkibin'e Doğru* dergilerinin azınlık konularına büyük ilgi gösterişleri de, bu evrimi geçirmeme şüphesiz çok yardımcı oldu.

Özellikle Hrant'la tanıştıktan sonra Ermeniler konusunda epey yazdım. Onunla telefonda tanışmamızı sağlayan yazı da var bu kitapta: *Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nu İhbar Ediyorum*. Onunla içki sofralarımız da: *Hrant ile Rakel'in Evinde Bir Rakı Sofrası* ve *Boncuk Muhabbeti*. Onun arkasından ağlaya ağlaya yazdığım yazı da: *Bu Kadarı da Yapılmaz Be Hrant !*

Gerek haftalık gerekse bilimsel yazıları Ülkü kronolojik sıraya koydu, benim zihinsel gelişmemi izleyebilesiniz diye. Bunun tek istisnası, NTV'nin *İstanbul Ansiklopedisi*'nde yayımlanan "Azınlıklar" yazısıdır. En genel yazı olduğu için onu en başa koyduk. "Zihinsel gelişme" derken, bendeniz tabii ki anamın karnından şu andaki gibi doğmadım. Neredeyse istisnasız herkes gibi, "devlet refleksi" denilen ve insanı/vatandaşı rezil eden ezberle büyüdüm. "Ermeni sorunu asla gerçek bir sorun değildir" ve "Kürt sorunu uygarlık götürmemekten çıkıyor" gibi deyişler içeren bu ilk yazılar, 1930'lar Kemalizmi'nden İnsan Hakları'na geçiş yapma dönemimin aynasıdır. *Ermeni Sorununa Bir Yaklaşım* gibi yazıları o tarihlerde yazmış olmaktan hiç utanmıyorum. Niye utanacakmışım; beni o hale koyanlar yani bana o kafa yapısını empoze etmiş olan sistem utansın. Aksine, oralardan buralara geldiğim yani değiştiğim için kendimle iftihar ediyorum. Bazı yazıların sonunda "2011'de Not" diye ekler var. İlgili konunun son durumunu vermek için, ama bazen de ilgili yazının o zamanki kafamı nasıl yansıttığına dikkati çekmek için. Onun için, bu kitap sadece bir makaleler fotokopisi değildir; hem bir film şeridi dir hem de bir özeleştiridir.

Yalnızca Türkiye'deki gayrimüslimleri almakla yetinmedik. Onlardan ayrılması mümkün olmayan, bugün yabancı ülkelere göç etmek zorunda bırakılmış Türkiyelileri de aldık: Rumları, özellikle de, Türklerden bin kere daha Osmanlı olan Er-

menileri. Önemi Kürt Meselesinden hemen sonra gelen Ermeni Meselesi konusunda *1839'dan 1915'e Yuvarlanan Süreç* başlığını taşıyan yazı, seçmeyi bana bırakırsanız, bu konuda pilot yazıdır. Ermeni Meselesinin ciğerine ilişkindir ve *Ermeni Diasporası: Hrant'tan Sonra Neredeyiz?* gibi dizi yazılarda da geliştirilmiş film şeridinin özetidir. Başka dizi yazılar da bu insanları anlatmaktadır. Raffi'yi, o Ankaralı Raffi'yi, o tek kelimeyle insanüstü insanı anlatan *Avustralya'daki Ermeniler*'i tavsiye ederim. Ama ne olur Eliz Hanım'ı ihmal etmeyin; 1921'de yollarda doğmuş, geçen yıl göçüp giden, canım ciğerim, İskenderunlu Eliz Hamm'ı: *Yahudileri, Müslümanları, Ermenileriyle Kutsal Kudüs*. Bu insanların bazılarının nasıl katılaştıkları için de *Ermeni Diasporasıyla Üç Gün*'e göz gezdirin isterseniz.

Sahte tevazuu tamamen bir kenara bırakarak söylüyorum, Ülkü girişmese bu derlemeler dizisi olmazdı. Yeni şeyler öğrenip yazmaktan, eskileri bugünle ilintilendirerek derlemeye, fotoğraflar eklemeye, internetten kimi şeyler bulup indirmeye zaman nerede? Bu sevap Ülkü'ye iki cihanda yeter. Basım aşamasında her türlü derdimize koşan Hüsnü (Abbas) ve Kıvanç (Koçak) arkadaşlarıma ikimiz de müteşekkiriz. İyi okumalar, efendim.

B.O.

İSTANBUL'UN GAYRİMÜSLİMLERİ

İstanbul gayrimüslimlerinin öyküsü, Türkiye Cumhuriyeti'ni Müslüman Türkleştirmenin ve ülkede bir "milli/Müslüman burjuvazi" yetiştirmenin öyküsüdür.

Osmanlı (imparatorluk) dönemi

II. Mehmet 1453'te Bizans'ın başkentini fethetti ve onun hemen dibindeki Galata kolonisinin anahtarları Cenovalılar (Cenevizliler) tarafından kendisine sunuldu. Bir anda –Osmanlı, Rumları ilk defa fethetmiyordu ama– kendisini o zamana kadar görmediği yoğunlukta (uygarlık vs.) bir gayrimüslim tebaaya sahip buldu. Kentin nüfusu, çok az miktarda Müslüman sayılmazsa, tamamen gayrimüslimlerden oluşuyordu. Bu nüfusun azdan çoğa doğru genel bir dökümünü yapmak gerekirse: Ortodoksluğun bir kolu olan Süryaniler, "Romaniot" olarak bilinen Museviler/Yahudiler, genelde "Cenevizli" olarak bilinen İtalya yarımadası kökenli Katolikler, günümüzde "Gregoryen" olarak bilinen Ortodoks Ermeniler ve tabii ki İstanbul'a esas ekonomik, toplumsal ve kültürel rengini veren Grek Ortodokslar (Rumlar).

Sadece silaha dayanarak fetheden galipler, mağlupların kültürünü edinirlermiş. Bu kural İstanbul'da tam anlamıyla işledi. Osmanlı, Rumlardan sayısız olumlu ve olumsuz kültür öğeleri

edindi: Harem-selamlık, kardeş öldürme, bürokratik yapı, devletin din üzerinde egemenlik sağlaması anlamında laiklik vb.

Bu durumun yanı sıra, imparatorlukta gayrimüslim oranının birdenbire artması fethin hemen ertesi yılı (1454) Osmanlı için yepyeni ve çok temel bir düzenin başlatılmasını gerektirdi: Millet Sistemi. Tebaa, "Millet-i Hâkime" ve "Millet-i Mahkûme" olarak iki temel bölüme ayrıldı. Yani hüküm veren cemaat, Müslümanlar bir yanda; kendisi hakkında hüküm verilen cemaat(ler), gayrimüslimler diğer yanda.

Bu terimlerden de anlaşılabileceği gibi, bu düzen tam bir "eşitsizlik" getiriyordu. Fakat aynı zamanda da, gayrimüslimlere çok ciddi bir "özerklik". O kadar ki, patrikler ve hahambaşı gibi dinsel liderler yönetim, eğitim, dindaşlardan vergi toplama ve hatta dinden çıkmaya kalkanları Sultan'a şikâyet edip cezalandırtmaya kadar çok sayıda özerk yetkiye sahip kılınmıştı. Çünkü başka türlüsü olamazdı. İmparatorluğun doruk noktasında toplam nüfusun 1/3'üne ulaşan gayrimüslimleri şeriat temelli hukuk kurallarıyla yönetmek mümkün değildi. Zaten bütün gerçek imparatorluklar (Eskiçağ ve Ortaçağ), ulus-devlet ortaya çıkıp da insanların ve cemaatlerin A'dan Z'ye her şeyine karışmaya başlayana kadar yaşamlarını bu özerklik ilkesi üzerine kurmuşlardır.

Fakat, özerklik düzeninin ötesinde, Osmanlı bu insanları kadife eldivenle tuttu. Çünkü Anadolu'nun kıraçlığı ve o dönemde tarımın sadece "doyumluk" olduğu düşünülürse, Osmanlı Müslümanı değer üretmiyordu. Müslümanlardan oluşan ordu (gayrimüslimler silah taşıyamıyordu) ilkbaharda çıktığı seferlerle Güneydoğu ve Doğu Avrupa'nın artı-değerini yağmalayıp ve yönetimlerini haraca bağlayıp geri dönüyor, Osmanlı da onunla geçiniyordu (zaten bu yüzdendir ki, bu yayılma durduğu anda otomatik olarak gerileme başlayacaktır). Oysa gayrimüslimler, Batı Avrupa tüccarı ile Doğu ve Güneydoğu Asya üreticisi arasındaki ticaret köprüsü ve ayrıca sanatkâr ve zanaatkâr olarak yüzyıllardır değer üreten unsurlar olagelmişlerdi. Batı Avrupa tüccarının coğrafi keşifler sonucu (1492'de Amerika, 1498'de de Ümit Burnu yolu) ticareti artık buradan geçirmeyeceği korkusu

Resmî adı "İstanbul Ekümenik Patrikhanesi" olan Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin sokaktan görünüşü

ve gerçeğidir ki, imparatorluğun en güçlü döneminde (Kanuni) en önemli kapitülasyonların verilmesine yol açacaktır (1536).

İşte bu nedenle Osmanlı politikası İstanbul gayrimüslimlerini hep iyi tutmaya çalıştı. Nitekim fetihten hemen sonra bugünkü Fener Rum Ortodoks Patrikliği'ni ferman çıkartarak ihya etti. Arkasından, Bursa'daki Ermeni ruhani liderini 1461'de Samatya'ya getirterek Patrik ilan etti (Patrikhane 180 yıl sonra Kumkapı'ya geçecektir). Yine arkasından, 1493'te İberya Yarımadası'na gemi yollayarak buradan kovulan "Sefarad" Yahudilerini Selanik ve özellikle de İstanbul'a yerleştirdi. Anadolu'daki gayrimüslimler de zaman zaman İstanbul'a göçürülmüşlerdir.

Bizde çoğu insan bütün bunları "Osmanlı'nın hoşgörüsü"ne yorar. Oysa bütün olay imparatorluğun atardamarları olan ticaret, sanat ve zanaatı kesintiye uğratmama çabasından ibaretti. Tabii bu arada Osmanlı'nın geleneksel denge politikası İstanbul içinde de sürdürüldü: Tek bir gayrimüslim cemaatin tekel sahibi olmaması için üçü birden güçlendirilmişti.

Cumhuriyet (ulus-devlet) dönemi

Osmanlı'nın yıkılıp yerine 1923'te bir "ulus-devlet" kurulması üzerine durum tam tersi yönde değişti.

"Ulus-devlet", yaratmaya girişti̇ği ulusun tek bir etnik/dinsel/kültürel birimden olduğunu farz eden devlet türüdür. Tabii, böyle bir durum olmadığı için de ulus-devlet onu bir biçimde gerçekleştirmeye girişir. Bunun için iki temel yöntem kullanır: Asimile edebileceğini asimile etmeye koyulur, edebileceğini gözünün kesmediğini de kovmaya çalışır. "Din"in kimlik saptamada tek unsur olduğu bir ortamda Türk ulus-devleti de Türk olmayan Müslümanlar için (Boşnaklar, Çerkezler, Kürtler, Araplar vb.) birinci, gayrimüslimler için de ikinci yöntemi kullanacaktır.

Hemen aşağıda, gayrimüslimlere Türkiye'yi terk ettirme amacını taşıyan devlet politikası özetlenecek. Hatırlatmak gerekir ki, bu politika toplumsal gücünü ve esprisini, yukarıda sözü edilen Millet-i Mahkûme'nin eşitsizliği ilkesinden almıştır. Buna iki unsur daha katkıda bulunmuştur. Birincisi, laik ulus-devletin dinsel cemaat özerkliğine tahammülü olmaması; ikincisi de azınlıkların (özellikle Rumların ve Ermenilerin) yabancı devletlerin Beşinci Kol'u olarak hain, hatta bizzat "yabancı" oldukları varsayımı. Yani Osmanlı'dan TC'ye geçişte "özerklik" unsuru tamamen kaldırılırken "eşitsizlik" unsuru korunmuş ve üzerine de "tehlike" unsuru eklenmiştir. Bu ortamda İstanbul'un gayrimüslimleri yavaş yavaş eriyeceklerdir. Eritileceklerdir.

"Milli burjuvazi" yetiştirme

Eritileceklerdir ama, gayrimüslimlerin temel işlevi, yani ekonomi ne olacaktır? Birinci paragrafa dönüyoruz: Ulus-devlet bunların yerine Türk ve Müslüman bir burjuvazi yaratmaya girişecektir. Bu zaten İttihatçılardan beri süregelen temel politikadır. Bundan dolayıdır ki, bu süreç İstanbul gayrimüslimlerinin üzerine bir çizgi çekmek anlamına gelecektir. Şimdi bu süreci görelim.

Aşağıda sözü edilecek baskılar yalnızca devlet tarafından yapılmış veya devlet destekli baskılardır. Halk tarafından spontane olarak yapılmış ihlaller, saldırılar vs. anlatılmayacaktır. Diğer yandan, dikkate alınması gereken bir husus da, İkinci Dünya Savaşı, İsrail'in kurulması, anarşi dönemleri ve özellikle de Kıbrıs sorunu gibi konjonktürel unsurların bu hüzünlü süreci tetikleyici ve hızlandırıcı rol oynamış olduğudur.

Baskılar

Tümü Lozan Barış Antlaşması'nın "Azınlıkların Korunması" başlığı altındaki 37.-43. maddelerinin ihlali niteliğinde olan bu baskılar şöyle özetlenebilir:

1) 1924'te çıkarılan Avukatlık Kanunu uyarınca İstanbul Barosu'na kayıtlı tüm avukatların dosyaları "iyi ahlâk" gibi öznel ölçütlere göre incelenmiştir. Bu arada Rum avukatların yüzde 75'inin, Ermenilerin ise yüzde 73'ünün mesleğe devam edemeyeceğine karar verilmiştir. Müslüman avukatlar arasında bu oran yüzde 47'dir. Böylece Rum ve Ermeni avukatların sayısı eskiye oranla dörtte birine inmiştir.

2) 1924'te Kayserili Karahisarlıoğlu ailesinden Keskin Piskopos Vekili Pavli'nin (I. Papa Eftim, Zeki Erenerol) "Bağımsız Türk Ortodoks Kilisesi", Fener'e rakip olarak desteklenmiştir. Cemaati birkaç yüz kişiyi aşmayan bu kilisenin Galata'da, Fener'e ait üç kiliseye el koyması sağlanmıştır. Fakat Erenerol ailesinden ibaret bu kuruluş özellikle 1940'lardan sonra unutulmaya terk edilecektir.

3) 1920'lerde ve '30'larda yarı resmî Türk Ocakları liderliğinde "Vatandaş, Türkçe Konuş!" kampanyaları düzenlenmiştir. Sokaklarda gayrimüslimlere müdahale edilmiştir. 1940'larda bir milletvekili TBMM'de şöyle demiştir: "Evlerinde istedikleri dili kullanabilirler... Fakat umumi yerlerde... Ey vatandaş, eğer Türk vatandaşı isen, Türk diline saygı göster. Karşındaki Türkleri de rencide etme."

4) Şubat 1925'ten 1932'ye kadar süren idari bir yasakla, gayrimüslimlerin İstanbul il sınırları dışına izinsiz çıkmaları engel-

lenmiştir. Bu yasak, özellikle Anadolu'ya mal satan gayrimüslim toptancı tüccarı sarsacaktır.

5) 1925 sonunda Medeni Kanun'un yapılması üzerine Rumlar başta olmak üzere İstanbul'un bütün gayrimüslimleri Lozan'ın 42/1. maddesiyle kendilerine tanınmış "gelenek ve görenek" ayrıcalıklarından (özellikle de kilise nikâhından) vazgeçmeye zorlanmışlardır. Bunun için tutuklamalara girişilmiştir. Yahudiler hemen, Ermeniler epey direndikten sonra, Rumlar ise çok direndikten sonra kabul etmişlerdir. Bu zorlamanın (ve sonucunun) hiçbir uluslararası ya da ulusal dayanağı yoktur ve azınlık hakları teorisine de aykırıdır.

6) 1926'da yabancı şirketler, personellerinin yüzde 75'inin Müslüman-Türk olması için idari baskıya maruz kalmışlardır. Yine 1926'da, 788 sayılı Memurin Kanunu memuriyete giriş koşullarında vatandaşlıktan hiç söz etmeyip "Türk olmak" şartını getirmiş ve gayrimüslimlere devlet kapısını kapatmıştır. Çünkü devlet için "Türk vatandaşı" ve "Türk" terimleri farklı anlamlar taşımaktadır. Nitekim 1924 Anayasası'nın 88. maddesi "...*vatandaşlık itibariyle* Türk denir" demektedir. Bu şart ancak 1965'te "Türk vatandaşı olmak" biçiminde değiştirilecek, fakat pratikte bir şey fark etmeyecektir. 2008 itibariyle, sanat (örneğin opera) ve bilim (üniversite) dışında Türkiye Cumhuriyeti'nde gayrimüslim memur yoktur. 1940'ların sonuna kadar Avrupa'ya öğrenci olarak gitmek, veteriner okuluna girmek, özellikle de askerî okullara girmenin şartı, duruma göre "Türk olmak", "Türk soyundan olmak", hatta "Türk ırkından olmak" olarak kalmıştır.

7) 1927'de çıkarılan 1151 sayılı yasanın 14. maddesiyle, İmroz ve Bozcaada'daki Rum okullarında Rumca tedrisat yasaklanmıştır. Bu yasak Demokrat Parti iktidara gelince 1952'de 5713 sayılı yasayla kaldırılacak, 1964'te İsmet İnönü hükümeti gelince 502 sayılı yasayla tekrar konacaktır. Zaten arkasından 1960'ların sonunda, aşağıda sözü edilecek 1936 Beyannamesi uygulaması başlatılarak bu iki adadaki Rum köylüler Yunanistan'a gitmek zorunda bırakılacaktır.

8) 16 Mayıs 1929'da çıkartılan 1447 sayılı Menkul Kıymet-

ler ve Kambiyo Borsaları Kanunu'na (ve Nizamnamesi'ne) göre borsa acentesi kurucusu ve çalışanlarının Türk vatandaşı değil, "Türk olması" gerekmektedir. Gayrimüslim işadamının önüne çıkarılan bu engeller yaklaşık aynı tarihlerde "Vatandaş Türk Malı Kullan" kampanyalarıyla devam edecek, sonradan "Vatandaş Yerli Malı Kullan" biçimini alacak bu kampanyalar Kıbrıs sorununun etkisiyle 1950'lerde "Türk olmayanlardan alışveriş etmeyin" kampanyalarına dönüşecektir.

9) 1930'da Yunanistan'la yapılan ve iki taraf vatandaşlarına da serbest dolaşım, ticaret ve ikamet hakkı getiren uluslararası antlaşmadan hemen sonra, 4 Haziran 1932'de onaylanan 2007 sayılı yasayla kapıcılıktan şoförlüğe ve konsomatrisliğe kadar çok sayıda meslek "güvenlik nedenleriyle" Türk vatandaşlarına tahsis edilmiştir. Bu yüzden, 19. yüzyıl sonundan beri Yunan uyrukluğunda bulunan kimi İstanbullu Rumlar başta olmak üzere binlerce insan Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmıştır. Bu, özellikle Rumların ilk toplu gidişidir.

10) 1934'te Trakya illerindeki Yahudiler tek parti CHP'nin il örgütlerinin desteğinde tehditlere ve tecavüzlere uğramışlar, evlerini ve işyerlerini terk ederek İstanbul'a sığınmışlardır. Aslında 1923'ten beri süregelen bu tacizler Yahudileri İstanbul'da da takip etmiş, basında Türk tüccarların bir araya gelip örgütlü şekilde Yahudilere karşı mücadele etmelerini isteyen yazılar çıkmaya başlamıştır. 14 Temmuz 1934 tarihli bir hükümet bildirisi, "Yahudilerin yabancı dil ve harsta kalmakta ısrar ettikleri ve içlerinde demilitarize mıntıkalarda memleketin emniyeti için zararlı ve casus adamlar bulunduğu hakkındaki zanlar mevcuttur" denmektedir.

11) Mayıs 1941-Temmuz 1942 arasında İstanbul ve Trakya'daki gayrimüslim erkeklerin 18-45 yaş arasında olanları, askerliklerini yapmış olanlar da dahil, askere alınmıştır. Buna "Yirmi Kura İhtiyatlar Olayı" denir. Bunun ilk sinyali, Kasım 1940'taki bir CHP grup toplantısında "...tehlikeli unsurları Anadolu'ya transfer etmeliyiz. Bu unsurların terk ettiği evleri, özellikle Beyoğlu'ndakileri, Türklere vermeliyiz... Türklerin kanını emen bu unsurlar en güzel evlerde otururken..." di-

yen Kâzım Karabekir'den gelmiştir. Bu insanlar, silahsız olarak "amele taburları"na yol inşaatı için gönderilmişlerdir.

12) 11 Kasım 1942'de çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu gayrimüslimlere en büyük darbeyi vurmuştur. Vergi, kanunda bulunmayan M (Müslüman), D (dönme), G (gayrimüslim) ve E (ecnebi) kategorilerine, yani din esasına göre alınmıştır ve itiraz yolu kapalıdır. Fahiş ve eşitsiz vergileri ödeyemeyen, tümü İstanbullu gayrimüslimlerden oluşan ilk kafile Ocak 1943'te Erzurum Aşkale'de taş kırmaya doğru yola çıkmıştır. Verginin gayrimüslim vatandaşları "yabancı" olarak algıladığı Başbakan Saracoğlu'nun 16 Ocak 1943 tarihli *Times* gazetesine verdiği şu demeçte açık biçimde görülmektedir: "...Bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçan kimseler hakkında bu kanun bütün şiddetiyle tatbik edilecektir." Miktarı varlıklarını bile aşan vergileri ödeyemeyenlerin işyeri ve evleri, eşyalarıyla birlikte yok pahasına satılacak, Müslüman tüccar tarafından alınacaktır. Türkiye'de gayrimüslimden Müslüman'a en büyük sermaye "transferi" budur.

13) Selanik'teki Atatürk evinin bahçesine bir MİT ajanı eliyle attırılan ses bombası İstanbul ve İzmir'de Levantenler (gayrimüslim mukim yabancılar) dahil bütün gayrimüslim evlerinin, işyerlerinin, kiliselerinin, hatta mezarlıklarının 6 ve 7 Eylül 1955'te tahrip edilmesi ve yağmalanmasıyla sonuçlanmıştır. Ölümlere ve tecavüzlere de yol açan bu olaylara polis aldığı talimat gereğince tamamen seyirci kalmıştır. "Pogrom" terimine tam uyan 6-7 Eylül'den sonra dışarıya ciddi bir gayrimüslim göçü olmuştur. Kıbrıs olayının Türk-Yunan ilişkilerini zehirlemesinin de başlangıcı ve başlıca hadisesi olan 6-7 Eylül'ün acısı Yunanistan'daki Batı Trakya azınlığından çıkarılacaktır.

14) 27 Mayıs 1960 askerî darbesinden sonra, Londra ve Zürih antlaşmaları yeni imzalanıp Yunanistan'la ilişkiler düzeldiği halde Aralık 1962'de gizli bir kararnameyle "Azınlık Tali Komisyonu" kurulmuştur. Türkiye gayrimüslimlerinin yaşamı

Patrik Grigorios, kendisini 1821'de Mora isyanından sorumlu tutan Sadrazam Benderli Ali Paşa tarafından bir Paskalya bayramında Patrikhane'nin orta kapısı önünde astırılmıştı. Onun anısına, kapı hâlâ kapalı tutuluyor. (Fotoğraf: Nikolaos Manginas)

bundan sonra daha zorlaşacaktır. Ancak Ocak 2004'te yine gizli bir kararnameyle kaldırılacak (veya "Azınlık Sorunlarını Değerlendirme Kurulu"yla değiştirilecek) olan bu kuruluş zamanında, Aralık 1963'te Kıbrıslı Türklere yaşatılan kanlı olayların da etkisiyle, Türkiye'de gayrimüslimlere karşı özellikle eğitim alanında yasadışı mukabele bilmisiller başlamıştır.

Azınlık okullarında ilk defa Şubat 1937-Ağustos 1949 arasında yaşanan "Türk müdür yardımcısı" uygulaması 1962'de yeniden uygulamaya konmuştur. Bu görevli Haziran 1965'te çıkartılan 625 sayılı kanunda "Türk asıllı ve TC uyruklu" olarak tanımlanmaktadır ki, bu tanım ancak Şubat 2007'de 5580 sayılı yasayla kaldırılacaktır.

Kasım 1964'te 3885 sayılı genelge çıkartılarak Rum okullarında sabah duası yasaklanmıştır. Fener'in 1672'den beri faaliyette olup yalnızca ilahiyat kitapları basan basımevi "ancak özel ve tüzel kişiler basımevi kurabilir" gerekçesiyle kapatılmıştır. Temmuz 1971'de Fener'e bağlı Heybeliada İlahiyat Okulu "özel üniversite kurulamaz" gerekçesiyle kapatılmış ve

sonradan özel üniversiteler açıldığı halde kapalı tutulmuştur.

1968'den 2000'lere kadar kimliğinde Rum, Ermeni gibi nitelikler yazılmamış çocuklar azınlık okullarına kaydedilememiş, mahkeme kararıyla sonradan yapılan düzeltmeler de kabul edilmemiştir. Lozan'ın 40. maddesinin açık hükmüne rağmen okul açmalarına izin verilmeyen Süryanilerin çocuklarının da Rum okullarına kaydı 2000'lere kadar yasaklanmıştır. Öğrencilerin oturdukları çevre dışındaki başka bir okula kaydedilmesi önlenmiş, böylece kimi okullar öğrencisiz kalarak kapanmıştır. 1980'den itibaren de gayrimüslim azınlık okullarında müdürün pratikte bir yetkisi kalmayacak, maaş bordrolarının imzalanması dahil yetkiler "Türk müdür yardımcısı"na verilecektir.

15) Kıbrıs yüzünden girişilen en radikal resmî eylem, 1930 antlaşmasının tek taraflı olarak 1964'te feshedilmesi sonucu, Yunan uyruklu İstanbullu Rumların yanlarında yalnızca 200 dolarla, mal varlıkları ve banka hesapları da bloke edilerek sınırdışı edilmesidir (bu mal varlıkları ancak 1988'de iade edilecektir). Sayıları 12.000 olan bu insanlarla birlikte, akrabaları olan gayrimüslim Rum vatandaşlar da gidecektir. Bu, ikinci ve büyük gidiştir. Bundan sonra İstanbul'da neredeyse Rum kalmayacaktır. 1974'teki Kıbrıs çıkartması bu süreci tamamlayacaktır. Bunun da acısı yine Batı Trakya'daki azınlıktan çıkacaktır.

16) Gayrimüslimler üzerinde çeşitli yöntemlerle uygulanan dinsel baskılar 1971 ve 1980 darbeleri sırasında artmış, 1990'dan sonra azalarak devam etmiştir. Ekim 1993'te Ermeni okullarında müfredat dili olarak Ermenice Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yasaklanmış, din dersinin bile Türkçe okutulması istenmiştir. Fakat ortam daha farklı olduğundan kamuoyu tepkisiyle yasak kısa sürecektir. 1998'de Ermeni patriği seçimleri aylarca engellenmiş, fakat sonunda yapılmıştır.

Bununla birlikte 2005'ten sonra yükselen "Sevr Paranoyası"nın sürüklediği Batı düşmanlığının bir görünümü olarak, İslâmî propagandanın yasak olmadığı laik Türkiye'de Hıristiyanlık propagandasına müdahale başlamıştır. Hıristiyanlık litera-

türü dağıtmak ve Protestanlığı yaymak nedeniyle misyonerler mahkemeye verilmiş, ayrıca kendilerine "Türklüğe hakaret"ten davalar açılmıştır. Hıristiyanlığı "tehdit" sayan bu resmî atmosferden cesaretlenen kimileri, Hıristiyanlığa geçen çok az sayıda vatandaşa ve misyonerlere 2000'lerde saldırmaya başlayacaklardır. Bu arada gazeteci Hrant Dink, Ermeni diasporasını eleştirdiği yazı dizisinin "Türklüğe hakaret" (TCK md.301/1) olarak yorumlanarak TCK md. 301/1'den mahkûm edilmesinin ardından Şubat 2007'de gazetesi *Agos*'un önünde öldürülecektir.

17) En önemlisi, 1960'ların sonunda başlayan ve bugün hâlâ halledilmemiş olan bir gasp sürecinden söz etmek gerekir. Bu süreç bir azınlığın ekonomik, toplumsal ve kültürel kimliğinin temel direği olan vakıfları hedef almıştır. 1960'ların sonlarından itibaren devlet, gayrimüslim vakıf mallarına bedel ödemeksizin el koymaya başlamıştır. Kullanılan yöntem, "1936 Beyannamesi" olarak bilinir. O tarihte, İslâmcı vakıfların mallarına el koymak isteyen Atatürk bütün vakıflardan bir mal sayım beyannamesi istemişti. Bunun ardından kendisi ölünce uygulamaya geçilememişti. Kıbrıs olayları alevlenince devlet Yunanistan'ı sıkıştırmak için İstanbul'da kalmış Rumları da göçe zorlamak istemiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) bütün gayrimüslim vakıflarına bir yazı göndermiş ve vakıfnameleri istemiştir. Buna göre, vakıfnamede "mal edinebilir" ibaresi yoksa, 1936 Beyannameleri'nde bulunmayan mallara el konacaktır. Oysa bütün gayrimüslim vakıfları Cumhuriyet'ten önce padişah özel fermanlarıyla kurulmuştur; vakıfnameleri bulunmamaktadır. Bu durumda VGM vakıfname yerine re'sen 1936'daki mal sayımını geçirmiş ve bu tarihten sonra herhangi bir biçimde edinilmiş mallara bedel ödemeksizin el koymaya başlamıştır.

Vakıfların mahkemeye başvurması üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kesin karar çıkarmıştır: "Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır" (1971/2-820 Esas, 1974/505 Karar s. 08.05.1974 tarihli karar). Böylece, Türk adaletinin en yüksek organı gayrimüslim vatandaşların "yabancı" olduğunu

tescil etmiştir. Bu uygulama ancak 2001-2004 arası kabul edilen AB Uyum Paketleri'nde üç kere üst üste çıkarılan yasalarla durdurulacaktır. Bununla birlikte, bu yasaların icabı 2008 yılına kadar yerine getirilememiştir. Sonunda kaçınılmaz netice ortaya çıkmıştır: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Temmuz 2008'de Büyükada Rum Yetimhanesi konusunda Türkiye'nin mülkiyet ihlalinde bulunduğuna karar verdikten sonra birbiri ardına verdiği kararlarla, gayrimüslim vakıf mallarının iadesini veya tazminat ödenmesini istemeye başlamıştır. Son olarak Haziran 2010'da, Yetimhane'nin (tazminat ödenmek yerine) mülkiyetinin Fener'e devrini istemiş olmakla, Patrikhane'nin tüzel kişilik sahibi olmasının kapısını da açmış bulunmaktadır.

18) Yine 2000'lerde, çıkartılan AB Uyum Paketleri'ne rağmen Fener üzerinde çeşitli baskılar devam etmiştir. Örneğin mahkemelerde Patrik, gayrimeşru çocuk sahibi olmakla, ayrıca Bulgar Kilisesi'ne (Demir Kilise) müdahale etmek istemekle suçlanmıştır. Tamamen Ortodoks ilahiyatına ilişkin bir sıfat olan Ekümeniklik devlet tarafından bugüne kadar sürekli reddedilmiştir.

Sonuç

Büyük oranda bu sistematik politikalar sonucu bugün İstanbul gayrimüslimlerden boşaltılmıştır. Toplam nüfusun yaklaşık 13,5 milyon olduğu 1927 nüfus sayımında gayrimüslimler 339.486 kişi, yani toplam nüfusun yüzde 2,5'iydi. Bugün genel nüfus 72 milyona yükselirken bu insanlar 100.000 civarındaki nüfuslarıyla on binde 13,88'e, yüzdeyle söylersek % 0,14'e düşmüşlerdir. Bu korkunç bir düşüştür ve bu insanlar hâlâ "tehlikeli" ilan edilmektedirler. Büyük çoğunluğu İstanbul'da yaşayan gayrimüslimlerin tahminen 60.000 kadarı Ermeni (temelde Gregoryen, ayrıca Katolik ve Protestan), yaklaşık 23.000'i Yahudi, yaklaşık 20.000'i Süryani, yaklaşık 2.000'i Rum Ortodoks, bir miktarı da Bulgar'dır.

Fakat son yıllarda gayrimüslimlere şimdiye kadar yapılan haksızlıkların düzeltilmesi açısından olumlu çabalar göze çarpmaktadır. Son olarak Mayıs 2010'da çıkarılan ve bir ilk olan Baş-

bakanlık Genelgesi önemlidir. Burada, "... devlet önündeki iş ve işlemlerinde kendilerine güçlük çıkarılmaması, haklarına halel getirilmemesi, ilgili mevzuat gereği olduğu gibi, devletimizin ve Türk ulusunun bir parçası olduklarının kendilerine hissettirilmesi" denerek, gayrimüslim vatandaşların çeşitli açılardan gözetilmesini istemiştir. Nefret söylemi içeren yayınların engellenmesi, gayrimüslim vakıflarının tapu dairelerindeki işleri, cemaat liderlerinin protokole dahil olması ve mezarlıklarının korunması, bu meyanda söz konusu edilen hususlar arasındadır.

Son iki yıl içindeki bu olumlu gelişmelere rağmen, artık İstanbul'un (Türkiye'nin) gayrimüslim insanları, geriye dönüşün muhtemelen olmadığı bir yok olma tablosundan kurtulamamıştır. Genellikle üst kültürden olan bu İstanbul azınlıklarının yerini, "tabiat boşluk kabul etmez" kuralı gereği Anadolu'nun kırsal alanlarından göç eden Müslümanlar doldurmuştur. Olayın İstanbul kenti açısından sonucu budur.

Türkiye açısından sonuçları ise çok çeşitlidir: 1) Devletin kendi vatandaşına yaptığı bu muamele bu topraklarda binlerce yıldır yaşayan insanları milliyetçilik icabı söküp atmış, bu insansal tablo Türkiye'ye ciddi uluslararası prestij kaybettirmiştir 2) Ekonomide hiçbir tecrübesi (ve yüzlerce yıl tarafından biçimlenen yeteneği) olmayan bir burjuvaziyi "tam bağımsızlık" amacıyla sıfırdan yaratmak, Türkiye'nin sınaileşmesini ve kalkınmasını en azından yarım yüzyıl geciktirmiştir 3) Bu "pahalı" milliyetçilik, bu amacına da ulaşamamıştır. Çünkü kârın maksimizasyonu uluslararası ekonomiye eklemlenmeyi gerektirdiği anda, burjuvazinin "milli" olanı veya olmayanı diye bir ayrım ortadan kalkmaktadır.

İstanbul Ansiklopedisi, "Azınlıklar" maddesi,
NTV Yayınları, Kasım 2010, s. 159-165

2011'de not: Bu yazıyı, kronolojik olarak en sonlara koymamız gerektiği halde en başa koyduk çünkü gayrimüslimler hakkında genel ve ayrıntılı bir panorama çiziyor.

ERMENİ SORUNUNA BİR YAKLAŞIM

• *Yoğun Ermeni propagandası karşısında şimdiye dek Türkiye ne yaptı? Ne yapabilirdi?*

– Büyük sorunlar karşısında Türkiye'nin tutumu hep kafasını kuma gömmek oluyor. Seksen yıldır epey yol alan bu propagandayı boşa çıkarmak olmasa bile, en azından etkisini azaltmanın tek yolu, "Biz Ermenilere bir şey yapmadık ki"yi bırakıp, şunları söylemek:

Bir kere bu işin Türkiye Cumhuriyeti ile hiçbir ilişkisi yoktur. Ermeni olayları Osmanlı İmparatorluğu zamanında başlayıp bitmiştir ve bu devleti yıkan da Türkiye Cumhuriyeti'dir. Dahası, Türkiye öyle bir redd-i miras eylemiştir ki, çocuklarımıza Osmanlıca öğretmemek yüzünden, Lozan'ı ancak İngilizcesi veya Fransızcası'ndan okursak anlıyoruz.

İkincisi, Osmanlılar zamanında olanlar bizi de üzmektedir ama bu iş Türklerin Ermenileri öldürmesi değil, ayrılıkçı Ermeni çetelerinin teröre başlaması üzerine çıkan bir azmlık-çoğunluk kavgasıdır. Bu, bir devleti parçalamak için ortaya çıkan, hem de terörle çıkan, azınlığın çoğunluktan daha çok zarar görmesinin ne ilk ne de son örneğidir. Günahsız Müslüman köylüler de, aynı derecede olmamakla birlikte, az can yitirmemişlerdir. Üstelik, asıl olayların çıktığı 1915'e dek bu kavga-

lar Türklerle değil, o bölgede yaşayan feodal Kürt kabileleriyle yerleşik Ermeni toplumu arasında olmuştur. Dağlı-ovalı kavgası da, tıpkı azınlık-çoğunluk kavgası gibi, evrensel bir olaydır.

Üçüncüsü, Avrupa'da değil "azınlıkları koruma" kavramı, daha "azınlık" kavramı bile yokken, Osmanlılar daha 1454'te "Millet Sistemi"ni kurarak, Rum, Ermeni ve Yahudi toplumlarına tüzel kişilik tanımışlar, bunlara ayrı mahkeme kurma, vergi toplama, kendi örgütlerini yönetme ve denetleme gibi günümüzde hiçbir ülkenin hiçbir azınlığa vermediği özel azınlık hakları vermişlerdir. Bu "Millet"ler içinde, bence Türkler de dahil, Osmanlı değerlerini (tabii din hariç) en fazla özümseyenler Ermeniler olmuştur. Çünkü evlerinde Türkçe konuşmaları bir yana, Türk beyler sık sık ayaklandığı halde Ermeniler, Saray'a hiçbir zaman sorun çıkarmamışlardır. Millet-i Sadıka diye anılmaları bundandır.

• *O halde 19. yüzyılın sonunda Ermenilerin başkaldırmalarının nedeni nasıl açıklanabilir?*

– 1894'e dek beş yüz şu kadar yıl tek sorun çıkarmayıp 19. yüzyılın son senelerinde çıkarmasının bir tek nedeni var: Dışarıdan kışkırtma. 1774 Küçük Kaynarca'dan sonra Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Ortodoksların koruyuculuğunu yüklenmesi, yani kışkırtmalara başlaması Ermenileri mahvetmiştir. Zaten 19. yüzyıl azınlıkları koruma sisteminin en büyük zararı Ermeniler gibi kendi halinde toplumlara olmuştur. Büyük devletler Osmanlı'ya müdahale edebilmek için bahane olarak en çok azınlıkları kullanmışlar, bunları silah da vererek kışkırtmışlar, sonra da bunların silahlı başkaldırısı çoğunluk tarafından bastırılınca, aralarındaki rekabet yüzünden yardım etmemişlerdir. Zavallı Ermeniler, bir yandan İngiliz-Rus rekabetinin getirdiği ikili tahrikten etkilenirken, bir yandan da heyecanlı gençlerden oluşan çeteler, Bulgaristan usulü bağımsız olmak için teröre başlamışlardır. Bu Rus kışkırtmalarının bir sürü Ermeni'nin hayatına mal olmasında tek sorumlu neden olduğu şuradan da bellidir ki, asıl olayların geçtiği 1915-16'da öldürülenler veya tehcir edilenler (göçe zorlananlar) Ortodoks

Ermenileridir. Protestan Ermeniler, hele hele Katolik Ermeniler ne öldürülmüş ne de göç ettirilmiştir. Bu gerçeği anti-Türk yazarlarda bile okuyabiliriz.

• *Ermeni propagandası 1915-16 olayları üzerinde yoğunlaşıyor. Bu konuda ne diyorsunuz?*

– 1915-16 olaylarında İttihatçıların, Ermeni Tehciri (göçü) sırasında gereksiz sertlik kullandıklarını bizim de söylememizde yarar var bence. Doğruyu söylersen, daha iyi propaganda yaparsın. Yalnız, Ermenilerin güneye göçürülmesinin, savaş içinde bunların Rus ordularına yardım ederek Türkleri arkadan vurması üzerine yapıldığını iyi vurgulamalı. ABD, İkinci Dünya Savaşı'nda, Japon asıllı kendi yurttaşlarını hiçbir zararlı faaliyetleri görülmediği halde hakaret dolu koşullarda enterne etti.

• *Ermenileri tahrik edenler arasında başka hangi devletler vardı?*

– Fransa, Kurtuluş Savaşı'nın başında Ermeni lejyonu kurup Adana dolaylarına saldırttı. Çabuk vazgeçti. Ama olayların kökeninde, genelde İngiliz politikasının, özel olarak da –Anadolu'da 450 tane okul kuran– Amerikan misyonerlerinin epey rolü var. Yalnız, hem bu misyonerler ancak 1820'den sonra "çalışmaya" başlıyorlar, hem de Rusya'daki nihilist (yani her şeyi reddeden, dünyayı suikastlarla düzeltmeye kalkan) akım çok daha fazla etkili. Zaten sadık Ermeni kitlelerinden ayrı olarak Ortodoks Ermeni gençliğinin birey ve çete olarak teröre başlaması 1774'ten beri devam eden Çarlık Rusya'sı tahriklerinin 19. yüzyılın sonunda fırtına gibi esen nihilist bir ortamda bambaşka bir ağırlık kazanması üzerinedir. Zaten o çağ, azınlıkların milliyetçiliği çağıdır. Ne büyük benzerliktir ki, bugün de dünyada neredeyse nihilist denebilecek bir azınlık terörü ortamı var (Basklar, IRA vb.); bugün de o günlere benzer biçimde kitleleri tarafından desteklenmeyen fakat gençlerin yürüttüğü bir Ermeni terörü var. Bir tek, kışkırtan farklı. Bir de o günlerdeki olaylar başarı kazansa, Ermenilere bağımsızlık kazandırabilirdi. Yani bir anlamı vardı. Bugün hiçbir anlamı yok.

• *Peki şimdi "kışkırtan" kim ya da kimler?*

– Büyük devletlerin parmağı her zaman vardır. Bunların haber alma örgütleri, "bir gün gelir de işe yarar" diye dünyanın her tarafındaki yeraltı örgütleri ile sürekli ilişki içindedir. Hatta daha küçük fakat ihtiraslı devletler de burnunu sokar. Geçen yıl doğu illerimizde Kürtler arasında "çalışma" yapan bir İsrail ajanı yakalanmıştı. Fakat günümüzdeki Ermeni terörünün birinci derecede Kıbrıs sorunuyla, ikinci derecede de Kürt sorunuyla ilgili olduğu kanısındayım. 1974'ten sonra oldu her şey.

• *Kısa dönemde bu tür terör olaylarının önlenmesi için Türkiye ne yapabilir?*

– Öncelikle, Meclis kürsülerinden ya da gazete manşetlerinden "Yuvaları bir saptansın!", "Vurucu timler hazır!" gibilerinden sorumsuzluklar engellenmeli. Fikir özgürlüğünü kısıtlama açısından mademki olağanüstü bir dönemden geçiyoruz, bari bir yararı olsun. Bu tür işler bağırarak yapılamaz.

Bireysel terörü kesin önlemek zordur. Gider, susturucu takılmış dürbünlü tüfekle uzaktan ateş eder. Ama zorlaştırmak diye bir şey var. Diplomatlarımız o denli korumasız bırakılmışlardır ki, şiddet adeta tahrik edilmiş oluyor. Bu insanlara zimmetli çelik yelek de mi dağıtılmaz? Amerikalıların Ankara'da yaptığı gibi, Türk diplomatlarını yabancı merkezlerde devletçe satın alınacak binalarda bir araya toplamak ve kendilerinden gereken kirayı kesmek çok yararlı olabilir.

Kıbrıs sorunu sonunda bir çözüme ulaşınca, bu olayların hızı kesilebilir. Daha ötesi, zaman ve olayların akışı Türkiye'nin lehine gidiyor. Terör, işin başında daima bir araçtır. Sonra, biraz da kendi doğası gereği, bir amaç olmaya başlar. Özellikle kazanabileceği hiçbir şey olmayan yalancı bir "dava" söz konusuysa. Bu durumda iki şey olur: Birincisi, davadan uzaklaşma, "terör için terör" başlar ki, örgütler birbirine düşer. ASALA ve Orly Grubu arasında başlayan çatlak bu cinstendir. İkincisi, zarar gören üçüncü kişiler söylenmeye başlarlar. Yani uluslararası kamuoyunun en haklı davaya sempatisi, anti-

patiye dönüşür. Nitekim Fransa bile "Terörü Önleme Bakanlığı" kuruyor.

Yankı, 30 Ağustos-5 Eylül 1982, Sayı: 596

2011'de not: Bu yazıyı koymayı özel olarak istedim ki, Ermeni sorunu hakkında hiçbir şey bilmeden sadece kulağıma akıtılmışlarla yetindiğim yıllarda neler saçmaladığım açıkça görülsün ve bazıları şu anda ne yapmakta olduklarının farkına varsın.

RUM MALLARINA GİZLİ İPOTEK

Türkiye'de Mustafa Kemal Atatürk'ün vasiyetnamesi mi daha geçerlidir, yoksa Yunan yurttaşı Madam Pinelopi'ninki mi?

İlk bakışta saçma gibi gözüken bu sorunun yanıtı Yargıtay tarafından önümüzdeki aylarda verilecek ve belki de aynı karar, Türkiye'de yargı organlarının resmen veya fiilen devreden çıkarıldığı "olağanüstü" bir dönem arasındaki farkı da dramatik biçimde ortaya çıkarabilecek.

Olaya girebilmek için, bilmece havasından kurtulup, 1315 yılına dek uzanmak lazım. O kadar geriye nasıl gideceğiz diye endişeye gerek yok, çünkü bugünkü takvimle öykünün başlangıç tarihi yalnızca 1899. Bu tarihte Osmanlı yurttaşı Furayavlos ile Fotika'nın bir kızı oldu. Adını Pinelopi koydular.

30 Ocak 1923'te Lozan'da imzalanan Nüfus Değişimi Sözleşmesi hükümleri sonucu, Batı Trakya'daki Müslümanlar gibi, İstanbul'daki Rum Ortodoksların da "*établi*" (yerleşik) sayılarak yerlerinde kalmalarına izin verilince, Fotika'yla kızı Pinelopi de TC yurttaşı olarak İstanbul, Fatih nüfusunun "İmrahor Mahallesi, İstasyon Sokak, cilt 2, sayfa 152, kütük 41"ine kayıt ve tescil edildiler.

O zamanlar kızlar iyice erken evlendirilirdi. Pinelopi de neredeyse yaşı geçmekteyken, İstanbul'da oturan bir Yunan uyruklu delikanlıyla baş göz edildi. Fakat bu evlenmeyle o tarih-

teki mevzuat gereği eşinin uyruğuna geçmiş oluyordu. Böylece Pinelopi'nin nüfus kütüğündeki kaydı hizasına "kocasına izafeten kaydı terkin edildi" şerhi düşüldü; yani kayıttan silindi. Pinelopi, 1943'te İstanbul'da ölen kocasının ardından epey yaşadı ve 1980 yılında vefat etti.

Pinelopi Hanım, ölümünden hemen önce 1979 yılında düzenlediği bir vekaletname ile taşınmaz mallarını Türk uyruklu Elpida Frankopulo'ya vasiyet etti. Elpida da İstanbul 13. Sulh Hukuk Mahkemesi'ne başvurarak 1979/74-86 sayılı kararla mirasçılık belgesi aldı.

Olayın bundan sonrası çok gizli gelişti. Hazine, Pinelopi'nin, 1964 yılında çıkarılmış olan ve Yunan uyrukluların malları üzerindeki temliki tasarrufları durduran bir kararnameye tâbi olduğu için miras bırakamayacağını iddia ediyor; Elpida'nın avukatları da Pinelopi'nin vasiyetnamesinin Türk yasalarına göre geçerli olduğunu savunuyordu.

Karşılıklı paslar atılıyor

Bu karşılıklı iddialar davanın gelişmesini tam bir mekiğe çevirecek ve dava dosyası İstanbul ile Ankara arasında durmadan gidip gelmeye başlayacaktı. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, İstanbul 13. Sulh Hukuk'un kararını bozunca, dosya bu sefer İstanbul 3. Sulh Hukuk'a geldi. Oranın da Elpida lehine karar vermesi üzerine Hazine yine temyiz etti. Yine Yargıtay'a gitti. Oradan tekrar İstanbul'a, bu sefer de 11. Asliye Hukuk'a döndü.

Bu arada Hazine, vasiyetnamedeki imzanın sahte olduğunu, ayrıca da Pinelopi'nin vasiyetnameyi düzenlerken "gerekli ehliyete sahip bulunmadığı"nı (yani Türkçesi, "bunak" olduğunu) ileri sürdü. Fakat verilen süreler içinde ehliyetsizlikle ilgili bir kanıt getirilmediği ve bilirkişi raporları da sahtecilikle ilgili bir bulguya rastlayamadığı için Hazine'nin iddiaları reddedildi. Aynı kararda mahkeme, bir bilirkişi heyetinin oybirliğiyle verdiği rapora da dayanarak, vasiyetçi Pinelopi'nin 1964 Kararnamesi dışında sayılması gerektiğine, dolayısıyla vasiyetnamesinin geçerli olduğuna hükmetti.

1964 KARARNAMESİ
(Gizli)

6/3801

Yunan Hükümeti'nin Türk vatandaşlarını Yunanistan'da zarara uğratmış bulunan her çeşit tedbir ve muamelelerine karşılık olmak üzere,

1- Yunan uyruklu şahısların Türkiye'deki gayrimenkulleri üzerinde mülkiyete ve mülkiyetten gayri aynî haklara ilişkin ve bu sonuçları doğurabilecek bilcümle temliki tasarruflarının durdurulması,

2- a) Yunan uyruklu kişilerin Türkiye'deki gayrimenkullerinden doğan her nevi bedel, hasılat, irat ve sairenin istisnasız bloke edilmesi,

b) Bu şahısların gayrimenkulleriyle ilgili olarak şimdiye kadar bloke edilmiş ve bu kararnameye göre bloke edilecek paralarının (Türkiye'de bulunan bloke para sahiplerinden başkaca gelir kaynakları bulunmayanların ayda 1.500 lirayı geçmeyen geçim masrafları hariç) deblokajının durdurulması,

3- Kamu idarelerine ve tüzel kişilerine ait her türlü vergi, resim, harç ve diğer alacakların takip ve tahsilinde yukarıdaki 1 ve 2. madde hükümlerinin uygulanmaması,

4- Bu gayrimenkullerin kamulaştırılmasında bu kararın 1. maddesinin uygulanmaması,

5- 3. madde hükmü mahfuz kalmak ve ilâma dayanan alacakların tahsili hakkında açılan icra takipleri ayrık olmak üzere, 1. maddede sözü geçen gayrimenkullere her ne suretle olursa olsun haciz konulmaması ve bunların cebri icra yoluyla satılamaması, (Türkiye'deki gerçek ve tüzel kişilerce, yetkili mali merciler tarafından yapılacak inceleme sonucunda kabule şayan oldukları tespit edilen gayrimenkul üzerine müesses alacakların tahsili dolayısıyla yapılabilecek haciz ve cebri icra muameleleri hariç)

6- Yunan uyruklu kişilerin hissedar bulundukları gayrimenkullerin, hissedarların ittifakı dahi olsa, rızaen taksim ve ifraz edilememesi, şüyuun izalesinin ancak mahkeme kararı ile yapılabilmesi ve bedelden ayrılacak paranın 2. maddenin (a) fıkrası hükmüne tâbi tutulması,

7- Bu kararname hükümlerinin Yunan asıllı olmayan Yunan uyruklu kişilere uygulanmaması,

8- Yunan uyrukluğunda bulunan kişilerin bu kararname hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki tabiiyet değiştirmelerinin nazari itibare alınmaması,

9- Yukarıdaki hususların mahkemelerle sair adlî ve idarî merciler tarafından göz önünde bulundurulması ve bu kararname hükümlerine aykırı düşecek muameleler tespit olunduğu takdirde durumun derhal mahallî Maliye Dairesi'ne bildirilmesi

Dışişleri Bakanlığının 16/9/1964 tarihli ve A.6(22) DV3.382 sayılı yazısı üzerine, 1062 sayılı kanunun 1. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 2/11/1964 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Cumhurbaşkanı
C. Gürsel

Kararın temyiz edilmesi üzerine dosyayı ele alan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 12 Aralık 1985 gün ve 8649/10682 sayılı kararıyla belki de uzun yıllar tartışılacak nitelikte bir karar veriyordu: "... Yunan uyrukluğunda iken vefat eden, miras bırakan Pinelopi'nin anasının ve babasının Yunan soyundan gelme kimseler olduğu açıkça görülmektedir. O halde miras bırakan Pinelopi, Türkiye'de Yunan asıllı kimselerden doğmuş olmakla, kararnamenin öngördüğü şekilde Türk soyundan değildir. Daha sonra Yunan uyrukluğuna geçmekle Yunan asıllı ve Yunan uyruklu olmuştur. Buna göre, bozma ilamında sözü edilen kararname gereğince Türkiye'de bulunan taşınmazlar üzerinde tasarruf hakkı bulunmadığından, vasiyetçi Pinelopi'nin davaya konu vasiyetnameyi düzenlemeye de hakkı yoktur."

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararında atıfta bulunulan bu gizli (ama başta Yunan Dışişleri olmak üzere herkesin elinde bulunan) kararname, Yunanlıların Yunanistan'daki Türk malları üzerinde yaptıkları baskıları da göz önüne alarak, 1963-64'teki Kıbrıs katliamlarının yarattığı tepki sonucu Türkiye'yi terk zorunda bırakılmış Yunan uyruklularının malları üzerine kısıtlamalar getiren bir Bakanlar Kurulu kararıydı.

Ayrım üstüne ayrım

Yalnız, işi ilginç ve de karmaşık kılan husus, kararnamenin Yunan uyruklu kişiler arasında bir ayrım yapmasıydı. 7. madde ile "Kararname hükümlerinin Yunan asıllı olmayan Yunan uyruklu kişilere uygulanmaması" öngörülmüş, 8. maddeyle ise "Yunan uyrukluğunda bulunan kişilerin bu kararname hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki tabiiyet değiştirilmelerinin nazarı itibara alınmaması" karara bağlanmıştı. Anlaşıldığı kadarıyla, ilk madde Yunan uyruğuna sonradan geçen kişilerin boşuna zarar görmelerini önlemek için; diğer madde ise bunun tersine, bu sınırlamalardan kaçmak için başka ülke yurttaşlığına geçebilecek olanların oyunlarını boşa çıkarmak düşüncesiyle konmuştu.

Her şey bir yana, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin kararı Ata-

türk'ün, "Türk kültürüne bağlı olan ve kendini Türk sayan kişi Türk'tür" biçimindeki laik ulus tanımını unutmuş gözüküyordu. Oysa bu tanımın çok önemli iki anlamı vardı. İçte, çeşitli din, mezhep ve soy kavramlarını bir kenara atıyor ve böyle farklı kökenlerden gelenlerin tek bir "Türk ulusu" altında birleşmesi için gerekli kuramsal zemini hazırlamış oluyordu.

Dış İlişkiler bakımdan ise anlamı belki de daha da büyüktü. Osmanlı'yı yüzyıllarca şamar oğlanı yapmış olan Müslim-gayrimüslim ayrımı bu tanımla kökten kaldırıldığından, tüm Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları aynı haklara sahip hale geliyor ve dış ülkelerin müdahalesini doğuran zemin yok edilmiş oluyordu. Pek fazla sözü edilmemekle birlikte Atatürk'ün getirdiği laiklik ilkesinin en önemli sonucu belki de buydu.

Soy, sop koşulu

2. Hukuk Dairesi kararı Lozan Antlaşması hükümlerini de unutmuş gözüküyordu. İster 30 Ocak 1923 tarihli Nüfus Değişimi Sözleşmesi'nde, ister 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nda "soy" ya da "ırk"tan hiç mi hiç bahis yoktu. Halklar arasındaki ayrımlar tek bir zorunlu ölçüte, yani din ölçütüne göre yapılmıştı. Şimdi ise Türkiye Cumhuriyeti kesinlikle din ayrımı yapmayan laik bir devletti. Pinelopi'nin nüfus kayıtlarına tek bir nazar atfetmekle, "miras bırakanın anasının ve babasının Yunan soyundan gelme kimseler olduğu" hemen anlaşılabildiğine göre, bir kişinin Yunan soyundan gelmesinin ölçütü bu kişinin Rum ismi taşıyor olmasıydı. Demek ki, aynı mantıkla, Türkiye'de örneğin bütün "İskender"ler yanmış sayılabilirlerdi.

Üstüne üstlük, 2. Hukuk Dairesi'nce 1985 yılında oybirliğiyle alman bu kararın "Yunan soyu" ve "Türk soyu" gibi terimleri nereden bulup çıkardığı da merak konusuydu, çünkü yorumlamakla yükümlü oldukları 1964 Kararnamesi'nde bu terimlerin t'si bile geçmiyordu. Dahası, kararname "Türk soyundan olma" koşulu aramıyordu ki, Yargıtay kararı "Pinelopi... Kararnamenin öngördüğü şekilde Türk soyundan değildir" diyebilsin.

Kararın başka yönlerine el atıldığında, Pinelopi'nin "daha sonra Yunan uyrukluğuna geçmekle Yunan asıllı ve Yunan uyruklu" olduğu sonucuna varıldığı görülmekteydi. Nitekim İstanbul Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Edip Çelik ve Doç. Özer Eskiyurt, konuyla ilgili olarak kendilerinden istenen 10 Ocak 1986 tarihli raporda: "Bir Yunan uyruklu ile evlenen ve bu nedenle Yunan uyruğuna geçen bir Alman kadınının Yunan asıllı olamayacağı" örneğini vermekteydiler.

Bu bilimsel ve tarafsız hukuki mütalaanın dikkatlere sunduğu bir önemli nokta daha vardı. Pinelopi, 02.11.1964 Kararnamesi kapsamındaki kişilerden olsaydı, bu kararname hükümlerinin kendisine hemen uygulanarak "Türkiye'deki gayrimenkulleri üzerinde mülkiyete ve mülkiyetten gayrı aynı haklara ilişkin ve bu sonuçları doğurabilecek bilcümle temliki tasarrufların(ın) durdurulması" ve "Türkiye'deki gayrimenkullerinden doğan her nevi bedel, hasılat, irat ve sairenin istisnasız bloke edilmesi" gerekirdi. Oysa Pinelopi Hanım'ın dünyaya kazık çaktığı bunca yıl boyunca kararnameyi ona uygulamayı kimse düşünmemişti.

Üstelik vasiyetnamenin geçersiz sayılmasında temel alındığı anlaşılan blokaj kararı besbelliydi ki, Pinelopi'nin yasal mirasçısı olan oğlunun Yunan uyruklu ve Yunanistan'da yaşaması yüzünden alınmış olup, 1964 Kararnamesi'ne değil Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatı'na dayanmaktaydı. Yani karar, tam "Nerem doğru?" lafını anımsatacak cinstendi.

Bu ve benzeri olaylar Yunanistan tarafından Ortak Pazar forumlarında kullanılarak Türkiye'nin karalanmasında işe yarayacaktı.

Bununla birlikte, o forumlarda Yunanistan'a söylenecek söz bulunurdu. Her şeyden önce, kendi yurttaşları olan Batı Trakya azınlığının mallarına bin bir yasadışı yolla, çoğu zaman da Yunan mahkemeleri alet edilerek el konduğu bir bir anlatılırdı. Ama önemli olan, haksızlık ve hukuksuzluk konusunda Yunanlılarla yarışmak değildi. Önemli olan, Türkiye'de demokrasinin geçerli olduğu dönemlerde "Ankara'da yargıçlar var" dedirtmek olmalıydı.

İşte böyle bir olasılık, Elpida'nın avukatlarının Yargıtay'a tekrar başvurarak karar düzeltmesi istemeleriyle ortaya çıktı. Dosyayı inceleyen aynı 2. Hukuk Dairesi, ileri sürülen bilimsel kanıtlardan sonunda etkilenmiş olacak ki, önemli bir tutum değişikliği gösterdi. 20.02.1986 tarihindeki kararıyla, gerçi karar düzeltilmesi istemini reddetti ama bu sefer oybirliğiyle değil, üçe ikiyle.

Mekik yine İstanbul'a döndü. Yine 11. Asliye Hukuk'ta ele alındı. Bu mahkeme Elpida'ya hak veren eski kararında ısrar etti. Türk hukuku, Rum Ortodoks dininden olan yurttaşlarına haksızlık yapmamak için direniyordu.

Dava şimdi, usul gereği Yargıtay'ın böyle çekişmeli konularda son sözü söyleyecek olan Hukuk Daireleri Genel Kurulu'nun gündeminde sırasını bekliyor.

Yeni Gündem, 19-25 Ekim 1986, Sayı: 33

2011'de not: Bu davanın sonucu için, kitabın sonundaki "Vatan mevzubahis olunca adalet..." başlıklı yazıya bakınız.

İSTANBUL'DA DÖRT BİN RUM KALDI

"Eğer Yunan Kilisesi İstanbul Fener Patrikhanesi'ne bağlanırsa günümüzde hiçbir etkinliği kalmamış veya yalnızca sembolik bir konumu olan Patrikhane böylece taze bir kan ve yeni bir güç kazanmış olacak."

Geçtiğimiz hafta Yunan Kilisesi'nin "İstanbul Fener Patrikhanesi'ne bağlanırız" tehdidi Yunanistan'da Kilise ve Hükümet'i birbirine düşürür ve ülkenin iki kampa ayrılmasına neden olurken, Patrikhane görevlilerini de tatlı düşlere sürüklüyordu. Eğer gerçekten birleşme olursa, o zaman Fener Patrikhanesi belki eski parlak günlerine dönebilecek, sayıları yüz binlere ulaşan cemaatlere hitap etme imkânı bulabilecekti.

Milattan sonra IV. yüzyılda kurulan Patrikhane, 1923 yılında Lozan'da yapılan barış görüşmelerine kadar yeryüzündeki tüm Ortodoks patrikhane ve kiliselerinin idari ve siyasi en üst organı niteliğini taşıyordu. Ancak Lozan'daki görüşmeler sırasında ağır bir darbe yemiş, her türlü siyasi ve idari imtiyazları elinden alınıvermişti. Hatta Türk tarafı bu imtiyazların kalkması ile birlikte Patrikhane'nin varlık nedeninin de ortadan kaybolduğunu öne sürmüştü. Patrikhane ya kaldırılmalı ya da Türkiye dışında bir yere taşınmalıydı.

Ancak bu görüş, diğer ülke heyetleri tarafından itirazlarla karşılanmıştı. Patrikhane'nin manevi bir varlığı olduğunu ve eğer Patrik İstanbul'u terk ederse Rum Ortodoks cemaatinin dinî reisini kaybedeceğini söylemişlerdi. Ancak Lozan Barış Görüşmeleri'ne katılanlar, o günlerde Patrikhane'nin İstanbul'da kalması konusunda ısrar ederken, bir gün gelip de aynı Patrikhane'nin cemaatsiz kalacağını şüphesiz akıllarının ucundan bile geçirmemişlerdi. 1987'ye gelindiğinde, Rum cemaatinden geriye kala kala 4 bin kişi kalmıştı.

Nasıl azaldılar?

"İstanbul Şehremaneti Daireleri içinde 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş (*établis*) bulunan Rumlar, İstanbul'un Rum ahalisi sayılacaklardır."

Bu satırlar Lozan'daki görüşmeler sonucunda 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme" maddeleri arasında yer alıyordu. Bu anlaşmaya göre Yunanistan'ın Batı Trakya bölümünde yaşayan 130 bin Türk'e karşılık, Türkiye'de de İstanbul belediye hudutları içinde yaşayanlar ile İmroz ve Bozcaada'daki Rumlar mübadele dışında tutuluyorlardı. Lozan Antlaşması'nın hükümlerinin uygulamaya konmasıyla birlikte bir zamanlar sayıları 3 milyonu aşan ve imparatorluğun sınırları içinde yaşayan en kalabalık azınlıklardan biri olan Rumlar yavaş yavaş erimeye başlıyorlardı.

"1917'de İstanbul ve çevresinde 1 milyon 350 bin nüfus yaşıyordu. Bunlardan 400 bini Rum, 500 bini Müslüman, geri kalanlar da diğer azınlıklardan oluşuyordu. Lozan Antlaşması'ndan sonra ise durum değişti. İstanbul'da yaşayan Rumların sayısı 110 bine indi. Bunların 20 bini Yunan tebaalı idiler." Türkiye'de yaşayan, Rumların tarihi ile ilgilenen, ancak isminin açıklanmasını istemeyen bir tarihçi, göç grafiğini böyle çiziyordu. Aynı tarihçi Lozan'dan önce 1922 yılında da Türkiye'den Yunanistan'a pek çok Rum'un kaçtığını belirterek "Mübadele ile birlikte toplam 2.5 milyona yakın Rum, Yunanistan'a gitmiş oldu. Lozan Antlaş-

ması'yla başlayan göçler bir süre durdu. Daha sonra, bazen yoğun olmak üzere, günümüze kadar sürdü," diyordu.

Gerçekten de mübadeleden sonra bir süre durulan Rum göçü, 1963 Kıbrıs olayları ile birlikte yeniden alevlenmiş ve bu tarihten itibaren de bir taraftan öte tarafa adeta akmıştı. "Azınlık iki kaya arasındaki yumurtalara benzer..." diyordu İstanbul'da çıkan *İHO* gazetesi sahibi Haralambos Rambopulos, "... Kayalar ne zaman oynasa, olan yumurtalara olur, hepsi ezilip giderler. Türkiye ve Yunanistan arasında ne zaman bir bunalım çıksa, olan iki ülkede yaşayan Türk ve Rum azınlıklara oluyor."

1963 Kıbrıs bunalımı

İşte, 1963 Kıbrıs Bunalımı sırasında da kayalar yine yerinden oynamıştı. Kıbrıs'taki katliamlar sonucunda Ankara hükümeti, Yunanistan'ı sıkıştırmak için önlemler düşünmeye başlamış ve sonunda bulmuştu: 1933 tarihli "İkamet, Ticaret ve Seyrüsefain Sözleşmesi"nden beri İstanbul'da oturan ve çalışan Yunan uyrukluları sınır dışına çıkartmak. Ülke içinde zararlı faa-

Fener Patrikhanesi. Törenler, ayinler sürüyor, ama cemaat her geçen gün küçülüyor (*Yeni Gündem*, 19-25 Nisan 1987, sayı 59).

liyetlerde bulundukları gerekçesiyle gazetelerde listeler halinde isimleri yayınlanan Yunan uyruklu 3 bin kişi anında kendilerini sınır dışında bulmuşlardı. Ancak bu durum dış basında büyük yankılar uyandırınca, bu sefer de oturma izinleri bitenler, bu izinleri yenilenmeyerek sınır dışına çıkartılmışlardı. Rambopulos, "Bu sırada sınır dışı edilen Yunan uyrukluların sayısı 10 bin kişi idi. Ancak bu kişiler giderken tek başlarına gitmediler. Yanlarında eşlerini, çocuklarını da götürdüler. Bu da sayıyı bir anda birkaç katına ulaştırdı," diyordu.

1964 tarihindeki büyük göç bir süre sonra durulmuş, ancak bundan 10 sene sonra birdenbire yine hızlanmıştı. Bu tarihte yaşanan hızlı göçün nedeni ise yine Türkiye ile Yunanistan arasındaki Kıbrıs bunalımıydı ve yaklaşık bir 10 bin kişi daha bu bunalım sırasında ülkeyi terk etmişlerdi.

Azalıyorlar, yaşlanıyorlar

"Aslında göçler sadece iki ülke arasında sık sık gündeme gelen bunalımdan kaynaklanmıyor," diyordu İstanbullu bir Rum. "Belki ilk başlarda neden bu olabilirdi. Ancak daha sonraları başka faktörler de önem kazanmaya başladı. Bir zamanlar korkudan göç ederken bugün artık evlenecek eş, yapacak iş bulunamadığı için göç ediliyor." Bugün sayıları 4 bine kadar düşmüş ve kelimenin tam anlamıyla bir "azınlık" haline gelmiş olan Rum cemaati aynı zamanda yaşlı bir cemaat özelliğini taşıyordu. Geçtiğimiz sene Rum kiliselerinden birisinin yaptığı araştırmaya göre, bir yıl içinde toplam 160 ölüm vakasına rastlanırken, aynı dönem içinde vaftiz olaylarının sayısı ise sadece 16'ya ulaşıyordu. Hıristiyan dinine göre bir çocuk doğumundan sonra en geç bir sene içinde vaftiz edilmek zorunda olduğuna göre, vaftiz rakamları bir yerde doğum rakamları olarak değerlendirilebilirdi. Yine Rum cemaatinin meslek gruplarına göre dağılımında en önemli kısmı emekliler kaplıyor ve 4 bin kişilik Rum cemaatinin 2 bin küsurunu emekliler oluşturuyordu.

"Bizim dinimizde başka dinlerden kişilerle evlenmek pek hoş karşılanmaz," diyordu Haralambos Rambopulos, "çünkü

bir azınlığın var olması karma evliliklerin olmamasına bağlı. Karma evlilikler çok olursa o azınlıklar ya asimile ya da dejenere olur." Başka dinden bir kişiyle evlenmesine izin verilmeyen kendi dininden de evlenecek kişi bulamayan gençler böylece soylarını sürdürebilmek için Yunanistan'a gidiyor, bu da Rum azınlığın yok olmasına önemli bir katkıda bulunuyordu.

Rumların Türkiye'yi terk edip Yunanistan'a gitmelerinin bir diğer nedeni de Türkiye'de iş bulamamalarıydı. Burada da gençler önemli bir kesimi oluşturuyor ve çeşitli kapıları çalıp karşılığında "iş yok" cevabını alan bu kişiler, Yunanistan'ın ya da diğer Avrupa ülkelerinin yolunu tutuyorlardı. Oysa hemen bütün Rumlar eğitime son derece önem veriyorlar ve çocuklarını mutlaka ilk ve orta eğitime gönderiyorlardı. *İHO* gazetesinin yaptığı bir araştırmaya göre Rum cemaati arasında ilkokula gitme oranı yüzde 95, liseye devam oranı ise yüzde 85 civarında idi. Liseyi bitirenlerin yüzde 70'i üniversiteye gidiyor, bunların da yüzde 50'si okullarını bitirerek bir meslek sahibi oluyorlardı. Okuma oranının bu kadar yüksek olmasına rağmen bu okullardan mezun olan kişilerin iş bulma şansları son derece düşüktü. "Bir kere devlet dairelerinde kesinlikle Rumlara iş vermezler!" diyorlardı.

Bundan birkaç sene önce de bazı büyük özel sektör kuruluşlarına Ankara'dan gizli bir emir geldiği kulaktan kulağa yayılmıştı. Bu emre göre özel sektör kuruluşlarında da Rumların çalıştırılmaması isteniyordu. Ancak bu sonra pek uygulanamadı.

Bugüne kadar 8 kitap, 3 derleme, 5 çeviri ve 25 makale yazan ve Türkiye'deki Rum entelektüelleri içinde en çok tanınanlardan biri olan felsefe profesörü Ioanna Kuçuradi ise "Rum oluşum zaman zaman kullanılmak istendi," diyor ve şöyle devam ediyordu: "İstendi diyorum, çünkü genellikle sonuna dek başarılı olamadı bu çabalar. Bunların çoğu daha çok kişisel durumlardı. Adım Ioanna değil de Ayşe olsaydı, gene uğraşacaklardı. Böylesini herhalde daha kolay buldular."

Başından geçen bir olayı ise ilk başta anmaya değmez diye anlatmaktan kaçman Kuçuradi, biraz ısrar üzerine şunları söylüyordu: "Bir keresinde 1982 yılında Kanada'da yapılacak Dün-

ya Felsefe Kongresi'ne yönetim kurulu üyesi ve oturum başkanı olarak katılacaktım. Ancak iznim birdenbire iptal ediliverdi. Ama ben bunu yine de dinsel veya etnik değil, kişisel nedenlere bağlıyorum."

Özel veya kamu sektöründe iş bulamayan Rum gençlerine geriye yapacak iş olarak serbest meslekler kalıyordu. Bugün sayıları çok azalmasına rağmen doktorluk, mühendislik, muhasebecilik, öğretmenlik yapanların yanı sıra, daha az da olsa tüccar, esnaf ve sanatkâra da rastlanıyordu.

Mesleklere göre bölünmede sanayicilerin oranı son derece düşükken, politikacılara hiç rastlanmıyordu. Haralambos Rambopulos, "1962 yılına kadar politikacılık yapanlar da vardı aramızda," diyordu: "... O dönemde iki tane Demokrat Parti'den, bir tane de CHP'den milletvekilimiz bile vardı. Hatta DP'li milletvekillerinin ikisi de Yassıada'da yargılandı. Birisi mahkûm oldu. Diğeri ise Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan dostluk antlaşmasına katkıda bulundu diye beraat etti. Ancak o zamandan bu yana da bir daha Rum politikacı çıkmadı."

Yoksullar çoğunlukta

Rum cemaatinin gelir dağılımına bakıldığında, durumlarının diğer azınlıklardan daha kötü olduğu görülüyordu. *İHO* gazetesi tarafından yapılan bir gelir dağılımı araştırmasına göre, 4 bin kişilik cemaat içinde hali vakti yerinde olanların sayısı 500'ü geçmiyordu. Bu 500 kişi içinde ise durumu iyinin üstünde olanların sayısı 100'dü. Nüfusunun geri kalan kısmı son derece güç koşullar altında yaşıyor ve bu sayının önemli bir kısmı SSK'dan aldığı emekli maaşı ile geçiniyordu.

Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan bunalımlar iki ülkede yaşayan azınlık nüfusun karşılıklı akmasına neden olduğu kadar, kalmaya kararlı olanların yaşamını da cehenneme çeviriyordu. Çünkü her kriz dönemi sonrasında iki taraf da aldıkları kararlarla sanki bunalımın hıncını ülkelerinde yaşayan azınlıklardan çıkartma yolunu tercih ediyordu.

Karşılıklı misillemeler

1964 yılında Türkiye tek taraflı olarak 1930 tarihli İkamet, Ticaret ve Seyrüsefain Sözleşmesi'ni iptal edince, bunun acısı Batı Trakya'da yaşayan Türklerden çıkartılmıştı. Tarlaları kamulaştıran, taşınmaz mal satın almaları yasaklanan Türklerin okullarına da yasadışı baskılar uygulanır olmuştu.

Ankara ise bunun karşısında boş durmamış, İmroz ve Bozcaada'da yaşayan Rumların topraklarını kamulaştırmış, ayrıca İmroz'a bir açık cezaevi ve devlet üretme çiftliği yaptırılmıştı. Türkiye'de bulunan Rum okulları da bu arada nasibini almış, karşılıklı öğretmen mübadelesi ile ilgili anlaşma yürürlükten kaldırılınca bir anda öğretmensiz kalıvermişlerdi.

Rum okullarının en büyüklerinden birisinin, isminin açıklanmasını istemeyen, müdürü, "Bugün de, Rum okulunda öğretmenlik yapan bir kişinin o okul kapandığında başka bir okula tayin edilmesi yasaktır," diyor ve devam ediyordu: "Fener'de bulunan okulumuzun bir ara hiç öğretmeni kalmamıştı. Halbuki o sırada yukarıda sözünü ettiğim nedenle çalışamayan 28 tane öğretmenimiz boş oturuyordu. Bunların çalışmasına izin verilmediği için Yunanistan'dan izinle bir öğretmen getirtebildik. O da Mayıs'ın ortasında; o saatten sonra da hiç eğitim yapılmadı tabii. Çocukları kimse düşünmüyor."

Yine *İHO* gazetesi tarafından yapılmış bir araştırma, öğretmen sayısının giderek azaldığı ve 1995 yılında önemli bir problemin ortaya çıkacağını gösteriyordu. Araştırmayı yapan Rambopulos, "2003 yılında okullarda artık hiçbir problem kalmayacak," diyordu: "Çünkü öğretmen kalmadığı için eğitim de yapılamayacak." Rum okullarında, öğrenci sayısı da yıldan yıla azalıyordu. 1961-62 yıllarında sayıları 5 bini aşarken, 1968 yılında bu sayı 506'ya kadar inmişti. Öğrenci sayısının okullara göre dağılımı ise şöyleydi: 12 ilkokulda 208 öğrenci, 5 ortaokul ve lisede 226 öğrenci.

"Heybeliada'daki ruhban okulunun kapatılmasından sonra kiliselere rahip yetiştiren bir kurum kalmadı. Takriben bundan yirmi sene sonra İstanbul Fener Patrikhanesi'nde şoförlükten

daktilo yazmaya kadar her türlü işi patrik yapmak zorunda kalacak." Bir kilise yöneticisinin dikkati çektiği gibi, zor durumda bulunanlar yalnız eğitim yapan kurumlar değildi. Din adamı yetiştiren kurumların olmaması yüzünden kiliseler de bir kriz yaşıyorlardı. İstanbul'da bulunan 90 Ortodoks kilisesinden 30'u sırf bu nedenle çalışamaz hale gelmişti. Rahipler de Yunanistan'dan getirilemediği için bu krizin önümüzdeki yıllarda daha ciddi boyutlara ulaşmasından korkuluyordu.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen *Yeni Gündem* muhabirlerinin görüştüğü Rumların çoğu Türkiye'de yaşıyor olmaktan çok da şikâyetçi görünmüyorlardı. "Eskiden Rumlar toplu otururlardı," diye sözlerine başlayan Haralambos Rambopulos, sözlerini şöyle sürdürüyordu: "Genellikle Beyoğlu, Arnavutköy, Kurtuluş, Feriköy, Fener gibi semtler tercih edilirdi. Ancak sonraları sayımız o kadar azaldı ki, ister istemez Türklerin arasına karıştık. Ama biz bundan şikâyetçi değiliz. Osmanlı'dan kalma bir alışkanlık olacak, iki taraf olarak pek de güzel anlaşırız. Problem bizden değil, yöneticilerden çıkıyor, acısını ise bizler çekiyoruz.

Nermin Sungur ile ortak yazı, *Yeni Gündem*,
19-25 Nisan 1987, sayı: 59

2011'de not: "Yunanistan'a kaçan Rumlar" derken, henüz bilmiyordum 1913-1914'te İttihatçıların kurduğu çetelerin Ege bölgesi Rumlarını sistematik terör uygulayarak Yunanistan'a göç etmek zorunda bıraktığını. O sırada aynı şeyi Yunanistan ve Bulgaristan oradaki Müslümanlara yapıyordu ama biz kendi kapımızın önünü temizleyelim hele.

ATİNA'DAKİ İSTANBULLULAR

Uçak Atina'ya inişe geçtiği sırada, pencere tarafında oturan hanım, yanındaki sakallı gencin giriş kartı doldurduğunu görünce ona doğru eğildi ve pasaportunu uzattı: "Rica etsem," dedi, "benimkini de doldurur musunuz? Gözlüğüm yanımda yok da..."

Hafif bir Rum aksanıyla konuşan hanımefendi Mersinli'ydi. Üç oğlundan biri, Mersin'de oturmakta olanı, Müslüman kız almış; doğan çocuğuna da Müslüman adı koymuş, sünnet ettirmiş, bu arada usulen vaftizini de unutmamıştı. Kendisi ise şimdi, her yılki gibi, Atina'da oturan diğer iki oğlunu ve gelinlerini ziyarete gidiyordu. Onlar da orada Türk vatandaşıydı. "Daha iyi kazanıp, daha iyi yaşamak için" gitmişler, Atina'ya yerleşmişlerdi. Mersin'de Rum çok az olduğu için küçüklerin ilerideki evliliği de böylece sorun olmaktan çıkmış oluyordu.

Mersinli hanımın aksansız Türkçe konuşan iki oğlu havaalanının çıkışına karşılamaya gelmişlerdi. Biraz sonra annelerini kucakladılar ve arabalarına atlayarak, Atina'da kendileri gibi Türk vatandaşı olarak yaşamakta olan 70 bin Rum'un arasına karışıverdiler.

Aslına bakılırsa burada Türkiyeli Rumların sayısı 70 bin değil, en az 2.5 milyon olsa gerekti. Çünkü gerek 1922'de kaçarak, gerekse 30 Ocak 1923 Mübadele Sözleşmesi gereği göç

ederek, 1.5 milyona yakın Anadolulu Rum, o zamanlar nüfusu 4.5 milyon olan Yunanistan'a gitmişti. Sözleşmeye göre Yunanistan'daki "Müslümanlar" Türkiye'ye, Türkiye'deki "Rum Ortodokslar" da Yunanistan'a zorunlu olarak göç ettirilmiş, Yunanistan'da istisna olarak 130 bin Batı Trakya Türk'ü kalırken, müttefiklerin büyük ısrarı sonucu Fener'de bırakılan Rum Patrikhanesi'ne cemaat olsunlar diye de İstanbul (ayrıca, Bozcaada ve İmroz) Rumları yerlerinde kalmıştı.

"Ana" vatan muhacirleri

Birbirleriyle azınlıklar yüzünden çok didişmiş bu iki ülke arasındaki insani sorunu acı, ama radikal biçimde çözmüş olan Mübadele Sözleşmesi, bilerek yer verdiği bu istisnaların yanı sıra istemeden –ulusal değil ama insani açıdan sorun olan– "azmlıklar" yaratmıştı. Çünkü sözleşmede kullanılan "din" ölçütü sonucunda, her iki ülkeye göç edenler çantalarındaki çamaşırların yanı sıra doğdukları ülkenin kültürünü de yanlarına aldıklarından "ana" vatanlarında "muhacir", yani neredeyse yabancı muamelesi görmüşlerdi. Hele Yunanca'dan başka dil bilmeyen Müslümanların (örneğin kimi Giritlilerin) yeni vatanlarındaki hali ile, Türkçe'den başka dil bilmeyen Rum Ortodoksların (Karamanlıların) Yunanistan'daki hali dikkate değerdi. Örneğin Türkiye'de şimdi yaşı 40'ın üzerinde olan ve saklambaçta ebe olacak arkadaşını "bir-ki" diye değil, "Ena-mena-doo-si-sak-lam-boo-si" diye sayarak saptamış olanlar, Alsancak'a yerleşmiş olan Giritlilerin burada bile göze batarak "sümüklü böcek" ve ot yemekle suçlandığını rahatça anımsayacaklardı.

Göç edenlerin içinde, büyük çoğunluğu Atina çevresine yerleşmiş olan Anadolulu Rumların durumu belki de en zor olanıydı. Onlar da bütün göçmenler gibi taşınmaz mallarını bırakıp, ellerinde iki parça tahta bavulla perperişan gelmişlerdi ama vardıkları ülke iflas etmiş durumdaydı; muazzam bir konut ve yiyecek sıkıntısı kol geziyordu. Daracık Yunanistan'da yerliler kendilerini zor beslerken, bir de bu "Küçük As-

Korint, Florino, Volos ve Peristerion metropolitlerini temsil eden dört kişilik Yunan Kilisesi heyeti, Fener Patriği I. Dimitros'la Patrikhane'ye bağlanma sorununu görüşmek üzere İstanbul'a gelmişlerdi (*Yeni Gündem,* 26 Nisan-2 Mayıs 1987, sayı: 60).

yalı Türkler"i çekmek zorunda kalacaklardı. Üstelik, bu gelenler zamanla ülkenin siyasal yaşamını da "alt üst" edecekler, sürekli sol partilere oy verecekler, hatta KKE'nin (Yunan Komünist Partisi) yönetici elitini oluşturacaklardı.

Gelenler de yerlileri çok yadırgadılar. O kadar ki, aradan 60 yıldan fazla zaman geçmiş olduğu halde, içlerinden Beyoğlulu Mihail şöyle diyordu: "Bunlara masaya oturarak çatal-bıçakla yemek yemesini biz öğrettik. Rakı içmek başlı başına kültürdür; onu da biz gösterdik."

Gerçekten de, gelenler Levanten olduklarından, temelde köylü olan yerlilere oranla çok daha rafine burjuvaydılar. Bugün bile Atina'da yanılıp da Rum meyhanesine değil de Yunan tavernasına gidecek olanın önüne meze niyetine "musakka" adındaki berbat bir patlıcanlı börekten ve vıcık vıcık bir taramadan başka talim edecek bir şey gelmediğini söylemek doğrusu fazla insafsızlık olmayacaktı. Nasıl ki, Türkler meyhaneciliği Ankara'daki Körfez Lokantası gibi göreli ve sınırlı istisnalar dışında pek bilmez, hayatından bezmiş bir garson içkiyle mezeleri önünüze mi koyuyor, yoksa kafanıza mı atıyor pek bel-

li olmazsa, bu işi Yunanlılar da bilmiyordu. Rumlar biliyordu. Zaten Körfez Lokantası gibi yerlerin de Lazlar tarafından işletiliyor olması bu açıdan düşündürücü sayılabilirdi.

1964 çıkartması

Türkiye'den gelen Rumların ikinci dalgası Atina kıyılarına 1964'ten sonra çıkartma yaptı. Bunun nedenini biraz aşağıda ele almak üzere şimdilik bırakalım. 1923'ten sonra gelenlere bir de bu 1964'ten sonra gelen 70 bin Rum eklenince, Atina'nın çehresi iyice İstanbul'a, İzmir'e dönmüştü. Syndagma veya Omonia gibi ünlü meydanlarda adım başı simitçiye (İzmir lisanında, gevrekçiye), kestane kebapçıya, ayakkabı boyacısına rastlanıyor; kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçmede İstanbulluları hiç mi hiç aratmayan bir kalabalık, bin bir meyvenin cümbüş yaptığı manavlardan elleye elleye alışveriş ediyordu. Arabasına bindiğiniz Atinalı şoför, birbirinin üzerine yığılmış olan siyah çöp torbalarını göstererek çöpçülerin grevde olduğunu yarım yamalak İngilizcesiyle anlatmaya savaşırken, Türk olduğumuzu öğrenince, çöpçülerin çok az maaş aldıkları için greve gittiklerini Türkçe olarak özetlemeyi daha kolay buluyordu: "Ne kadar para, o kadar arpa!" Şoför efendiyi daha fazla Türkçe konuşturmak için sıkıştırmak boşunaydı, çünkü kendisi yerli Yunanlıydı, hiç Türkçe bilmiyordu.

Böyle bir taksiye atlayarak İstanbullu Rumların oturduğu Faliron'a gitmek ve masaya yayıldıktan sonra Türkçe bir "neler var" attırmak, doğrusu büyük keyifti. Bununla birlikte, "Buyurunuz, kendiniz bakiniz" diyerek sizi mutfağa davet eden garsona "Şu yaprak sarmadan isterim," demeniz üzerine, "Yalanci istiyorsunuz?" diye düzeltme yapma riski de her an mevcuttu.

1923'te gelen Anadolulu Rumların en bol bulundukları yer olan Nea Smirni'nin keyfi daha az sayılmazdı ama burada Türkçe konuşan artık azalmıştı. Oysa Faliron'da çarşıya girince sağdan 3. sokağa sapıp da 20 metre gidince, sağ koldaki apartmanın alt katında, Kumkapılı Şişman Yorgo karşınıza çıkıverirdi. Gece yarısına doğru damarlarınız Uzo'ya, mideniz de fasulye

pilakiyle yalancı dolmaya doymuş bir vaziyette bu sefer de Stelyo'nun meyhanesine yollanmak vardı. Tabii öpüşülüyor, ama Stelyo mahcup gözüküyordu: "Önceden bilseydim... Bugün maalesef müzik yok. Yan tarafta Gaskonyalı'nm taverna var, ora gidelim." Ve Stelyo kasayı hemen bir garsona bırakıyor, hep birlikte iki adım ötedeki Gaskonyalı Toma'nın oraya intikal ediliyordu. Küçük taverna o saatte doluydu. Bantta Rumca sözlerle daha da oynaklaşmış Anadolu oyun havaları çalıyordu. En dipteki iki genç kız kalkmışlar, ana-babalarının önünde, masalarının dibinden ayrılmadan karşılıklı göbek atıyorlardı.

Tam o sırada, yandaki kalabalık masada, oturduğu yerde kıvır kıvır kıvrandığım göz ucuyla çoktan tespit ettiğiniz kırmızılının, hemşerilerinin geldiğini duyan İzmirli garson Stavro'nun kapıp geldiği akordeondan bir de "Kadifeden Kesesi" patlayıverince artık dayanamadığı yaygın ve derin bir memnuniyetle saptanıyordu. Kırmızılının hakkım vere vere sergilediği kıvırtma seansı takdir mırıltılarıyla ve baş sallamalarıyla huşu içinde izleniyor, bitirip de yerine "Of be!" diyerek oturduğunda tabanca gibi bir alkış patlıyordu. Bu arada, aynı masada oynamaya devam edenlerden ince bıyıklı bir zat, yanınızdan geçerken, oynamasını kesmeden "Ben Türkçe bilirim," diyor; artık sizi daha memnun etmek mi istediği, yoksa "Laf atacak olursanız anlarım ha!" diye mi uyardığı konusunu yorumlara açık bırakıyordu. Sizin "Bravo, vallahi ne güzel!" diye gevelediğiniz sözler, Stavro'nun (herhalde İzmir'den ayrıldığı günlerde meşhur olan) "Neden Saçların Beyazlanmış Arkadaş" diye güldür güldür başka bir makama geçişiyle karışıp kaybolmaya mahkûmdu. Bu arada Stelyo, Stavro'nun cebine bir şeyler sokuşturuyor, gelen hesabı vermeye davranmanız üzerine de Beyoğlulu Mihail kolunuza koparacak gibi yapışıp, "Ayıp ediyorsun ağbi, ayıp ediyorsun ağbi," diyordu.

Hoş benzerlikler

Yunanistan'daki Yunanlı-Türkiyeli Rum çekişmesi özellikle futbol maçlarına enfes bir üslupla yansıyordu. Yunanistan'daki âdete göre her takım bir ülkeyi benimseyip, onun futbolu-

nu temsil etmek savında olduğundan, futbol maçları milli maç gibi kıran kırana geçiyor; tabii bu arada İstanbullu Rumları İstanbulspor'un sarı-siyahıyla AEK (Atletiki Enonis Konstantinopul-"İstanbul Spor Birliği"), İzmirlileri de gençliğimizin Altınordu'sunun lacivert-kırmızısıyla Panionios temsil ediyordu. Bu iki takımın taraftarları (Kıbrıs olaylarının patlama yaptığı zamanlar dışında) tribünlerde Türk bayrağı açması ve takımları gol atınca "İşte, Türkler böyle koyar!" diye karşı tarafa şak şak el-kol hareketleri yapmasıyla ünlüydü. Tabii, aynı taraftarlar, takımları gol yiyince karşı tarafın "İstanbul piçleri, hadi, kocanız Türkler gelip kurtarsın!" diye ortalığı inim inim inletmelerini de aynı olgunlukla karşılamak zorundaydı.

Sokaktaki simitçisinden meyhanedeki yalancı dolmasına ve stadyumdaki maçına kadar Yunanistan'daki yaşama damgasını vurmuş, bu arada da "s..tir" sözcüğünü Yunan gündelik lisanının en sevimli kelimelerinden biri yapmış olan İstanbullu ve İzmirli Rumlar, Yunan halkı arasında pek yaygın olan "Türk tehdidi" olayına gülen tek gruptu. Zaten Yunanistan'da bu efsaneye inanma oranı, Türkleri tanımamayla doğru orantılıydı.

Yeni Gündem, 26 Nisan-2 Mayıs 1987, sayı: 60

Avrupa Parlamentosu'nun Ermeni kararı birdenbire gündemi kaplayıp, arkasından da PKK katliamı gelince, Avrupa Topluluğu (AT) ile Türkiye'nin fena kapışacağı hemen belli olmuştu. Ama doğrusu, kabağın gidip de NATO'nun başına patlayacağını tahmin etmek için epey bir hayal gücü gerekirdi.

Richard Perle'ün o kadar takdir ettiği, 1980'den sonra NATO'ya toz kondurmayan, NATO hatırı için Yunanistan'ın örgüt askerî kanadına dönüş yapmasını kayıtsız şartsız kabul eden Cumhurbaşkanı Evren şöyle demişti: "NATO'nun gözden geçirilmesinde yarar vardır. Böyle ittifak olmaz."

NATO Genel Sekreteri Lord Carrington'ın "Üzüntü duyarız," diyerek karşıladığı, Ankara'daki diplomatik çevrelerin de "Durum vahim, ama ciddi değil," diye yorumladığı bu sözleri Sayın Evren'in "Devlet Başkanlığı" sırasında herhangi bir vatandaş söylese, o zata epey yazık olurdu. Üstelik Cumhurbaşkanı, kişisel niteliği dışında, bir de silah alımı, NATO kursları ve bursları, Brüksel ve Washington'da dış tayinler, ABD gezileri gibi sayısız nedenle NATO'ya en çok taraftar olan baskı grubunun sözcüsü durumundaydı. Acaba bu sözlerin basında çıktığı gün "Güneydoğu'da Terör Tehdidi Dış Güçlerle İrtibatlı" diye başlık atan başka bir haberde kastedilen dış güçler, ezeli düş-

manlarımız değil de, ebedi dostlarımızla ilgiliydi de Evren ondan mı kızmıştı? Eğer durum böyleyse, biraz geç kalmıştı. Ama ne olursa olsun, AT'yi Ermeni konusunda yola getirmek için Evren'in kalkıp da NATO'yu tehdit etmesi, bunu da detantın başladığı, üstelik de Ermeni tasarısının ABD Kongresi'nde eli kulağında beklediği sırada yapması ilginçti.

Kiminin tepkisi...

Geçen haftanın ikinci ilginç niteliği, Evren'in konuşmasının kamuoyunda karşılanışıydı. Kimse kalkıp da, "Yahu, NATO askerî bir örgüttür; en az soruyu sorarak, en fazla askerî hangi rejim verirse onu sever. AT ise entegrasyon peşinde olduğundan, bünyesine alacağı rejimler konusunda titizdir. İkisi arasında ne ilişki var?" diye sormadı. Mehmet Ali Aybar'ından Hasan Cemal'ine kadar herkes NATO'dan şikâyet ettiği için Evren'e alkış tuttu. İlginçtir, bir ciddi söz DYP'den gelir gibi oldu: Meclis'te Cafer Tayyar Sadıklar, "Bunlar hep Türkiye'deki demokratik atılım yetersizliğinden başımıza geliyor," dedi. Tabii, sayın parlamenter, Demirel'in yasağından bahsediyordu ama ANAP'lı Kâmran İnan hemen oturduğu yerden karıştı: "Daha neler duyacağız Sayın Başkan? Vah, vah, vah!" Enfes bir müdahaleydi. Koca basında da bir tek *Zaman*'dan Mehmet Doğan, bu karşı çıkışın anlamsız bir şantajdan başka anlam taşımayacağını söyledi. Ama onun da dünya görüşü "Allahlık" olduğundan, yazının sonunu "NATO'dan çıkmamıza izin vermezler; çünkü NATO, Türkiye'nin İslâm dünyasıyla bütünleşmesini önlemektedir," diye mükemmel bir biçimde bağlayıverdi.

Cumhurbaşkanı Evren bir ara, "Merak etmeyin, bu saçma kararı yakında kaldırırlar," diyerek gönüllere su serpti. Herhalde, daha önce söylediği "Benim tansiyonum düşüktür, milletinki de öyle olmalıdır," sözünün uygulamasını yapıyor, bir gün önce enine boyuna dile getirdiği başka bir görüşü unutturmak istiyordu: "Güçleri varsa gelip alsınlar, görelim!" Bununla birlikte Sayın Cumhurbaşkanı, milletin gevşemesini de istemiyordu. "Turistlere dikkat edin, bazıları Ermeni propaganda-

sı yapabilir," dedi. Bir de ilk kez resmî ağızdan "Müslümanız da ondan AT'ye almıyorlar," diye duyurdu.

Bedava yolculuk

Ermeni tasarısının ardından bir de PKK katliamının gelmesi Türkiye'de o denli travma yaratmıştı ki, arada Ermeni sorununun ne olduğu ve ne olmadığı tamamen kaynadı gitti. Hiç kimse kalkıp da, "Yahu, biz Türkiye Cumhuriyeti'ni kaç yılından başlatacağız Allah aşkına?" diye bir soru ortaya atmadı. Kimsenin aklına, Ermeni sorununun Türkiye için asla gerçek bir sorun olmadığı, sadece Kıbrıs ve Kürt sorunlarının binerek bedava seyahat ettikleri bir hayalet gemi olduğunu söylemek gelmedi. Bu geminin uskurunu koparmak için Osmanlı'yı redd-i miras eylemenin çok önemli olacağını kimse ağzını açıp söylemedi. PKK katliamı üzerine zayıf bir "İçişleri Bakanı istifa etsin!" çıktıysa da, kimse kalkıp da "Türkiye Cumhuriyeti'nin Ermeni ve Kürt sorunlarına yaklaşımı temelden ele alınmalıdır. Kürt sorunu, uygarlık götürmemekten çıkmaktadır. Kötü niyetli Batı'ya ancak demokratik bir Türkiye karşı koyabilir. Dış sorunlar aslında bir iç rejim meselesidir. Davalar artık bitsin. Öğrenciler artık tekmelenmesin. İşçiler toplu sözleşme yapabilsin. Akbabalar ancak o zaman dağıtılabilir," demedi. İç beceriksizlerin dışa küfrederek örtüldüğüne kimse değinmedi. "Katiller bunca insanımızı öldürürken, dağıttığınız telsizlerin pili mi bitmişti?" diye hükümet sıkıştırılmadı.

Türkiye'nin işi zor

Türkiye'de bunca ağzı ve kalemi laf yapan kişiden, "Bütün bunlar, yanlış gidişler, Türk-İslâm Sentezi'nin sonucudur; Osmanlı'yı *redd-i miras* etmek bir yana, durmadan *iade-i itibar* ediyoruz," sözü işitilmedi. Oysa son bir-iki yıldır başlatılan Talat Paşa'yı anma törenleri; Ermeni kurbanı anıtları; Ankara'yı her adımında rezil eden, bu yüzden de Atatürk'ün *Nutuk*'ta yerin dibine sokup sokup çıkarttığı Sakallı Nurettin Paşa gibi birisi-

nin devlet mezarlığına nakli konusu; "Haçlı seferleri sırasında Kilikya'nın dağlık yöreleri Ermeni Rupingyan Krallığı'na bağlıydı" diye yazan *Ana Britannica*'nın toplatılışı ve mahkemeye verilişi bütün bunlar hep Osmanlı'nın nafile avukatlığı, Türkiye Cumhuriyeti'nin de belaya sokulması değil miydi?

Buna karşılık, Avrupa'nın da, elhak, Türkiye'den geri kalmaya niyetinin olmadığı görülmekteydi. Türkiye hem "soykırım"dan sorumlu değildi hem de onu tanımalıydı. Türkiye hem siyasi, hukuki, maddi bakımdan zarara uğramayacaktı hem de nedense Ermenilerle siyasal diyaloga girmeliydi. Bu arada Kıbrıs, Kürt ve Lahey'e gitmek konuları da araya sıkıştırılıvermiş; Avrupa Fahri Tarih Mahkemesi, pardon Parlamentosu, görevini yapmış oluyordu. Ama Türkiye, bu kötü niyet gösterilerini engellemeye devam etmek gibi bir politikayı sürdürecekse, iş zordu. Dışarıya karşı direnebilmenin tek yolu, kendi insanına insan muamelesi yapmaktan geçiyordu.

Yeni Gündem, 28 Haziran-4 Temmuz 1987, sayı: 69

2011'de not:

1) Yazının en başında bahsedilen Avrupa Parlamentosu Genel Kurul Kararı 18 Haziran 1987 tarihlidir ve şöyle demektedir: "Türk hükümetinin Jön Türkler tarafından Ermeni halkına karşı yapılan soykırımı kabul etmemesi, Yunanistan ile ihtilaf konularında uluslararası hukuku uygulamaması, Kıbrıs'ta işgal kuvvetleri barındırmayı sürdürmesi, Kürt sorununu inkâr etmesi, bireysel, kolektif ve dinî haklara saygı göstermemesi Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na katılım ihtimalinin önündeki aşılmaz engellerdir".

2) Bu yazıda Ermeni sorununa "asla gerçek bir sorun değildir", Kürt sorununa da "uygarlık götürmemekten çıkıyor" demiş olduğuma dikkat ettiniz mi?

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TALİM VE TERBİYE KURULU'NU İHBAR EDİYORUM!

Bizimle yaşayan ve biz beş yeğeninin her türlü eza cefasını hayatının son demine kadar çekmiş bir rahmetli teyzem vardı, adı Cemile, ben çocukken azıp durdukça şöyle söylenirdi: "Oğlum, dur dedikçe ziyana gidiyon! Kal artık!" *Cumhuriyet*'te okuduğum bir haber, gene rahmetlinin bu sözünü aklıma getirdi.

"Biz Batılıyız" diye ortaya çıkarken, Batı dünyasının bizi adam yerine koymaması, hatta bize paçavra muamelesi yapması hepimizi mahvediyor. Ama biz de, ülkemizdeki insan haklarına paçavra muamelesi yaparak Batı'nın bu aşağılayıcı muamelesine çanak tutuyoruz. Dur dedikçe, ziyana gidiyoruz.

Nasıl iştir bu? Bunu yapanlara nasıl izin verilir? Bunun sorumluları nasıl en ağır biçimde cezalandırılmaz? Vatanın çıkarlarına kastetmek, sadece, örneğin Trakya'daki köprülerin fotoğrafını çekip yabancı ajanlara satmak mıdır? Bu ülkenin paçavra muamelesi görmesine yol açan insan hakları ihlâllerini yapan devlet memurlarının derhal en şiddetli biçimde cezalandırılması gerekmez mi? Eğer, devletimiz onları cezalandırmazsa, onların suçlarına katılmış sayılmaz mı? Hatta bu türden davranışları teşvikten bizzat kendisi suçlu duruma düşmez mi?

Son olay şöyle, Aydın Engin'in haberini özetliyorum: MEB

Talim ve Terbiye Kurulu bir karar alıyor. Buna göre, özel Ermeni ilkokullarında Ermenice dersi dışında bütün dersler artık Türkçe yapılacaktır. Din dersi ve müzik dersi de dahil olmak üzere. Habere göre karar, 11 Ekim 1993 tarih ve 2392 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan haftalık ders çizelgesinin altına düşülen üç maddelik "not"un 3. maddesine sıkıştırılmıştır: "Ermenice dersi dışındaki bütün dersler Türkçe olarak okutulacaktır".

Bu ülkede insan ve azınlık haklarının çiğnenerek bu ülkenin nasıl ikinci sınıf bir ülke haline getirildiğini teşhir ettiğinden dolayı Aydın Engin'i burada kutluyorum.

Talim Terbiye Kurulu ya yasaları ve uluslararası antlaşma yükümlülüklerini bilmiyor ya da biliyor ve bile bile çiğniyor ve ülkemizi zor durumda bırakıyor.

Birinci durumda, Milli Eğitim'in beyni sayılan bu kadar önemli bir kurulda bu kadar korkunç bir cehalet örneği veren memurlar derhal görevden alınır, ikinci durumda ise Kurul'un suçu çok daha vahimdir ve üyeleri ona göre cezalandırılır.

Anlaşılan, sayın Kurul'un pek sayın üyeleri, Türkiye'deki gayrimüslimlere anadillerinde eğitimi yasaklayarak "milliyetçilik" yapmak istemişlerdir.

Yalnız kendi akıllarınca "milliyetçilik" yapmaya yeltenirken, zaten insan haklarını çiğnediği için sürekli uluslararası bombardıman altında yaşayan Türkiye'yi, insan ve azınlık haklarını gündemin birinci sırasında tutan uluslararası arenada müthiş zor bir durumda bırakmışlardır. TC Dışişleri Bakanlığı, sanki başka hiçbir işi yokmuş gibi, şimdi bir de bu pisliği temizlemek zorunda kalacaktır. Bu, işin siyasal yönüdür.

Bitmedi. İşin bir de ulusal ve uluslararası hukuku ilgilendiren yönü vardır. Sayın Kurul'un sayın üyeleri, Türkiye'nin mevcut yasalarını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin imzaladığı uluslararası antlaşmaları çiğnemişlerdir. Bir de bundan suçludurlar. Bunları birer birer anlatacağım ki, bilmiyorlarsa öğrensinler; biliyor da yaptı iseler kamuoyunda sergilenmek suretiyle, eğer mümkünse, bir parça utansınlar.

Bir de, şiir ve türkü okuyanları bölücülükle yargılayan Dev-

let Güvenlik Mahkemeleri (DGM) savcıları, bölücülük başka nasıl yapılır, bir görsünler.

Talim Terbiye Kurulu, Lozan'ın üstünde mi?

Ben bu işin hocasıyım. Mülkiye'de insan ve azınlık haklarının dersini okutuyorum. Onun için normal bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşından daha fazla üzülüyorum ve sinirleniyorum. Bakın, Talim Terbiye'nin son kararı ne suçlar işlemiştir:

Her şeyden önce, bu vatanın kuruluş belgesi olarak tanıdığımız, her fırsatta gündeme getirerek "Sevr'i yırtıp atan ve Birinci Dünya Savaşı sonunda yapılan antlaşmalardan hayatta kalan tek antlaşma" diyerek övdüğümüz, Atatürk'ün de "Osmanlı devrine ait tarihte emsali namesbuk [görülmemiş] bir siyasi zafer eseridir!" diye selamladığı Lozan Antlaşması'nın birden fazla maddesi ihlal edilmiştir. Rahmetli ve sevgili hocam Seha Meray'ın *Lozan Barış Antlaşması-Tutanaklar, Belgeler* adlı sekiz ciltlik çevirisinden, ilgili yerleri tam metin halinde sunuyorum:

Bir: Antlaşmanın 37. maddesi şöyle diyor: "Türkiye, 38. maddeden 44. maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını ve hiçbir kanunun, hiçbir yönetmeliğin (tüzüğün) ve hiçbir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik (tüzük) ve hiçbir resmî işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'mn bile ihlal edemeyeceği bu maddeyi, Talim Terbiye'nin kararı ihlal etmiştir.

İki: Madde 38, fıkra 2: "Türkiye'de oturan herkes, her inancın, dinin ya da mezhebin, kamu düzeni ve ahlâk kurallarıyla çatışmayan gereklerini, ister açıkta isterse özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır."

Madde 43: "Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya zorlanamayacak"lardır.

Karar, özel Ermeni okullarında okutulan Hıristiyan din derslerinin bile Türkçe okutulmasını isteyerek bu fıkrayı ihlal et-

miştir. Aydın Engin, "Örneğin, Pater Noster duasının Türkçe nasıl okunacağı yanıtsız kalan sorular arasında" diyerek Kurul kararını makaraya sarıyor. Kurul, devleti böyle alay edilecek duruma düşürmekten de suçludur.

Talim Terbiye Kurulu bu sefer büyük suç işledi

Neden suçlu olduğu konusunu, Lozan Barış Antlaşması'ndan madde madde ortaya koymaya, devam ediyorum:

Üç: Madde 39, fıkra 4: "Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır."

Bu fıkra, bugüne kadar hükümetlerimiz uygulamaktan kaçındı ama gayrimüslim olmadıkları için Lozan'a göre özel azınlık hakları bulunmayan Kürtlerin veya Lazların bile her yerde Kürtçe'yi veya Lazca'yı kullanmalarına izin veriyor. Azınlık haklarına sahip bulunan Ermeniler, Kurul kararı yüzünden anadillerini kendi okullarında kullanamayacaklar.

Dört: Madde 40: "Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları... özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır."

Kurul kararı bir tek bu maddeyi ihlal etse bile, yeter de artar.

Beş: Madde 41, fıkra 2 ve 3: "Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklarının önemli bir oranda bulundukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlıklar, devlet bütçesi, belediye bütçesi ya da öteki bütçelerce, eğitim, din ya da hayır işlerine genel gelirlerden sağlanabilecek paralardan yararlanmaya ve pay ayrılmasma hak gözetirliğe uygun ölçülerde katılacaklardır. Bu paralar, ilgili kurumların yetkili temsilcilerine teslim edilecektir."

Lozan, azınlık ilkokullarında anadilde eğitim yapılmasını is-

temekle kalmıyor, bu okullara Türkiye'nin para yardımı yapmasını bile karara bağlıyor. Kurul ise, çelişkiye bakınız ki, bu okullarda anadilde eğitimi yasaklıyor.

Altı: Madde 44: "Türkiye, bu Kesimin bundan önceki maddelerindeki hükümlerin, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini" kabul etmiştir.

Aldığı son kararla Kurul, Türkiye'nin uluslararası sorumluluk altına girmesine yol açmıştır. Gerçi, böyle bir sorumluluk durumunda yaptırım uygulayacak Milletler Cemiyeti Meclisi bugün artık mevcut değildir ama bugünkü uluslararası ortamda Türkiye açısından önemli olan yaptırım uygulanıp uygulanamaması değil, Türkiye'de bir resmî kuruluşun insan ve azınlık hakları konusundaki resmî işlemi sonucu Türkiye'nin uluslararası sorumluluğunun doğup doğmadığıdır.

Lozan Barış Antlaşması'nda bir de 45. madde var ki, Talim Terbiye Kurulu bir de bu madde yüzünden Türkiye'nin başını derde sokmuş bulunuyor. Kurul'un bu hukuk dışı kararının Türkiye'nin başına açacağı siyasal ve hukuksal sorunların içinde, pratikte en sivri zararı verebilecek durum, bu maddeyle ilgili.

"Milliyetçi" Talim Terbiye Kurulu, Batı Trakya Türklerini perişan mı etmek istiyor?

Lozan Barış Antlaşması Madde 45 şöyle diyor: "Bu Kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan'ca da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır."

Şimdi, Müslüman olmayan Ermeni azınlığına anadilde eğitim konusunda Lozan'ca tanınmış olan haklar, Talim Terbiye'nin hukuk tanımayan bu "milliyetçi" kararıyla çiğnendiğine göre, Batı Trakya Müslüman-Türk azınlığı ne hale düşecek?

Belleklerinizi tazelemeniz için kısaca özetleyeyim:

Altı maddelik Misakı Milli'nin üçüncü maddesinde sözü edilen "Garbî Trakya", 129.000 Müslüman-Türk'le birlikte

1923'te Yunanistan'a bırakıldı. Bırakılırken de, başka antlaşmaların yanı sıra, Lozan'ın yukarıda okuduğunuz 45. maddesi aracılığıyla da azınlık haklarına kavuşturuldu. Yunanistan bu koruma antlaşmalarından yalnızca Lozan'ı tanıyor.

Tanıyor ama İstanbul, İmroz ve Bozcaada'daki Rum azınlık kısmen baskılar, kısmen de ekonomik nedenler yüzünden bugün neredeyse tümden Yunanistan'a göç etmiş bulunduğundan her fırsattan yararlanarak Lozan'ın bağlarından kurtulmaya çalışıyor. Bunu da, en çok ve en sağlam biçimde, Türkiye'deki Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Talim-Terbiye gibi "milliyetçi" devlet organlarının "dâhiyane" işlemlerini fırsat bilerek gerçekleştiriyor.

Bunu da en çok eğitim alanında yapıyor. Türk azınlık okullarına kendi özel yetiştirdiği öğretmenleri empoze ediyor, bu yüzden boykota giden okullarda eğitim fena halde aksıyor; Türkiye'de basılmış kitapları kültür protokolüne rağmen okutmuyor; lise bitirme sınavlarını Yunanca yapıyor ve bu yüzden kaç yıldır iki Türk lisesi mezun vermiyor; Türkiye'nin üniversite diplomalarını tanımıyor; en önemlisi de Türkçe yapılan derslerin sayısını dolaylı yöntemlerle azaltmaya çalışıyor.

Şimdi, Batı Trakya azınlığının eğitim durumu böyleyken, Türkiye'de Müslüman olmayan Ermeni azınlığın anadilinde eğitim yapmasının Talim Terbiye'deki aklıevveller tarafından yasaklanması üzerine, enfes bir emsal yakalayan Yunan makamlarının ellerini nasıl ovuşturacaklarını görüyor ve arkasından neler geleceğini merakla bekliyorum.

Batı Trakya azınlığı, Türkiye'deki fanatik "milliyetçi" Türklerden çektiğini hiçbir zaman Yunanistan'daki fanatik Yunanlılardan çekmemiş, daima, en çok Türkiye'deki Rumlara baskı yapılmasından korkmuştur. Batı Trakya basınının bu gerçeği dile getirmiş yazıları, Batı Trakya'yla ilgili kitabımda çoktur. (Talim-Terbiye'nin Lozan'ı okumayı ve anlamayı bilmeyen sayın üyeleri, benim Batı Trakya konusundaki kitabımı [*Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, güncelleştirilmiş 2. baskı, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1991, s. 349] eğer okuyabilir ve anlayabilirlerse, daha fazlasını bile öğrenme olasılıkları vardır).

Millî Eğitim Bakanlığı'nın beyni sayılan Talim ve Terbiye Kurulu'nun bu akıl almaz kararının Lozan'ı çiğneme açısından incelenmesi bitti. Ama konu bitmedi. Bitecek gibi değil. Daha, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) sözleşmeleri ile Türk hukukunun çiğnenmesi konusu var.

Talim Terbiye Kurulu Türkiye'nin başına büyük çorap ördü

AGİK, Soğuk Savaş'ın yumuşamaya dönüşmesi için Doğu ve Batı blokları tarafından 1973'te başlatılan bir görüşmeler dizisiyken, Sovyetler'in dağılması üzerine Avrupa'da Birleşmiş Milletler'den çok daha önemli hale gelen bir uluslararası örgüt. Türkî Cumhuriyetleri AGİK'e sokmak için büyük uğraş veren Türkiye de, Bosna ve Azerbaycan konularını en çok bu örgüte götürmekte.

Örgütün iki temel uğraşı alanı var: Birincisi silahsızlanma, ikincisi de insan ve azınlık hakları. Zaten, İkinci Dünya Savaşı'ndaki kazanımlarını tescil ettirmek isteyen Sovyetler'in başlattığı AGİK'e, Batılılar, bizzat Sovyetler'i insan hakları açısından sıkıştırmak amacıyla katılmışlardı. Bu olay da gerçekleştikten sonra, AGİK'in tek büyük konusu insan ve azınlık hakları oldu.

Bugünlerde, AGİK heyetlerinin Kürt konusu araştırmak için Türkiye'ye gelmek istediğine fakat bunu "bağcı dövmeden" yapmak için Türkiye'den davet beklediğine ilişkin haberler basını dolduruyor. Talim Terbiye'nin Türkiye'ye nizam veren sayın üyeleri okuyorlar mı acaba? Anlıyorlar mı?

Neyi olacak, Türkiye'nin başına ne çorap ördüklerini! Sen kalk, Lozan'ı açıkça çiğneyerek Ermeni özel okullarında Ermenice eğitimi yasakla, ondan sonra da Türk hariciyesi Boşnak ve Azerilerin insan hakları diye kendini paralasın.

Zavallı Türk diplomatlarının gece yatarkenki duaları bundan sonra şöyle olacak: "Tanrım, ben düşmanlara yeterim! Sen beni dostlarımızdan koru." Çünkü bundan sonra, Sırbistan ve hele Ermenistan daimi temsilcilerinin AGİK'te işi çok daha kolay. Sağ olsun, Talim Terbiye sayesinde.

Bu kadarıyla da bitmiyor. Tabii bir de, Sayın Kurul'un marifetinin, Türkiye'nin imzaladığı hangi AGİK maddelerini çiğnediği konusu var. Talim Terbiye'nin her şeyi bilen nâzım-ı kâinat üyeleri, bakın bu AGİK uluslararası sözleşmelerinin hangi hükümlerini Türkiye'ye ihlâl ettirdiniz. Birkaç tanesini sayıyorum:

AGİK Viyana Kapanış Belgesi (1989), ilke 19: "Katılan devletler, ülkelerindeki ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerinin geliştirilmesi için gerekli şartları koruyacaklar ve yaratacaklardır". Demek ki, imzacı devletler bu farklı kimlikleri yalnızca korumayacaklar, yaratacaklar. Talim Terbiye de yaratıyor; Türkiye'nin başına uluslararası problem yaratıyor.

AGİK Kopenhag İnsani Boyut Konferansı Belgesi (1990), ilke 32: "Ulusal azınlıklara mensup kişilerin kendi isteklerine rağmen asimile edilmek girişimlerinden uzak olarak etnik, kültürel, dilsel veya dinsel kişiliklerini serbestçe ifade etme, koruma ve geliştirme ve kültürlerini tüm görünümleriyle geliştirerek sürdürme hakları vardır".

AGİK Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası (1990) : "Ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerinin korunacağını, ulusal azınlıklara mensup kişilerin bu kimliklerini ayrıma tabi tutulmaksızın ve kanun önünde tam bir eşitlikle, özgür olarak ifade etmeye, korumaya ve geliştirmeye hakları olduğunu teyit ederiz."

Ayrıca, "Barış, adalet, istikrar ve demokrasinin yanı sıra, halklarımız arasındaki dostane ilişkilerin de ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerinin korunmasını ve bu kimliğin kuvvetlendirilmesi için gerekli şartların yaratılmasını gerektirdiğine ilişkin derin inancımızı teyit ederiz."

Talim Terbiyeci efendiler, bütün bu belgelerin altında Türkiye cumhurbaşkanı ile başbakanının imzası var.

Söylemeyi unuttum, Lozan Barış Antlaşması ve eklerini onaylayan ve sizin ayrıca ihlâl ettiğiniz 23 Ağustos 1923 tarih ve 341, 342, 343 ve 344 sayılı yasaların altında da Gazi Mustafa Kemal'in imzası.

Türkiye'nin böylesine bir uluslararası ortamda başını fena halde belâya sokacak, Ermeni okullarında Ermenice eğitimin yasaklanması kararı altında ise zat-ı âlilerinin imzaları.

Bu arada, tabii, Ermeni vatandaşlarımızın bu vatana bağlılıkları da sayenizde "pekişmiş" olacak. "Bölücülük" sözlerinin gırla gittiği ülkemizde, tebrik ederim efendim. Tebrikler ederim. Devam buyurun. Vatan size minnettardır.

Aydınlık, 5-9 Aralık 1993

2011'de not: Hrant'ın bana telefon etmesini sağlayan yazı dizisi.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINI KİM İHBAR ETSİN?

Geçenlerde MEB Talim ve Terbiye Kurulu ayrımcılık ve bölücülük suçu işledi ve Lozan Antlaşması'nın 40. ve 41. madde hükümleri uyarınca ilkokullarında kendi anadillerini kullanma hakkına sahip bulunan Ermeni kökenli yurttaşlarımızın bu hakkını yasaklayan bir karar yayınladı. Aydın Engin'in *Cumhuriyet*'teki haberi üzerine ben yazdım. SHP'den Ercan Karakaş, Bakan Ayaz'a yazılı soru önergesi verdi.

Ermeni cemaatini temsilen bir beyefendi telefon ederek hatanın düzeltildiğini, bana da teşekkür ettiğini söyledi. Ben de, Sayın Bakan Nevzat Ayaz'ı bu olumlu geri dönüş için kutluyor, bu ülkenin bir yurttaşı olarak kendisine teşekkür ediyorum. Yalnız, bu iş burada bitmez. Talim ve Terbiye Kurulu üyeleri bölücülükten yargılanmalıdır. Yoksa başka kişiler veya kurullar cesaret bulur ve aynı suçu işlerler. "İşlerler" deyip de geniş zaman kullanmak yanlış. Şimdiki zaman kullanıp "işliyorlar" demek gerek, çünkü bu sefer de İçişleri Bakanlığı, İstanbul'da zaten kelaynak-kuşları kadar (yaklaşık üç bin) kalmış Rum kökenli yurttaşlarımızı, bu devlet ve milletten soğutmak için harekete geçmiş bulunuyor. Bu, bölücülüktür. Ayrıca, biraz aşağıda anlatacağım gibi, "kutsal" bir kavrama, mülkiyete düşmanlıktır. İçişleri Bakanlığı'nı devletin savcılarına ihbar ediyorum.

Kürt sorununun bence asıl tehlikesi burada: Hepimizi o kadar meşgul ediyor ki, başka hiçbir şey düşünmeye veya yapmaya, başka hiçbir eksiklik veya hatalarımızı düzeltmeye vakit bulamaz hale geldik. Kürt sorunu yalnız içimizde bir yara olarak durmadan kanamakla kalmıyor. Oluk oluk akarken, başka organlarımızdaki kanamayı gizleyecek, bunları bizim gözümüzden kaçıracak kadar kaplıyor her yanımızı.

Herkesi uyarmak istiyorum. Şu anda, Rum azınlık konusunda büyük bir hata yapılıyor. Aynen Ermeni ilkokulları konusunda olduğu gibi yine Lozan çiğneniyor, yine yasalarımız ve hatta anayasamız çiğneniyor, yine bölücülük yapılıyor, yine sonuçta devletin itibarı, tükürdüğünü İstanbul kaldırımlarından yalamak yüzünden beş paralık edilecek.

Alaycı bir rastlantıdır; olay, asıl sağcı gazetelerde bayrak gibi manşet olmuş ama ben görmedim. 29 Ekim, yani Cumhuriyet Bayramı'na rastlayan *Milliyet* gazetesinde verildi. Nilüfer Kas'm "Patrikhane Göz Hapsinde" başlıklı haberini özetliyorum, sonra da üzerinde konuşacağız:

Türk Ortodoks Patrikhanesi Patrik Vekili Selçuk Erenerol bir ihbarda bulunuyor: Fener'deki Rum Ortodoks Patrikhanesi civarındaki evler "Türk vatandaşlığına geçen" Rumlar tarafından satın almaya başlamıştır. Amaç, İstanbul'da ikinci bir Vatikan Devleti kurmaktır. Bunun için de, Rum yurttaşlardan yararlanmakta, onlara civardaki evleri satın aldırtmaktadır. Erenerol ayrıca Patrikhane'nin tüm gelirinin Yunanistan'dan geldiğini, Patrik'in Yunan emellerine hizmet ettiğini ileri sürerek, "Vatana ihanet cezasız kalmaz," demiştir.

Nilüfer Kas'ın haberinde, "Dışişleri Bakanlığı'nın talimatıyla" harekete geçen Fatih Tapu Müdürlüğü'nün geniş bir araştırma sonucu saptadığı evler pafta, ada, parsel, malik ve alınış tarihleriyle bir tablo olarak veriliyor. Haberde ayrıca, "halkın yoğun şikâyetleri üzerine harekete geçen" Fatih Belediyesi'nin bir Araştırma Komisyonu kurduğu, Başkan Yusuf Günaydın'ın da, söz konusu evlerin "gayrimüslim vatandaşlarca satın alınmasını dikkat çekici" bulduğu yazılıyor.

Gazetenin 11 Kasım tarihli sayısında ise "Altı Papazın İfade-

si Alındı" başlığı altında gene çok ilginç bilgiler var. İstanbul Valiliği'nden aldığı emir üzerine, Fatih Kaymakamlığı idari soruşturma açmış. Çarşamba Polis Karakolu yetkilileri, Patrikhane'de görevli altı metropolitin ifadesini almış. Yalnız bu ifadeler, normal olarak karakolda alınmak yerine, Fatih Milli Eğitim Müdürlüğü binasında alınmış. Gerekçe? "Olayla ilgili uluslararası bir skandala yol açmamak kaygısı".

Hani, deveye sormuşlar, "Boynun neden eğri?". Cevap vermiş: "Nerem doğru ki?" Bir de, "Bana öyle bir şey yap ki, özrün kabahatinden büyük olsun," diye bir tarihî fıkra vardır, hafif belden aşağı.

Ne dersiniz, bu deve işiyle fıkra konusunu, kendi yasalarımızı ve uluslararası hukuk ve politikayı da göz önünde tutarak bir tartışalım mı?

Patrikhaneler savaşı

Önce deveyi ele alıp, bakalım, gazete haberinin dikkatimize sunduğu olgu ve olayların "neresi doğru". Ama daha önce olayın genel çerçevesini verelim.

İhbarı yapan Selçuk Erenerol, Bağımsız Türk Ortodoks Patrikhanesi Patrik Vekili'dir. Daha önce babası Papa Eftim I, Patrik idi. O ölünce yerine kardeşi Turgut Erenerol, Papa Eftim II adıyla geçmişti. Bu Patrikhane konusu biraz hazin bir konudur. Uzun olduğu için özetleyerek anlatacağım.

Türk Ortodoks Kilisesi'nin temelleri, Keskin'de doğmuş Karamanlı (Türkçe konuşan Rum-Ortodoks) bir Ortodoks din adamı olan Papa Eftim tarafından, Fener'deki Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne karşı olarak 1922 yılında Kayseri'de atıldı. Fener'deki Patrikhane'nin yurtdışında bir yere nakli Lozan'da kabul ettirilemeyince, Cumhuriyet hükümeti tüm Türkiye'yi laikleştirmek ve Türkleştirmek politikasının bir parçası olarak Papa Eftim'i güçlü biçimde destekledi. Amaç, herhalde, bir tür "Rum Diyanet İşleri Başkanlığı" oluşturmaktı.

Fakat 30 Ocak 1923 Mübadele Sözleşmesi sonucu Anadolu'daki tüm Rum Ortodokslar Yunanistan'a zorunlu olarak göç

etmiş, Papa Eftim'in cemaati de ortadan silinmişti. Kendisi, "mübadil" yani Yunanistan'a zorunlu göçe tâbi olmasına rağmen 120 kişilik ailesiyle birlikte değişimden bağışık tutuldu. İstanbul'a gelen Papa Eftim, burada Fener Patrikhanesi'ne bağlı İstanbul Rum cemaati tarafından dışlandı. İstanbul'da tutunamadı. Bunun üzerine devlet de kendisinden yavaş yavaş elini eteğini çekti, "Ne ölsün ne onsun" bir halde bıraktı ve Bağımsız Türk Ortodoks Patrikhanesi, küçücük cemaati ve zamanında ele geçirdiği üç kiliseyle İstanbul'da unutulmaya terk edildi. Bütün bunlar, Turgut Erenerol'un "Teoman Ergene" kalem adıyla yazdığı *İstiklâl Harbinde Türk Ortodoksları* kitabında yakma yakına anlatılır. Bu oluşumun kaçınılmaz yalnızlığı o dereceye varmıştır ki, bundan birkaç yıl önce Patrik Turgut Erenerol ölünce, kilisede dinsel törenini yapacak Ortodoks din adamı ve gömülecek Ortodoks mezarlığı sorunuyla karşılaşılmıştır.

Şimdi, ailenin son ferdi Selçuk Erenerol fantastik "vatana ihanet" savları ileri sürüyor. Olayın genel çerçevesi budur. Artık *Milliyet*'deki yazının içeriğine girebiliriz.

Türkiye'de hangi dinden olanlar ev satın alabilir?

1) 29 Ekim 1993 tarihli haber, Fatih Tapu Müdürlüğü'nün, "Dışişleri Bakanlığı'nın talimatıyla" harekete geçtiğini söylüyor. Dışişleri'nin, Tapu Dairesi'ne emir vermesi ne zamandan beri başladı? Dışişleri'nin bu araştırma işinden haberi bile yok. Araştırma emrini veren, İstanbul Valiliği aracılığıyla İçişleri Bakanlığı. Üstelik bu bakanlık, Dışişleri'ne durumu iki satırlık bir yazıyla bile haber vermiyor. Dışişleri olayın, bangır bangır manşet atan sağcı gazetelere, oradan da tabii Atina basınına yansıması üzerine olaydan haberdar oluyor ve Türkiye'nin pozisyonunu savunabilmek için olay hakkında telefonla bilgi isteyebiliyor yalnızca.

İşin asıl vahameti de burada zaten. Türkiye'nin dış ilişkilerini planlayan ve yürüten Dışişleri, başta Batı Trakya Müslüman-Türk azınlığı konusu olmak üzere Yunanistan'la ilişkileri yüz-

de yüz etkileyecek bir olayın tamamen dışında. Yalnız bu olayda mı dışında? Ne gezer, Ermeni okullarında Ermenice'nin yasaklanmasında ve Rum okullarına bir türlü öğretmen atanmama işinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dışlanıyor; Müslüman vakıflarının kira gelirlerinin yükseltilip de Hıristiyan vakıflarınmkinin aynen bırakılmasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından dışlanıyor; bu olayda İçişleri Bakanlığı tarafından dışlanıyor. Daha hangi kamu makamları tarafından nerelerde dışlanıyor! Ondan sonra da, ikili ve uluslararası ilişkilerde bu pislikleri Dışişleri'nin temizlemesi isteniyor. Temizleyemeyince de, bu diplomatlar, bu dertleri Türkiye'nin başına sarıp, üstelik viskiyi buzla değil de lahmacunla içenler tarafından "Monşerler" diye aşağılanıyor!

Bu konuları Türkiye'de bir tek Dışişleri doğru görebiliyor. Dışişleri'ne göre, a) Bu insanlar Türk yurttaşı. Bunlar doktor vs. gibi iyi eğitim almış adam yetiştirirlerse, Türkiye kazanır b) Bu azınlık Türkiye'yi katiyen tehdit eder nitelikte değildir c) Batı Trakyalı soydaşlarımızın rahat etmesi için Türkiye'deki Rumların mutlu olması gerekir.

2) Evleri satın aldığı söylenenler, "Türk vatandaşlığına geçen Rumlar". Sanki bu evleri almak için gizlice Türk vatandaşlığına geçmiş kişilerden söz edildiği izlenimi doğuyor. Bu nasıl iş? Rumlar durmadan Atina'ya ve Pire'ye göç ediyor. 1923'ten bu yana hiçbir "Rum", Türk yurttaşlığına geçmedi. "Yunanlı" da geçmedi. Zaten "Rum" demek, konumuz bağlamında, "Türk yurttaşı ve Rum Ortodoks dininden olan kişi" demek.

3) Yazıda, evlerin listesi verilmiş. Sanırsınız ki, 1923'te 100.000'in üstündeyken bugün 3.000'e düşen bu insanlar son yıllarda bütün civarı ele geçiriyorlar. Oysa tam 53 yıllık durumu yansıtan 17 kalemlik listeye bakıyorsunuz, 1954 ve 1989 yıllarında Rumlar 2 ev almış; 1940, 41, 47, 59, 64, 67, 77, 79, 80, 87, 88, 91, 92, 93 yıllarında da 1'er ev. Başka yıllarda ev alımı yok.

Şimdi, soruyorum: Kelaynak kuşları kadar kalmış, üstelik % 95'i tek ayağı çukurda olan yaşlı bir Hıristiyan cemaati, kendi ruhani merkezi yakınında ev almaz da nereden alır? Saptadığıma

göre, bu evleri Patrikhane'de çalışanlara tahsis ediyorlarmış. Ölmesine birkaç yıl kalmış bir dindar Hıristiyan, fazladan bir evi varsa bunu (cennetin anahtarını garantilemek için) papazlara tahsis etmez de Rum kökenli şarkıcımız Fedon'a mı tahsis eder?

Ezan sesi dinlemek için cami yanlarından ev alan, daha da ötesi, sabah namazına kalkmayanları yatağından sonuna kadar açılmış dört hoparlörle zıplatan mekanik ezanlar yeşile boyanmış teneke minarelerden okunsun diye bağışta bulunan Müslümanların yaptıkları normal de, bu tek ayağı çukurda Hıristiyanların yaptığı mı vatana karşı komplo?

Bu nasıl "vatana ihanet" kavramı? Folklorik sayıda kalmış insanların mülkiyet haklarını anayasaya ve Lozan'a rağmen sorgulamak ve bu insancıkları bu ülkeden giderayak, pardon, ölürayak soğutmak vatana ihanet değil de, ev alıp papazlara tahsis etmek mi ihanet?

"Türk Vatandaşı Rumlar! Yunan Vatandaşı Türklerin Samimi Sempatilerini Kabul Ediniz!"

4) Gelelim, Patrikhane'nin bir tür "Vatikan Devleti" haline getirilmesi konusuna. Yahu, ne Vatikan'ı? Acaba biz oturup da normal aritmetik hesap yapıyor muyuz? Patrikhane papazları yalnızca Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları arasından seçildiğine göre, yapılan hesaplara göre 20-25 yıl sonra bu Patrikhane papaz bulamadığından kapanacak.

İstanbul'da Rum kalmayıp da kapanınca, Batı Trakya'daki 110.000 Müslüman-Türk'ün Lozan ve başka antlaşmalarca sağlanmış haklarını korumaya "uluslararası hukuk" feryatlarımız yeter mi sanıyorsunuz? Şimdi bile yetmiyor. Bu 110.000 insan, ey bu konuda cayır cayır manşet atan Müslüman gazeteci kardeşlerim, "vatan için" eyleme geçen yönetici kardeşlerim, bu 110.000 insan sizin için bu kadar mı ucuzdur?

Birkaç yıl önce İskeçe'de 90'mı geçkinken vefat eden, benim de orada 1985'te tanışıp elini öptüğüm, İttihat ve Terakki'nin Edirne'deki özel okulunda yetiştirilmiş, 1932-64 yılları arası Batı Trakya'da ünlü *Trakya* gazetesini çıkarmış olan muhterem Osman Nuri (Fettahoğlu) bey, bakın o nefret edilesi 6-7 Eylül

Osman Nuri Fettahoğlu (solda), Molla Yusuf (sağda). Yunan parlamentosu milletvekilleri (B. Trakya'dan Evren Dede'ye teşekkürle).

olayları hakkında 12 Eylül 1955 günü gazetesinde ne yazmıştı: "Türk vatandaşı Rumlar! Yunan vatandaşı Türklerin samimi sempatilerini kabul ediniz!"

Anladınız mı sevgili gazetecilerimiz ve sevgili yöneticilerimiz? Bu evleri devletimiz satın alsa ve Patrikhane'nin papazlarına tahsis etse, Türk-Yunan azınlık konularını (hiç sahte tevazuya yerim yoktur) çok iyi bilen birisi olarak tamamen anlardım. Ama "Vatikan yapılacak" diye Rumların ev satın almalarının soruşturma konusu yapılmasını hiç mi hiç anlayamıyorum. Kötü bir şaka gibi geliyor.

Türkiyemiz bu kadar mı yıkılıverecek durumda? Yoksa ulusal paranoyaya mı girdik? Yunanistan'a mı özeniyoruz bu paranoya konusunda?

5) Batı Trakyalılar konusuna bir daha değinmek istiyorum. Genel olarak Kıbrıs olayı, özel olarak da, İstanbul'da çalışan Yunan pasaportluların 1964 yılında Kıbrıs'taki katliamlar üzerine Türkiye'den çıkarılmaları, onlarla kız alıp vermiş olan İstanbul Rum yurttaşlarımızın da bu tarihten sonra çekip gitmelerine yol açtı. Batı Trakyalıların ıstıraplarının yoğunlaşması işte bundan sonradır.

Bugün, birçok baskının yanı sıra, Batı Trakya bölgesinde Müslüman-Türk azınlığın taşınmaz mal satın alması, 1938'de çıkarılmış 1366 sayılı yasayla fiilen engellenmekte. Bu yasak, uluslararası planda Türkiye'nin en kolay hedefi, Yunanistan'ın da en zayıf noktasıdır. Yunanistan'ın Mayıs 1989'da AT'den fena bir şamar yemesi sonucunu da yaratmıştır. Hatta Mitsotakis, bu yasağı fiilen gevşetmeye başlamıştı. Şimdi Yunanistan, bizim diplomatlara karşı verecek cevap bulacak. Üstelik, Rumların mülk edinme hakkı Lozan Barış Antlaşması'mn 38/1, 39/1-2-3 ve 40. maddeleriyle garanti altına alınmış, 37. maddeyle de bu hükümlere aykırı hiçbir resmî işlem yapılamayacağı belirtilmiş durumda.

6) Özel mülkiyetin temel olduğu, anayasa ve yasalarla korunduğu, hatta "kutsal" sayıldığı bir ülkede bırakın Lozan'la getirilmiş azınlık haklarını, ev satın almak isteyenlerin fiilen caydırılması nasıl düşünülebilir? İnsan hakları karnesi fena halde kırık olan Türkiye, böyle bir soruşturma uluslararası örgütlere taşındığında ne durumda kalır? "Türkiye'de Müslüman olmayanların ev alması yasak mı?" dediklerinde, ne diyecek diplomatlarımız? Niçin yabancıların ağzına kemik veriliyor?

Bölücülük nedir?

Şu günlerde bölücülük, Türkiye'nin gündeminde bir numaralı yere oturmuş durumda. Lafını duyunca tüylerimiz ürperiyor. Kolay değil, bu vatan kolayına kurulmadı. Bölünmenin adı bile kötü. Ya birbirinden kız alıp vermiş milyonlarca aile?

Ama bölücülük deyince, (çoğunluğunun ayrılmacı olup olmadığı çok ama çok kuşkulu olan) kimi Kürt milliyetçileri akla gelmemeli yalnızca. Devlet, kimi insanları bölücülükle, kimi

insanları da bölücülere arka çıkmakla itham eder, mahkemelerde süründürürken kimi devlet kurumlarının rahatça bölücülük sonucu doğuracak davranışlarını da engellemelidir. Yoksa, başkalarını bölücülükle suçlaması tuhaf olacaktır.

Ermeni okullarında Ermenice'yi Lozan'a rağmen yasaklayan ve devlete sadık Ermeni kökenli yurttaşlarımızı bu ülkeden soğutacak denli yaralayan MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyeleri hakkında bölücülükten soruşturma açılmasını işte bu yüzden şart görüyorum.

Rum kökenli yurttaşlarımızın Fener'de Patrikhane civarından ev satın almalarını soruşturma konusu yapan kamu makamlarımız da, devletimizin dış itibarını tehlikeye sokmanın ve zedelemenin yanı sıra, bu milletin birlik ve beraberliğine büyük darbe indirmişlerdir.

Mademki "Türk Milleti" dediğimiz bu millet çok değişik etnik, dinsel vs. kökenli yurttaşlardan oluşmaktadır, bunlar arasından bir tek bireyin bile kökeni yüzünden ayrıma tâbi tutularak milletten ve devletten soğutulması bölücülüktür, Rumların ev alması konusunun soruşturmaya uğratılması Türkiye'deki bütün Hıristiyan yurttaşları tedirgin edecek bir davranıştır ve onları devlet ve milletten soğutacak bir davranıştır. Yani bölücülüktür.

11 Aralık tarihli *Milliyet*'teki haber "Altı Papazın İfadesi Alındı" başlığını taşıyor. Çarşamba Polis Karakolu görevlileri, Patrikhane'de görevli altı metropoliti konuyla ilgili olarak sorguya çekmişler. Ama her yurttaşı karakola götürürken, papazları Fatih Milli Eğitim Müdürlüğü'nde sorgulamışlar. Gerekçesi de, papazlara saygı değil, "olayla ilgili uluslararası bir skandala yol açmamak kaygısı".

Pazar günü bu yazı dizisine başlarken, "Deveye boynun eğri demişler, hangi yanım doğru ki, demiş" lafıyla, "Bana öyle bir bir şey yap ki, özrü kabahatinden büyük olsun" fıkrasından söz etmiştim. Konumuzun buraya kadar olan kısmında anlattığım "eğrilikler", niye deve öyküsüyle başladığımı sanırım anlatıyor.

Padişahın biri, değişik şeylere çok meraklıymış. Bir gün dalkavuğunu çağırtmış, "Bana öyle bir şey yapasın ki," demiş, "öz-

rün kabahatinden büyük olsun!" Dalkavuk da bir gün loşça bir koridorda padişaha, sözüm meclisten dışarı, arkadan parmak atmış. Padişah şöyle bir zıplayıp da kendine geldiğinde dalkavuğun boğazına yapışmış: "Bre nabekâr, ne yaptın?" Dalkavuk zorla mırıldanmış: "Aman padişahım, beni affet, seni hanım sultan sandım!"

Bu fıkrayı niye anlattım? Ben tarihi fıkraları severim de ondan. Olur olmaz yerlerde anlatırım işte.

Aydınlık, 19-23 Aralık 1993

2011'de not: Yazının ikinci paragrafında "bir beyefendi" diye geçen kişiyle sonradan tanıştım: Hrant Dink. Bir de dikkat ettiyseniz bu yıllardaki yazılarda azınlık haklarından bahsederken durmadan bölücülüğe vurgu yapıyorum. Kemalizm'den insan haklarına geçiş dönemi yazıları bunlar.

ERMENİ VATANDAŞLARA KARŞI YÜRÜTÜLEN BU KAMPANYANIN SONU KÖTÜYE VARACAK

Farkında mısınız? Eğer değilseniz farkında olun, çünkü çok önemli: Bir süredir, Ermeni kökenli vatandaşlar aleyhine sistematik bir kampanya yürütülüyor. Bu, çok tehlikeli bir gidiştir. Birçok yönden:

1) Bu, Millet'i bölmektir. Devlet'i bölmek isteyenlere büyük tepki gösterilen bir ülkede Millet'i bölmek suç sayılmıyor! Yani, "Bu ülkede Kürt kökenliler de vardır," dediğiniz zaman, Ahmet Zeki Okçuoğlu'na geçenlerde yapıldığı gibi içeri atılıyorsunuz; ama Millet'in başka bir unsuruna, örneğin Ermeni kökenli vatandaşlara hayatı zindan edecek biçimde baskı yapıyorsunuz, bu, Millet'i bölmek olmuyor. Ceza görmüyor. Hayret bir şey!

2) Bu, Devlet'i yedi düvelin gözünde rezil etmektir. Kırk kere yazdım. Kırk bin kere de başkaları yazdı. Bu ülkenin insan hakları uluslararası karnesi baştan aşağı kırıkla doludur. Bu durumun hepimiz için büyük zül olmasının yanı sıra, bu ülke dışarıya ve özellikle ABD'ye büyük bağımlılık içinde olduğundan Devlet için büyük bir handikaptır. Bu ülkenin kişi başına ulusal geliri 10.000 dolar olsa bile almazlar AT'ye, çünkü insan ve yurttaş haklarına saygısız ülkeleri aralarına sokmazlar.

3) Bu sistematik kampanya böyle giderse, yöneticileri uyarıyorum, yeni bir 6-7 Eylül rezaletini ülkenin başına bela eder. O

zaman şahtık, şahbaz oluruz. 1955'te o iğrenç pisliği temizleyememiştik, bugün hiç temizleyemeyiz.

Tempo dergisinde Ermenilerin sorunlarından söz eden yazının başlığı çok önemli. Türkiye Ermenilerinin Ruhani Kurul Başkanı Başpiskopos Mutafyan'ın başlık yapılan sözleri şöyle: "6 Eylül'ün ayak seslerini duymaya başladık."

Neler yapılıyor?

Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan dahil "yetkililer" bir süredir durmadan demeç verip ilan ediyorlar: "PKK teröristleri arasında Ermeniler yakalandı." Hatta kümülatif sayılar bile veriliyor; aynı gün kimi 71 diyor, kimi 101.

Bu demeçleri basınımız hiç sorgulamadan, çarşaf çarşaf basıyor. Kürt aşiret reislerini devletimiz Ankara'ya topluyor, bir de TRT ekranına çıkarıyor. Bunlar da koro halinde, "PKK Ermeni'dir," nakaratını okuyorlar. Ondan sonra da, "Sizin yeğeniniz de katılmış PKK'ya," deyince cevap veremiyorlar.

Beyazıt Camii'nde sayın imam vaaz veriyor. Aynı şeyleri tekrarlıyor. Haydiii, cemaat yürüyüşe geçiyor. Hedef: Ermeni kiliseleri ve okulları. Polis bir felaketi zor önlüyor. İmam efendi göreve devam. Vaazlardan sorumlu Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan da tıs yok.

Bu kiliseler ve okullar zaten son üç aydır sürekli taşlanıyor, hatta kurşunlanıyor. Pencerelerden içeri insan dışkıları atılıyor. Hatta daha ötesi yapılıyor. "Bir gazete", "Ermeni kiliselerinde bağış toplanıp Dünya Kiliseler Birliği'ne aktarılıyor, oradan da PKK'ye gidiyor." diye yazıyor. Sanki vermeye meram etse doğrudan veremez. Hani kanıt? Kanıt olmadığı zaman bu iftiranın sonu ne olacak? Gazetemizi ilgilendirmiyor.

"Bir diğeri"nde bir makale: "Ermeni okulları denetlenmiyor." Zavallı yazarın daha "azınlık okulu-yabancı okul" ayrımından haberi yok. Üstelik Lozan'ın 37-44. maddeleri apaçık çiğnenerek yapılan hak ihlallerinden hiç bahsetmiyor. Rastlantı mı böyle bir yazı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun Lozan'ı, yasaları ve anayasayı çiğneyerek Ermeni azınlık okullarında

Ermenice'yi yasaklama rezaletini icra ettiği bir dönemde? "Bir başkası" Ermenilerin asıl hedefinin 22 ili kapsayan Büyük Ermenistan olduğunu keşfediyor.

Bu sorumsuz demeçler ve bu manşetler, bu felaket vaazlarla birleştiği zaman ortaya çıkacak bir yeni 6-7 Eylül felaketini karşılamaya hazır mı bu Millet ve bu Devlet?

İftira kampanyasının analizi

1) PKK'lılar yakalandığında nereden anlıyorlar Kürt olmadığını? Affedersiniz, tabii ki penisinden, sünnetli olmadığından. Peki, bu ülkede gerek sünnetçi korkusundan gerek Allah'ın dağında yaşamaktan gerek yaşını geçirip utanmaktan, sürüyle sünnetsiz insan var. Bunların ancak askere gidince sünnet olduklarını bilmiyor muyuz?

Bunu geç. Diyelim ki yakalanan sünnetsizler Müslüman değil. Peki, PKK arasında yakalanan her Hıristiyan neden Ermeni oluyor? Bu ülkede Ermeni'den başka Hıristiyan yok mu?

Bunu da geç. En önemli nokta şu: Diyelim ki Ermeni olduğu bir şekilde anlaşıldı. Ama neden, hiçbir açıklama yok? Acaba bunlar Türkiye'nin Ermeni kökenli vatandaşları mı, yoksa örneğin Suriye, Lübnan veya Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşı Ermeniler mi?

Eğer Türkiyeli ise neden nüfus kütüğünün bütün ayrıntısıyla televizyonda teşhir edilmiyor? Bugüne kadar bu 71 veya 101'in bir teki bile böyle ilan edilmedi. Demek ki, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değildi.

Değilse, sadece "Ermeni" deyiverip de kendi Ermenilerimizi böylesine bir töhmet altında bırakmak niye? Bizim Ermenilerimizin, örneğin Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşlarının eylemlerinden sorumlu tutulması nasıl iş? Azerbaycan'da bir Azeri Türkü bir suç işlese, Baskın Oran olarak ben niye sorumlu olayım?

Bu insanlar ASALA'nın kana susamış terörü yüzünden insan yüzüne bakamaz oldular. Şimdi de bunu mu çekmek zorundalar? Yoksa Taşnak ve Hınçak örgütlerinin 19. yüzyıl sonundaki

isyanlarının ceremesini mi ödetiyoruz hala? O zamanlar bir tek Ermeniler mi isyan etmişti?

Durun, daha bitmedi. Osmanlı İmparatorluğu'nu kim yıktı? Ermeniler mi, yoksa Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde biz Türkler mi? Meseleye biraz da böyle bakın bakalım.

2) Bizim Ermeni cemaati PKK'ya para aktarıyorsa, bu muazzam iddianın kanıtı nerede? Kanıtı var da yayımlamıyorsan, içimizdeki yılanı teşhir etmiyorsun demektir. Yani, Vatan Haini'sin. Yok, böyle bir kanıt bulunmuyorsa, bunun bir adı iftiradır, diğer adı da Millet Hainliği'dir.

Devlet, eğer milli bütünlüğünü düşünüyorsa, bu karalama kampanyasını derhal engellemelidir. Azınlıklar uzmanı bir üniversite hocası olarak bu işin sonunu çok kötü görüyorum.

Aydınlık, 16-18 Ocak 1994

MEMLEKETİMDEN "MİLLETVEKİLİ" MANZARALARI

Fakülteden eve geliyorum, kafamda yazacağım yazı. Salim Taşcı geçenlerde özelleştirmenin nasıl yapıldığını anlattı, pek ilginç buldum, benim param yok, size öğreteyim de bari siz yararlanın, ihalelere katılıp köşeyi dönün, bana da duacı olun diye niyetlendim, ama kapı komşum Ziya Bey'in evine uğradım. Şanssızlığım (ve sizin de şanssızlığınız) oradan geliyor.

Çünkü orada ayılmak için birbiri ardına iki adet kallâvi kahve içtim, içmez olaydım; televizyonda akşam haberleri vardı, bakmaz olaydım; haberleri seyredince dedim ki kendi kendime, özelleştirmeyi kim yazacaksa onu eşekler kovalasın, başka hafta yazarım, ben yemez içmez, bu haberi duymayanlara duyururum arkadaş.

Okuduysanız, anımsayacaksınız; Rum vatandaşlarımızın Fener Rum Patrikhanesi civarından ev satın aldıkları söylentileri üzerine İçişleri Bakanlığı "Bunlar herhal Fener'de Vatikan Devleti kurcekler!" diye soruşturma açmıştı da, ben 19-23 Aralık 1993'te *Aydınlık*'ta, "Türkiye'de Hangi Dinden Olanlar Ev Satın Alabilir?" diye yazılar döktürmüştüm.

Bir mümtaz milletvekilimiz İçişleri Bakanlığı'nı solda sıfır bıraktı. Madara etti, madara!

Star'dan Show'a transfer güzel spikerimiz ekranda: "...Türksat uydusunun düşmesinden Fener Rum Patrikhanesi'nin sorumlu olduğunu açıklayarak, TBMM'ye bu konunun araştırılması için önerge verdi. Az sonra."

Pat, reklam. Sonunu zor ediyorum. Reklam zor bitiyor. Ekranda bütün ciddiyetiyle, eski *Cumhuriyet*'çi Hakan Aygün, yanında da bir beyefendi. Hakan soruyor:

"Sayın Ayhan, Patrikhane'nin Türksat uydumuzun düşmesinden nasıl sorumlu olduğunu anlatır mısınız?"

"Teşekkür ederim efendim. Kamuoyumuz yakından izlediler. Türksat uydumuz geçenlerde çok şüpheli şartlarda düşmüştü. Gene kamuoyumuz hatırlayacaklardır, bu kuşkulu olayın hemen ardından Girit'te Cross TV, diğer adıyla Haç TV yayına başlamıştı. Kamuoyunun malumudur ki, Türksat uydumuz Orta Asya'daki soydaşlarımıza yayın yapacak, onları aydınlatacaktı. Bu durum Yunanistan'ın çok aleyhine olacaktı. Mesele çok açıktır. Durumun resmen de aydınlığa kavuşturulması için Yüce Meclisimize bu soruşturma önergesini vermiş bulunuyorum efendim."

"Anlıyorum efendim. Size çok teşekkür ediyoruz Sayın Ayhan."

"Efendim, üstelik..."

"Efendim, biliyorsunuz vaktimiz çok kısıtlı, tekrar teşekkür ediyoruz!"

Bana bak Hakan! Ben senin gazeteciliğine ne yaparım, biliyor musun? Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek iki heykelin içine ne yaptıysa öyle yaparım! Bıraksana ulan milletvekilimiz konuşsun! Daha ilginç haber mi bulacaksın ömrün boyu, teres!

DYP Çanakkale Milletvekili Sayın Süleyman Ayhan'ın adını bilmiyordum, büyük ayıbımdır, Ziya Bey'den acele bir kalem rica edip not ettim, tekrar ediyorum:

Sayın Süleyman Ayhan! Kamuoyunu aydınlatıp tenvir ettiğiniz, uyarıp ikaz ettiğiniz için sizi ne kadar kutlayıp tebrik etsek azdır, ben şahsen İzmir'deki kütüğümü Çanakkale'ye nakledip ilk seçimlerde size oy verip memlekete yaptığınız bu bü-

yük hizmetin karşılığını acizane ödemeye çabalayacağım efendim, saygılar sunuyorum.

Aydınlık, 15 Haziran1994

TÜRKİYE = SÜNNİ MÜSLÜMAN TÜRK

Ablamın Urla'daki köy evine tek başıma kapanıp, günde on saat okuyup yazmaktan bunalmışım, haftalık yazı zamanı da gelmiş, o hışımla Ankara'ya Hasan'a (Yalçın) açtım telefonu: "Ankara temsilcim değil misin, söyle bakalım bu hafta ne yazayım?! Bu sakin yerde aklıma konu gelmiyor! Çabuk söyle!" "Ben ne bileyim kardeşim, tatildesin işte, attır ordan esprili, zevkli bir yazı; biz burada kör dövüşü yazmaya mahkûmuz!"

Telefonu kapadıktan sonra *Cumhuriyet*'in kitap ekini elime aldım. Şahsen tanıyıp çok sevdiğim Toktamış Ateş, *İstanbul'un Son Sürgünleri* adlı kitabın yazarlarına (Rıdvan Akar, Hülya Demir) fazlasıyla sert bir yazı yazmış. Nedeni: Kemalizmi eleştirmeleri.

Kemalizmi eleştirirken o döneme yalnızca bugünün bilinç ve koşullarının gözlüğüyle bakmanın çok sakat olduğunu ben de çok yazdım. Ama eleştiri var, eleştiri var. Konu var, konu var. Türkiye'de "Kemalizm" adına yapılmış ve yapılan öyle şeyler var ki, savunmak çok zor ve ayrıca hatalı! Hem bilim açısından hatalı hem de yanlış bir pozisyonu savunmanın o pozisyonu daha da zayıflatacağı için hatalı. Kitabın konu aldığı "sürgün" olayı da bunun çok tipik bir örneği!

Bilmem, anımsatmaya gerek var mı: 1963-64'te Kıbrıs'ta Makaryos'un yaptırdığı katliama karşılık Yunanistan'a nasıl cay-

dırıcı ve cezalandırıcı bir politika izlenmesi gerektiğini görüşen İsmet İnönü kabinesinin ilk aklına gelen Fener Patrikhanesi olur. Fakat bu kurum Türk yasalarına tâbidir ve onlara aykırı düşen bir yanı da görülmemektedir. Üstelik, yurt dışına atılması bütün Hıristiyanlık âlemini ayağa kaldıracak, astarı yüzünden çok pahalı çıkacak, Yunanistan'ın işine bile yarayacaktır.

İkinci olarak akla İstanbul Rum azınlığı gelir. Fakat onlar da Türk yurttaşıdır. Devlet, Yunanistan'a kızıp kendi dürüst yurttaşını nasıl cezalandıracaktır?

Üçüncü olarak akla gelen, yapılır! 1923'teki Mübadele'den sonra, Türkiye'de tekerlek tamir edecek adam kalmadığı için Yunanistan'la yapılan 1930 tarihli İkamet, Ticaret ve Seyrüsefain anlaşması uyarınca İstanbul'da yerleşmiş Yunan pasaportlular birer bavulla sınırdışı edilir! Fakat giden yalnızca bu bîgünah 12.000 (gerçekten Rumlaşmış, yani Türkleşmiş) Yunanlı değildir. Onların kız alıp verdiği İstanbullu Rumlar da birer ikişer gider bu tarihten sonra. İstanbul boşalır.

"Megalo (doğrusu: Megali) İdea"yı bu Rumlar mı götürüyordu, sevgili Toktamış Hocam? O olay Mübadele'yle bitmemiş miydi yoksa? Bu iki genç yazarın söyledikleri yanlış mı? Cumhuriyet (29 Ekim) ilan edilmeden Türkiye'yi kuran (24 Temmuz) Lozan Antlaşması'nın 14. maddesinin yanı sıra 37-44. arasındaki birçok maddesini (özellikle 39'u) uygulamaktan kaçınmadık mı, şu anda hâlâ kaçınmıyor muyuz? (Ben bu konuyu *Aydınlık* gazetesinde günlerce yazdım; *Devlet'e Karşı Devlet* adlı kitabımda da var). Kıbrıs'taki korkunç olaylara İstanbul Rum azınlığını "temizlemek"le mi çare bulunacaktı?

Devam ediyorum: Bu genç yazarlar, Batı Trakya Müslüman-Türk azınlığına Yunanistan'ın hiç zulmetmediğini söylemiyorlar ki. Baskıların bu olaydan sonra artık önlenemez hale geldiğini söylüyorlar. Bu konuyu iyi bilen birisi olarak, onları desteklememem mümkün değil. Bu "sürgün"le biz, iki ülke arasındaki azınlıklar dengesinin İstanbul ayağını kırdıktan sonradır ki, Batı Trakya Türkleri perişan edildiler ve Dışişleri'nin eli kolu bağlandı; öyle mi, değil mi?

İki şey söyleyip bitiriyorum; iki soru, aslında:

1) Mübadele'den sonra bile sayıları yüz bini aşan bu Rumlar gitmemiş, gönderilmemiş olsaydı bugün, başta İstanbullular, hepimizin o kadar yakındığı "İstanbul Lahmacun Cumhuriyeti"nin kurulması bu kadar kolay olur muydu acaba? Toktamış Hocam, sen benden iyi bilirsin, kültür boşluk kabul etmez.

2) Bugün, başta Kemalistler, aklı başında herkes "Müslüman olmayanın Türk (hatta, adam) sayılmadığı" ortamdan yakmıyor. Hatta benim yazının başlığıdır, bugün artık geçerli olan. Kürt kökenliler, gayrımüslimler, Aleviler, Tanrı'ya inanmayanlar, daha niceleri, sen, ben, bu tanımın artık dışında sayılıyoruz; doğru mu, değil mi? İsmet İnönü kalibresindeki bir devlet adamının yönetiminde yapılan bu "sürgün" tipinden hatalar, acaba bizleri (ve "Türk"ü çok başka biçimde tanımlamak isteyen Kemalizmi) bugünlere getirmekte hiç mi katkıda bulunmadı?

Toktamış Hocam, bu iki genç, Mustafa Kemal'in her yaptığına körü körüne yüklenen takımından değil. Bu kör dövüşü ortamında doğru şeyler yazıyorlar; sevapları, günahlarının çok ötesindedir. Sen ve ben gibiler kollayalım onları.

Aydınlık, 25 Ağustos1994

2011'de not: Dikkat ettiyseniz, sınır dışı edilen Yunan pasaportlular için "gerçekten Rumlaşmış, yani Türkleşmiş" demişim. O tarihlerde 1930 antlaşmasıyla gelen bu insanların zaten İstanbul'dan Yunanistan'a gitmiş Yunan uyruklu İstanbul Rumları olduğunu henüz bilmiyordum.

CEHALETİN DANİSKASI, PARANOYANIN DİK ÂLÂSI VE FENER PATRİKHANESİ

Çoktandır keyifli biçimde yazamadım şu köşede. Durmadan tatsız konular. Oslo'da dostlarla (Koray Düzgören, Yavuz Baydar, Ali Haydar Yurtsever, Paris'ten Semih Vaner, bir Amerikalı ve bir Norveçli) yaşadığımız o pek hoş akşamı bu hafta da anlatamayacağım, çünkü gene "Ya sabır" çektirecek bir şeyden söz etmem gerek. Ama, sıkılmayın. Ben de hoş ve matrak şeylerden bahsetmeyi en az sizin kadar sevdiğim için, mutlaka bir yazının bir yerlerine sıkıştırırım bir gün.

Gerçek anlamda "kabil-i hitap" İslâmcılardan Mehmet Metiner aradı geçen gün. Televizyon izleyicisi olmadığım için bilmiyordum, Kanal 7'de açıkoturum yönetiyormuş. Türk-Kürt diyalogu konusunda Abdurrahman Dilipak, Aytunç Altındal, Ali Bulaç ve Cengiz Çandar'ın katıldığı bir oturuma çağırdı. İstanbul'a gidecek durumda olmadığımdan, telefonla canlı bağlantı kurmak üzerinde anlaştık.

Konuşmacılar birer tur attıktan sonra, Metiner saat 23'te aradı: "Medya ve kamuoyunda Fener Patrikhanesi'nin Lozan'ı ihlal ettiği, Lozan'a rağmen 'Ekümenik' unvanını kullandığı söyleniyor, ne dersiniz?"

Sormak zorunda kaldım: "Lozan'a rağmen dendiği doğru mu?" (Aile terbiyem izin verseydi bir de diyecektim ki, "Bira-

der, cehaletin bu kadarı da ancak tahsil ile olur!"). Ondan sonra da özetle şöyle devam ettim:

Soruyorum, çünkü bunu nereden icat ettiklerini merak ettim. Lozan'da imzalanan on sekiz belgenin hiçbirinde Patrikhane'nin esamisi geçmez. Bunu sağlayarak Türkiye, Fener konusunda uluslararası müdahaleyi önlemiş, onu Türk yasalarına bağlı kılmıştır. Bu bir.

İkincisi, ekümeniklik yani evrensellik bir dinsel hiyerarşi olayıdır. Bu anlamıyla bile, dünyadaki diğer Ortodoks kiliselere egemen olmak değil, "eşitler arasında birinci" olmak demektir. Nerde kalmış, İstanbul'da bir "Vatikan" kurup bir toprak parçası üzerinde egemenlik iddia etmek?! Zaten, bilmeyenler için söyleyeyim, "Vatikan" kurmak bizatihi Ortodoks inancına aykırıdır. Ortodoksluğun Papalıkla çatışmasının özü de buradadır. Ortodoksluk, Papalığın (ya da Ortodoks bir benzerinin) İsa'nın temsilcisi olduğunu ve onun her söylediğinin doğru sayılacağını reddeder. Önce Bizans Kayzeri'ne sonra da Osmanlı Padişahı'na kesin baş eğme geleneği bulunan Fener mi İstanbul'da Vatikan kuracak? Paranoyanın sonu yok.

Üçüncüsü, Fatih İstanbul'u aldığında Fener'i hoşgörü şovu yapayım diye güçlendirmedi. Papalığa, yani rakibine karşı karşıt ağırlık olarak güçlendirdi. Onu Ermeni ve Yahudi cemaatlerinin üzerine çıkardı. Nitekim 1820'lerdeki Yunan ayaklanmasında Patrikhane Osmanlı'ya borcunu kat kat ödedi.

Bugün artık Türkiye'nin başında Fatih zamanındaki Batı/Doğu Roma, Papa/Patrik, Katolik/Ortodoks kavgası yok. Daha ciddisi var: Türkiye'ye bitişik topraklardaki Ortodokslar arası rekabet.

Ortodoks dünyasında ekümeniklik için üç rakip çarpışıyor: 1) Türkiye Cumhuriyeti yasaları çerçevesinde işleyen ve din adamları Türk vatandaşı olan Fener 2) Türkiye Cumhuriyeti'nin ezeli baş ağrısı Yunanistan Kilisesi 3) Türkiye Cumhuriyeti'nin ezeli tehlikesi Moskova Patrikliği. SSCB çökünce bu sonuncusu en saldırgan aday oldu ekümenikliğe.

Bugün yapılan hesaplara göre, 20-25 yıl sonra Fener kapanacak. Kendi kendine sönecek. Çünkü Heybeliada Papaz Okulu'nu

akhevveller kapattılar, o kurt politikacı İsmet Paşa'nın 1964'deki akıl almaz kararı sonucu İstanbul'da 2.500 "kelaynak" Rum kaldı, Türk vatandaşı olmayan da din adamı olamıyor.

Bu durumda, Fener tükenince diğer ikisi, özellikle de Moskova yükselmeyecek de ne olacak dersiniz? Bakın, buraya yazıyorum, yarın öbür gün Fener'e yapay solunum yapmak zorunda kalacağız. Uluslararası ilişkiler öyle omurilik soğanından söylenen "Kahrolsun Patrik" şarkılarıyla pek anlaşılmaz. Biraz oturup, beyni de biraz devreye sokmak gerekir. Bugün, Yunanistan'ın ve Moskova'nın yanı sıra Türkiye'de birtakım adamlar da Fener'in ekümenikliğinden şikayet ediyor. Bu "birtakım adamlar"ın encamını buradan anlayın!

Dördüncüsü, aklımın almadığı bir olay var: Nasıl oluyor da, Türkiye'de devletin kendi inançlarına müdahale ettiğinden durmadan şikâyet eden İslâmcılar, başka bir dinin bir mezhebinin inancına müdahale ediyorlar ve üstelik onu devlete şikâyet ediyorlar? Ortodoks inancına, tarihine ve geleneğine göre Fener Patrikhanesi ekümeniktir, işte bu kadar. Biz istesek de öyledir, istemesek de öyledir. Biz Müslümanlar olarak kim oluyoruz da Ortodoks ilahiyatına müdahale ediyoruz?

Arkasından, Ali Bulaç her zamanki dürüstlüğü ve çifte standarttan uzaklığıyla, özellikle Ortodoks ilahiyatına müdahale konusunda benzer şeyler söyledi. Cengiz Çandar da komplo teorilerine ve paranoyaya kapılmama yönünde uyardı.

Başka kimler, neler mi söyledi? Kardeşim, ben sizin televizyon derginiz miyim? Neden oturup seyretmiyorsunuz?

Aydınlık, 5 Ekim 1995

KÂRHANECİLER VE KERHANECİLER

Milliyet'in birinci sayfasında bir fotoğraf. Türk Anneler Derneği Şişli Şubesi'nden bir grup hanım. Şöyle başlık atmış gazete: "Bu kadarı fazla değil mi?"

Gazetenin neyi fazla gördüğü altyazıdan tam anlaşılmıyor. Bu hanımlar kendilerine bir kat tahsis ettiği için Matild Manukyan'a üzerinde "Melek Ana, sen çok yaşa" yazılı bir pasta getirmişler hastaneye, doktorlar içeri sokmamış. Altyazıda bir de, kimi profesörlerin ziyaretçi defterine yazdıkları "Mükemmel insan örneği, İstanbul hanımefendisi" ve "Ülkemizin örnek sözcüsü, gururumuz" gibi "duygu yüklü" sözler naklediliyor.

Birinci olasılık, bunca zengin bir insanın bir hayır derneğine bir "katçık" tahsisi nedeniyle bunca ev hanımının seferber olup "koskoca" bir pasta yaptırıp getirmiş olmasına tepki. İkinci olasılık, artık kapıya kadar getirilmiş ve yaralı hastayı çok memnun edeceği kesin bir pastanın doktorlar tarafından içeri bırakılmamasına tepki. Üçüncüsü de, Bayan Manukyan'ın profesörler tarafından bu kadar övülmesine tepki.

Bu Matild Manukyan konusu beni çok rahatsız etmiş ve eden bir konudur. Çünkü yalnız yaşayan bu yaşlı hanımın sürekli tehdit edildiği bilinmektedir ve son olarak Bayan Manukyan evine girerken kendisine yapılan (ve adamlarının öldüğü)

bombalı suikasttan ancak mucize kabilinden, ağır yaralı olarak kurtulabilmiştir. Üstelik bomba patlar patlamaz daha hiçbir inceleme yapılmadan İstanbul polisi olayın bir doğalgaz patlamasından ibaret olduğunu ilan etmiş bulunmaktadır.

Bu hanımın ünlenmesinin birkaç nedeni bulunmaktadır:

1) Kendisi, aralarında özellikle karton üretim tesislerinin bulunduğu çeşitli "kârhane"lerin (Farsça: "fabrika") yanı sıra bir dizi genelevin de patronudur ve buralardan büyük para yapmıştır.

2) Türkiye'de genelevden çıkarken hiç kimseciklerin fiş istemek aklına hayaline gelmeyeceğine göre, bu hanım rahatça vergi kaçırabilecekken yıllarca İstanbul vergi rekortmeni olmuştur ve şimdi de listesinin en tepesindedir.

3) Bu ülkede en büyük holdinglerin yaptığı en büyük hayır işi yine kendilerine kaliteli işgücü yetiştirmeye yönelik eğitim bursları vermek olduğu halde, Bayan Manukyan çok çeşitli insan ve kurumlara ve özellikle de hastanelere durmadan karşılıksız bağış yapmaktadır.

Bunların karşılığı olarak Bayan Manukyan, yardım ettiği kişi ve kurumların (*Milliyet*'in deyimiyle "duygu yüklü" ve "bu kadarı da fazla") teşekkürlerine, en fazla vergi verenlere sunulan (ama diğerleri elden alırken kendisine sahnede elden verilmemek için başarılı çabalar harcanan) bir belgeye kavuşmuştur. Bir de, bol miktarda tehdit mektuplarına ve bir adet bombaya.

Bayan Manukyan ya genelevci olduğundan ya zengin olduğundan ya vergi rekortmeni olduğundan ya hayırsever olduğundan ya da Ermeni olduğundan suikaste uğramıştır.

Genelevcilik yüzünden bombalandığı teorisi zayıftır. Çünkü şimdiye kadar hiçbir genelev patronuna bomba atılmamıştır. Hatta "dünyanın en eski mesleği"nin bu vatanda gelmiş geçmiş en büyük patronu olan Lüks Nermin ablam, yine bu memleketin çok daha muhafazakâr olduğu 1950'lerde resmen baş tacı edilmiştir. (Lüks Nermin'in "mekânı" tek bir defa ve çok kısa bir süre için, o da çok önemli bir uluslararası hadise nedeniyle kapatılmıştı: İstanbul'a resmî bir ziyarette bulunduğu sırada

Endonezya Devlet Başkanı Sukarno, ablamın kızlarından ufak bir mikrop kapmıştı).

Matild Manukyan'ın zengin, vergi rekortmeni, hayırsever ya da Ermeni olması yüzünden bombalandığı da zayıf olasılıktır, çünkü başka zenginler, vergi rekortmenleri, hayırseverler ya da Ermeniler sürekli tehdit edilip bombalanmamaktadır.

Galiba Bayan Manukyan bütün bu niteliklerin birleşmesi nedeniyle birtakım kişiler tarafından bombalanmıştır. Bu kişiler, anlaşıldığı kadarıyla, bir Ermeni'nin Türkiye'de kalkıp da zengin, vergi rekortmeni ve sevilen hayırsever olmasını hazmedememiştir.

Genelevcilik olgusu, Türkiye'nin boğazına kadar gömülmüş bulunduğu bu ikiyüzlü püritenlik ortamında, bu kişilerin kanlı eylemlerini haklı göstermek için "legalize ve rasyonalize" edici sebep olarak kullanılmışa benzemektedir.

Anlaşılan, Türkiye'de kerhaneciler, kârhanecileri pek sevmemektedir.

Aydınlık, 9 Kasım 1996

HRANT İLE RAKEL'İN EVİNDE BİR RAKI SOFRASI

Onu ilk kez Aralık 93'te, telefonda tanıdım. İstanbul'dan aramış, kendini Fırat Dink olarak takdim etmiş, o sıralarda Ermeni okullarında Ermenice'nin Talim Terbiye Kurulu tarafından yasaklanışı gibi inanılmaz bir konu üzerine *Aydınlık*'ta yazdığım yazılar için teşekkür etmişti.

Evde masayı inanılmaz biçimde donanmış görünce: "Zo, hani üç çeşitten fazla yaptırmayacaktın?" dedim. "Burada tam on bir çeşit var!"

"Sen onu bizim hanıma anlat. Ama fazla da uğraşma, ben yirmi beş yıldır boşuna konuşuyorum. Bildiğini okuyor," dedi.

"Yirmi beş yıl diye amma attın ha, kaç yaşında aldın sen bu kızı ki?" diyecek oldum, "On dört yaşında" dedi.

Ağzımdan bir, "Ohaa, sübyancı!" çıkıyordu ki, devam etti: "Ben de yirmisideydim."

Türkiye Ermenilerinin yedi ay önce çıkarmaya başladıkları haftalık Türkçe gazete *Agos*'un genel yayın yönetmeni Hrant Dink'in evinde yemekteyiz. Rakel mutfağa gidip gidip yeni mezeler getiredursun, Hrant benim sorularıma cevap yetiştiriyor:

"Rakel'i Cilo Dağı'nın dibinde, Silopi'nin bir köyünde tamdım ilk. Oralarda nasılsa kalmış bir Ermeni köyüydü. Kürtler rahat bırakmıyor diye haber aldıydık, gittik, köyün gençlerini

Hrant ile Rakel.

İstanbul'a getirerek yetimhaneye yerleştirdik. Sonradan yaşlıları da taşıdıktı ya. Ben tanıdığımda Kürtçe'den başka dil bilmiyordu. Ermenice'yle Türkçe'yi İstanbul'da öğrendi".

"Muazzam bir değişim," dedim. "Ama bu memlekette oradan çıkıp, İstanbul'a uğramadan Münih'e işçi giden bunca insanı hatırlayınca, inanırım. Peki onu hiç yurt dışına götürdün mü?"

"Yok," dedi Hrant, "zaten ben pasaport alamıyorum."

"O da niye? *Agos*'u çıkarıyorsun diye mi sakın?"

"Yok. Hani, sen beni ilk tanıdığında kumarcı kardeşimin batırdığı işleri temizliyordum hatırlarsan. Kerata bir ara Lübnan'a sarmıştı. Oradan matbaa malzemeleri getirip getirip satıyor, onunla kumar oynuyordu. Bir sabah babam uyandırdı, kalk polisler seni istiyor, dedi. Merkeze gittik, 'Senin kardeşin ASALA militanı mı?' diye sordular. O zamanlar yıl 1980, üç yılda bir çıkış yapılabiliyor, kerata rahat gidip gelebilmek için sahte Lübnan pasaportu çıkarmış."

"Ohh, yediniz ayvayı!"

"Yedik. Ama nasıl haberleri oluyor biliyor musun? Kerata Lübnan'da bir herife kumar borcu takmış. Herif bunun arkasından mektup yazmış nişanlısının adresine, tehdit etmiş. Cevap falan çıkmayınca bir mektup da Emniyet'e yazıyor mu? 'Bu adam ASALA militanıdır, bilmiş olun' diyor. Polis yakalayıp götürüyor, sabah da beni alıyorlar."

"Nasıl kurtardın yakayı? Sahte pasaport da varken, kolay iş değil!"

"Nişanlısına telefon etmeyi akıl ettim hemen. Mektubu getirttim. Durum ortaya çıktı. Bir süre sonra bıraktılar. Ama bitmedi. Tuzla'daki Ermeni Yetimhanesi'nin müdürü arkadaşımdı. Yetimhanenin işlerine resmî makamlar karışıyor diye sen kalk, İçişleri Bakanlığına zehir zemberek bir mektup döşen! Herifi tutukladılar. Tabii gittim, avukat tuttum, görüşüne gittim, falan. Tahliye edilince kendisine yurt dışına çıkma yasağı koydular. Bir gün telefon etti, yasağı kalkmış, pasaport alabilmiş, yurt dışına gidiyormuş. Gittim, arabayla bavulunu aldım, Yeşilköy'den yolcu ettim. Bir de ordan mimlendik."

"Niye birader? Almış ya pasaportu."

"Almış da, artık nasıl aldıysa, herhalde o biçim almış. Bu sefer bana pasaport yasağı koydular. Dava açtım, İçişleri Bakanlığı cevap verdi, mahkemeye bir dosya gönderdi, üzerinde 'Sadece hâkim okuyabilir, davacı ve avukatına gösterilemez' diye kayıt var. Neyse, burası Türkiye, öğrendik ki, bu iki olay varmış dosyada. Ama bu arada mahkeme aleyhimize karar verdi. O kadar söyleyen oldu, İnsan Hakları Komisyonuna başvur dediler, başvurmadım. Başvurmayacağım da."

"O niye? Herkes çatır çatır kazanıyor, tazminat da alıyorlar. Hele bundan sonra!"

Rakel, yüzünde incecik tebessümü, incecik endamını yine doğrulttu masadan. Bu sefer de cevizli kabak tatlısıyla döndü.

"Yok," dedi yine Hrant. "Başvurmam. Bu memlekette halledersem hallederim, yoksa yapmam."

"Sebebi nedir, daha fazla takarlar diye mi?"

"Yok," dedi Hrant. "Bu adamlar tarihte bizim cemaatin ağzına çok sıçtı. Benim dedelerim bu insanlara çok yalvarmışlar,

Rakel, çutağı Hrant ile.

çok vaat almışlar, hep sonunda terk edilmişler. Ben yalvarmayacağım. Burada yaparsam yaparım. Bu adamların kapısına gitmeyeceğim. Memleketimde halledersem ederim."

Aydınlık, 6 Kasım 1996

2011'de not: Hrant'la ilk tanıştığım ve yemek yediğim günün anısı. Bazı konuları unutmuşum zaman içinde. Mesela Hrant'ın kardeşinin Lübnan'da kumar borcu takması olayı. Bunlar, komple bir eser olan, Tûba Çandar'ın *Hrant*'ında bile yok. Diğer yandan, son paragrafı bir daha okuyun. Vatana ihanetle suçlanan adamın neler dediğine bir daha bakın.

Milli Eğitim Bakanlığı Gericiliğe İşte Şimdi Başlıyor!

3 Ağustos tarihli yazımda, arkadaşım Cengiz'e (Çandar) verip veriştirmiştim. Çünkü 24 Temmuz tarihli köşe yazısında, imam hatip ortaokullarının kapanması sonucunu yaratan sekiz yıllık eğitimden söz ederken, "Eğitim alanında 1930'ların zihniyeti hortluyor, bu gericiliktir," demişti. Gerekçesi, kronolojik bakımdan eskiye dönüştü. Bir de, bu dönüş için yine tepeden inme Kemalist yöntemin kullanılmış olmasıydı.

Verip veriştirmiştim, çünkü "eğitim birliği" ilkesine geri dönüşü gericilik olarak niteliyordu. İyi bir şeye geri dönüşün gericilik değil hatadan dönüş olduğunu, daha bulûğa ermemiş sübyanların da şeriatçı beyin yıkamadan başka türlü kurtarılamayacağı bir noktaya gelip tosladığımızı Cengiz gibi birisinin anlamaması beni çok şaşırtmıştı.

Cengiz'e sayıp döktüklerimde yukarıdaki nedenlerle bugün de aynen ısrarlıyım. Ama itiraf edeyim ki, çocuk boş atmış dolu tutmuş ve ben Milli Eğitim Bakanlığı'nı savunmada çok aceleci davranmışım.

Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), evet, bu sefer gerçekten 1930'ların zihniyetiyle, yabancı okulların kapanmasına yol açacak bir politika izliyor. Bakan Uluğbay'ın açıklamasına göre bu okullar "...lise düzeyinde eğitim vermeye devam edecekler.

Bu okulların ilkokul açması mümkün değil". Yani, bu okullar ortaokullarını kapatmak zorunda bırakılacaklar.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü yetkilileri şöyle buyurmuşlar: "Yabancı okullara ilkokul açma izni verilmesi, eğitimde birlik ilkesini tehlikeye sokar." Robert Kolej, Alman Lisesi, Avusturya Lisesi, Saint Joseph, Saint Michel, Saint Benoît, Notre Dame de Sion, Sainte Pulcherie... Yahu, bunlar Türkiye'de hiç tartışmasız en kaliteli eğitimi veren ortaöğretim kuruluşları! 65 milyondan bir tek kişi çıkar da bunun aksini iddia ederse, adamı Bakırköy'e kapatırlar, bir daha da çıkartmazlar.

Doğru; Kemalist yönetim 1930'larda bunlara elinden gelen güçlüğü çıkartmıştı. Ama birader, Türkiye o günlerde işgalden yeni kurtulmanın travması altındaydı, Avrupa'ya tepki diz boyuydu. Üstelik o dönem, yabancı dilin ve kaliteli eğitimin değerinin henüz anlaşılmadığı bir dönemdi. Hukuk'a ortaokuldan öğrenci, Hariciye'ye liseden büyükelçi almıyordu.

O günlerde bu değerlerin bilindiğini varsaysanız bile, Türkiye bir devrimin en ateşli ânındaydı ve her devrim sırasında olduğu gibi, insanların kafasının devrimden başka bir şeyle, hele hele "yabancı şeyler"le ilgilenmesine rejimin tahammülü yoktu.

Onun için, 1924'ün Eğitim Birliği'ne dönüşün aksine, 2000'ler Türkiyesi'nin 1930'un Yabancı Düşmanlığı'na dönüşünü gericilikten başka bir şeyle nitelemek mümkün değil. Türkiye'nin bu en kaliteli okullarına imam hatip muamelesi yapanlara da gerici denmesi kadar normal bir şey olamaz.

Yerli okullarda doğru dürüst dil öğretemediğimize göre, liseden başlayarak dil öğrenmek imkânsız olduğuna göre, yabancı dil bilmeyen artık ayakkabı boyacılığından bile para kazanamadığına göre, ne menem iştir bu?

MEB yapar bir yönetmelik, saptar okunacak dersleri, gönderir müfettişlerini ama bu okulların ilkokul açarak ortaokullarını kurtarmalarını ve Türkiye'de tek ciddi yabancı dil öğreten kurumlar olarak hizmete devamlarını katiyen engelleyemez! Bu okullara imam hatip muamelesi yapamaz!

MEB sayın "yetkilileri", her şeyden önce, "Eğitim Birliği" denilen kavramı oturup doğru öğrenmelidirler: Bu birliği "yerli'ye karşı yabancı okullar" değil, "çağdaş'a karşı çağdışı okullar" bozar. Bu "yetkililer" daha bunun farkında değil!

Gelelim, azınlık okullarına.

Burası da çok önemli, çünkü bu okulların da akıbeti belli değil ve ben MEB "yetkilileri"nin bu konuda (sadece kimi kavramlardan habersiz değil) düpedüz sabıkalı olduklarını sayın Bakan'a bir hatırlatmak istiyorum.

Aralık 1993'te gündelik *Aydınlık*'ta yazdım, sonra da *Devlet Devlet'e Karşı* adlı kitabımda yayımladım:

Bu Bakanlık, Lozan'ın apaçık hükmüne rağmen, Ermeni okullarında Ermenice'yi yasaklamış bir Bakanlık! Ondan sonra da, ilerici çevrelerden tepki gelince, tükürdüğünü yalamış bir Bakanlık!

Bakın, Lozan madde 40 ne diyor: "Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları (...) giderlerini kendileri ödemek üzere (...) her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak (...) konularında eşit hakka sahip olacaklardır"

Yine Lozan'ın 37. maddesine göre, azınlıklarla ilgili bu hükümler hiçbir yasayla değiştirilemez. Bugün Türkiye'de vakıflar özel üniversite kurabildiklerine göre, "eşit hak" nedeniyle azınlık vakıfları üniversite bile kurabilirler.

Sabıkalı Milli Eğitim Bakanlığı'nın sayın yetkilileri bunu böyle bilsinler ve Türkiye'nin uluslararası imzalarını cümle âlem önünde yine rezil edecek gerici işlemler yapmayı akıllarından bile geçirmesinler!

Sayın Bakan da, Türkiye'de eğitimden önce, kendi Bakanlığı'nın kadrolarını temizlesin.

Aydınlık, 19 Eylül 1997

VALLA AŞKOLSUN, SAYIN BAKANIM!

Sayın Metin Gürdere, Vakıflar'dan Sorumlu Sayın Devlet Bakanım. Hürmetler ederim efendim.

Dün odama son sınıftan Orta Asyalı bir öğrencim geldi. Bir gazete sayfasını boydan boya koparıp getirmiş. Baktım, 12 Ekim tarihli *Gazetepazar*'ın 10. sayfası. Ersin Kalkan'la enfes bir röportaj yapmışsınız. Başlığı: "Valla Aşkolsun!"

Vakıflardaki bir rezaleti gazeteciden duyunca söylemişsiniz bunu. Aslında Ersin Kalkan, Tokat'ta oturduğunuz evin de vakıf malı olduğunu açıklayınca kendisini kınamak için söylemeliydiniz ama neyse. Adam hem sizden böyle güzel bir demeç alıyor hem de...

Ersin Kalkan soruyor: "Lozan'la hakları güvenceye alınan azınlıkların vakıfları, 1936'da çıkarılan bir yasayla büyük darbe yedi. Yeni mülk edinmeleri ve bağış kabul etmeleri yasaklandı. Şimdi bu yasaya dayanarak malları da ellerinden alınıyor. Ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

Aynen şöyle yanıtlamışsınız: "İşlerin bu duruma gelmesinin nedeni Türk-Yunan ilişkileridir. Yani, mütekabiliyet [karşılıklılık] esasına göre işliyor her şey. Onlar da bizim oradaki [Batı Trakya'daki] Türk asıllı insanlara karşı böylesi şeyler yapıyorlar. (...) Bizim gözümüzde azınlık vatandaşlarımız, devlete Al-

lah'm emanetleridir. Onları hukukunu korumak benim de görevim. Ama bir devlet politikası var."

Tekrar soruyor: "Ama sayın Bakan, sadece Rumlar değil ki. Ermeni, Süryani, Yahudi, Keldaniler de aynı durumda. Sizin mantığınızla hareket etsek, peki onların suçu ne?"

Bu sefer yanıtınız daha enfes: "Biliyorsunuz yasalar çıkar ve eşit olarak uygulanır. Rumlar için ayrı, Ermeniler için ayrı uygulama yapamayız. Yani kurunun yanında yaş da yanıyor."

Burada biraz duralım mı sayın Bakanım? Anlaşılan çok bilgili danışmanlarınız zat-ı âlinize "brifik" vermişler, siz de ona dayanarak konuşmuşsunuz.

Bendeniz, tabii, onlar kadar bilemem ama ne de olsa 1981'den beri aralıksız Türk-Yunan ilişkileriyle, özellikle de Batı Trakya konusuyla uğraşıyorum ve derslerini okutuyorum. Bir kitapçığım da var. Lütfen söyleyiniz bana sayın Bakanım: "Türk Yunan ilişkileriyle ilgili" dediğiniz bu inanılmaz yasanın çıktığı 1936 yılında, öncesinde ve sonrasında Türk-Yunan ilişkileri nasıldı? Tabii berbattı, öyle değil mi? Öyle olmalı. Ha, dinleyin öyleyse:

1933'ten başlayalım çünkü o yılın 14 Eylül gününde Türk-Yunan ilişkilerinin bugüne kadarki en büyük doruğu yaşanıyor: Başbakan Çaldaris Ankara'ya geliyor, Türk-Yunan Samimi Anlaşma Paktı yapılıyor. Birbirlerinin sınırlarını başkalarına karşı karşılıklı olarak garanti ediyorlar!

1934'e geçelim. 9 Şubat'ta Balkan Paktı'na birlikte giriyorlar. 13 Kasım'da Ticaret Antlaşması yapıyorlar. 24 Mayıs'ta Türk-Yunan Ticaret Bürosu İstanbul'da açılıyor.

Şimdi "yılımıza" gelelim: 1936'ya. Bir yerlerden duymuşsunuz adını, 20 Temmuz'da Montrö yapılıyor ve Yunan delegesi Politis var gücüyle destekliyor. Hatta bizim Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras o kadar etkileniyor ki, TBMM'de kalkıyor, "Artık dostumuz Yunanistan'ın da kendi adalarını silahlandırma hakkı doğmuştur," diyor (Tabii, iyi halt ediyor, ama o ayrı mesele).

Devam edelim mi? Yıl 1937. Mayıs'ta Başbakan İnönü, Atina'ya Atatürk'ün "Türk- Yunan dostluğu ebedidir" mesajını götürüyor. Ekim'de Mareşal Fevzi Çakmak Atina'da, Mareşal Papagos Ankara'da. Aralık'ta Tevfik Rüştü Aras Atina'da.

Devam? Yok yok, yorulduğum falan yok, devam edeyim. Yıl 1938. Şubat'ta Başbakan Metaksas Ankara'da. Onun ziyaretini Celal Bayar ile Tevfik Rüştü Aras iade ediyorlar ve 27 Nisan'da Atina'da on yıllığına Türk-Yunan Askerî Paktı'nı imzalıyorlar.

Neyiniz var sayın Bakanım? Başınız mı döndü? Durun, 1937 Şubatı'nda üniversitelerde karşılıklı Türk ve Yunan etüdleri kürsüleri kurulduğunu, heykeltıraş Athinaios'un bir Atatürk heykeli yaptığını ve Selanik Belediyesi'nin Atatürk'ün evini satın alıp Türkiye'ye hediye ettiğini unutmuşum.

Sayın Bakanım, iyi misiniz?

Ama dinlemelisiniz beni! Gözlerinizi açmaya çalışın. Alın, şu suyu için. Yok canım, ne işkencesi? Size ben ne diye işkence yapayım? Siz demediniz mi, "Herkese eşit muamele, kurunun yanında yaş da yanar." Ben bunları her yıl öğrencilerime daha uzun anlatıyorum onlara hiçbir şey olmuyor da, sizin niye içiniz geçiverdi öyle?

Valla aşkolsun, sayın Bakanım...

Aydınlık, 15 Ekim 1997

2011'de not: Gazeteci "36'da çıkarılan yasa" demiş, gık dememişim! Demek ki onun bir yasa değil, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bütün vakıflardan istediği bir mal beyanı olduğunu, yani "1936 Beyannamesi"ni 1997 yılında bilmiyormuşum.

"GAYRİVATANDAŞLAR"A BU SON ŞER TÜRKİYE İÇİN HAYIR OLABİLİR

İstanbul Bomonti'de öğretim yaptığı binadan, ikinci yarıyılın başlamasına üç gün kala sokağa atılan Ermeni ilkokulunun öyküsünü gazetelerden hep birlikte okuduk.

Şimdi ben size bu hazin öykünün öyküsünü anlatacağım. Hiç ses etmeden anlamış gibi dinleyin. Alınmayın ve üzülmeyin, hiçbir şey anlamamanız normaldir. Ben sonra dönüp size izah ederim. Sonunda da, bir son an sürprizim olacak.

Sokağa atılan okul

Bu okul, bir Ermeni vakfının yönetiminde. Bina bu vakfın. 1958'de Emine Ayaşlı adlı bir hanımdan peşin parayla alınmış.

Ama Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) 1979'da dava açıyor, 1985'te tapusunu iptal ettirerek binayı vakfın elinden alıyor (anladınız mı?) ve artık yaşamayan Emine Ayaşlı'nın mirasçılarına iade ediyor (anladınız mı?).

Mirasçılar beş para ödemeden mülke tekrar sahip oluyorlar (anladınız mı?) ve 1/4 hissesini Miltaş diye bir şirkete satıyorlar. İşte, okulu bütün eşyasıyla birlikte sokağa attıran, bu şirket.

Olay gazetelere yansıyınca İstanbul valisi araya giriyor ve okulun Haziran'a kadar binada kalmasını sağlıyor. Eşyalar yağ-

Cumhuriyet Dergi, 4 Nisan 1999.

murdan içeri alınıyor. Olay bu. Şimdi ben size "anladınız mı"ları anlatayım.

VGM'nin tapuyu iptal ettirip, parası ödenmiş binayı geri verdirme gerekçesi şu: "Bu bina, vakfın 1936 Beyannamesi'nde yazılı değil!"

1936 Beyannamesi'ni anlatayım: Atatürk, 5 Haziran 1935'te 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nu çıkarıyor. Yasa altı ay sonra uygulanmaya başlıyor. Amaç, bütün vakıfları zapturapta alıp eski rejimi bu en önemli ekonomik temelinden yoksun bırakmak. Yani, bu yasa bir "devrim kanunu".

İkinci adım olarak, tüm vakıflardan, ellerindeki malları beyan etmeleri isteniyor. 1936 Beyannamesi bu, işte. Bir mal envanteri. Ama Atatürk'ün ömrü vefa etmiyor. Beyannameler istendiğiyle kalıyor.

Ama sadece İslâmî vakıflar için. Gayrimüslim vakıflar için tersi oluyor: 12 Mart cuntası döneminde (1972), VGM bu beyannameye dayanarak bir Rum vakfına (o sırada Kıbrıs sorunu alevli!) dava açıyor ve kazanıp binasını elinden alıyor.

Nasıl kazanıyor?

Türkiye'deki gayrimüslim vakıflarının her biri padişah fermanıyla kurulmuş. Bu nedenle, hiçbiri vakıfname sahibi değil. Mahkemeler, o Kıbrıs atmosferi içinde, bu 1936 Beyannamelerini vakıfname olarak yorumluyorlar. Sonra da, başlıyorlar 1936'dan sonra edinilen (yani beyannamede bulunmayan) bü-

tün malları bu vakıfların elinden alacak kararlar vermeye.

Neden?

Burada sıkı durun: Bu mal beyannamelerinde, "Bu vakıf mal iktisap edebilir" diye hüküm bulunmadığı için! Hani, adam çarşıda çok sıkışmış, hemen ilk dükkâna girmiş, "Sizde Kadri Şençalar'ın plağı bulunur mu?" demiş. "Beyefendi, burası eczane, bizde ne gezer," cevabını alınca da, "Yaparım ben böyle eczanenin içine," demiş ve rahatlamış. O hesap.

Tabii bu vakıflar 1972'den beri hiçbir biçimde yeni mal sahibi de olamıyorlar. Yani bina satın alamıyorlar, kat karşılığı inşaat yaptıramıyorlar, bağış ya da vasiyet kabul edemiyorlar. Piyangodan bile çıksa, olmuyor. VGM dava açıp hemen geri alıyor. (Nitekim 1967'de Kumkapı Kilisesi Okul Vakfı'na Garanti Bankası'ndan çıkan daire, yıllar sonra açılan dava sonucu geri alınmış, üstelik bu daire için geriye dönük kira davası da açılmıştır!).

Üstelik (bakın, burada da sıkı durun) VGM bu vakıflara bir dava açtığı zaman, bu vakıflar avukat tutabilmek için yine VGM'den yazılı izin almak zorundalar.

Mülkümüzün temeli mi, değil mi?

Peki, "mülkümüzün temeli" olan adaletimiz böyle bir hukuk skandalına nasıl izin veriyor?

Siz, Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin İstanbul Balıklı Rum Hastanesi'ne yapılan bir bağışı iptal ederken "...yabancıların Türkiye'de mal edinmeleri yasaklanmış olup..." diyerek bu gayrimüslim vakfını "yabancı" saydığını biliyor muydunuz? (24.06.1975 tarih ve 3648-6594 sayılı karar).

Yani bu insanlar gayrimüslim değil, "gayrivatandaş"! (Bu enfes deyim, eski asistan arkadaşım Etyen Mahçupyan'mdır.)

Bunca tatsızlıktan sonra, gelelim son an sürprizine: Bu yazıyı bir buçuk saat önce yazıp da gönderseydim, böyle kötümser bitecekti.

Bir buçuk saat önce, muazzam bir haber aldım: Vakıflardan Sorumlu Devlet Bakanlığı'nda bir komisyon kuruldu. Eğer çalışmalar sonuçlanırsa, Türkiye'nin artık "1936 Beyannamesi"

diye bir ayıbı olmayacak.

Bomonti'deki okula yapılan isyan ettirici muamele sayesinde artık hiçbir gayrimüslim vakfı ayrımcı muameleye uğramayacak. Türkiye, uluslararası forumlarda bu yüzden Malezya'yla aynı kümeye itilmeyecek. Türk diplomatları artık Türkiye'nin din farkı gözetmeden bütün vatandaşlarına eşit muamele yaptığını daha rahat söyleyebilecek.

Eğer DSP'nin konuyla ilgili Devlet Bakanı Hüsamettin Özkan bu inanılmaz ayıbı düzeltirse, tek kelimeyle, aşk olsun...

Aydınlık, 12 Şubat 1999

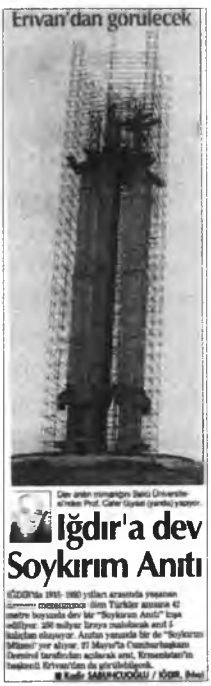
2011'de not: Ne Hüsamettin Özkan'ı! 2001-2004'deki Avrupa Birliği Uyum Paketleri nedeniyle çıkarılan yasalar içinde bu konuda tam üç kere kanun çıkarıldı; boşuna. Olay şu anda bile düzeltilmiş değil. El konulan mallar sorunu AİHM tazminata hükmetmeden halledilemiyor. Tapuya kaydedilmemiş malların pek azı kaydedilebildi. Gasp edilip üçüncü kişilere satılmış mallar konusunda hiçbir şey yapılamadı. Siz benim böyle haberler karşısında birdenbire seviniverişime aldırmayınız; ulusalcılık denilen canavar kolay ehlileşir mi?

"ERMENİ SORUNU"NA TÜY DİKMEK...

Nisan '99'da verdiğim haber gerçekleşti. 6 Ekim tarihli *Sabah*'ın 26. sayfasındaki habere göre, Iğdır'ın Melikli köyü civarında "24 Nisan 1915 tarihinden itibaren Kars ve Erzurum yöresinde bulunan Türkleri vahşice öldürerek katliam yapan Ermenilerin bu vahşetini simgeleyen ilk büyük anıt" törenle açıldı.

Anıt, 42 metre boyunda 5 tane kılıçtan oluşuyor... Bu kılıçlar Türkleri kesen Ermeni kılıçları ise bir Türk anıtında işleri nedir? Yok, Ermenileri korkutmak için yapılmış Türk kılıçları ise "Türkler Ermenileri kesti" diyenleri haklı çıkarmak için mi düşünülmüştür?

Bu biçimi planlayanlar, bu anıta kılıç dikerek, başımızda Demokles'in Kılıcı gibi dolaştırılan Ermeni sorununa tüy dikmişlerdir. (Tüy dikmek, binaların içinde tuvalet olmadığı dönemde Avrupalı aristokratların çıkıp dışarıda hacet görmeleri ve sa-

Erivan'dan görülecek

Iğdır'a dev Soykırım Anıtı

Hürriyet,
5 Nisan 1999.

bah sertleştiğinde kolayca tutulup atılsın diye "eserleri" üzerine sıcağı sıcağına bir tüy iliştirmelerinden gelen bir deyimdir).

Benim öğrencilerimle ilişkilerim mezuniyetle bitmez Bunlardan birinin yurt dışına giderken benden geçen gün istediği, konuyla ilgili bir notu aşağıya çok özetle alıyorum.

Öğrencim için Ermeni sorunu notu

Ermeniler, Osmanlı İmparatorluğu içindeki milletlerin, Türkler dahil, devlete en sadık olanıydı. Bu nedenle "Millet-i Sadıka" diye anılırlardı.

Bir yandan milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı İmparatorluğu'na girmesi, bir yandan İngiliz-Fransız-Rus tahrikleri, bir yandan vergilerdeki büyük artış, bir yandan da Kürt aşiretlerinin tacizi sonucu, imparatorluk içinde ne kadar millet varsa hepsinin ayaklandığı bir dönemde Ermeni milliyetçileri Avrupa'nın dikkatini çekmek için teröre başladılar. II. Abdülhamit'in Kürtlerden kurduğu Hamidiye Alayları 19. yüzyıl sonundaki bu isyanları kanlı biçimde bastırdılar. Avrupa'nın ilk tepki gösterdiği Ermeni olayları budur.

Birinci Dünya Savaşı başlayınca, doğu cephesinde kimi Ermeniler, Rus ordularına yardım etmesinler diye (ki ediyorlardı) Suriye'ye doğru tehcir edildiler (=hicret, göç ettirilme). Olanlar, bu tehcir sırasında oldu, çünkü yükte hafif pahada ağır eşyalarını yanlarına alarak yaya giden bu insanlar, bölge halkı tarafından yağmalandı ve büyük sayılarda öldürüldü. Bu sayılar, Türk yazarlarının kabul ettiği 400.000'den, Avrupalı ve Ermeni yazarların ileri sürdüğü 1,5 milyona kadar değişir. Ama gerçeğin ilk rakam dolaylarında olması daha olasıdır, çünkü bütün Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Ermenilerin sayısı 1,5 milyon kadardı. Batılıların asıl sözünü ettiği 1915 olayı budur.

Bununla birlikte sorun, sayıdan çok, burada bir soykırımın (=bir grubun bilerek ve sistemli biçimde yok edilmesi) olup olmadığından kaynaklanır. Kimi Batılı ve Ermeni yazarlar böyle bir emrin İttihat-Terakki tarafından verildiğini ileri sürerler. Türk yazarlar ise böyle bir emrin bulunmadığını, bulunsaydı,

Iğdır'da bulunan Soykırım Anıtı ***'barış'*** *adı altında Ermeni düşmanlığını körüklüyor*

Ruhsatsız *'soykırım'* anıtı

▶ Tam 43.50 m. yüksekliktek dev 'bozkurtlu kılıçlar', adeta 'geçici' olarak çatılmış bekliyorlar. Tam karşılarında ise Ermenistan'ın başkenti Erivan var. Geceleri aydınlatılan bu 'barış' (!) anıtını seyrederek Türkiye'yi tanıyorlar...

OKTAY EKİNCİ

Ermeni Patriği **Mesrob Mutafyan**'ın halkları arasında düşmanlığı değil "dostluğu ve kardeşliği" temsil alan söylemine ABD ve Avrupa ülkeleri "**soykırım tezlerinden**" kopkı veriyor... Gazetelere yansıdığına göre Ermenistan dışında yaşayan Ermeniler anlarına gelen "**diasporan**"yı Mutafyan'a karşı "**koparmak**" için yayınlar yapan kimi "**lobi**" sözcüleri. İstanbul'daki Patrik'in Türkiye'yi destekleyerek "**dostlarının engel olduğunu**" ileri sürüyorlar.

Anadolu Ajansı bu haberini gazetelerin yazışlerine geçtiği günlerde (7-8 Aralık 2000) biz de "**Anadolu'nun ... engelleniyor**" başlıklı ve kültür emaçlı bazı projeleri yerinde incelemek üzere bu kez Iğdır'dayız. Türkiye'nin bu "**yeni ülkesi**" son gelişmeleri görmek isteyen herkesin tüm gruplara yapıldığı gibi bize de önerilen gezi programında "**Soykırım Anıtı**"na ziyaret etmek başlarda yer alıyor... Biz de bazı programları aksatmamak, ama hem de gerçekten "**manalı esinlenle**" için kendimizi önce 43.50 m. yüksekliğindeki bu dev anıtın "**dibinde**" buluyoruz...

Arpaçay'ın kıyısından...

Kars'tan Iğdır a Digor ve Tuzluca üzerinden geçerken, 5-6 yıl önce hiçbirimiz gören yeni karayolu bir süre Arpaçay'a paralel gidiyor... Arpaçay'ın hemen "**karşı**" kıyısında, neredeyse bir taş atımlık mesafede Ermeni köyleri... Onlarla "**karşımızda**" ise yine aynı manzarada ve yine Arpaçay'ın kıyısında "**bizim**" köylerimiz...

Iğdır'daki Soykırım Anıtı'nın önüne geldiğimizde, önceden "**barış için**" dikildiğini duyduğumuzdan yine de umutlu ve heyecanlı gözlerle yaklaşıyoruz... Ancak, birbirimiz uçlarında "**geçici**" olarak çatılmış bu dev "**kılıcın**" neden göğe doğru 43.5 m. yüksekliğini ve bu etkileyici ırmanmasyı adeta "**tırkıtıcı**" kılan kılıçların neden "**her an savaşmaya hazır**" bir konumda adeta "**beklediğini**" fark etmemizle ise umutlarımız yine dibi kırıklığına, heyecanımız ise "**korkuya**" dönüşüyor. Çünkü Sovyetler Anıtı, altındaki "**mülze**" bölümünden önündeki rölyeflerde açılan medyeler ve tüm yazılı-görsel mesajlarına kadar, Ermenilerin nedeni "**Türk ve Müslüman düşmanı**" olduklarını anlatıyor.

Özellikle geceleri aydınlatılarak, sananın bunları karşı tarafdaki Ermenistan'ın başkenti Erivan'dan da tüm çarpıntılığıyla gözlemlenmeyi sağlamak ihtiyaç bu denli "**yüksek**" tutulduğu anlaşılan bu anıt için önceki yıl tam "**4 trilyon lira**" harcanmış. Iğdır'ın geçtiğimiz yıl ve kalkınma için zorunlu olan çok önemli ekonomik ve kültürel projeleri "**kaynak sıkıntısı**" çektiğinden, böylesi bir harcamanın "**acaba hâlâ gerekli**" ise belli ki ciddi bir tartışma konusu bile yapılmamış.

Dahası, Iğdır'ı "**daha fazla**" yönetenler, bunu tartışmak yerine "**tamamlırmek**" yönünde öylesine "**bakak dip**" tasarılara bile göre alınıyor ki, sanki "**Türkiye**" adını duyurmak tüm bütünüyle ... sanatı kamulaştırma bile yapıldığından 43.5 m. yüksekliğindeki yapının "**imar durumu**" da yok, "**inşaat ruhsatı**" da...

Yani, Soykırım Anıtı, 4 trilyon lira kamu parası harcanarak, "**TC yasalarına aykırı**" ve "**kaçak**" olarak inşa edilmiş... Arsası bile kamunun olmadığından, "**resmi sahibi**" belli değil. "**tapusu**" bulunmuyor...

Bir 'yeni' yapılaşma

Iğdır'ın "**yeni**" valisi Dr. Mustafa Tamer, bu yıl görevde başlar başlamaz valiliğin türü geçişimi ve Özel İdare olanaklarını yinin gerçek kalkınma ve kültür projelerine ayırmaya karar vermiş bir "**Cumhuriyet valisi**".

O kadar ki.. Soykırım Anıtı'na da kaynak sağlanması, hol kazançlı ve "**hoş sahsil**" maki "**sahil**" organizasyonunu bir devre dışına çıkarmak, bu büyülü gelir akışından yoksun çalışmayı "**mümkün**" ile temel kararı olarak uygulayor. Bu müyesinin en önemli sosyal projesi olarak ise Iğdır'daki tüm "**sivil**" kesimlerin bireysel ve toplu güçlerini "**Iğdır Gazeteciler AŞ**" çatısı altında bir araya getiriyor.

Vali Tamer'e, bu çağdaş

Göğe yükselen dev kılıçlar sanırsın karşısındaki Ermenistan halkına adeta gözdağı veriyor.

"Ruhsatsız Soykırım Anıtı", *Cumhuriyet*, 12 Aralık 2000.

1919-22'de bütün devlet arşivlerine egemen İngilizlerin bunu bulup çıkarmış olacağını, ayrıca artık Türkiye'de devlet arşivlerinin açıldığını, isteyenin inceleyip, yok edilen evrak varsa saptayabileceğini söylemektedirler.

Bugün Türkiye dışındaki egemen eğilim, Ermenilerin soykırıma uğradığı yönündedir. Bu eğilimin ardında 1980'lerden sonra insan hakları konusunun büyük önem kazanması, büyük Batılı devletlerin Türkiye Cumhuriyeti'ni sıkıştırmaları için bu konunun çok kolay bir konu olması, bir de Türkiye Cumhuriyeti'nin şimdiye kadarki tutumu yatmaktadır: "Ne soykırımı? Tam tersine, Ermeniler Türkleri öldürdü." Bu tutumun ardında da, Ermeni olayları bir kez kabul edilirse arkasından tazminat ve toprak isteklerinin gelebileceği endişesi bulunsa gerek.

Türkiye'yi yurt dışında nasıl savunabilirsiniz?

1) Ermeniler trenle tehcir edilebilselerdi, bu olmazdı. Ama savaş koşullarında bu mümkün olmamıştır.

2) Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Ermenilerin hepsi değil, yalnızca doğudakiler ve bunların da Gregoryen olanları (Ortodoks Rusya'ya yakın olanlar) tehcir edilmiştir.

3) 1915 olayları esas olarak bir "mukatele"dir (=karşılıklı öldürüşme). Ama her zaman olduğu gibi azınlık, çoğunluktan fazla zarar görmüştür.

4) İttihat Terakki'nin emir verdiği kanıtlanana kadar soykırıma hükmedilemez.

5) Dünyadaki Ermeniler bir yurt istiyorlarsa, bugün artık Ermenistan Cumhuriyeti altında bağımsız ve demokratik bir devlet vardır.

6) Eğer tarihsel geçmişteki toprak haksızlıkları bugün tamir edilecekse, dünyada sınırları değişmeyecek pek az ülke kalacaktır.

Sorunun kökünden halledilmesi için ise şunlar şart

Birincisi, Ermenistan Cumhuriyeti'yle dost olmak. Bu fırsat, Ter Petrosyan yönetimi sırasında kaçırılmıştır ve kim bilir bir daha ne zaman gelir. Petrosyan, Ermenistan'daki PKK faaliyetini durdurmuş, Taşnak Partisi yöneticilerini uyuşturucudan tutuklatmış, anayasadaki soykırım maddesini kaldırtmış, Ermeni diasporasını teker teker dolaşarak susturmuştu. Bütün bunları da askerî bakımdan Rusya'ya, ekonomik bakımdan da İran'a muhtaç olmamak için Türkiye Cumhuriyeti'yle arasında bir sınır kapısı açılması için yapmıştı.

İkincisi, Türkiye'deki Ermeni yurttaşları mutlu tutmak. Daha 1993'te Milli Eğitim Bakanlığı bu efendi insanların kendi dillerindeki eğitim hakkını (Lozan madde 40) kaldırmak istedi, durmadan "PKK Ermeni dölüdür" diye hakaret ediyoruz, hâlâ da 1936 Beyannamesi denilen ibret-i âlemlik hukuk rezaleti sürüp gidiyor: Bu tarihten sonra Ermeni yakıflarınca satın alınmış mallara, hiçbir haklı sebep olmaksızın, resmen el konulmakta!

Aydınlık, 7 Ekim 1999

2011'de not: 1999 sonunda bile, bendenizin 1915 konusunda horul horul uyumakta olduğumun resmidir. Bu satırlar, bu kitabın başlarındaki, "Ermeni Sorununa Bir Yaklaşım" başlıklı, 1982 tarihli yazımdan farksız. Onun için, diyorum ki, bu konuda kamuoyu açısından sabırlı olmalıyız.

LAİK TÜRKİYE'DE MİSYONER FAALİYETLERİ

Televizyon seyretmemek gerçi bendenize muazzam çalışma zamanı kazandırıyor ama ilgi alanıma giren bazı şeyleri kaçırttığı da oluyor. Son Arena programı gibi.

İnternetteki Ermeni Patrikhanesi bülteninden anladığım kadarıyla Arena, Türkiye'deki Protestan kitapevleri ve yayınları hakkında gizli çekimler yapmış. Bu faaliyetlerin "Türkiye insanını tehdit eden misyonerlik odakları" olduğu kanısına varmış.

Bu arada, bu türden bir kitapevinde çalışan ve bu konularda konuşan Sahak Bıçakçı adlı bir Ermeni vatandaş da, geceyi nezarette geçirmiş ve mahkemeye verilmek üzere salıverilmiş.

Patrikhanenin derdi çifte: Birincisi, "Türkiye'de zaten kimi çevrelerin Ermeni dedin mi ayranı kabarıyor, şimdi bunu yine fırsat bilirlerse!" diye endişelenmiş. Bu nedenle de Bıçakçı'ya esaslı bir zılgıt geçildiği anlaşılıyor.

İkincisi, "Bu misyonerlerin asıl kötülüğü bizzat bizedir, bizim Gregoryen insanlarımızı Protestanlığa ayartıyorlar," demeye getirerek, Türkiye Ermenilerinin en azından yüz yıllık bir yarasını dillendiriyor. (Gerçekten de, başta Anadolu'da-

ki Amerikan okulları, Osmanlı'daki misyoner faaliyetleri açısından hedef kitle hiçbir zaman Müslümanlar olmadı; Ermeniler ve Süryani, Keldani, Asuri, Nasturi vs. gibi küçük mezhepler oldu).

Yüzde 99'umuz Müslümansa...

Şimdi gelelim bu olayın çağrıştırdıklarına, çünkü olup bitenler en azından laik devlet açısından garabet örneği.

1) Yasalarımızda bu faaliyetler hiçbir biçimde suç değil: Hem 1982 Anayasası madde 24'te "Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir" diyor hem de (özellikle 163'ün kaldırılmasından sonra) ceza yasamızda buna engel hiçbir hüküm yok. Madde 175 ise ancak bir dine hakaret olursa devreye girer ki, bu olayda hiç söz konusu değil.

Türkiye'de isteyen kişi istediği dine geçer ve onun propagandasını da serbestçe yapar. Dinsizlik propagandası da buna dahildir.

Durum böyleyken ve üstelik her fırsatta "Bu ülkenin yüzde 99'u Müslüman'dır" diye iftihar ettiğimize göre, İslâmcı olmayan bir devlette İslâmcı olmayan bir gazetecilik anlayışının bu "tehdit" söylemi nereden çıkıyor? Acaba konu sıkıntısı çekilen bir haftaya mı denk geldi?

2) Türkiye gibi İslâmcı olmayan, üstelik laik bir ülkede bu olayı anlamak güç. Çünkü bu "tehdit" söylemi laikliğin her iki anlamına da aykırı. Bir kere, devletin bütün din ve inançlara eşit mesafede durması ve din ile devletin birbirine müdahale etmemesi biçimindeki Batı anlamına aykırı. İkincisi, laikliğin Türkiye'deki anlamına aykırı. Yani devletin İslâm'ı denetim altında tutmasına.

Bunu başka bir yazıda ayrıntısıyla konuşuruz ama, Türkiye'de laik devletin İslâm'dan korkması hiç de acayip değil. Değil de, laik devletimiz şimdi bir de Hıristiyanlıktan mı korkuyor?

3) İş, birkaç hevesli genç gazetecinin "Ben Protestan olmak istiyorum" diye dindar Protestanları makaraya sarıp haber yap-

masından öte. Bir de dava açılıyor. Yani laik devlet de gazetecilerle aynı kanıda.

Çoğunluğu Protestan olan AB'ye girmek için canını vermeye hazır bir Türkiye'de oluyor bunlar deyip keseyim de, laf kısalsın.

4) Ayrımcılık ve bölücülükten nefret ediyoruz. Peki, Müslüman vatandaşa dinini yaymaya izin verir, Hıristiyan vatandaşa vermezsen, bu ayrımcılık ve bölücülük değil mi?

5) Aslında, işi bir de teori açısından alırsak, konu daha karmaşık ama daha ilginç: Henüz o dönemde, laikliğin ancak ve ancak birbiriyle rekabet halinde ve nispeten eşit güçte dinlerin ve mezheplerin bulunduğu bir ortamda kolay işleyebileceği bilinmediği için 3 Mart 1924'te halifeliği kaldırıp Diyanet İşleri Başkanlığı'nı kurarken, Kemalizm ciddi bir teorik hata yaptı: Diyanet'i sırf Sünni bir kurum olarak yarattı. İslâm'ın diğer kanadı olan Alevileri dışladı. (Aslında bu durum, Kemalizmin bir modernite projesi olmasından ve modernitenin de farklı düşüncelere yer verme âdeti bulunmayışından geliyordu ya, lafı uzatmayalım).

Bu durumda ne oldu? Zaten Ermenilerin 1915 tehciriyle, Rumların da 1923 Mübadelesi'yle çok azaldığı, Musevilerin ve tanrıtanımazların da esamisinin okunmadığı bir ortamda Kemalizm İslâm'ı yekpare bir blok haline getirmiş oldu.

Bölünmemiş, rakipsiz, gücü içten ya da dıştan dengelenmeyen bir blok. Ve zamanı gelince bu blok Kemalizmin karşısına yekpare bir alternatif olarak çıktı.

O halde, tersinden söyleyelim, "bu bloku takviye etmekle hiç ilgisi olmayan durumları" laik devletin ok gibi fırlayıp önlemesi, laik gazetecilerin de bunu sevilen programlarla desteklemesi, çok mu mantıklı?

Peki, sebep?

Sebep; biraz "reyting", biraz bilinçsizlik, biraz gizli kameranın artık şeyini çıkarmak, biraz da büyük devletlerin azınlıkları ve misyonerleri tarih boyu kullanarak yaptığı müdahalelerin hâlâ yaşayan anısı.

Eh, birazcık da, Türklük ile Müslümanlığın özdeş sayılması durumunun genlerimize işlemiş olması...

Efendim, baştan merhaba demeyi unuttuk. Cumaları buluşmak üzere, sevgiler ve saygılar.

Agos, 10 Mart 2000

2011'de not: *Agos*'a düzenli yazdığım ilk yazı. Son cümlenin sebebi bu. *Aydınlık* benim yazılarımı koymamaya başlayınca *Agos*'ta başlamıştım.

19 Mayıs tarihli *Agos*, Ermenistan'ın *Aravot* gazetesinden alıntı yapan *İzvestiya*'dan özetle şu haberi veriyordu: Dağlık Karabağ'ın bağımsızlığı Azerbaycan tarafından kabul edilecek ve bölgeyi Ermenistan'a bağlayan Laçin koridoru Ermenistan'a verilecek. Karşılığında, Nahçıvan ile Azerbaycan'ı birbirine bağlayan toprak Azerbaycan'a verilecek. Bu gerçekleşirse, ABD, Ermenistan'a üç milyar dolarlık yatırım yapacak.

Dosyalarıma baktım; ben bu trampa meselesini 1-7 Aralık 1991 tarihli *Tempo* dergisindeki köşemde "Mesela Deduk" başlığıyla ama Karabağ'ın özerkliği bağlamında yazmışım. Bu işten Rusya ile İran'ın hiç memnun kalmayacağıyla da bitirmişim.

Trampanın yararları zararları...

Şimdi gerçekleşir mi, Azeriler kabul eder mi bilemiyorum. Zaten Ermeni Parlamentosu da reddetti. Ama eğer gerçekleşse, Rusya ile İran için ne kadar zararlı olacaksa, Türkiye ve Ermenistan için o kadar yararlı olacak, onu pek iyi biliyorum.

Rusya için çok zararlı olur; çünkü artık istikrarsızlıktan yararlanarak buralarda at oynatamaz. Ermenistan kendisinden gitgide uzaklaşarak Batı'ya yanaşır. Rusya'nın eli tüm Güney

Kafkasya'da birdenbire çok zayıflar. Zaten bunun içindir ki, haber duyulunca hemen açıkladı: "Megri'de (Nahçıvan'la Azerbaycan arasındaki bölge) konsolosluk açıyoruz!"

İran için çok zararlı olur; çünkü Ermenistan üzerinde etkisi yok olur, Hazar petrolleri için en ucuz yol olma niteliğini kaybeder, Orta Asya bağlantısı açısından Türkiye için önemi yok olur.

Türkiye, Erivan'ı yeni bağımsızlaşan diğer eski Sovyet ülkeleriyle aynı anda tanıdı. Ama hem diplomatik ilişki kurmadı hem Mart '91'den beri vermekte olduğu yardımları Kelbecer'in işgali üzerine Nisan '94'te kesti hem de bir tür ambargo uygulamaya başladı. Bu durumda, denize çıkışı olmayan Ermenistan kötüye gitmeye başladı. Dış politika bakımından ise Rusya'ya baş eğerek hem üsler verdi hem de Bağımsız Devletler Topluluğu'na ve Altılı Taşkent İttifakı'na girdi.

Türkiye'nin bu tutumunun dört nedeni vardı: 1) Diasporanın "Ermeni Jenositi" söylemi/eylemleri 2) Karabağ sorununun ve işgallerin yarattığı Türk kamuoyu baskısı 3) Azerbaycan'ın baskısı 4) Ermenistan'ın Türkiye'yle olan sınırını (1921 Kars Antlaşması) tanımayı reddetmesi.

İşin başında sıkı bir milliyetçi söylemle Türkiye'ye epey sert çıkmış olan Ter Petrosyan bir süre sonra durumu kavradı ve (Taşnak yöneticilerini uyuşturucu ticaretinden tutuklatarak partinin faaliyetinin durdurmanın, PKK'yı yasaklamanın, anayasadan jenosit kavramım çıkartmanın yanı sıra) diasporayı da dolaşıp sakinleştirdi. Diasporanın jenosit söylemi tavsadı. Ter Petrosyan'm istediği Türkiye'nin bir sınır kapısı açarak Ermenistan'ı boğulmaktan alıkoymasıydı. Böylece bu ülke Rusya'nın eline bakmaktan kurtulacaktı. Ama Karabağ ve işgaller devam ettiği için Türkiye bu önemli açılımlara cevap veremedi.

Cevap veremedi ve pek vahim bir hata yapmış oldu. İki taraf da bundan muazzam zarar gördü. Çünkü bu açılımların kendi ayağını Güney Kafkasya'dan keseceğini anlayan Rusya sonunda Ter Petrosyan'ı düşürdü. Yerine Koçaryan geldi.

Şimdi Koçaryan, ekonomisi hızla kötüleyen ve ancak diasporanın özel/gönüllü desteğiyle ve ABD'nin Freedom Support

Act'inden gelen yardımlarla ayakta kalmaya çabalayan ülkenin kurtuluşunu tek bir umutçuğa bağlamış gözüküyor: Diasporanın Türkiye'yi Ermeni Jenosidi söylemiyle dize getirmesi. Tabii bunu sonuç alabilecek ciddi bir dış politika saymak epeyce zor.

Zor ama olanlar her iki ülkeye birden oluyor, o kadar: Ermenistan kötü bir vaziyetten berbata doğru yol alıyor, Türkiye de Ermeni Jenosidi söyleminin ardından tıknefes. Olay, epey fazlasıyla, bir gün atla giderken yerde tezek görüp inatlaşan ağa ile köylüsünün öyküsüdür; şimdi hikâyeyi anlatmayayım, ayıp olur. Fazlası şu ki, burada tezeği satanlar var!

Oysa Karabağ belası bitse iki taraf da neler kazanırdı!

Kazanımlar ne olurdu?

Türkiye, Bakü-Ceyhan petrol boru hattını ve Türkmenistan doğal gazını en kısa yol olan Ermenistan üzerinden alır ve hatta Avrupa'ya iletirdi. Orta Asya'yla direkt ulaşım kurardı ve Gürcistan'ın mafyası ile İran'ın tafrasından kurtulurdu. Bugün Türk mallarını İran üzerinden zor sağlayan Ermenistan bunları sınır ticaretiyle doğrudan satın alarak pazar yaratırdı.

Hepsinden önemlisi, onun-bunun parlamentosundan geçti-geçmedi diye ha bre de bre gözleyip durduğu bir kelime yüzünden uluslararası toplantılarda nafile enerji harcamaktan kurtulurdu. Tek bir kelimeyi asla telaffuz etmemeye kilitlenmiş bir dış politikanın yarattığı kompleksi üzerinden zamanla silkeler, kendisine zarar gelmeden Ermenilere 1915'in acı anılarını unutturacak ve gönül alacak yolları da yine zamanla keşfedebilirdi.

Ermenistan ise ne zaman patlayacak diye beklediği nükleer santral yerine ülkesinden geçecek enerji hatlarıyla beslenir, bunlardan gelir sağlar, Türkiye'nin açacağı sınır kapısı ve Trabzon Limanı'yla o kadar ihtiyaç duyduğu Batı dünyasına aracısız bağlanır, ekonomik sıkıntısını bitirirdi. Daha önemlisi İran'ın ekonomik, Rusya'nın da siyasal ve askerî patronluğundan kurtulurdu.

Hepsinden önemlisi, onun-bunun parlamentosundan geçti-

geçmedi diye ha bire de bire uğraştığı bir kelimenin zevki veya elemine kendini vakfetmekten kurtulurdu. Maziye gömülmüş bir milliyetçilik yerine ileriye dönük bir gelişmeye atılırdı. Tek bir kelimeyi Türkiye'ye illaki telaffuz ettirmeye kilitlenmiş bir dış politikanın yarattığı kompleksi üzerinden zamanla silkeler, Ermeni milliyetçilerinin 1915'e katkısını da hesaba katarak, Türkiye'ye zarar vermeden kendine yarar sağlamanın yollarını yine zamanla keşfedebilirdi. Enerjisini, Türkiye'nin canını acıtmak yerine kendi ülkesinin canına can katmak yolunda harcamaya başlardı.

İnsanların (ve tabii ulusların) boyunlarında iki cepli bir heybe varmış. Ön tarafta başkalarının kusurları, arka tarafta kendi kusurları dururmuş. Bugün Afrika'da aç Etiyopya ile aç Eritre'nin birbirini kırmasına gülüyoruz ama Rusya ile İran'ın ellerini ovuşturup bizlerin haline güldüğünü görmüyoruz.

İki ülke sonunda arka cebe de bakmayı akıl edecekler ve bundan yalnız iki ülke değil Türkiye'deki Ermeni cemaati de büyük mutluluk duyacak.

Agos, 26 Mayıs 2000

ERMENİ TASARILARI NASIL ÖNLENİR?

Hayatımda ilk defa, ABD'de duymuştum.

Yıl 1964. 18 yaşındayım, AFS bursuyla bir yıllığına gitmişim; sınıftaki sevimli bıçkınlardan Bob Harabeciyan bir okul çıkışında, o sıralarda piyasaya yeni sürülmüş Mustang'inin penceresinden yarı beline kadar sarkıp seslendi: "Seni seniii! Bizimkileri kesmiş ha, sizinkiler?!"

Ne diyor bu, diye ben boş gözlerle bakakalmışken, yanına yeni sevgilisi biniyordu, "Boş ver, bir şey değil" dedi ve gözlerden ırak bir yere doğru lastikleri gıcırdatarak gazladı. Ben de boş verdim. Anında unuttum gitti.

Bizim Bob'un çocukları unutmamış olacak ki, 65 milyonluk Türkiye her seferinde bu tasarıların kuyruğunda çarpılıp duruyor. Hem de öylesine ki, başka bir dış politika konusuyla uğraşamamacasına. Dışişleri ve devlet mekanizması şu anda bu nafile meseleye kilitlenmiş durumda.

Şimdi bir de 34 maddelik eylem planı çıktı. 23 Eylül tarihli *Milliyet*'te yayımlanan maddeler şöyle: 1) TBMM'de ABD'yi kınayan bir karar alınması 2) Çekiç Güç'ün süresinin uzatılmaması 3) Irak'a yakınlaşma politikasının hızlandırılması 4) Kıbrıs politikasında işbirliği yapılmaması 5) ABD'nin insan hakları alanında yapacağı telkinlerin dikkate alınmaması 6) Savunma projelerinin iptal edilmesi.

Tümü de, 111 milyar dolar dış borç ve insan hakları sorunu "sayesinde" ekmek-su gibi muhtaç hale getirildiğimiz ABD'yi ifrit etmekten başka hiçbir işe yaramayacak "önlemler". Hele beşincisi, akıllara ziyan...

Ermeni tasarılarının "mimarları"

İsterseniz, biraz daha ciddi olalım:

Bu Ermeni tasarıları filmini "Rüzgâr Gibi Geçti"yi sollayacak şekilde durmadan vizyona sokan 3 tane öğe var: 1) Ermeni diasporası (Ermenistan ve Türkiye dışında yerleşmiş Ermeniler) 2) Bizzat Ermenistan Cumhuriyeti 3) Parlamentoları bu tasarılara konu olan üçüncü devletler. Sırayla tahlil edelim.

Diaspora için bu olay yaşamsal önemde. Çünkü o gelişmiş ülkelerde kimliklerini korumaları ancak böylesine "milli" bir meseleye asılarak mümkün oluyor; aksi halde eriyip gidebilirler. Yani siz Türkiye olarak ne yapsanız, diasporayı bu "dava"dan vazgeçiremezsiniz. "Ermeni Soykırımı" konusu, diasporanın sebeb-i hayatıdır.

Ermenistan Cumhuriyeti için konu şu sırada çok önemli, çünkü büyük ekonomik sıkıntıda. Milliyetçilik denilen ideoloji zor durumlarda yeşerir: Savaş, bunalım, işgal, tehlike ve saire. Ermenistan bu kadar sıkıntıda olmaya devam ettiği sürece bu tasarıların ardından çekilmez. Çünkü liderler dikkatleri dışarı çekmek zorundadır. Üstelik üzerinden geçen bir hava koridoruna izin vermek dışında, Türkiye bu ülkeye ambargo uyguluyor ve bu da ekonomik sıkıntıyı azdırıyor.

Gelelim üçüncü devletlere. Bunlar bu işten muazzam kârlı! Çünkü Ermeni kökenli seçmenden oy almanın en masrafsız ve en sağlam yöntemi bu. Bu yüzden diaspora susmadığı sürece buradaki politikacılar da konuşacak. Onlarca devlet, bunların içinde yüzlerce yerel yönetim ve binlerce politikacı var. Hangi birine yetişeceksin? Nefes nefese, koş babam dilimiz dışarıda koşalım...

Üstelik bu ülkelerdeki firmaların da müthiş işine geliyor. "İhaleyi bana verirsen Ermeni tasarılarına karşı çalışırım" pa-

zarlığı yapıyorlar, biz de bu ihale-tasarı denklemiyle kendi büyük icadımız diye övünüyoruz!

Aynı şey hükümetler için daha bile geçerli: "İhaleyi benim firmama ver, Ermenileri bu sefer susturayım" diyorlar. Bu işi, affedersiniz, enayi kumbarası haline getirdiler. Türkiye'yi fellik fellik oynatmak için gelsin bir Ermeni tasarısı, geçemesin, ondan sonra bir tane daha gelsin, hep böyle devam etsin: Ne öldür, ne ondur, cebin dolsun. Büyüklerimizden duyardık: "Yahudiyi öldürmektense, korkut daha iyi!" Şimdi bizim için söylüyorlar...

Bu tahlilden çıkan sonuçlar

Diaspora ve ona bağlı olarak işleyen üçüncü devlet politikalarına söz anlatmak mümkün değil.

Kalıyor, bir tek, Ermenistan. Onu bu yoldan çevirmek için iki yöntem var. Birincisi, sertlik. Yani hava koridorunu da kapatmak, hatta bazılarına göre, Kara Kuvvetleri Komutanı'nı sınıra gönderip konuşturmak. Yani "Erivan'a Suriye Taktiği"!

Oysa bu yapıldığında, Suriye dımdızlaktı. Hamisi SSCB batmıştı, ABD'nin terörist devlet listesindeydi, başkanı ölmek üzereydi, İsrail'le başı dertteydi ve saire. Ermenistan ise şu anda orada üsleri ve askerleri bulunan Rusya tarafından korunuyor, İran'dan büyük himaye görüyor, ABD'nin de muazzam sempatisine sahip. "Erivan'a Suriye Taktiği" uygula da, Ermenistan'ı iyice mazlum hale sok, bak daha neler oluyor.

İkinci yöntem, diyalog. Başta gizli, sonra açık. Merak etmeyin, Koçaryan yanaşır; Azerbaycan yüzünden kadrini bilemediğimiz Ter Petrosyan iktidara ilk geldiğinde çok daha bağnazdı. ABD'deki Mustang'li çıtkırıldım diaspora gençleri kimliklerini yitirmeyecekler diye, Ermenistan'daki yaşlı insanlar soğuktan ölmek istemiyor. Onlar da askerî bakımdan Rusya'ya, kuru ekmek için de İran'a muhtaç olmaktan kurtulmak istiyor. Artık kalkınmak istiyor ki, bu Trabzon serbest limanı olmadan olmaz. Üstelik Hrant Dink'in dediği gibi "Kuyunun 1915 m. dibinde" kalmaya çalışmak çekilir şey değil. Ermenistan di-

asporaya sus derse, diasporanın konuşmaya devamı biraz tuhaf olur.

Yeter ki, 1964 yılındaki Baskın'm cehaletini 2000 yılında artık aşalım. Bu işten sadece üçüncü devletlerin ekmek yediğini artık görelim. Mukatele'den ("öldürüşme") Ermenilerin oransız derecede daha fazla zarar gördüğünü bilelim ve "Ermeni olayları mı, o da neymiş, Ermeniler bizi öldürdü!" saçmalığından vazgeçelim, yeter. Özürmüş, tazminatmış, toprakmış; Ermenistan'la diyalog kurulduğu anda bunlar sadece paranoyadır.

Bir de, hükümetteki iki profesör dostumuzun yaptığı gibi yapıp da, "Sonra gayrimüslim vatandaşlarımıza hak vermediğimizi sanırlar" gerekçesiyle, kendi Ermenilerimizin Lozan'daki haklarını tam olarak verme girişimlerini engellemeyelim. Dışarıdaki bu filmi vizyondan kaldırmanın yolu kendi Ermenilerimizi mutlu etme noktasından "start alıyor"; bunu artık ne olur idrak edelim.

Agos, 29 Eylül 2000

TÜRKİYE ERMENİ CEMAATİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Osmanlı toplumunda Ermeniler devlet için çok önemliydi. İstanbul fethedilince, Bizans'tan kalma güçlü Rum cemaatini dengelemek için Anadolu'nun her yerinden Dersaadet'e getirtildiler. Bir patriklikleri oldu. Sayısız sanatçı ve yönetici vererek imparatorluğa büyük katkılar yaptılar.

Azınlıklar konusuyla uğraşanlar bilir, "mekân" denilen öğe çok önemlidir: Bir ülkeye başka yerlerden göçle gelen topluluklar, oranın "adabına" uyup hemen entegre, hatta asimile olurlar, örneğin Pomaklar, Boşnaklar, Çerkezler, Lazlar. Asimile edilemeyenler, otoktonlar yani o toprağın yerli halklarıdır, örneğin Kürtler, Rumlar.

Asimilasyon, –Doğu Ergil'in benzetmesiyle– hepsi aynı boyda zerrecikler üreten bir kahve değirmenidir; toplumsal belleği sıfırlar, farklı kültürleri silip geçerek teke indirger. Entegrasyon ise içindeki domates, soğan, biber, maydanozun her biri kendi öz lezzetlerini koruyan ama zeytinyağı, limon sosuyla hepsinden farklı ortak lezzete kavuşan çoban salatasıdır. Sos burada üst kimliktir; malzemelerin her biriyse, alt kimlikler.

Ermeniler ikincilerden ve üstelik farklı dinden oldukları halde, belki bir akraba devletlerinin olmamasının da katkısıyla, asimile olmadan entegre oldular. Aile adlarını, bir -yan ("gil-

ler") ekleyerek, Türkçe aldılar. Evlerinde bile Türkçe konuşacak denli Osmanlılığa bağlandılar. Türkler de dahil olmak üzere, Millet-i Sadıka unvanına sahip tek cemaat onlar oldu.

Her şey kendi zıddım içinde taşırmış. Bir de, bu kadar gönüllü entegrasyona herhalde nazar değermiş.

Üç şey bir araya gelince, felaket engellenemedi: Doğuda paşaların ve aşiretlerin (artık) tahammül edilmez sömürüsü bir, Fransız Devrimi'nin dayanılmaz fikirleri iki, büyük devletlerin korkunç tahrikleri üç. Her şey inanılmaz biçimde altüst oldu. Çoğunluk ile azınlık birbirine girdi ve her zamanki gibi azınlık orantısız derecede fazla zarar gördü.

Aradan 60 yıl geçti; çilesi dolmamış olacak ki, Türkiye Ermeni cemaati bu sefer kendi öz diasporasının ASALA adlı sillesini yedi. Ardından, bilmem ne eyaletindeki her "anıt", her "Ermeni taşarısı" Türkiye'deki cemaati her seferinde yeniden silkeledi.

İçerde kimileri bunu fırsat bilip Lozan'da yazılı hakları gasp etmeye, Ermeni okullarında Ermenice'yi yasaklamaya koyuldular. PKK'ya sövmenin yolu bile Ermenilere küfretmekten geçmeye başladı. Zaten Kıbrıs sorununun alevlendiği 1970'lerden beri cemaatin malları 36 Beyannamesi denilen kanunsuzluğun pençesiyle koparılıp alınmaktaydı.

Bugün Türkiyeli Ermeniler

Bunca yüklü bir geçmişin markajındaki bu sakin cemaat, birkaç yıldır muazzam dikkat çekmekte. Mensupları, Türk siyasal hayatına çok aktif katılım halinde. Kitapçı rafları, yaklaşık 10 kadar Ermeni yazarımızın Türkçe öykü kitapları ve romanlarıyla dolu. TV kanallarında durmadan konuşuyorlar. Bütün belediye seçimlerinde Ermeni adaylar çıkıyor; Şişli başkan yardımcısı Ermeni. Ermeni adaylar genel seçimlerde çoğu partiden listelerde. Patrikhane, kamuoyuna internetten düzenli haber bültenleri geçiyor.

Agos gazetesi dört yıldır her hafta çıkıyor. 3 sayfa Ermenice basması asimile olmaya direnişi, 9 sayfa Türkçe basması

ise Türkiye'ye entegre olma kararlılığını simgeliyor. İnternette web sayfası var. Genel yayın müdürü *Yeni Binyıl*'da köşe yazarı.

Gazete hem cemaate yapılan haksızlıkları sektirmeden izliyor hem de soğukkanlılığı elden bırakmıyor. Örneğin medyaya yansıyan ve ciddi tepkiye yol açan "Gayrimüslim diye, yaşlı adama İstanbul Belediyesi otobüs kartı vermedi" haberinin üzerine atlamıyor. Tam tersine, haberin asparagas olduğunu yazıyor. Sonunda, "haber"in bambaşka bir siyasal manevranın aleti olduğu saptanıyor.

Bir yazarı olduğum için fazla bahsetmek ve övmek hoşuma gitmiyor ama *Agos*, haklı taleplerin bir "azınlık sızlanması" olarak algılanmasından bucak bucak kaçmasıyla dikkat çekiyor. Üstelik cemaatin Lozan tarafından garanti edilmiş uluslararası azınlık haklarını değil, Türk vatandaşının insan haklarını ön plana çıkarıyor ve bunları yargıda mesele yaparak değil, Türkiye kamuoyuna hitap ederek korumak istiyor.

Bütün bunlar, çok önemli bir noktaya işaret ediyor: Türkiye Ermeni cemaati, "dıştan" ve/veya "yukarıdan" gelen hakların kaçınılmaz zayıflığını biliyor; haklarını yalnızca Türkiye kamuoyu düzleminde korumak istiyor. Amacı bağcı dövmek değil, kendi üzümünü yemek. Bu özellikler, örneğin kimi Kürt milliyetçilerine yabancı. Ermeni cemaati, bu ülkede, asimile olmadan entegre olmak için mücadele veriyor.

Nadir bir örnek

Dünyadaki çeşitli durumlara ve uygulamalara aşina ve bunları Mülkiye üçüncü sınıfta "Milliyetçilik ve Azınlıklar" dersinde yıllardır okutan bir hoca olarak üç şey söyleyip bitirmek istiyorum:

1) Bu örnek, dünyada, bunca yüklü bir geçmişin ardından eşine pek rastlanmamış bir durumdur.

2) Batılı "dost"larımızın durup durup gösterdikleri "Ermeni tasarıları" filmi vizyondan ebediyen kalksın isteniyorsa, bu ancak Türkiye Ermenilerinin gönüllü entegrasyonu ve Ermenistan'la normal ilişkiler kurulması sonucu mümkündür. Dışarı-

daki Türk lobilerinin cansiperane çabaları buna asla yetmez. Çünkü "tasarı"ların biri batar, ikisi çıkar.

3) Azınlık sorunlarının çözümünde dünyada iki temel yol vardır: a) Uluslararası garanti altında azınlık hakkı tanıma (azınlığın milletten manevi ayrılmasını getirir) b) Çokkültürcülük (alt kimliklere saygı gösteren çoğulculuk anlamındadır).

Birincisine Ermeniler zaten sahip ama hiç vurgulamak istemiyorlar. İkincisini inşa etmek istiyorlar.

Asıl önemlisi, hiç farkında olmadan, Türkiye'nin tek ama tek kurtuluş yolunu da aynı zamanda döşeyerek...

Agos, 13 Ekim 2000

2011'de not: Yazı gösteriyor ki Doğu Anadolu Ermenilerinin çektiklerini şükür öğrenmiş bulunuyorum

MEKTUP VE DİYET

Hem Avrupa Parlamentosu'nda hem de ABD Temsilciler Meclisi'nde Ermeni tasarılarını püskürttük.

Bu büyük başarının sebebini araştırdığımız zaman, birbirinin içine geçmiş iki şey çıkıyor karşımıza: Son Filistin-İsrail bunalımı nedeniyle ABD'nin gözünde Türkiye'nin bir anda önem kazanması, bir de, bu nedenle Clinton'ın tasarı sahibi Hastert'e yazdığı ısrarlı mektup.

Ortadoğu'da her an bir Filistin-İsrail bunalımı olur mu bilemem. Ama söz konusu önemli mektubun tam metni, ODTÜ Mühendislik Bilimleri'nden Profesör Nuri Akkaş'ın bir elektronik mektubu sayesinde ve Şefik (Kahramankaptan) aracılığıyla elime geçti. İkisine de teşekkürü unutmadan, tam çevirisini sunuyorum. ("Çeviri kadın gibidir," derdi sevgili hocam Profesör Suat Bilge; "sadık olursa güzel olmaz, güzel olursa sadık olmaz." Önemli sözcüklerin yanına İngilizcesini de koyacağım):

"Sayın Başkan,

1915-1923 yılları arasında Osmanlı yönetimindeki Doğu Anadolu'da meydana gelen trajik olayları konu edinen H. Res. 596 [numaralı karar tasarısı] hakkındaki derin endişemi [deep concern] belirtmek için yazıyorum.

Her yıl 24 Nisan'da, o dönemde masum Ermenilerin uğradığı sürgün ve katliamların yasını tutan Ermeni Anma Gününü kutladım. Ve her yıl, bütün Amerikalıları, bu türden dehşet olaylarının bir daha yaşanmaması gerektiğini ilana çağırdım.

Bununla birlikte, şu anda [at this time], H. Res. 596'nın görüşülmesinin Birleşik Devletler için büyük olumsuz sonuçlar doğuracağından çok endişeliyim.

Dünyanın bu karışık bölgesinde; Doğu ve Orta Asya'nın getirdiği tehdide karşı koymak, Balkanlar'ı istikrara kavuşturmak ve yeni enerji kaynakları üretmek gibi önemli çıkarlarımız bulunmaktadır. Bu nazik zamanda [at this sensitive time] bu karar tasarısının görüşülmesi bu çıkarları olumsuz etkileyecek ve Ermenistan ile Türkiye arasında daha iyi ilişkilerin gelişebilmesi için harcanan çabaları engelleyebilecektir. Oysa tasarıyı sunanların bizatihi amacı bu ilişkilerin gelişmesidir.

Gerek Türkiye'nin gerek Ermenistan'ın bu konuda ne kadar hassas olduğunu tamamen anlıyorum. Eninde sonunda, bu üzücü konu ancak bu iki tarafın geçmişi birlikte incelemeleriyle çözüme ulaşabilecektir.

Bu tasarıyı bu zamanda gündeme getirmemenizi sizden büyük hararetle rica ediyorum. Saygılarımla,

[imza] Bill Clinton"

Nasıl buldunuz? Olayları 1915'te bırakmayıp 1923'e kadar uzatarak TBMM dönemini de suçluyor. Ama esas olay orada değil. 3. paragrafta "at this time", 4. paragrafta "at this sensitive time", son paragrafta da yine "at this time" geçiyor. Clinton üzerine basa basa Hastert'e üç kere tekrarlıyor: "Bu işin zamanlamasını kötü yaptın," diyor. "Şu sırada getirmemeliydin," diyor.

Bu konuda daha fazla bir yorum yapmayacağım, çünkü fazla banal kaçmasından ürküyorum. Ama benim düşündüğümün yüz seksen derece aksini düşünenlerin hiçbir banallikten kaçmadıklarını da biliyorum. Çünkü onların derdi Türkiye'nin esenliği değil, kendi içlerini soğutmak. Onlar, Fethiye'de bir Türk genciyle evlenen Ermenistanlı Gayena Taroyan'm düğün

gecesi Asayiş ve Yabancılar Şubesi polisleri tarafından derdest edilip, ertesi sabah sınır dışı edilmesini bile alkışlarlar (*Milliyet*, 29.10.2000).

Yorum yapmayacağım ama sadece gazetelerde çıkan bir haberi hatırlatacağım ki, bu gibilerin körlüklerinin bize nelere patlayacağı bir kere daha ortaya çıksın:

Birleşmiş Milletler oylamasında Türkiye, 92 devletle birlikte, mazlum Filistinlilerin yanında oy kullanınca ABD Dışişleri Bakanı Albright mektup yazarak "Beni derin düş kırıklığına uğrattınız," dedi. Arkasından, ABD'deki Yahudi lobisinin önemli isimlerinden Tom Neumann inceden inceye tehdit etti: "Bu oy, bizim burada Türkiye yanlısı çaba göstermemizi hiç kolaylaştırmadı," dedi (*Milliyet*, aynı tarih).

Şu sıralarda bu kadar gaddarca hareket eden bir İsrail'e karşı bu kadar sıradan bir tepki gösterdiğimiz zaman, "Şimdi sırası değil, zamanlamasını iyi yapmalısınız," diyebilmiş bir Amerika bu kadar "cesurcasına" böyle bir diyet ileri sürebiliyorsa, Türk dış politikası ne duruma getirilmek istenmektedir bir düşünün.

Düşünün de, bu Ermeni tasarılarının böyle "savuşturulma"ya devam edilmesinin fiyatını hesaplayın.

Hesaplayın da, bu konudaki acınası politika çizgisini artık bir sorgulayın.

Agos, 3 Kasım 2000

Aslı böyle değil tabii. Bizim ailenin spor ve sinema yetkilisi Feyhan'a sordum, filmin doğru adı "Dört Nikah, Bir Cenaze" imiş. Ama başlığı böyle atmak işime geldi. Çünkü son zamanlarda gazetelerde iki cenaze, bir de düğün okudum.

Cenaze bir!

Cenazelerden birincisi, Sezer'le ilgili. Daha doğrusu, Sezer gibi hukuka elifi elifine bağlı bir cumhurbaşkanının içine itildiği durumla. Okumamış olanlar için, 25.11.2000 tarihli *Cumhuriyet*'ten özetliyorum:

Sezer, anımsayacağınız gibi, kamu bankalarının özelleştirilmesiyle ilgili kanun kuvvetindeki kararnameyi (KKK) imzalamayı reddetmişti. Gerekçesi, KKK içindeki vergi düzenlemelerinin ancak yasayla yapılabileceği yolundaki anayasal hükümdü. Bu nedenle de, hükümetin hakaret sınırlarını epey zorlayan eleştirilerine uğramıştı. Çünkü Dünya Bankası, kredi vermeyi, kamu bankalarının özelleştirilmesi için yapılacak düzenlemeye bağlamıştı ve Sezer böylece bu krediyi önlemiş oluyordu.

Ne kadar sinirlenirse sinirlensin, hükümet, başka çaresi olmadığı için söz konusu vergi hükümlerini KKK'dan çıkartarak,

kamu bankalarının özelleştirilmesi konusunu bir yasayla tekrar cumhurbaşkanının imzasına sundu. Ama bu sefer de, KKK'ya daha önce olmayan bir şey eklemişti: Ziraat, Halk ve Emlak bankaları özelleştirme işleminin devam edeceği 3 ilâ 4,5 yıllık süre içinde Yüksek Denetleme Kurulu ve TBMM'nin denetimi dışına çıkarılacaktı. Oysa anılan süre içinde bunların sermayelerinin yarısından fazlası kamu mülkiyetinde kalacaktı ve doğal olarak, bu pay yüzde 50'nin altına düşene kadar denetim hakkının kamuda bulunması gerekiyordu.

Sezer, açıkça anayasaya aykırı olan bu durum yüzünden yasayı yine geri gönderecekken, imzalayıverdi. Bunu, resmî açıklamaya göre, "Ülkemizin ekonomik gereklerini göz önünde bulundurarak" yapmıştı...

Cenaze iki!

Gelelim, ikinci cenazeye. Barçın Yinanç imzalı haberi 23.11. 2000 tarihli *Milliyet*'ten aktarıyorum. "Ankara'dan karşı atak - Dışişleri, Ermeni iddialarını etkisizleştirmek için eylem planı hazırlıyor."

Planın üç ayağı var. Birincisi, "tarihi tarihçilere bırakalım" tezi uygulanacak ve soykırım savları gündemden düşürülecek. İkincisi, Ermenistan'la ilişkiler normalleştirilecek ve Ermenistan halkı vizenin kaldırılması ve sınır kapılarının açılmasıyla kazanılacak.

Diyeceksiniz ki, bunlarda ne var. Hele ikinci ayak son derece olumlu; ben dahil kaç kişinin söyleye söyleye dilinde tüy bittiği en akılcı bir husus.

Üzücü olan, eylem planının üçüncü ayağı: "Türkiye'deki Ermeni azınlığın sorunlarının giderilmesi."

Acaba hangi sorundan söz ediliyor? Herhalde bu cemaatteki doğum oranının düşüklüğünden değil. Bu cemaatin Türkiye'yi zor durumda bırakacak bir sorunu var da, o mu giderilecek? Peki, böyle bir sorun varsa, şimdi mi düzeltilir? Dışarıda başımız belaya girdiği zaman mı düşünülür reformlar? Böyle bir şey yapılırsa, Türkiye'nin aşağılanmış olacağı hiç mi akla

gelmez? Ben olsam, ulusal onuruna önem veren bir hükümet olarak, dışarıdan böyle bir baskı geldiği zaman asla düzeltmezdim. Böyle bir baskı gelmeden düzeltirdim.

Çünkü Ermeni toplumunun başında, Türkiye için yüz kızartıcı bir sorun gerçekten de var. Bu Türk vatandaşları, ellerindeki vakıf mallarını birbiri ardına yitiriyorlar. Çünkü Vakıflar Genel Müdürlüğü bunlara bedelsiz olarak el koyuyor. (36 Beyannamesi konusunda bkz. "Gayrivatandaşlar'a bu son şer, Türkiye için hayır olabilir" başlıklı yazı). Şimdi yarın öbür gün AB bilmem nesi karar çıkartacak: "Türkiye bu konuda baskı yapmaktadır. Bu baskı sona erene kadar adaylığı unutun!" Yine alabildiğine aşağılanmış olacağız. İşte bunun için kol kırılıp yen içinde kalmasın. Bıktık kimi Türklerin yüzünden Türkiye'nin aşağılanmasından.

Alaton'un sağduyusu

Artık bitirelim. İshak Alaton'un 25.11.2000 tarihli *Milliyet*'te çıkan "Ermeni Komşuma Birlikte Zenginleşmeyi Teklif Edeceğim" başlıklı yazısıyla.

"Zengin bir adamım... Geçen günlerden birinde, Ermeni komşum beni görmek istedi. Buyur ettim," diye başlıyor yazı. Şu mealde devam ediyor. Komşu geliyor, "Uzun yıllar önce senin deden benim dedemi öldürdü," diyor. Zengin adam bunu kulaktan dolma işitmişmiş ama böyle bir çıkışa çok sinirleniyor, adamı kovuyor. Fakir adam, bütün komşuları teker teker dolaşarak kırık plak gibi aynı öyküyü tekrarlamaya başlıyor. Komşular cahil, okumamışlar, kanıyorlar. Zengini gördükleri zaman başlarını çevirmeye başlıyorlar. Dışlıyorlar.

Ermeni komşuma birlikte zenginleşmeyi teklif edeceğim

İSHAK ALATON

Dedelerin günahlarını torunlarının omuzlarına yüklemenin bizlere yakışmadığını yumuşak bir lisanla anlatacağım

Milliyet, 25 Kasım 2000.

Yazı şöyle bitiyor: "Ben galiba hiddetime yenilip Ermeni komşuma karşı yanlış davrandım. Hiç gereği yok iken, bütün sokağın dışladığı adam oluverdim (...) Yarından tezi yok (...) haber salacağım ve onu evinde ziyaret edip, hikâyesini bir daha dinlemeye hazır olduğumu söyleyeceğim. İçini boşaltmasına izin verip, onu rahatlatacağım. Tarihte kalmış olaylarda kimin haklı, kimin haksız olduğunun bugün artık anlaşılamayacağını söyleyeceğim. Dedelerin günahlarını torunlarının omuzlarına yüklemenin bizlere yakışmadığını yumuşak bir lisanla ifade edeceğim. Geçmişe arkamızı dönüp, geleceği birlikte kucaklamayı, ortak işler yaparak birlikte zenginleşmeyi teklif edeceğim. İkna edeceğime, gönlünü alacağıma inanıyorum. (...)"

Alaton para kazanmayı bilir, bense bilim yapmayı ve yazı yazmayı. Ben bunları çok yazdım ve daha ayrıntılı ve daha bilimsel yazdım.

Ama bu kadar güzel yazmamıştım. Kıskançlık değil ama, kıskançlık insanı en küçük düşüren duygudur, gıpta ettiğimi saklayamayacağım. Onun için, bu yazıya "düğün" dedim.

Agos, 1 Aralık 2000

TÜKÜRÜK

Bugün yine televizyondan duydum: Geçen sene yaptırdığı (ve yolsuzluğunu hâlâ temizleyemediği) deri koltukları değiştirmeye karar veren TBMM, Fransa'nın yaptığı soykırımları görüşüp yasalaştırma kararını da verdi. Ayrıca yüzde 51'i devlete ait şirketlerin bu ülkeyle olan ilişkilerini yeniden düzenleyecek. Sabah da gazeteden okudum: Başbakan Ecevit, Renault markalı makam arabasını değiştirip Güney Kore malı Hyundai'ye binmeye başladı.

Tarih dersi hiçbir şeye yaramaz. Sadece dünü öğrenerek bugünü anlamaya ve yarını tahmin etmeye yarar.

Daha dün Apo yüzünden İtalyan mallarına boykot ilan ettik. Ne oldu, şimdi kim hatırlıyor? Hatırlamamak bir yana, Türkiye İş Bankası astronomik bir fiyata satın aldığı, 0555 numaralı ve "Aria" isimli üçüncü GSM hattını İtalyanlarla birlikte gerçekleştiriyor. Bunlar, affedersiniz, tükürdüğünü yalamak olmuyor mu?

Tükürdüğünü yalamamak için her boğazına takılan tükürüğü tükürmemek gerek. Daha doğrusu, ne zaman tüküreceğine çok seçerek karar vermek gerek.

Ne zaman tükürülür? Bilemem. Yalnızca, bu durumda ve en azından böyle tükürülürse, yalamanın "mukadder" olduğunu tahmin edebilirim.

DEVLETİN İÇ VE DIŞ GÖRELİ ÖZERKLİĞİ

Esas olarak N. Poulantzas tarafından geliştirilen devletin göreli özerkliği kavramı, üstyapıyı altyapıya tam bağımlı olarak algılayan "kaba Marksist" yorumdan farklı olarak, bir devlette ekonomik düzey ile siyasal/ideolojik düzeyin zamanla birbirinden ayrıldığı varsayımına dayanır. Siyasal düzey ekonomiden göreli özerkliğe sahip olunca, devlet de karar almakta göreli olarak özerkleşir.

Göreli özerklik iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılır.

Devletin iç göreli özerkliği, ülkedeki sınıflardan göreli olarak özerk olması, yani yaptıklarını onların kısa vadeli çıkarlarını sağlamak için yapmamasıdır. Aslında devlet buna zorunludur. Gerçi devlet tabii ki, sınıfların uzun vadeli çıkarlarından kesinlikle etkilenir ama bunlar arasında bir denge gözetmek ve böylece ülkede bütünlüğü korumak gibi bir işlevin de sahibidir. Örneğin, egemen sınıfın çıkarlarına aykırı olduğu halde, bu dengeyi gözetmek için grev hakkını tanıyabilir. Tabii iç göreli özerkliğin olabilmesi için ya o ülkedeki sınıf yapısının tam gelişmemiş olması (sınıfların güçsüzlüğü) ya da toprak ağaları ve sanayiciler gibi egemen sınıflar arasında kimsenin yeterince üste çıkamamasına yol açacak bir durumun bulunması gerekir (denge durumu). Sınıf yapısının henüz gelişmediği Atatürk Türkiyesi ile egemen sınıflar arasında dengenin bulunduğu G. Kore bu duruma örnek verilebilir.

Devletin dış göreli özerkliği, o devletin, uluslararası sistemin ve başka devletlerin etkisinden kendini göreli olarak kurtarması anlamına gelir. Normalde hiçbir Orta Boy Devlet bunu, dışarıdan gelecek baskılardan etkilenmeyecek kadar güçlenerek gerçekleştiremez. Bunun için uluslararası sistemin ve bu sistemdeki başlıca devletlerin kendi dertlerine düşerek etkisizleşmeleri gerekir. Birinci Dünya Savaşı'nın ve özellikle de 1929 dünya bunalımının ardından oluşan koşullar buna en iyi örnektir.

(Baskın Oran (ed.), *Türk Dış Politikası-Kurtuluş Savaşından Bugüne Olaylar, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980*, cilt I, 15. baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009, s. 40.)

Önce AB değil, ülke temelinde düşünelim:

1) Fransa'ya boykot ilan ettik. Peki, mal almayı durduracağımız bu ülke de bize aynı şeyi yaparsa, ki sonunda yapacak, yani o da bizden mal almazsa ne olacak? Dünyada kaç tane ülke gelişmiş ve kaç tane ülke azgelişmiş; en çok kim zarar eder?

2) Türkiye'de her 5 şirketten 1'i Fransız ortaklı. Yerli ortaklar ne diyecek bu işe? Unutmayalım, sınıfların kemikleşmemiş olması sayesinde Türkiye'nin "Göreli İç Özerklik" (bu terimi bir gün oturup uzun uzun konuşuruz) sahibi olduğu 1923-39 döneminde değiliz artık; uluslararası kapitalizm (küreselleşme) dönemindeyiz. Böyle bir dönemde burjuva milli değil ki, "ulusal" bir boykot politikası uygulayasın!

Şimdi de AB temelinde düşünelim:

1) Bu E.T. filmi artık bir Avrupa Birliği (AB) politikası. Fransa'nın arkasından İngiltere, Almanya vs. geldi, ki bu durum devam ettikçe geleceği kesin, onlara da mı ilan edeceğiz?

2) Gözümüz kara, onlara da ettik. Kimden mal alıp kime satmaya başlayacaksın? İçinde bulunduğumuz dönem, ne 1923-39 dönemi gibi özel uluslararası koşullar sayesinde "Göreli Dış Özerklik" sahibi olduğumuz bir dönem ne de Türkiye'nin kendi kabuğunda kavrularak üretim yaptığı 1950'ler. Ara malları ithali sayesinde üretim yapılıyor Türkiye'de artık. Sonra başlayıverir üretimin kimi sektörlerde durması. Kimi mallara kuyrukların oluşması. Bu iş oraya varır ki, Güney Kore ile Japonya'dan başka gelişmiş ticaret partneri kalmaz.

3) Bir yandan AB kapılarında "Aman bizi içeri alın!" diye diz çök, diğer yandan AB'nin en büyük ikinci ortağına boykot ilan et. Girdiğin Gümrük Birliği'nin kuralları ne olacak, elleri armut mu toplayacak imzaladığımız antlaşmaların? (IMF'den hiç bahsetmiyorum). Var mı böyle bir lüksü Türkiye'nin? Ayrıca, duymuş muydunuz, uluslararası hukukta boykot "savaşa varmayan zorlama"lardan biridir.

Bir de, hiç aklınıza gelmediğine bahse girebileceğim bir açı daha var: Avrupa'daki Türk işçileri hiç düşünmüş müydünüz? Zaten faşizmin yetişmesi için epey bereketli bir toprak oluşturan Avrupa'da o zavallıların hali ne olacak? Türkiye aleyhtarı bir-iki yazı, Türkiye Büyükelçiliği önünde bir-iki gösteri, ondan sonra kundaklanan Türk işçisi evleri... Var mı Türkiye'de ayaklarım uzatıp gerinen lümpenlerin, boykot diye sokağa dökülüp, Avrupa'daki proletaryamızı o duruma sokması diye bir şey?

Milliyetçilikten nefret ediyorum. Irkçılığa kolayca kayabilecek olmasından değil: İnsanın kalbini o denli hızlı çarptırıyor ki, beyninin işlemesini önlüyor.

Aiko'yu tanır mıydınız?

Yazı yine tatsız bitti. Tek yapabileceğim şey, sizlere Brezilya Sao Paolo'daki Aiko'dan, yani Hayko'dan aldığım mektubu aktarıp yüzünüzü güldürmek. Ben Hayko'yu, üslubundan, genç bir de-

likanlı sanmış ve "... yanaklarından öpüyorum. Annene, babana, varsa daha büyüklerine çok selamlar," demiştim. Halt etmişim. Neyse, buyurun okuyun:

"Hello, selam, parev, hola... Sevgili yeni dostum. Kusura bakma, az bilirim turkce ve ermenice... Burada portukesce konusuruz, ama iyi ispanyolca bilirim... Yasym 67, babam bilecikten geldi 1919'da, ben kuçukken ondan az turkce ve az erm. ogrendim ama 40 iyl oluyo babam oldukten sonra hep unuttum.. Yeni basladym NET ile, azar azar, yavas yavas, ogrenyorum... Yazynyzy ben yalynyz ogrendim, burada bir gazete var UYANYN isminde, onu okumaktan turk yazysyny ogrendim. Ben once elektronik injineer islerdim (televizionda) su an benzin istasyonum var, ben, oglum ve iki torum beraber isleriz istasyonda. Tabi istasyon bilirsin. Brezilya 165 milion milleti... Bizim hyrkyz politikller olmasaydy, dunyanyn en boyuk en iyi yer olabilirdi... Buramyz çok boyuk, ve çok zengin toprak. Bana cevap verirsen, sana gene yazarym... Burayy sana anlatyryrym. Sana iyi bak... Brezilyadan dostun, AIKO."

Agos, 16 Şubat 2001

AMERİKALI TÜRKLERİN "NEFRET SÖYLEMİ"

Şu sıralarda Batı dünyasında ilk duyduğumuzda bizi çok şaşırtacak pek güçlü bir rüzgâr esiyor: Sansür!

Şaşırmaya gerek yok. Bu sansür, "*hate speech*" yani kendinden olmayana (özellikle de azınlık gruplarına) nefret saçan konuşma, yazı vs. için isteniyor. Örneğin, Almanya'daki işçi Türklere. Böyle yazı, konuşma vs.'nin yasaklanması gündemde.

Bugünkü örneğimiz Almanya'dan değil, Amerika'dan. Nefret söylemi de Türklere yönelik değil, Türklerden! Sözünü etmek istediğim "Türkler", tırnak içinde yazayım da bizden uzak olsunlar, "*Turkishforum*" adlı bir internet adresinden yayın yapan, 180.000 adrese ulaştıklarını bildiren, New York'ta üslenmiş, 1992'de kurulmuş "Dünya Türkleri Konseyi" (*World Turkish Congress*) adlı bir kuruluş.

Dünya Türklüğü!

Bu kuruluş, her sayısının başında Ermeniler konusunda farklı düşünen Türk akademisyenleri liste vererek hedef gösteren ve aynı internet adresinden yayın yapmakta olan "Türk-Amerikan Dernekleri Federasyonu"nun (*Federation of Turkish-American Associations*) bir yan kuruluşu. (Bu Federasyon'u, Washington

DC merkezli, 1952'de kurulmuş Türk-Amerikan Dernekleri Meclisi –ATAA– ile karıştırmayınız. Bu sonuncunun aşırı sağcı pantürkist fikirlerle bir ilişkisi yoktur, sadece ABD'de Türk lobisi yapmakla uğraşır, Washington DC Büyükelçiliğimiz nezdinde saygı gören bir kuruluştur.)

Bu "Dünya Türkleri Konseyi"nin işi Türk lobisi yapmak adı altında, açık açık Türk-Islâm sentezciliği ve basbayağı ırkçılık yapmak. Aynı internet adresinden bir de "Sibel T. Ertunç" imzasıyla gelenler var, sizin anlayacağınız hepsi birbirine fazlasıyla karışmış vaziyette.

Bu "Dünya Türkleri" meydanı boş bulduklarından olacak, şu sıralarda tam bir "kreşendo" halinde. Yani tempoyu gitgide yükseltiyorlar. Son gelen ve "Öğretim Görevlisi M. Törehan Serdar" imzalı bir yazıyı yayımlayan mektupları tüy dikti. Irkçılığın Türkiye'de şimdiye kadar yazılmış incilerini gerçekten yetenekli biçimde bir araya getirmek bakımından ender bir spesimen olan bu *hate speech* mektubunda bakın neler var.

Önce, Türkleri öven hamasi bir nutuk. Herkes Türkiye üzerinde kanlı oyunlar oynuyor, oysa Türkler her gittikleri yere "insanlık, medeniyet, barış ve kardeşlik götür"üyorlar. Buraya kadar iyi; her milliyetçinin işi kendini övmek. Sonra, ufaktan giriyor: "Dünyaya insanlık dersi vermişizdir. Eğer dünya bu insanlık dersinden nasibini alamamışsa, suç bizim değil, onların beceriksizliğindendir."

Ve hemen arkasından kreşendo başlıyor: "Unutulmasın ki; milletler milli menfaatlerinden dolayı dost olabilirler. Ama milli kinlerinden dolayı hiçbir zaman dost olamazlar... Kavgamız kıyamete kadar devam edecektir."

"Ermeniler kültürsüzdür!"

Adı güzel Törehan hocamın dozu gitgide yükseliyor. "Ermeniler; bir tarihe, kültüre, medeniyete sahip olmayan bir millettir. Her türlü kültür değerleri, başka milletlerden alınmadır. Yaşadıkları sürece başka milletler tarafından hor görülmüş, daima dışlanmışlardır."

Geçiyor, kaçınılmaz olarak Ermeni tehcirine, ama aynen lise psikoloji kitaplarında okuduğumuz şey oluyor, Törehan hocam bilinçaltını engelleyemiyor: "Osmanlı Ermenileri katletmek isteseydi, bu kadar kanun ve genelge yayınlaması gerekmezdi... O şartlar altında bu kanunu dünyanın hangi devleti olsaydı çıkarırdı. Hatta çıkarmakla kalmaz, o durumda olan Ermenileri toplu olarak katlederdi."

Törehan hoca herhalde "Zo diyenlerin hakkından geldik, şimdi sıra Lo diyenlerde" sözünün 1921 tarihli mucidi Sakallı Nurettin Paşa soyundan gelme ki, arkasından Kürtleri halletmeye girişiyor: "Dış güçlerin iddialarının aksine Kürtler, öz be öz Türk'türler. Kürtlerin, Saka Türklerinin bir kolu olduğu bugün bilimsel olarak ispatlanmıştır. Aynı ırktan olduğumuz gibi din, yurt, lisan ve adet itibariyle tamamen bizdendirler... 2000 yıldan beri Türk yurdunda, Türk kanıyla büyümüş bu kütlede artık başka bir kan aramak olsa olsa hainliktir."

Törehan hoca, tabii ki Yunanlılardan bahsetmeden bitirmiyor. Bir de, aynen şu şiiri aktararak: "Sirkeci'den bindim vapur içine / Vapur beni götürdü Yunan içine / Mevlam fırsat vermesin YUNAN piçine."

Valla; yağdı yağmur, çaktı şimşek... Bir kafiye tutturamadım ama hiç olmazsa aile terbiyemi korumuş bulunuyorum, amin.

Siz de kendinizinkini koruyarak, sevgili okurlarım, lütfen dtk@turkishforum.com adresine iki satır yollayınız ve Dünya Türkleri Konseyi ile Turkishforum yöneticilerini, bir yandan ülkemizi beter duruma soktukları, bir yandan da Türkiye içinde bölücülük yaptıkları için tebrik ediniz.

Ha, bir de unutuyordum, Kürtlerin Türk olduğu "bugün bilimsel olarak ispatlanmış" durumda tabii ama anlaşılan Törehan hocanın içi rahat etmemiş, bir kanıt daha sunuyor:

"Orhon Kitabelerinden yaklaşık yarım asır evvel, Elegest Türkleri tarafından dikilen Elegest Kitabeleri de yine her kes tarafından bilinmektedir. Bu abidenin en ilgi çeken tarafı, sekizinci satırıdır. O satırda aynen şunlar yazılıdır: 'Men Kürt El Kaan Alpurungu'."

Böylece Orta Asya Türkleri de Kürt, tövbe tövbe, Kürtler

Orta Asya Türkü oluyorlar. Ben bu konuyu yıllar önce emekli profesör Talat Tekin hocaya sormuştum, gülmüştü: "O öyle okunmaz ki, yanlış okumuşlar, ben bunu *Türk Dilleri Araştırmaları* dergisinde 'Elegest (Körtle Han) Yazıtı' adıyla yayınladım (cilt 5, 1995, s. 19-32); doğru okunuşu 'Men Körtle Han Alp Urungu'dur; Körtle 'güzel' demektir, İkinci Elegest yazıtında da geçer," dedi.

Lâ havle ve lâ kuvvete, efendim.

Agos, 1 Haziran 2001

2011'de not: Bu yazının yayımlanmasının hemen arkasından Dr. Sibel T. Ertunç ile "yazışmaya devam" ettik. 8 Haziran 2001 tarihinde "Amerika'dan gelen mektup" başlığıyla *Agos*'taki yazıma aldığım bu mektupları i'leri gereken yerde ı yapmak dışında aynen buraya da alıyorum:

"Çok Sayın Prof. Baskın Oran,

Ankara klübü listesine gönderdiğiniz mesajınız bize ulaşdı. Şaşırmadık desek yalan olur. Ermeni soykırımı konusunda bir fikriniz veya araştırmanız varsa lütfen yazınız, memnuniyetle iletiriz.

Daha önce sizin bizimle beraber çalışmak gramer hatalarını düzeltmek konusunda mesajınıza uygun ve istediğiniz cevabı veremediğimiz için üzgünüz. Sizin devreye girmeniz bizi son derece yavaşlatacaktı. Cevabımızın sebebi budur. [Başkanları Kaya Büyükataman'a bundan yaklaşık iki-üç yıl önce bir mektup yollamış ve hiç olmazsa gönderdikleri bültenlerin (o zamanlar böyle ırkçı değillerdi) Türkçesi'nin doğru olması için birini tutmalarını; tutamayacaklarsa, el âleme ayıp olmaması için ücretsiz yapabileceğimi söylemiştim; iki yıl sonra böyle cevap veriyorlar – B.O.]

Turkishforum'un ne olduğunu bilmeyenler için http://www.turkishforum.com sitesinde post edilmişdir dünya türkleri konseyi ise hür ülkelerde [yahu ne kadar ilginç, SSCB'nin dağılmasından 11 yıl geçmiş, hâlâ "hür ülkeler" gibi dört dörtlük

Soğuk Savaş terminolojisi kullanıyorlar! – B.O.], avrupa, avusturalya, kuzeykıbrıs ve amerikada kurulmuş türk dernekleri federasyonlarını (19 federasyon) temsil eden seçkin bir kuruluşdur. Konsey 19 mayıs haftası newyorkda grassroots konusunda iki gün süren ve türk tezini açıklıyan justin McCathy gibi gereli uzmanların görev aldığı iki gün süren büyük bir seminer yapmışdır tekrar ediyoruz ermeni konusuna dokunmuşsunuz bu konuda görüşlerinizi türk toplumuna duyurmaktan şeref duyacağız. Törehan beyin yazısını perde arkası eleştirmişsiniz bunu size yakıştıramadık, bu mesajınızı törehan beyede iletiyoruz, açık bir eleştirmeniz varsa memnuniyetle yayın için kabul ederiz bu konuda müspet olarak gelen yazılarla (yayınlayamadığımız) birlikde yayınlarız politika sahanızda başarılar dileklerimizle,

Dr. Sibel T. Ertunç."

Efendim, bu mektuba o gün şu cevabı gönderdim:

"Sayın Ertunç, şaşırmanıza ben de şaşırdım. Sayın Törehan Serdar'ın Ankara Üniversitesi listesine ilettiğim yazısının hiç olmazsa siyah harflerle olan pasajlarını isterseniz siz de bir daha okuyunuz; 1933-45 arası Almanya'da yayınlanan resmî yazılardan bir farkı varsa söyleyiniz.

Ankara Üniversitesi listesine yolladığım mektupla aynı gün, ben size (pardon, Sayın Büyükataman'a) 25 Mayısta doğrudan doğruya bir mektup yazdım ve aynen '... bu Törehan Serdar adlı kişinin inanılmaz bir ırkçılık ve faşizm örneği olan 'yazı'sını yayınlamış olmanız sizi ileride çok töhmet altına sokar tahmin ediyorum' dedim; bundan hiç söz etmiyorsunuz. Üstelik bir de, 'Törehan Bey'in yazısını perde arkasından' eleştirdiğimi ve bunu bana 'yakıştıramadı'ğmızı söylüyorsunuz. Ben bu yazıyı ayrıca *Agos* gazetesindeki yazımda açıkça eleştirdim ve bu yazı da eğer yayınlamak isterseniz ektedir. Sadece, ATAA'i sizinle karıştırarak bu örgüte haksızlık yapmışım, yazıda onu düzelttim.

Bu arada *Agos* konusunda bilgi isterseniz hemen takdim edeyim, Türkiye Ermenilerinin İstanbul'da beş yıldır yayınladıkla-

rı bir gazetedir. Büyük olasılıkla bundan sonra yapacağınız, benim kökenimde 'Ermeni Kanı' olup olmadığını araştırmak olacaktır. Artık, herhalde ben de listenize girmek mertebesine erişirim?

Sayın Ertunç, örgütünüz Türkiye'ye çok zarar veriyor. Lütfen durunuz.

Saygılarımla,

Baskın Oran, SBF (Mülkiye)"

2011'de tekrardan not: Bu Turkishforum'un, aynen yukarıdaki mektubumda tahmin ettiğim gibi, beni Ermeni kökenli gösteren son eylemini bu kitabın sonundaki "Ermenilikten Nasıl Sıyırdım" adlı yazıda okuyabilirsiniz.

PARANOYA

İnanmayacaksınız ama bugün saat 16 sularında Mülkiyeliler Birliği Vakfı'ndan Deniz hanımı cep telefonundan aradığımda bir erkek sesi geldi, çekinerek sordum: "Affedersiniz, Deniz hanımı aramıştım?" Koyu bir taşralı aksanla aldığım aynen şu cevaptı ve eğer eksiğim-fazlam varsa şuradan şuraya gitmek nasip olmasın: "Ben pezevenk miyim lan!"

Buna karşı ne söylediğimi isterseniz söylemeyeyim. Önemli olan aldığım cevaptı...

Sinirimi geçirmek için gerekçe bulmam gerekiyor ya, toplumsal paranoyanın bugünkü düzeyine göre herifinki çok da fazla sayılmaz, diye karar verdim.

Düşman icat etmeden olmaz

İzin verirseniz, ara sıra olduğu gibi önce kısa bir ders yapalım:

1) Kimi ülkelerde zaman zaman dış düşmanlar icat edilir. Bunun temelde iki nedeni vardır: Konuşulmaması istenen bazı şeylerin gündeme gelmesini önlemek için gündem saptırmak, bir de ve daha önemlisi, "onlar bilinci"ne başvurarak (yani ortak düşmandan söz ederek) toplumda "biz bilinci"ni güçlendir-

mek. Burada, aklımızda kalması gereken iki önemli şey söyleyeceğim ki, aynı kapıya çıkacak:

Birincisi, bu iki bilinç ters orantılıdır; ikincisi ne kadar zayıfsa birincisine o kadar çok iş düşer. Yani bir toplumda ortak düşman ha babam de babam durmadan gündeme getiriliyorsa, toplumsal bütünlük o kadar kötü durumdadır. Örneğin PKK'nın ortalığı dağıttığı 1991-94 arası çok sayıda taksici çamurluklarına bayrak yapıştırıyordu; kaç yıldır bitti.

İkincisi, bu iş kendi kendini tahrip eden (*self-destructive*) bir mekanizmadır. Çünkü durmadan ısıtılıp insanların önüne konan düşman imajı/imajları sonunda dışa karşı ürküntü yaratır, yani toplumu dışa karşı güçlendireceğine zayıflatır.

2) Bu "dış düşman"ların her zaman bir de iç uzantısı vardır. Örneğin İkinci Dünya Savaşı ertesindeki Sovyet tehditleri sırasında, Türkiye'deki birkaç yüz komünist büyük gürültülerle durup durup tevkif edilmiştir. O kadar ki, bunların anılarını okursanız, Türkiye Komünist Partisi'nin serbestken yapamadıkları yıllık kongrelerini fırsattan istifade içeride yapıverdiklerini anlatırlar!

Bu iç uzantı işi olayın üstüne tüy diker, çünkü o da kendi kendini tahrip edicidir ve bir süre sonra yaratacağı toplumsal paranoya halk arasındaki dayanışmayı güçlendireceğine böler. Herkes birbirinden, baba oğuldan kuşku duymaya başlar. Galiba bu kadar ukalalık yetecek. Olgulara geçelim.

Hazır düşman: Azınlıklar

Bir süredir yoktu, şu sıralarda yine başladı. Önce Van'da Bedoyan çiftinin Vartan Oteli işi duyuldu. Geçen haftaki *Agos*'ta vardı: Kadının adı Kristy ve Yahudi asıllı; kocası Victor ise Anadolu kökenli, Ermeni asıllı. İkisi de ABD vatandaşı. Ankara'dan çalışma belgesi, Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosluğu'ndan çalışma vizesi alıyorlar. Van'da halıcı dükkânları varken bir de otel alıp restore ediyorlar. Amerikalılara antipatik gelmesin diye eski adı Sirhan'ı değiştirip oğulları Vartan'ın adını koyuyorlar; hatırlarsanız Robert Kennedy'nin katilinin adı

Sirhan Bişara Sirhan idi. Birdenbire işler değişiyor. İstedikleri oturma izni valilikçe reddediliyor. Otele ruhsat verilmiyor, kapatılıyor. Çünkü Vartan "zafer" demekmiş...

1994'te yayımladığım *Devlet Devlet'e Karşı*'da vardı. Aralık 1993'te İçişleri'ne bir ihbar geliyor: Büyük gürültü çıkıyor, hemen 6 metropolitin ifadesi alınıyor. İhbar müthiş: "Rumlar Fener'den durmadan ev alıyor. Fener burayı Vatikan Devleti yapacak." Sonra bir gazeteci tapu kayıtlarını inceledi: 53 yıl içinde Rumlar Fener'den toplam 17 ev alıp Patrikhane'de çalışanların oturmasına tahsis etmişler. Olay unutuldu. İhbarcı: Cemaati olmayan, "Bağımsız Türk Rum Ortodoks Patrikhanesi"nin Patrik Vekili Selçuk Erenerol...

Geçen hafta mesele yine hortlatıldı. Bu seferki ihbarcı, 20 yıldır Hazine'ye ait bir binada işgalci olarak oturan biri. Bölgeyi düzenlemeye girişen Fener Gönüllüleri Derneği kurucuları Ersin Kalkan ve Mustafa Ünal kendisini evden çıkartıp evi almak istiyormuş. Onun ihbarı da aynı: Vatikan Devleti...

Bir de, İzmir'in terk edilmiş Şirince köyünde 6 eski Rum evini aslına uygun restore edip pansiyon yapan Sevan-Müjde Nişanyan çiftine yapılanlar var. Selçuk Kaymakamlığı evlerin 5'i için kaçak kararı alıyor, yıkacak. Ben bu çifti bir yerlerden ha-

Şirince'ye kıymayın

Sevan ve Müjde Nişanyan, 5 yıl önce İzmir Şirince'de 6 evi aldılar, restore edip pansiyon yaptılar. Ancak Selçuk Kaymakamlığı kaçak olduğu gerekçesiyle evleri yıkma kararı aldı

Boşa giden emekler

Kendi evleri de gidecek

Karadeniz kitabı başlarını ağrıtmıştı

Milliyet, 6 Haziran 2001.

tırlıyorum, gazete arşivime baktım, 29 Eylül 2000 tarihli *Milliyet: Bir Meraklısı İçin Gezi Rehberi* adlı bir Karadeniz kitabı yazmışlar, içinde bir yerde Birinci TBMM'deki ünlü muhalif Trabzonlu Ali Şükrü Bey'i katledip Mustafa Kemal'in başını çok büyük belaya sokan ve kendisi de öldürtülen ünlü sadist (gemi kazanında adam yaktığını Falih Rıfkı Atay anlatır) Giresunlu Topal Osman'ı Abdullah Çatlı'ya benzetmişler. Eh, "sizi de böyle benzetiriz işte," demiş olmalı birileri de.

Ben halkın arasındaki azınlık düşmanlığını doğal karşılıyorum. Bu ekonomik bunalım ortamında ne yapsınlar? Komünizm bitti, komünistlere yüklenme olanağı kalmadı. Birazcık olsun rahatlamak için bir düşman bulmak farz. En müsaiti, "yabancıların içimizdeki uzantısı" gayrimüslimler. Vur.

Ama resmî makamların bu ihbarları ciddiye alıp otel kapatmalarını, kapitalist bir ülkede kimler ev alıyor diye soruşturma yapmalarını, restore edilmiş eski esere yıkım kararı vermelerini, yani uzun lafın kısası paranoya atmosferine katılımda bulunmalarını doğal karşılamıyorum. Bu, ülkeye hizmet değil, bölücülüğe hizmet olur. Derste anlattık ya.

Agos, 15 Haziran 2001

2011'de not: Selçuk Erenerol, şu anda Ergenekon'dan yargılanan Sevgi Erenerol'un babasıdır.

SÜRYANİ GENELGESİ VE PARANOYA

Ben bu memlekette birtakım insanlarla birlikte yaşamaktan utanıyorum, çünkü bu memleketin canına okuyorlar, bizi rezil ediyorlar. Kimler derseniz, bu satırları şu veya bu biçimde okurlarsa şöyle diyecek olanlar tabii ki: "Beğenmiyorsan ... olur gidersin!"

Yok kardeşim; bu memleketin sahibi sizin gibi adamlar değil, benim gibi adamlar. Göndermeye meraklıysanız siz gidiniz; bu memleketi daha az eleştirilir bir hale getirmek için bendeniz kalmak zorundayım.

Eğer, "kol kırılır, yen içinde kalır, bunları niye yazıp bizi teşhir ediyorsun?" diyenlerdenseniz, bendeniz iki kere kalmak zorundayım, çünkü bu zihniyet bu ülke için en zararlısıdır. Türkiye'yi düzeltmeyi en fazla erteleyecek olan zihniyet budur.

Kendi köylerini ziyaret de yasak

Bugünkü konumuz, yine akıllara ziyan bir olay. Güneydoğudaki terör ortamından yılıp yurt dışına gitmek zorunda kalmış Süryani vatandaşlarımız köylerini ziyaret etmek istediklerinde kendilerine engel olunuyor. Bunun üzerine 12 Haziran'da Ecevit genelge çıkartıp, "engellemeyin" demek zorunda kalıyor.

Buna rağmen hâlâ gece konaklamaya izin yok, ancak tur operatörleri nezaretinde ziyarete izin var. Yabancılar 48 saat önceden mülki makamlara bilgi verecekler (B. Yinanç, *Milliyet*, 15 Haziran 2001).

Genellikle kuyumculuk gibi ince işlerle uğraşan ve artık birkaç bin kişi, yani kelaynaklar kadar kalan bu dünyanın en sakin insanlarının köylerini neden ziyaret ettiklerini, kim bilir bunun altında neler neler yattığını düşünüyorsanız, size diyebileceğim bir şey yok, bu yazının başlığındaki son kelimeye sözlükten bakarsınız.

Bugünkü durumu konuşmadan önce, sizinle iki kelime Süryani dersi yapalım. Önce Süryaniler kimdir, onunla başlayalım. Süryani terimi iki anlama gelir. Geniş anlamı, Hıristiyanlığı ilk kabul etmiş Aramiler'dir (İsa, Aramca konuşuyordu) ve bu insanlar İS 451'den sonra Fener Rum Patrikliği'nden ayrılarak farklı mezhepler (Nasturi, Asuri, Keldani, Yakubi vb) oluşturmuşlardır. Dar anlamı ise bu farklı mezheplerden biri olan Süryani Kilisesi'dir ki, İngilizcesi "Suriyeli" anlamında *Syrians*'dır ve ayrıca Batı Süryani, Süryani Ortodoks, Süryani Kadim diye de anılırlar. Başlıca din kurumları Mardin'deki Deyrulzafaran Manastırı'dır.

Süryanilerin 451'deki dinsel ayrılış nedenleri, Bizans etkisinden ve baskısından kurtulmaktı. Bu yüzdendir ki, 1071 Malazgirt'i ve arkasından da laik Türkiye'yi sevinçle karşıladılar. Din hariç her bakımdan tamamen entegre oldular.

"Çok memnunuz, hak istemiyoruz" sizce mantıklı mı?

Bugün, Lozan'da gayrimüslimlere azınlık hakları getirilmiş olmasına rağmen Süryaniler bu haklardan yararlandırılmazlar. Örneğin Rum, Ermeni ve Musevilerin aksine 40. maddeye göre "kendi okullarını kurmak, yönetmek, denetlemek ve oralarda kendi dillerini kullanmak" hakkına sahip değillerdir.

Neden değillerdir, çünkü söylendiğine göre cumhuriyet kurulunca patrikleri "Biz Türklerden çok memnunuz, azınlık hakkı istemiyoruz," demiştir. Bu olayın ne derece doğru oldu-

ğu bilinmez ama bu azınlıklar konusunu ve biraz da uluslararası hukuku bilen birisi olarak ben size şunu söyleyeyim: Azınlık hakları uluslararası hukukta gruba değil, bireye verilir. Yani bir grubu temsil eden veya ettiğini ileri süren bir kişi veya kurumun (örneğin Patriğin) kalkıp da cemaat bireylerinin bu haklarından vazgeçmesi mümkün değildir. Böyle bir şey külliyen geçersizdir.

Lozan'ı bilmeyenler ve işin asıl kötüsü, bildiklerini sananlar, iki tür önemli hata yaparlar. Bu hatalardan birincisi, Lozan'ın 37-44. maddeleri arasında getirilen hakların yalnızca azınlık hakları olduğunu sanmaktır. Oysa burada insan hakları da getirilmiştir ve biri gayrimüslimler olmak üzere tam dört tane hak grubu oluşturulmuştur. Ama bugün buradaki konumuz bu değil.

İkinci hata, Süryanileri ilgilendirir. Bu Lozan-bilmezler, bu antlaşmanın bu maddelerinde yalnızca Rum, Ermeni ve Musevilere hak getirildiğini, yani azınlıkların yalnızca bu üçünden ibaret olduğunu sanırlar. Oysa, burada bu üçünün adı katiyen geçmez; burada azınlık olarak sözü geçen "gayrimüslimler"dir (aslında, Lozan'da azınlık tanımı yapılmamıştır ama aynı dönemde yapılan diğer bütün azınlık koruma antlaşmalarında "soy, dil, din azmlıkları" geçen her yer Lozan'da "gayrimüslimler" olarak değiştirildiğinden ve bir de uluslararası garanti altına konulan haklar yalnızca gayrimüslim hakları olduğundan, Lozan'da azınlık deyince yalnızca gayrimüslimleri anlamak uygundur). Yani bu üç azınlık dışındaki gayrimüslimler de Lozan'dan yararlanmak hakkına sahiptir. Oysa örneğin Süryaniler yararlandırılmamaktadır.

Bu, Türkiye açısından büyük hatadır. Çünkü, daha önce de söyledim, bu Süryaniler dünyanın en efendi, en sakin, en kendi halinde insanlarıdır. Laik cumhuriyete de müthiş bağlıdırlar. Üstelik sayıları da birkaç bini aşmaz.

Bu durumda, bunlara hak tanımazsan, üstelik Lozan'da yazılı hakları tanımazsan, kime tanıyacaksın?

Bunlara tanımazsan, adın "hak tanımaz"a çıkar mı, çıkmaz mı?

Haklı olduğun yerlerde de haksız çıkarılır mısın, çıkarılmaz mısm?

Böyle bir durum Türkiye'nin lehine mi olur, aleyhine mi?

Benim gibiler mi bu ülkeden bilmem ne olup gitmelidir, yoksa paranoyaları sonucu Türkiye'yi bu hale düşürenler mi?

Agos, 22 Haziran 2001

2011'de not: Ayrıca Süryani Patriği III. Şakir İlyas'ın bir biçimde azınlık haklarından vazgeçtiği iddiasını çok araştırdım, böyle yaptığına ilişkin hiçbir ama hiçbir belge yok. Bulabilen göstersin; hodri meydan.

ÜZEYİR GARİH TÜRK DOSTU MUYDU?

"Sevgili Hocam, duydunuz mu bilmiyorum ama ben size yazmadan edemedim. TV'de Erman Toroğlu'ndan dinlediğime göre Beşiktaş-Diyarbakırspor maçından önce Beşiktaşlıların bir kısmı (hepsini düşünmek bile istemiyorum) 'PKK dışarı' diye bağırmışlar. Bu zihniyeti anlamak mümkün mü? Adamlar kalkmışlar nerelerden maç izlemeye gelmişler, siz bölücülük yapıyorsunuz. Asıl 'bölücülük' bu değil mi hocam? Biliyorum bu hep yapıldı, bütün Kürtlere potansiyel hain gözüyle bakıldı bu ülkede ama bir de bunu yüzlerce kişinin haykırması..."

Mülkiye'de hocası olmakla övündüğüm bir öğrencimden birkaç gün önce gelen bu mektuba verdiğim cevap şöyle:

"Sevgili Kardeşim, tabii ki nefretâmiz bir olay, tabii ki bölücülüğün daniskası, üstelik PKK sorunu yokken. Bununla birlikte, ilk tepkiden sonra bir an durdum, düşündüm, o kadar da vahim değil. Birincisi; bağıranlar fevkalade zavallı insanlar (bunların hayatı futboldur, bunlar kendilerini birer şirket olan futbol kulüpleriyle özdeşleştirerek kuvvetli hissederler, bunlar sadece futbol konuşabilirler, gazetelerin sadece son sayfasını okuyabilirler, hakemi protesto için de adamın bilmedikleri özel hayatı hakkında iddiada bulunur bunlar). İkincisi, bu adamların bütün amacı, karşı tarafın moralini bozmak; onun

dışında bir melanet yok. Üçüncüsü ve daha önemlisi, devleti temsil edenlerin bölücülüğün dik âlâsını yaptıkları ve farkında bile olmadıkları bir toplumda bu cahil güruhunu mazur görmek gerekiyor.

Fark ettin mi, geçen gün Üzeyir Garih'in ölümü üzerine TBMM Başkan Yardımcısı kalktı, 'Kendisi büyük bir Türk dostuydu' dedi. Bundan âlâ bölücülük olur mu? Üçüncü sınıfta *Küreselleşme ve Azınlıklar* kitabında da okuduğumuz gibi, biz bu memlekette hem herkesi dağlı da olsa Türk yaparız hem de Türk sayılmak için ayrıca Müslüman ve hatta Sünni Müslüman doğmayı şart koşarız. Şimdi ben kalksam ve desem ki, 'İsmet İnönü iyi bir Türk dostudur', bu ne denli bir lafsa, Üzeyir Garih için de aynı şeyi söylemek aynı derecede bir, artık sıfatı sen koy, ben aile terbiyemi bozmayayım. Dolandırıcılık yapan bankerin adı Ahmet'se, 'Banker Piyasayı Dolandırıp Kaçtı' diye yazılır. Eğer Leon'sa veya Mıgırdıç'sa veya Hristo'ysa, 'Musevi (veya Ermeni, veya Rum) Banker Piyasayı Dolandırıp Kaçtı' olur. Ondan sonra da ülkemizde ayrımcılık yapılmaz, bölücülük yasaktır, öyle mi?

'Zaten gayrimüslimlerin bu ülkede adı 'vatandaş'. Durum böyleyken, yabancı değil de vatandaş sayılmak için daha ne yapmış olması gerekiyordu acaba garip Garih'in? Dahası, bilmiyorum derste de anlatmış mıydım, henüz çıkmamış bir kitabımda da yazdım, koskoca Yargıtay'ın 1. Hukuk Dairesi, 24.06.1975 tarih ve 3648-6594 sayılı kararında, Balıklı Rum Hastanesi Vakfı'yla ilgili bir davada, '...yabancıların Türkiye'de mal edinmeleri yasaklanmış olup...' diyerek, mütevellileri birer Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bu Türkiye Cumhuriyeti tüzel kişisi gayrimüslim vakfını yabancı saydı. Arkasından da, herhalde uyarılınca, bir açıklama yapıp 'sehven' (yanlışlıkla) böyle yazıldığını bildirdi. Şimdi yavrum, bu bir imam-cemaat meselesidir. Yargıtay böyle yaparsa, senin Beşiktaşlıların haydi haydi yaparlar, üzülme, gel bu sefer onları affet. Ama asıl bölücüleri affetme. Yanaklarından öpüyorum."

"Türk" ne demektir?

Sevgili okurlarım, daha önce de yazdıysam artık benim yaşlandığıma verin; sizlerle "Türk" ne demektir, konuşmuş muyduk? Konuştuysak, bundan sonrasını okumayıverirsiniz.

Türk, üç anlama gelir. Birincisi, Orta Asya'dan geldiği belirtilen bir soyun adıdır. Ülkücü eğilimde olanların kullandığı anlam budur. İkincisi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bireylere denir. Son zamanlarda bazılarının ürkek ürkek de olsa "anayasal vatandaşlık" dedikleri buna işaret eder. Üçüncüsü, Türkiye'de yaşayan milletin adıdır. Atatürk'ün kullandığı anlam son ikisidir.

Birinci anlam tek kelimeyle anlamsızdır, çünkü Orta Asya'dan 400 çadırla gelmiş insanların 65.000.000 olması için birazcık da Türk olmayanlarla karışmış olması gerekir. Aksi halde, adamı ilkokul aritmetiğinden bırakırlar.

İkinci anlam tekniktir; bir nüfus cüzdanı veya pasaport terimidir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkese din, ırk vs. ayrımı yapılmadan Türk denir.

Önemli olan, üçüncüsüdür. Türkiye'de "Türk Milleti" yaşar. Tabii ki, bir milletin bireyleri arasında fark gözetmeden onları aynı terimle anmak güzel bir şeydir. Ama, aması var. Birincisi, bunun zorunlu değil gönüllü olması gerekir. (Üzeyir Garih gönüllü olarak kabul ediyordu, ama ona da "Türk dostu" dedik ya, bu ayıp bize yeter). İkincisi, bunun yalnızca bir "üst kimlik" olması, "alt kimlik"leri de kapsamaya kalkışmaması gerekir (Alt kimlik, doğuştan mecburen getirilen kimliktir; üst kimlik ise sonradan gönüllü olarak edinilen. Önemli olan ikincisidir).

Örneğin Garih'in alt kimliği "Musevi" idi. Leyla Zana'nm alt kimliği ise "Kürt". Birincisinin Museviliğini, ikincisinin Kürtlüğünü inkâr eden bir üst kimlik, kendi başına bela açmaya hazır demektir. Hele hele küreselleşme döneminde. Geçen gün MHP'liler, AB'nin "anadilde öğretim ve yayın" isteğine karşı "Türkçe'yi güçlendirmek" için çalışma başlattılar (*Cumhuriyet*, 28.08.2001). Yani, kör parmağım gözüne bu kadar olur, eğer olursa. Sanki bu memlekette şimdiye kadar çok az Türkçe öğ-

retme kampanyası yapılmış gibi. Yahu, bu insanlara hiç akıl veren de çıkmıyor mu?

Türkiye milleti

Onun için, keşke "Türk Milleti" diyeceğimize "Türkiye Milleti" deseydik. Çünkü bu "ülkesel" (teritoryal) terimi kullanmış olsaydık; aynı zamanda bir alt kimlik olan "Türk", bir de üst kimliğin adı olmamış olacaktı. Alt kimlikler rahatlayacaktı ve üst kimliğe daha rahat yer açılacaktı. (Örneğin "Fransa" veya "İran" böyle teritoryal terimlerdir; "İranlı" dediğiniz zaman Azeri'yi de Fars'ı da, Beluci'yi de, Kürt'ü de söylemiş olursunuz. Fransa'da da "Franklar" yaşamaz, bin türlü halk yaşar).

Nitekim Atatürk, Ekim 1923'e kadar çok az "Türk Milleti" (ordusu, halkı, gençliği vb.) ve çok fazla "Türkiye Milleti" (ordusu, halkı, gençliği vb.) kullanmıştı (karşılaştırmalı istatistik için, Bilgi Yayınevi'nden çıkan *Atatürk Milliyetçiliği* kitabımın 5. baskısındaki 343a sayılı dipnotuna bakınız). Ama dönem o dönem değildi; uluslararası ortamda ırkçılık egemendi, iç ortamda da Kürt isyanlarının doğurduğu şiddetli tepki.

Şunu anlamayanların anlamasının zamanı artık iyice geçmekte ki, bugünün dünyasında üst kimlikler, ancak alt kimliğe saygı göstermek şartıyla kabul ediliyor. Zorlamak, 1930'larda kaldı.

Agos, 31 Ağustos 2001

İşler olacağına varıyor. Önce NATO Genel Sekreteri Robertson konuştu: "Tek sorumlunun Bin Ladin olduğu henüz bilinmiyor. Bir Irak bağlantısı çıkarsa uluslararası toplum onu da değerlendirir." Ardından "ABD yönetimine en yakın gazeteci" William Safire baklayı çıkardı: "Türkiye, Kuzey Irak'ı işgal etsin, Kerkük petrollerini ona işlettirelim, zenginleşince AB'ye de girer." İz yor madır biyutiful, Vilyam?

Sizi bilmem ama ben bu muhabbetten fena halde bıktım. Mecburen böyle başladım ama böyle devam edersem ne olayım. Artık başka bir muhabbet sunayım. Bir hoşluk yapayım, bizim yeni *Türk Dış Politikası* kitabını tanıtmak için gittiğimiz İstanbul'da yaşadığımız o geceyi anlatayım. Sizlere, "daha Allah'tan ne isteriz kardeşim", dedirteyim.

Hrant'la akşam keyfi

İstanbul'a girerken Hrant'ı cepten arıyorum, "Bu akşam Nevizade'de buluşalım. Boncuk'a gel, benim masamı sor!" diyor. Adama bak be; devamlı masası var; sanırsın "mütâyit". Feyhan kurtarıyor arkadaşını: "Canım, Boncuk, Ermeni lokantası değil mi; o kadar da forsu olsun artık Hrant'ın." Doğru yahu; sahibi-

nin adı da Telemak'tır; efsanede Odysseus ile Penelope'nin oğlu olur, kendisi.

Bavulu atıp doğru Beyoğlu'na. Tırmanıyoruz Boncuk'un üçüncü katına. Belli ki, o biçim tavına gelmiş yedi kişilik bir masa. Hrant tanıştırıyor hemen: "Bu üç arkadaş gazetecidir; işten yeni atıldılar. Bu Rulmancı. Bu Balıkçı. Bu da Doktor". Gazetecileri önceden tanıyorum. Rulmancı, Balıkçı, Doktor ise yeni tanış ve üçü de Ermeni.

Doktor kırk yaşlarında, alabildiğine sakin ve güler yüzlü, akşamcı sofralarının tipik mütemmim cüzlerinden biri, oturaklı bir arkadaş. İlk planda hemen sert ve yağlı beyaz peynirden bir çatal, ardından da nefes almadan lakerdadan (pek severim, yaparım da) bir çatal alıyorum, damağıma bastıra bastıra indiriyorum gövdeye, sonra coşkuya gelip "Eyvallaaah, Allah ömürler versiiin, davet edenler sağ olsuuun, kesenize berekeeet!" diye kaldırdığım ilk kadehe bizim Doktor da hemen kaldırıyor herkes gibi. Rakıyı susuz içtiğini görüyorum göz ucuyla. Bir akşamcı için fena not!

Balıkçı, ki bir balıkçı nasıl olmak gerekirse aynen öyle balıkçı, yani Kurtdereli Halil enseli, Koca Yusuf göbekli, Adalı Halil gerdanlı, kapkalın sesli, haşmetli bir âdem (balıkçıdan tek farkı, konuşurken Cousteau'dan Kaptan Nemo'ya kadar referanslar yapması) kaçırmıyor durumu: "Ne susuzu be. Adam halis su içiyor. Müslümandır. İçki içmez!" Böylece, daha ilk kadehten işletiliyoruz. Bu kulağı kesikler güruhu arasında dikkatli olmak gerek; İstanbul'dayız!

İçki düşmanı, Ermeni dostu Doktor

Ama biraz sonra ortaya çıkıyor ki, Doktor hakikaten Müslümandır! Can dostlarının kısm-ı âzamı Ermeni olduğu ve tabii ki, bu erenler arasında ömrü akşamcı masalarında geçtiği halde, mübarek doktor beş vakit namazında aptesindedir! Nitekim yemeğin sonunda bir kaymaklı ekmek kadayıfı isteyecek, garsonlar "Kalmadı beyim; çok güzel kaymaklı elma tatlısı var," diyecekler, gelen elma tatlısını çok beğenecek ve ya-

nmdaki Feyhan'a dönüp soracak: "Hanımefendi, bu zümrüt yeşil rengi nasıl tutturabiliyorlar?" Feyhan da boş bulunup anlatmaya başlayacak: "Nane likörüyle kaynatıyorlar Doktor Bey". Anında, Doktor çatalı bırakacak. "Elma tatlısı ister misin?" diye bir bir kamuoyu araştırmasına başlayacak. Feyhan yaptığı hatayı (veya sevabı, artık orası yoruma bağlı) anlayıp ek bilgi sunmaya girişecek: "Ama Doktor Bey, kaynatırken alkolü tamamen uçar bunun; hiç alkol tadı aldınız mı?" Doktor, Canım Gülüm Doktor, hiç alkol tadı alsa o kadarını da yer miydi ama Feyhan'ın çabası boşunadır. O canım kaymaklı elma tatlısı masanın gazeteci kanadına transfer ediliyor ve minnetle kucaklanıyor.

Bu arada, bendeniz iki cami arasında beynamaz (tamam birader, biliyoruz doğrusunun bînamaz olduğunu, size ne?), evet efendim beynamaz, kulağımı hangisine vereceğimi şaşırmış vaziyetteyim. Solumda zümrüt yeşil muhabbeti gelişirken, sağımda Balıkçı nasıl ilkokuldan başlayarak adı Gazaros'u kimselerin doğru yazamadığını ve söyleyemediğini, sonunda bıkarak "Gazi" deyip kurtulduğunu anlatıyor ama birader, adamın altına kaçırtacak ne örneklerle!

Ardından, nefes almadan, daha sol cenahta alkolü uçmuştur muhabbeti sürerken, Doktor'u turla nasıl Los Angeles'e götürdüklerini, akşam yapılacak Ermeni yemeğine de götürmeyi planladıklarını, bunun için kendisine bir de Ermeni adı bulduklarını fakat lobide Los Angelesli bir Ermeni'nin bunu yakalayıp konuşmaya başlaması üzerine nasıl kan ter içinde kaldığını, Rulmancı'nın hemen yetişip Ermeni'ye "Bu arkadaş Türkiye'de doğdu, maalesef Ermenice bilmez kendisi," deyip zor kaçırdıklarını anlatıyor.

O sırada günah tabağını kendinden uzaklaştırdığı için rahatlayan Doktor da, benim hakkımda bakayım neler yumurtluyor diye Balıkçı'yı dinlemeye başlayınca, ben de rahatlıyorum. Balıkçı meydanı boşaltmanın mutluluğu içinde kalın sesiyle anlatıyor: "Bu Doktor var ya bu Doktor, lobide ödü kopunca akşamki Ermeni yemeğine ben gelmeyeyim diye tutturdu. Artin (Rulmancı) zorla tuttu, buna smokin falan giydirdi, karga tu-

lumba götürdük. Orada Ermeni marşları çalmaya başlayınca benim bir Ermeniliğim şahlansın! 'Ulan Doktor,' dedim Doktor'a, 'ben seni bütün Ermeniler adına doğramaz mıyım şuracıkta!'

Doktor doğranma fiilini duyunca dayanamıyor ve ürolog cerrahlığını konuşturmak zorunda kalıyor: "Bu Gazi geçen sene elime düştü, aynen bütün bunların yarın-öbür gün düşecekleri gibi (masayı gösteriyor), ondan sonra bir daha 'Benim hatun günde altı defa su istese veririm," demeler duyulmaz oldu, çünkü altı günde bir istese veremeyecek olduğu ortaya çıktı!"

Kahkahalar fena halde patlarken, o biraz önce Cousteau-Nemo gamında dolaşan Balıkçı, derhal titreyip özbeöz Türklüğüne dönüyor: "Ulan, ben bunların hepsini bir defa becericem, ondan sonra Gazi'nin kim olduğunu anlayacaklar!".

Bu kadarı size yetebilir. Zaten yerim kalmadı ve *Agos*'u da umumi ahlâka mugayir bilmem ne'den kapattırmanın alemi yok. İyi Kuzey Iraklı günler, efendim.

Agos, 9 Kasım 2001

SALKIM KONUSUNDA İTTİHATÇI KAFAMIZA TALKIN

Dış politikada, tarihimizin en sıkışık dönemlerinden birini yaşıyoruz. Biz iktisadi ölüm-kalım savaşı verirken, Batılı müttefiklerimizden ABD bizi IMF, Afganistan, Irak diye; AB de Kıbrıs, Avrupa Ordusu, insan hakları diye sıkıştırıyor.

Bu, "Türk'ün ateşle imtihanı"dır. Ve Türkiye, bu imtihan sırasında oturmuş, Salkım Hanım'ın bilmem nesiyle uğraşmaktadır.

Adam oturup roman yazmış. Başka bir adam da ondan film senaryosu çıkarmış. Kalkıyoruz, "Romandaki Musevi iken, senaryodaki niye Ermeni oluyor?" diye soruyoruz. Benim canım kardeşim, adam tarih yazmıyor. Roman yazıyor. Film senaryosu yazıyor. Mazlum kahraman Musevi olsa ne fark eder, Ermeni olsa ne fark eder?

Neler yaptık?

Sen, bu Varlık Vergisi konusunda söylenenler doğru mu, ona bak:

1) Biz, devlet olarak, İkinci Dünya Savaşı sırasında bütçemiz çok sıkıştığı için Varlık Vergisi adıyla bir servet vergisi çıkarmak zorunda kaldık mı? Kaldık.

2) Bu servet vergisini, yasa metninde hiç geçmediği halde, uygulamada D (dönme) ve G (gayrimüslim) kategorileri icat edip, vatandaşımız olan gayrimüslimleri ve dahi ta 17. yüzyılda Müslüman olmuş insanları mahvetmek için kullandık mı? Kullandık.

3) Zurnanın zırt dediği yer: Bu uygulama yüzde yüz ırkçı bir uygulama mıydı? Evet, maalesef savaşın Nazilerce koşullanan atmosferi içinde öyle oldu.

Peki kardeşim, daha neyi tartışıyoruz? Irkçı uygulamayı Ermeni'ye veya Rum'a yapınca daha çok, Musevi'ye yapınca daha az mı ırkçı oluyoruz? Salkım Hanım'ın orasını burasını karıştırırken, acaba İkinci Dünya Savaşı'ndaki ırkçılığa hiç farkında olmadan arka çıkmıyor muyuz?

Ha, Ermeni diasporası Türkiye'yi sıkıştırırken böyle bir film yapılması sakıncalı idiyse, o zaman biz İttihatçı olarak seksen küsur yıl önce bir Ermeni sorunu yaratıp 2001 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kucağına atmasaydık.

Hadi attık, o zaman şu altın değerindeki sözü hatırlasaydık: "Bir küçük hatayı büyütmek için en sağlam yol, onu müdafaa etmektir." Kaldı ki, yaptığımız küçük hata değildi. Üstelik, "Kol kırılsın, yen içinde kalsın" diye sustukça biz, Susurluklar ürüyor.

"Bu gayrimüslimler ülkenin kaymağını yiyorlardı. Milli ekonomiyi onlara bırakamazdık. Milli burjuvazi yaratabilmek için onları tasfiye etmek lazımdı," diyoruz. O zaman sorarlar: "Milli burjuvazi-komprador burjuvazi diye bir ayrım var mı gerçekten?" Sakın, milli veya komprador; daima rasyonel düşündüğü için, burjuvazinin tek amacı kârın maksimizasyonu olmasın? Cefi Kamhi'nin AB'ciliğiyle Rahmi Koç'un AB'ciliği arasındaki fark acaba nedir?

Dinsel temizliğin sonucu

Geçen gün Mülkiyeli abim Hikmet Uluğbay'la konuşuyorduk. Okuduğu çeşitli iktisat tarihi kitaplardan çıkardığı bir sonucu aktardı: "Saatçilik gibi, dönemi için büyük teknik becerilere sa-

hip bir topluluk olan Huguenot'ların Fransa'dan atılması, Fransa'nın, Sanayi Devrimi'ni başlatmak fırsatını İngiltere'ye kaptırmasına yol açmıştır."

İki kelimeyle bilgi sunayım, çünkü arkasından İttihatçı kafamızı hiç memnun etmeyecek bir yorum gelecek: Kendilerine mezhep özgürlüğü tanıyan 1598 Nantes Fermam'nın 1685'te XIV. Louis tarafından geri alınmasının ardından, mezhep baskılarına dayanamayan 250.000'i aşkın Huguenot, kitleler halinde Fransa'yı terk etmek zorunda kaldı. Başta İngiltere olmak üzere Prusya, Felemenk ve Amerika'ya göç etti. Tabii teknik ve ticari becerilerini de kafalarının içinde götürerek.

Artık bunca yıl kendimizi aldattıktan sonra, milli burjuvazi-komprador burjuvazi diye bir ayrım olmadığını nihayet idrak ettiğimize göre, acaba biz Müslüman Türkler, o zamanlar tek burjuvazimiz olan gayrimüslimleri, Cumhuriyet'ten sonra etkisini zerre kadar yitirmeyen İttihatçı kafamızla 1942 Varlık Vergisi ve 1955'deki 6-7 Eylül gibi olaylarla kaçırtmasaydık, bugün AB'ye girmeye daha yakın kalitede bir ülke olur muyduk, olmaz mıydık?

Bu yazımdan sonra, benim gizli bir gayrimüslim, hatta daha doğrusu, açık bir vatan haini olup olmadığımı araştırıp değerli zamanınızı yitireceğinize, oturup bu söylediklerimi bir anlığına düşünseniz acaba nasıl olur?

Agos, 7 Aralık 2001

KALKAN İLE AYNA

Geçen gün, Prof. Kaboğlu'nun Ankara'da Türkiye Barolar Birliği çatısı altında düzenlediği insan hakları sempozyumunda "İnsan ve Azınlık Haklarının Dışarıdan Dayatılması Sorunu" adlı bir bildiri verdim.

Dinleyicilerden epey destekleyen oldu. Buna karşılık iki tanesi, Türkiye'deki uygulamayı eleştirirken fazla sert davrandığımı ima ettiler. Verdiğim örneklerin "önyargılı ve/veya abartılı" olabileceğini belirttiler. "Verdiğim örneklerin yanlış olduğunu söyleyebilir misiniz?" diye sorduğumda kimse böyle bir şey yapamadı (ki, ilgili resmî kararları tarih ve sayılarıyla vermiştim).

Sonra öğle yemeğinde bu dinleyicilerden biriyle konuşmak fırsatını buldum. Söylediği mealen şuydu:"Hiçbir ülke mensubu kendi ülkesini böyle eleştirmez. Aksine, dışarıdan gelen eleştirilere karşı bir kalkan görevi yapar."

Bunun üzerine ben de mealen şunları söyledim:

"Şaşıracaksınız ama, bendeniz Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Komisyonu ECRİ nezdinde Türkiye'nin '*national officer*', yani ulusal görevlisiyim. Görevim, bu komisyonun iki yılda bir Türkiye'ye yaptığı inceleme gezilerinin ardından yazdığı eleştiri raporlarını Türkiye adına yanıtlamaktır. Yani sizin sözünü ettiğiniz kalkanlığı yapmaktır.

Ama ben bu kalkanlığı dışarıya karşı yaparken, Türkiye'nin eleştirilmesine yol açan kimi gerçekleri gizleyerek veya çarpıtarak yapmam. Çünkü böyle yaparsam, bırakın bilim adamlığımı, yabancılar bu gerçekleri bizden de iyi bildikleri için zerre kadar etkili olamam. Üstüne üstelik bir de alay konusu oluruz, ben ve ülkem.

Peki nasıl yaparım; bu tatsız gerçeklerin niye öyle olduğunu izah ederek, onların tarihsel, sosyolojik vs. kökenlerini uzun uzun anlatarak yaparım. Batı'da insan haklarının yedi yüz yıllık tarihi olduğunu, Türkiye'de ise bu sürenin birkaç on yılla sınırlı olduğunu belirtirim. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin bu tatsızlıkları aşması için gösterilen kimi cansiperane çabaları ön plana çıkarırım.

Türk'ün Türk'e Türklük propagandası

Sizin dediğiniz gibi içeriye karşı da kalkanlık yaparsam, vatandaşlık görevime ihanet etmiş olurum. 'Türk'ün Türk'e Propagandası' denen şey benim işim değil; onu yapan yeterince adam zaten var. Ben bir aydın olarak, içeriye karşı kalkan değil ayna tutarım. İnsanlara kendilerini gösteririm. Kimi insanlar kendilerini bu aynada gördükleri zaman irkilebilirler. Hele, kimi örnekleri ilk defa duyuyorlarsa.

Haa, bunu abartarak yaptığımı söylüyorsanız, üslup olarak abartılı bir üslup kullandığım, yani köşeli ve sivri terimlerle anlattığım konusunda tamamen haklısınız. Ben bunu hem dinleyicileri uyutmamak ve onların uzun süren konuşmalarla dağılan ilgisini toplamak, hem de onları tahrik etmek için yapıyorum. Üniversite hocası olmamın bir sonucudur. Üstü kapalı anlatsam, siz bu tepkiyi göstermezdiniz, geçer giderdiniz. Şimdi eve gidince ister istemez bunları düşüneceksiniz."

Neyse. Bu mealde bir konuşma oldu işte. Sonradan aklıma geldi; bu kalkan ve ayna örneğinin bir çeşitlemesi de kılıç ile saban örneğidir. Hangisinin ülke savunmasına daha çok katkıda bulunduğu tartışmalıdır.

Şimdi, bunları yazarken başka bir şey daha geldi aklıma: Far-

kında mısınız; kalkan ile ayna aslında aynı şey. Yani, kalkanın dışbükey tarafını karşıdaki adamın yüzüne tutacaksınız, içbükey tarafını da kendi adamınızın yüzüne.

Kendi kusurlarını kocaman kocaman görsün diye. Görsün de, ufak veya büyük tertip bir şok geçirip, önce kaçınılmaz olarak size tepki duysun, ondan sonra da, yine kaçınılmaz olarak, kendini düzeltsin diye.

Agos, 28 Aralık 2001

DİNSEL AYRIMCILIKTA EVELALLAH KARARLIYIZ

"Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde en zayıf ve en savunulamaz tarafı neresidir?" diye sorsalar, hiçbir duraksama göstermeden cevap veririm: "1936 Beyannamesi uygulaması!"

26 Aralık 2001 tarihli *Radikal*'de, bu konuya çözüm getirecek bir yasa taslağı hazırlandığını okuduğumda çok sevindim. Çok umutlandım. Hem insanlık adına hem de Türkiye Cumhuriyeti adına. Ama bu sevincim tam anlamıyla kursağımda kaldı.

Eski yazılarımı okumamış veya unutmuş olanlar varsa diye, önce iki satır bir özet yapayım (36 Beyannamesi için daha geniş bilgi için bkz. "Gayrivatandaşlar'a bu son şer, Türkiye için hayır olabilir" başlıklı yazı). 1936 yılında çıkarılan Vakıflar Yasası'nın amacı, İslâmi vakıfların ekonomik gücünü ortadan kaldırmaktı. Ama Kıbrıs sorunu çıkınca Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) bu yasayı gayrimüslim vakıfların mallarına el koymak için tamamen hukuka aykırı olarak kullandı.

Yetmez ama bir adımdır...

Şimdi, AB'ye girebilmek umuduyla ardı ardına çıkartılan Uyum Yasaları içinde bu ayıbın da düzeltilmesi yoluna gidildiğini an-

Askerin yazısı 'karar' oldu

MGK, Başbakanlığa gönderdiği gizli yazıyla, 'cemaat vakıflarına tanınan iki aylık sürede detaylı inceleme yapılmasını' istedi. Başbakanlık da yazıyı imzalayarak 'uygulanacak karar' haline getirdi

İSMAİL SAYMAZ

İSTANBUL - Cemaat vakıflarının, tasarrufları altındaki mülklerini tescil ettirmeleriyle ilgili uygulamaya, bürokrasinin geleneklerin ardından, asker de yakın ilgi gösterdi. Milli Güvenlik Kurulu (MGK) Genel Sekreter Yardımcısı Fethi Tuncel, Başbakanlığa gizli' bir yazı göndererek, 'belgeleri eksik olduğu' gerekçesi ve iki ay içinde yeniden başvurulması' kaydıyla geri gönderilen başvuruların, sürenin 'verimli' kullanılmaksızın, 'detaylı' şekilde incelenmesini istedi. Başbakanlık kararı imzalayarak, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne gönderdi.

2762 sayılı Vakıflar Kanunu'na ilişkin çıkarılan, Cemaat vakıflarının tasarrufları altındaki mülklerini tescil etmeleri'yle ilgili yönetmelik gereğince, 1000'i aşkın azınlık vakfı tarafından, yalnızca İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne 1819 başvuruda bulunuldu. Yanılar, 2003 Nisanı'ndan itibaren vakıfları ulaşırken, bunlardan 574'ü olumsuz, 440'ı olumlu yanıt aldı. 579 başvuru ise, 'belgeleri eksik olduğu' gerekçesi ve 'iki ay içerisinde yeniden başvurulması' kaydıyla geri gönderildi.

Bir hafta sonra ise, 'MGK Genel Sekreter Yardımcısı Korgeneral Fethi Tuncel' imzalı gizli bir yazı, Başbakanlığa gönderildi.

'Süre verimli kullanılsın'

Cemaat vakıflarının belgeleri eksik olduğu için geri gönderilen başvurularına değinilen yazıda, tanınan iki aylık sürenin değerlendirme için yeterli olmadığı' belirtilerek, 'bırakılan idari uygulamalarla sürenin verimli kullanılması' istendi. Başbakanlık tarafından da imzalanarak 'Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne gönderilen gizli yazıda şöyle denildi:

"Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, müracaatları incelenmesi için tanınan iki aylık süre son derece sınırlı olmakla birlikte, bu sürenin yasal olarak uzatılması zor olduğu için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bırakılan idari uygulamalarla süreyi daha verimli kullanabileceği düşünülmüştür. Müracaatların, ilgili tarafların görüşlerinin alınması ve detaylı olarak incelenmesi neticesinde cevaplandırılması uygun olacaktır."

Radikal, 6 Mayıs 2003.

lıyoruz. Ama ne çare ki, atılan adım, bir arpa boyu bile değil. Çünkü taslağın gazetelerde okuduğumuz biçimine göre:

1) Bu vakıfların 1936'dan 01.01.2002'ye kadar edinmiş oldukları taşınmazlar 1936 Beyannamesi'ne eklenebilecek. Ama bunun için önce İçişleri ve Dışişleri bakanlıklarının uygun görüşü, ondan sonra da VGM'nin olumlu kararı gerek;

2) Bunlar gerçekleşse bile, hükmün uygulanabilmesi için "devletlerarası karşılıklılık" koşulu aranacak;

3) Bu vakıflar kültürel vb. amaçlarla bundan sonra taşınmaz edinebilecekler ve bunların üzerinde tasarrufta bulunabilecekler. Ama yine yukarıdaki üç kurumun onayı (bir habere göre de, Bakanlar Kurulu kararı) olmak şartıyla.

Bakınız şimdi, bütün bunlar hukuka ve uluslararası gelişmelere nasıl yüzde yüz aykırı:

Birincisi, bu "onay"ların neye göre verileceği belirtilmemiş. Ölçüt yok. Tamamen "karakûşî" davranmak mümkün. Bugüne kadar VGM'nin yaptığı gibi yani.

İkincisi, "devletlerarası karşılıklılık" ilkesi ancak Türkiye'de karşı ülkenin vatandaşı varsa ona uygulanır. Türk vatandaşına uygulanmaz. Uygulanırsa, başka bir ülkenin davranışı nedeniyle Türkiye kendi ülkesinde kendi vatandaşını cezalandırmış olur. Ama devlet (1970'lerdeki iki Yargıtay kararında da geçtiği gibi) gayrimüslim vatandaşlarını vatandaş saymıyorsa, bilemem.

Üçüncüsü, 1990'dan beri uluslararası eğilim insan ve azın-

lık haklarının durmadan gelişmesi yönündeyken, böylesi bir ayrımcı yasa çıkarıp da "Uyum Yasası" diye kabulünü istemek AB'yi biraz aptal yerine koymaktır. Ayrıca yarın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tazminat kararlarını bu konuda da birbiri ardına sıralamaya başlayacaktır.

Dördüncüsü, bu taslak Anayasa'ya aykırıdır. Her şeyden önce, "Türkiye Cumhuriyeti (...) laik (...) bir hukuk devletidir" diyen 2. maddeye ve "Herkes (...) din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" diyen 10. maddeye rağmen dinsel ayrımcılık yapılmaktadır.

Eğer Avrupa kurumları kalkıp da Türkiye'nin ayrıca ırk ayrımcılığı yaptığını ileri sürerlerse, bir de oradan fena darbe yeriz. Çünkü gayrimüslim vatandaşlarımız yalnızca ayrı dinden değil, aynı zamanda ayrı soydan insanlar.

Lozan'ın da ihlali

Beşincisi ve bilimadamı olarak beni en fazla ilgilendireni, bu yasa, Türkiye'nin kurucu antlaşması Lozan'a fena halde aykırı:

"Gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk vatandaşlarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden yararlanacaklardır" (madde 40). Oysa Müslüman Türk vatandaşlarının kurdukları vakıflar için yukarıdaki koşullar ve izinler gerekli değil.

"Bu azınlıkların Türkiye'deki mevcut vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak[tır]" (madde 42/3). Oysa bu taslak her türlü zorluğu sağlamakta.

Zaten, bu maddelere kadar inmeye gerek yok. Madde: 37 çok açık: "Türkiye, madde 38'den madde 44'e kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temele yasalar olarak tanınmasını ve hiçbir kanunun (...) bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik ve hiçbir resmî işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir." Yani Lozan'ın yukarıda andığım hükümlerine aykırı yasa, kural vb. çıkaramazsınız.

"Biz milliyetçi insanlarız, Lozan veya uluslararası gelişme dinlemeyiz," diyorsanız, akan sular durur tabii. Ama o zaman da AB diye tutturmayı ve Batılı olduğunuzu iddia etmeyi bırakın birader!

Agos, 4 Ocak 2002

2011'de not: Hâlâ devletin bu '36 beyannamesiyle gasp ettiği mallar geri verilmiyor, hâlâ fiilen kullanılan mallar tapuya kaydedilemiyor, hâlâ gasp edilip üçüncü kişilere satılmış mallara çözüm yok.

MICHIGAN'DA G/J HARFLERİ VE TÜRKİYE ERMENİLERİ

Yediğim içtiğim benim olsun, 38 yıl aradan sonra ilk kez gittiğim Amerika'da katıldığım Türk-Ermeni diyaloguna ilişkin gözlemlerimi anlatayım. Burada kolaylık olsun diye "taraflar" terimini kullanacağım ama bundan "takımlar" anlaşılmasın.

1) Michigan Üniversitesi Ann Arbor yerleşkesinde yapılan konferansta, konuşmalar dışında, 22 tane bildiri verildi. Bunların her biri ciddi çalışma ürünleriydi ve üzerlerine yapılan tartışmalar cidden yüksek bilimsel düzeyde oldu.

2) Türk tarafının milliyetçi söylemle konuya "Ne yapmışız? Kim yapmış? Asıl onlar bize yaptılar!" diye yaklaşmayan akademisyenlerden oluşmasına karşılık, Ermeni tarafı diasporanın radikalliğiyle tanınmış akademisyenlerini içeriyordu.

Bununla birlikte, ki burası çok önemli, içlerinden bir tanesi hariç hiçbiri Türkleri açıkça suçlayan bir üslup kullanmadı; o kişinin konuşmaları da Ermeniler arasında pek sempatiyle karşılanmadı. Katılımcılar konunun ve ortamın kırılganlığına özen gösteren çok ölçülü bir tutum sergilediler. Hatta en radikal diasporacılardan olarak bilinen Prof. Hovannissian son derece olumluydu ve "Hep kötü şeylerden bahsetmekten bıktım; bu bildirimde iyi şeylerden bahsedeceğim," diyerek Ermenilere yardım eden Türkler üzerine bir bildiri okudu. Yani sizin anla-

yacağınız, tartışma bol oldu ama zerre kadar kavga gürültü çıkmadı (hatta bendenizin konuşurken verdiği "cinsel ilişki"yle ilgili örnek –ileride anlatırım– sırasında dahi!).

"Jenosit" ve "diaspora" terimleri

3) Ermeni tarafı hep 1915 olayları üzerinde durdu. Türk tarafı ise 1915'in cereyan ettiği ortam üzerinde. Ermeni tarafı bu ortamı incelemeye yanaşmadı, çünkü anlaşılan 1915'i sulandıracağından ve dikkatleri jenosit kavramından başka taraflara götüreceğinden çekindi. Hatta Cengiz Çandar şöyle dedi: "Üç gün boyunca hep Türk milliyetçiliğini inceledik. Oysa kronolojik olarak önce gelen Ermeni milliyetçiliğini de ele almalıydık."

Diğer yandan, Ermeni tarafı jenosit (İngilizce, *genocide*) sözcüğünü (konferansı düzenleyen Fatma Müge Göçek'in deyişiyle "*G-word*"u) karşı tarafa mutlaka telaffuz ettirmeyi amaçlayan bir üslup izledi, Türk tarafı ise bu sözcüğü kullanmaya yanaşmadı.

4) Diasporamn en çok dikkatimi çeken tavrı şuydu: Sürekli olarak 1915 üzerinde konuştu, bugüne hiç gelmedi ve dolayısıyla Türkiye Ermenileri konusuna hiç yaklaşmadı. Onlardan söz ettiği tek anda da, Türkiye Ermenilerini "diaspora" saydığını belirtti.

Oysa bu tutum, bizzat diaspora teriminin anlamıyla çelişiyordu: Diaspora Osmanlı'nın Anadolusu'ndan gitmemiş de nereden gitmişti, Ermenistan Cumhuriyeti'nden mi? TE kendi "tarihsel mekan"mda yaşamıyor da hangi mekanı tarihsel toprak sayıyordu? İstanbul Ermenilerinin ancak Kayseri, Diyarbakır veya Talas söz konusu olduğunda diaspora sayılabileceği doğru değil miydi?

Diasporanın Türkiye Ermenileri hakkındaki bu ilginç tutumu, Hrant Dink'in toplumsal bir turnusol kâğıdını daha önce sözünü ettiğim radikal kişiye banması üzerine epey vahim bir biçimde ortaya çıktı: "İki şey söyleyeceğim, hangisinin daha önce gerçekleşmesini arzu ettiğinizi söyleyin: 1) Türkiye "jeno-

sit" sözcüğünü telaffuz etmeye başlasın 2) Türkiye'de demokrasi gerçekleşsin." Sorusuna cevap alamadı.

Türkiye Ermenilerinin Ermeni Sorunu konusundaki olağanüstü rasyonel tutumunun, konferansın (ve diasporanın) ılımlı havasında çok etkili olduğunu düşünüyorum ve daha da ötesi, bu sorunun gitgide mantığa uygun bir kanala girmesinde başlıca rolü oynayacağını sanıyorum. Nitekim Hrant (Dink) şöyle söylediğinde de hiçbir itiraz duyulmadı: "İki klinik vaka karşısındayız. Biri travma manisinden, diğeri paranoyadan mustarip. Bu hastalıklardan bizi Fransız veya ABD parlamentoları kurtaramaz." Ve son oturumda, daha önce *Agos*'ta yazdığı "Su çatlağını buldu" öyküsünü anlattığında, salonda birden fazla kişi gözlük camlarını siliyordu.

Kazasız belasız bitirdik derken, pantomim halka açık yapılan kapanış oturumunda koptu. Michigan Üniversitesi'nden bir tıp profesörü (Türk olduğunu sonradan baş başa konuşurken söyledi), "Biz vergi mükelleflerinin parasıyla, kamusal bir kuruluşta nasıl kalkar da halka kapalı toplantı yaparsınız?" diye sorunca ortalık bir anda alevlendi. Koca salon söz almayı falan bıraktı, "üniversite özerktir bal gibi yaparız" ve "hayır efendim yapamazsınız" diye karşılıklı atışma başladı. Yazarınız söz alarak şöyle etti: "Efendim, bu soruyu sorarak büyük bir hizmette bulundunuz, çünkü böyle nazik bir konuyu tartışırken dinleyici alsaydık konferansın neye benzeyeceğini görmemizi sağladınız. Siz açık kalp ameliyatı yaparken kaç seyirci alırsınız bilemiyorum ama biz burada iki kalbi birden açtık ve galiba tribünlere oynanmadığı için sakin çalıştık."

Bildirileri *Agos* sanıyorum yayımlayacak. Bence en önemli bildiri, Ermenistan Cumhuriyeti eski cumhurbaşkanı Ter Petrosyan'ın Türkiye yakını politikalarının mimarı Gerard Libaridian'nmkiydi.

Michigan'da *Agos* muhabbeti

Önce benim bildirimin özetinin özeti:

I) 5-6 yıldır Türkiye'de Ermeni kimliği çok köklü bir yeni-

den yapılanma süreci yaşıyor. 20 kadar Ermeni yazar yayın yapıyor. Ermeniler hakkında 60'tan fazla kitap vitrinde. Her an televizyondalar. BBG'de halk jürisi, durup durup haç çıkaran Edi'yi kazanan ilan etti. Bu bir Rönesans'tır ve temel yaratıcısı da haftalık *Agos* gazetesidir.

II) Ama Rönesans ("yeniden doğuş") olabilmesi için önce ölmek gerek. *Agos*, Ermeni cemaatinin 1970'ler, '80'ler ve '90'larda yasadığı travmalar yüzünden öleyazdığı bir ortamda yayımlandı. Bu cemaatin '70'lerde ASALA, '80'lerde PKK ("Ermeni Uşakları"), '90'larda da Karabağ'ı işgal eden Ermenistan yüzünden sürekli suçlanması büyük travma doğurdu. Cemaat içine kapandı ve kendini soyutlayarak korumaya girişti. Ama koruyamadı. Bir yandan kimliğini yitirmeye, bir yandan da göçle erimeye başladı.

Bu ortamda *Agos* 1) Cemaate karşı suçlamalara cevap vermek 2) Cemaat içinde iletişimi sağlamak 3) Ermeni entelektüel yetiştirmek için yayıma başladı.

III) *Agos*'un gözlem ve tezleri şunlar: 1) Kendini soyutlamak, kimliği korumaya ve erimeyi önlemeye çare olmuyor 2) Cemaat asimile olmamak (kimliğini yitirmemek) için entegre olmalıdır (kimliğini koruyarak çoğunlukla kaynaşmalıdır) 3) Cemaat tarih boyunca kendisini kullanan ve sonra felakete terk eden dış dinamiğe (yabancı ülkelere) değil, çok yavaş gelişen ama daha sağlam olan iç dinamiğe (ülkedeki demokrasiye) güvenmelidir 4) Cemaat, haklarını "azınlıkların korunması" (uluslararası güvence altında özel azınlık hakları) üzerine değil, "ayrımcılığın önlenmesi" (ülkede gerçek eşitlik) üzerine bina etmelidir 5) "Türk-Ermeni ilişkileri 1915 m. derinlikteki kuyudan çıkartılmalıdır" (Ermeni katliamı konusu odak noktası olmaktan çıkartılmalıdır); "jenosit" tarihsel değil, siyasal bir terimdir ve diyalogu önlediği için kullanılmamalıdır 6) Türkiye Ermenileri diaspora değildir; Türkiye, Ermenistan kadar anavatandır.

IV) *Agos*'un önemi ve etkisi şu noktalardan geliyor: 1) Çizgisinin doğallığı ve tarafsızlığı: Hem devleti hem cemaati hem diasporayı eleştiriyor 2) Amaçlarını gerçekleştirmiş ve aşmış ol-

ması (Türk çoğunluğun cemaate ilgisi ve desteği muazzam arttı; cemaat içi katılım yükseldi, entelektüeller yetişti) 3) İlkelerinin, insan ve azınlık hakları konusundaki çağdaş eğilimlerle tamamen uyuşması.

V) Gazetenin büyük katkıları şunlar: 1) Türk-Ermeni ilişkilerine: Ermeniler hakli olarak büyük bir burukluk hissi içindedirler. Ama bundan bir an önce kurtulmalı ve birlikte nasıl yaşanacağı üzerine düşünmelidirler 2) Türkiye'ye: *Agos* hem Türkiye'deki insan haklarına hem de Türkiye'nin en büyük sorununa katkıda bulunmaktadır. Çünkü Kürt sorunu ancak Kürtlerin kendi kimliklerini koruyarak Türkiye'ye entegre olmalarıyla çözülebilir.

Kuşkular çok, sorular çok...

Gelen sorular çok sayıda ve çeşitteydi. Örneğin biri "asimilasyon" ile "entegrasyon"dan ne anladığımı sordu. Şöyle anlattım: "Asimilasyon Türk kahvesi değirmenine benzer. Her biri birbirinin aynı olan kahve tozcukları üretir. Yani toplumsal belleği sıfırlar; kimlik bırakmaz. Entegrasyon ise çoban salatasına benzer. İçine domates, yeşil biber, kuru soğan ve maydanoz konur (kokusunu değiştireceğinden, salatalık zinhar konmaz), üzerine de zevke göre zeytinyağı-limon veya zeytinyağı-sirke dökülür. Salatanın lezzetini bu sos verir ama domates domatesliğini ve biber biberliğini kaybetmez. Burada sos üst kimlik, domates vs. ise alt kimliktir. Mesele budur. Türkiye Ermenileri kimliklerini koruyarak toplumun bir parçası olmak istiyorlar".

California Üniversitesi'nden (UCLA) Prof. Richard Hovannissian sordu: "İstanbul Ermenileri gittikçe diasporaya benzemeye başlamıyorlar mı?" Dedim: "Tabii başlıyorlar. Ama Müslüman Türkler Amerikan kültürü tarafından belki de daha hızlı asimile ediliyorlar küreselleşme yüzünden." Kafasını salladı onay makamında.

Konferansı Fatma Müge Göçek'le birlikte düzenleyen, Chicago Üniversitesi'nden Prof. Ronald Suny sordu: "Yeniden yapılanma dediniz. Nereden nereye doğru yapılanma?" Demek

ki, iyi anlatamamışım diye düşünüp, şöyle söyledim: "Gönüllü segregasyonu (ayrımcılığı) terk edip, olumlu kimlik (*positive identity*) edinerek topluma katılmaya dayanan bir yeniden yapılanma."

Emekli Prof. Vahakn Dadrian her zamanki gibi kuşkuluydu: "*Agos* ne gibi yasaklamalarla karşılaşıyor?" Hrant Dink'le birlikte koro halinde cevap verdik: "Diğer gazeteler hangileriyle karşılaşıyorsa, onlarla." Ben ekledim: "Türk devleti eşitlikçidir. Herkese yaptığı baskılardan *Agos*'u da yoksun bırakmaz, nemalandırır." (Bu satırları okuyan sevgili genç kardeşlerim; bu kelime nemaaa diye uzun okunur, lütfen öğreniniz.)

Şimdi hatırlayamadığım birisi sordu: "Neden Türkiye'de daha fazla çoğulculuk olamıyor?" Dedim: "Çünkü Türkiye hâlâ Sevr paranoyasını üzerinden atamadı. Üstelik 1980'lerin sonunda yeniden parçalanma sendromuna düştü. Kendine güveni geldikçe demokratikleşecek. Bizim anlatmakta güçlük çektiğimiz şu ki, 'parçalanmamak' için demokrasiyi geciktirmek, vatandaşların gönüllü değil zorunlu vatandaş olması sonucunu doğurduğundan, ülke birliğinin lehine değil kesinlikle aleyhine oluyor. Gerçi kimileri bu sendromu demokrasiyi önlemek için kullanıyor, ama temel olay bu değil."

New York Üniversitesi'nden Prof. Paul Boghossian bunun üzerine sordu: "Bu korku bir sebep mi, yoksa bahane mi?" Bunun üzerine bendeniz, "jenosit" ve "Sevr" sözcükleriyle Türkiye üzerine durmadan gelindiğinde, sanıldığının aksine Türkiye'nin demokratikleşmesine hiç de katkıda bulunulmadığını canlı bir örnek (sado-mazoşist –SM– ilişki örneği) vererek anlattım. Ayrıntısını boş verin.

Masadakilerin yüzlerinden anlaşıldığı kadarıyla biraz fazla canlı, hatta heyecanlı bir örnek vermiş olduğumu söyleyebilirim ama iyice anlaşıldığından pek kuşkum yok doğrusu.

Libaridian

Konferanstaki en önemli tebliğin, bence Gerard (Jirayr) Libaridian'ınki olduğunu yazmıştım.

Libaridian, her şeyden önce, çok güzel bir insan. Usulcacık bir konuşması ve ipek kadife gibi bir üslubu var. Vardığımızın ikinci gecesi Hrant Dink, Hrant'ın kızı Delal, *Agos*'un New York muhabiri Ayda Erbal, Cengiz Çandar ve Feyhan'la beni evine davet etti. Hatta tek arabaya sığmadığımız için gidiş ve gelişte ikişer sefer yaptı. Orada Libaridian'ın Maraş kökenli eşi ve ayrıca yine çok sıcak bir insan olan, yine Maraş kökenli Kaliforniyalı ortopedist François Antounian'ın da katılmasıyla pek zevkli bir gece geçirdik. Allahtan, yanıma bir büyük Tekirdağ alıp götürmüştüm, o geceye kısmet oldu.

Gerard Libaridian.

İpek, kadife gibi üslup dedim ama konuştukça insan, Libaridian'ın bu yumuşak üslubu altında çok iradeli, çok sağlam, çok kararlı ve üstelik çok önemli bir kişinin yattığını görmekte gecikmiyor. Şimdi nakledeceğim konuşmasının yanı sıra şunu da hemen aktarayım ki, Libaridian örneğin Lübnan'a gidemiyor. Taşnakların vurmasından çekindiği için. Neden? Çünkü Libaridian Türk-Ermeni ilişkilerinin iyi olmasının her iki tarafın da çıkarına olduğuna yürekten inanmış ve bunu gücü yettiğince uygulamış bir politikacı. Türkiye'yle iyi ilişki kurmak için çok uğraştığını defalarca anlattığım, Ermenistan Cumhuriyetinin ilk devlet başkanı Levon Ter Petrosyan'ın arkasındaki beyin Libaridian idi. Ter Petrosyan'ın yaptığı inanılmaz girişimlerin hepsinin ardında onun imzası vardı: Taşnak faaliyetlerini dondurmak, liderlerini uyuşturucudan mahkûm ettirmek, PKK'yı Ermenistan'dan çıkarmak, Ermenistan anayasasına jenosit maddesini koydurmamak, en önemlisi de diasporayı dolaşıp sakinleştirmek (Yine hatırlayacaksınız, Türkiye ne yazık

ki, bu yaklaşımlardan hiçbirine olumlu cevap vermedi ve sonuçta Rusya'nın da yardımıyla Taşnak, Ter Petrosyan'ı düşürerek yerine bugünkü lider Koçaryan'ı geçirdi).

Elimizde yazılı metin henüz yok ama verdiği bildiri de Libaridian'ın Türk-Ermeni ilişkilerindeki temel felsefesini aynen yansıtan nitelikteydi. Dikkatle dinleyebilmek için yeterince not alamadım fakat anımsayabildiğim kadarıyla (umarım yanlış bir şey yazmam) şöyle özetleyebilirim:

Ter Petrosyan zamanında ilişkiler iyi gitti. Türkiye, Kelbacar'ın işgaline kadar Dağlık Karabağ'ın alınmasına büyük bir tepki göstermedi. Sadece, birtakım yerlerden çekilmemizi istedi. Ama bu olaydan sonra önkoşullar ileri sürmeye başladı: jenosidin reddedilmesi ve Karabağ'ın boşaltılması. Türk medyası da yalnızca Ermeniler ilerlediği veya bombaladığı zaman haber yapıyordu.

Diplomatik ilişkinin kurulamayışı iki sonuca yol açtı. Birincisi, Türkiye'nin bölgede politika üretmesini engelledi; ikincisi, Ermenistan'ı Rusya'ya mahkûm etti. Bu sonuçların alınmasında Azerbaycan'ın Türkiye'yi tehdit etmesi önemlidir: "Eğer Ermenistan'a bir sınır kapısı açarsanız Bakü-Ceyhan boru hattını unutun," dediler.

Sonuçta, Ter Petrosyan düşüp de yerine Taşnak destekli Koçaryan gelince, Türkiye önkoşullarını kaldırsın diye Ermeni tasarıları projesini devreye soktu. Başarısız olmuştur. Gerçi Koçaryan medya aracılığıyla "Ermenistan'ın Türkiye'den toprak talepleri yoktur" dedi ama Türkiye bu hava içinde ciddiye almadı.

Ben hiçbir zaman jenosit söylemi yanlısı olmadım. Politikamız da öyleydi. Bunun gerekçeleri çoktur: Bir kere, bu söylem Ermenilerin bağımsız olmalarını engellemek için kullanılıyordu. İkincisi, birinci Ermenistan Cumhuriyeti'nin hataları tekrar edilmemeliydi, yani dört komşudan üçüyle savaş halinde olamazdık. Üçüncüsü ve hepsinden önemlisi, mazlumluk edebiyatı üzerine bir ulus inşa edemezdiniz.

Sınır meselesi

Bildiriden sonra 1921 Kars Antlaşması hakkında çok önemli bir soru geldi (Konuya aşina olmayanlar için hatırlatayım:

TBMM hükümeti, Sovyetler'le imzaladığı ve Misak-ı Milli'yi ilk kez tanıyan 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması'ndan sonra, Sovyet etkisi sonucu 13 Ekim'de Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'la aynı nitelikte bir anlaşmayı Kars'ta imzalamış ve bugünkü sınır çizilmişti. Ermenistan'daki milliyetçi unsurlar bu sınırı reddettiklerinden, sorulan bu soru çok önemliydi). Libaridian, yine özetle, şöyle yanıtladı:

"Ter Petrosyan zamanında Türkiye'yle yaptığımız diplomatik ilişki protokolünde sınır değişikliğiyle ilgili hiçbir şey yoktu. O sırada bizim parlamento Kars'ı geçersiz ilan etme eğilimindeydi. Gidip kendileriyle konuştum. 'Bir antlaşmayı geçersiz ilan edip ondan sonra da Türklerin ona sadık kalmalarını bekleyemezsiniz. Türk tankları harekete geçerse ne yapacaksınız?' dedim. Koçaryan'a Taşnak desteği Ermenistan'a çok zararlı olmuştur."

Bütün bu sözleri okuduktan sonra, zamanında Ter Petrosyan'ın (yani Libaridian'ın) politikalarına en ufak bir el uzatmamış olan Türk politikacılar bilmiyorum iç burkultusuna uğramışlar mıdır.

İşin vahim tarafı, aynı hata şu anda da devam ettiriliyor. Dışişleri Bakanlığı'nın Ermenistan'a sınır kapısı açma politikası kabinede "Bir de Azerbaycan'a soralım" inanılmazlığıyla öldürülüyor ve böylece Taşnak yönetimi Türkiye Cumhuriyeti desteğiyle iktidarda tutuluyor. Hey gidi hikmeti kendinden menkul "büyük" politikalar, hey.

Agos, 22, 29 Mart ve 5 Nisan 2002

2011'de not: Ermenistan sınırı hâlâ kapalı. Bir arpa boyu yol gidilmedi. Üstelik Ermenistan'dan görülmesi için yapılan İnsanlık Anıtı Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın emri üzerine yıkıldı.

AVUSTRALYA'DAKİ ERMENİLER

Sydney'de Avustralya Alevi Kültür Merkezi'nin, Melbourne'de de Avustralya Türkiyeliler Kültür Merkezi'nin konuğu olarak yaptığım yaklaşık yirmi günlük geziden sonra vatana avdet etmiş bulunuyorum.

Başlığımızın konusuna geçmeden önce, "Bu dernekleri nereden tanıyormuş da gitmiş?" dedikodularına sebep olmamak için kısaca anlatayım: Avustralya'daki çok kültürcü devlet politikası sonucu, devlet radyosu SBS bu ülkede konuşulan tüm dillerde yayın yapıyor (bakın, ne bölücü radyolar var!). Bu 68 dildeki yayından biri de Türkçe. Her gün bir saat Türkçe haber ve müziğin yanı sıra pazartesi günleri de haftanın yorumu yayınlanıyor. İki yorumcu var; biri Prof. Emre Kongar, diğeri bendeniz. Oradan tanıyorlar. İki haftada bir çıkıp çıkıp konuşan ve bol bol atıp tutan bu zat kimdir diye merak etmişler, sağ olsunlar davet ettiler, durum bu. Daha sonra beni ve Feyhan'ı ne biçim şımarttıklarını anlatacağım. Ama bu hafta, önce, orada rastladığım çok hoş bir sürprizi nakletmeliyim: Türkiye'den gitmiş Ermeniler.

Çok hoş sürpriz diyorum, çünkü onlardan gördüğümüz hiç beklenmedik ilgi hani tam "Allah inşallah herkese nasip eder" cinsindendi.

Markar Özbenyan

En ilginçleri olduğu için evvela Ankaralı Raffi'yi anlatmalıyım. Ama bu Raffi (yani Gençlerbirliği yöneticilerinden Refai veya Rıfat; artık bilmem kimler utansın!) öyle kolayına anlatılabilecek bir âdem değil. Ona ayrı bir yazı ayırmak gerek. Onun için, kronolojik sıraya uyalım ve Markar Bey'den başlayalım. Markar Özbenyan, Sydney'in en yüksek binasının (kulesinin) giriş katında oğlu Ari'yle birlikte kuyumculuk yapıyor. Ari (ve tanışamadığımız kardeşi) çok küçük yaşında gelmiş buraya ama şakır şakır Türkçe konuşuyor. Annesine, "Bu nasıl oluyor?" diye sorduğumda cevap şuydu: "Çocuklar kendi aralarında İngilizce konuşurlar. Ben Ermenice konuşur, Ermenice cevap alırım; Markar Türkçe konuşur, Türkçe cevap alır." Buradaki Türk kolonisinin bu konuda çok büyük sorun yaşadığını parantez içinde ilave edeyim de, siz anlayın.

Markar Bey bizi kulenin tepesinde 360 derece dönen lokantaya götürmeden önce: "Senin bir kat yukarıda bir hayranın var, 'Mutlaka göreyim' dedi, ona bir uğrayalım!" dedi. Bir kat çıktık, opal satan başka bir kuyumcuya girdik. Meğer o da Ermeniymiş. Ne dese beğenirsiniz, "Hoş geldin Baskın Bey. Ben

Kuyumcu Markar Özbenyan ve eşi, Sydney 2001.

senin programını hiç kaçırmam; (kasanın yanındaki küçük radyoyu gösteriyor) işte şu radyodan dinlerim. Dinlerken müşteri gelir diye kapıyı kilitlerim, sonra açarım." Yahu, Melbourne'de konsolos muavinliğinden yeni dönmüş eski bir Mülkiyeli öğrencim var, biz buradan hareket etmeden önce kendisinden bilgi alıyoruz, "Hocam, siz orada Tarkan kadar ünlüsünüz," demişti de, "Dalga geçme ulan," diye kovalamıştım. Hey Yarabbim bu kuluna neler nasip ediyorsun...

Sydney'den kalktık, Melbourne Havaalam'na geldik, karşılayanlar arasında Ankaralı Raffi ve İstanbullu Avedis. Ertesi sabah Raffi, oğlu, kızı, damadı, gelini, torunu (vallahi aynen) bizi iki arabayla alıp kentin kumarhanesine kahvaltıya götürdüler. Raffi kulağıma eğilmiş, ne diyor bu diye dinliyorum, demez mi ki, "Biz yengeye bir ufak hediye getirdik, acaba nasıl versek?". Hey Yarabbim bunlar nasıl işler...

Otele telefon geliyor, Ara Bey aramakta. *Agos*'tan duymuş geleceğimizi, akşam evine yemeğe davet ediyor, "Karım yemekleri yapmaya başladı," diyor. Konferans veriyorum, Sydney'de ve özellikle Melbourne'de bir grup Ermeni geliyor dinlemeye. Gayrimüslim vakıflarının durumunu ve gayrimüslimlerin niye polis, jandarma, yüksek hâkim olamadığını soruyorlar. İçlerinden biri, Markar Arzumanyan, sorulardan önce verilen arada yanıma yaklaşıyor, cebinden ufak bir paket çıkarıyor, "Size layık değil ama," diyor. Bir Parker kalemin üzerine adımı yazdırmış...

Avustralya'daki Türkler oraya çok iyi uyum sağlamış. Çok mutlular, insanı çok memnun edici durumdalar. Ama mesafe çok uzun (uçakla 24 saat), masraf çok fazla olduğu için nadiren gelebiliyorlar. Burada tanıştığım Ermeniler iki yılda bir geliyorlarmış vatana. Gel de, Hrant'ın "Su çatlağını buldu..." öyküsünü anımsama...

Adam gibi bir adam: Rıfat, Refai... veya Raffi

Bodrum'dayken bizim Ahmet demişti ki, "Adam gibi bir adam tanımak istiyorsan, benim Ermeni dostum Rıfat'ı bulacaksın."

O beni buldu. Melbourne'de karşıladı, konferansıma geldi,

bin kere otele uğradı, yemeğe götürdü, uğurladı. Daha havaalanmdayken sordum, "Senin asıl adm ne yahu?" dedim, "Rafael, hocam; Raffi de derler" dedi. Gençlerbirliği üyelik kartına gözüm takıldı, adı soyadı olarak "Refai Demircan" yazıyor.

Raffi, Ankara-Keçiören 1948 doğumlu. "İsmim Rafael. Yanında kolonyacı çırağı olarak işe başlarken kinkayrim [vaftiz babası], 'Rafael zor ve sakıncalı. Rıfat diyelim,' dedi, Rıfat oldum."

Raffi sonra askere gidiyor ama bu askerlik konusunu es geçiyor ilk konuşmamızda. "1968'de Cevdet Sunay'ın genel sekreteri Cihat Alpan'ın torpillisi olarak yaptım," diyor, bırakıyor. Sonunda alıyorum: "İner inmez koğuşçu onbaşı Antepli Yaşar sordu: 'İsmin ne?' 'Rafael.' Tekrar, ismin ne, Rafael deyince, bir tane destekli geçirdi. Yerden kalktım, ağzımı oynatamıyorum. Meğer çenemiz kırılmış. Ondan sonra geç de olsa torpilim işledi, Ankara'ya gönderildim. Hava değişimi alıp bitirdim."

Sonra Ankara Cebeci'de "Lolita"yı açıyor Raffi. "1972'de Cumhuriyet Fırını'nın karşısında, tuhafiye. Çoluk çocuktan generallere kadar çok sevenim var, çok iyi kazanıyorum. Git, beni Ankara'da Gençlerbirliği camiasından, Cumhuriyet Fırını'ndan, Keçiören'deki Mecidiye durağından bir sor, herkes Baba Rıfat der başka bir şey demez. Bu arada, Ermeni olduğumu bilen iki kere seviyor, bunun farkındayım ama güzel hocam, senin *Agos*'ta yazdığın travma yılları geldi çattı. ASALA'sı bitiyor Pekakası başlıyor. Bir kişinin ettiği küfrü hakareti yüz kişi temizleyemiyor. '82'de işim bozuldu. Ben kaderime, ismime, bana o nüfus kâğıdına Ermeni yazana küfür yetiştiremiyorum. Cebeci'nin Baba Rıfat'ı en ufak hatasında Müsü Rafael yapılıyor. Bunu yaşamayan bilmez. Pişkin, kalender, yırtık olmama rağmen dayanamadım ve çocuklarım ne olacaklar diye çok geceler düşündüm ve onlar için buraya geldim."

Raffi göç ediyor

Raffi 1988'de 40 yaşındayken eşi Asgik'i (32), oğulları Aret'le (16) Arev'i (15) ve kızı Selin'i (10) alıyor, arkasında "binlerce akraba, arkadaş, hatıra bırakarak ağlaya zırlaya" Avustralya'ya

geliyor. On beş gün sonra işsizlik sigortasından haftada beş yüz dolar bağlanıyor:

"Güzel hocam, hepimiz çok memnunuz. Ben cumartesi, pazar fırsat buldukça at yarışına gidiyorum; benim için iyi kafa sporu oluyor, çünkü ben alışamadım buraya. Gözüm arkada. Bir Keçiören görüyorum, bir Cebeci. Türkiye'ye ara sıra gidip gelirsem burada oturabilirim, diyorum."

Fakat Asgik midesinden rahatsızlanıyor:

"Röntgen ultrason derken midede kanser çıktı. Geleli on sekiz ay olmuş. Dünyalar başıma yıkıldı. Dil yok, yol bilmem. Dayan Raffi; Allah'ın kollamadığını peygamber sopayla kovalarmış dedik, kolları sıvadık."

Asgik'i hemen hastaneye yatırıyorlar. Altı saatlik ameliyat sonunda midesinin beşte dördünü alıyorlar:

"İyi geçti dediler. Günde sekiz kere yemek yedir, mide oluşacak yeniden diyorlar. İştahı yok. İteleye kakalıya günde sekiz defa azar azar yediriyorum. Kemoterapi başladı. Devlet arkamızda. A'dan Z'ye her şeyimize bakıyorlar. Eşimi hastalık nedeniyle malulen emekli yaptılar. Hastane, doktor, ilaç bedava. Bizim alışık olmadığımız ilgi çabası. Beş-altı ay sonra kadın toparlandı. Kilo alıyor. Çocukların her bir işlerini eksiksiz yapıyorum. Derken, geldiğimizde müracaat ettiğimiz devlet evinin sırası geldi. Asgik çok sevindi. Hep ev sahiplerinden korkar. Okula kırk kilometre ama boş ver hocam, bizim hanım çok iyi. Diyorken, kontrole gitmişiz, doktor bizim hanımın karnına elini bastırdı, adamın suratı buruştu. Şimdi yandık. On kiloluk uru aldılar, eve çıkardık, ama aklını kaybetti. Kimseyi tanımaz. Yemek yemez, su içmez, teskin edici ilaçlar fayda etmez. Sabah çocukları okula götürürken beni bırakmayın diye ağlar. Evden çıkaramam. Çocukların yemeği, çamaşırı, bulaşığı; bende uyku kalmadı, titriyorum. Çocuklar da başlar ağlamaya. Geleni gideni tanımaz. Büyük oğlan okuldan soğudu. Liseyi bitirince kuyumcu çırağı oldu. Bu arada Asgik'in gözleri dışarı fırladı. Üçüncü ameliyatta belinden su alıp tüp taktılar, biraz rahatladı. Biraz yürüyor, yiyor. Ümitleniyoruz. Ama acemi doktor belinden su alayım derken takılan tüpü delmiş, bizim ha-

Raffi ve çocukları, Melbourne 2001.

mm iyice kötüleşti. Dördüncü ameliyatta doktor tüpü gördü, delirdi. Kim yaptı, gidin mahkemeye verin diye bağırıyor. Neyse, yeni tüp taktı ve iş bitti derken hocam, eşime felç geldi. Altını tutamaz oldu."

Sevgili karısı Asgik ölüyor

Bir akşam, bu sefer Raffi sancılanıyor. Eve gelen doktor Asgik'i görüyor, çıkıp gidiyor:

"Sabahına ambulans, iki doktor, dört hemşire bizim hanımı aldıkları gibi hastaneye götürdüler. Doktorun biri demiş ki, 'Hasta gitmiş kalanlara bakalım,' demiş. Beni de kontrole aldılar. Bir uyandım, 'Geçmiş olsun kalın bağırsağından polip aldık,' dediler. Bu sırada hanım hastaneyi birbirine katıyor, evim de evim. Olmaz, ölür diyorlar. Evde ölsün kardeşim. Eve getirdik hocam, eve hastane kurdu devlet. Ben yanından beş dakika ayrılsam 'beni bırakma' diye ağlar. Morfine bağladılar. Devamlı yatıyor. Bir gün morfini ayarlayan doktor geldi, ben kaşıkla su verirken Asgik'in yüzüne baktı, morfini falan bırakıp fırladı.

Anamız bir öksürük, bir daha öksürük derken 22 Aralık 1992 öğlen saat 1'de hayata gözlerini yumdu. Biz başında ağlarken kapı çalındı, hemşireler geldi. Doktor anlamış haber vermiş. İki gün sonra toprağa verdik. Ben isyan ediyorum. Burada papazlıktan kovulma Türkiyeli bir papaz var, bütün paralarını yarışta yemiş, boynuma sarıldı, 'Raffi,' dedi, 'Asgik'in bu dünyada işi bitmiş o artık Allah'a lazım,' dedi. 'Asıl bana lazımdı, bize lazımdı be,' dedim. Öyle değil mi güzel hocam?"

Çocuklar büyümeye başlıyor. İşleri azalıyor. Raffi'ye yemek, bulaşık, çamaşır işleri hafif geliyor artık. Ama meşguliyet azalınca başka şey başlıyor:

"O zaman hocam, ben tozuttum. Mümkün değil duramayacağım. Türkiye'yi arkadaşları aradım, 'Ben geliyorum,' dedim. Oğlanlar, 'Biz Selin'e bakarız, git,' dediler. '93'ün altıncı ayında Türkiye'ye indim. Sivas olaylarıyla aynı gün. Her gün telefon açıyorum çocuklara. Bir gün iyiyiz, ikinci gün iyiyiz, üçüncü gün Selin ağlıyor dediler. Çocuklarım havaalanında karşıladılar ki, yüzleri gözümün önünden hiç gitmez. Allahtan, küçük oğlan da abisinin yanına girdi, o da kuyumcu çırağı oldu. Derken güzel hocam, beni devlet doktoruna çağırdılar. Doktor kadın 'Seni emekli yapmak istiyoruz, ister misin?' dedi. Ben daha hiç çalışmaya başlamamışım. 'İsterim,' dedim. Kadın bana 100'de 95 çalışamaz raporu verdi kale gibi; her yerde geçerli. Ama kursa gitmemi şart koşuyorlar. Bir tane kadın öğretmen, beş tane orta yaşlı kadın talebe, bir de ben. Baktım, haremağası gibiyim, gitmedim. Folklor ekibine de gitmedim. Ama sosyal görevliler peşimde."

Raffi bakıyor olmayacak, kendini toparlıyor. Cumartesi pazar yarışlara başlıyor, çocuklara güzel yemekler hazırlıyor: "Benim oğlanlara tav olan kız çok! Bazen benim evde parti veriyorlar, hiç sıkmıyorum. Ama gözüm hep üstlerinde, çünkü burası gençler için çok tehlikeli; içki-esrar bol. Kızların babaları da çok seviyor bizimkileri. Selin ise yanımdan ayırmıyorum; biz Anadoluluyuz hocam! Bu arada oğlanları çektim kenara, 'Baba,' dediler, 'şu şu kızlar Ermeni, babaları anaları da Türkiyeli.' Doğru gittim, adamlar şaşırdılar ve zıpladılar. Dedim, 'Bu iş

burada biter, formaliteler geriden gelir, merak etmeyin bundan sonra, bunlar sizin de oğlunuz, nişan falan sonra konuşuruz,' ve çıktım. Güzel hocam, bizler kendi namusuna nasıl düşkünsek karşımızdaki insanlar da namusuna onuruna öyle düşkün. 10.06.96'da küçük oğlan Arev'in, 15.07.96'da da büyük oğlan Aret'in nişanlarını yaptık. Ben iyice rahatladım".

Ama kolay iş değil. Bunca sıkıntının bir noktada patlak vermesi kaçınılmaz. Zaten Raffi gençliğinde de "delikanlı" ve "gözünü budaktan esirgemez" biri, üç-dört kere "hadise" çıkartıyor, yarış oynanan işyerlerini "dağıtıyor". Ama polisler götürmüyor. Hem tanınıyor ve seviliyor, hem de "kale gibi raporu" var. Bu arada aklı Selin'de:

Çocukların düğünü

"Bir akşamüstü Selin'i almaya okula gittim, bir baktım kucağında kocaman bir buket kırmızı gül, yanında oyuncak bir beyaz ayı. 'Bu ne kızım,' dedim, 'Abilerim akşama söyleyecek baba,' dedi. Akşam oğlanlar dediler, 'Baba Albert var ya,' eee var, 'İşte,' dediler, 'o Selin'e arkadaşlık teklif ediyor, senden izin istiyor.' Ulan Selin daha 17 yaşında yok be. Ben arkadaş falan tanımam! Neyse, Albert geldi, bizim şimdiki damat, Kayserili. 'Gel lan, ne iş yaparsın?' 'Diş doktoru abimin yanında diş teknisyeniyim.' İyi, zaten benim ön dişler takma, sallanıyorlar. 'Anan baban biliyorlar mı, gördüler mi?', 'Gördüler.' 'Nerede gördüler?' 'Orada, burada, plajda.' Güzel hocam, adamlar Kayserili; kızımı yarı çıplak görüp öyle karar vermişler. Albert'e 'Git lan babanı gönder,' dedim. Babası önce bir naz yaptı, oğlana hemen bir siktir çektim, uçtu gitti, hemen sözünü kestik '97'nin dördüncü günü. Arkasından büyük oğlanın düğününü 24.05.97'de, küçüğünkini 08.06.97'de yaptık. Düğünler çok güzel oldu. Herhalde millet çok içmişti, salya sümük ağlayıp bizi de ağlattılar. Selinim de liseyi bitirince 10.05.98'de onu da nişanladım. Arkasından düğününü yaptık. Millet herhalde bu sefer daha çok içmişti, ben de ilk defa bu kadar sarhoş olmuşum, hep beraber beni ortaya aldılar, çocuklarımla birlikte yerlere yatırdılar. Bu arada 8

Ocak 2000'de işte bu ilk torunum Cesinta doğdu. Göbek adı da Ermenice galiba. Aret'le Arev'e de bir altın zincir atölyesi açtık hiç sermayesiz, biraz da borçla. Hiç ummadığımız kadar iş oldu, çok sevindik tabii. Benim yine Türkiyem geldi ama göndermiyorlar. 'Aman baba, hele dur.' Burada onların çok işine yarıyorum ve keyifleniyorum. Bir de ikinci torunum oldu 15 Aralık 2000'de, Olivia. Onun da göbek adı Ermenice galiba. Güzel hocam, Allah'tan bir şey isterdim: Ben konuşamadım, çocuklarım konuşamadı, bari torunlarım Ermenice konuşsun dedim. Vallahi İngilizce, Ermenice, Türkçe üç dil konuşuyorlar."

Raffi'nin bir mektubu geldi dün. El yazısıyla yazıp faksla yollamış:

"Güzel hocam, canım hocam, bugün Selin'in evinin tadilatı bitti. 'Önce beni yerleştir,' diye bir senedir Türkiye'ye göndermiyordu. Ben gidecem derken siz geldiniz. Sizin gibi bir insanın dünyanın bir ucunda benim gibi unutulmuş bir insana gösterdiği yakınlık benim hayatımın bombası oldu. Hiçbir şey beni bu kadar sevindiremezdi. Hocam ben şimdi kendime geliyorum. Allah sizleri ve sizin gibileri insanlığın başından eksik etmesin. Selamlar, sevgiler, hürmetler, güzel hocam."

Asıl bizden sana selamlar, sevgiler, hürmetler be, güzel insan Raffi! Bizim Ahmet haklıymış. Adam gibi adam Raffi...

Agos, 3, 10 Mayıs 2002

2011'de not: Türkiye'den kim gittiyse Raffi kendini paraladı. Siz gidin, size de paralar. Ama durumlar çok parlak gitmiyor şu sıralar; telefondaki konuşmalarımızdan anladığım. Oğlanların kuyumcu işi kapandı; çünkü Güneydoğu Asya ve Çin rekabetine dayanamadılar. Raffi'nin polip ameliyatlarının sayısını da artık tutamaz oldum...

SAĞIRLAR DİYALOG(SUZLUĞ)U

Hani, ağanın biri ile yanında çalışan köylüsü at arabasıyla tren istasyonundan köye gidiyorlarmış. Şımarık ağanın canı sıkılmış, "Eğer yoldaki şu sığır tersini yersen bu araba senin olur," demiş. Köylü fakir; öneri çekici gelmiş. İnip yemiş. Bunun üzerine ağa dizginleri ona vermek zorunda kalmış. Yola devam etmişler, ama köylü rahatsız; kendini aşağılıyor. Bir taneye daha rastlayınca, ağaya dönmüş: "Ağam, ye şunu, arabayı geri veririm," demiş. Ağa bin pişman, hemen inip yemiş, arabanın dizginlerini de geri almış. Biraz gittikten sonra birbirlerine bakmışlar, ikisi de aynı anda şöyle demiş: "Biz bu bokları niye yedik?!"

Güldünüzse, ciddileşelim ve konumuza gelelim.

Ermeniler Anadolu'nun otokton (eskiden beri yaşayan) halkı olduğuna göre, Türk-Ermeni ilişkileri, Türkmenlerin 10. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya gelmeleriyle başladı. İki halk çok iyi geçindiler. Dahası Türk devleti, İstanbul'u alıp imparatorlaşma sürecine girince, Ermenilerin ticari ve sanatsal/zanaatsal becerilerine büyük ihtiyaç duydu. Onları İstanbul'a göç ettirerek bir Patriklik etrafında topladı (1461). Bu göçte, aynen Yahudilerin 1493'te İspanya'dan getirtilmeleri gibi, İstanbul'un başat gayrimüslim azınlığı Rumları dengeleme amacını da açıkça görmek mümkündür.

1821'de Yunan ayaklanması/bağımsızlık savaşı başlayınca Ermeniler "Millet-i Sadıka" diye anılacak kadar önem kazandı. İstanbul'dakiler hariciyede Fenerli Rumların yerini aldılar. Anadolu Ermenileri ise eskiden beri bölgedeki Çerkez ve özellikle Kürt aşiretlerine haraç ödemek suretiyle yaşayıp giderlerdi.

19. yüzyıl sonuna doğru, İstanbul Ermenilerinin durumu değişmemekle birlikte, çok çeşitli etmenler sonucu (Osmanlı'da toprak düzeninin bozulması ve iltizamın başlaması, Batı'nın ucuz ve kaliteli malları yüzünden el tezgahlarının kapanması, 1877-78 Rus Savaşı'nın bölgeyi perişan etmesi vs.), Doğu Anadolu'da aşiret haraç ve baskısı dayanılmayacak ölçüde arttı. Bu sırada, bir yandan Rusya'nın diğer yandan Fransız devriminin etkisi Ermeni diasporasma ve oradan da Osmanlı Ermeni aydınlarına ulaşmış, Ermeni ayaklanmalarına ve ardından da Ermeni partilerinin (Taşnak, Hınçak vs.) kurulmasına yol açmıştı. Buna tepki gösteren Osmanlı yönetimi kimi Kürt aşiretlerini Hamidiye Alayları biçiminde örgütleyerek bu milliyetçi hareketleri bastırmaya yöneldi. İttihat ve Terakki de aynı politikaya devam ederek, sonunda Anadolu'nun bile kaybedilebileceği paniğinin yaşandığı bir kaos ortamında, işleri 1915 katliamına dek vardırdı.

Perde tekrar açıldığında Birinci Dünya Savaşı bitmişti. Tehcirin ertesi yılı imzalandığı halde Sykes-Picot gizli antlaşmasında (1916) Ermenistan'a bir yer vermeyi aklına bile getirmemiş olan İngiltere, 1917'de patlayan komünist devrim üzerine alarma geçerek, Karadeniz'e de açılan geniş bir alanda Ermenistan Cumhuriyeti'ni Sevr'de (10 Ağustos 1920) tampon olarak kurdurdu.

"Büyük Ermenistan" kuruluyor

Ermenistan'ın kurulması, Ankara'nın başlattığı bağımsızlık savaşı üzerinde çok önemli bir diyalektik etki yapacaktır: Başkan Wilson'un Kasım 1920'de çizdiği Büyük Ermenistan artık kuzeybatıda Giresun'a, daha güneyde Erzincan'a, oradan Muş'a, oradan Van Gölü'nün güneyine kadar uzanmaktadır. Yani bir

yandan Lazlarm ve özellikle de Kürtlerin yaşadığı topraklarla çakışmaktadır. Bu durum özellikle Kürtlerin Ankara etrafında kenetlenmesini, yani Kurtuluş Savaşı'nı güçlendirecektir. Üstelik arkada kalan Ermeni mallarının üzerine oturan Kürt aşiret beylerinin bunları geri vermek istememeleri de doğaldır. Nitekim uygulanamayan Sevr'in 88. maddesi Ermenistan'ı tanımakta, 89. madde onun sınırlarını kabaca saptamakta, 144. madde de Ermeni mallarının geri verilmesini düzenlemektedir.

Ankara ve Erivan hemen savaşa tutuştular. Ankara, ilk askerî ve diplomatik başarısını da burada kazandı. Gümrü, 2 Aralık 1920'de imzalandı. Aynı gün, Kızıl Ordu Erivan'a girecek, Gümrü'yü geçersiz kılarak ülkeyi Sovyetler'e katacaktır.

Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin birinci perdesi Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesi üzerine açılmıştı, ikinci perdesi de Soğuk Savaş'm bitmesi üzerine açıldı. Ama arada çok şey oldu. 1973'te Ermeni diasporasmm ASALA örgütü Türk diplomatlarını öldürmeye başladı. Bu terör 1983'te Orly olayıyla sona erdikten sonra diaspora 1915'in intikamını almak ve Türkiye'ye jenosit söylemini kabul ettirmek için yeni bir strateji izlemeye koyuldu. Çeşitli ülkelerin parlamentoları ile çeşitli uluslararası örgütlere verilen Ermeni tasarıları Türkiye'yi ciddi biçimde sarstı.

Bu tasarılar, Ermeni diasporası açısından maliyeti olmayan ve büyük kâr getiren dâhiyane bir buluştu. Çünkü hem diaspora bulunduğu üçüncü ülkeler içindeki siyasal etkisini artırıyor hem böyle bir milli dava onun o ülke içinde asimile olup gitmesine önlüyor hem de Türkiye büyük sıkıntılara sokuluyordu.

Diasporanm yaşadığı üçüncü ülkeler için de durumun getirisi büyüktü. Çünkü politikacılar el kaldırıp bir tasarıyı oyladıkları zaman hem belli bir seçmen desteğini garanti etmiş oluyor hem de Türkiye'ye karşı kullanılacak önemli bir siyasal hatta ekonomik koz elde ediyorlardı: Bu tasarıları o yıl geçirmemeye çaba harcamak, Türkiye'den ihale alacak şirketler için çok yararlı bir bonservisti.

1991 sonuna kadar böyle gelindi. O tarihte çok önemli bir olay oldu: SSCB dağıldı ve ikinci Ermenistan Cumhuriyeti kuruldu. Bu olay, diaspora ve onun yaşadığı ülkelerden oluşan

ikilinin yanına bir de bu devletin eklenmesi demekti. Fakat Cumhurbaşkanı Levon Ter Petrosyan burada çok farklı bir tavır sergiledi.

Sağırlar diyalog(suzluğ)u sona mı eriyor?

İlk başlarda Türkiye'ye karşı sert bir milliyetçi politikayla işe başlayan Ter Petrosyan, danışmanı Jirayr Libaridian'ın da etkisiyle, bir seçim yapmak durumunda kaldı: Türkiye'yle uzlaşıp Ermenistan'ı içinde bulunduğu durumdan kurtarmak veya soykırım söylemini sürdürüp zor günlere devam. Birinciyi seçti. Anayasaya soykırım maddesini koydurmadı, PKK'yı ülkeden attı, Taşnak'ın faaliyetlerini dondurdu, liderlerini uyuşturucu kaçakçılığından hapse attırdı. Ama en önemlisi, bir dış geziye çıkarak diasporayı susturdu. Yaptıkları, çeşitli sıkıntıları arttıkça milliyetçiliği koyulaşan (bu her ülkede böyledir) Ermenistan'da zor işlerdi. Libaridian bunları Ann Arbor'da şu veciz sözlerle anlatmıştır:

"Ben hiçbir zaman jenosit söylemi yanlısı olmadım. Politikamız da öyleydi. Bunun gerekçeleri çoktur: Bir kere, bu söylem Ermenilerin Rusya'dan bağımsız olmalarını engellemek için kullanılıyordu. İkincisi, ilk Ermenistan Cumhuriyetinin hataları tekrar edilmemeliydi, yani dört komşudan üçüyle savaş halinde olamazdık. Üçüncüsü ve hepsinden önemlisi, mazlumluk edebiyatı üzerine bir ulus inşa edemezdiniz."

Bu açılımlar Türkiye'den hiçbir olumlu karşılık görmedi. Çünkü bir yandan Türkiye'deki dinci ve ırkçı sağ, diğer yandan da Azerbaycan cehennemî ateşe başlamıştı. Bu durumda Dışişleri Bakanlığı akılcı politika yürütemedi. Kelbacar'ın işgalinden sonra Türkiye, burası sanki kendi toprağı imişcesine, Ermenilerin çekilmesini önkoşul yaptı. Ter Petrosyan'ın gördüğünü görememek, yani bu gerginliğin her iki tarafı birden vuracağını anlayamamak Türkiye'nin büyük hatası oldu. Bundan sonra her iki taraf da ciddi darbeler yiyecektir.

Karşılıklı pozisyonlar

Ermenistan açısından durum şöyle özetlenebilir: 1) Denize çıkışı olmayan bu zor coğrafyada enerji ve gıda sıkıntısı çok ciddi boyutlara ulaştı. Üretim durdu. Dışa göç başladı. 2) Ermeni tasarıları projesi hiçbir sonuç vermedi. 3) Ermenistan kısır döngüye girdi: Koçaryan politikası yüzünden Türkiye üzerinden dünyaya açılamadığı için bunaldı, bunaldıkça da milliyetçi Koçaryan destek buldu. 4) Kendini ne/kim olduğuyla değil de neye/kime karşı olduğuyla tanımlayan her rejim/kişi gibi, Koçaryan politikası da bir noktada tıkanacak: Bunalımlar kısa vadede iktidar sağlıyor ama orta vadede bu berbat ekonomik durum onu yaşatır mı? 5) Hepsinden önemlisi, artık ABD'ye yanaşan ve hatta teslim olan bir Rusya devreden çıkınca, Koçaryan ne kadar dayanabilir? Nitekim Rusya Bakü-Ceyhan'a itiraz etmeyi bıraktı (*Cumhuriyet,* 28.05.2002). Hatta Azerbaycan'ın en büyük gazetesi *Yeni Musavat*'ın 2 Haziran tarihli sayısında, Ter Petrosyan'ın yeniden iktidara geleceğini ileri süren bir haber yer aldı. (*Agos*, 07.06.2002).

Türkiye'nin durumu da şöyle özetlenebilir: 1) Ermenistan kanadı kopmuş bir Kafkas politikası olamayacağından, Türkiye bölgede politika üretemedi. 2) Bakü-Ceyhan boru hattı en kısa ve ucuz yol olan Ermenistan'dan geçemedi; Orta Asya bağlantısı İran'a mahkûm kaldı. 3) Ermeni tasarılarıyla uğraşmaktan Dışişleri zaman zaman bloke ol-

Ermeni çetesi için eleman bulunamayınca, iş şine memura düştü.

Vuran da Türk, ölen de

Erzurum'un Ilıca Belediyesi 'Ermeni sorunu'nu çözdü. Başkanın bir emri, personeli 'Ermeni' olmaya iknaya yetti!

ILICA Erzurum DHA

Iğdır Belediyesi'nin bulanıdığı 'Ermeni milis duhlörleri' Erzurum'un Ilıca Belediyesi buldu. Ilçenin düşman işgalinden kurtuluşunun 83. yıldönümü törenlerinde 'Ermeni çeteci' rolünü üstlenecek kimse bulunamayınca, görev belediye personeline düştü.

Ilıca Belediye Başkanı ANAP'lı İsmail Efe, Ermeni çetecileri canlandıracak kimse bulamadıklarını belirterek, şunları söyledi: "Kurtuluş şenliklerinde temsili milis kuvvetlerini Ilıca'daki birliklerden sağladık. Temsili Ermenileri ise personelimiz canlandırdı. Ermeni çetecileri canlandırmaları için personelimize ricada bulunduk, bizi kırmadılar."

Milliyet, 12 Mart 2001.

du. 4) Ulusal savunma darbe yedi. Örneğin Amerikalılar vermeyince Fransızlarla imzalanan F-16 radar sistemi anlaşması, Fransız parlamentosunun soykırımı tanıması üzerine askıya alındı (*Milliyet*, 26.01.2001). 5) Türkiye, Yahudi lobisine ve dolayısıyla İsrail'e bağımlı oldu. Örneğin Şaron'un Filistinlilere yaptığını "soykırım" olarak niteleyen Ecevit, aynı gece yarısı çark etmek zorunda kaldı (*Cumhuriyet*, 06.04.2002). 6) Ermeni tasarılarını kabul edenlere karşı uygulanan ihale iptalleri, AB'nin tazminat istemesini gündeme getirebilecek durumlar yarattı. 7) Akıldışı davranışlar yüzünden Türkiye çok enerji ve prestij yitirdi, küçük düştü. Örneğin bu son tanıma üzerine Ankara'da bir üniversite Fransızca derslerini kaldırdı (*Sabah*, 21.01.2001); hâlâ kimi ilçelerin kurtuluş yıldönümü törenlerinde "temsilî milis kuvvetleri" Ermeni öldürüyor (*Milliyet*, 12.03.2001); Iğdır'da, 43,5 m. boyunda beş süngüden oluşan "Ermeni Soykırımı Anıtı" 1999'un fiyatlarıyla 4 trilyon liraya dikildi (*Cumhuriyet*, 12.12.2000).

Dışişleri'nin planı uygulansaydı...

2000 sonunda Dışişleri, akılcı bir üç boyutlu plan hazırladı: 1) Sınır ticareti ve Karadeniz'de liman kolaylığı yoluyla Ermenistan'ı rahatlatarak Taşnakçıların etkisini törpülemek. 2) Soykırım iddialarını akademik düzeyde tartışacak bir süreç başlatmak. 3) Türkiye'deki Ermeni azınlığın sorunlarını gidermek. Fakat planın hükümette görüşülmesi sırasında Başbakan Ecevit'in "Azeriler tepki göstermez mi?" demesi üzerine, "Azerbaycan'a sorulması" kararı alınarak girişim öldürüldü (*Milliyet*, 10.12.2000).

Oysa plan işleseydi, Ermeni tasarılarından başka beslenecek kaynaklar da bulunduğunu keşfedebilirdi Ermenistan. Olmayınca, Türkiye çok kıymetli bir zamanı yitirmeye ve diasporaya olanak tanımaya devam etti. Üstelik korktuklarının (ileride tazminat ve toprak talebi gelmesi) diyalogla hiçbir ilgisi yoktu.

Bu böyle mi devam edecek? Sanmam. Dışişleri, TESEV gibi özel kuruluşlar aracılığıyla dolaylı diyalogu yürütmeye ça-

lışıyor (*Cumhuriyet*, 16.02.2001). Nisan 2002 başında Antalya'daki Türk Atlantik Konseyi konferansına ilk kez Ermenistan'dan temsilci katıldı. Erivan'da Bakan Oskanyan, "İlişkilerimizde bir ileri hamleyi denemenin zamanı gelmiştir," (*Agos*, 12.04.2002); Stockholm'de ise Bakan Yardımcısı Şugaryan, "Şimdi rehberimiz siyasal pragmatizmdir," dedi (*Cumhuriyet*, 26.04.2002). İstanbul'daki Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü nezdinde Ermenistan'ın resmî temsilciliği törenle açıldı. Nisan sonunda Ermeni Araştırmaları Türkiye Kongresi'nin sonuç bildirgesinde diyalog ve işbirliği çağrısı yapıldı. 14 Mayıs'ta Türk, Azeri, Ermeni bakanlar ilk kez İzlanda'da buluştu. Kars'ı Ermenistan üzerinden Bakü'ye bağlayacak bir demiryolu projesi ise sessiz sedasız görüşülmekte (Kohen, *Milliyet*, 27.04.2002).

Nahçıvan'ın Azerbaycan'a, Dağlık Karabağ'ın da Ermenistan'a birer koridorla bağlanması (*Milliyet*, 16.06.2002) gibi muazzam bir olayın gündeme geldiği sırada bunlar, acaba, bu yazının başında naklettiğim fıkrayı her iki ülkenin de sonunda öğrenmeye başladığına mı işaret ediyor?

Agos, 21, 28 Haziran 2002

2011'de not: Son satırdaki sorumun cevabı maalesef "Hayır." Öğrenemedik. Üstelik, daha da seviye gitmiş vaziyette.

ALDO ÖLMÜŞ, BEN BİR ÖZÜR DİLEYEMEDEN...

Uzun adı Arnaldo. Arnaldo Ciucci. İzmir'e kim bilir ne zaman yerleşmiş İtalyan kökenli Levanten ailelerden birinin oğluydu. Geçen gün küçük abim Taşkın aradı, Aldo'nun kalpten gittiğini söyledi.

Aldo'yla Saint Joseph'in ortasından sınıf arkadaşıyız (o zamanlar İzmir'de lisesi yoktu). En arkada oturan ve hocaları delirten küçük grubun üyesi. İpince bir çocuk. Oysa çok fazla yemekten, (ortak arkadaşımız Freddy'nin deyişiyle) çocukluğumuzda Fuar'da Sergi Sarayı ile gölün arasında Michelin reklamı olarak bir şişirilip bir söndürülen boğum boğum lastik adama benzemiş son zamanlarda...

Ona karşı çocukken çok büyük bir ayıp yapmıştım (kendime karşı da, aslına bakarsanız). Çok huzursuzdum. Hep, bir İzmir'e gidişimde abim aracılığıyla bulup, kendisinden adam gibi bir özür dilemek istedim. Bunu yapamadan ölmesi, kendi yaşımda bir arkadaşın ölmesinden çok öte sarstı beni.

Aldo'yla ortaokuldan önce tanışıyoruz tabii. Hep Alsancak velediyiz. Bizler, Alsancak vapur iskelesi civarında oturanlar, diğer mahallelere göre muazzam avantajlı: O zamanki iskelenin karşısındaki sokak boyunca (1479 Sokak?), İkinci Kordon'dan Mesudiye Caddesi'ne (şimdi Kıbrıs Şehitleri Caddesi

uzanan Sen Dominiken Kilisesi'nin bugün otopark olmuş kocaman bahçesinde top oynayabiliyoruz! Önceleri duvardan atlayıp devasa demir kapının kolunu kaldırıyorduk, sonra papazlar baktılar ki olmayacak, üstelik lafları da dinlenmemiş oluyor, adam gibi kendi normal kapılarından benim girmeme ve ötekilere bahçe kapısını açmama izin vermeye başladılar. Daha bugün bile duyarım, bahçeye çıkmak için o alabildiğine loş koridorlarda aralarından süzüldüğüm aziz ve azize heykellerinin yanından geçerken her seferinde duyduğum ürpertileri...

Tabii, bu durumda bir rekabet, hatta bir sürtüşme var. Biz "Türkler" için kilise "bizim mahallenin kilisesi", Hıristiyan çocuklar için de kendi ibadet yerleri. Bir gün, iki grup da aynı anda oynamaya geldi. Ben o zamanlar Aldo'yu uzaktan tanıyorum sadece. Bir an geldi, birbirimize hamle ettik. Öyle hayvanca yumruklaşmak falan yok ama o sıcak İzmir öğleden sonrasında kapıştık işte tozların içinde. Dedim ya, ipince bir çocuktu; altıma aldım, göğsüne oturdum.

Tatsızlık bundan sonrasında

Nedendir bilmiyorum; ilkokuldan almış olmalıyım çünkü bizim evde katiyen öyle gayrimüslim karşıtı söylem yok, "Türkler şöyledir, yok böyledir" diye saçmalık yok ama Aldo'nun göğsünden kalkmak gerektiği zaman bir ödün almak geçti çocuk aklımdan:

"Bağır ulan, 'Yaşasın Türkler' diye!"

"Bağırmam!"

"Bağırmazsan yatarsın. Söyle: Yaşasın Türkler!"

"Hayır."

Aldo, "Yaşasın Türkler" diye bağırmıyor, ben de kalkmıyorum göğsünün üstünden. Bu keçiliği ne kadar sürdürdük, olmuş elli yıl, hatırlamıyorum. Ama şunu anımsıyorum ki, Aldo böyle bağırmazsa ben ilelebet çocuğun üstünde oturamam; hava kararıyor, kararmadan evde olmam lazım babam kızar ama bağırtmadan inersem de rezil olurum çocukların önünde.

O sırada, Hıristiyan çocuklardan biri, sonradan onunla da

okuduk ama kimdi, adı neydi, hatırlamıyorum, beni kurtaran ve aynı zamanda da o günkü aklımla bile utandıran bir şey söyledi:

"Bağır da gönlü olsun, kalksın!"

Aldo yüzüme baktı, buruk bir tebessümle: "Yaşasın Türkler" diye mırıldandı.

İçim ezildi. Göğsünden yavaşça kalktım. Karşılıklı olarak üstümüzü başımızı silkeledik. Sonraları, Saint Joseph'teki arkadaşlığımız sırasında ben hep hatırladım bu sahneyi, o hiç hatırlatmadı. Sadece, abimle konuşurlarken benim konum geçtiğinde, o da bir seferinde, "Baskın biz çocukken çok milliyetçiydi, şimdi nasıl?" demiş.

Aradan yaklaşık kırk yıl geçti, abim Taşkm'la o uzun konuşmalarımızdan birinde Aldo'dan da bahis açılmıştı. Meğer Aldo olağanüstü güçlere sahipmiş. Arazilerde su buluyormuş; para falan almadan. Bakır bir teli çatal biçiminde iki eliyle tutuyor, arazide bir yere gelip de çatalın ucu yere eğilince "Burayı kazdır, su var," diyormuş. Mutlaka da çıkıyormuş dediği yerden. Bir gün, İzmir'in ilk röntgen uzmanlarından Halis Temel için su bulunca, "Tut, bak, omuzlarımdan," demiş. Halis Bey tutmuş, omuzları zangır zangır titriyormuş.

Çocukluğunda böyle marifetleri yoktu Aldo'nun. Sadece, kısa pantolonlu bir piç kurusunun "milliyetçi" hıyarlığını çelebice karşılayıp onu utandırma marifeti vardı, o kadar...

Agos, 26 Temmuz 2002

ADINIZ NEDİR?

Şu anda Yargıtay aşamasında olan bir isim değiştirme davası anlatacağım, sıkı durun. Dikran Akgüç adlı Süryani kökenli yurttaşımız Midyat Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvuruyor.

Avukatı özetle şöyle diyor: "Müvekkilim 15 yıldır İsveç'te oturmaktadır ve aynı zamanda İsveç yurttaşıdır. Akgüç olan soyadını Ego olarak değiştirmek istemektedir, çünkü çevresinde hep Dikran Ego olarak tanınmaktadır." Mahkeme, davacının "aranan kişilerden olup olmadığı"nı araştırıp, aranmadığını saptadıktan sonra tanıkları dinliyor.

Tanıklar özetle şöyle diyorlar: "Biz davacının köylüsüyüz. Davacı ve ailesi, yörenin tabiriyle familyası, çevrede hep Ego diye bilinir."

Savcı söz alıyor, özetle şöyle diyor: "Nüfus kanununun 46. maddesine göre soyadı değiştirilebilmesi için ya bu soyadının hiç kullanılmamış olması, ya gülünç olması, ya anlaşılamaması, ya söylenmesinin güç olması, ya ahlâk ve edebe uygun bulunmaması ya da manasız olması gerekir. Bu şartlar olmadığından, davanın reddi gerekir."

Yargıç özetle şu kararı yazdırıyor: "Davacı, soyadı değişikliği için gerekli nedenlerden herhangi birini ileri sürmediği gibi, yeterli delil de sunamamış, değiştirilmesini istediği soyadından

başka soyadı ile çağrılmış olduğunu kanıtlayamamıştır. Aşiret ismi, familya ismi soyadı olarak kullanılamaz. Davanın reddine karar verilmiştir." Tarih: 2 Ağustos 2002.

Yanlışlardan yanlış beğen!

Şimdi burada bir durup nefes almak lazım, çünkü hangi bir yanlışı önce düzelteceğine karar vermek zor.

1) Adam 15 yıldır İsveç'te yaşıyor ve çifte vatandaşlık da almış. Belli ki artık orada sürekli yaşama ve sülalesini de yaşatma iradesine sahip. "Akgüç" kelimesi acaba orada da "Beyazkuvvet" anlamına gelir ve hemen anlaşılır mı? Ç harfini nasıl söyler ve yazdırırsın? Her seferinde "Verin, ben yazayım" mı diyeceksin? K harfi İsveç dilinin kaç kelimesinde vardır? Oysa "Ego" her dilde "ben" anlamına geldiği için yazılması ve anlaşılması çok kolay. Demek ki, 46. maddedeki "anlaşılmama" ve "söylenmesinin güç olması" koşulları bu davada fazlasıyla mevcut.

2) Bu konuda "yeterli delil" dediğin, yeminli tanık ifadesi dışında daha nasıl ibraz edilir?

3) Yargıç herhalde Süryani ile Kürt'ü birbirine karıştırdı. Familya yani düpedüz "aile" adı ne zamandan beri "aşiret adı" oldu?

Bir de işin tarihsel geçmişi ve perde arkası var ki, daha içler acısı.

Bir defa, Lozan'ın 42/1. maddesi, gayrimüslim azınlıkların "*aile hukuku*" konusundaki sorunlarının, onların "*gelenek ve görenekleri*" uyarınca çözümleneceğini söylüyor. Midyat Mahkemesi adamın herkesçe tanınmış aile adını bile reddediyor! "Akgüç" adının ise, hele o vakitler, nüfus memurunun "öyle uygun görmesi" sonucu yazılıverdiğinden hiç kuşkunuz yoktur, umarım.

İkincisi, Türkiye'de şimdiye dek geçerli uygulama yalnızca üç tür gayrimüslimi (Musevi, Rum, Ermeni) azınlık kabul ediyor. Bunların dışındakileri kabul etmiyor ve Lozan'ın 40. maddesindeki hakları (eğitim vs.) onlara tanımıyor. Oysa Lozan yukarıdaki üçlüyü hiçbir maddede saymıyor ki! Sadece "gayri-

müslimler" diyor. Süryaniler ilk Hıristiyanlaşan Aramiler (İsa, Aramca konuşuyordu); daha nasıl "gayrimüslim" olunur?

Bu acayip durumu izah etmek için Süryanilerin Lozan'dan hemen sonra bu haklardan vazgeçtikleri söyleniyor ki, tam evlere şenlik bir iddia. Çünkü, hem azınlık hakları Hobbes'dan (16. yy) beri bireyseldir yani hiç kimse (cemaat lideri vs.) kalkıp da bireylerin hakkından onların adına vazgeçemez hem de uluslararası bir antlaşma hâlâ geçerliyse Türkiye bunu uygulamaktan kaçınamaz.

Devlet mi dediniz?

Üçüncüsü, devletin sağ eli, sol elinden habersiz. Dinleyin ve ürperin:

a) Vakıflar Bitlis Bölge Müdürlüğü, İdil-Şırnak'taki Süryani Kadim Kilisesi Vakfı'na yazdığı yazıda, açık açık, "Siz azınlıksınız," diyor.

b) Akgüç'ün avukatı Erol Dora'nm daha önce yine bir Süryani müvekkili için açıp kazandığı soyadı değiştirme davasından sonra mahkeme, Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne yazıp mütalaa istemiş, oradan gelen yazı özetle şöyle: "Süryani ve Keldaniler azınlık olarak Lozan'ın kapsamında değillerdir."

c) Yine Midyat'ta açılmış bir soyadı düzeltme davasında, mahkeme yine Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne danışıyor, oradan gelen yazı da özetle şöyle: "Azınlıklara bu konularda sorun çıkarılmaması gerekmektedir."

Vallahi, bu durumda ben de olsam ne yapacağımı şaşırır ve küçüklüğümden beri kafama genel doğru olarak ne sokulmuşsa, o yönde karar verirdim. Anlaşılan, yargıç da öyle yapmış.

Şimdi, biraz "gazeteci ağzı" kullanayım izin verirseniz: Sayın Yetkili'den şöyle bir açıklama bekliyorum: "Çelişkili olduğunu iddia ettiğiniz resmî yazılarda bir çelişki bulunmamaktadır. Devletin sağ elinin sol elinden haberi vardır. Olumsuz mütalaalar eski tarihlidir ve bu insanları gayrivatandaş (bu matrak terim Etyen'den aktarmadır!) kabul ettiğimiz döneme aittir, olumlu mütalaalar ise AB'nin bastırması üzerine kendilerini

gayrimüslim kabul etmeye başladığımız yakın döneme ilişkindir. Durumun böylece tavzihini rica ederim."

O zaman bir diyeceğim kalmaz. Ama bunu genelge olarak mahkemelere de bildirsinler ki, Türkiye'de artık insanların kendi isimlerini seçme özgürlüğü olduğunu söyleyebilelim dosta düşmana.

Hadi, ağız tadıyla bitirelim. Lazın biri mahkemeye başvurmuş, isim değiştirecek. Yargıç adını sormuş, Laz kalkıp söylemiş: "Ahmet Cöt". Yargıç duraklamış: "Biz bu işlere kolayına izin vermeyiz ama seninkinin gerçekten değişmesi lazım. Peki, ne istiyorsun yeni ad olarak?" Laz yine doğrulmuş: "Mehmet Cöt."

Agos, 30 Ağustos 2002

ABSÜRD BİR KORKU FİLMİ GİBİ...

Korku filminin absürdü (saçması) olmaz, olursa komedi olur diyeceksiniz. 28 Eylül Cumartesi günkü Ceviz Kabuğu'nda oldu.

Konu: Cemaat (Azınlık) Vakıfları. Katılanlar: Hrant Dink, bendeniz, MHP milletvekili adayı gazeteci Arslan Bulut, MHP İstanbul örgütünden Sevgi Erenerol, bir de MHP milletvekili Mehmet Gül. Bu sonuncu zatı tanıyorsunuz; kendisiyle NTV'de "muhabbet dolu" bir diyalogumuz olmuştu ve ben de yazmıştım. Sevgi Erenerol ise Kurtuluş Savaşı'na katkı yapan fakat Yunanistan'la ilişkileri bozan kontrol dışı davranışları yüzünden Atatürk tarafından sonunda dışlanan, cemaati Erenerol ailesinden ibaret bulunan Türk Ortodoks Kilisesi kurucusu Papa Eftim'in torunu olan hanım. Programı yapan: Hulki Cevizoğlu.

"Mütekabiliyet"in kabiliyetsizliği

Saat 23.10'da başlayıp 05.00'te biten bu açıkoturumu anlatmaya nereden başlayacağımı bilemiyorum. Ama önce şunu söyleyeyim ki, Cemaat Vakıfları olayı fazlasıyla büyük bir hukuk skandalı olduğundan, üç katılımcı mümkün olduğunca ondan kaçmaya çalıştılar. Taktikleri iki taneydi.

Türk Ortodoks Patrikhanesi giriş kapısı.

1) Konuyu sürekli olarak "Türkiye parçalanmak isteniyor. Azınlıklar buna alet oluyor"a getirmek istediler. Kalktılar, Fener Rum Patrikhanesi'nin o mahallede bir "Vatikan Devleti" kurmaya çalıştığını öne sürdüler. Ben sabır yönünden fukara bir kardeşinizimdir. Yaklaşık on yıllık sabır kontenjanımı bir seferde kullandığım o gecede, Rum vatandaşların Fener'den 53 yıl içinde satın aldığı ev sayısının 17 olduğunu söyledim.

2) Sürekli olarak "Batı Trakya Türkleri eziliyor; siz gayrimüslimlere hak diyorsunuz. Nerede mütekabiliyet?" dediler.

Bu hukuk kavramının "O ülke verirse, bu da vermek zorundadır" anlamına geldiğini, insan haklarıyla ilgili olmak ve üstelik Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi tarafından yasaklanmak yüzünden asla olumsuz ("o vermezse ben de vermem") biçimde yorumlanamayacağını anlattık. "Mütekabiliyeti böyle anlarsan, kendi vatandaşını cezalandırırsın," dedik.

Başka çaresi yok; kimi cümleleri/diyalogları/sahneleri aktarayım da, gözünüzün önünde canlandırmaya çalışın artık:

"Tarih Vakfı sokak sokak dolaşıyor. Oralarda yaşamış azınlıkları araştırıyor. Bunların geri dönüp mallarına sahip çıkmalarının zeminini hazırlıyor. Amacı, Türkiye'nin 200 kent devletine bölünerek parçalanması. Bunların adları bile hazır: Bitinya, Trakya, Antakya, Pamfilya, Kilikya, Kapadokya, Ermeniya, Galatya, Paflagonya, Pont, Mezopotamya... Türkiye önce küreselleştiriliyor, sonra parçalanacak. Yerine Büyük Ermenistan, Büyük İsrail, Büyük Kürdistan, Büyük Yunanistan kurulacak."

Bendeniz, Cemaat Vakıfları konusunda Lozan'ın nasıl ihlal edildiğini madde okuyarak anlatırken araya giren ses: "Sade-

ce antlaşmaya bakılmaz. Teamüle de [uygulamaya, demek istiyor] bakılır." Ben ise 1974'ten beri uygulamanın Lozan'a aykırı olduğunu söyleyince: "O zaman işin özüne bak hocam, işin özüne! Türkiye parçalanmak isteniyor!" (Ertesi gün Ankara Hukuk Fakültesi'nden Prof. Tuğrul Arat ah al moru mor telefon edecek: "Ne teamülü yahu? Kıta Avrupası'nda teamül olmaz ki?")

"İyi etmiş de basmış!"

Benim, Sevgi Hanım'ın dedesi Papa Eftim'in Fener'i sopalarla basan birisi olduğunu söylemem üzerine: "İspat et! İspat et bastığını!" Benim, "Beyefendi, bunu cümle âlem bilir, her kitapta vardır, ne ispatı?" demem üzerine: "İspat etmezsen yalancı olduğunu ilan edeceğim!" Yine benim, önümdeki *Türk Dış Politikası* kitabını açıp, bu söylediğimi tekrarlayan pasajı güldür güldür okumam ve "Utandınız mı?" demem üzerine: "Ah, çok utandım! Yalancılıktan kurtuldunuz ama iyi etmiş de basmış!" (Size matrak bir açık sır vereyim sevgili okurlarım: Okuduğum pasaj, benim editörlüğünü yaptığım kitapta Melek Fırat'ın yazdığı kısımdandı. Ama hazret, kitap okuma alışkanlığı pek bulunmadığı için olacak, "Kendi kitabından okuyorsun, o sayılmaz" deme olanağını kaçırdı.)

Yunan yazar ve askerlerinin Türkiye aleyhindeki yazılarını *Türkiye*, *Zaman*, *Ortadoğu* ve benzeri yayın organlarından güldür güldür okuyan katılımcıya, "Beyefendi, bunlar yabancıların yazıları, ne anlamı var? Biz kendi vatandaşlarımızdan bahsediyoruz. Daha önce de öğretmeye çalıştım: Yabancı ayrıdır, vatandaş ayrıdır," denmesi üzerine: "Olsun! Bu bir bütün! Bunların dışarıyla bağlantıları var! Sürekli para geliyor bunlara dışarıdan!"

"Balıklı Rum Hastanesi mütevellisinin ne dolaplar çevirdiğini biliyor musunuz?" "Ne çeviriyor?" denmesi üzerine: "Orada yatan yaşlılar çok kötü durumdaymışlar. Pislik içindeymişler."

"Müslüman vakıfları mal edinebiliyorlar, laik Türkiye'de neden kendi gayrimüslim vatandaşlarımızın kurdukları vakıf-

lar edinemesin?" sorusu üzerine: "Ben Türk'üm. Ben edinirim. Gayrimüslim edinebilir ama vakfı edinemez!" "Bunun mantığı nedir?" sorusu üzerine: "Edinirse, ulusal güvenlik tehlikeye girer. Azınlık vakıfları Truva Atı'dır. Bunu, buradan, Milli Güvenlik Kurulumuzun dikkatine sunuyorum."

MHP'li Bakan Faruk Bal telefondan konuşuyor: "Lozan 42/3'te yalnızca mevcut din ve hayır kurumlarına kolaylık sağlamaktan bahsediliyor; yasa tasarısının aksine eğitsel ve sosyal kurumlardan bahsedilmiyor. Yenilerini kurmaktan da bahis yok." Fıkrayı belli bir noktaya kadar okuyup kesince, Hrant müdahale ediyor: "Sayın Bakan lütfen gerisini de okuyun." (Çünkü cümlenin gerisi yenilerinin kurulacağını söylüyor.) Ben lafa giriyorum: "İki madde gerisine gidiniz sayın Bakan. Eğitsel ve sosyal kurumlar 40. maddede." Sayın Bakan'dan cevap yok.

Bunun üzerine Hulki Cevizoğlu, altı saatlik tartışma boyunca yaptığı pek nadir müdahalelerden birini yapıyor: "Ama 40. maddekiler bireysel haklar!" diyor. Bunun üzerine tekrar bir ders takriri gerekiyor: "Tüm azınlık hakları 16. yüzyıldan beri bireysel haklardır. Vakıfları kim kuruyor; bireyler değil mi?"

Bu arada, sayın tartışmacılardan biri, telefonla katılan Rıdvan Akar'a bağırıp iki kere küfrediyor. Cevizoğlu sesini çıkartmıyor. Zaten, bütün olay bütünüyle "yumruk-kitap mücadelesi"nden ibaret.

"Sevr'in 145 ve 147. maddeleri bu Uyum Yasaları'yla gerçekleştirilmek isteniyor," diyen sayın katılımcı şu cevabı alıyor: "Beyefendi, madde 147 soy azınlıklarının Osmanlı'da orantılı temsili hakkındadır; burayla hiçbir ilgisi yoktur. Madde 145 ise aynen Lozan'ın 39. maddesidir." Bunun üzerine sayın katılımcı, "Madde 145'in üçüncü fıkrasını okuyun!" diyor. Ve şu cevabı alıyor: "Okuyayım ama bu madde sadece iki fıkra."

Acaba ben saf mıyım?

Altı saatlik bir sağırlar diyalogu özetlemekle bitmez. Bazı şeylerin dibini kim bulmuş ki, ben bulayım. Sadece şunu söyleyip bitireceğim:

Biliyorum, siz bana ve Hrant'a, o ortamda o kişilerle tartıştığımız için saf diyorsunuz. Deyin. Hrant ne yazacak bilemem ama, biz safız çünkü yumruğa karşı kitap ancak böyle kazanır. Ayrıca ben bu saflığı, bu sabah aşağıdaki faksı gönderen tanımadığım kişi için yaptım; helali hoş olsun:

"Saygıdeğer Hocam, Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, dini Ermeni olan rehine XXX. Siz televizyonda o sabit fikirli insanlarla Vakıflar Kanunu'nu tartışırken aslında benim 23 yaşındaki zihinsel özürlü oğlumun haklarını savundunuz. Size sonsuz teşekkür ediyorum. Çünkü ebeveynler öldükten sonra çocuğuma tek sahip çıkacak olan vakıflardır. Bunu da elimizden alırlarsa benim çocuğuma kim bakacak??? Sonsuz hürmetler."

Agos, 4 Ekim 2002

2011'de not: Ben böyle hazırlanmış bir ketempereye gelmezdim. Ama Hrant bir kere söz vermiş, onu yalnız bırakamazdım. Birlikte gittik. Bir noktada öyle bir an geldi ki, konuşmayı ve dinlemeyi falan bıraktım, MHP milletvekili Mehmet Gül oturduğu koltuğu başıma geçirirse nasıl yana kaçıp kurtulurum, mikrofonun kordonunu nasıl kenara savururum, sadece onu hesapladım. Buradan anlayınız.

Stüdyodan çıktığımızda hava ağarmıştı. Hrant'a dedim ki, "Hadi eve gidip bir kadeh içelim, sinirlerimiz yatışsın, seni uçağa ben götüreceğim." "Yok," dedi, "eve falan girebilecek durumda değilim. Otele döneceğim ve uyumadan havaalanına erken gideceğim." O da bu durumdaydı.

Eve geldim, bu sefer Feyhan: "Kendimi, bir an, elimdeki su şişesini televizyon ekranına fırlatırken yakaladım!"

Gerçekten korku filmi gibiydi. Allah kahretsin.

Azınlık Vakıfları Yönetmeliği'nin Neresi Doğru?

1970'lerin başından beri gayrimüslim (azınlık) vatandaşlarımıza vakıflar konusunda yapageldiğimiz ciddi haksızlıkları ve sonuçta yaratılan eşitsizlik durumunu ortadan kaldırabilmek için uğraşıyoruz. 3 Ağustos 2002'de 22 saatlik bir çaba sonucu çıkartılan AB'ye Üçüncü Uyum Paketi içinde bu amaçla bir yasa değişikliği yer aldı.

Müslüman vakıflarının mal alımı ve tasarrufu Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün (VGM) iznine bağlıyken, bu yasa değişikliği gayrimüslim vakıfları için Bakanlar Kurulu'nun iznini getirerek eşitsizliği devam ettiriyordu ama yine de uygarlığa doğru çok olumlu bir adımdı. Yapan ve çıkartanların ellerine sağlık.

Arkasından, kimi konuların uygulaması için bir yönetmelik çıkartılmaya girişildi. Ama yayımlanmadan önce Milli Güvenlik Kurulu'nun süzgecine girdi. Sonuçta *Resmî Gazete*'nin 4 Ekim 2002 tarih ve 24896 sayılı nüshasında öyle bir metin çıktı ki, tam Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ağzına layık. Sanki bu ülkede birileri Türk vergi mükellefinin bütün parasını bu mahkemenin hükmedeceği tazminatlara yatırmaya ve sonuçta Türkiye'ye sürekli dayak yedirmeye kararlı.

Lozan'daki gayrimüslimler kimler?

1936 Beyannamesi yırtıldı

AB'ye uyum yasaları çerçevesinde cemaat vakıflarının mal edinme yasağına da son verildi. Artık 1936 Beyannamesi dayanak alınarak azınlık vakıflarının mallarına el konulamayacak

185 gayrimüslim vakfı var

Mal davası yağacak

Mraşt Dink: Keşke AB paketinde yer almasaydı

Radikal, 5 Ağustos 2002.

Bakınız, yalnızca anayasa hukuku ve uluslararası hukuk açısından, size Yönetmelik'in hangi yasa ve antlaşmaları ihlal ettiğinin küçük bir özetini vereyim:

Madde 2: "Lozan ve diğer uluslararası antlaşmalarla azınlık statüsü verilen cemaatlere ait vakıfların..." diyor. Buraya kadar çok güzel. Fakat bütün gazeteler, bunun ne anlama geldiğine ilişkin "yetkili" demeçleriyle dolu: Lozan'dan anlaşılan, yalnızca Ermeniler, Rumlar, Museviler imiş. Çünkü teamül (uygulama) bu yöndeymiş. Bir kere, teamül yalnızca yasaya uygun olursa uygulanır. Yasaya/antlaşmaya rağmen teamül olmaz. Hatta yasa boşluğu halinde bile olmaz. Bu son durumda Anglo-Sakson hukukunda teamüle (*common law*) başvurulur, ama bu Kıta Avrupası'nda kesinlikle olmaz. İkincisi, bu açıkça şu demek: "Biz Lozan'ı başından beri ihlal edip yanlış uyguluyoruz, kimse sesini çıkarmadı, şimdi buna devamda kararlıyız". Çünkü başından beri yalnızca bu üç azınlığı tanıyıp başkasını tanımamak tam bir Lozan ihlalidir. Benim üçüncü sınıf öğrencilerim mükemmelen bilir ki, 143 maddelik Lozan'ın hiçbir yerinde "azınlık" diye bu üç grubun adı geçmez; Lozan'da azınlık çok net tanımlanmıştır: "Gayrimüslim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları." Yani, Lozan'a göre, Türkiye'de gayrimüslim olan her vatandaş

azınlık statüsündedir (ayrıntı için bkz. B. Oran, *Küreselleşme ve Azınlıklar*, 4. baskı, Ankara, İmaj Y., 2001, s. 151-165 ve özellikle s.152-153).

Mal alırken sor, yetmedi, kullanırken sor!

Madde 4: Mal "edinmeyi" Bakanlar Kurulu'nun, yani VGM'den daha üst düzey/politik bir kurulun iznine bağlıyor. İhlal etmediği hüküm yok gibi: 1) "Herkese kanun önünde eşitlik" getiren Anayasa madde 10'u ihlal ediyor, çünkü Müslüman vakıfları bu izni VGM'den alıyor. 2) Anayasa madde 90/5'in ihlali, çünkü Lozan, "Usulüne uygun yürürlüğe konmuş antlaşma" olduğu için "Kanun hükmünde"dir (hatta madde 90/5'e göre bu antlaşmalar kanundan da üstündür; Anayasa Mahkemesi'ne götürülemez) ve ona aykırı yönetmelik olamaz. 3) "Gayrimüslimlerle ilgili hükümler hiçbir resmî işlemle değiştirilemez" diyen Lozan madde 37'nin ihlali. 4) "Gayrimüslimler her türlü hayrî, dinsel, sosyal, eğitsel kurumlar kurmak, yönetmek, denetlemek konusunda eşit hakka sahiptirler" diyen Lozan madde 40'ın ihlali. 5) "Gayrimüslimlerin mevcut vakıflarına her türlü kolaylıklar sağlanacak ve yeni kurulacak olanlara, başkalarına sağlanmış kolaylıklardan hiçbiri esirgenmeyecektir" diyen Lozan madde 42/3'ün ihlali.

Madde 7: Mal "kullanmayı" Bakanlar Kurulu iznine bağlıyor. Madde 4'teki ihlaller burada da aynen geçerli.

Madde 9 : "Türkiye Cumhuriyeti'nin, Lozan madde .45'deki hak ve yükümlülükleri saklı tutulmuştur" diyen bu madde, Lozan madde 45'i acayip/yanlış bir mütekabiliyet (karşılıklılık) biçiminde yorumluyor. Yani "Yunanistan, Batı Trakya Türklerinin haklarını ihlal ederse, Türkiye de kendi Rum vatandaşlarınmkini ihlal edebilir" anlamında. Oysa insan hakları konusunda karşılıklılık asla böyle yorumlanmaz. Eğer bir devlet insan hakları konusundaki bir antlaşmayı ihlal ederse, karşı taraf tepkisini ortaya koymak için kendi ülkesinde ihlallere girişemez. Bu maddenin bu kesinlikle yanlış yorumunun ihlalleri şunlar: 1) Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleş-

mesi'nin böyle bir yorumu yasaklayan madde 60/5'inin ihlali (bkz. Turgut Tarhanlı, *Radikal*, 01.10.2002). 2) Anayasa madde 10'un ihlali, çünkü Rum vatandaşlara karşı ayrımcılık getiriyor. 3) Anayasa madde 90/5'in ihlali, çünkü bir yasa olan Lozan'ı ihlal ediyor.

Geçici Madde 1: Mevcut vakıf mallarının "tescili" için Bakanlar Kurulu kararı gerektiren bu madde, madde 4 ve 7 için saydığım ihlallere ek olarak, bir de bizzat uygulamasını yapmak için çıkarıldığı Uyum Yasası'nın 2. fıkrasını ihlal ediyor. Çünkü tescille ilgili olan bu 2. fıkrada, mal edinme ve kullanmayı düzenleyen 1. fıkranın aksine, Bakanlar Kurulu izni aramıyor yasa. Yasaya aykırı yönetmelik olur mu?

AB bizi niye almıyor?

Yönetmeliği buraya kadar çok iyi anladım. Onun esprisi, gayrimüslim vakıflarını birer düşman olarak almak. Türkiye'yi bölecek birer düşman. Onun için, bu vakıfları mümkün olduğunca engellemek. Yani anlayacağınız, 28 Eylül gecesi Ceviz Kabuğu'ndaki o "ilginç" açıkoturumda MHP'li üç dostumuzun beş saat boyunca durup durup baştan anlattıkları korku masalı...

Peki ama o zaman, bizi almıyor diye AB'yi niye suçluyoruz? Biz Türkiye olarak toplam sayıları 100.000'i zor bulan gayrimüslim vatandaşlarımızdan korkarsak, AB 70 milyonluk Türkiye'yi almaktan korkmaz mı?

Yönetmeliğin yalnızca bir yerini anlamadım: Madde 8: "Cemaat vakıfları adına bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmaz mallar için, bağış veya vasiyetin 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 23. maddesine uygun olması gerekir" diyor. Daha önce bu yoktu. Neyin nesidir diye internetten yasayı ve madde 23'ü buldum. "Taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynî haklar malların bulunduğu yer hukukuna tâbidir" diyen bu madde "Kanunlar Çatışması" ana başlığı altında geçiyor. Azınlık vakıfları sorunuyla hiçbir ilgisi olmayan bir madde.

Üstelik bunu buraya kim koyduysa, uygulanması halinde iş-

ler Türkiye'nin aleyhine dönebilir. Örneğin ABD vatandaşı bir Ermeni, Amerika'daki malını Türkiye'deki bir Ermeni vakfına bağışlarsa, bu maddeye göre "*malların bulunduğu yer hukuku*" geçerli olduğundan, mal hakkında Türk değil ABD hukuku uygulanacak! Hiç anlayamadım.

Sonra düşündüm ve korkarım ki anladım: Kanunlar Çatışması, bir "yabancılık" unsuru bulunduğu, örneğin bir başka ülkenin vatandaşı veya kurumu işin içine girdiği zaman geçerlidir. Hani, biz gayrimüslim vatandaşlarımızı vatandaş değil de "yabancı" sayıyoruz ya, bu ilgisiz madde ondan buraya konmuş olacak. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin 24.06.1974 tarih ve 3648-6594 sayılı kararı gayrimüslim vakıflarından, resmen ve alenen, "yabancı" diye söz etmemiş miydi?

Bu yönetmeliği yapanlar, Türkiye'yi seviyorlarsa, oturup yeniden düşünmeliler. Bu ülkeyi bu denli yıpratmaya, bu ülkeyi bu denli prestij kaybına uğratmaya kimsenin hakkı olmamalı.

Agos, 11 Ekim 2002

PARANOYANIN SONU, GELİP IRKÇILIĞA DAYANDI

Son zamanlarda bu ülkede birbirinden tatsız iki ırkçı eğilim dikkatleri çekiyor. Bir Rum düşmanlığı ve bir Musevi düşmanlığı (antisemitizm) zuhur etti. Bu ikinciden başlayalım.

Musevi düşmanlığı, göründüğü kadarıyla İsrail'in azmasından çıkıyor. Filistinlilere yapılan rezaletleri halkımız mitinglerle kınıyor. Ama en göze çarpan pankartlardan ikisi şöyle: "Revivo Go Home" (Fenerbahçe'nin İsrailli futbolcusu) ve sıkı durun, "I Understand Hitler Better Now!" Anlamanı seveyim canım benim (yüklemi değiştirebilirsiniz).

Bunların "okumuş"ları daha da berbat

Muhterem halkımız böyle, ya okumuşlarımız? Şu sıralarda azalır gibi oldu ama birtakım kişiler durup durup internette "dönmeler"den söz ediyorlar. Aralarından "eski Sabetayist" Ilgaz Zorlu adlı bir zat Sabetayist Rahşan Ecevit'in cumhurbaşkanı yapılacağını da ilan etti.

Bu arada Mülkiyeli ağabeyim Prof. Yalçın Küçük, *Şebeke* adlı son kitabında bu ülkeyi Sabetayistlerin yönettiğini açıkladı. Birkaçını sayayım: *Cumhuriyet* gazetesi, Bülent Tanla, Deniz Baykal, "Smail" Cem, Cem Mansur, Selim Sarper, Kemal

Derviş, Çevik Bir... İsmet Paşa'yı Sabetayistler tasfiye etti... Orhan Pamuk onların fikirlerini yazıyor... Türkiye'de antisemitizm yok, semitizm var... Bizim Mülkiye'nin dekanı Celal Göle de Sabetayist; zaten Mülkiye'de başka türlü dekan olunmaz... Bu vesileyle, Kars'ın Göle kazasının da dönme yatağı olduğunu öğreniyoruz. Tevekkeli değil, Mülkiyeli abem aynı mülakatta (*Anadolu Gençlik*, Şubat 2002) boşuna demiyor "Ben, kendi bulgularına, kendisi hayretler içinde bakan birisiyim," diye...

Yahu, adamın dedesinin dedesinin dedesi 17. yüzyılda Yahudilik'ten dönüp Müslüman olmuş, o zamandan bu zamana üç buçuk asır geçmiş, hâlâ "dönme" ve "Sabetaycı" olmaktan kurtulamayacak mı? Kaç yüzyıl geçerse kurtulunur? Üstelik azınlıklar teorisinde, "isteyerek asimile olmak" kadar alkışla karşılanan bir şey yok; hiç mi kitap okumaz bu insanlar? Bu Sabetaycı "literatür"ü ben İsmail Cem'in önünü kesmek istemeye bağlıyordum ama Pandora'nın Kutusu'nu böylesine açıverdiğine göre, muhterem toplumumuzda iyi "potansiyel" varmış hani.

Bir de, Fener Rum Patrikhanesi'nin "Vatikan" olmak istemesi çıktı şimdilerde. Allah selamet versin, bu konuda da paranoya ırk ayrımcılığına dönüştü. Fener semtiyle Fenerbahçe semtini ayırt etmekten yoksun ne kadar zevat varsa tutturmuş, "Patrikhane ekümenik (evrensel) yetkiye sahip olmak istiyor, durmadan ev satın alıyor, sonra Fener semtini 'devlet' ilan edecek" diye. Tam bir "nerem doğru?" hikâyesi.

Patrikhane'ye şok suçlama

Türkiye Ortodoks Patrikhanesi Basın Sözcüsü Sevgi Erenol, "Fener Rum Patrikhanesi Türkiye'yi parçalamak istiyor" dedi

Türkiye Ortodoks Patrikhanesi Basın Sözcüsü Sevgi Erenol, Fener Rum Patrikhanesi'nin Türkiye'nin bölünmesi oyununun bir parçası olduğunu öne sürdü. Akdeniz Üniversitesi'nde düzenlenen "Patrikhane, Misyonerlik ve Azınlıklar" sempozyumunda konuşan Erenol, dünyada insanları köleleştirmek isteyen bir grubun bulunduğunu belirterek, "Türkiye son kale. Bunlar paranın gücüyle ekonomileri mahvettiler, sonra siyasi manevralarla Avrupa Birliği Uyum Yasaları adı altında tek dünya devletinin altyapısını sağlamlaştırdılar. Kültürel yönden de seçilmişlik kavramını ortaya attılar. Eğer Türkiye düşerse bütün dünya onların hakimiyeti altına girecektir" dedi.

Fener Rum Patrikhanesi'nin bu oyunun bir parçası olduğunu öne süren Erenol, "Misyonerlik ve azınlık meselesi de oyunun bir parçasıdır. Amaçları ünitet devleti parçalamak, şehir devletçikleri haline getirmektir. Sur içinde bir papaza devlet hazırlıyorlar. Geçmişte de bu böyleydi, ama Hristiyan Türkler bu oyuna gelmedi" diye konuştu.

■ İBRAHİM OKUMAMIŞ Antalya DHA

Sevgi Erenol

Milliyet, 13 Ocak 2005.

"Fener, Vatikan olacak" zavallılığı

Bir kere, tapu kayıtlarına bakıyorsunuz, İstanbullu Rumlar 1954 ve 1989 yıllarında o civardan 2 ev almışlar. 1940, 41, 47, 59, 64, 77, 79, 80, 87, 88, 91, 92, 93 yıllarında da 1'er ev. Toplam 17 ev (*Milliyet*, 29.10.1993). 1993'ten bu yana da hiç alım yok. Zaten, olsa ne olacak? Sen Ezan-ı Muhammedi'yi aman daha iyi duyayım diye cami yanından veya Eyüp Sultan'dan ev alıyorsun da Hıristiyan diye Fener'den alamıyor? Bu laik ülkede böyle din ayrımcılığı, bu kapitalist ülkede böyle mülkiyet kısıtlaması olur mu?

Bu ev alma işini o zaman ihbar eden de kim, biliyor musunuz? "Türk Ortodoks Patrikhanesi" adlı, tabeladan ibaret kilisenin patrik vekili Selçuk Erenerol. Şimdilerde de onun kerimesi, gönüllü MHP çalışanlarından Sevgi Erenerol. Bu aile, dedeleri Papa Eftim Efendi'nin (Pavli Karahisarlıoğlu) Atatürk tarafından önce yüceltilip, sonra da Yunanistan ve İngiltere'yle ilişkileri tehlikeye sokması yüzünden bir kenara itilmiş olmasının intikamını böyle almaya çalışıyor.

İkincisi, Rumlar ev alsalar bile, bunun, cemaati 2.500'e inmiş Fener Patrikhanesi'nin Vatikanlaşmasıyla ne ilgisi var anlayamadım.

Daha önemlisi, Allah bilir, bu cin fikirli zevat, bu evlerin Fener Patrikhanesi'ne devredilmek üzere alındığını sanıyorlardır. Rahat edin, Patrikhane devralamaz, çünkü notere veya tapuya gidip imza atamaz; çünkü tüzel kişiliği yoktur! Hiçbir patrikliğin de yok. Hadi, şimdi de hemen kaleme sarılın, "Ama ya ileride tüzel kişiliği olursa!" diye döktürün... Yaptığınız ırkçılığa bir kılıf bulmayı bir de buradan deneyin.

Bu muhteremlerin biraz tarih bilmesi iyi olurdu: Papalık, ilk Roma Piskoposu Havari Aziz Petrus'tan beri var ve bütün Ortaçağ boyunca imparatorlara taç giydirdi; İtalya ise 1870'den sonra kuruldu. Oysa Bizans (Fener) Patrikhanesi her zaman Bizans imparatorlarının oyuncağıydı; idam ediliveren patriklerin sayısı bile bilinmez. Ortadoğu'da bu iş böyledir; devlet her dönemde ve daima din kurumunu pençesi altında tutmuştur. Bunun

Fener'de film gibi emlak operasyonu

Başbakanlığa verilen bir ihbar mektubu üzerine, Milli Emlak, Fatih Cumhuriyet Savcılığı, Genelkurmay ve İstanbul Emniyeti, Fener Rum Patrikhanesi etrafındaki gayrimenkul satışlarını incelemeye aldı

Haliç kıyıları, son zamanlarda ilginç bir emlak operasyonuna sahne oluyor. Olay Fener Rum Patrikhanesi etrafındaki evlerin hızla el değiştirmesiyle başlıyor. Bir ihbar mektubu ise işin içine, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Müdürlüğü, Genelkurmay, İstanbul Emniyeti'yi ve Fatih Cumhuriyet Savcılığı'nı soktuyor. Olayın ilginç yanında Fe... ner Gönüllüleri Derneği kurucuları Ersin Kalkan ve Mustafa Cinal var.

20 yıldır Fener'de Hazine'ye ait bir binada işgalci olarak oturan bir kişi yılbaşında Başbakanlığa gönderdiği ihbar mektubunda, Fener Gönüllüleri Derneği kurucularının kendisini oturduğu binayı boşaltmaya zorladığını bildirdi. Mektupta, bu kişilerin Rum Patrikhanesi yakınındaki evleri ucuza satın alıp vekaletle başkalarına sattığını ihbar etti. Bölgede oturanları kandırdığı iddia edilen dernek üyelerinin şahsi servetlerinin biz yıl içinde milyarlarca liranın üzerine çıktığı ifade edildi.

İhbar üzerine yapılan ilk incelemelerde, durumun İstanbul Emniyeti'yle Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na bildirilmesi kararlaştırıldı. İhbar, incelemeleri daha büyük bu iddiayı taşıdı. Buna göre evler, "Türkiye'den göçmüş olan Rumlar adına alınıyordu. Ve Türkiye'nin AB üyeliği olu... şu süreçinde, Patrikhane'nin bulunduğu bölgenin önemli bir Vatikan gibi dini bir merkez haline getirilmesinin altyapısı hazırlanıyordu."

Edinilen bilgiye göre, Fener ve Balat'da içine alan bölge ile inceleme çok yönlü olarak sürdürülüyor. İstanbul Emniyeti yanında MİT de konunun üzerinde. Genelkurmay'ın da devrede olduğu söyleniyor. Fatih Belediye Başkan Yardımcısı Mahir Kaneri şunları söyledi: "Bu konuda ortaya çıkan durumu Genelkurmay Başkanlığı araştırıyor. Dernek yöneticileri aldıkları reddediyor ama Genelkurmay'ın, durum milli güvenliği ilgilendirdiği için tapu kaydları üzerinden bir inceleme yaptığını öğrendik."

'Binbaşıya bilgi verdik...'

Milliyet, 3 Haziran 2001.

nedenini anlatmak epey uzun sürer ama şu kadarını öğrenseler yeter: Türkiye'deki laiklik (devletin dini denetlemesi) Fransa'dan falan değil, Osmanlı aracılığıyla Bizans'ın bu niteliğinden gelmiştir.

En önemlisini söyleyeyim de bitireyim: Keşke Fener Patrikhanesi'ni Vatikan gibi bir statüye sahip kılabilseydik! Turizmi falan bırakın; Türkiye'nin dış politikası ülkemizin boyuyla posuyla orantısız bir güce kavuşurdu. Fatih Sultan Mehmet'in, can çekişen Fener'i yeni yetkilerle donatıp diriltmesi acaba "insan haklarına saygı"sından mıydı, yoksa Avrupa Birliği'ne girmek arzusundan mı, ne dersiniz?

Tabii, bunu okuyan kimi muhteremler İstanbul'un semti Fener'in Türkiye'yi yutacağını söyleyeceklerdir. Onlarda bu Sevr

Paranoyası varken ne yapsalar, ne söyleseler yeridir; anlayışla karşılayın gitsin, çünkü bu insanların işi zor. Bu korkularla aynaya nasıl bakabildiklerini ve geceleri nasıl uyuyabildiklerini cidden merak ediyorum.

Agos, 25 Ekim 2002

En Büyük Israr, En Haksız Hususta: "Karşılıklılık"

Belli oldu: Yeni hükümet gayrimüslim yurttaşların vakıflarına ilişkin 8 Ağustos'ta çıkan yasayı düzeltecek. Çünkü bu yasa da, en azından, anayasanın eşitlik ilkesine açıkça aykırı.

Şu nedenden ki, Müslüman yurttaş vakıfları yalnızca sıradan bir Vakıflar Meclisi izniyle taşınmaz satın alabilirken, gayrimüslim yurttaş vakıfları Bakırköy'deki 2 oda 1 salon katı kiraya vermek için bile Bakanlar Kurulu izni almak zorunda. Bu, Bakanlar Kurulu izni kaldırılacak.

Ama, esas sorun yasada değil, onu "uygulamak" (daha doğrusu uygulatmamak) için çıkartılmış yönetmelik ile genelgede. Yasa değişince, onlar da hukuka uygun olarak yeni baştan yapılacaklar. Ama, görüldüğü kadarıyla, en büyük yanlışlık korunarak...

Konumuza geldik. AKP iktidar olur olmaz, düzelteceği haksızlıklar listesine bu yasayı da dahil etti. Doğal olarak, iki belgeyi de.

Fakat, fevkalade ilginç, hem iktidar olur olmaz hem de Roma'da bunun müjdesini veren Tayyip Erdoğan, bir tek konuyu hariç tuttu: Yönetmelik madde 9'da bulunan özel bir hususun yeni yapılacak düzenlemede de korunacağını söyledi: "Bu yönetmeliğin uygulanmasında, Türkiye'nin, taraf olduğu Lozan

Vakıfların işi zor

Cemaat vakıflarının mal edinebilmesini düzenleyen yönetmelik, bürokratik işlemler nedeniyle yöneticileri canından bezdirecek

FATMA SİBEL YÜKSEK

ANKARA - Uyum yasaları çerçevesinde cemaat vakıflarının mal edinebilmesini düzenleyen yönetmelik taslağı dün Başbakanlığa sunuldu. Yönetmeliğe göre vakıfların mal edinebilmesi Bakanlar Kurulu'nun iznine bağlanırken, mal tescilinde bu izin söz konusu olmayacak. Ancak ortaya çıkan ağır bürokrasi, vakıfların gözünü şimdiden korkuttu. Cemaat vakıflarının yetkilileri, "Bu kadar işleme, evraka paramız bile yetmez" diye yakındı.

Vakıflardan sorumlu Bakan Doğan, işlemlerden yakındı.

Düzenleme hakkında bilgi veren vakıflardan sorumlu Devlet Bakanı Ali Doğan ise, "Binlerce sayfa mevzuat okumaktan göz derecem ilerledi. Bakan olduktan sonra gözlüğümü değiştirmek zorunda kaldım. Türkiye büyük olacaksa, kendi kabuğunu kırabilmeli. Böyle meselelerle uğraşmak bize yakışmaz. Bu düzenlemeleri keşke AB istiyor diye yapmasaydık" dedi.

Vakıflar: Evraka paramız yetmez

Yönetmelik hazırlanmadan önce Türkiye'deki cemaat vakıflarının yetkililerinden de görüş alındı. Başbakanlık'ta temaslar yapan vakıf yöneticileri, Vakıflar Yasası'nda değişiklik yapılmasını olumlu bir adım olarak değerlendirirken, uygulamada karşılarına çıkacak güçlüklere "Bu işlemleri yapmaya, evraka paramız bile yetmez" sözleri ile dikkat çekti.

Türkiye'de tasarrufları altındaki taşınmazlardan mal edinme talebinde bulunabilecek 60 vakıf ve bunlara ait bina okul, hastane gibi yaklaşık 100 eser bulunuyor. Mevcut uygulamada, vakıfların kullandıkları binalara 'kat çekmelerine' bile izin verilmiyor.

Yedi zorlu aşama

Vakıflar, hazırlanan yeni düzenlemeye göre mal edinme işlemlerini gerçekleştirmek için yedi zorlu bürokratik aşamadan geçecek. Mal edinmek isteyen vakıflar şu şartları yerine getirecek:

- Önce vakfın bulunduğu bölge müdürlüğüne bir dilekçeyle müracaat edilecek.
- Vilayet temsilcisinin de yer aldığı 5 kişilik komisyon, başvuruyu değerlendirecek.
- Edinilmek istenen mal yerinde incelenecek. Taşınmazın vakıf tarafından kullanıldığı ve elektrik, telefon, su, havagazı faturalarının vakıtca düzenli ödendiği kanıtlanacak.
- Daha sonra tapu işlemleri yapılacak. Başvuru sahipleri, tapu tescilini Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne getirecek.
- Bölge müdürlüğü olumlu görüş bildirirse, başvuru genel müdürlüğe gidecek.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün olurundan sonra konu Vakıflar Meclisi'nin gündemine alınarak değerlendirilecek.
- Vakıflar Meclisi'nden olumlu görüş çıkarsa, söz konusu dosya Bakanlar Kurulu'na iletilecek. Mal edinmeye ilişkin son kararı Bakanlar Kurulu verecek.

Sabreden derviş, muradına ermiş!

Başbakanlığa sunulan 'Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları Hakkında Yönetmelik' 13 madde ve beş bölümden oluşuyor. Yönetmelik vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın Vakıflar Yasası çerçevesinde cemaat vakıfları statüsünde bulunan vakıfların dini, hayri, sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, taşınmaz mal edinmeleri ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunmalarını ve bu malların tesciline ilişkin usul ve esasları kapsıyor. Yönetmeliğe göre, vakıflar bağlı bulundukları bölge müdürlüklerine başvururken, taşınmaz malın içeriği, tapu kaydı, imar durumu, açık adresi, ne amaçla kullanıldığı, hangi amaç için alınmak istendiği gibi bilgi ve belgelere de dosyada yer verecek. Başvuruda ayrıca, vakfın mali durumunu gösteren son yıla ait bilanço, gelir-gider tablosu, vakıf yönetimi tarafından alınan gerekçeli karar, taşınmaz malın durumuna ilişkin ekspertiz raporu ile taşınmaz malın kullanılacağı faaliyet alanını gösteren ilgili kamu kurumundan alınacak uygun görüş belgesi de sunulacak.

Radikal, 26 Eylül 2002.

Antlaşması'nın 45. maddesi ile diğer uluslararası antlaşmalardan doğan hak ve yükümlülükleri saklı tutulmuştur."

Mumla aranıyor: "Karşılıklılık"ın anlamını bilen

Şimdi, ilk duyan da sanır ki, burada Türkiye'nin uluslararası hakları korunuyor! Hiç ilgisi yok. Bu madde karşılıklılık değil, "paralel yükümlülük" maddesi. (Turgut Tarhanlı'nın bildirisi, *Cemaat Vakıfları, Bugünkü Sorunları ve Çözüm Önerileri*, İstanbul, İstanbul Barosu Yayını, 2002, s. 37). Bir daha okuyun: Yükümlülük getirdiği ülke de, Yunanistan!

Çünkü Lozan madde 45 aynen şöyle: "Bu kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin gayrimüslim azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan'ca da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır".

Peki, bu madde 9 neden buraya konmuş? Çünkü Türkiye, Yunanistan'a karşı kullanmak için uzun zamandır bu Lozan madde 45'i yanlış yorumluyor ve uyguluyor. Şöyle diyor: "Bu bir karşılıklılık maddesidir. Yani Yunanistan bu hakları uygulamazsa, ben de kendi yurttaşım Rumlara uygulamam." Hatta bütün gayrimüslimlere. Vakıflardan Sorumlu Dvlet Bakanı Metin Gürdere'nin gerine gerine "Kurunun yanında yaş da yanar," dediğini unutmuş değiliz (Ersin Kalkan'ın röportajı, *Hürriyet Gazete Pazar*, 12 Ekim 1997).

Bu yorumu yapanlara şunu anlatmak lazım ki, karşılıklılık ilkesi katiyen bu değildir. Şudur: "A ülkesi, B yurttaşına karşı iyi/kötü bir eylem uygulamışsa, B ülkesi de A yurttaşına karşı aynı eylemi uygulayabilir." Örneğin Almanya, Türk yurttaşlarına vize koyarsa, Türkiye de Alman yurttaşlarına koyabilir. Kaldırırsa, kaldırabilir.

Öğretmek lazım ki, karşılıklılık ilkesi eğer "Bir ülke, benim soydaşım olan kendi yurttaşına zarar verirse, ben de onun soydaşı olan kendi yurttaşıma zarar veririm" biçiminde anlaşılırsa, o zaman dışarıdaki soydaş uğruna içerideki yurttaşa "rehine" muamelesi yapılmış olur.

Öğretmek lazım ki bu davranış, en azından 1789'dan gelen insan ve yurttaş haklarının ihlalidir. Bir ulus-devletin başlıca görevi kendi yurttaşına karşıdır; soydaşına değil. Tabii "kan" esasına göre kurulmuş bir devletse, iş değişir. Şükür ki, Türkiye "kan" değil, "vatandaşlık" temeli üzerine kuruldu. 12 Eylül'ün anayasası bile madde 66'da bakın ne diyor: "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." "Kan bağı ile bağlı" demiyor.

Kaldı ki, devlet "soydaş"a (Batı Trakya Türklerine) hizmet etmek istiyorsa, Yunanistan'la ilişkilerin kötü olmamasına özen gösterir; karşılıklı azınlıklar yalnızca iyi komşuluk dönemlerinde rahat etmişlerdir çünkü.

Laikliğin bu mu devlet?

Bu durumda, Tayip Erdoğan'ın da kulağına fısıldandığı anlaşılan bu yanlış yorum yüzünden, diğer haksızlıklar düzeltileceği bir sırada bu en büyük hukuksuzluk aynen bırakılmak isteniyor. Oysa yönetmelik madde 9'un ihlal etmediği "şey" yok:

1) Anayasa'yı ihlal ediyor. Madde 2'nin ihlali, çünkü Müslüman-gayrimüslim ayrımı laikliğe aykırı. Madde 10'un ihlali, çünkü ayrımcılık yapıyor. Madde 90/5'in ihlali, çünkü usulüne uygun yürürlüğe sokulmuş antlaşmaları ihlal ediyor.

2) Usulüne uygun yürürlüğe sokulmuş antlaşma ihlalleri şöyle: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 14'ü ihlal ediyor, çünkü hem doğrudan din ayrımcılığı yapıyor hem de Türkiye'deki gayrimüslim yurttaşlar farklı soydan oldukları için dolaylı ırk ayrımcılığı yapıyor.

Daha önemlisi Türkiye devletinin kurucu antlaşması olan Lozan'a aykırı. Onun 37. maddesini ihlal ediyor, çünkü gayrimüslim azınlığın haklarını kısıtlayan bir resmî metin. Madde 39/2'yi ihlal ediyor, çünkü din ayrımcılığı yapıyor. Madde 40'ı ve 42/3'ü ihlal ediyor, çünkü gayrimüslim azınlığın buradaki haklarını ortadan kaldırmaya yönelik bir madde.

3) Bizzat yasaya aykırı, çünkü yasada böyle bir zorlaştırıcı

hüküm yok. Yani Tayip Erdoğan'ın bile koruyacağı yönetmelik madde 9'un yasal dayanağı yok.

4) Bir an için Lozan madde 45'in karşılıklılık maddesi olduğunu düşünelim. O zaman da, 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'ni ihlal etmiş oluyor. (Bkz. Tarhanlı, aynı bildiri). Çünkü bunun madde 60/5'i, insan hakları söz konusu olduğunda karşılıklılık ilkesinin geçerli olamayacağını hükme bağlıyor.

Bakalım Tayip Erdoğan ne yapacak. Acaba bu durumda Rum yurttaşlar için özelde ve gayrimüslim yurttaşlar için genelde sürdürülecek hukuksuzluğun, kendisi için bir mihenk taşı olacağını biliyor mu?

Kendisinin kulağına bazı şeyleri fısıldayanlar olduğu gibi, bu noktayı da normal bir sesle hatırlatanlar yok mu?

Agos, 6 Aralık 2002

DIŞ POLİTİKA SORUNU DEĞİL; SEVR PARANOYASI!

Bu hafta İzmir'de, beni mutlu eden üç konferans verdim. Biri Dokuz Eylül'ün İşletme Fakültesi'nde "Küreselleşme ve Ulus-Devlet", ikincisi Türk-Amerikan Derneği'nde "AB, Türkiye, Azınlıklar", sonuncusu da İletişim Kitapevi'nde "Kuzey Irak, ABD, Türkiye". Üniversiteli gençler salonları tamamen doldurmuşlardı; mutluluğum oradan.

Pontusluların kanları hangi gruptandır?

Üçüncü konuşmada ön sıralardan bir genç söz aldı: "Sevr Paranoyası dediniz. Sevr bir paranoya değildir. İmzalanmış, gerçek bir antlaşmadır. Uygulanmamışsa, buna Kurtuluş Savaşı engel olmuştur. Bugün de hortlatılmaya çalışılmaktadır."

Bundan sonra, nasıl hortlatılacağını anlattı: "Geçenlerde Trabzon'da Amerikalı doktorlar kan örnekleri toplamaya teşebbüs ettiler, vali önledi. Amaçları Pontus'u yeniden kurarak bağımsızlık ilan etmek. Fener Rum Patrikhanesi, Fener civarından sürekli ev satın alıyor. Amacı Patrikhane'yi Vatikanlaştırarak Türkiye'den ayırmak..."

Bu söylemi artık öylesine ezberlemişim ki, arkasından yalnız hangi temanın değil, hangi kelimenin geleceğini de biliyorum.

Sanki bu işin bir Kitab-ı Mukaddes'i var da, oradan ezberleniyor. Konuşan gence "Aman kardeşim, Türkiye'de çok yanlış bilinen bu konuları ben biraz iyi bilirim, istersen pek girme," dedim ama kim dinler? Aynı minval üzerine devam ediyor. Onun üzerine, başladım...

Sevr'in geçerliliği... Bir antlaşma, geçerli olabilmesi için imzadan sonra ratifikasyon (onama) aşamasından geçer. Bu yapılmadığı için Sevr teknik terimiyle kadüktür (sonuçsuz kalmıştır). Hadi, bu önemli değil. Sevr'in tarafları o zaman savaşmaktan yeni çıktığımız büyük devletler idi. Bunların tümü bugün müttefikimiz; hangisiyle harp halindeyiz? Buna rağmen, yine de parçalamak istiyorlar diyorsan, neye dayanıyorsun? Niye parçalasınlar yahu? Diğer yandan, Sevr'in en önemli hükmü olan madde 232, Haziran 2000'den beri yürürlükte: Türkiye bütçesi TBMM'ye sunulmadan önce IMF Türkiye Masası'na gitmek ve onay almak zorunda. Sen mesela bunu bilmiyorsun ama benim bilmediğim şeyleri biliyorsun...

Kan örnekleri almak... Demek ki, Rumların kanıyla Türklerin kanı farklı. Acaba hangi gruptandırlar? Rh faktörleri nasıldır? Demek ki, Atatürk milliyetçiliği bu memleketi "toprak" esası değil, "kan" esası üzerine kurdu? Demek Türkiye'de herkes kimliğini hangi rahimden çıktığına göre belirliyor. Peki, ya anasının geçmişinde Türk olmayanlar varsa? Kayı aşireti "dört yüz çadır"la geldiğinde ya Anadolu bomboştu ve Türk anaları her batında 500'er 500'er doğuruyordu ya da bu insanlar Anadolu'nun otokton (yerli) halkları olan Rumlar, Kürtler ve Ermenilerle karıştılar. Hangisidir dersin?

"Bağımsız Fener Devleti"

Peki kardeşim, en basitinden, Patrikhane nasıl mal ve toprak edinecek de İstanbul'un içinde bağımsız devlet kuracak? Bizdeki patrikhaneler, tüzel kişilikleri olmadığı için tapuya gidip mal edinemezler; bunu biliyor muydun? Bilmeden nasıl bu kadar fantastik bir iddiayı hiç çekinmeden ileri sürebiliyorsun? Hayır kardeşim, muvazaa yapıp şahıslar üzerine kaydettin mi

Ruhban Okulu sözü

Milli Eğitim Bakanı Çelik, Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılması için inceleme başlatacağını belirterek, "Araştırmalar biter, son nokta konur" dedi

BAHAR ATAKAN Ankara

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılması için yapılacak girişimlerin "hükümetin boynunun borcu" olduğunu belirterek, "Hıristiyan ilahiyatı ve teolojisiyle ilgili özgürce eğitim yapılması, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin demokratik yapısının gereğidir" dedi.

Çelik'i dün ziyaret eden Fener Rum Patriği Bartholomeos, sunduğu raporda, 1971'den bu yana kapalı olan okulun Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde faaliyet göstermesine izin verilmesini istedi. Başbakanlık, İçişleri ve Dışişleri bakanlıkları nezdinde girişimlerde bulunulduğunun hatırlatıldığı raporda, okulun Teoloji Bölümü'nün yasal dayanağı olmadan kapatıldığı savunuldu. Raporda, "625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun bazı maddelerinin 12 Ocak 1971'de iptali üzerine kapatılan okul, bu kanuna göre kurulmamıştır.

'Herkesi eşit görüyoruz'

Bu kurumun yürürlüğe girmesinden önce 1844'te açılmış bir azınlık meslek okuludur. Esasen, okul yönetmeliğinin onaylandığı 25 Eylül 1951'de yürürlükte olan mevzuata göre özel yükseköğretim açılması mümkün değildi" denildi. Anayasa'nın 24. maddesinde din eğitiminin devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağının açık şekilde ifade edildiğini belirten Çelik, şunları söyledi:

"Ama bu bir dinç mahsus değil. Vatandaşlık görevini yerine getiren herkesi eşit görüyoruz. Hıristiyan ilahiyatıyla ilgili eğitim yapacak okula karşı çıkmanın anlamlı olmadığını düşünüyorum."

Özel Öğretim Genel Müdürlüğü ve Talim Terbiye Kurulu'nu inceleme yapmak üzere görevlendireceğini bildiren Çelik, "Araştırmalar kısa sürede biter ve son nokta konulur" dedi.

Bartholomeos ise "Ülkemizdeki demokratik rejimin öngördüğü hususlar çerçevesinde azınlıkların eğitiminin kolaylaşacağından eminiz" diye konuştu.

Milliyet, 31 Ekim 2003.

hiç olmaz çünkü onların da mirasçıları var. Sen olsan, bu devirde, baban ölünce tapulu mirasını camiye medreseye kaptırır mısın? Sonra, biliyor musun ki, yaklaşık 25 yıl içinde, papaz olacak genç bulamamak yüzünden Fener kendiliğinden kapanacak ve Yunanistan'ın Batı Trakya'da eli pratikte serbest kalacak? Dahası Fener Patrikhanesi, Roma'daki Vatikan gibi olsa bırak turizmi, bunun Türk dış politikası için ne büyük koz olacağını hiç düşündün mü? Ya bu durumun Moskova Patrikliği'nin yani Rusya'nın hiç hoşuna gitmeyeceğini?

Çok sordum ama şimdi esas soruya geçiyorum: Farkında mısın ki, Türkiye'deki durum ABD'ye çok benziyor? ABD, tarihinin en büyük talihsizliğine komünizm çökünce uğradı ve Allah'tan 11 Eylül patlak verdi de, onun yerine uluslararası terörü koyup yoluna devam edebildi. Türkiye'de de, komünizm korkusunun yerine Sevr korkusu ikame edildi. Aradaki fark şu: ABD bunu dünya halklarını emperyalist baskı altında tutmak için kullanıyor, Türkiye ise kendi halkını korku altında tutmak için.

Mukaddes korku: Sevr

Amerika'da yaşayan ünlü Prof. Vamık Volkan'ın "*chosen trauma*" (seçilmiş travma) kavramını duydun mu? Milletler, sı-

kıştırıldıkları durumlarda, kimi mukaddes 'korku'lar icat edip ona sarılırlar. Biz de bu Sevr Paranoyası'nı inşa edip ona sarıldık. Hatırlarsan, bu paranoya 1970, '80 ve '90'larda birbirinin üzerine eklenen üç dış politika ortamından beslenmişti: Ermeni, Kıbrıs, Kürt sorunları. Biz bunları soğukkanlılıkla tartışacak yerde, halının altına süpürmeye soyunduk. 1915 Tehciri'ni insanlarımızdan yıllar yılı saklayarak ASALA sorununu, "çözümsüzlük çözümdür" diye herkesi susturarak Kıbrıs sorununu, Kürtçe isimleri yasaklayarak da PKK sorununu azdırdık. Üçü de, demokrasi yokluğuyla beslenip büyüdü; okyanusların dibinde ancak oksijensiz ortamda yaşayan bakteriler gibi.

Şimdi bu Sevr Paranoyası, temel sorunların tartışılmasını "Aman, parçalanırız!" diye yasaklıyor. Yıllar yılı halının altına süpürdüğümüz pamukçuklar burnumuza doluşmaya başladı. Gençlik demek, atılganlık demektir; gençler bile bu korkudan korkarsa, bizler ne yapalım?

Sevgili kardeşim, bu 1930 mantığı o devirde ilericilikti ama 2003'te fena halde gericilik anlamına geliyor. Çünkü sorunları tartışmayı önlüyor. Bu memleketi demokratlaştırmaya sonunda İslâmcılar soyundu ve bunu yapacaklar da; acaba bu da mı seni uyarmıyor?

Agos, 3 Ocak 2003

YENİ AZINLIK VAKIFLARI YÖNETMELİĞİ

Eski yönetmelik bir milli felaketti. Bu, zemzemle yıkanmış. Yapıp da bu memleketi saçma sapanlıklardan kurtaranların ellerine beyinlerine sağlık.

Fakat bunun da kimi maddeleri kesinlikle "Damştay"lık. Nereleri ve daha önemlisi niçin böyle, anlatacağım. Ama önce, konuyu başından izlememiş olanlara bir "geçmiş bölümlerin özeti"ni verelim.

Artık öğrenmeyen kalmadı: 1970'lerden beri süren "1936 Beyannamesi" uygulaması, bırakın yeni mal edinebilmeyi, gayrimüslim vakıflarının ellerindeki tapulu malları bile gasp ediyordu. Nihayet, AB'ye uyum paketlerinden 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı yasanın 4. maddesi bunu önlemek için çıkartıldı. Bakanlar Kurulu izniyle mal edinme ve mallara tasarruf olanağı getirildi. Çok önemli bir aşama idi. Ama Müslüman vakıfları bu işi Bakanlar Kurulu değil Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) izniyle yaptıkları için yasa, anayasanın eşitlik ilkesi ve Lozan başta olmak üzere çok sayıda yasa ve antlaşmayı yine ihlal ediyordu.

Deveden büyük fil varmış. Biz yasa hatalı derken, VGM bu yasa için öyle bir "uygulama yönetmeliği" yaptı ki, yasayı unutturdu. Görenler parmak ısırdılar: Vay, dediler, bir kanun an-

cak böyle uygulatılmaz! Fazla uzatmıyorum, çünkü bu hikâyeyi daha önce ayrıntısıyla yazdım (*Agos*, 11.10.2002).

AKP hükümeti gelince, 4771/4'ün 1. fıkrası değiştirildi ve Bakanlar Kurulu izni yerine VGM izni getirilerek Müslüman vakıflarıyla eşitlik sağlandı. Yeni yönetmelik, yasanın bu yeni biçimini uygulamak için birkaç gün önce, 24.01.2003'te çıkartıldı. Konumuz o. Önce olumlu yönleri.

Madde 5: Eskiden "birden çok imzalı ekspertiz raporu" 6 adet kurumdan isteniyordu, artık bunlardan birinden almak yetiyor.

Madde 6: Sunulan belge ve bilgilerin eksik olması halinde geri gönderip tamamlanması isteniyor; bu eskiden yoktu. Ret halinde gerekçeli karar 2 ay içinde bildiriliyor ki, sürüncemede bırakmamak açısından çok önemli.

Madde 7: VGM iznini yalnızca "ayni haklara ilişkin tasarruflar" için isteyerek, kira kontratı ve dam aktarımı gibi durumlar için gerektirmiyor.

Geçici Madde 1: Eski yönetmelik, mala tasarrufu kanıtlamak için, 1890 doğumlu bir babanın çocuğu olan bendenizin bile telaffuzda zorlanacağı tam 15 adet tarihsel belge istiyordu; şimdi bunlardan biri ve eşdeğer bir başkası yetiyor. Burada da eksikleri tamamlama olanağı getiriliyor ve karar 2 ayda gerekçeli olarak bildiriliyor. Dahası, eski yönetmelikte insan haklarında karşılıklılık aramak gibi inanılmaz bir hatayı yansıtan 9. madde artık yok.

Dışişleri Bakanlığı da olmasaydı...

Şimdi gelelim olumsuz (ve "Danıştaylık") yönlerine:

Madde 2: "Gayrimüslimler" teriminin şimdiye kadar yapıldığı gibi yalnızca üç büyük azınlık olarak anlaşılmasını önlemek için, Dışişleri'nin taslağında "Rum, Ermeni, Musevi, Süryani, Keldani, Bulgar, Maroni ve Gürcü cemaatlere ait" diye açıklık getirilmişti. VGM, herhalde "azınlık yaratmamak"(!) için bunu reddetti. Sonunda, yönetmeliğin arkasına bu vakıfların bir listesi eklendi. Tabii, daha şimdiden, biri Ermeni biri Musevi olmak üzere iki tane vakıf eksik bulunmuş vaziyette.

Madde 4: VGM, koşulsuz olarak, vasiyet ve hibeye de karışıyor. İvazlı (vakfa bir yükümlülük getiren) vasiyet ve hibelerde tamam da, ivazsızlarda (yükümlülük getirmeyenlerde) olmaz. Çünkü Müslüman vakıfları VGM'den 1 yıllık toptan izin alıp bu süre içinde istedikleri kadar ivazsız vasiyet ve hibe kabul ederken, gayrimüslimler VGM'den her seferinde izin almak zorunda. Burada din ayrımcılığı var.

Bakın, böylece neler ihlal ediliyor: a) Anayasa 2. madde (laiklik), 10. madde (eşitlik), 35. madde (mülkiyet hakları), madde 90/5 (antlaşmaların yasa hükmünde olması); b) Lozan 37. madde (38. ilâ 44. maddelerin değiştirilme yasağı), madde 39/2 (din ayrımcılığı yasağı), madde 40 (eşit haklar), madde 42/3 (vakıflara her türlü kolaylık sağlanacağı); c) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde14 (ayrımcılık yasağı).

Madde 6: Burada durum daha da ciddi: Başvuruları değerlendirirken "Gerektiğinde ilgili Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınarak" diyor. Bu, resmen, gayrimüslimlerin "tehlikeli unsur" sayılması ve Dışişleri'nin, İçişleri'nin ve MİT'in devreye girmesi demek. Müslümanlar için böyle bir "görüş" aranmıyor. Üstelik yukarıda madde 4 için sayılmış bütün ihlallerin yanı sıra, bir de yasaya aykırılık var; yasa böyle bir şey istememiş. Bu madde tam Danıştayhk.

Geçici Madde 1: Burada da aynen madde 6'daki inanılmaz durum var: Devlet kendi yurttaşını gayrimüslimdir diye tehlikeli sayıyor. Bu da Danıştay tarafından kesin iptal edilir.

Gayrimüslimler tehlikelidir!

Biz hiç, bir şeyi tam doğru yapamayacak mıyız? Eski yönetmeliğin serapâ sakatlığı daha taptazeyken, niye bu da çolak doğdu? Kısaca söyleyeyim, zaten çok basit: Bu "İslâmcı" hükümet, gayrimüslim yurttaşlarının eşit haklarını sağlamak için son derece iyi niyetle yaklaştı konuya. VGM'ye, Dışişleri'nin taslağı temelinde müzakere etmesini ve olumlu davranmasını söyledi. Nitekim yukarıda saydığım olumlu yönler buradan doğdu.

Ama hani bizim aslan gibi bir Sevr Paranoyamız var ya, o yi-

‘Cemaate’ iyi haber

Cemaat vakıfları, Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminden çıkarılacak, vakıflara özel tüzelkişilik verilecek, cemaatler din adamı yetiştirebilecek

DİLEK GÜNGÖR

ANKARA - Avrupa Birliği'nin (AB) 5 Kasım 2003'te yayımladığı ilerleme raporunda yer alan cemaat vakıflarına ilişkin çekinceler ortadan kaldırılıyor. Taslak yasalaşırsa, cemaat vakıfları Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminden çıkacak. Denetimi Diyanet'ten sorumlu devlet bakanlığı üstlenecek. Fener Rum Patrikhanesi ve kiliselere, cemaat vakıflarının üst denetim birimi olarak, 'kamu yararına özel tüzelkişiliği' verilecek. Taslakla, vakıfların gayrimenkullerini tescili kolaylaşacak.

Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve ilgili kuruluşlar çarşamba veya cumi günü bir araya gelerek, cemaat vakıflarının ilüzyon doğrultusunda hazırlanılan kanun tasarısı taslağını görüşecek. Daha önce yapılan toplantıda yeni taslağın hazırlanması için İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye görev verilmişti. Hüseyin Hatemi'nin Anayasa'nın eşitlik ilkesine göre hazırladığı 20 maddelik 'Cemaat vakıfları kanun tasarısı' taslağı, şu düzenlemeleri içeriyor:

Vakıflar, İstanbul'daki Surp Agop Hastanesi gibi gayrimenkulleri üzerlerine tescil edebilecek.

Din için bakanlık

• Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetim yetkisi sonlara alınacak. Diyanet'e özerklik statüsünün verilmesini de amaçlayan taslak, tüm dinlere içine alacak bir din işlerinden sorumlu bakanlık kurulmasını öngörüyor. Cemaat vakıflarının denetimini de bu bakanlık yapacak.

• Fener Rum Patrikhanesi'ne ve kiliselere cemaat vakıflarının üst kuruluşu olarak, 'kamu yararına özel hukuk tüzelkişiliği' kazandırılacak. Tasarının ek maddesinde, kamu yararına özel tüzelkişiliğin sadece cemaat vakıflarıyla sınırlı olduğu belirtiliyor.

• Hıristiyan ve Musevilerin din adamı ihtiyaçlarının karşılanmasının önündeki engeller kaldırılacak. Kurulacak olan okullar cemaat vakıflarına değil, yarımhane veya kiliselere bağlanacak.

• Müslüman vakıfların sahip olduğu kâr getirici işletmelere sahip olma hakkına diğer cemaat vakıfları da sahip olacak.

• Cemaat vakıflarının taşınmaz mal edinmeleri ve tasarrufta bulundukları malların vakıflar adına tescil edilmesi için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden izin alınmaları uygulaması kaldırılacak.

AB ve vakıfların uyarıları

AB'nin 5 Kasım ilerleme raporunda, cemaat vakıflarıyla ilgili düzenlemeler yetersiz bulunmuştu. Raporda, ocak ayında çıkarılan yönetmeliğin, sadece Müslüman olmayan cemaat vakıflarına atıfta bulunduğuna dikkat çekilerek, "Ayrıca, yönetmeliğe eklenmiş olan ve 160 adet azınlık vakfını kapsayan listede bulunmayan vakıflar gayrimenkullerini tescil ettiremeyecektir" denilmişti. Raporda ayrıca, dini vakıfların özerkliklerini önemli ölçüde sınırlayan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün müdahalelerine maruz kaldıkları ifade edilmişti.

Cemaat vakıfları da, AKP hükümetinin çıkardığı uyum yasalarının ardından istediklerini ilgili makamlara iletmişti. Vakıflar Genel Müdürlüğü, sadece tüzelkişiliği olan cemaat vakıflarını taşınmaz mal edinmede kabul ederken, vakıflar, kiliselerin de bu haklardan yararlanmasını istemişti. Aynı isteği Fener Rum Patrikhanesi de dile getirmişti.

Radikal, 23 Aralık 2003.

ne nöbetteydi. Siz bu paranoyayı hafife alıyorsunuz, almayın, ağırdır o: 1950'lere varıncaya kadar gayrimüslim yurttaşları normal nüfus kütüğüne değil, "Ecanip (ecnebiler) Defteri"ne kaydettirmişti. 28 Aralık 1988'de çıkarttırdığı "Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği"nde aynen: "Memleket içindeki yerli yabancılar (Türk tabalı) ve yabancı ırktan olanlar" diyerek gayrimüslim yurttaşlarımızı da "sabotaj yapabilecek tehlikeliler kategorisi"ne katmıştı.

Şimdi de, yeni yönetmelikte elinden geleni yaptı. "Milletin bölünmez bütünlüğü"nü anayasanın yanı sıra benim bildiğim en az altı tane yasayla koruyamadı, bir de milleti din esasına

göre bölerek burada korumayı denedi. Ama artık eşitliği sağlamak için kesin bir siyasi irade var. Danıştay da var. Bu iş yakın zamanda tamamdır.

Tamam olup da Türkiye'nin parçalanıvermediğini görenler de belki tedavi olurlar bahaneyle; en büyük ulusal kazanç da o olur...

Agos, 31 Ocak 2003

2011'de not: Farkında mısınız, 2003 yılında bile yargımızdan medet ummaya devam ediyorum, gayrimüslim vatandaşların haklarını vermek için?

FENER PATRİĞİ'NE MADALYA VERİLMELİDİR

Fener Rum Patriği Vartholomeos (B, V okunur), her altı ayda bir değişen 12 metropolitten oluşan ruhani meclis Sen Sinod'a bu sefer Türk yurttaşı olmayan 6 rahip atadı.

Sabiha Gökçen olayındaki gibi, derhal hücum başladı. Patrik yakında hain ilan edilmezse şaşarım. Çünkü gazetelerde yazılmadık ne Lozan'ın yok sayılmasına göz yumulduğu kaldı ne bütün Türkiye Cumhuriyeti yönetiminin yabancıların eline geçeceği ne bundan sonraki adımın İstanbul'da hilafet makamı olacağı! Olayın "postmodern Sevr" olarak ilanı da ihmal edilmedi (4, 6, 7 Nisan 2004 tarihli gazeteler).

Oysa Patrik'e madalya vermemiz gerekir. Merakınızı hemen gidereceğim. Ama olay bir hukuk olayı olduğundan, önce o açıdan inceleyelim.

Hukuksal duruma bakalım önce

1) Atamada, Lozan'a aykırılık yoktur. Çünkü Lozan'da, Patrikhane'den tek kelime geçmez. Bunu milletçe galiba nihayet öğrenebildik ama şimdi de oturum tutanaklarına merak sardık. Bakalım:

İsmet Paşa'nın Lozan'da Patrikhane konusunu noktalayan sözleri tutanağa şöyle geçmiştir: "İsmet Paşa, Patrikliğin siyasal

ya da yönetime ilişkin işlerle bundan böyle hiç uğraşmayacağı, yalnız salt din alanına giren işlerle yetineceği konusunda, Konferans önünde, Müttefik Temsilci Heyetlerinin ve Yunan Temsilci Heyetinin yapmış oldukları resmî konuşmaları ve verdikleri garantileri senet saymaktadır." (10.01.1923; Meray çevirisi, cilt 1, s. 331).

Patrik'in ruhani meclis atamalarını "salt din alanına giren" konu saymıyorsak, başka. Yalnız o zaman, Ortodoks ilahiyatına da karışma hakkımız olduğunu ilan etmemiz gerekecek.

2) Atamada, Lozan dışı düzenlemelere de aykırılık yoktur. Patrik'in Sen Sinod'a yaptığı atamaları düzenleyen herhangi bir yasa, yönetmelik vb. bulunmamaktadır. Zaten Patrikhane'ye ilişkin idari düzenleme olarak bilinen iki belge vardır:

a) 6 Aralık 1923 tarih ve 1092 sayılı İstanbul Valiliği Tezkeresi: Bunun bilinen metni şöyledir: "İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi Sen Sinodu'na, Türkiye dahilinde gerçekleştirilecek dinî ve ruhani seçimlerde, katılacak adayların Türkiye vatandaşı ve seçim sırasında Türkiye dahilinde görevli olmaları gerekmektedir. Bu şartlar seçilecek kişi için de geçerlidir. İstanbul Valisi adına yardımcısı Fahrettin" (bkz. Yorgo Benlisoy, Elçin Macar, *Fener Patrikhanesi*, s. 50).

Yani tezkere Sen Sinod üyeleri atamasıyla değil, patrik seçimiyle ilgilidir. Patrikler, ömür boyu kaydıyla Sen Sinod tarafından seçilmekte; seçildikten sonra da bu ruhani meclisin üyesi metropolitleri atamaktadırlar.

b) 25 Mayıs 1970 tarihli İstanbul Valiliği Tezkeresi: Patriklik makamının boşalması durumunda her metropolit aday olabilecek, üç üyeden oluşan bir metropolitler kurulu bunların listesini valiliğe bildirecek, valilik istediği adayı çizecek, geri kalan adaylar "*güvenilir ve geleneklere uygun olarak gerekli vasıf ve yeteneklere sahip ve mutlaka Türk vatandaşı*" olmak koşuluyla noter huzurunda yapılacak oylamayla seçileceklerdir. Yani bu da Sen Sinod üyelerinin atanmasıyla değil, Patrik seçimiyle ilgili.

Bir de, Osmanlı'dan kalma 1862 tarihli "Rum Patrikliği Nizamatı" (bkz. *Fener Patrikhanesi*, s. 71-107) var ki, bugünkü usullerin kökenini oluşturuyor: Metropolitlerin hazırladığı aday lis-

Ermeni Cemaati Sözcüsü patrik seçimiyle ilgili hükümet genelgesine tepki gösterdi

'Devlet patriği' huzursuzluk getirdi

Patrik vekilliği yapan 65 yaşındaki Sivaciyan patrik adaylarından biri.

Fevzi Tanşınar

İSTANBUL, (Güneş)- Şinork Kalustyan'ın ölümüyle boşalan "Türkiye Ermeni Patrikliği" için yapılacak seçim, Başbakanlık, ilgili bakanlıklar ve Türkiye'deki Ermeni cemaati arasında gerginlik yaratmaya devam ediyor. Hükümet'in Patrik seçimiyle ilgili genelgesini "hukuk dışı" olarak nitelendiren Ermeni Cemaati Basın Sözcüsü Murat Cingöz, "Başbakanlık emri hukuki değildir" dedi.

Yeni Ermeni Patriği'nin seçimi için belirlenen esaslar cemaat arasında "anti-demokratik", "müdahaleci" ve "örf ve âdetlere aykırı" olarak nitelendirilirken, Dışişleri Bakanlığı Basın Sözcüsü Murat Sungar, cemaatin istekleri konusunda herhangi bir görüş ayrılığı bulunmadığını belirtti ve "Bu işin sorumlusu İçişleri Bakanlığı'dır" diye konuştu.

Başbakanlık genelgesinin hukuki olup olmadığını tartışacak kadar hukuki bilgisi olmadığını belirten Sungar, "Fakat Türk muvacehesi hiçbir genelge vermişse muhakkak hukuki bir dayanağı olmalıdır" şeklinde konuştu.

Yeni seçim esasları nedeniyle ilgili bakanlık, Başbakanlık ve Ermeni cemaati arasında sorun çıkan Ermeni Patrikliği için iki aday bulunuyor. Adaylardan biri 65 yaşında ve halen Patrik Vekilliği yapan Şimon Şahen Sivaciyan, diğer aday ise 34 yaşındaki Ruhani Meclis Başkanı Mesrob Mutafyan.

Ermeni Cemaati Basın Sözcüsü Murat Cingöz, Patrikhane'nin kuruluşundan beri altı seçim olduğunu ve bugüne kadar tüm seçimlerin demokratik bir biçimde yapıldığını söyleyerek, "Patrikler bir konuda cemaatin temsilcisi görünümünde ve işlevinde olmuştur. Bir önceki Patrik birçok hükümet ve yönetimle görev yapmış ve [illegible] tanımıştır" şeklinde konuştu.

Yeni Ermeni Patriği'nin seçimi için belirlenen esasların hükümet tarafından sonradan getirilerek hazırlandığını da belirten Cingöz, "Hükümet bunun farkına geç de olsa varmıştır. Fakat bu genelgenin hiçbir hukuki yönü yoktur" dedi. Bir genelge çıkacağı zaman bir yasaya, bir yönetmeliğe veya bir tüzüğe dayanması gerektiğini savunan Cingöz, "Türkiye bir hukuk devletidir. Fakat Başbakanlık emri hukuki değildir" dedi.

Türkiye Ermeni Patrikliği, 7 Mart 1990 günü ölen Patrik Şinork Kalustyan'ın yerine, yeni patriği seçmek amacıyla 9 Nisan günü İstanbul Valiliği'ne başvurmuş, bunun üzerine Başbakanlık da 18 Nisan'da uygun görülen "Ermeni Patriği Seçim Esasları"nı İstanbul Valiliği kanalıyla Türkiye Ermeni Patrikhanesi'ne bildirmişti.

Yeni seçim esaslarında adayların 35 olan yaş haddi 40'a çıkarıldı ve bölgelerden seçilecek olan temsilciler, bölgede yaşayan Ermeni sayısına göre değil de, her bölgeden bir temsilci seçilmesi esasına göre düzenlendi.

Çeşitli çevrelerde yaş sınırlaması dışında iki aday, 34 yaşındaki Mutafyan'ın hükmetiçe istenmediği iddialarını gündeme getirmişti. Bu durumda tek bir adayın kalışı ve bunun seçim değil tayin olduğu ileri sürülmüştü.

Geçmişte devletin yine bu konuda seçimlerin bir an önce yapılması için birtakım empozeler yaptığını, fakat cemaatin bunu kabul etmediğini belirten Cingöz, "Cemaat ile ilgili konularda karar verilmeden önce bütün de fikirlerin alınması gerekirdi. En geç önümüzdeki hafta içinde bir karara bakanlık [illegible] bekliyoruz. Umarım olumlu ve istediğimiz gibi bir karar olur" şeklinde konuştu.

Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı ise bu konuda henüz herhangi bir açıklama yapmaktan kaçınıyor.

Patrik seçimi 1990 yılında da sorun olmuştu, 29 Mayıs 1990.

tesinden Babıâli istemediklerini çiziyor, yine bu Nizamat'la kurulan bir ruhani-laik karma meclise gönderiyor, bu karma meclis üç aday belirliyor ve patrik bunların arasından Sen Sinod oylamasıyla seçiliyor; Babıâli de onaylıyor. Yani Nizamat'da Sen Sinod üyelerinin uyrukluğuyla ilgili bir koşul yok.

Ama "*Cemaat-i Metropolidan*" diye söz edilen bu kurulun dinsel işlerine müdahale edilmemesi var: "Hükümet-i ruhaniyesine dair hukuk ve umuruna hariçten bir ferdin müdahalesi tecviz olunmayacaktır". Hukuksal durum böyle.

Bir de siyasal duruma bakalım

Patrik, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı koşulu bulunmayan bu atamaları yaparken resmî makamları atlamamıştır.

70.000.000'luk Türkiye'de artık yalnızca 1.470 küsur Rum kalmıştır. Kelaynaklardan az. Tabii büyük bir rahip sıkıntısı vardır. Üstelik Heybeliada Ruhban Okulu 1971'den beri kapalıdır. Patrikhane hukuk danışmanının İçişleri'ne gönderdiği 05.03.2004 tarihli yazıya göre; 12 üyeli Sen Sinod'un iki üyesi ölmüştür, çok yaşlıların bazıları ağır hastadır. Patrikhane uzun zamandır Ankara'nın kapısını aşındırmakta ve resmen sönmekte olduğunu anlatmaktadır. Son olarak, Ağustos 2003'te Başbakanlık'a bir mektup göndermiş ama cevap alamamıştır. 20 Ocak 2004'te Başbakanlık'a yapılan ziyaretten de bir sonuç çıkmamıştır.

Bunun üzerine Patrikhane, kendine bağlı dünya Ortodoks kiliselerini temsilen 6 metropoliti ayda bir toplantılara katılmak üzere Sen Sinod'a atamıştır.

Şimdi gelelim madalyaya

Madalya verilmelidir, çünkü Fener'in amaçları Türkiye'nin esenliğine bire bir uygundur. Bu atamalarla Fener'in yapmak istediği, çeşitli ülkelerdeki Ortodoksların desteğini alarak dünya Ortodoksluğu'nun iki önemli odağına karşı güçlenmektir: 1) 1991 sonrasında yükselen Moskova Patrikliği 2) Ciddi biçimde sürtüştüğü Yunan Ortodoks Kilisesi. Tabii bir yandan da, 1054'ten beri kopuk olduğu, dünya Katolikliği'nin evrensel (*katholikos*) merkezi Papalık'la boy ölçüşüyor.

Fener, "*Patrikhane'nin müktesep hakları baki kalmak şartı ile kayyumla ve lütfen*", Yunanistan'daki metropolitliklerin yönetimini Yunan Kilisesi'ne 1928'de bırakmıştı (Girit ve o zaman İtalya'nın olan On İki Adalar'ınki hariç; yetki devri metni için bkz. *Fener Patrikhanesi*, s.68-70). Bir de şimdi bunları geri almak istiyor. Çünkü birkaç ay önce Yunanistan Kilisesi Başpiskoposu Hıristodulos, Fener'in yetki alanındaki bir metropoliti Patrik'in onayına sunmadan atamaya kalkıştı. (Hıristodulos, geçenlerde "Barbar Türkler AB'ye girmek istiyor" dediği için halen Yunanistan'da soruşturma geçiren kişidir. *Sabah*, 05.12.2004).

Şimdi biz kalkıyoruz, Fener'in bu dinsel yetki mücadelesi-

ni hainlik ilan ediyoruz! Muhterem "milliyetçiler"imize sormak gerek:

1) Türkiye açısından; dünya Ortodoks rahiplerinin Beyrut'ta mı eğitim görmesi iyidir, Heybeliada'da mı?

2) Türkiye açısından; Moskova Patrikliği'nin veya Yunanistan Başpiskoposluğu'nun mu dünya Ortodoksluğu'na söz geçirmesi iyidir, yoksa öcü gibi korktuğumuz Ekümenik sıfatıyla Fener Patrikhanesi'nin mi?

Tabii cevap malum: "Ya Fener Patrikhanesi devlet içinde devlet olur da Türkiye'yi yutarsa!"

Vallahi, kimse kusura bakmasın ama ben hayatımda bundan daha aşağılık kompleksi kokan bir komplo teorisi işitmedim. Ortodoks ilahiyatında dünyevi otorite kavramı tarih boyunca yokken, Ortodoks patriklerinin kellesi tarihte önce Bizans sonra Osmanlı imparatorlarının iki dudağının arasına bakmışken, cemaati 1.500'ü bulmayan Fener Patriği daha Yunanca konuşan Ortodokslara bile söz geçiremezken, vallahi pes.

Ne Sevr Paranoyası'ymış be yahu! Fatih'in gerekçeleri bugün aynen geçerli hale geldiği bir sırada, kimi insanlarımıza neler yaptırıyor!

Agos, 12 Mart 2004

HALİÇ'E BALIK, MİDYAT'A SÜRYANİ DÖNÜYOR

Baronun daveti üzerine "Ülkemizde ve Dünyamızda Son Siyasal Gelişmeler" başlıklı bir konferans vermek için gittiğim Batman'dan, daha doğrusu, eski başkan Sabih Ataç'ın arabasıyla yaptığımız bir Batman-Midyat-Cizre-Şırnak-Siirt-Batman gezisinden dün döndük Feyhan'la. Bir kötü öksürükle birlikte.

Kendi akılsızlığım olan soğuk algınlığı ve Şırnak-Siirt arasındaki "hareketlilik" bir kenara bırakılırsa, çok iyi haberlerim var. "Hareketlilik" dediğim, Şırnak-Siirt arasında bir çatışma olmuş; kontrol vardı. Haberlere gelince:

70 cm. kalınlığında duvar

1) Midyat'a yirmi dakika mesafede, şu anda yolu bile olmayan bir köye tangır tungur gittik. Asıl adı (Süryanicesi) Kafro, değiştirilmiş Türkçe adı Elbeğendi köyü. Muazzam bir inşaat faaliyeti. Terk edilmiş, ayakta duramayan harabe köy evlerinin dibinde dörder katlı villalar yapılıyor. Duvarlarının içi uzunluğuna delikli tuğla, dışı kalın taş örme, ikisinin arasında pembe tecrit levhası. Kalınlık en az 70 cm. Yani ciddi para dökerek.

İçlerinden Nuri Demir, Garabet Demir, Gabriel Uygur'la ko-

Kaba inşaatı süren bir Süryani evi.

nuştum. İlk ikisi Almanya'dan, üçüncüsü Hollanda'dan kesin dönüş yapıyor. Türkiye'nin bu en barışsever insanları, bu en eski Hıristiyan halk Süryaniler, Türkiye iyiye gittiği için ata topraklarına geri dönüyor. Aynen suyu temizlenen Haliç'e balıkların geri döndüğü gibi.

Geri dönenlerin tek bir talebi var: "İş kuracağız. Bürokrasi başımızı döndürüyor. Birinin söylediği ötekini tutmuyor." Yani, adını veremiyorlar ama, devletten danışmanlık hizmeti bekliyorlar, hepsi bu.

2) "Batman'ın Gözü, Kulağı, Dili" *Batman Çağdaş* gazetesinin 16 Nisan sayısında manşet: "Beşiri'ye Yezidi Evi!" Proje, Beşiri'nin SHP'li yeni başkanı Burhan Korhan'ın. Şöyle diyor: "Yıllardır yerleştikleri Avrupa'da büyük yatırımlara imza atan Yezidi topluluğu buralara çekmek istiyoruz... Bundan böyle cenazelerini Avrupa'dan getirtecek olan Yezidiler, taziyelerini Yezidievi'nde rahatlıkla yapabilecek ve bir araya gelebilecekler. Beşiri'yi hoşgörü merkezi yapmaya kararlıyız. Avrupa'da yaşayanlardan bu konuda büyük destek aldık".

Yani "şeytana tapanlar" diye tanındıkları için Anadolu'da herkes tarafından ezilen, dünyanın en özgün dinine sahip Yezidiler de ata topraklarına geri dönüyor.

3) Türkiye iç göç ortalaması yüzde 3 iken yüzde 14 iç göç alan Şırnak hâlâ biraz içler acısı ama Siirt ve Batman çarşılarında büyük canlılık var. Bir zamanlar çarşının orta yerinde ve polisin (artık nasıl işse!) gözleri önünde arkadan ensesine tabanca dayanan ve tek kurşunla öldürülen, öldüreni de sakin sakin yürüyüp giden Batmanlı, pasajlarda alışverişte.

Kafro'da yeni Süryani evlerinin kalın duvarları ve ustası.

Artık bu esnaf silahların tekrar konuşmasını istemez. "İyi saatte olsunlar"a gelince, artık onlar da bu ortamda polisin gözleri önünde enseden tek kurşunla insan öldür(t)emezler.

Ticaret başladı. Konferanslar başladı. Belediye salonunda yapılan, 13'te başlayıp 16.30'da "son üç soruyu" almak zorunda kaldığımız benim konuşma da çok yoğun ve alabildiğine olgun bir dinleyici kitlesince izlendi. Batman Emniyet Müdürü bu tür toplantılar için şöyle diyormuş: "İnsanların konuşmalarına, yürümelerine engel olmamalıyız. Ama suç işlenirse, bunları belirleyip yargıya intikal ettirmek de görevimizdir." Tutumun daha medenisi can sağlığı.

4) Arabayla geçiyoruz, ağaç dikmekte olan jandarmaları gösterdiler: "Daha düne kadar orman yakıyorlardı," dediler. Çatışma haberlerinden huzursuzdular.

Bütün bunlar, bu şanssız yörede ekonominin canlanmasının yanı sıra, Türkiye'nin dıştaki imajı açısından muazzam önemli. Suya balık dönüyor, daha önemli ne olsun?

Yarın, yani 24 Nisan Cumartesi günü, Rumların "evet"i hâlâ

kesin değil ama Kıbrıslı Türkler dünyaya koskoca bir "EVET" diyecekler. Kopartılan bütün şamataya rağmen. Bu muazzam gelişme, bu yazdıklarıma eklemlenecek. Hemen arkasından Ege'ye çözüm gelecek, onun hemen arkasından da Ermenistan-Azerbaycan-Türkiye konferansı!

Türkiye'nin önü öyle bir açılıyor ki o kadar olur! Kutlu olsun! Sürekli olsun! Yapanlara helal olsun!

Ama devlet hâlâ Diyarbakırlı çocukları alıp Tatilya'ya götürmekle ve Van'da sanatçılara poşulu bale yaptırmakla yetinecekse, yazıklar olsun...

Agos, 23 Nisan 2004

2011'de not: Üzmek istemem ama bu kitabın son yazılarından "Onları Mor Gabriel Barıştırdı"ya bir göz atınız.

Diğer yandan, Kıbrıs'ta Türkler "evet" dedi ama değişen bir şey olmadı. Ermenistan-Azerbaycan-Türkiye Konferansı da yapılmadı. Umut şart ama yeterli değil. Süryaniler dönmeye çalışıyor ama onların mallarına konmuş olan Kürt korucular engelliyor. Devlet ise devletliğini yapmıyor.

İNSAN HAKLARIMIZDA İMAM-CEMAAT İLİŞKİLERİ

"Komünizm gerekirse onu da biz getiririz," demesiyle ünlü merhum Ankara Valisi Nevzat Tandoğan hâlâ taptaze geçerli olmaya devam ediyor. Türkçe'den başka dilin ancak "günlük yaşamda" kullanılabileceğini vurgulamak için ciddi entelektüel çaba harcanarak adlandırılan radyo-tv yayınları olayı sonunda başladı. Hayırlı olsun.

7 Haziran 2004 günü, sabahın esselatında namaza kalkanlar için, 06.10'da, Boşnakça'yla...

Yahu, bu devlet yaklaşık 700 yıllık devlettir. Bu işleri yapanlar arasında tek bir kimse kalkıp da anlamıyor mu ki, kendi dilini konuşmak ve dinlemek gibi dünyanın en doğal olayına böyle sağlam azıdişi söker gibi zorla izin verilirse Kürt milliyetçiliği devlet eliyle kuvvetlendirilir? Allah için, peygamber için, mantık için, aklınıza ne ve kim gelirse onun için hiç kimseler mi anlamıyor?

İnsan Hakları Danışma Kurulu'nda "şık" tartışmalar

İnsan Hakları Danışma Kurulu anlar. O anlamazsa, imam-cemaat kuralı gereği kimse anlamaz.

Aynı gün, bu Kurul'un yeni bir toplantısı vardı. Başkanı olduğum Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Komisyonu'nun raporu görüşüldü. Parçalar vereyim:

Bir üye: "Söylediklerinize katılıyorum. İnsan, azınlık da olsa, haklarını savunmalı. Yalnız, rapora ilave edilsin; Büyük Ortadoğu Projesi'nin Türkiye'yi parçalayabileceği, onun için burada sözü edilen hakların Türkiye'yi parçalayacak biçimde anlaşılmaması gerektiği yazılsın."

Bir başka üye: "Bölücü terörden bahsederken yalnızca 'sıcak çatışma' denmiş. Üstelik rapor hazırlanırken İçişleri Bakanlığı'nın ve benzeri kuruluşların görüşleri alınmamış."

Bir başkası: "Raporun sözünü ettiği hakları vermek iyi de, yurt dışındaki ırkdaşlarımız da aynı sıkıntılar içinde. Hatta daha ağırını yaşıyorlar. Onlar bu durumdan kurtarılmadan bizim kalkıp da bunları yazmamız doğru değildir. Mütekabiliyet gözetilmelidir."

Hani, ne derler, "ne söylesen bir fazla" mı derler, "ne söylesen bir eksik" mi derler, siz seçiniz.

Demek, "insan, azınlık da olsa, haklarını savunmalı"

Demek burası "Devlet Hakları Danışma Kurulu" ki, Türkiye'deki azınlık hakları ihlallerini yazarken MİT'e danışıp yazacağız.

Demek, "ırkdaşlarımız" terimi de kullanılabiliyor bu kurulda. Ve onlar için "mütekabiliyet" (göze göz, dişe diş) isteniyor.

İnsan hakları konusunda "mütekabiliyet" olmayacağını söyleye-yaza dilimizde tüy, kalemimizde mürekkep, bilgisayarımızda bilmem ne, bünyemizde sabır bitti. 1969 tarihli Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesi madde 60/5'in, insan hakları söz konusu olduğu durumlarda mütekabiliyeti yasakladığını sağır sultan duydu.

Dahası insan hakları konusunda mütekabiliyeti bakın nasıl uygulamayı düşünüyorsunuz: A ülkesinin sizde azınlığı var (bu, sizin yurttaşınız), sizin de A ülkesinde azınlığınız var (bu da onun yurttaşı). Siz kalkacaksınız, oradaki soydaşlarınıza kö-

tü muamele ediliyor diye kendi vatandaşınıza kötü muamele edeceksiniz. Yani soydaşınız (pardon, ırktaşınız) için yurttaşınızı rehin alacaksınız. Ne güzel...

Üstelik kaçınılmaz olarak, oradaki ileri zekalı yönetici de misilleme yapacak yani kendi yurttaşına (pardon, sizin ırkdaşınıza) baskıyı artıracak ki, bu daha bile güzel... İstanbul ile Batı Trakya'da yıllardır karşılıklı ne yapılageldi sanıyorsunuz? Yani özetle, bırakın Viyana Sözleşmesi'ni filan, insaniyet yasakladığı için bu konuda mütekabiliyet olmaz.

Dahası, "ırk" denilen dünya kokarcası terimi sonsuzluğa dek tarihe gömmek için kurulmuş bir kurul burası. Birazcık dikkat etmek gerekmez mi?

Mahkemesi böyle olursa...

Ha, diyorsunuz ki ben bağımsız Türk mahkemeleri ne diyorsa ona bakarım.

Diyorsunuz ki, Anayasa Mahkemesi bütün parti kapatma gerekçelerinde "bir kısım yurttaşlar[ın] ... ulusun bizzat kendisi iken azınlık haline gelmesini istemek ulus bütünlüğünü bozmaktan başka biçimde yorumlanamaz" diyerek, çoğunluk vatandaşları birinci sınıf ve azınlık vatandaşları da ikinci sınıf saymıştır.

Diyorsunuz ki, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 08.05.1974'te verdiği kararda (E. 1971/2-820, K. 1974/505) Türk vatandaşlarının kurduğu Balıklı Rum Hastanesi Vakfı için "yabancı" terimini kullanmıştır.

Diyorsunuz ki, İstanbul 2 Numaralı İdare Mahkemesi 17.04.1996'da bir gayrimüslim yurttaşımız hakkında "Yabancı uyruklu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı" terimini kullanmıştır (E. 995/1271, K. 1996/552).

Haklısınız. Benim ağzımı kapatmışsınızdır. Sizin söylediklerinize karşı söyleyebileceğim tek bir kelime kalmamıştır.

Tabii, radyoda sabahın saat 06.10'unda devletimizin talep olmadan yaptığı Boşnakça yayın üzerine "Devletimiz sağ olsun... Biz zaten Türkiye'de yaşayan Boşnak değil Türk, birinci

sınıf vatandaşız," diye demeç veren Bosna Hersek Kültür Dernekleri Federasyonu Başkan Vekili Cemal Şenel'in söylediklerine karşı da...

Agos, 11 Haziran 2004

KORKU ÇOK, MANTIK YOK
(VEYA HEYBELİADA RUHBAN OKULU OLAYI)

70 milyon Türk önce kutsal korkularını yaratıyor, sonra zangır zangır titremeye başlıyor. "Türk, titre...!" dedikleri şey bu galiba.

Bu ulusal sporun şu andaki en canlı örneği, Heybeliada Ruhban Okulu olayı.

Liseden sonra 4 yıllık idi. Ama yüksekokul sayılmıyordu. Diplomalarında "Talim ve Terbiye Kurulunun 25.9.1951 tarih ve 151 sayılı kararıyle tasdik edilen yönetmeliğe göre, Teoloji Bölümünü bitirenler, Lise üzerine en az bir yıllık mesleki tahsil veren okullar derecesinde öğrenim görmüş sayılırlar" diye yazıyordu.

Olsun. Kıbrıs olayının Türk-Yunan ilişkilerini zehirlediği o günlerde ("1936 Beyannamesi" denilen utanılası uygulama da 1970'te başlamıştır!), 1971'de özel üniversiteler Anayasa Mahkemesi'nce kapatılınca, fırsat bu fırsat deyip üniversite sayarak kapattık. Suyun yukarı çığırında olması bir şey fark etmiyordu...

Yeniden açılmasına yapılan itirazları ve bunlar hakkında ne düşündüğümü yazayım; nasıl açılacağı sonra konuşulacak iş.

İlahiyat fakültesi bünyesinde kurulacak Yüksek Dinler Kültür Bölümü'ne bağlı olarak açılması planlanıyor

'Heybeliada Ruhban Okulu Türkiye'nin önünü açar'

Yunan basını: Clinton'dan önce açılacak

Cumhuriyet, 19 Ekim 1999.

İtirazlar diz boyu, mantık sıfır

1) "Okul tekrar açılırsa Megali İdea canlanır": 12 milyonluk Yunanistan AB üyesi. 70 milyonluk Türkiye AB eşiğinde. Türkiyeli Rum vatandaşlar, çoğu yaşlı, 1.473 kişi kaldı. Yani kelaynaklardan daha az.

Bu Megali İdea ("Yunanlıların Büyük Ülküsü") ne biçim bir paranoyadır, nasıl bir korkudur, nasıl bir marazdır, anlamadım. İnsan böyle bir durumda bu kadar korkmaktan hiç mi sıkılmaz?

2) "Fener ekümenik olur, Vatikan'a benzer, devlet içinde devlet yaratırız": Efendiler, Fener zaten ekümenik! Bilaistisna bütün dünya "evrensel" kabul ediyor. Dünyadaki Ortodoks kiliselerinin çok büyük çoğunluğu onu dinsel bakımdan "Eşitler Arasında Birinci" sayıyor. Bir tek, biz saymıyoruz; çünkü bayılıyoruz başımızı minnacık dünyamıza gömüp huzura ermeye.

Lozan görüşmelerinde Fener'in yalnızca Türkiye'deki konumu tartışıldı ve sırf dinsel işlerle uğraşacağı kabul edildi. Ekümenik sıfatı Ortodoks ilahiyatıyla ilgili bir kavram olduğu için, bu konuda tartışma bile olmadı. Ali Bulaç'ın bin kere söyleyip yazdığı gibi: "Biz Ortodoks ilahiyatına ne karışırız?" Yoksa, 1920 modeli laiklik anlayışı ona da mı karışıyor?

Bedensel titremek zihinsel titrekliğe, o da kavramları karıştırmaya yol açıyor galiba: Katoliklikte merkez tektir: Vatikan. Ortodokslukta merkez olmadığı bir yana; kıyasıya mücadele vardır. Yunanistan Kilisesi ile Moskova Patrikliği, bulsalar, Fener'i bir kaşık suda boğarlar. Acaba bu ikisinin güçlenmesini mi tercih ederdik?

Fener gibi muazzam bir olanak Yunanistan'ın elinde olsaydı, zil takar oynardı; hiç düşünmüş müydünüz?

3) **"İslamcı tarikatların kendi okullarını açmalarına, oralarda dinsel giysiyle eğitim yapmalarına vb. yol açar"**: Lozan'daki gayrimüslim "artı" haklarının ülkedeki İslamcı tarikatlara emsal olacağından korkuyorsanız, getirdiğiniz her kısıtlamanın altına 3 kelimelik bir fıkra eklersiniz, olur biter: "Lozan hükümleri saklıdır".

4) **"Yunanistan'la mütekabiliyet var; onlar düzeltmezse ben de düzeltmem"**: Artık bu "mütekabiliyet" (karşılıklılık) muhabbetinden sıkıldım. Söyleye-yaza dilimde tüy, kalemimde mürekkep, bilgisayar yazıcımda toner bitti:

a) Lozan'ın 45. maddesi mütekabiliyet değil, "paralel yükümlülük" maddesidir! Türkiye'nin gayrimüslimlere verdiği hakların, Yunanistan tarafından da ülkesindeki Müslümanlara uygulanacağını söyler; b) İnsan haklarında mütekabiliyet olmaz! Üstelik, 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi Md.60/5 bunu açıkça yasaklamıştır; c) Mütekabiliyet olsun demek, açıkça şu demektir: "Sen benim soydaşımı ezersen, ben de kendi vatandaşımı ezerim!" Bunu hiç böyle düşünmüş müydünüz?

Her şeyi bir yana bırakın; Fener derken, bütün Hıristiyan vatandaşların (Ermeni, Süryani vb.) dinlerini yasaklıyorsunuz, çünkü İslâm'ın aksine Hıristiyanlıkta ruhban şarttır. Bunun adı, resmen, dinsel özgürlüklerin engellenmesidir, Lozan madde 38/2, madde 40 ve madde 42/3'ün kesin ihlalidir; bunu düşünmüş müydünüz?

Önemli değil; yarın Strasbourg'dan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 9'a muhalefetten "din hürriyetini ihlal" kararı çıkınca düşünürsünüz.

Yine mi düşünmezsiniz? Siz yalnızca "Türklük'ün yüce menfaatlerini" mi düşünürsünüz?

Harika! O zaman; Türkiye'de MEB denetiminde yetişecek Ortodoks ruhbanın tüm dünyaya yayılıp ayin yönetmesini, Yunanistan veya Rusya'da yetişeceklerin yönetmesine yeğleyeceksiniz tabii ki. Bunu da düşünmedim deyin de, bitsin.

Birinci paragraftaki deyimin gerisi, yani "Türk, ... ve kendine dön!", herhalde titreme geçtikten sonra gerçekleşebilecek.

Agos, 16 Temmuz 2004

DEV BİR ADIM AMA ÇOK DİKKAT!

Anlamamakta direndiğimiz bir sürü şey arasında iki tanesi var ki, söyleye söyleye dilimde tüy bitti:

1) Kopenhag Siyasal Kriterlerinin Türkiye'den istediği, azınlık ayrıcalığı vermek değil. Sadece ayrımcılığın önlenmesi.

Yani, ne anlama geldiğini (Orta Asya? İslâm? Batı? Bunların bir sentezi? Nasıl bir sentezi? Ne?) bizim de asla bilmediğimiz bir "Türk kültürü" kavramını tekel yapıp farklı kültürlerimizi yasaklama ilkelliğinin sona erdirilmesi. AB'nin istediği bu! "Kültürel haklar" dediğimiz şey, yani.

2) Ayrımcılığın önlenmesi gerçekleşmedikçe, yani içimizde farklı olanlar yasaklama gördükçe, Avrupa'ya müdahale olanağını kendi elimizle veriyoruz! Müdahale olmasın diyorsan, kendi insanına insan muamelesi yapacaksın! Bu kadar!

Ayrımcılığı önlemenin mihenk taşı: İnsan onuru

Bugüne kadar Türkiye'de bir ayrımcılığı önleme mevzuatı yoktu. İsteyen, aramızda farklı olanlara (özellikle de azınlıklara) rahat rahat küfrederdi.

Evet, anayasada eşitlik (madde 10) ve din-vicdan özgürlüğü (madde 24) ilkesi vardı ama uygulama açısından hiçbir anlam taşımıyordu.

Evet, 2003'te onayladığımız Birleşmiş Milletler 1966 Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 20. maddesi "*ulusal, ırksal, dinsel düşmanlığın savunulması*"m yasaklıyordu ama bunun da uygulama açısından hiçbir anlamı yoktu.

Şubat 2002'de kabul edilen Birinci AB Uyum Paketi, TCK 312'ye bir fıkra ekledi: "*Halkın bir kısmını aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek bir şekilde tahkir*"i yasakladı.

İşte buna dayanan Yargıtay 8. Ceza Dairesi, bu yolda dev bir adım oluşturan son 312 yorumunu yaptı (bkz. 17.07.2004 tarihli gazeteler). Yüksek mahkeme, şimdiye kadar hak arayan solcuları ve Kürtleri cezalandırmak için kullanılan 312'yi ilk kez doğru yorumlamış, halka "*Pis Kürtler...*" diye hakaret eden bir doktorun cezasını onaylamıştı. Yani, Batı'da "*hate speech*" (nefret söylemi) denilen ve ifade özgürlüğüne asla sokulmayan olguyu ilk kez cezalandırmıştı.

Bu dev adım sayesinde, bundan sonra bu ülkede ayrımcılığın önlenmesi mevzuatı ilk kez oluşacak.

Artık *Vakit* gazetesinde (18.05.2004) Türkiye Ermenilerini ve "dönmeler"ini utanmadan aşağılayan Hüseyin Öztürk ve *Akşam* gazetesinde (24.06.2004) Türkiye Musevilerini utanmadan bu ülkeden kovmakla tehdit eden Şakir Süter gibilerinin "nefret kusma" yazıları meydanı boş bulamayacaklar. İçimizde farklı olanlara saldırılar önlenebilecek.

İki uyarı

Yalnız bu konudaki güzel gidiş hakkında iki uyarı yapmak istiyorum. İki farklı cenaha:

1) 20.07.2004 tarihli gazetelerde Vakıflar Yasası'nın değişeceği haberi vardı. Yazıldığına göre, azınlık vakıfları Türkiye'deki bütün vakıflarla aynı kurallar dahilinde işlem görecek. Ayrımcılık nihayet sona eriyor.

Çok dikkat: Şimdi de ayrımcılığı önleme adına böyle bir "standart muamele" yapılırsa, bu sefer kurucu antlaşmamız Lozan ihlal edilir.

Lozan'ın 40. ve 42/3 maddeleri gayrimüslim vakıflarını özel

bir yere koyar. 37. madde ise bunlara getirilen haklarla çelişen "*hiçbir kanun... ve resmî işlem*" yapılamayacağı hükmünü getirir.

Onun için, gayrimüslim vakıfları özeldir; genel içinde eritilemez. Üstelik bu vakıfların diğer vakıflara oranla çok demokratik olan yönetim yapısı (bunların yönetimini gayrimüslim cemaat seçer) diğerlerinin düzeyine indirilmiş olur, çünkü diğerleri sürekli aynı mütevelliler tarafından yönetilirler.

Diğer yandan, Türkiye'de dinsel amaçlı vakıf kurmak birden çok yasada yasaklanmıştır. Oysa gayrimüslim vakıflarının dinsel amaçlı olması kaçınılmaz bir durumdur; bu insanları farklı kılan dinleridir.

Dolayısıyla çok dikkat edilmelidir: Genel bir düzenleme yapılacaksa, maddenin sonuna "Lozan hükümleri saklıdır" diye eklemek en doğrusudur ve işi halleder.. Bu eklenirse, bu insanların ruhban yetiştirme sorunları da otomatik olarak hallolur.

İttihatçı mantığı güdüp, her şeyi ve herkesi tek kurala bağlamak büyük sorunlar getirir.

2) İsrail'in rezilce eylemleri, kimi ırkçılarımızın Türkiye'deki Musevilere saldırmasını kolaylaştırıyor. Bunlar kesinlikle önlenmelidir ve artık önlenecektir.

Fakat kendi Musevilerimiz de, ister "kan çekme" ister tepki icabı olsun bugün tam anlamıyla bir "Dünya Kokarcası" olan İsrail'i mazur gösterme çabalarına girebilirler. Aman ha, sakın ha! Eğriye eğri, doğruya doğru!

Bizim görevimiz, kendi masum Musevilerimizi kendi ırkçılarımıza karşı korumaktır. Irkçı İsrail'i savunmak değil. Buna tahammül yoktur.

Agos, 23 Temmuz 2004

BAŞBAKANLIK İNSAN HAKLARI DANIŞMA KURULU "AZINLIK HAKLARI VE KÜLTÜREL HAKLAR ÇALIŞMA GRUBU" RAPORU

(Ekim 2004)

I) DÜNYADA AZINLIK KAVRAMI VE TANIMI

"Azınlık" kavramı dünyada 16. yüzyıldan bugüne kullanılmaktadır. Mutlakıyetçi krallık adı verilen yönetim biçimi kurulunca ve yaklaşık aynı zaman dilimi içinde dinsel azınlıklar ortaya çıkınca (Katolik krallıklarda Protestanlar, Protestan krallıklarda Katolikler) bu azınlıkların karşılıklı olarak korunması gerekmiş ve ancak o zaman azınlık kavramı ortaya çıkmıştır. 1789'dan sonra dinsel azınlıkların yanına bir de ulusal azınlık kavramı eklenecektir.

Avrupa devletleri bu azınlıkları korumayı kendi içlerinde hallettikten sonra kendi dışlarına dönmüşler ve Osmanlı İmparatorluğu içindeki gayrimüslimleri koruma ve bu sayede de Osmanlı'ya müdahale etme çabalarına girişmişlerdir. Sonuçta Avrupa ülkeleri birbirleriyle çatışmaya başlamışlar, böylece ortaya "Şark Meselesi" (Doğu Sorunu) çıkmıştır.

Bu uluslararası koruma çabaları önce tek taraflı koruma fermanları (örneğin 1598 Nantes Fermanı) ve ikili antlaşmalar (örneğin 1699 Karlofça Antlaşması) biçiminde başlamış, 19. yüzyılda çok taraflı antlaşmalar (örneğin 1856 Paris Antlaşması) evresine geçmiş ve nihayet 1920'de Milletler Cemiyeti'nin

kurulmasıyla "uluslararası örgüt güvencesinde azınlık koruması" dönemi açılmıştır. Dünya şu anda da bu evrededir ve uluslararası azınlık koruma mekanizması Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, AGİT gibi kuruluşların şemsiyesi altında yürümektedir.

2) TÜRKİYE'DE AZINLIK KAVRAMI, TANIMI, KÜLTÜREL HAKLAR

Milletler Cemiyeti döneminden bu yana azınlık kavramının ölçütü üçlüdür: Etnik, dilsel, dinsel azınlıklar. Bununla birlikte, Türkiye 1923 Lozan'da bunların üçünü de kabul etmemiş ve yalnızca gayrimüslim yurttaşların azınlık olduğunu ve dolayısıyla uluslararası azınlık korumasından yararlanabileceğini kabul ettirmiştir.

Bununla birlikte aradan yaklaşık seksen yıl geçmiş olduğu ve bu arada dünyadaki azınlık kavramı, tanımı ve hakları büyük gelişme gösterdiği için Türkiye ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır. Üstelik 1990'dan sonra azınlık hakları hem mekân hem de nitelik olarak daha da genişlemiş ve güçlenmiştir.

Bu sıkıntılar yalnızca Lozan'ın sınırlı tanımından kaynaklanmamaktadır. Türkiye, imzaladığı uluslararası sözleşmelere getirdiği bir tür rezervle (çekince, ihtirazi kayıt) daha da dar bir kalıp ileri sürmektedir. Bu "Yorum Beyanı"na göre, Türkiye, Lozan'ın yanı sıra 1982 Anayasası'nın kısıtlamalarını da uluslararası ortamda ileri sürmekte, katıldığı sözleşmelerde getirilen hakların Lozan'da kabul edilenler dışındakilere de getirilmesi ve 1982 Anayasası tarafından yasaklanan haklardan olması halinde uygulanmayacağını bildirmektedir.

Türkiye'nin bu konudaki sıkıntılarını iki noktada özetleyebiliriz:

1) Türkiye'nin bu sınırlayıcı tutumu dünyadaki eğilimlere gitgide ters düşmektedir. BM İnsan Hakları Komitesi'nin 1990'lardaki yorumundan sonra eğilim, bir ülkede azınlık olup olmadığını o ülkeye sormamak ve eğer "etnik, dilsel, dinsel bakımdan farklılık gösteren ve bu farklılığı kimliğinin ayrılmaz

parçası sayan" gruplar varsa, o devlette azınlık bulunduğunu kabul etmek yönündedir. Fakat bunlara azınlık statüsü tanıyıp tanımamak tamamen ulus-devletin yetki alanına girer.

Burada hemen belirtelim ki Avrupa Birliği'nin, Türkiye'den, farklı kültürel gruplara azınlık statüsü ve hakları tanınması yolunda bir talebi kesinlikle yoktur. Yalnızca kültürel bakımdan farklı bütün yurttaşlara eşit muamele yapılmasını istemektedir. Bu nokta çok iyi anlaşılmak zorundadır.

2) Türkiye Lozan'ı da gerektiği gibi uygulamamaktadır ve dolayısıyla Türkiye'nin bu kurucu antlaşmasının kimi hükümlerini dahi ihlal etmektedir.

Bir kere, gayrimüslimlere getirilmiş olan haklar tam olarak uygulanmamaktadır. Hem bu haklar yalnızca üç büyük azınlığa (Ermeni, Musevi, Rum) tanınmakta ve diğer gayrimüslimlere (örneğin Süryaniler için madde 40'daki eğitim hakkı) tanınmamaktadır hem de Lozan Kesim III'ün bu gayrimüslimler dışındakilere uluslararası koruma olmaksızın getirdiği haklar devlet tarafından görmezden gelinmektedir.

Birinci duruma örnek olarak, basında "1936 Beyannamesi" olarak ünlenen uygulama, ikinci duruma ise Lozan'ın 39/4 maddesi gösterilebilir. Bu madde, "bütün TC yurttaşları"na, "*dilediği dili ticarette, açık ve kapalı toplantılarda, her türlü basın ve yayın araçlarında kullanma*" hakkı getirmektedir. Yani bu kullanımın tek istisnası resmî dairelerdir. Bu konuda, örneğin radyo ve TV'lerde kimse istediği dilde yayın yapamadığı için 3 Ağustos 2002'de Üçüncü Uyum Paketi çıkartılmış ama o da uygulanamadığı için bir de 30 Temmuz 2003'te Yedinci Paket çıkartılması gerekmiştir. Kasım 2003 sonunda RTÜK bu konuda bir yönetmelik hazırlamıştır. Burada da zaman ve mekan kısıtlamaları getirilmiştir.

Oysa örneğin Lozan 39/4 uygulansa, örneğin Kürtçe yayın konusunun getirdiği ve Türkiye'yi boşu boşuna meşgul eden sıkıntılı tartışmalar kendiliğinden sona erecektir. Böyle bir durum Türkiye'nin dört açıdan çok işine yarayacaktır:

1) Türkiye'nin, çok yakın bir gelecekte, zaten bir yararını görmediği "Yorum Beyanı"ndan vazgeçmek zorunda kalacağı

kesindir. Bunu AB zoruyla değil, kendi iradesiyle yapması ulusal egemenlik kavramı açısından çok önemlidir ve bu da kendi kurucu antlaşması Lozan'ın hükümlerini uygulamasıyla olacaktır.

2) Bir gün, kaçınılmaz olarak, herkes her dilde yayın yapabilecektir. Buna geçişte yeni ve tartışmalı yasalar çıkarmakla uğraşmak yerine Lozan'ın zaten en az anayasa değerinde olan hükümlerinin uygulandığı gerekçesini ileri sürmek devlet için büyük kolaylık sağlayacaktır.

3) Türkiye'de uluslararası koruma altında azınlık yaratmamak açısından bütün yurttaşlara mümkün olduğu kadar geniş özgürlükler verilmesi gerektiği açıktır ve bu madde "*tüm TC yurttaşları*"ndan söz etmektedir.

4) Türkiye'de devletin kendi insanına daha insanca muamele yapmasının, ülkede "birlik ve beraberlik" açısından çok yararlı olacağına kuşku yoktur. Çünkü "zorunlu yurttaş"lardan oluşan bir ülke zayıf bir ülkedir. İnsanları mutlu ederek onları "gönüllü yurttaş"lar haline getirmek bizzat devleti kuvvetlendirecektir. Devletin en az çekineceği vatandaş, hakkını verdiği vatandaştır.

3) TÜRKİYE'DE İLGİLİ MEVZUAT VE UYGULAMA

Türkiye'de azınlıkları ve dolayısıyla kültürel hakları ilgilendiren mevzuat, ülkedeki azınlık kavramı ve haklarından daha kısıtlayıcı durumdadır.

Bunun temel kaynağı, Anayasa'nın 3/1 maddesidir: "*Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.*"

Devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğü son derece doğal ve tüm dünyada tartışmasız kabul edilen bir husustur. Fakat "milletin bölünmez bütünlüğü" kavramı, bizlere doğal gibi gelivermekle birlikte, bir Batılı'ya son derece terstir. Çünkü bu terimi kullanmak milletin tek parça (monolitik) olduğunu söylemektir ki, milleti oluşturan çeşitli alt-kimliklerin inkârı anlamına gelir ve dolayısıyla demokrasinin özüne karşıdır. Bu "yabancı"

oluş durumu uluslararası insan hakları alanında şöyle somutlaşmaktadır: Hakların sınırlandırılmasında kullanılan ölçütlerde "milli güvenlik" ve "toprak bütünlüğü" vardır ama "milletin bütünlüğü" yoktur. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kendi önüne getirilen davalarda, "ülkede azınlıklar bulunduğunu ileri sürme"nin engellenemeyeceğini belirterek ihlal kararı vermektedir

Diğer yandan, "[Türkiye Devletinin] *Dili Türkçedir*" ibaresini anlamak hepten imkânsızdır, çünkü devletin dili olmaz. Resmî dili olur ve o ülkedeki yurttaşlar devletle ilişkilerinde bu resmî dili kullanmanın yanı sıra, ülkede çeşitli diller konuşurlar ve bu dillerde yayın yaparlar. Nitekim 1961 Anayasası'ndaki ifade: "Resmî dil Türkçedir" biçimindedir (md. 3).

Anayasa'nın ve yasaların sayısız maddesinde tekrarlanan "*devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü*" ilkesi, "azınlık yaratmak" adı altında kültürel alt-kimlikleri reddeder biçimde yorumlanınca, Türkiye'deki mevzuat "alt-kimliklerin tanınması" halinde bu bütünlüğün bozulmak istendiğini varsaymaya ve dolayısıyla bunu yapanları "bölücülük/yıkıcılık"la suçlamaya yönelik bir mevzuat olmaktadır. Terörle Mücadele Kanunu, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, Dernekler Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu gibi önemli yasalarda "*etnik ve dilsel farklılıklara dayanan azınlıkların var olduğunu ileri sürmek yoluyla azınlık yaratmak*" şiddetle cezalandırılmaktadır.

Anayasa böyle olunca, kimi yasa ve yönetmeliklerde, "Türk" teriminin Atatürk tarafından algılanmış biçimine hiç de benzemeyen hükümler getirilebilmektedir. Örneğin 28 Aralık 1988'de çıkartılan ve 1991'e kadar uygulanan "Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği" hangi kategorilerin sabotaj yapabileceklerini sıralarken, gayrimüslim TC vatandaşlarını da "*Memleket içindeki yerli yabancılar (Türk tebaalı) ve yabancı ırktan olanlar*" diyerek bu kategoriye katmıştır. "Yabancılar tarafından açılmış özel okullar"a "Türk müdür başyardımcısı" atanmasına ilişkin olan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 24/1 maddesi, Türk yurttaşı olan azınlıkların okulları-

na da uygulanmaktadır. Üstelik md. 24/1 bu başyardımcının "*Türk asıllı ve TC uyruklu*" olacağını söylemektedir ve bu hüküm halen yürürlüktedir.

1940'lara kadar gayrimüslim yurttaşların "ecanip" (yabancılar) defterine kaydedilmiş olması, 1942 Varlık Vergisi'nin yasada bulunmayan bir "G" (gayrimüslim) cetveli uygulayarak bu yurttaşlardan Müslümanlara oranla çok daha fazla vergi almış bulunması, 1950'lere kadar askerî okullara ve hatta sivil kurumlara kabul edilmenin "*TC tebaasından ve Türk ırkından olmak*" şartına bağlı kılınması, bütün bunlar yalnızca geçmişte kalmış olaylar değildir. Bugün de TSK, Dışişleri, Emniyet, MİT başta olmak üzere üniversiteler dışında gayrimüslim memura rastlanmaz. Bu örnekler "Türk" teriminin ırk ve hatta din bağlamındaki kullanımını yansıttıkları için, 21. yüzyıl eşiğinde Türkiye'yi uluslararası planda layık olduğu yere ulaşmaktan ciddi biçimde alıkoyan ve içte de ulusal birliği zedeleyen uygulamalardır.

4) TÜRKİYE'DE İLGİLİ MAHKEME İÇTİHATLARI

Anayasa Mahkemesi ve Siyasal Parti Kapatma Kararları

Böyle bir mevzuat karşısında, Anayasa Mahkemesi'nin sık sık parti kapatma kararları aldığına rastlanmaktadır.

Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin yorum yaparken, hukukun kimi temel kavramlarını göz ardı ettiği ve dolayısıyla Türkiye'deki demokrasinin daha da zedelenmesine yol açtığı da doğrudur.

Örneğin Mahkeme, Haziran 1994 DEP kapatma kararında "*Sınırsız hakları sınırlı haklara, ulusun kendisi olmayı azınlık olmaya dönüştürmenin anlamsız*" olduğunu söylerken, "negatif/bireysel hak" (bütün yurttaşlara verilen eşitlik hakları) ile "pozitif/grupsal hak" (yalnızca dezavantajlı yurttaşlara verilen artı haklar) ayrımını bilmezden gelmiştir. Ayrıca Mahkeme'nin bu ifadesi, çoğunluğa mensup yurttaşları birinci sınıf, azınlığa mensup yurttaşları ise ikinci sınıf addeder niteliktedir.

Anayasa Mahkemesi örneğin TEP kapatma kararında, önce farklı kimliklerin varlığından söz etmenin mümkün olduğunu söylemiş ama hemen arkasından farklı kimlikler bulunduğunu söylemenin "zamanla bütünden kopma eğilimine" gireceğini ekleyerek eski tutumunu sürdürmüştür (TEP kapatma kararı, E. 1979/1, K. 1980/1).

Bu tutum, Türkiye'de farklı etnik, dinsel, kültürel vs. kökenden kişilerin varlığının tanınmasının, devletin parçalanmasına yol açacağı korkusundan kaynaklanmaktadır.

Yargıtay'ın ve Danıştay'ın İlgili Kararları

Türkiye'deki kimi yurttaşlar ne yazık ki, "yabancı" olarak algılanmaktadır. Fakat halk arasında böyle bir yanlışın yapılmasının yanı sıra, "1936 Beyannamesi" adıyla tanınan gayrimüslim vakıfları sorununda verdiği kararlarla Yargıtay'ın da bu ciddi yanlışa düştüğü (ve hatta bu yanlışta ısrar ettiği) görülmüştür.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1974 yılında verdiği kararda "*...yabancıların Türkiye'de mal edinmeleri yasaklanmış olup...*" demek suretiyle, bir gayrimüslim Türk kuruluşu olan Balıklı Rum Hastanesi Vakfı'nın mal edinemeyeceğine karar vermiştir. Savunma avukatlarının bu yanlışlığı belirtmeleri üzerine aynı Kurul bu sefer "*Davalı mülhak vakfın Türk vatandaşları tarafından kurulmuş olmasına karşın onama kararında 'yabancıların Türkiye'de taşınmaz mal edinmelerini yasaklayan yasalardan söz edilmesi' bir yanılgı sonucudur*" demiş ve ilave etmiştir: "[Bu nedenle o tümcenin] *düzeltme yoluyla ilamdan çıkartılmasına, bunun dışında... düzeltme isteğinin reddine...*" (HGK E. 1971/2-820, K. 1974/505, 08.05.1974). Yani Yargıtay yanlışta ısrarlıdır. Fakat böyle yanlışlar millet kavramına çok zarar verici ve Türkiye'yi uluslararası ortamda küçük düşürücü niteliktedir.

Bu "1936 Beyannamesi" konusu 2 Ocak 2003'te çıkartılan Dördüncü AB Uyum Paketi'ne sokularak düzeltilmişse de, uygulamada haksızlık bugün de olduğu gibi devam etmektedir. Nitekim 19 Haziran 2003'te çıkartılan Altıncı Uyum Paketi'nde

aynı husus yinelenmek zorunda kalınmıştır. Uygulamada ise henüz sonuç alınabilmiş değildir.

Son olarak, 1936 Beyannamesi kaldırıldığı halde Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı'na Hazine'nin Şubat 2003'te açtığı davada iddialarını "İçişleri Bakanlığı Azınlık Tali Komisyonu" kararına dayandırmış olması, tek kelimeyle vahim bir durumu yansıtmaktadır. Türkiye'de dinleri çoğunluktan farklı olan yurttaşların malları söz konusu olduğunda, devlet şemasında bulunmayan böyle bir Tali Komisyon devreye girmektedir ki, etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda bundan daha dorukta bir örnek vermek herhalde zordur.

İdari yargıya gelince, İstanbul 2 Numaralı İdare Mahkemesi bir Rum Ortodoks yurttaşımız hakkında "*Yabancı uyruklu TC vatandaşı*" terimini kullanmıştır (E. 1995/1271, K. 1996/552, 17.04.1996). Dahası, İdare Mahkemesi kararının temel dayanağı olan bu çok ilginç terim Danıştay'ın 12. Dairesi'nin dikkatine sunulduğunda, temyiz nedeni sayılmamış ve mahkemenin kararı oybirliğiyle onaylanmıştır (E. 1997/2217, K. 1997/4256, 24.12.1997).

5) TÜRKİYE'DEKİ DURUMUN TEMELLERİ

İncelediğimiz bu azınlıklar konusunun Türkiye'de çok dar ve çok yanlış bir açıdan ele alındığı açıktır. Bu açının temel direkleri şöyle özetlenebilir:

1) Türkiye, azınlık kavramının ve hukukunun dünyadaki gelişmelerini izlemek yerine 1923 yılına takılıp kalmakta, üstelik 1923 Lozan'ı da yanlış/eksik yorumlamaktadır.

2) Azınlığın farklı kimliğinin kabulü ile azınlık statüsü/hakları vermek aynı şey sayılmakta/sanılmaktadır. Oysa birincisi objektif bir durumdur, ikincisi ise devletin bileceği iştir.

3) Demokrasi anlamına gelen "iç self-determinasyon" ile parçalanma anlamına gelen "dış self-determinasyon" aynı şey sanılmakta ve sonuçta farklı kimliklerin tanınması ile devlet toprağının parçalanması aynı şey sayılmaktadır.

4) Millet konusunda teklik ile birlik aynı şey sayılmakta/sa-

nılmakta ve birincinin ikinciyi gitgide tahrip etmekte olduğunun farkına varılmamaktadır.

5) Bir millet olarak Türklerden söz ederken, "Türk" teriminin aynı zamanda bir etnik (hatta dinsel) grup anlamına geldiği görülmemektedir.

Bu durumların ortaya çıkmasının, biri kuramsal diğeri de tarihsel/siyasal olmak üzere iki temeli vardır.

Kuramsal Neden: Türkiye Cumhuriyeti'nde Alt-Üst Kimlik İlişkisi

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonra onun yerine geçerken, onda bulunan alt-kimlikleri (çeşitli etnik, dinsel vs. grupları) olduğu gibi miras almıştır. Fakat imparatorluktaki üst-kimlik (devletin yurttaşına verdiği kimlik) "Osmanlı" iken, Türkiye Cumhuriyeti'nde "Türk" olarak belirlenmiştir.

Bu üst-kimlik, vatandaşı ırk ve hatta dinle tanımlama eğilimindedir. Örneğin "yurt dışındaki soydaşlarımız" dendiği zaman Türk etnik kökenden olanlar kastedilmektedir. Diğer yandan "Türk" sayılabilmek için ayrıca "Müslüman" olmak gerektiği, gayrimüslim yurttaşlarımıza "Türk" değil "*vatandaş*" denmesinden de bellidir. Türkiye'de hiç kimse örneğin bir Rum veya Musevi yurttaştan söz ettiği zaman "Türk" demektedir, çünkü Müslüman olmayan bir yurttaştan söz etmektedir. Bunun devlet uygulamasına ilişkin üzücü örnekleri yukarıda yeterince verilmiştir.

Bu durum, kendini Türk ırkından saymayan diğer alt-kimlikleri yabancılaştırmış ve sorun yaratmıştır. Eğer bu üst-kimlik "Türkiyeli" olsaydı, bu durum ortaya çıkmazdı. Çünkü tamamen "toprak" esasına dayandığı ve "kan" esasını tamamen dışladığı için bütün alt-kimlikleri eşit biçimde kucaklayacak ve işin içine etnik, dinsel vs. özellikleri karıştırmamış olacaktı.

Bu konuda, 82 Anayasası'nın vatandaşlık tanımı, Atatürk'ün 1924 Anayasası'nın tanımından çok daha dardır. 24 Anayasası, "Türkiye Ahalisi" terimini kullanmıştır. Bu terim, yalnızca üzerinde yaşanan toprağa gönderme yaptığına değindiğimiz

"Türkiyeli" biçimindeki üst-kimliği çağrıştırmaktadır. Bu üst-kimlik, eskiden özdeş sayılan "milliyet" (belli bir etnik kökene mensubiyet) ile "vatandaşlık" (bireyin devletle hukuksal ilişkisi) kavramlarını ayrı ve bağımsız kavramlar olarak ele almayı sağlayacak ve bu toprakta yaşayan bütün alt-kimlikleri istisnasız kucaklayacaktır. Böylece "gönüllü" vatandaşlardan oluşacak ulusun, devletini çok daha büyük bir istekle benimseyeceğine hiçbir kuşku yoktur.

Tarihsel ve Siyasal Neden: Sevr Sendromu

1990'ların başında Türkiye'nin parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu hususunda bir "Sevr Sendromu"nun yaşandığı bilinmektedir. Fakat böyle bir havanın bugün de ileri sürülmesi ve bir "paranoya" haline gelmiş olması rahatsız edici ve milleti zayıflatıcı bir durumdur. Bugün Doğu Karadeniz'de bir Pontus Devleti'nin kurulacağından, dönmelerin Türkiye'yi idare ettiğinden, Fener Patrikhanesi'nin İstanbul'da bir tür Vatikan devleti kuracağından söz edenler böyle bir havayı yaratmaya özen göstermektedirler.

Bu türden bir atmosfer, Türkiye'deki en masum kimlik taleplerini bile Türkiye'nin parçalanmak istendiği biçimde yorumlamakta ve anında bastırmak istemektedir. Bu durum, aynı zamanda, büyük Batılı ülkelerin müdahalesini de davet etmektedir, çünkü Türkiye'nin AB'ye girebilmek için kendi imzasıyla rıza gösterdiği demokrasiye aykırılık oluşturmaktadır. Kendi yurdunda böyle bir paranoyayla demokrasiyi geciktirmek, Türkiye'ye hizmet değildir. Özellikle Kürtçe'nin kullanılması konusunda getirilmek istenen reformlar söz konusu olduğunda hemen Türkiye'nin parçalanacağından söz edilmekte, bunun terörü canlandıracağı söylenmekte, her türlü reform böyle bir paranoya havası içinde engellenmek istenmektedir. Oysa bunu yapanlar, reformlar engellendiği takdirde kimi çevrelerin terörü tekrar tek alternatif olarak algılamaya sürüklenebileceğini görmemektedirler.

Bununla birlikte, AB'ye hazırlık süreci, Türkiye'deki azm-

lık hakları ve kültürel haklar konusunu çok olumlu bir sürece sokmuştur. Bu süreç, 1920 ve '30'larda Kemalizmin ülkeyi çağdaşlaştırmak için "yukarıdan devrim"le yaptığı hukuk reformlarının doğrudan devamı niteliğindedir. Nasıl bu yıllarda Kemalist yukarıdan devrime aşağıdan yukarıya şiddetli tepkiler ("irtica") gelmişse, bugün de bu Uyum Paketleri'ne tepki gelmektedir. Bu "Sevr Paranoyası"nın beslediği zihniyet, reformlara şiddetle direnmektedir.

SONUÇ

Yıllarca çok farklı kültürlerin barındığı Anadolu coğrafyası, kültürel ve tarihsel zenginliklerin de beşiğidir. Osmanlı döneminde ümmet anlayışıyla birçok kimliği bünyesinde barındıran dönemin ardından Türkiye'de tek kültürlü homojen bir ulus oluşturma yolunda ciddi adımlar atılmıştır. Ama farklı kimlik ve kültürler bir mozaik olarak Anadolu topraklarında varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Kemalist devrimin yapıldığı 1920 ve '30'larda çok doğal olan bu tutum, bizzat Atatürk'ün "Muasır Medeniyet" tezi icabı artık geride kalmıştır. Bugün Muasır Medeniyet, 1920 ve '30'ların Avrupası değil, 2000'lerin Avrupası'dır. Artık vatandaşlık anlayışının yeniden gözden geçirilerek, çağdaş Avrupa'daki çok kimlikli, çok kültürlü, demokratik, özgürlükçü ve çoğulcu bir toplumsal modelin örnek alınması zorunludur.

Buna göre özgür, bağımsız, yaratıcı yetenekleri ile kültürel haklarını rahatça kullanabilen, hak ve görevlerinin bilincinde olan bireylerin sahip bulundukları siyasal ve hukuksal statünün tanımlanması gerekir. AB Uyum Yasaları'yla parça parça yapılmak istenen bu tanımlama,

a- Bireysel özgürlüklere sahip olma hakkı,

b- Ekonomik ve toplumsal olanaklardan özgürce yararlanma hakkı,

c- Devlete katılma hakkı,

d- Kültürel çoğulculuk hakkı

ilkelerinin yasalarımızın tümünün taranması sonucu hayata geçirilmesiyle mümkündür. Bu ilkelerin uygulanması anlamında:

1) Türkiye Cumhuriyeti anayasası ve ilgili yasalar özgürlükçü, çoğulcu ve demokratik bir içerikte ve toplumun örgütlü kesimlerinin katılımıyla yeni baştan yazılmalıdır.

2) Eşit haklı vatandaşlık temelinde, farklı kimlik ve kültüre sahip kişilerin kendi kimliklerini koruma ve geliştirme hakları (yayın, kendini ifade, öğrenim gibi) güvence altına alınmalıdır.

3) Merkezî yönetim ve yerel yönetimler yurttaşların katılımını ve denetimini esas alacak bir biçimde şeffaflaştırılmalı ve demokratikleştirilmelidir.

4) İnsan hak ve özgürlüklerine yönelik evrensel normları içeren uluslararası sözleşmeler ve temel belgeler, özellikle de Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi çekincesiz imzalanarak onaylanmalı ve hayata geçirilmelidir. Bundan sonra, artık uluslararası sözleşmelere Türkiye'deki alt kimliklerin inkârı anlamına gelecek çekinceler ve yorum beyanları getirilmemelidir.

(Çalışma Grubu üyelerince Temmuz 2003 toplantısında imzalanan raporun, 1 Ekim 2004 itibariyle güncelleştirilmiş ve Genel Kurulca kabul edilmiş biçiminin 22 Ekim 2004 tarihinde Başbakanlığa takdim edilmiş şeklidir.)

AB'NİN ÇİFTE STANDARDI NEREDEN BESLENİYOR?

Türkiye'yi bugünlerde dışlamayı kim veya ne kolaylaştırıyor? Buyurun, AB reformlarının kaynağı olması gereken kurumdan, İnsan Hakları Danışma Kurulu'ndan 1 Ekim 2004 tarihli kareler. İmam buysa, cemaati düşünün.

Sahne, "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Komisyonu"nun hazırladığı ve devletimiz parçalanır diye kabulü 1,5 yıldır engellenen raporun oylanma oturumu. Aşağıdaki eleştirilere cevaplar, Komisyon Başkanı sıfatıyla bendenizdendir.

Hukukun Egemenliği Derneği sözcüsü: "Bu Rapor, milletin bölünmezliği ilkesini eleştiriyor."

Cevap: Devletin bölünmezliğinde kesin hemfikiriz. Ama millet bölünemez demek, alt-kimlikleri yani bizzat demokrasiyi reddetmektir. Bunu Avrupalı'ya anlatamazsınız. Millet bir bütündür, ama onu oluşturan sürüyle alt-kimlik vardır.

"Devletin dili kavramını reddediyor."

Cevap: Devletin dili olmaz. "Resmî dili" olur. Yurttaşların konuştuğu dillere de karışmaz.

"Türkiye'de gayrimüslimlere baskı yoktur. Zaten Avrupa, Osmanlı'ya bu bahaneyle müdahale etti".

Cevap: Ruhban yetiştirmelerini engelle, kiliselerine el koy; sonra da din özgürlükleri vardır de. Mallarına el koy, okullarında dillerini okutmalarını engelle; sonra da baskı yok de. Avrupa, şeriat denilen çağdışı düzene müdahale etmişti. Bugün de 2004'e göre çağdışı kalana ediyor. Müdahale istemeyen düzeltir; bahane vermez.

"Bu Rapor olmayan azınlıkları yaratıyor."

Cevap: Azınlık, çoğunluktan kendini farklı hisseden ve bunu kimliğinin vazgeçilmez unsuru sayan kişidir. Varsa vardır, yoksa yoktur. Devlet, sadece, hak verecek mi vermeyecek mi ona karar verir.

"Anayasa Mahkememizi bazı kavramları bilmemekle ve demokrasiyi zedelemekle suçluyor."

Cevap: Sizin itiraz ettiğiniz bu suçlamaları, Yüce Mahkeme, dergisinin 20. sayısında tam metin halinde bastı. Farka bakınız.

"Türkiye Cumhuriyeti'nde bir alt-üst kimlik, 'Türkiyelilik' aramak yanlıştır. Olimpiyatlarda bile insanlar bayrak açıyor."

Cevap: İşte o bayrak, sizin burada duyduğunuz üst-kimliktir.

"Bu rapor yanlıdır."

Cevap: Haklısınız. İnsan hakları yanlısıdır.

Başbakanlık temsilcisi: "İspanya'da o kadar özerk bölge varken, anayasa yine de 'İspanyol Ulusunun Bölünmez Bütünlüğü'nden bahseder."

Cevap: Dikkat: İspanya'da İspanyol diye bir etnik grup yok. Katalanlar, Basklar, Kastilyalılar, Andaluzyalılar vs. hepsine birden İspanyol deniyor. Üst-kimlik bu işte. Bizim hep birlikte Türkiyeli olduğumuz gibi. Üst-kimliğe 'Türk' derseniz diğer alt-kimlikleri dışlarsınız ve Türkiye'yi asıl o zaman parçalamaya götürürsünüz.

"Atatürk milliyetçiliği ırk esasına dayanmaz."

Cevap: Doğru. Ama tek kültürcülüğe dayanır. 1920'lerde "muasır medeniyet" tek kültürdü. Ama bugün, onu sanki

Kamu-Sen Genel Sekreteri, 'Azınlık Raporu'nu açıklayan Kaboğlu'nun elindeki metni yırttı

Rapor kavgası

Tartışmalı rapor

'Sevr korkusu rahatsız edici'

RAPORU YIRTTI - İHDK Başkanı Kaboğlu'nun, "Azınlık Hakları" raporunu açıkladığı toplantıda, raporu kürsüde konuşan Kamu-Sen Genel Sekreteri Fahrettin Yokuş, başkanın elinden raporu çekerek yırttı.

Günlerdir süren tartışma "Azınlık Hakları" raporunun kamuoyuna açıklandığı gün dorukta ulaştı. Raporun oldubittiye getirildiğini savunan Kamu-Sen Genel Sekreteri Fahrettin Yokuş, İHDK Başkanı Kaboğlu'nu konuşturmadı. Kaboğlu, "Tarihi düşüncelere tahammül edemeyen zihniyet şiddeti tırmandırmaya devam ediyor" dedi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Dış-Tokanlık Sürveyansdeki İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun (İHDK) Başkanı İbrahim Kaboğlu'nun, "Azınlık Hakları" raporunu açıkladığı toplantıda, raporu konuşan Kamu-Sen Genel Sekreteri Fahrettin Yokuş, başkanın elinden raporu çekerek yırttı. [A.A.]

"çirkin saldırıya" kınadığını belirterek demokratik kurallara uygulanmış ve devlet organlarını düşmanlaştırmaya çalıştığını belirtti Kaboğlu "Sevr'in 39 insanı farklı düşünceleri ve dini farklılıklarından dolayı yakan zihniyetle bugünkü ırkçı zihniyet aynı. Kanı susamış bulunanlar ve şiddeti tırmandırıyorlar" görüşünü

Fahrettin Yokuş raporu yırtarken (*Cumhuriyet*, 2 Kasım 2004).

aradan 80 yıl geçmemiş gibi uygulamak istemek demokrasiyi mahvediyor ve milleti parçalıyor. Bugün muasır medeniyet, 2004'ün Avrupası.

Toplumsal Düşünce Derneği temsilcisi: "Azınlıklar Kurtuluş Savaşı'nda bizi arkadan vurdular."

Cevap: 80 yıl öncesinin korkularını bugüne uyguluyorsunuz. Sevr Paranoyası bu işte. Ayrıca hepsi mi vurdu? Papa Eftim, Hıristiyan değil miydi?

"Bizde Sevr Paranoyası yoktur. Derneğimiz bu haklara tutucu bakıyor."

Cevap: Bakınız, bu doğru. Ama bununla övünmek yanlış. Sevr Paranoyası bugün başımızın en büyük belası. 1930'larda bile yoktu bu.

"Anadilde eğitim bizi parçalar. Konfüçyüs, 'Bana bir dil verin, size bir millet yaratayım,' demiş."

Cevap: Hanımefendi, "millet" 19. yüzyılın ürünüdür. Konfüçyüs İÖ 5. yüzyılda öldü...

Bir genel müdür: "Lozan'a göre ülkemizde Ermeni, Rum, Musevi'den başka azınlık yoktur."

Cevap: Bu Lozan'ın kaçıncı maddesi oluyor? 143 maddelik Lozan'da aramayın, bulamazsınız. Çünkü sadece "gayrimüslimler"den bahseder. Müslüman olmayanların hepsi azınlıktır.

"Türkiye mozaik değildir, homojendir."

Cevap: Bir parti genel başkanı, "Ne mozaiği ulan!" demiş ve şöyle bitirmişti: "Mermer! Mermer!" Fakülteden atıldığım dönemlerde inşaatçılık da yaptım; mozaik en dayanıklı yapı malzemesidir. En kırılganı da, mermerdir.

İtirazlar büyür, Rapor yürür

Aklımda kalanları yazdım; daha neler duyduk. İşte Avrupa'daki çifte standardı böyle elimizle besliyoruz.

Sonuç mu ne oldu? 1,5 yıllık mücadeleden sonra Rapor, 24'e 9 geçti. Onun için siz siz olun, Türkiye'den umudu kesmeyin. Mücadele edin. Nereden nereye geldiğimizi bilmek istiyorsanız, Kurul Başkanı Prof. İbrahim Kaboğlu'nun sözleriyle bitireyim: "Diyarbakır'a hukuk fakültesi kurmaya gittiğimizde [1983, 12 Eylül dönemi] YÖK bize Kürt kökenli asistan almayı yasakladı. Kayseri'ye okul açmaya gittik, vali uyardı: 'Kiliseleri tamir ettiriyorlar; niyetleri kötü!'"

Agos, 8 Ekim 2004

Ermeni Sorununda Hariçten Gazelciler

Bugün, Rapor yüzünden haftalardır ertelediğim ve Hrant Dink'le Etyen Mahçupyan'ın (bir de, Ali Bayramoğlu'nun) katıldığı Marsilya Türk-Ermeni diyalogu haberi üzerine (bkz. *Hürriyet*, 23 Kasım) artık "yaz beni!" diye bas bas bağırmaya başlayan Venedik toplantısını anlatmam lazım.

28-30 Ekim 2004. Venedik'te, San Marco Meydanı'ndan motorla beş dakika çeken karşıdaki adada, eski bir Dominiken manastırının devasa binasında yer alan Giorgio Cini Vakfı'ndayız. Türkiye'den, Ermenistan'dan, üçüncü ülkelerden ve tabii diasporadan gelenlerin katıldığı bir diyalog: "Tarihte ve Tarihin Ötesinde: Ermeniler ve Türkler - Bin Yıllık İlişki."

Düzenleyen, Venedik'te uzun yıllardır hocalık yapan Prof. Boğos Zekiyan. Son derece bilgili, doktorasını İstanbul'da tamamlamış, efendi, dengeli, olumlu olarak ne ararsanız bünyesinde barındıran bir İstanbul Ermenisi. Benim konuşmamın oturumunu o yönettiği için şanslıyım; hemen duruma müdahale ederek şimşekleri göğüsleyecek.

30 II 04 Hürriyet Ermeni

'Rahatız' diye üzülmeyin

Türkiye Ermenileri diasporaya ders verdi

TÜRKİYE'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekleyen Liberation Gazetesi yazarı Jean Kehayan'ın girişimiyle Fransa'nın Marsilya kentinde düzenlenen "Avrupa/Türkiye: Anlamak İçin Bir Anahtar" başlıklı toplantı, Türkiye Ermenileri ile diaspora Ermenileri'nin sert tartışmalarına sahne oldu. Gazeteci Etyen Mahçupyan'ın, "Siz görüm de şu intikam isteyenleri" sözleri, Fransızları şaşırtırken diaspora Ermenileri'ni rahatsız etti. Etyen Mahçupyan, toplantıda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişini engellemeye çabalarına karşı çıktıklarını belirterek şunları söyledi:

ENGEL OLMAYIN

"Bugüne kadar uluslararası toplantılarda Türkiye Ermenileri'nin sesi hiç duyulmuyordu. Bu nedenle, yokçuyu, total bir Ermeni görgü varmış gibi görünüyordu. Diaspora Ermenileri'nin bu katı ve hastalıklı tutumu bir kez daha gözler önüne serildi. Çünkü diaspora Ermenileri'nin Türkiye'nin AB'ye girmesine karşı çıkması, hem Ermenistan'ın, hem de Türkiye Ermenileri'nin aleyhine."

Mahçupyan, gerek kendisinin gerekse Hrant Dink'in konuşmasının apaçık bir rahatsızlık doğurduğunu vurguladı ve sözlerini şöyle sürdürdü:

Geçtiğimiz hafta Fransa'nın Marsilya kentinde yapılan uluslararası bir toplantıda Türkiye Ermenileri ile diaspora Ermenileri arasında sert tartışmalar yaşandı. Etyen Mahçupyan'ın, "Bizim Türkiye'de yaşamamız sizi rahatsız ediyor" sözü diaspora Ermenileri'ni çileden çıkardı.

Marsilya toplantısı

Marsilya'daki toplantıya Etyen Mahçupyan (sağda) ve Hrant Dink'le birlikte katılan gazeteci Ali Bayramoğlu (ortada), AB üyesi demokratik bir Türkiye'nin herkesin yaşanna olacağını söyledi.

Ölüler üzerinden siyaset yapıyorlar

Etyen Mahçupyan: "Siz Türkiye'nin AB'ye girmesine direniyorsunuz. Demek ki, aslında soykırımın tanınmasından korkuyorsunuz' dedim. Çok kızdılar. Arkasından, 'Türkiye'de hiç Ermeni olmasaydı veya kalmasaydı çok daha rahat edecektiniz. Çünkü sadece sizin sesiniz duyulacaktı. Siz hâlâ ölüler üzerinden siyaset yapmayı tercih ediyorsunuz. Halbuki siyaset yaşayanlar üzerinden yapılır. Türkiye Ermenileri olup bitenlerin farkında, dedim."

"Kesinlikle Türkiye'yi tanımıyorlar. İş öyle bir noktaya geldi ki, 'Türkiye'deki 50 bin Ermeni için mi fikir lerimizi değiştireceğiz' dediler. Türkiye Ermenileri olmasa, eminim ki dünyanın çok daha mamun olurdu. Çünkü bugüne kadar Türkiye Ermenileri yokmuş gibi davranmanın rahatlığını yaşadılar. Biz Türkiye Ermenileri'nin sesini duyurduk ve bu da diasporayı fena halde rahatsız etti."

ALGILAYAMIYORLAR

Agos Gazetesi Yayın Yönetmeni Hrant Dink ise Diaspora Ermenileri'nin Türkiye'deki değişimi algılayamadıklarını belirterek, "Türkiye'nin değişmeyeceğine ve demokratlaşma yacağına ilişkin sabit fikirleri var. Türkiye'yi iyi okuyamıyorlar, fotoğ rafı iyi göremiyorlar" dedi. Dink, daha sonra şunları söyledi: "Ben toplan tıda, Ermeni dünyasının geleceği açısından, Türkiye'nin AB'ye girmesinin önemli açılımlar sağlayacağını düşün düğümü belirttim. Arkasından da, diaspora Ermenileri'nin bunu engel lemek için bu kadar ön plana çık malarının ciddi bir hata olduğunu söyledim. Boyle bir nedenle Türkiye AB'ye giremez noktaya gelirse, bunun sonuçlarından bütün bir Ermeni dünyasının etkileneceğini özellikle vurgulad ı."

SEDA KAPLAN

Hürriyet, 30 Kasım 2004.

İsrael Charny diye bir zat

Ama sırayla gidelim. İlk gün konuşanlar arasında bir İsrailli var: İsrael W. Charny. Kudüs'teki "Holokost ve Jenosit Enstitüsü" müdürü. Aynı isimle çıkardığı ve çok beğenildiğini söylediği ansiklopediye Ermenileri uzun uzun dahil ettiğini, oysa İsrail'de genel tutumun böyle olmadığını, kendisinin bunu kınadığını anlatıyor. Öğle yemeği yaklaşıyor. Bir ara, şu ifadeyi duyar gibi oldum: "*Brave assassination of Talat.*"

Yani, 1915 katliamının bir numaralı sanığı Talat Paşa'nın suikasta uğramasını "Talat'ın cesurca öldürülmesi" olarak niteliyor. Acaba "grave" (vahim) dedi de ben mi öyle anladım diye el kaldırıyorum ama sıra gelmiyor. Yemeğe giderken teyit ettiriyorum: "Evet, brave dedim," diyor.

Ertesi gün benim konuşmam var: "Tabunun Kökleri: Türki-

ye Kamuoyunda Ermeni Sorununu Tartışmanın Tarihsel-Psikolojik Engelleri." Bu konunun tabu olmasının nedenlerini üç döneme ayırarak incelerken, "Türk diplomatlarının öldürülmesi" alt başlığının sonunda şunları söyledim:

"Dün bu salonda bir konuşmacının, 1921'de Talat Paşa'nın bir Ermeni milliyetçisi tarafından sokakta ensesine kurşun sıkılarak öldürülmesini 'cesurca' diyerek övdüğünü dinledik. Bir katil bile olsa; bir insanın hem de arkadan vurularak öldürülmesini övmek hem pek hümanist bir yaklaşım değil, hem Ermeni davasını güzelleştirmekten uzak hem Papa'dan daha fazla Papa taraftarı (papist) olmak Papa'nın da işine yaramaz hem de Türkiye'de inkârcılığı tartışmaya çalışan bizlere yardımcı olmaktan epey ırak.

Burada tek tesellimiz, bu konuşmacının Ermenistanlı veya Ermeni olmamasıdır."

Hazret beni yemek arasında yakalayacak, sızlanacak: "Sizi hiç unutmayacağım profesör, çünkü bana ilk defa şiddet taraftarı diyen siz oldunuz. Oysa şiddet, şiddetten hemen sonra ise şiddet değildir." Benim "1915'ten 1921'e altı sene yok mudur?" deyişim üzerine cevap verecek: "Ben bunu hemen olarak yorumlarım!"

Bir terim, bin dert

Bu konuşma, ikinci gün öğleden sonra oluyor. Sabah oturumunda Prof. Halil Berktay konuştu. Özetle şöyle dedi:

"Konuşmamda, jenosit terimini kullanmayacağım. Çünkü hukuksal yanı tarihsel yanını bastırmaya başladı ve Türkiye'de tartışmayı önleyen bir klişe hale geldi.

1915'te devletin yaptığını mazur göstermek istemiyorum ama olayın yanı sıra olayın içinde cereyan ettiği bağlam da önemli. Yahudi soykırımında Alman milletinin bir toplumsal amneziye (bellek kaybına) uğraması diye bir şey yoktu. Türkiye'nin durumunda ise Mustafa Kemal bir devlet kurarken 1915 olayına giremezdi. Sonra ise iki taraf da sessizliğe gömüldü ve aradan altmış yıl geçti. Konu '70'lerde birdenbire patla-

Raffi Hermonn, Feyhan Oran'la konferansın yapıldığı vakfın önünde.

yınca insanlar şaşırdı. Burada tüm bildiriler jenosit üzerine. Ermeni milliyetçiliği diye bir şey de var ve bu konuda bildiri göremiyorum."

Bir de, Yves Thernon diye bir zat...

Bu konuşmanın ardından Fransız tarihçi Yves Ternon kalktı ve sözünün sonunu şöyle bitirdi: "Hadi, şimdi gidin, bu söylediklerimi Türkiye'deki efendilerinize bildirin!" Ternon'a haddini, Paris'te yaşayan İstanbul Ermenisi gazeteci Raffi Hermonn söz alıp bildirecektir.

30 Kasım tarihli *Birgün*'de Hrant'ın (Dink) yazdığına göre, "Ben artık Türklerle bir masaya oturup konuşmam," diyerek, bu yazının başında sözünü ettiğim Marsilya toplantısına gitmemiş Yves Ternon.

Kısadan hisse: Türklerin arasında birileri ile Ermenilerin arasında birileri Türk-Ermeni barışmasını istemiyor. Çünkü

hem "korku" denen şey kimi grupları bütünleştirici bir duygu hem de bunlar önemli olmaya devam edebilmek için bir düşman yaratmak ve sürdürmek zorundalar. Bunları sevmiyorum ama bir miktar anlıyorum.

Ama "hariçten gazel" okuyanları hayatım boyu anlamadım ve sevmedim. Çok sevimsizler.

Agos, 3 Aralık 2004

2011'de not: Bu toplantıda verdiğim tebliği www.baskinoran.com sitesinde "Son Tabunun Kökenleri" makalesinde okuyabilirsiniz.

Yves Ternon'la Mayıs 2009'da Fransa'da bir Ermeni toplantısında karşılaştım, bu kitapta o konferansın hikâyesi de uzun uzadıya var, ama bu sefer pek sakindi.

AB'yi Aşmış Bir Kent: Antakya

Bundan aylar önceydi, bir telefon geldi. Antakya'dan Zahi Bey arıyor. Mübareğin adını tam anlayıp not edene kadar birkaç telefon geçti doğrusu. Birkaç telefon diyorum, çünkü Zahi Bey sağlamcı: Her hafta sektirmeden arıyor, 9-12 Aralık'ta İnşaat Mühendisleri Odası olarak düzenledikleri sempozyuma yaptıkları daveti çok kibar biçimde hatırlatıyor: "Hocam bir arzunuz var mıdır?"

Sağlamcı Zahi Bey

Nitekim oraya varınca öğreniyoruz ki, meğer Sağlamcı Zahi Bey bütün davetlileri birkaç günde bir arar, iman tazelermiş! Örneğin, ilk gece çilingir sofrasındayız (ama birader, ne yemekler bu kentteki yemekler!), yanımdaki Zeynep Oral'a kendini takdim ederken yakalayacağım Zahi Beyi: "Zeynep hanım, ben telefon sapığınız Zahi!"

Antakya'yı çok dinlemişiz; çok dinlediğiniz bir insan veya yer mutlaka hayal kırıklığı yaratır. Ama burası ve insanları bütün duyup dinlediklerimin ötesine geçti. Ben size burayı mutlaka fotoğraflarla anlatmalıyım; başka türlüsü olamaz. Ama sözle de yazmalıyım: Antakya, AB'yi solda sıfır bırakır.

Her dinden ve mezhepten ibadet yerinin aynı sokaklara sıram sıram sıralanışıyla bırakır. Kimsenin birbirinin işine-inancına karışmamasıyla bırakır, dinlerarası ve mezheplerarası evlilikleriyle bırakır. Birkaç kavşak hariç hiçbir yerinde trafik lambası bulunmadığı halde otomobillerin zınk diye durup yayaların geçmesini beklemesiyle bırakır. Son derece kaliteli ve hoş biçimde hafifçe karından aşağı süzülüveren esprileriyle bırakır. Eski belediye başkanı İris hanımın feminenliğinden hiç ödün vermeksizin erkeklere öğretir gibi rakı içişiyle bırakır.

Dünyanın ikinci büyük mozaik müzesiyle bırakır, baloda herkesin kendi eşini tapulamaya kalkması yerine birbiriyle de dans etmesiyle bırakır, bırakır oğlu bırakır, Türkiye'nin tek Ermeni köyüyle bırakır...

Vakıflı köyü

Tamamı Ermeni olan Vakıflı köyündeyiz. İki adımda bir, variller koymuşlar: "Çevremizi Temiz Tutalım". Evler villa gibi. Gazetelerde çıktı: Gübre atmak yerine toprağa "böcekler" bıra-

Vakıflı köyünde bir çöp varili.

Vakıflı köyü morgu.

kıyorlar. Organik ürünler sayesinde Avrupa'yı ihraç kapısı etmişler. Manavdan bir buçuk-iki milyona aldığınız mandalinayı civar köylerden dinledik: "Bu yıl para etmiyor; dalında kilosu yüz bin liraya satmak zorunda kaldık," dediler. Vakıflı, AB'ye dört yüz yirmi beş bine ihraç ediyor. Tamamen doğal ürün olduğu için...

Onu bunu bırakın, tek bir şey söyleyeyim de inanmayın: Ufacık köyde ayrı bir morg binası var, morg! Mülkiye'den dürüstlük ve sevecenlik timsali hocamız Fehmi Yavuz turistik belde Datça'da yazın öldüydü de, kimseler yetişemeden apar topar gömmek zorunda kaldılardı...

Peki, bu kent hakkında söylenecek kötü bir şey yok mu?

Geçmişte olmuş. Roma zamanından kalma taş köprüyü eskimiştir ve yetersizdir diye yıkmışlar, yerine beton köprü yapmışlar.

Daha kötüsü, Türkiye'nin her yerinde farklı mezhepten insanlar öldürülürken, bu dinlerarası ve mezheplerarası cenneti de berbat etmeyi başarmışlar. Bize müzeyi, arkasından da o

güzelim Uzun Çarşı'yı ve çevresini gezdiren mühendis arkadaş anlatıyor:

"Çocuktum, annem bakkaldan yoğurt almaya yolladı. Kalmamış. Başkasına baktım, bir daha başkasına, farkında olmadan bu şimdi geçtiğimiz mahalleye kadar gelmişim. Bakkal bana biraz şaşkın baktı, biraz dehşetle, 'Sen burada ne arıyorsun hemen al yoğurdunu mahallene dön çabuk,' diye azarladı. Bir farkına vardım ki, şu meydanda Ülkücüler bizim mahalleye hücum etmek için toplanıyorlar."

Değişik bir Alevi topluluk: Nusayriler

"Biz" dediği, bu kentteki geniş Alevi topluluğu. Daha doğrusu Nusayriler. Suriye'deki Nusayrilerin benzerleri. İnanılmaz medeni, inanılmaz açık fikirli insanlar. Ana dilleri Arapça. Ama çocuklarına öğretememenin derin üzüntüsü içindeler. Ne olurdu yani öğretebilselerdi? Suriye'ye mi geri götürürlerdi Antakya'yı koparıp?

Peki, şu anda şikâyet edecek bir şey? Var. Kentin ortasından geçen Asi Irmağı'na kaç yerden güldür güldür lağım akıyor. Oysa yıllar önce bir arıtma tesisi kurmuşlar, fakat "ortalığı sivrisinek basınca" vazgeçmişler, yine vermişler lağımı Asi'ye. Şimdi çevre beldelerle birlikte bir proje peşindeler.

Bir de bir şeyden şikâyet ediyorlar, devlet büyüklerimizin kulağına duyurayım: Hatay Devleti'nin parlamentosu olan tarihsel bina bugün özel sinema binası. "Bir şey değil, porno film oynatıyorlar, tarihe ayıp oluyor!" diyorlar.

Porno oynatılmasına karıştıklarından değil. İtiraz, tarihsel binada oynatılmasına. Burası Antakya, hoşgörünün mekânı, güzelim insanlar diyarı, aman yanlış anlaşılmasın...

Agos, 24 Aralık 2004

Türkiye'de üst kimliğin "Türkiyeli" olması gerektiğini söylerken, şu andaki üst kimliğin "Türk" olduğunu söylemiştik ya, şok yaratmasın diye öyle söylemiştik. Çünkü aslında üst kimliğimiz "*Lâhasümüt*"tür: Laik Hanefi Sünni Müslüman Türk!

Ben söylemedim; Yargıtay Başkan Vekili Osman Şirin söyledi. Türk Ceza Kanunu'nun "Kişinin dinsel inanç, düşünce ve kanaatini yaymasını men etme suçu"nun 1-3 yıl ceza gerektirdiğini söyleyen 115. maddesinin, "*Yüzde 98'i Müslüman olan bu ülkede sadece di-*

YARGITAY BAŞKAN VEKİLİ OSMAN ŞİRİN'DEN İLGİNÇ ÇIKIŞ:

Din özgürlüğü düzeni bozar

Osman Şirin

Yargıtay Başkan Vekili ve ceza davalarının en yüksek mercii konumundaki Yargıtay Ceza Genel Kurulu Başkanı Osman Şirin, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) "kişinin dini inanç, düşünce ve kanaatini yaymasını men etme" suçunu düzenleyen ve 1 yıl ile 3 yıl arası hapis cezası öngören 115. maddesinin, "ülke düzeninin bozulacağı" gerekçesiyle değiştirilmesini istedi. Şirin, "Ceza Adaleti Sistemini Tanıtma Semineri"nde hakim ve savcılara yasalar hakkında görüş ve eleştirilerini içeren bir broşür dağıttı. TCK'nın 115. maddesini gereksiz olarak niteleyen Şirin, "Yüzde 98'i müslüman olan bu ülkede dini inancını yayma hürriyetinden ancak ve sadece diğer dinlerin misyonerleri yararlanacak ve bunlara sağlanacak kolaylık ülke düzeninin bozulmasına neden olacaktır" dedi.

'SUÇ IŞLIYOR'

Prof. Dr. Baskın Oran, "Bu yasa genel bir yasadır ve din ile inanç özgürlüğünü getiriyor. Şirin, herhalde sadece Müslümanlar için din özgürlüğünü istiyor. Bugüne kadar üst kimliğin Türklük olduğu söylenirdi. Şirin, bu düşüncesi ile Türklük yerine Müslümanlığı üst kimlik olarak benimsediğini ortaya koyuyor. Şirin, hem din hem de ırk ayrımcılığı yapıyor ve bu yaptığı suçtur" diye tepki gösterdi. Türk Protestan Kiliseler Birliği Hukuki Danışmanı Av. Orhan Kemal Cengiz de, bu tarz söylemlerin kışkırtmalara yol açabileceği uyarısında bulundu.

(İnan GEDİK - Ankara)

Birgün, 6 Ocak 2005.

ğer dinlerin misyonerlerine yaradığı ve bunlara sağlanacak kolaylığın ülke düzeninin bozulmasına neden olacağı" gerekçesiyle değiştirilmesini istedi (*Birgün*, 06.01.2005) .

Yani, gayrimüslim sayısı 100.000'in altında olan 70.000.000'luk laik Türkiye'de İslâm propagandası serbest, Hıristiyan propagandası yasaktır diye yasa çıkacak.

Vatanı Hıristiyanlıktan korumanın yolları

İlginç memleket. Tarihine müthiş düşkün insanlarımız tarihini bilmiyor:

Bu ülkede Protestan misyoner faaliyetinden, daima ve en fazla, yerleşik Hıristiyanlar yani Rumlar ve Ermeniler (özellikle de ikinciler) nefret etti. Nedeni basit: Cemaatleri Amerikalı misyonerler tarafından resmen çalınıyordu. Müslümanları Protestan yapmak mümkün değildi ama 19. yüzyıl sonundaki kaosta Kürt ve Çerkez çetelerinin inim inim inlettiği Doğu Ermenilerini yapmak kolaydı.

Ama ne gam. Bugün kendilerine "milliyetçi" diyenler, ülkede toplam 1.473 kişi kalan Rumların her yıl yapageldiği "suya haç atma" inanç törenini bu yıl karadan ve denizden Mehter Marşı'yla bastılar. Gerekçeleri: Türkiye'yi Hıristiyanlıktan kurtarmak.

Haliç'ten haç çıkarmak
İstanbul'u Konstantinopolis
yapmak istemektir

Hürriyet, 16 Ocak 2005.

Kendilerine "solcu" diyenler, ruhsat verilmediği için birkaç apartmanın alt katına açılan Hıristiyan ibadet yerini basıyorlar. Gerekçeleri: Türkiye'yi emperyalizmden kurtarmak.

Kendilerine "sosyal demokrat" diyenler, bugüne kadarki misyoner çabalarının ya-

rattığı 1.500-5.000 Protestan'ın Türkiye'yi bölünmeye götürdüğüne yürekten inanıyorlar. Gerekçeleri: Türkiye'yi yabancı boyunduruğundan kurtarmak.

Bugün, herhangi bir ülkede, bu kadar büyük bir çoğunluğun (1'e 700) bu kadar küçük bir azınlıktan korktuğuna bir örnek daha var mıdır, ben duymadım.

Korkunun nedenleri

Bu toplumsal *histeria*nın nedenleri açık: Her ne kadar kökleri 1839'a dayanacak kadar eskiyse de, dışarıdan ithal demokratikleşmenin (Batılılaşmanın) içte yarattığı tepki. Bir de, Osmanlı'da ve Türkiye'de, küreselleşmeye rastlaması yüzünden, Batılılaşmanın her zaman fukaralaşmayla senkronize yürümüş olmasının yarattığı korku.

Yalnız bu sefer bir farkla: Bugüne kadar tepkiyi gösterenler hep alt sınıflardı; bugünse orta sınıflar: Küçük burjuvazinin okumuş kanadının, statüsünü yitirmek korkusundan gelen reaksiyonu.

Evrensel bir reaksiyondur: AB'deki küçük burjuva da aynı tepkiyi yabancı (Müslüman) işçilere gösteriyor. Ama biz onun adına "yabancı düşmanlığı" diyoruz. Hani, adamın biri ötekine övünürmüş: "Bizim kız sekreter oldu. Patronu çok memnun. Durmadan maaşını artırıyor, her seyahate götürüyor, hediyeler alıyor." Öteki dinlemiş dinlemiş: "Benimki de o biçim oldu ama ben senin kadar güzel anlatamıyorum," demiş; o hesap.

Burada analizlere dalmak yerine, sonuç belirtmek daha önemli: Türkiye'de, bütün iddialarımızın aksine, ne laiklik var ne de din ve inanç özgürlüğü.

Devlet, hep din tercihi yapageldi: Devleti denetim altına alma konusunda asıl tehlike olabilecek yüzde 99'un inancı İslâm'ın hoparlörlü apartman-camilerine izin veriyor, 1.500-5.000 kişinin çansız apartman-kiliselerine vermiyor. Oysa Hanefi Sünni Müslümanlık bu ülkede tek başına egemen olmamış olsa, devletin laik tutumu aynen Batı Avrupa'da olduğu gibi kolaylaşacak: Orada laikliğin güçlü olmasının iki nedeninden birincisi

burjuvazinin güçlü olması ise ikincisi de, Katolikliğin tek inanç olmaması idi.

Din alanında çifte bir çifte standart var: 1) İslâm'ın propagandasını devlet ve toplum katında alabildiğine teşvik ediyor, başka dinlerinkini yasaklıyoruz. Oysa kamu sağlığına ve ahlâkına aykırı düşmeyen hiçbir inancın/düşüncenin yasaklanması düşünülemez. 2) Avrupa'daki işçilerimizin durmadan cami yapmalarını ve mal almalarını alkışlıyoruz, yabancılar bizde yapınca/alınca "Türkiye parçalanıyor/satılıyor" diyoruz. Türkiye Araştırmalar Merkezi'ne göre, Almanya'da mal sahibi Türkiyeli sayısı: 195.000. Yabancıların taşınmaz almasına izin çıktıktan sonra Türkiye'de mal sahibi Alman sayısı: 166. (*Hürriyet*, 11.01.2005).

Ve işin ilginç tarafı, bütün bunlardan hiç rahatsızlık duymuyoruz.

Soruna yargı desteği

Başladığımız gibi, Yüce Yargıtay'la bitirelim: Sayın Başkan Vekili'nin "Sadece İslâm propagandası yapılsın," demesi acayip değil. Yargıtay'ın çizgisine tamamen uygun: "Türk değillerdir" gerekçesiyle, Hukuk Genel Kurulu, Rum vakfının mal edinmesini 08.05.1974 tarihinde 505 sayılı kararıyla yasakladı ve bu zincirleme gitti.

Eğer o tarihten beri AB Uyum Yasaları çıktı diyorsanız, 29.09.2004 tarihinde 1. Hukuk Dairesi, 9589 sayılı kararıyla, Ermeni vakfının tapulu binasının tapusunu iptal etmeyi reddeden mahkeme kararını bozdu. Sebep: Vakıf, tapulu malını tekrar tapuya kaydettirmek için başvuru yapmamıştı (Anlamadıysanız üzülmeyin, sizde bir şey yok).

Sonra; bu ülke laiktir, bu ülkede adalet var, bu ülkede din ve inanç özgürlüğü var, bu ülkede ayrımcılık yok demeyelim.

Lâhasümütlük var be kardeşim, diyelim, Lâhasümütlük...

Agos, 14 Ocak 2005

ERİVAN'DAN GELİYORUM...

Benim çocukluğumda, uzak ve egzotik diyarlardan dönenler böyle başlık atarlardı. Uçaktan başlayalım.

Erivan'a, konferansa gidiyoruz. Armenair bankosunun önü ana baba günü. Bagajların en küçüğü çeyiz sandığı gibi. Bizim bir zamanlarki Almanya dönüşleri sanki. Yaklaşamıyoruz. En arkadayız. O sırada bir adam geldi, "Hocam siz hemen buyurun!" dedi, bankoya aldı; Ari Günter'i Allah iki cihanda aziz etsin.

Uçağa girdik; sanırsın bir mahalle bir uçak kiralamış, maça gidiyor. Kalktık; pilot anons ediyor, millet alkışlıyor. Meğer iki milli boksör altın madalya almış. Hemen arkamızda bir hanım var, kahkahası ölüyü güldürür. Hava boşlukları hariç, gayet hoş bir yolculuk oldu.

Tek yumurta ikizleri

Ben konferansta özetle şunları söyledim: Bizde sorarlar, burada da sordular nasıl buldunuz diye. Kendi memleketimde gibiyim.

Nasıl olmayayım ki? Ülkelerimiz sanki tek yumurta ikizi:

Kutsal yerleri önemli: Anıtkabir'i/Jenosit Anıtı'nı ziyaret şarttır.

Bebeklerine taparlar: Tüm dünyanın yok saydığı ve kendile-

rinin de çapraz olarak nefret ettiği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti /Dağlık Karabağ Cumhuriyeti çok kıymetli.

Batılı dostları ortak: Ermeni'ye gelir, "Oy ver, Ermeni tasarısı geçireyim," derler; Türk'e gider, "İhale ver, tasarıyı geçirmeyeyim," derler.

İkisinin de "seçilmiş travma"ları var: 1920 Sevr Paranoyası/1915 Tehciri.

Birilerini kızdırmak

Yerevan'a, sizlerin hoşuna gidecek şeyler söylemeye gelmedim. Görevim, onları Ankara'da söylemektir. Dört şey diyeceğim:

1) Ermeni davasını savunmaya kalkan üçüncü tarafların, ikili ilişkileri kışkırtmalarına izin vermeyiniz. Çünkü bunlar önce sizi umutlandırıp, sonra 1915'te tahrip edilmenize seyirci kaldılar ve çünkü bunlar Türkiye'deki inkârcı kanadı ayakta tutuyorlar.

2) Üçüncü tarafların, Türkiye'ye bir "mükemmel barış" empoze etmesine güvenmeyiniz. Mükemmel barış çok zararlıdır. Fransızlar için Versay, Almanları bitirmişti. Ermeniler için Sevr, Türkleri bitirmişti. Türkler için Lozan, Ermenileri bitirmişti; bir de şimdi sonuçları düşünün. Siz, sadece Türkiye'deki sivil topluma güvenmelisiniz.

3) Kaç tane Taner Akçam'ımız veya Halil Berktay'ınız var? Kendinden kuşku duyuyor olmak, en büyük avantajdır. Bu avantajı sağlayacak adamınız yok. Bu konuda Türkiye sizden daha iyi bir yerde.

4) "Jenosit" teriminin size "acı bir teselli" verdiğini biliyorum. Ama amacınız tatmin değil de netice ise bu terimin, Nazi bağlantısı yüzünden, Türkiye'deki inkârcıları güçlendiren ve kararsızları öğrenmekten alıkoyan en önemli unsur olduğunu bilmelisiniz. Bazı insanlara, "Bu jenosit işi olmasaydı, Ermeniler ne yapardı!" dedirtmeyin. Bir tek kelimeye bu denli saplanmak, size, aynen jenosit terimini duyunca çıldıran Türkler gibi, efsane inşa ettiriyor. Üstelik kendinizi "ne olduğunuzla" değil, "neye karşı olduğunuzla" tanımlamanıza sebep oluyor.

Bunları söyleyince; önce bir mezar sessizliği oldu, sonra mırıldanma, sonra homurdanma. Birisi, Türkçe, "Olmadı, olmadı!" dedi ki, söyleyeni ben görmedim, dinleyenler benim hiç tahmin etmediğim birinin söylediğini sonradan söylediler.

Bir de, hiç beklemediğim, Taner söz aldı, "Herkes istediği terimi kullanır, engel olunamaz," dedi. Papa'dan daha papist bir çıkıştı ama Taner benim canımdır ve bu çıkışıyla benim yukarıdaki üçüncü noktamı kanıtlamıştır...

Farklı sesler arenası

Bu konferans, tabii ki, 90. Yıl'da iman tazelemek için yapılmıştı; aynen Türkiye'de yapılan ters benzerleri gibi. Ama çok önemli gelişmelere sahne oldu:

Prof. Levon Boğos Zekiyan çıktı, "Ermenistan Sevr'i reddettiğini söylemelidir," dedi. Vahakn Dadrian çıktı, "Türkiye'deki sivil toplum gelişmeleri çok önemli," dedi. Richard Hovanissian çıktı, "Jenositle ne kastettiğimizi bilmiyoruz. Efsane üretmeye yarıyor," dedi. Vartan Oskanyan çıktı, "1921 Kars Antlaşması'nı reddettiğimizi yayıyorlar, kesinlikle yanlıştır," dedi.

Son yemekte, önemli bir Taşnak yetkilisi masamıza geldi, "Beni yetiştiren teyzemle eniştemi iki Türk kadım iki yıl evinde sakladı ve kocasız olduklarım ileri sürerek askerleri sokmadı. Siyasi açıdan söylemek istemiyordum ama arkadaşlarım git söyle dediler," dedi.

Konuşmam bitince bir genç geldi, bir yayınlarını verdi, "Sizinle mektuplaşmak isteriz," dedi. İlk defa bu konuda Ermenistan'da bir muhalif grup. Demek, başlamış.

Çok şükür, iki ülke ve iki millet bir "mükemmel olmayan barış" yapmaya doğru hızla ilerliyorlar...

Agos, 29 Nisan 2005

Not: 2011 yılına geldik, o kadar "hızlı" değilmiş demeyin. Milletlerin hayatında yıllar nedir ki?

SON TABU: "PARALEL TÜRKİYE"NİN DURUMU

Tabu, hain ilan edilmeden konuşamayacağın konudur. Komünizm, Kürt, Kürdistan vs. derken, bir tek Ermeni konusu kalmıştı; son tabu da sizlere ömür. Televizyonlarda açıkoturumdan geçilmiyor. Türkiye'yi kutlamak lazım. Daha iki ay önce tabuların tabusuydu; her ülke bu kadar çabuk yapamaz.

Tabii "bitti" derken, Türkiye'de bitti. "Paralel Türkiye"de değil. Çünkü nasıl Ermenistan ve diaspora diye ayırıyorsak, Türkiye ve Paralel Türkiye diye de ayırmak lazım.

Farkındalığın dayanılmaz ilerleyişi

Türkiye çok taktik değiştirdi. "O neymiş?"le başladı "Ermeniler bizi katletti"yle devam etti, "Katletme karşılıklı oldu" dedi, "Tarihçilere bırakalım" dedi, son olarak TBMM "Ortak komisyon kuralım, iddiaları incelesin" dedi. Bunlar, hep, "O neymiş?"in varyantları oldu.

AKP'de milliyetçiliğin at gözlüğü yoktu. Ama o da haddinden fazla şeyle malûldü (son olarak Arınç, Anayasa Mahkemesi'nin kaldırılabileceğini bile söyledi!) ve Paralel Türkiye'yi aşamadı.

Paralel Türkiye ise gitgide katılaşıyordu. Cephedeki temsilcisi, 12 Eylül'ün, Atatürk'ün vasiyetini değiştirerek yeni-

Ermeniler, Avrupa için hâlâ sermaye

Ermenice olarak İstanbul'da yayınlanan Agos Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink, 1915 yılında yaşanan olaylarda Avrupalıların birinci derecede rolü bulunduğunu söyledi. Frankfurt Halkevi'nde konuşan Dink, "Ermeniler bugün bile hâlâ Avrupalılar tarafından politik sermaye olarak kullanılıyor" dedi.

İSTANBUL'da yayınlanan Ermenice Agos Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink, 1915 yılında yaşanan olaylarda, Avrupalıların birinci derecede rolü bulunduğunu belirtti. "Bugün bile Avrupalılar'ın bir çoğu Ermeniler'i 'politik bir sermaye' gibi görüyor" dedi Hrant Dink. Frankfurt Halkevi'nde, Frankfurt Başkenevi'nde yazarlardan Ufuk Gezer ve Ümit Acer'in de katıldığı toplantıda, "Ermeni sorunu dünü ve bugünü" adı altında bir konuşma yaptı. Türkiye'de son günlerde ortanın yeniden gerilmeye başladığını kaydeden Dink, Mersin'de bayrak yakma girişimiyle başlayıp bayrak göstarisi ile Trabzon'da yaşanan linç girişimlerini buna örnek gösterdi. Dink, "Bir bayrak yere düştü diye neler yapıldı. Orhan Pamuk, 'Bu bin Kürt'lü ve 1 milyon Ermeni'yi öldürdüler' şeklinde açıklama yaptığı anda ayağa kalkıtılar. Ancak bu gerginlik bize fayda sağlıyor" diye konuştu.

Merkel'in derdi başka

Dink, CDU Genel Başkanı Angela Merkel'in mac lisle konuyu gündeme getirmeye çalışmasına yine ağır bir dille eleştiri. Dink "Sayın Merkel'in par lamentere eziyetçi bir bakış açısının kabul edil mesi anlamına gelmiyor. Ancak ben; yine de diaspo radaki ben Ermeni arkadaşlarıma soruyorum. Merkel size çok sevdiği için mi bunu mecbur laş yor yoksa, Ermeni lobisinin baskısıyla mı? Ne o, ne de bu. Merkel'in derdi başka. Merkel Türkiye'nin AB üyeliğine engel olmaya çalışıyor" açıklamasını da hatırlattı. Yaşanan olaylarda Avrupalıların hiç alâkâr olduğunu kaydeden Dink, Ermeniler üzerin den Avrupalıların bazı siyasî oyunlar peşinde olduklarını belirtirken, "Ermenilerin yaşadığı trajedi, bu gün bazıları tarafından hâlâ sermaye olarak kullanılıyor. Ermeniler, bugün bazı Avrupalıların siyasî argümanları olarak politik bir sermaye gibi görülü yor" dedi. Sorunun "tarihçilere bırakılması" yö ndndeki söylemleri doğru bulmadığını kaydeden Dink, CHP tarafından davet edilen Azerbaycanlı tarih ci Jeyhun McCarthy'nin yanlı bir tavır sergilediğini kaydetti. "Amerikan tarihçinin davet edilmesi çok ucuz bir tepki. Cihat McCarthy, Türkiye'nin bildiği, bilmesi gerekeni söyledi" dedi.

Suçun belgesi olmaz

Türkiye'nin "Ermeni soykırımı" konusunda dış politikadaki tavrının değişeceğini belirten Dink, sorunun kısa vadede çözülebileceğini ifade etti. Dink, "Bu konuyu tarihçiler çözecek. Çünkü onlar belgeler ile uğraşır. Biz tarihî tartışmada varlığımızı nasıl bakmamız gerektiğini tartışmalıyız. Ermeniler, 'soykırımın belgesini bulacağız' diye dünyanın dört bir yanını yalanlar. Siz bir şeyin belgesi olduğunu görebilmek için Suçu işleyen biri, bunun belgesini yok eden" açıklamasında bulundu.

Fotoğraflar: Sule ÖZKAYA İSTANBUL

Ermeni komplosu yüzünden asılmıştı

Türkiye tarihin yıldızlı 100 lejl, Ermeni komplosu yüzünden suçsuz yere asılan Kaymakam Kemal Bey'in 'Terbler oldu millet yaşar. Türk milleti ebediyetle kardaş yaşayacaktır' sözlerinin yazıldığı parçalar, "Dün Kemal Bey'i asbranlar bugün terörist başını asıtarmıya çalışıyor" yazılı dövizler ve Türk KKTC'yle Doğu Türkistan bayrağı taşıdı.

Asıldığı yerde ilk kez anıldı

ERMENİLERE zulüm yapılığı iddiasıyla asılan Boğazlıyan Kaymakamı ve Yozgat Mutasarrı 'Milli Şehit' Kemal Bey olarının 86'ncı yıldönümünde idam

Ben masumum kahrolsun

SON

Hürriyet, 11 Nisan 2005.

den biçimlendirdiği Türk Tarih Kurumu (TTK) idi artık. Prof. Hikmet Özdemir, 28 Nisan'daki "Siyaset Meydanı"nda Hrant Dink'e şunu söyledi: "Avrupa'ya gidip bizi şikayet ediyorsunuz." Yani daha iki hafta önce Avrupa'ya gidip, "Ermeniler Avrupa için hâlâ politik sermaye. Avrupalı da sorumludur," (11.04.2005 *Hürriyet* ve *Milliyet*) ve "Dışarıdakiler içerdekilere hamilik yapmasın," (13.04.2005) diyen adama.

25 Nisan günü muazzam bir olay oldu. *Hürriyet*'te Murat Bardakçı, Talat Paşa'nın ailesinden aldığı tehcir defterinden di-

zi başlattı. Defterde, tehcir edilen Ermeni sayısı ilk defa net veriliyordu: 924.158.

Talat Paşa'dan gelen bilgi

Böylece Bardakçı, hem şimdiye kadar "Ölü sayısı 1.5 milyondur" diye ilan etmiş diasporanın hem de "Bütün Ermenilerin sayısı 950.000 kadardır, bunların 430.000'i tehcir edilmiştir" diyegelmiş Paralel Türkiye'nin kolunu aynı anda koparmış oldu.

O gece, Star TV'deki açıkoturumda Prof. Hikmet Özdemir 430.000'de ısrar etti: "924.158, Ermenilerin tüm nüfusudur," dedi. Oysa dizinin ertesi günkü ikinci parçasında Talat Paşa açıklıyordu: "İmparatorluktaki tüm Ermenilerin sayısı 1.256.403'tür, eksiklerle hesaplarsan 1.5 milyondur". Tabii bu durumda, defterin Talat Paşa'ya ait olduğunu reddetmek gerekti.

Aynı 25 Nisan gecesi, TTK'nın bir sorunu daha vardı: Başkan Prof. Yusuf Halaçoğlu, o günkü *Radikal*'e şu demeci vermişti: "Suçlu olmayanlar yerinde kaldı. Kadın ve çocuklar ise kurye olarak kullanıldıkları için tehcir edildi." Yani "yardım ve yataklık"! TTK temsilcisi Hikmet Özdemir bu demeci görmemişti, bir şey diyemezdi, şunu dedi: "Ermeniler isyan etmişlerdi, tehcir edildiler."

Tabii Ermeni çetelerinin cezasının niye bir milyona yakın Ermeni halkına çektirildiği yine anlaşılamadı. Paralel Devlet'i

Ermeni konyağına izin yok

Ağrı Dağı resimli Ermeni konyağı Ararat'ın Türkiye'de satılmasına, "Tüketiciyi yanıltacak bir şekilde, ürün Türkiye'de üretiliyor duygusunu yaratıyor" denilerek izin verilmedi

TÜRKER KARAPINAR Ankara

Ermenistan merkezli Yerevan Brandy şirketinin 42 ülkede satılan ve üzerinde Ağrı Dağı resmi bulunan konyağı "Ararat'ın, aynı isimle Türkiye'de satılmasına tescil vermeyen Türk Patent Enstitüsü (TPE) kararına yapılan itiraz reddedildi. Ankara Fikri ve Sinai Haklar Mahkemesi, markanın, temsil ettiği ürünün coğrafi kaynağı ve üretim yeri konusunda tüketiciyi yanıltığını belirtti. Şirket, Ararat ismiyle pazarladığı konyakları Türkiye'de de tescil ettirmek için TPE'ye başvurdu. Ancak TPE, Ermenilerin Ağrı Dağı ve çevresi üzerindeki talepleri bilindiği için, patent tescili talebini kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle reddetti. Şirket yetkilileri de mahkemeye başvurdu.

TPE'nin yanılımın yerinde olmadığına karar veren mahkeme, "Ancak, Ararat ismi ve Ağrı Dağı resmi üretim yeri konusunda tüketiciyi yanıltabilir. Nuh'un gemisinin Ağrı'da karaya oturduğu dini kabulü nedeniyle yabancı turistlerin ilgisi olduğu açık" dedi. Yargılama aşamasında vizyona giren "Ararat" filminin anımsatıldığı kararda, Türkiye ile ilgili bazı iddiaların gündemde tutulması için Ararat isminin kullanılmasının, ulaşılan sonucu doğrular nitelikte olduğu vurgulandı. Kararda, "Örneğin, Çin Seddi'ni duyan tüketici derhal Çin'i hatırlayacaktır. Çin'de üretilmeyen bir ürün için bu ismin kullanılması mümkün değildir. İsviçre'de 'Bern' şehrinin İtalyanca ismi olan 'Berna' markasının İtalya'da üretilip İsviçre'de satışına izin verilmemiştir" denildi.

Tescil yapılsaydı, Brandy dışında hiçbir şirket, aynı isim ve resimle Türkiye'de konyak üretemeyecek ve satamayacaktı.

Milliyet, 28 Nisan 2005.

"Biz bütün Ermenileri tehcir etmedik; sadece 430.000'ini ettik, hepsi de ölmedi!" diye savunma yapan ülkede bu kadarı da normal sayılmalıydı.

Peki, Kıbrıs olayını büyüte büyüte büyümüş bir *Hürriyet*'te, Murat Bardakçı Paralel Devlet'e bu muazzam darbeyi niye vurdu?

İyi gazeteciydi de ondan. Ama günahını da çıkardı: Star TV açıkoturumuna telefonla katıldı, "Bu tehcir çok normaldir, devletin kendini savunma refleksidir," dedi.

İş mülkiyete gelip dayanınca...

Sonra, ama *Hürriyet*'ten ama Bardakçı'dan ama iyisaatteolsunlar'dan, bilemem, devamı da geldi: Dizinin ikinci günü Bardakçı ilan etmişti: "Yarın: Ermeni binaları". Yani Ermenilerin arkada bıraktıkları ve Müslüman eşraf tarafından yağmalanan emlakle ilgili bilgi verilecekti.

Ertesi gün (üçüncü gün) dizi manşetinin şöyle olduğu görüldü: "1915-16'da Sadece Ermeniler Değil, 702.905 Türk de Yer Değiştirmişti". Yani Rus saldırısı sonucu batıya kaçıp mülteci olan Müslümanlar!

Ve üçüncü gün dizi birdenbire sona erdi...

Paralel Devlet'in Türkiye'yi savunmasından son haberimiz 28 Nisan tarihli *Milliyet*'ten: "Ağrı Dağı resimli Ermeni konyağı Ararat'ın Türkiye'de satılmasına, 'Tüketiciyi yanıltacak bir şekilde, ürün Türkiye'de üretiliyor duygusu yaratıyor' denilerek izin verilmedi."

İŞTE, TALÂT PAŞA'NIN TEHCİR LİSTESİ

Sevkolunan Ermeni mikdarı

Esâmi-i vilâyât ve elviyye (Vilâyetlerin ve sancakların adları)	Naklolunan nüfus
Ankara Vilâyeti	47.224
Erzurum Vilâyeti	128.657
Adana Vilâyeti	46.031
Bitlis Vilâyeti	109.251
Halep Vilâyeti	34.451
Hüdavendigâr (Bursa) Vilâyeti	66.413
Diyarbakır Vilâyeti	61.002
Sivas Vilâyeti	141.592
Trabzon Vilâyeti	34.500
Mamuretülâziz (Elâzığ) Vilâyeti	74.206
İzmit Sancağı	54.370
Canik (Samsun) Sancağı	26.374
Karesi (Balıkesir) Sancağı	8.290
Karahisar (Afyon) Sancağı	7.327
Kayseri Sancağı	47.617
Maraş Sancağı	27.101
Niğde Sancağı	5.101
Konya Vilâyeti	4.381
YEKUN	924.158

Hürriyet, 25 Nisan 2005.

Agos, 6 Mayıs 2005

YENİ TCK'YI HEYECANLA BEKLERKEN...

İsviçre'den yargısız infaz
Düşünceye tutuklama
denen yerin beli
16 ülke ve örgüt tanıdı

Radikal, 1 Mayıs 2005.

Bugün, bir e-posta mesajı ve bir de telefon aldım. Önce birincisini anlatayım.

E-posta, Hukukun Egemenliği Derneği'nin (HED) bir genelgesi. Genel Başkanları Erdem Akyüz'ün Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na yaptığı bir başvuruyu "Ayın Onur Olayı" ilan ediyorlar. Başvuru, "Soykırım olmamıştır," dedi diye Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Yusuf Halaçoğlu hakkında soruşturma açan İsviçreli savcının savunmasının alınmasını, aksi halde tutuklanacağı ihbarının yapılmasını vs. istiyor.

Mütekabiliyet denilen bela

Yani bu "insan hakları" derneği, İsviçre'deki hukuksuzluğu kınayacağına, Türkiye'nin buna kafiye tutturması için savcılığa başvurmuş. Savcılık da dosyayı açmış.

Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu üyesi de olan Erdem Akyüz'ün insan haklarına yaklaşımı eskiden beri fevkalade tutarlı ve kafiyeli(!) olmuştur. Bakın nasıl:

Batı Trakya'da (Yunanistan) 1927'de kurulan İskeçe Türk Birliği, Yunan Yargıtayı kararıyla geçenlerde kapatılmıştı. Gerekçe müthişti: "Lozan'da Türkler değil, Müslümanlar dendiği için 'Türk' kelimesi Lozan'a aykırıdır. Tüzüğünde 'Atatürk ilkelerine bağlılık'tan söz eden dernek, yabancı bir devletin emellerine hizmet etmektedir."

Bu, tam bir Lozan Paranoyası vakası idi. Ama esas ilginç husus bizim Sevr Paranoyası'nın buna tutturduğu kafiye oldu. Nitekim Genel Başkan Erdem Akyüz hemen TC İçişleri Bakanlığı'na başvurmuş ve şu talepte bulunmuştu: "Lozan'da Rumlardan değil gayrimüslimlerden bahsedilmektedir. Mukabele bilmisil esaslarına göre, Türkiye'de Rum ve benzeri isimler taşıyan dernek ve vakıflar kapatılmalıdır." (*Hürriyetim*, 19.01.2005)

Yani Akyüz, Yunanistan'daki hukuksuzluğu kınayacağına, Türkiye'nin buna başka bir hukuksuzlukla cevap vermesini talep ediyordu.

Tabii bu yaklaşım karşısında "Lâ havle ve lâ kuvvete" çekmemek mümkün değil çünkü: a) Avukat Erdem Akyüz'ün mukabele bilmisil dediği şeyin insan hakları alanında işlemesi yasak (1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, madde 60/5) b) Rum terimi "Rum Ortodoks"un kısaltılmışı, yani bir gayrimüslim mezhebinin adı.

Soydaş > vatandaş

Dahası bu, "göze göz, dişe diş" yaklaşımı, adı Hukukun Egemenliği Derneği olan bir "insan hakları örgütü"nün eseri. Dernek, soydaşımı koruyacağım diye vatandaşını perişan etmeye girişiyor.

Bu "insan hakları derneği"nin bu tutumu, devletinkine de "tunç kafiye" tutturmakta. Hemen haberi aktarayım ki, yorumа falan gerek kalmasın:

"Zürih'te 'Ermeni soykırımı yoktur' dediği için Türk Tarih

Kurumu Başkanı Halaçoğlu hakkında soruşturma başlatan İsviçre'ye 'misilleme' olarak yorumlanacak bir değişiklik yapıldı. AKP milletvekilleri Hasan Kara, Mücahit Daloğlu ve Zeyid Aslan'ın imzasıyla TBMM'ye sunulan TCK değişiklik teklifiyle, yasanın "Temel milli yararlara karşı faaliyette bulunma" başlıklı 305. maddesinde değişikliğe gidildi. 'Temel milli yararlara karşı fiillerde bulunmak maksadıyla kendisi veya başkası için maddi çıkar sağlayan vatandaşa üç yıldan on yıla kadar hapis cezası (....) verilir' maddesine 'vatandaşa' kelimesinden sonra 'ya da Türkiye'de bulunan yabancıya' ifadesi eklendi. Böylece Türkiye'ye gelerek milli çıkarlara karşı maddi yarar sağlayıcı açıklamalarda bulunan kişiler 10 yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilecek. Kara, 'Ermeni soykırımı olduğunu iddia ederek, bu yolla menfaat sağlayanlar, yaptığımız değişikliktek hükme göre cezalandırılırlar' dedi." (*Milliyet*, 04.05.2005)

Bu durumda, gerekçesinde: "(...) bugün Türk askerinin Kıbrıs'tan çekilmesi veya (...) Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ermenilerin soykırıma uğradıklarının (...) propagandasının yapılması" diye açık açık örnek verilen bu meşhur madde, tadından yenmez hale gelmiş bulunuyor.

Gelelim ikincisine, yani telefona. Yerim kalmadı, iyice özetliyorum, bugün Şanar Yurdatapan telefon etti. Dedi ki:

"Benim, gerek İsviçre'de gerekse Türkiye'de, ifade özgürlüğünün Voltaire'den 250 yıl sonra bu kadar saçma sapan biçimde kısıtlanmasına sinirlerim bozuldu. Yeni TCK yürürlüğe girince gideceğim İsviçre'ye, 'Soykırım olmamıştır,' diyeceğim. Geleceğim Türkiye'ye, 'Soykırım olmuştur,' diyeceğim. Maddenin Türkiye için istediği maddi çıkar koşulu tamamlansın diye de, kendime yurt dışından 10 dolar para yollattıracağım. Hadi bakalım ne yapacak iki taraf da."

Bu e-posta mesajı ile bu telefon mesajını niye aktardım?

Çok basit: 1 Haziran'ı beklerken, oyalanmak için, ikisi arasında "insan hakları ve onur" açısından karşılaştırma yapabilesiniz diye...

Agos, 13 Mayıs 2005

ERMENİ SORUNU KONFERANSI VE İLBER HOCA(-LAR)

"İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri" Konferansı'nı iptal ettirmekle, Türkiye bir kez daha kendi ayağına kurşun sıktı. Gözüktüğünden çok daha demokratik olduğu izlenimini verme fırsatını kaçırdı. Şimdi; yapılamaması, yapılmasından daha büyük gürültü kopartacak. Türkiye düşmanları bayram ediyor.

Sebep olanlar UTANSIN. 80 yıldır tek taraflı dinlerken susup, alternatif görüş çıkınca "Tek taraflı ele alınıyor" diyenler UTANSIN. Üniversite özerkliğini rezil edenler UTANSIN. 24 Salı sabahı yazdığım aşağıdaki yazıyı, hiç değiştirmeden, tam da Tehcir "Kanun-ı Muvakkat"ının çıktığı bu 27 Mayıs günü, bu utanması gereken "milliyetçilerimiz"e ithaf ediyorum.

Bilim adamı İlber Ortaylı

Benden bir yıl sonra mezun Mülkiyeli kardeşim Prof. İlber Ortaylı, Prof. Halil İnalcık-sonrası kuşağının belki de en önemli tarihçisidir. Uluslararası planda saygı gören nadir Türkiyelilerdendir. Üstelik fildişi kulesinde kazık gibi oturup kalan cinsinden değil, sözü-sohbeti çok hoş cinsinden, geniş kültürlü bir tarihçidir.

OSMANLI ERMENİLERİ KONFERANSI

Boğaziçi, Bilgi ve Sabancı üniversiteleri tarafından desteklenen ve 25-27 Mayıs 2005'te Boğaziçi Üniversitesi'nde toplanacağı ilan edilen üç günlük "İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri" konferansı, kimi milletvekillerinin ve özellikle de Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in "Bu, arkadan hançerlemektir" biçimindeki tepkisi ve tehditler üzerine Boğaziçi Üniversitesi tarafından ertelendi.

Yeni toplanma tarihi olarak 23 Eylül kararlaştırılmışken, İstanbul 4. İdare Mahkemesi'nin "Kimin ne konuşacağı bilinmiyor" gerekçesine dayanarak 2'ye 1 aldığı bir ara kararla konferansın yapılması durduruldu. Av. Kemal Kerinçsiz'in yönetimindeki Büyük Hukukçular Birliği Derneği adlı kuruluşun başvurusuyla alınan kararın 4 gün önce çıktığı öğrenildi. Fakat Boğaziçi ve Sabancı üniversitelerine 22 Eylül günü çalışma saati sonunda tebliğ edildiği için yasal itiraz yapılamamıştı.

Durdurma, hükümet ve YÖK dahil olmak üzere her türlü çevrede büyük tepki yarattı. Çünkü izlenen tebliğ usulünün yanı sıra, ortada durdurulacak bir idare işlem bulunmamaktaydı; çünkü konferans bu üç üniversite tarafından değil, bir düzenleyici heyet tarafından planlanmıştı. Ayrıca, verilecek tebliğlerin metinleri istenerek üniversite özerkliği ayaklar altına alınmıştı. Dahası başvuruyu yapan dernek "menfaat bağı yokluğu" nedeniyle tamamen yetkisizdi. Bu koşullarda mahkemenin başvuruyu incelemeden, usulden reddetmesi gerekirdi.

Mahkemenin kararı, bir ihmal sonucu, Bilgi Üniversitesi'ne tebliğ edilmemişti. 23 Eylül günü bu üniversitenin rektörü Aydın Uğur'un "İfade özgürlüğü için üniversitemizi konferansa açıyoruz," demesi üzerine toplantı nihayet Bilgi Üniversitesi'nde başlayabildi. Zaman sorunu yüzünden iki güne indirilen konferansın girişinde, küçük bir grup, dinleyici ve katılımcılara yumurta attı. Yumurta atmanın Türkiye'deki bu ilk uygulamasından nasibini alanlardan biri de dinleyicilerden Erdal İnönü idi.

Konferans yapılıp bittikten sonra İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, konferansı durduran ara kararını iptal etti. Durdurmaya sebep olan kararı alan mahkemenin başkanı Sadettin Yaman tenzil-i rütbeye uğrayarak başkanlıktan alınacak ve üye yargıçlığa indirilecektir.

Ermeni Konferansı'nın ertelenmesiyle ilgili yazıları nedeniyle *Radikal*'den İsmet Berkan, Erol Katırcıoğlu, Murat Belge, Haluk Şahin ve *Milliyet*'ten Hasan Cemal'e "Adaleti etkilemeye çalışmak"tan (TCK madde 288) dava açılacaktır.

B. Oran

Seksen yıldır bu ülkede Ermeni konusunda resmî görüşten başka bir şey duyulmadı. Seksen yıldır, biraz farklı düşüneyim diyen "hain" oldu. Yıllardır, TV'lerden üniversitelere ve ilkokullara kadar kronolojik sırayla: 1) "Ermeni meselesi mi, o da neymiş?" 2) "Onlar bizi öldürdü, biz onları öldürmedik, ölenler de salgınlardan öldü" 3) "Katliam olduysa bile, karşılıklı oldu" 4) "Bu konuyu tarihçilere bırakalım" dendi. Hâlâ bile deniyor.

Eylemin dozu kaçtı

İSTANBUL - Konferansın yapıldığı Dolapdere Kampüsü'nün önünde toplanan çeşitli gruplar protesto gösterileri yaptı. Kampüsün bulunduğu sokak barikatlar kurularak geçişe kapatıldı. Polis sokağa girmek isteyenlerin konferans davetiyelerini kontrol etti. Yabancı gazetecilerin de büyük ilgi gösterdiği konferans öncesi bir grup ülkücü ve İşçi Partisi üyesi protesto eylemi düzenledi.

Ellerindeki Türk bayrakları, afiş ve dövizlerle sloganlar atan grup, dinleyici olarak gelen Prof. Dr. Erdal İnönü'nün yerleşkeye girişini engellemeye çalıştı. İçeri güçlükle giren İnönü'ye, bir grup protestocu "İnönü'nün Ermeni olduğu ortaya çıktı" derken, başka bir grup "Sayın İnönü, o vatan hainlerinin arasına girmeyin" diye seslendi.

İnönü: Burası benim ülkem

İnönü konferanstan ayrılışında güvenlik güçlerinin uyarılarına rağmen protestocuların bulunduğu yönden yaya olarak geçmek istedi. Çevik kuvvet ekipleri eşliğinde kampüsten ayrılan İnönü, dışarıda bekleyen protestocu bir grubun önce sözlü sataşmasına uğradı. Cadde boyunca polislerin eşliğinde yürüyüşünü sürdüren İnönü'nün üzerine yumurta ve çürük domatesler atıldı. Atılan domateslerden biri omzuna isabet eden İnönü, gazetecilerin soruları üzerine, "Burası benim ülkem, yürüyorum, evime gideceğim" diye konuştu.

FOTOĞRAF: SENOL DEMİRCİ

'Burası benim ülkem, yürüyorum' diyen Erdal İnönü'nün sırtına da yumurta isabet etti.

Katılımcılar arasında yer alan yazarlar Etyen Mahçupyan ile Ali Bayramoğlu'na konferansa girişleri sırasında bir grup, 'Vatan hainleri' diye bağırdı. Gazeteci Cengiz Çandar'ın sırtına iki yumurta isabet etti. İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Başkanı avukat Eren Keskin ile Şube Yönetim Kurulu üyesi Veysi Altay da, bir grup İşçi Partili göstericinin yumurtalı saldırısına uğradı. (Radikal)

Erdal İnönü'ye atılan yumurta.

Bilim adamı, kendi alanının her konusunu bilemez. Önemli olan, çalışmadığı alanda konuşmamaktır. İlber Hoca, konuşmayı çok sevdiği halde, bu nadir görülen basireti gösterdi. Hep sustu. Bu konuya karışmadı.

Tabu; ağzını açan "hain" ilan edildiği için, kimsenin konuşamadığı konudur. Şimdi televizyonlarda her Allahın günü bir Ermeni tartışması var. "Son tabu" da sizlere ömür.

Bu işler böyledir işte. Gider gider, bitiverir. Boğaziçi-Bilgi-Sabancı üniversitelerinin 25-27 Mayıs'ta ortaklaşa düzenlediği "İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri" konferansına yerleşkesinde izin verdi diye Boğaziçi Rektörü Prof. Ayşe Soysal'a hain diyenleri kimse hatırlamayacak, Hoca saygıyla hatırlanacak. Siz Sokrates'i mi hatırlıyorsunuz, onu idam edenleri mi?

Bir gün şöyle diyeceğiz: "Yahu, bizim bir zamanlar bir son tabumuz vardı; neydi ooo?"

İlber Hoca bu noktada Ermeni konusuna birdenbire girdi. "Davet edilenler hep belli bir takımın isimleri. Meseleler böyle çok sağlıklı tartışılmaz," dedi (*Hürriyet*, 23.05.2005). Oysa yirmi beş yıldır sadece resmî görüş sempozyumları yapılırken bunu söylemek hiç aklma gelmemişti.

Üstelik bu giriş, bir tür, cami duvarına hamle etmeyle karışık oldu: "Hukuksal problemleri herhalde İngiliz filologu Murat Belge tartışacak," dedi. Filolog dediği, şunca yıldır siyaset bilimi ve sosyoloji üzerine hepsi de özgün 20 kadar kitap yayınlamış Prof. Murat Belge idi.

Bu çok önemli değil ve üstelik beni değil Murat'ı ilgilendirir; o da ilgilendi zaten. Önemli olan şu ki, hukuk sorunlarının filolog tarafından tartışılamayacağını söyleyen bir tarihçinin hukuk konusunda fazla iddialı konuşmayan bir kişi olması gerekirdi.

"*Herbokolog*" birinden canlı örnek vereyim. Bu arkadaş Mülkiye'de bir yeterlik sınavı jürisinde "Lozan'da sadece Ermeniler, Rumlar, Museviler azınlık sayılmıştır" diye bir fikir serdetti. Sınavdan sonra, bunun yanlış olduğunu kendisine söyledim.

Olabilir; başta ben, hepimiz ne yanlışlar yapıyoruz. Ama düzelttikleri zaman tekrarlamıyoruz. Bu arkadaş aynı yanlışı başka bir jüride daha yineledi. Bunun üzerine, kendisini usulca bir kenara çekip Lozan'da bütün gayrimüslimlerin azınlık sayıldığını tekrar söyledim. Yazdıklarımın künyesini de verdim.

İDARE MAHKEMESİNDEN ARA KARAR

23.9.05

Ermeni konferansı durduruldu

Tepkiler nedeniyle daha önce ertelenen ve bugün başlaması planlanan "İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri" adlı konferans bu kez de İstanbul 4'üncü İdare Mahkemesi tarafından ara kararla durduruldu. Hukukçular Birliği Derneği'nin başvurusunu değerlendiren mahkeme, davalı üniversitelerden, "idari birime bildirim, katılımcıların ve sponsorların hangi kriterlere göre belirlendiği" gibi soruların 30 gün içerisinde yanıtlanmasını istedi. ■ *8. Sayfada*

Cumhuriyet, 23 Eylül 2005.

Ne hikmetse, aynı şeyi bir de Belçika Büyükelçiliği'nde 2 Aralık 2004 gecesi verilen yemekte yaptı. Herkes AB reformları konusunda fikrini söylüyordu; sıra kendisine gelince aynı fahiş hukuk hatasını tekrarlayınca, hiç

istemezdim ama, konuk Dışişleri Bakanı'nın Türkiye hakkında yanlış bilgi edinmemesi için işin doğrusunu dobra dobra belirtmek gibi tatsız bir zorunluluk karşısında kaldım.

25-27 Mayıs konferansının belli bir takımın toplantısı olduğu hususunda İlber haklı. Ama son birkaç yıldır gittikçe hızlanan bir biçimde karşı takıma, "devlet takımı"na transfer olan tarihçi İlber Ortaylı'nın söyleyeceği bir şey değildi bu.

Tekrar ediyorum: İlber Ortaylı, Halil İnalcık-sonrası kuşağının belki de en önemli tarihçisi. Böyle birisinden, olaya devlet açısından değil tarih açısından bakması ve şöyle demesi beklenirdi: "Bunların hepsi aynı takımdan. Şu âna kadarkiler gibi. Bu konferansta karşıt fikir ortaya konacağı için artık tek kale bitecek. Nihayet maç görebileceğiz."

İşte o zaman, büyük olasılıkla, herkes İl-

Yasağı eleştiren beş gazeteciye dava açıldı

İSTANBUL - Ermeni Konferansı'nı iptal ettiren Hukukçular Birliği'nin suç duyurusu üzerine Radikal Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İsmet Berkan ile gazete yazarları Erol Katırcıoğlu, Murat Belge, Haluk Şahin ile Milliyet yazarı Hasan Cemal hakkında, o dönemde kaleme aldıkları yazıları nedeniyle 'yargıyı etkilemek ve devletin yargı organlarını aşağılamak' suçlarından dava açıldı. İddianamede, 'konferansın iptalinin düşünce özgürlüğüne darbe' olduğu yorumları, suç kabul edildi.

Bağcılar Cumhuriyet Savcısı Ali Çakır, Hukukçular Birliği Yönetim Kurulu üyesi avukat Kemal Kerinçsiz ile birlikte altı avukatın yaptığı suç duyurusu üzerine beş gazeteci hakkında başlattığı soruşturmayı tamamlayarak dava açtı. Yazarların, konferansın iptalinden sonraki yazılarından kimi cümlelere yer verilen iddianamede, bu yazılarda 'başta Adalet Bakanlığı ve tüm hâkim ve savcıların zan altında bırakılacak ifadelerle küçültüldüğü, yargılama aşaması tamamlanmamış ve kesinleşmeyen mahkeme kararı hakkında, tek taraflı ve önyargılı ifadeler kullanarak kınandığı, karar içeriğiyle alakalı haksız yorum ve eleştiriler getirilerek, hukuka olan saygının ötesinde baskıcı bir anlayış sergilendiği' öne sürüldü.

İsmet Berkan, Haluk Şahin, Murat Belge, Erol Katırcıoğlu ve Hasan Cemal, 7 Şubat 2006'da yargıç karşısına çıkacak

İddianamede Cemal ve Belge'nin TCK 288. maddeye göre 'Bir olayla ilgili soruşturma veya kovuşturma sonuçlanıncaya kadar savcı, hâkim, mahkeme, bilirkişi veya tanıkları etkilemek amacıyla sözlü veya yazılı beyanda bulunmak' ve TCK'nın 301. maddesine göre de 'devletin yargı organlarını alenen aşağılamak' suçundan ikişer kez, Şahin ve Katırcıoğlu'nun her iki maddeden birer kez, Berkan'ın ise sadece 'yargıyı etkileme' suçundan cezalandırılması istendi. 6 ay ile 10 yıl arasında değişen cezalara çarptırılmaları istenen gazeteciler, 7 Şubat'ta Bağcılar 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanacak.

Yasaklama kararı iptal edilmişti

İstanbul 4. İdare Mahkemesi 'İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri: Bilimsel Sorumluluk ve Demokrasi Sorunları Konferansı'nı, yapılmasına bir gün kala ertelemişti. Akademi ve hukuk çevreleri başta olmak üzere kamuoyu karara tepki göstermişti. Konferanstan sonra bir üst mahkeme olan Bölge İdare Mahkemesi de 4. İdare Mahkemesi'nin verdiği 'yürütmeyi durdurma' kararını ortadan kaldırmıştı. (Radikal)

Radikal, 3 Aralık 2005.

ber'den bahsederken "belki de" demeksizin bahsedecekti. Dur bakalım, tarih nasılsa gösterecek.

Sıkılmadan neler diyorlar?

İki şey söylüyorlar:

1) "Tek taraflı konferans toplamak istediniz." Oysa insan bunu en az iki sebepten söylemeye utanırdı:

a) Önce 1915'i gizlediler. Sonra ASALA cinayetleri olayı mecburen gündeme getirince, üniversitelerde hâlâ süren konferanslar toplayıp, "Olmamıştır, yalandır," dediler. Farklı ses sahiplerini yanaştırmadılar.

Böyle tek taraflı insanların, davet tek taraflı olsaydı bile konuşmaya asla hakları yoktu.

b) Kaldı ki, konferans asla tek taraflı değildi. Dışladığı tek şey, iki aşırı kanattı: i) Resmî ideoloji ii) Diaspora. Yani iki tarafın radikal milliyetçileri.

Bildiri vermeye, yalnızca, inkârcılığı prensip edinmemiş Türkiyeli bilim adamları çağrıldı. Gerçek bir yelpazeydi. Herkes farklı bir şey söyleyecekti. Örneğin bendeniz, "Tabu'nun Kökenleri" bildirimde tam bir milli utanç olan 1915'e "jenosit" demenin hukuksal, tarihsel, felsefi, sosyo-psikolojik açılardan niçin yanlış olduğunu da anlatacaktım.

2) "Siz bu konferansın engellenmesini kınayacağınıza, jenosit olmamıştır diyenlerin yurt dışında tutuklanmasını kınayın." Oysa insan bunu da en azından iki sebepten söylemeye utanırdı:

a) Tutuklama yalan. Mevcut hukuklarına göre, bu ülkelerde 1915 tartışmalarıyla ilgili ceza davası açılması ve tutuklama mümkün değil. Yalnızca Yahudi Soykırımı'yla ilgili olarak mümkün. Bir aydır, bir yandan Şanar Yurdatapan bir yandan ben dünyanın dört köşesine e-postalar yollayarak araştırıyoruz; sonuç bu.

Ama ya bilgisizlikten ya da tahrikçilikten, tutuklama diye bir şey ortaya atıldı. Herkes de ya bilgisizlikten ya reytingcilikten ya da işine pek geldiğinden üzerine atladı.

b) Kendi ülkesindeki ayıplara karşı çıkmayan, yurt dışındaki ayıpları protesto edemez. Ederse, insanlar alay eder.

Hiç kimse, kendi kapısının önündeki pisliği, başkasının kapı önünün pis olduğunu söyleyerek temizleyemez.

Lütfen azıcık tutarlılık!

Sen kendi ülkende üniversitenin konferans yapmasına karşı çık, TCK 305'i eleştirme, "Batı Trakya'da Türk kelimesini taşıyan dernek yasaklandı, Türkiye'de de Rum kelimesini taşıyan dernekler yasaklansın," diyenleri duyma, insan ve azınlık haklarını savunma konusunda bugüne kadar gıkın çıkmasın, ondan sonra da başka ülkelerin yasalarını düzeltmeye soyun. Hem de yanıltıcı bilgi yayarak.

Yabancıların ayıplarını düzeltmelerini ancak biz, bu konferansı düzenleyenler isteme hakkına sahibiz. Çünkü önce kendi ülkemizdeki ayıpları düzeltmeye çalışıyoruz. Ancak biz inandırıcı oluruz.

Günlerdir, ama günlerdir, olmayan vaktimizi verip iki tarafla uğraşıyoruz:

a) Saatlerce İngilizce e-posta yazarak, kimi radikal Ermeni milliyetçilerine veya onların kimi tuzu kuru dostlarına, "Ermeni konusu Türkiye'de tartışılsın diye bastırırken, kimi ülkelerde tartışılmasını engelleyecek kanunlar talep edemezsiniz" ve "Jenosit demeyin" diyoruz. Bu yüzden de dünya kadar laf işitiyoruz.

b) Saatlerce Türkçe e-posta yazarak kimi radikal Türk milliyetçilerine ve damardan aldıkları eğitim yüzünden milliyetçi at gözlüğü taktıklarının farkında bile olmayanlara, "Konferansın yaptırılmamasını kınayın" diyoruz.

Bazı cevaplara inanamazsınız: "Türkiye'de de faaliyette bulunan falanca yabancı banka Erivan'daki Ermeni toplantısına sponsorluk yapmış, önce onu kınayın!" Yani "Ama siz de Kızılderilileri öldürüyorsunuz!" diyor. Bir diğeri yurt dışından yazıyor: "Kınıyorum, ama lütfen imzamı gazetelere vermeyin." İmza vermemiş birininki hepsinden güzel: "İmza vermiş gibi gös-

Adalet Bakanı Cemil Çiçek, 24 Mayıs 2005 tarihinde, TBMM kürsüsünden yaptığı konuşmada, 'Ermeni Konferansı'nı düzenleyenlerin Türk milletini arkadan hançerlediğini ileri sürmüştü.

Çiçek'in çıkışı erteletmişti

ANKARA - 25-27 Mayıs 2005 tarihleri arasında yapılması planlanan 'Ermeni Konferansı' çeşitli kesimlerden tepki almıştı. Adalet Bakanı Cemil Çiçek ise konuyu Meclis'e taşımış ve 24 Mayıs'ta TBMM kürsüsünden şunları söylemişti:

"Türk milleti kadar eli temiz, alnı ak bir başka millet yoktur. Tarihi yalanı, milletimize karşı yapılan soykırım iftirasını bertaraf etme adına, bütün ülkelerde çok yönlü bir çaba gösteriliyor. Şimdi, milletçe, devletçe böylesine yoğun bir çaba içerisindeyken, bu çabaları arkadan hançerlemek ne anlama geliyor? Bu, Türk milletini arkadan hançerlemektir. Türkiye'de 'özgürlük yok' diyorlar ya, bu milleti arkadan hançerleme özgürlüğü var, bu millete iftira etme özgürlüğü var. Büyük bir sorumsuzluktur. Hükümet olarak bir yetkimiz olsaydı gereğini yapardık. Keşke, Adalet Bakanı olarak dava açma yetkimi devretmeseydim."

Aynı günlerde Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı da, konferansı, 'bilimsellikten uzak, üniversite ortamında yer bulmaması gereken, talihsiz bir girişim ' olarak nitelendirmişti.

'Tepkiler özgürlüğü zedeliyor'

TBMM Başkanı Bülent Arınç ve Başbakan Tayyip Erdoğan ise konferansın iptal edilmemesini istemişti. Arınç "Farklı görüşler engellenmemeli, ifade özgürlüğü herkesten alkış alacak sözler söylemek değildir" demişti. Erdoğan ise "Toplantıyı Cemil beyin açıklaması sebebiyle iptal etmelerinin anlamı yoktur" diye konuşmuştu.

Boğaziçi Üniversitesi Rektörlüğü ise "Tepkiler bilimsel özgürlüğü zedeleyecek boyutlara ulaştı" diyerek toplantıyı bugüne ertelemişti. (Radikal)

Adalet Bakanı Cemil Çiçek konuyu Meclis'e taşımıştı.

terirseniz hakkınızda dava açarım." Üçü de akademisyen. Nedir bu memleketin sandviç taksiratı yahu?

Şimdi de tüy dikiyorlar: "Konferansı niye yapmadınız? Yapmalıydınız."

Bir muhterem, rektöre, "Çıkacak olaylardan siz sorumlu olursunuz!" diye, bir diğeri de "Bütün bildirilerin tam metnini istiyorum!" diye son anda telefonlar edecek.

Cemil Çiçek, Adalet Bakanı olarak, "Keşke dava açma yet-

"HAİN PROJE..."

TBMM Genel Kurulu'nda gündemdışı konuşma yapan CHP İstanbul Milletvekili Şükrü Elekdağ, BÜ'deki konferansta, "bilimsellik kisvesi altında" aslında Ermeni tezinin propagandasının yapıldığını ileri sürdü. Elekdağ, "Hazin olan, bu hain projeye Boğaziçi Üniversitesi'nin alet edilmesidir" dedi.

BÜ'nün birkaç kişinin maşası haline getirilmesini kınadığını ifade eden Elekdağ, YÖK ve diğer üniversite rektörlerini, bu konudaki görüşlerini açıklamaya davet etti.

AK Parti Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak ise gündemdışı konuşmasında, Ermenistan, Fransa ya da herhangi bir Avrupa ülkesinde Ermeni meselesi konusunda Türk tezinin savunulduğu bir konferans yapılamayacağını söyledi. Konferansı, "Akıllara ziyan yaklaşım" diye nitelendiren Toprak, YÖK'ün böyle bir yaklaşım karşısında "kılını bile kıpırdatmadığını" ifade etti.

"Eğer bu konferanstan Türk tezini çürüten, Ermeni tezini savunan bir sonuç ortaya çıkarsa bunda BÜ Rektörü kadar YÖK Başkanı'nın da sorumluluğu olacaktır" diyen Toprak, adli ve siyasi organları da sorumlular hakkında gereğini yapmaya çağırdı.

Milliyet, 24 Mayıs 2005, http://www.milliyet.com.tr/2005/05/24/son/sonsiy18.html

kimi devretmeyeydim" diye yargıç ve savcılara işmar çakacak. (Dava açabilseydi nereye açacaktı acaba; üniversite özerkliğine mi yoksa akademik özgürlüğe mi?). Sonra da, hükümet sözcüsü olarak, "Milleti arkasından hançerliyorlar" diye konferansçıları kitlelere hedef gösterecek.

Bütün ömrünü medeni ülkelerde geçirmiş, kibarlığıyla tanınmış bir emekli büyükelçi, "Hain proje" diyecek. Ve bunlar milletin kürsüsünden söylenecek.

Ondan sonra da sen kalkacaksın, Trabzon linçinin daha dün yaşandığı bu ülkede, konferansı yapsaydınız diyeceksin. Bu kadar da değil.

Zaten, bunlar değil miydi diyen, "Tarihi tarihçilere bırakalım. Belgeleri ortaya koyalım." Şimdi tarihi tarihçilere de bırakmayacaklarını gösterdiler; hadi bakalım.

Agos, 27 Mayıs, 3 Haziran 2005

2011'de not:

Bu kitapta, 2005'te epey bir uğraşarak yapılan ilk Ermeni konferansı üzerine birden fazla yazı var. Çünkü konferans şu veya bu biçimde iki kere yaptırılmadı, sonunda yapıldı. Bu

nedenle, olayın toplu öyküsünü kutu içindeki yazıda verdim. Amacım, her bir olayın öncesi ve/veya ertesinde yazılan bu yazılar konuyu dağıtmadan okunabilsin.

1915 Tehciri konusunda Türk resmî tezinin şu andaki başlıca temsilcisi, Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Yusuf Halaçoğlu'nun 30 Mayıs 2005 tarihli *The New Anatolian*'a (s. 4) verdiği mülakatta Nursun Erel soruyor: "Çoğu korunmasız kadın ve çocuk olduklarından, tehcir edilenlerin bile bile ölüme gönderildiği iddiasına ne diyorsunuz?"

Halaçoğlu'na mı inanalım, Talat Paşa'ya mı?

Prof. Halaçoğlu: "Bunu söyleyenler bir şey bilmeden, sadece kendi duygularına göre yorum yaparak söylüyorlar. Nereden muhtemeldi? Osmanlı tehcir sırasında yiyeceklerini içeceklerini tahsis ediyor, gittikleri yerde onlara ziraat alanları tahsis ediyor, araba tahsis ediyor, gittikleri

TTK: Tehcir, suçu olana uygulandı

TARIK IŞIK

ANKARA - Türk Tarih Kurumu (TTK) Başkanı Yusuf Halaçoğlu, 1915'teki tebcirle özdeşleşen olaylar sırasında ölen 100 bine yakın Ermeni'yle ilgili olarak, Ermenilerin acısını paylaştığını belirtti. Tehcirin sadece 'suçlu' Ermenilere uygulandığını ileri süren Halaçoğlu, şunları söyledi:

"Suçlu olmayanlar yerinde kaldı. Kadın ve çocuklar kurşuna dizilmedikleri için tehcir edilen Ermeniler sadece Ermeni oldukları için göç ettirilmedi. Anadolu'daki bütün Ermeniler gönderilmedi. Eğer Ermenilere karşı etnik temizlik düşünülmüş olsaydı, Protestan ve Katolik Ermeniler de gönderilirdi. Van ve Trabzon'daki Ermeniler kendiliğinden Kafkasya'ya gitti. Ankara, Adana, Elazığ ve daha birçok şehirlerdeki Ermenilerin gönderilmediği ABD belgelerinde de var. Birtakım olayları karışan bazı Ermeniler geçici olarak gönderildi ve eşyaları onlar adına saklandı. Ama, 1.5 milyon Ermeni'nin ölmediği de kesin."

'Savaşı çıkaranlara baksınlar'

850 yıl barış içinde yaşayan Türkler ve Ermenilerin neden böyle bir felaketin eşiğine geldiğinin iyi analiz edilmesini isteyen Halaçoğlu, şöyle konuştu: "Ben Ermenilerin yerinde olsam Rusları, İngilizleri, Fransızları dünyaya şikâyet eder onların tazminat ödemesini isterim. Kendi çıkarları için Ermenilerin oturdukları topraklardan sürülmelerine neden olmaya ne hakları vardı? Bunları sorgulasın Ermeniler. Ben herkesin acısını paylaşıyorum. Ermenilerin acısını da paylaşıyorum. Ermeniler öldü diye sevinecek miyiz yani? Onlar da Türklerin acısını paylaşsınlar. Keşke bu savaşlar hiç olmasaydı. Savaşı kimin çıkardığına bakılmalı."

Radikal, 25 Nisan 2005.

yerde esnafa sanat erbabına alet edevat veriyor, kendi teçhizatını veriyor. Bütün bunları planlamış bir devlet öleceklerini nereden bilsin?" (bundan sonra, Kızılhaç'a da izin verildiğini söylüyor)

Anılar, genellikle anı yazarının savunmasıdır; onun için kaynak olarak epey kuşkuyla kullanılırlar. Ama anı yazarı bazen açık konuşur. Bakalım, İttihat-Terakki triumvirliğinin (üçlü yönetiminin) ikinci adamı, 1915'in başlıca sorumlusu, Dahiliye Nazırı Talat Bey 1915 hakkında ne diyor (*Talat Paşa'nın Anıları*, yay. haz. Alpay Kabacalı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2000):

"Ben bu kanunun tamamıyla uygulanmasına karşıydım. Jandarmalar tamamen, polisler ise kısmen ordu hizmetine alınmış ve yerlerine milisler konulmuştu. Göçün bu yollarla yapılması durumunda çok çirkin sonuçlar elde edileceğini biliyordum. Dolayısıyla, geleceği düşünerek, bu kanunun uygulanmamasında ısrar ettim ve yürürlüğe girmesini geciktirmeyi de başardım." (s.67)

"Ordu, göç ettirme kanununun uygulanmasında yeniden ısrar etti. Ben yine karşı çıktım (...) Bu görüşmeler sırasında meslektaşlarımdan bazıları beni duygusuzluk ve vatana bağlı olmamakla suçlayacak kadar ileri gittiler." (s.68)

"Mebusların verdiği bilgiler cidden feci idi. Birçok geceler uyku uyuyamadım (...) Gerek göç ettirmeler, gerek isyan yüzünden Ermeniler çok kayıp vermişlerdir. Bunu itiraf etmek gerekir (bundan sonra Müslümanların da öldürüldüğünü söylüyor). Esas olarak askerî bir önlemden başka bir şey olmayan göç ettirme, vicdansız ve karaktersiz insanların elinde bir facia şeklini almıştır. Amacım bu hareketlerin çirkinliğini gizlemek değildir." (s.77) (Bundan sonra, bunlardan dolayı hükümeti ve İttihat Terakki'yi suçlamanın haksızlık olduğunu söylüyor)

"Ben, gönderilmeleri sırasında Ermenilere yapılan işlemleri tamamıyla itiraf ve olayları oldukları gibi aktarma cesaretini gösterdim." (s.78) (Bundan sonra, Ermenilerin Müslümanları katlettiğini de karşı tarafın itiraf etmesini istiyor).

Demek ki 1915'in yaratıcısı, eserini, hiç de 2005'deki savunanlar gibi savunmuyor.

Bir de Cemal Paşa'dan dinleyelim

Bir de, İttihat-Terakki triumvirliğinin üçüncü adamı Cemal Paşa'yı dinleyelim (Cemal Paşa, *Hatıralar*, yay. haz. Alpay Kabacalı, İstanbul, Türkiye İş Bankası, 2001):

"Fakat başka ordular mıntıkasında göçmenlere karşı yapılan tecavüzlerin benim ordu mıntıkamda da yapılmasına katiyen tahammül edemeyeceğimden, bu konuda gayet şiddetli emirler vermeyi kendim için bir zorunluluk saydım." (s. 421) (Bundan sonra, "Ermenilerin cidden acınacak bir sefaletle bütün yol boylarına yayılmış bulunduklarını haber aldığımdan..." diye devam ediyor).

Cemal Paşa, bütün bunların neden yapıldığı konusunda şöyle diyor: "Zannediyorum ki, umumi tehcir gibi pek şiddetli ve bütün dünya uygarlığının ilgileneceği bir karar alabilmek için arkadaşlarım pek büyük sebepler ve belgeler elde etmişlerdi. Bu bilgiyi, kendilerinin yayınlarından, pek yakın bir zamanda anlayarak şüphe ve meraktan kurtulacağımıza inanıyorum (...) 1915 tehciri esnasında yapıldığını duyduğum cinayetler cidden nefret uyandıracak şeylerdir." (s .423)

Bu "pek büyük sebepler ve belgeler"i halen beklemekteyiz. Beklerken de; "şüphe ve merak"ımızı kraldan fazla kralcı, Papa'dan fazla Papacı yorumlarla gideriyoruz ve el alemi kendimize güldürüyoruz. Yabancıların Talat ve Cemal paşaları okumadığını mı sanıyorsunuz?

Agos, 10 Haziran 2006

Sizin bu yazıyı okuyacağınız 9 Eylül günü, çocukluğumun İzmir'inin büyük keyif günüydü. Sabah erkenden Birinci Kordon'a çıkar, beklerdik. Bundan 83 yıl önce şehri düşmanlardan kurtaran atlılarımız, kılıçlarını çekmiş vaziyette, atlarının nalları o günkü kaba parke taşlarda kıvılcımlar çıkartarak Altay Lokali'nden İskele'ye doğru dıgıdık dıgıdık geçecek diye heyecanlanırdık. Geçerken de ellerimiz patlayana kadar alkışlardık, tezahürat yapardık.

Çocukluğumu karalayan 6 Eylül

Benim bu yazıyı kaleme aldığım 6 Eylül günü ise, bundan 50 yıl önce, büyük korku ve ıstırap çekmeme sebep olan gündür.

Günlerden beri Nesrin ablamla Taşkın abimi ikna etmeye çalışıyorum, o gece beni açık hava sinemasına götürecekler. Ben Alan Ladd'in, Gündoğdu Sineması'nda oynayan "Çelik Hançer"ini istiyorum, çünkü gökten düşen bir taştan yapılmış bir hançerden bahsediyoruz ve mahalledeki bütün arkadaşlar görmüş. Ama büyüklerim onun hemen karşısındaki Ünüvar Sineması'nda oynayan "Kahraman Şerif"i uygun görüyorlar, Gary Cooper var diye. Mecburen oraya gidiyoruz.

Sonuna doğru dışarıdan patırtılar başladı. Kimileri filmi bırakıp çıkıyor. Biz zor bitirdik çıktık, bir baktık ki, yüz metre ötedeki Yunan Başkonsolosluğu alevler içinde. Meğer olaylar akşamüstü Fuar'daki Yunan pavyonunun önündeki bayrağın bir çocuk tarafından indirilmesiyle başlamış da bizim haberimiz yokmuş. Sonradan, bizim Gazi İlkokulu'ndan bir sınıf arkadaşımız, Tayfun olduğu söylendiydi.

Eve kapağı zor attık, bir de baktık ki bizim İkinci Kordon 270 numaradaki evimiz hıncahınç; mahallemiz Alsancak'ta ne kadar gayrimüslim komşumuz varsa tıkışmış. Herkes ayakta. Yanımızdaki 268 numarada hiç evlenmemiş iki yaşlı Rum hanım otururdu, saçları blô'lü, bir ara köpeklerini belediye zehirlemişti de daha büyük olanı gelip bizim evden kardeşinin işyerine hıçkıra hıçkıra telefon etmişti, bir yandan köpekçiğe sarımsaklı yoğurt tıkıştırmaya çalışarak, onların zangır zangır titreyişini özellikle hatırlıyorum...

Babam kapıyı kapattırmış, kol demirini vurdurmuştu. Biraz sonra güruh kapıya dayandı. Demir sokak kapısı gidip gidip geliyor; kıracaklar. Babam yaşlı, sinirli, sert, saygı gören bir adamdı. Çubuklu pijamaları üstünde, açtırdı kapıyı, çıktı mermer basamaklara, "Defolun! Türk evi burası!" diye ağzından tükürükler saçarcasına haykırdı. Öndeki it, tepesindeki saçlar seyrek, "Peki, amca!" dedi, defoldular. Bugün sanki bana öyle geliyor ki, pijamanın arka cebinde milletvekiliyken verilmiş Kırıkkale vardı ama hayal etmiş de olabilirim.

Ortalık biraz yatışınca, bize sığınmış olanların evlerinin tahrip ve talan edildiğini içimiz ezilerek gördük. Evimizin önünden bir sürü herif-i nâşerif elleri-kolları dolu, geçe geçe bitemedi. Kordon'dan denize otomobil ve kuyruklu piyano atıldığını bu gözlerimle gördüm.

O yaşta pogrom mogrom bilmiyordum ama şimdi biliyorum: Bu tam bir pogrom'du. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde tarih içinde Yahudi mahallelerine yapılan saldırıların tipik bir örneğiydi yani.

O gece yatağıma işemişim.

Çok tanıdık bir futbolcunun 6 Eylül'ü

Elimde yazılı bir 6-7 Eylül tanıklığı var. Önce anlatının orta kısmını veriyorum, bakalım anlatanı tanıyabilecek misiniz?

"... Ama 6-7 Eylül'de Beyoğlu olaylarının bir benzeri de Ada'da oldu. Bir çapulcu sürüsü evimi bastı. Camları kırıyor, çocukların yattığı odaya taş atıp duruyorlardı. O kadar sinirlenmişim ki, şayet eve adım atsalar, elimdeki kuvvetli silahla birkaçını öldürebilirdim. Ama bir süre sonra gittiler. Günlerce ağladım..."

Tanıyamadmız. Şimdi de tanıklığın vermediğim baş tarafını vereyim:

"1955 yılının Eylül olayları sırasında başıma gelmişti böyle bir olay. Düşünün, Fenerbahçe'de yıldız olmuşum, milli takımdayım ve dünyanın dört bir yanma gidip çok sevdiğim memleketim için oynayıp duruyorum. Havalimanında bir maç dönüşü on binlerce kişi omuzlara alıyor."

Şimdi de sonunu veriyorum, sadece tanığın adını saklayarak; artık tanırsınız:

"Beni mutlu eden yine Fenerbahçeli taraftarlar oldu. Kartal'dan bir motor dolusu Fenerbahçeli geldi, 'Emret XXX abi, kim yaptı öldürelim onları' diye. Yine bazı devlet adamları duymuş ve çok üzülmüştü. Benden isim istediler. Ama ben, evi basanların hepsini tanımama rağmen tek bir isim bile veremedim. Unuttum gitti. Birkaç çapulcunun yaptığını memlekete mal edemem ki, ben bu memleketin çocuğuyum. Beni üzen bir olay daha yaşamıştım. Ben 17 yaşındayken Varlık Vergisi çıkmıştı. Çok insafsız bir karardı. Özellikle azınlıklar için dayanılmaz bir şeydi. 1940'lı yıllarda bu yüzden birçok ailenin ocağı söndü. Arkadaşlarımın babaları vergiyi ödeyemeyince evlerinde ne var ne yok satıp duruyorlardı. Kimi de Aşkale'ye gitmek zorunda kalıyordu. Sıkıldım ve gönüllü olarak askere yazıldım. Bu sayede unuttum her şeyi."

Tanıdınız mı Lefter'i? Lefter ya! Bu rezillikten 5 ay sonra, 19 Şubat 1956'da yenilmez dünya şampiyonu Macaristan'ı 3-1 yendiğimiz o mucizevi maçta biri dömi-voleyle diğeri penaltı-

dan 2 gol atarak Milli Takımı galip getiren "Ordinaryüs" Lefter ya! Lefter Küçükandoniadis!

Evet, biz Lefter'in evine bile saldırmışızdır evelallah. Ve 50. yılda gidip bir toplu özür dilemeyi henüz akıl da edememişizdir...

Bana burada koyan asıl şey, bu memleketin yetiştirdiği en efendi ve en büyük futbolcu olan Lefter'in evine hunharca saldırışımız değil. Lefter ne diyor duydunuz mu: "Birkaç çapulcunun yaptığını memlekete mal edemem ki," diyor.

Bir generalin 6 Eylülü

İyi ki Lefter, canım abim Lefter, o olayların birkaç çapulcunun işi olmadığını, bizzat bir devlet kurumu tarafından tertiplendiğini bilmiyordu. Çünkü o zaman çok daha büyük ıstırap duyardı. *Tempo* dergisinin 9-11 Haziran 1991 tarihli 24. sayısında Fatih Güllapoğlu imzasıyla çıkan Emekli Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu mülakatında şu satırları okuyoruz:

– Bak, ben sana bir örnek daha vereyim. 1974 Kıbrıs Harekâtı. Eğer Özel Harekât Dairesi olmasaydı, o harekât, yani iki harekât da o kadar başarılı olabilir miydi? Harekât başlamadan önce Özel Harekât Dairesi devredeydi. Adaya bankacı, gazeteci, memur görüntüsü altında Özel Harekât dairesi elemanları gönderildi ve bu arkadaşlarımız, adadaki sivil direnişi örgütlediler, halkı bilinçlendirdiler. Silahları 10 tonluk küçük teknelerle adaya soktular. Sonra 6-7 Eylül olaylarını ele al.

– Pardon Paşam, anlamadım. 6-7 Eylül olayları mı?

– Tabii. 6-7 Eylül de bir Özel Harp işiydi. Ve muhteşem bir örgütlenmeydi. Amaca da ulaştı. Sorarım size, bu muhteşem bir örgütlenme değil miydi?

– E, evet Paşam!

İstanbullu bir Rum'un 6 Eylülü

Bütün bunları yazmayacaktım çünkü 50. yıl vesilesiyle her gazetede epey bir şeyler çıktı ama bugün *Milliyet*'in manşe-

Oyuncak at bile haczedildi

Odaya doldurulan eşyalar içinde oyuncak atı da vardı. "Zavallı bir adamdı hamal. Pabucunun arkası basık, topuğu kalkık, pantolonu yamalı, üstü başı ter kokan fakat nur yüzlü bir adamdı. Tam kapıyı mühürlerken 'Oyuncak atım' dedim. Adam anladı. Bağlamış olduğu ipi kapıdan çözdü. Bana kapıyı açtı. Aldım atımı, dışarıya çıktım. At kucağımda, adamın yüzüne bakıyorum gülerek. Adam da bana gülümserken birden yüzü dondu. Çünkü arkamdaki memur bağıra bağıra oyuncağımı koparırcasına elimden çekti, **mühürlenmek** üzere olan kapıyı açtı, içeri fırlattı oyuncağımı ve 'Mühürle' dedi. Karşımdaki hamalın gözündeki yaşı gördüm. Fakat ben ağlamamam gerektiğini düşündüm. O adamın çirkinliği, öteki hamalın nur yüzü hâlâ gözlerimin önünde."

Bilgi Üniversitesi'nden gazeteci **Rıdvan** Akar, "Bir sözlü tarih çalışması sırasında, şu anda salonda bulunan Mihail Vasiliadis'in oyuncak atının da haczedildiğini dinlemiştim" diyordu. Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink bir sonraki oturumda, "Baksanıza adamın oyuncağını bile almışlar" diyerek yanındaki konuşmacı Vasiliadis'i gösteriyordu.

Celal Başlangıç, *Radikal*, 12 Aralık 2005.

tinde İstanbullu Rum gazeteci Mihail Vasiliadis'in anlattığı "Kapıcımız Ahmet önce bizim evi yağmacılardan kurtardı, ondan sonra bayrağını ve kazmasını alıp başka mahallelerdeki gayrimüslim evlerini yağmalamaya gitti" öyküsü yazdırdı bana. Vasiliadis'in geçenlerde Gümülcine'de iki kadeh arasında anlatıverdiği üç öyküyü daha nakledeyim de öyle bitireyim, içimde kalmasın, siz de bu memlekette neler yaşanmış olduğunu duyup şu anda daha neler yaşanıyor olabileceğini düşünün.

Yıl 1959-60, Vasiliadis yedek subaylığını yapıyor. O sırada Türkiye'ye 106'lık havan topları yeni gelmiş, kullanmak için biraz geometri falan lazım, 2.000 küsur yedek subay arasından sınavla 26 kişiyi seçiyorlar, onlara özel kura geliyor, Vasiliadis, İstanbul Rami'deki 53. Piyade Alayı'nı çekiyor, müthiş mutlu. Bir de Hacı Çavuş'u var, Hacı tapıyor Mihail Teğmenine. Bir şey emretse de yapsam diye bekliyor. Vasiliadis bir de hafif çatladığı için artık takmadığı güneş gözlüğünü, içi gittiğini açıkça belli eden Hacı'ya hediye etmiş, Hacı çocuklar gibi sevinmiş, Mihail Teğmenine bir başka bağlanmış.

Bir gün Hacı geliyor, çok rahatsız. Biraz ısrardan sonra açılıyor:

- Teğmenim, bu Allahsızlar sana ne diyerler bilir misin? Senin için Rum diyerler...

Vasiliadis Hacı'nın içini rahatlatıyor:

- Yok be Hacı! Benim anam-babam Rum da, ondan diyorlardır!

– Ha, öyle desene! Göstererem ben onlara şimdi!

Aynı alayda Vasiliadis'in bölüğüne yeni erler geliyor, herkes önceden gidip seçiyor, Vasiliadis'e de kimsenin istemedikleri kalıyor. İçlerinde 70 yaşında bir adamcağız da var. Tek kelime Türkçe konuşamıyor. Vasiliadis ne yapsın, bir kasa yaptırıp bunu bölüğün ayakkabı boyacısı yapıyor. Talime falan da götürmüyor; nasıl götürsün, ne anlayacak Türkçe var, ne de koşacak hal. Kimse de ilgilenmiyor zaten.

İstanbul 1925 doğumlu Rumca gazete *Apoyevmatini* ve onu bugün tek başına çıkaran Mihail Vasiliadis.

Zamanla adamcağızın terhisi geliyor, o zamana kadar da konuşup anlaşacak kadar Türkçe öğrenmiş, ayrılmadan önce Vasiliadis'e gelip, minneti gözlerinden taşar biçimde teşekkür ediyor. Bu vesileyle de niye 70 yaşında askere geldiği öğreniliyor: Meğer bunların köyünde nüfus kâğıdı çıkarma âdeti yokmuş, ne kimse sorarmış ne de lazım olurmuş ama ailede herkes öle öle malların bunun üzerine kalması gerekmiş, o yüzden buna 50 yaşında bir kafakağıdı çıkartmışlar. Kâğıda göre 20 yaşına gelince de askere alınmış...

Vasiliadis'in üçüncü öyküsü biraz hüzünlü.

Oyuncak at

Küçük Mihail 3,5 yaşındayken Varlık Vergisi çıkıyor. Eve iki görevli hacze geliyor; biri haciz memuru öbürü hamal. Fakat eşyaları o anda götürmeleri mümkün olmadığından, kapalı bir balkon var, oraya yığıyorlar. Bunların içinde Mihail'in yeni alınan tahta atı da var, sallanan cinsten. Mihail'in içi gidiyor. Hamal balkonun kapısını mühürlemek için muhtemelen Yenice paketinin kapağından bir kartonda birleşmek üzere üstüne kırmızı balmumu dökülecek ipleri hazırlamakta. Mihail onun yanında sessizce duruyor, cama alnını ve burnunu yapıştırmış atına bakıyor.

Hamal durumu anlıyor, bağladığı ipi çözüyor, kapıyı açıyor, Mihail anlayıp hemen atını kapıyor, kucağına sıkı sıkıya bastırıyor. Hamal gülümsüyor. Mihail'in başını okşuyor. Ama o anda çocuğun arkasına gözü takılıp gülümsemesi dudaklarında donuyor. Memur geliyor, atı Mihail'in elinden kapıyor, kapıyı açtırıyor, diğerlerinin arasma fırlatıyor, mühür vuruluyor.

Vasiliadis bundan sonrasını şöyle anlattı:

– Ağlamamam gerektiğini anladım. Ağlamadım. Gık demedim. Ama memura öyle bir bakmış olmalıyım ki, gözlerini indirdi, çekip gitti.

9 Eylül İzmir'in kurtuluş günü kutlu olsun efendim.

Agos, 9 Eylül 2005

TÜRKİYE'DE ERKEKLİK

Küreselleşmenin bütün dünyada kimlikleri altüst etmesi Türkiye'de de acayip hatta gülünç durumlara yol açmaya devam ediyor. Zangır zangır korkmanın yanı sıra insanlar bir de kavram bilmeyince, okuduklarını anlamıyorlar. İlginç fikirleri olan bir genç müzisyen dostuma, kendi e-posta grubundan birisi yazmış:

"*Türk aydını olarak nitelendirdiğiniz Baskın Oran konusunda da bir hataya düşmüşsünüz. Kendisinin bir Türk olmadığını nerdeyse haykıracak olan kişiye Türk dediğinizi duysaydı sanırım size hakaret davası bile açabilirdi.*"

Hazret, daha, objektif kimlik-sübjektif kimlik sınıflandırmasını duymamış. Dolayısıyla bir insanın objektif kimliğiyle övünmesini "erkeklik" sanıyor. Doğuştan gelen kimlikle övünmenin de yerinmenin de zavallılık olduğunun farkında bile değil. Daha önce de yazdım; Pamukkaleli hemşerimiz Epiktetos'un "Bildiğini sanan kişiye öğretemezsiniz" hükmü gereği, bu tür insanlara bir şey öğretmenin fevkalade zor olduğu da çok açık.

VGM biraz zor öğreniyor

Türkiye'de bir şey öğretmenin fevkalade zor olduğu resmî kurumların başında Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) geliyor. Geçenlerde de, en hızlı öğrenen resmî kurum olan Dışişleri'yle yine takıştı.

Daha önce bin defa yazdığım için artık müsaadenizle anlatmayacağım şu "1936 Beyannamesi" rezaleti var ya, yine onunla ilgili. Hani, Türkiyeli gayrimüslim vakıflarının taşınmazlarına devletin 1970'lerden beri hukuk dışı el koyması olayı. İşte o rezaletin hâlâ bitmediğini gösteren yeni bir örnek.

VGM, biri Rum diğeri Ermeni iki Türkiyeli vakfın taşınmazlarına Lozan'ın 40. ve 42/3. maddelerini ihlal ederek el koymuş. Bu vakıflar ülkedeki adalet mekanizmasını tükettikten sonra mecburen Strasbourg'a başvuruyorlar. Ortaya çıkıyor ki, Mahkeme Türkiye'nin aleyhine karar verecek ve bu taşınmazların iade edilmemesi halinde Türkiye'yi mahkûm edecek.

Bu durumda Dışişleri hemen VGM'ye yazıyor, "Derhal 'dostane çözüm'e gidelim ki, hakkımızda böyle bir kesin mahkûmiyet kararı çıkmasın," diyor. Çünkü çıkarsa, 1936 Beyannamesi sonucu hukuk dışı el konmuş diğer taşınmazlar hakkında açılacak davalara emsal olacak. Türkiye, bilardoda daha istekayı eline alamadan kendisine karşı sürekli sayı çekilen zavallı oyuncu durumuna düşecek. Yani Dışişleri resmen diyor ki, "İş fenaya gidiyor, bari erkeklik bizde kalsın!"

Fakat VGM ülkemizi savunacak ya, kesinlikle karşı çıkıyor. Diyor ki: "Kendi elimizle iade edersek, bu, yapılanın kanunsuz olduğunu kabul etmek anlamına gelir." (*Milliyet*, 09.09.2005) Aslında Türkçe'de bu bal gibi "Erkeklik bizde kalmasın" anlamına geliyor ama VGM'nin bunu erkeklik saydığı çok açık.

Atasözlerinden öğrenelim hiç olmazsa

Bendeniz bu mantığı anlamaktan hep aciz oldum; mutlaka bir şeylerim eksik. Yahu, mahkûmiyet çıkınca "yapılanın kanunsuz olduğu" daha beter tescil edilmeyecek mi? Hem de Türki-

Azınlık vakıflarında yürütmede farklılık

AİHM'ye giden 2 azınlık vakfına, davalık gayrimenkullerin verilmesinde, Dışişleri'yle Vakıflar farklı politika izliyor

Fener Rum Erkek Lisesi ile Yedikule Surp Pirgiç Hastanesi vakıflarına ait gayrimenkullerin mülkiyetinin devlete geçmesi nedeniyle Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) açılan dava, Dışişleri Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nü karşı karşıya getirdi.

Fener Rum Erkek Lisesi

Azınlık vakıflarının başvurularını birleştiren AİHM, Türkiye'den savunma istedi. Savunmayı hazırlayacak Dışişleri Bakanlığı, ilgili kurumlara, gayrimenkullerin iade edilerek sorunun dostane yolla çözülmesini istediğini bildirdi. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı'nın bu önerisine sıcak yaklaşmadı.

Kurumca yönetilen mazbut vakıflara dönen gayrimenkullerin kanuni yolla geldiğini vurgulayan Vakıflar Genel Müdürlüğü, "Aynı durumdaki cemaat vakıflarına ait 900 gayrimenkul var. Taşınmazlar vakfa iade edilirse, benzer talepler gelmeye devam eder. Yapılan tüm işlemler kanuna uygun. İade olursa, yapılanın kanunsuz olduğunu kabul etmek anlamına gelir" yanıtını verdi.

Valilik vermedi

Surp Pirgiç Vakfı da "mülkiyet hakkı ihlali ve ayrımcılık" yapıldığı iddialarıyla AİHM'ye yaptığı başvuruda, "İstanbul Kadıköy'deki 2 binanın mülkiyetinin Ermeni azınlığına mensup Türk vatandaşlarınca 1943 - 1967 yıllarında düzenlenen vasiyetnameler yoluyla elde edildiğini, söz konusu kişilerin mirasçılarının bulunmaması üzerine gayrimenkullerin Hazine'ye geçtiğini" öne sürdü.

Vakıf, bu iki mülkün tapusunun vakıf adına tescillenmesi için gerekli evrakları İstanbul Valiliği'nin vermediğini de iddia etti. ■ **ELÇİN ERGÜN** Ankara

Milliyet, 9 Eylül 2005.

ye için en kötü biçimiyle? Yani uluslararası mahkemenin kesin kararıyla. Üstüne bir de "Kusurlarını düzeltme fırsatını verdik, kaçırdılar," denecek. Yani erkekliğimize de laf gelecek.

Bir olasılık, Mahkeme'nin kararına aldırmamayı düşünüyor olabilir miyiz acaba? Valla, kendi kurucu antlaşması Lozan'ı ihlal etmeyi erkeklik sayan bir memlekette bu bile olabilir ama

böyle durumların adına erkeklik değil milliyetçilik diyorlar. VGM, hele 3 Ekim yaklaşıyorken bu yolda diretirse, şimdiden "Helal olsun!" demek lazım.

Böyle bir erkeklik yapmayı düşünmüyorsak, o zaman belki akıl kullanmayı akıl edebiliriz. Hatta akla kadar gitmeye bile gerek yok; binlerce yıllık Anadolu gerçekçiliğinin kristalize biçimi olan atasözlerimiz var, onlara kulak versek bile yetebilir: "Zararın neresinden dönsen kârdır" var, "Yanlış hesap Bağdat'tan döner" var. Yoksa maazallah başka atasözleri devreye girebilir: "Kaderde varsa öpülmek, neye yarar üzülmek", hatta "Böyle işlerin davası olmaz", cinsinden...

Ama bana kalırsa şu andaki gidiş yine bir erkeklik yapacağımızı gösteriyor. Baksanıza, Türkiye'de ağır cezalık suçlara ve katil davalarına bile uygulanmazken, dünyaca ünlü yazar Orhan Pamuk'un ilk duruşmaya "polis zoruyla" getirilmesine karar verilmiş (*Milliyet*, 13.09.2005). AB yolunda bundan âlâ tahrik mi olur? Böyle erkek memlekete helal olsun!

Sadece bir tek husus bendenizi endişelendiriyor: Erkeklik özel tahrike ihtiyaç gösterecek hale bir düştü mü...

Agos, 16 Eylül 2005

TARİHÎ KONFERANS BAŞLARKEN...

Bu yazıyı, Boğaziçi'ndeki üç günlük "Osmanlı Ermenileri" konferansının ilk günü okuyacaksınız. Bu, lütfen bir kenara yazınız, resmen tarihsel bir dönüm noktasıdır.

Yalnız Türkiye'de tabu bittiği için değil. Asıl, her iki taraf açısından da "cin şişeden çıktı"ğı için. Her iki tarafın "resmî tez"i de artık oluşacak özgür tartışma ortamından fevkalade etkileneceği için.

Türk tezi etkilenecek

Türk resmî tezinin etkileneceğini söylemek marifet sayılmaz; böyle devam edebilmek için fazla hazin idi. "Biz kimseyi öldürmedik, asıl onlar Müslümanları katlettiler. Tehcir'de de salgın hastalıktan öldüler," cinsinden, hani "cezalarını Allah verdi" der gibi yazılan "tarih" bundan sonra artık böyle pervasızca tekrar edilemeyecek. Tekrar edenlerin adını Ankara sokaklarına verdiren hamasi atmosfer yavaş yavaş dağılacak. Çok sıkıştığında "Mukatele oldu efendim," diyen mantık kendini tüketecek. Şu anda ABD'deki kimi Türklerin hazırladığı "Türk Soykırımı Yasa Tasarısı" türünden hoşluklar (*Hürriyet*, 19.09.2005) beslenecek yer bulamayacak ve Türkiye'nin uluslararası alay konusu yapılması bitecek.

Bugüne kadar Türkiyeliler ciddi şeyler yazamadıkları için fiilen dünya tekeli kuran Ermeni tezi de kaçınılmaz biçimde etkilenecek. Çünkü bu tez de neredeyse "resmî" denecek kadar katı ve çok az bir istisna (örneğin Libaridian, Ter Minassian) dışında ciddi bir "birlik ve beraberlik" içinde oldu. Şimdi artık kaçınılmaz olarak bazı şeyleri yeniden düşünmek zorunda kalacak.

Ermeni tezi de etkilenecek

Bir kere, Ermeni tarih tezinin başlıca temelini oluşturan bir hukuk terimi ilk defa sorgulanmaya başlanacak: Soykırım. Artık aramızda olmayan Yerasimos ustanın söylediği gibi, "Hukuk, tarihin verilerini kullanır. Ama tarih yazımı, hukuk kavramlarını kullanmaz," denecek. Bu terimin esas olarak 1915 rezaletini Yahudi Soykırımı'na oturtmak için kullanıldığı, "gaz odaları" dahil sürekli paralellikler aramanın bilimi biraz fazlasıyla zorlamak olduğu konuşulacak.

Arkasından, örneğin, Türk kamuoyunun 1915'i inkâr etmesini bu kamuoyunun rahatsız vicdanına bağlayan tez sorgulanacak. Bunun, tarihi bilmemekten gelen bir inkâr olduğu ortaya çıkacak.

Yine arkasından, örneğin, aynen Türk resmî tezi gibi, Ermeni tezinin de esas olarak bazı dönemleri seçerek gittiği ve tarihsel süreci âdeta 1915'le sınırladığı inceleme konusu yapılacak.

Türk resmî tezi, milliyetçilik icabı, bugüne kadar çok şeyi sakladı veya saptırdı. Örneğin, 1850'den sonra Kürt aşiretlerinin ve Rusların Kafkaslar'dan sürdüğü boyların İstanbul'un onayıyla doğuda Ermenilerin canına okuduğuna hiç değinmedi. 1878-1914 döneminde Osmanlı'nın reform yapmamak için bin takla attığını unutturdu. Özellikle de, 1895'te Hamidiye Alayları'na yaptırılan büyük katliamları ve arkasından Ermeni emlakine el konulmasını "Ermeniler ayaklandı" başlığı altında gizledi. Balkan Savaşı'ndan sonra İttihatçıların çokuluslu bir imparatorlukta Türkçülük yaptığını es geçti.

Milliyetçilik tek bir millete özgü bir hastalık değildir; evren-

seldir. Ermeni "resmî" tezi de, milliyetçilik yüzünden, bugüne kadar çok şeyi kendine göre kurguladı. Çifte standart kullandı. Ona göre Osmanlı terör yaptırmış ve yapmıştı ama Hmçak ve Taşnak çeteleri terör yapmamıştı; öz savunma yapmıştı. Üstelik bunların dışarıdan (İngiltere ve Rusya) "Bulgaristan modeli" bir özerklik için yardım talep etmeleri de ayrılmak için değil, çokkültürlü demokrasiyi gerçekleştirmek içindi.

Diaspora bu çifte standartları kullanırken, Kürt milliyetçilerinin 1970'lerdeki "Ezen ulus milliyetçiliği kötüdür, ezilen ulus milliyetçiliği iyidir" sloganını şu anda uygulamakta olduğunun hiç farkına varmadı. Şimdi Boğaziçi Konferansı'ndan sonra varabilir.

Konferans sonrasında ortaya çıkacak yeni dönem, her iki tarafın resmî tezine düzeltici katkı yapacak. Ama öyle sanıyorum ki, Türk tarafına daha çok yarayacak. Çünkü İttihatçı katillerin açtığı bu hazin yaraya tarafsız neşter vurulmasından Türkiye çok şey kazanacak. Bırakınız uluslararası alay konusu olmaktan kurtulmayı; 600.000-800.000 tamamen günahsız insanın katlini inkâr etmek gibi bir zülden kurtulmak bile Türkiye'ye çok şey katacak.

Bitirmek için ne diyeyim? Konferansı bugüne kadar engelleyenler ve çok büyük olasılıkla bu satırları okuduğunuz gün de ellerinden geleni artlarına koymayacak olanlar utansın.

Agos, 23 Eylül 2005

2011'de not: Saf saf, Boğaziçi Üniversitesi'nde yapacağımızı sandığım için "... ilk günü okuyacaksınız" demişim. Malum, Bilgi Üniversitesi'nde yaptık. O da, bir sonraki yazıda.

TARİHÎ KONFERANSTAN SAHNELER

Bir *Radikal* yazarı "Tarihî demeleri, bunların zavallı benliklerine verdikleri önemi gösteriyor," dedi. Oysa "zavallı" benliğimi bana bunca sevdiren çok az şey yaptım hayatta, bu Konferans'a katılmak kadar...

İdare Mahkemesi kararı (2'ye karşı 1) "Nerem doğru?"yu hatırlattı. Önce ortada durdurulacak bir "idari işlem" yoktu! Çünkü Konferans 8 kişilik bir Hazırlık Komitesi tarafından düzenlenmişti; üniversiteler tarafından değil. Prof. Ülkü Azrak: "Yanlışlıkla İdare Mahkemesi'ne boşanma davası açılması gibi!" dedi.

Dahası bilimselliğe ve kimin davet edileceğine (yani "yerindelik"e) yargıcın karışması İdari Yargı Usul Kanunu madde 2'ye aykırıydı; nitekim üçüncü yargıç "incelenmeden ret" istedi. Bu karar ve yargıçları meselesi önümüzdeki günlerde nasıl bir seyir alacak, hep birlikte bekleyip göreceğiz. Buna karşılık; Bilgi Üniversitesi başta olmak üzere Boğaziçi ve Sabancı üniversiteleri, ayrıca Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül çok güzel anılacak. Erdal İnönü, eski bakan Cevdet Aykan ve emekli büyükelçi Temel İskit de.

Ermeni Konferansı'na suç duyurusu

HUKUKÇULAR Birliği, Bilgi Üniversitesi'nde düzenlenen "İmparatorluğun Çöküş Dönemi'nde Osmanlı Ermenileri" konulu konferansın ardından, 17 kişi hakkında "Mahkeme kararının infazını engellendikleri" gerekçesiyle suç duyurusunda bulundu. Hukukçular Birliği Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılmak istenen konferansı İstanbul 4. İdare Mahkemesi kararıyla engellemişti. Dün Beyoğlu Adliyesi'ne gelen Hukukçular Birliği üyesi bir grup avukat Cumhuriyet Savcılığı'na verdikleri dilekçeyle aralarında Başbakan Tayyip Erdoğan, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Ayşe Soysal, Sabancı Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Tosun Terzioğlu, Bilgi Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Aydın Uğur, AB Komisyonu Üyesi Christina Nagy ve İstanbul Valisi Muammer Güler ile Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın da bulunduğu 17 kişi hakkında suç duyurusunda bulundu.

■ Şafi DİNÇ / İSTANBUL

Hürriyet, 28 Eylül 2005.

Kerinçsiz yine huzurlarınızda

Dahası davayı açan Hukukçular Birliği Derneği'nin Küçükçekmece MHP adayı yöneticilerinin dava açabilmek için gerekli "menfaat bağı" yoktu. Üstelik 19'unda verilen kararı, mahkemeyi nasıl ikna ettilerse, tebligata bizzat çıkartmışlardı. Tabii son gün (22'si) ve mesai biterken.

Tarihî Konferans'ın başlıca üç anlamı var. Birincisi, Türkiye'deki korku imparatorluğunu yıktı. Çünkü yapıldı ve Türkiye hâlâ yerinde duruyor. İkincisi, son tabuyu yıktı. 12 Eylül bir kere daha bitti. Demokrasiye büyük katkıdır. Üçüncüsü, Türkiye dışarıda muazzam saygınlık kazandı. Bir de, seyredin şimdi, anneannesinin veya dedesinin Ermeni olduğunu çok geç yaşta öğrendiğini açıklayanların sayısı ne biçim artacak.

Aşağıdakileri, "Konferans bilimsel değil, herkesi sokmadılar, yapanlar tarihçi değil," diyenler arasında utanma hissi bulunanlar mevcuttur diye yazıyorum:

1) Hazırlık Komitesi'ndeki 8 kişiden 5'i Prof., 2'si Doç., 1'i Yrd. Doç. idi. Danışma Kurulu'nu oluşturan 15 kişinin 12'si Prof., 2'si Doç., 1'i Yrd. Doç. idi. Bunlar dışında tebliğ verenlerin 8'i Prof., 3'ü Doç., 12'si Yrd. Doç. idi.

ABD'den ithal protestocu Türk

2) ABD'deki ırkçı "Turkishforum" temsilcisi Fatma Sarıkaya rektörlerin protokol konuşmalarını "Bunlar teröristtir!" ve "Bir de ifade özgürlüğü mü istiyorlar?" diye bağırarak defalarca ke-

sintiye uğrattı. Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı Doç. Mustafa Budak söz alıp konuştu ve bildiricilerle tartıştı. Emekli olmasına rağmen siyah saçlarıyla dikkatleri çeken dişçi Prof. İlhan Çuhadaroğlu soru sormak için söz alıp "Sahtekârlar!" diye hakaret etti.

3) Ermeni Sorunu gibi çok geniş konular sadece tarihçiler tarafından değil, ancak disiplinlerarası yaklaşımla incelenir: Etnograf, sosyolog, uluslararası ilişkilerci, hukukçu, demograf, edebiyatçı, psikolog vb. Örneğin Hititler tarihte yaşamıştır ama onları arkeolog ve etnologlar da inceler. Ama dişçilerin listeye girmesi herhalde zordur.

Konferans bitti yankısı sürüyor

ANKARA - Protestolara ve mahkeme kararına rağmen yapılan 'Ermeni konferansı'nın yankıları sürüyor.

Konferansın durdurulmasına ilişkin mahkeme kararına Ankara Üniversitesi (AÜ) Senatosu'ndan sert tepki geldi. Kararı, Üniversitelerimizin geleceği için tehlikeli bir örnek' diye eleştiren senato dün şu açıklamayı yaptı:

'Durdurma kararı özerkliğe müdahale'

"Yargı kararına uyulması gereğini tartışmamakla birlikte, konferansın yürütmeyi durdurma kararıyla engellenmesini, çağdaş üniversitenin olmazsa olmaz ilkeleri olan bilimsel özerklik ve düşünce özgürlüğüyle bağdaştırmak mümkün değil. Toplantı konusunun ele alınış biçiminin tarafımızdan benimsenmiş olup olmaması olgusundan bağımsız olarak, söz konusu yürütmeyi durdurma kararının, bu ilkeleri açıkça ihlal ettiği ve üniversitelerimizin geleceği için tehlikeli bir örnek oluşturduğu inancındayız. Anılan yürütmeyi durdurma kararıyla Anayasa'nın 130. maddesinde güvence altına alınan üniversitelerin bilimsel özerkliğine müdahale edilmiştir. Bilimsel özerklik, üniversitelerin sadece yasama ve yürütme organlarının bilim özgürlüğüne müdahale edememesinin bir güvencesi olmayıp, aynı zamanda yargı organlarının bilim özgürlüğüne müdahale etmelerine engeldir."

Yargının 'Ermeni konferansı'na ilişkin durdurma kararına Ankara Üniversitesi tepki gösterdi: Bilimin geleceği için tehlikeli bir örnek

Malatya İnönü Üniversitesi Senatosu ise konferansı 'bilimdışı bulan. Rektör Prof. Dr. Fatin Hilmioğlu, senato üyeleriyle yaptığı açıklamada Batı ülkelerinin konuyu siyasal bir yaklaşımla ele aldığını ve kendi parlamentolarında soykırımın varlığını kabul eden yasalar çıkardığını hatırlatarak şunları söyledi:

"Ülkemizdeki birtakım kişiler ve kurumlar da körü körüne bir Batı sevdası uğruna bu oyunun parçası olabildi. Başta sayın Başbakan olmak üzere diğer bazı siyasilerin önerileriyle yeniden yapılmasına karar verilen toplantının üzerine siyasetin gölgesi düştü. Siyasilerin kararıyla yapılan toplantının bilimsel olmaktan çok siyasal sonuçları olacağı açıktır. Konunun önemiyle orantılı yeterli nitelikte ve sayıdaki uzmandan yoksun, önyargılı ve siyasetin gölgesi düşmüş olan bu toplantıyı, bilim dışı olarak değerlendiriyor ve tüm sonuçlarıyla reddediyoruz. Yargı kararını hiçe sayarak toplantının düzenlenmesine öncülük eden, katkı sağlayan kişi ve kurumları şiddetle kınıyoruz." (Radikal, za)

Radikal, 28 Eylül 2005.

Konferans'ın dışına gelince. Sağ ve "sol" milliyetçilerden oluşan "Kızılelma Koalisyonu"na mensup 30-40 kişilik bir grup iki gün boyunca davetlilere kapıda çürük yumurta ve domates attı. O saygıdeğer insan İnönü'ye bile. Bu, yasadaki "saldırısız gösteri"ye pek girmiyordu. Ama yine de çok sevindiriciydi, çünkü kurşundan domatese evrim geçirmişlerdi.

Konferans'ta çok ilginç şeyler geçti ve söylendi. Hrant Dink, gazetelerden okumuşsunuzdur, "Su, çatlağını buldu" olayını anlatıp sonunu "Biz Ermenilerin bu topraklarda gerçekten gözü var. Ama alıp götürmek için değil, altına girip yatmak için," diye bağlayınca herkes ağlamaya başladı (Zaten, siyah saçlı emekli dişçinin fırlayıp "Ağıt yakıyorsunuz, sahtekârlar" demesi bu sırada vuku buldu). Bu arada, dışarı çı-

kıp cep telefonlarına sarılan iki genç muhabirin "Hrant Dink, Ermenilerin topraklarımızda gözü olduğunu itiraf etti," diye ajanslarına haber geçtikleri gözlendi ve durum anca düzeltti-rilebildi!

Yahudi kayıpları, Alman kayıpları

Mustafa Budak'ın: "Müslüman kayıpları niye anmıyorsunuz?" demesi üzerine Halil Berktay şöyle dedi: "Yahudi Soykırımı'nda 6 milyon Yahudi öldürüldü. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlar 7,5 milyon kayıp verdi. Siz hiç Alman tarihçilerin 'Alman kayıplarını niye anmıyorsunuz?' diye sorduğunu duydunuz mu?" Berktay, Türk tezindeki katılığı ise şöyle yorumladı: "Öyle derin bir siper kazdık ki, dibinde kaldık dışarı çıkamıyoruz."

Emekli büyükelçi Temel İskit'in söyledikleri çok ibret vericiydi: "Türk dış politikası, uzlaşma yerine çatışmaya programlıdır. Ben 41 yıl diplomatlık yaptım, daima haklı olmaktan yorulmuşumdur."

Velhasılıkelâm, "mübalağa konferans olundu". Kutlu olsun!

Agos, 30 Eylül 2005

Hrant Dink'in mahkûmiyeti de gösterdi: Bu memlekette bir "Türk"le, bir de "mecaz"la işimiz zor. Yine Hrant'ın Osmanlı Ermenileri konferansında anlattığı ve herkesi ağlatan "toprağın altına girmek" öyküsüne yapılan bir yorumu aynen aktarıyorum:

"*Terziyan'ların, Hirant'ların ve Agoplar'ın 'Topraklarımızda gözü olduğunu, ama götürmek için değil derinlerine girmek için' şeklindeki ifadelerini 'Bu topraklarda ölmek olarak' yorumlayanların kimseyi kandıramadıklarını belirtmek istiyorum. Doğrudan 'ölmek' kelimesini kullanmadan 'derinliklerine girmek' ifadesinin 'sahip olmak' anlamında kullanılmadığını kim iddia edebilir. Ermenistan anayasasında doğu illerinin Ermenistan'a ait olduğunun belirtildiğini ve asıl gayelerinin 'bu toprakların derinlerine girmek' olduğunu bilmeyen mi var?*"

Hani, cenaze namazını kıldıracak imam bulamayınca Bekri Mustafa'yı tutup yoldan çevirmişler, o da bakmış kaçış yok, eğilmiş mevtanın kulağına bir şeyler fısıldamış. Ne talkın verdiğini merak eden cemaate de açıklamış: "İstanbul'da durum nasıl diye sorarlarsa öte taraftakiler, 'Bekri Mustafa Yeni Cami'ye imam oldu' dersin, hemen anlarlar, dedim." Ben de size, sadece, bu yorumun bir profesöre ait olduğunu söyleyeyim, siz an-

layın. Vatandaşın selameti için mecaz sanatını kanunen yasaklamak şart oldu efendim.

Hrant'ın mecaz merakı

Şimdi gelelim asıl "mecaz" bahsine. Hrant'a "*Türklüğü alenen aşağılamak*"tan Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesi uyarınca 6 ay ceza kesilmesine. Öyle sanıyorum ki sorun, Hrant'ın mecaz yapmaya kalkmasıydı. "Diasporanın Türklerden nefret etmeyi bırakıp Ermenistan'ı sevmesi" ile "Türkiye'nin bütün güçlükleri özgüvenle yenmesi" arasında, üstelik 10. Yıl Nutku'na öykünerek, benzerlik kurmasıydı. Doğru dürüst söylemek varken. Ulan baban da mı edebiyatçıydı, dedirtmecesine.

Madde 301 için doğrusunu söylemek lazım. Çok zor bir seçim, çünkü "Türk" teriminin en az 3 anlamı var: 1) Orta Asya kökenli bir alt kimliğin adı (etnik anlam) 2) Bu milletin adı (kolektif anlam) 3) Bu devletin vatandaşlığının adı (hukuksal anlam).

Birinciyi seçmek mümkün; Türkiye'deki pratiğe tamamen uygun düşer ve hatta bu anlamda da "doğru"dur. Ama o zaman da, bu milletin adının "Türk" olduğunda ısrar eden resmî ideolojiyle çelişir. Pratiğe uygun dememin sebebi, daha önce de yazdım, Müslüman olmayana Türk demediğimiz gerçeği. Hatta "makbul Türk" olmak için ayrıca Laik bir Hanefi, Sünnî, Müslüman, Türk (LAHASÜMÜT) olmak gerektiği. Şimdi ne olacak? Bu çelişki işleri beter karıştıracağa benziyor.

Müslüman olmak yetmez

Eğer LAHASÜMÜT konusunda hâlâ tatmin olmadıysanız, 10 Ekim tarihli *Radikal*'deki Neşe Düzel röportajında Av. Kazım Genç'i okuyunuz: "81 ilde tek Alevi vali yok. 400 genel müdürden hiçbiri Alevi değil." Eh, bu durumda bir Musevi general, bir Rum emniyet müdürü, bir Ermeni büyükelçi zor tabii (daha aşağısı da). Var mı hâlâ bir tereddüdünüz? Daha önce de bin kere anlattım: Ulusal Pazar denilen toplumsal blender, Kürt

milliyetçiliği denilen ideoloji çıkmadan ÖNCE kurulabilseydi, bu milletin adı "Türk Milleti" olabilirdi. Yani herkes kendini "Türk" sayabilirdi. Ama birinci olgu 1980'lerde anca doğarken, ikincisi 1960'larda ayaktaydı. Artık çok geçmiş olsun hâlâ "Hepimiz Türküz" diyenlere.

Karışıklığın boyutları sınırlarımızı bile aşıyor. Örneğin Yunanistan'daki Batı Trakya azınlığı kendi derneklerinde "Türk" sıfatını kullandığı zaman mahkemeler bunları hemen kapatıyor. Çünkü bu terimi "etnik Türk" olarak değil, "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı" olarak yorumluyorlar. Hani bir mümkün olsa, meşhur "ona ot, buna et" deyimindeki gibi yapabilsek de "Yunanistan'ın önüne Türkiye'deki yorumu, Türkiye'nin önüne de Yunanistan'daki yorumu" koyabilsek, her iki memlekette de "Türk" terimi doğru yerini bulacak. İş böyle acayip olunca, çık içinden çıkabilirsen.

Çıkmak çok kolay. Şöyle diyerek: "Hangi etnik unsurdan olursa olsun; Çerkez, Kürt, Türk, Laz, Arnavut, Boşnak, ki biz buna alt kimlik diyoruz; üst kimlik Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır."

"Türkiyeli" diye telaffuz etmek dışında gerekli her şeyi söy-

"SİİRT MEYDANI YOL HARİTAM"

Erdoğan, müzakere sürecinin başlamasından sonra ilk yurt gezisini yaptığı Siirt'te konuştu: "Doğu, Güneydoğu sorunu, Kürt vatandaşların sorunları var. Bunlar tabulaştırılmamalı."

'Herkese aynıyım'

"Buradan Türkiye, AB ve tüm dünyaya çok özel mesajlar vermek istiyorum. Türkiye 72 milyon evladı ile bütündür, et tırnak gibidir. Bu meydan siyasi hayatımın yol haritasıdır. Bu meydan demokrasi, özgürlük ve kalkınma meydanıdır. Doğu sorunu, Güneydoğu sorunu, Kürt vatandaşların kendine ait sorunları vardır. Bunlar tabu haline getirilmemeli. Bizim beraberliğimizi tehdit eder hale getirilmemeli. Hangi etnik unsurdan olursa olsun, Çerkez, Kürt, Türk, Laz, Arnavut, Boşnak, ki biz buna alt kimlik diyoruz, üst kimlik Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır. Biz Yunus'un, Mevlana'nın dediği gibi 'yaratılanı severiz Yaratan'dan ötürü.' Güzel ülkemde hangi etnik gruptan olursa olsun, başbakan olarak hepsine aynı mesafedeyim. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği gibi, 'Millete efendilik yoktur. Millete hizmet vardır."

Elçin Ergün / Siirt, *Milliyet*, milliyet.com.tr, 5.10.2005

lemiş. Okumuş muydunuz? Hiç sanmam. Benim dikkatimi de bir dostum çekti. "Sakal-ı Şerif VİP'te" şamatası yüzünden sadece bir veya iki gazetenin iyice iç sayfalarına (*Milliyet*, 9 Ekim, s. 19) sığınmış bu sözler, sevin-sevmeyin, Başbakan Erdoğan'ın Siirt sözleri!

Yakındır, "Yahu bu Türkiyeli'de ne varmış ki zamanında bu kadar itiraz ettiler?" diyeceksiniz. Hazırlanın.

Agos, 14 Ekim 2005

"200.000 ERMENİ TÜRKLERE KARŞI SAVAŞTI" MESELESİ

"Sayın Baskın Hocam, Prof. Dr. Türkkaya Ataöv'ün yazısını gönderirken, Osmanlının aldığı tehcir kararının ne kadar yerinde olduğunu liste okuyucularının bilgilerine sunmak istemiştim. Bu bir zaruri tehcirdir ve dünya kamuoyuna anlatıldığı gibi masum Ermenilerin durup dururken 'soykırıma' tabi tutulması hadisesi değildir."

Dahil olduğumuz tartışma listesine gönderilen bir gazete haberi üzerine yine listeye yazdığım yazıya bu yanıt geldi. Demek istediği de şu:

"Ermeni Tehciri de neymiş hiç duymadık dedik, tutturamadık. Öyle bir şey olmadı dedik, tutturamadık. İsyan ettiler mukatele oldu dedik, tutturamadık. Şimdi bu belgeler sayesinde, emperyalizmle birlikte hareket ettiler biz de haklarından geldik deyip kurtulacağız."

Yanlış yanlış üstüne

Haber, 31 Ekim 2005 tarihli *Hürriyet*'in "Prof. Dr. Türkkaya Ataöv'ün son bombası" olarak lanse ettiği haber. Eğer daha önce görmediyseniz lütfen önce internetten girip bu haberi, sonra da aşağıda yazdıklarımı okuyunuz.

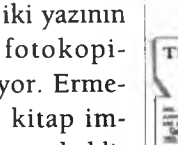
1) Kaynak vermiyor, "Verirsem Ermeniler gidip imha eder," diyor. Ama iki yazının başlığı da fotokopiden okunuyor. Ermeniler böyle kitap imha etmeye hazır bekliyorlarsa (ki, doğrudur, bir milliyetçi "milleti uğruna" rahatça kitap imha edebilir) ve bu konudaki literatürü çok iyi bildiklerine göre, şimdi elleriyle koymuş gibi bulup imha etmeyecekler mi? Böyle "gizli" şeyler beni hep rahatsız etmiştir; bir önemli gösterme ve sansasyon kokusu burnuma gelmiştir.

2) Birinci belge konusunda bir yanıltma var. Haberde şöyle deniyor:

"Prof. Ataöv'ün verdiği bilgiye göre; Lozan Antlaşması'nın ABD Hükümeti'nce reddedilmesini sağlayabilmek için Ermeni kökenli Amerikan yurttaşları, 'Lozan Antlaşması ve Kemalist Türkiye' başlığı altında bir raporu

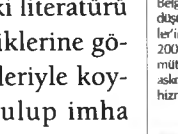
Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, Ermenilerin sözde soykırım iddiasını temelden çürütecek iki önemli belgeyi ortaya çıkardı. Prof. Ataöv'ün "Adını verirsem derhal imha ederler" dediği belgelerde, 1. Dünya Savaşı sırasında Türklere karşı, müttefik ordularının içinde 200 bin Ermeni'nin savaştığı itiraf ediliyor.

BELGE 1

The Lausanne Treaty
and
Kemalist Turkey

Prof. Ataöv'ün verdiği bilgiye göre; Lozan Anlaşması'nın ABD Hükümeti'nce reddedilmesini sağlayabilmek için Ermeni kökenli Amerikan yurttaşları, 'Lozan Anlaşması ve Kemalist Türkiye' başlığı altında bir raporu Washington'daki en üst düzey resmi makama sundular. 1924'te de küçük bir kitap olarak yayımlandı. Belgede, Türkiye ve Türkler küçük düşürülmeye çalışılıyor. Ermeniler'in ise 1. Dünya Savaşı'nda tam 200 bin bağımsız birim ya da müttefikler safında çarpışan silahlı askerler sıfatıyla galip devletlere hizmet verdikleri anımsatılıyor.

BELGE 2

THE LAUSANNE TREATY
TURKEY AND ARMENIA

'Lozan Antlaşması, Türkiye ve Ermenistan' başlığını taşıyan ve şimdi aynı çevrelerce hazırlanarak Washington yönetimine sunulan ve 1926'da da kitap olarak yayınlanan bu belgenin en son 143. sayfasında Türkler'e karşı savaşmış olan silahlı Ermeniler'in bu kez 200 binden de fazla olduğu, gayet açıkça ve rakamla belirtiliyor.

Belge notu

Prof. Dr. Türkkaya Ataöv Son derece önemli koleksiyonlardan, çok eski ve yıpranmış kitapların fotokopilerinin alınması yasaktı. Güvenlik görevlilerinin talimatları üzerine, oradaki görevliler, bu tür kitapları alanların fotoğraflarını çekiyorlar, kayıtlara geçiyorlar. Bu belgelerin kopyalarını bu koşullar altında, çeşitli güçlüklerle almak zorunda kaldım. Oldukça heyecan vericiydi. Ama bu güçlüklerin ayrıntısına şimdilik girmiyorum.

TANINMIŞ tarihçilerden Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, Ermeniler'in "Sözde Soykırım İddiası"nı da temelden çürütecek, iki önemli belgeyi ortaya çıkardı. Bu iki belgede de Ermeniler, 1. Dünya Savaşı sırasında Türkler'e karşı, müttefik ordularının içinde 200 bin Ermeni'nin savaştığı itiraf ediliyor. Ermeniler'in ve destekçilerinin, tarihi gerçekleri çarpıtarak ortaya koydukları birçok yalanı, bilimsel olarak sağlam belgelerle ortaya koyan Prof. Dr. Ataöv, bu alandaki "son bombasını" Hürriyet aracılığıyla Türk ve dünya kamuoyuna açıklamayı yeğledi. Ataöv, "Adını verirsem, Ermeniler derhal imha ederler veya ettirirler" dediği, belgeli bir Ermeni kaynağında şöyle deniyor: "Cihan Savaşı'nda bağımsız birimler ya da müttefik saflarında 200 bin kişi ile savaştık .." Ataöv'ün elde ettiği ikinci bir Ermeni kaynağında ise şu itiraf yer alıyor: "200 binden fazla Ermeni Birinci Dünya Savaşı'nda savaşmıştır." Ataöv, "200 bin rakamı çok ciddi bir rakam. Bu rakam, bugün Irak'ta savaşan ABD ordusundan en az 65 bin daha fazla" dedi. Ataöv, bu konuda Hürriyet'e şunları söyledi:

AÇIKLARSAM YOK EDERLER

Bu iki önemli tarihi Ermeni Belgesini yabancı kütüphane ve arşivlerden ele geçirdim. Bir zorunluluk doğmadıkça; zorlukla bulduğum ve kopyalarını alabildiğim bu belgeleri nereden sağladığımı şu sırada açıkça belirtemem. Bunu açıklarsam, bu belgelerin bulundukları yerlerden anında yok edileceğine kesin gözüyle bakılabilir. Önemli olan bunların varlığı ve içeriği. Yanlış bilgi yaymayı 'Görev' sayan Ermeniler'le onların yandaşları 1915 yılında ve dolayında Ermenilerin, 'Zayıf, türkek, iyi niyetli, barışcı, demokrat ruhlu, sivil yaşantılı, boynu kıldan ince, işinde ve gücünde, hakka ve hukuka inanan kişiler oldukları' yorumunu yapıyorlar.

BAŞARDILAR Geçmişte ve bugün kitle iletişim araçları böylo bir görüntüyü canlı tutma peşinde oldular. Bunda büyük ölçüde başarılı da oldular. Dünya parlamentolarının büyük çoğunluğu ve onlara önceleri oy veren sıradan ama kalabalık yığınlar, güvenilir hiçbir belgeye dayanmadan bu görüşteler.

BİLİM DIŞILAR Örneğin, birkaç ay önce ABD Purdue Üniversitesi'nde Uluslararası Soykırım Bilginleri Birliği Başkanı Prof. Robert Nelson, benim de bulunduğum ve yanıtladığım (Son derece tek yanlı ve bilim dışı) konuşmasında, 1915 yılı Ermenilerini, 'gıcısız ve suya sabuna karışmayan sivil bir halk' olarak tanımladı."

ANKARA
DEMİRKAN

"Ermeni İtirafları: Düşmanların Safında Türklere Karşı 200 bin Askerle Savaştık", *Hürriyet*, 31 Ekim 2005.

Washington'daki en üst düzey resmi makama sundular."

"Lozan Antlaşması" deyince anlaşılan, tabii ki Türkiye'yi kuran ve Hatay hariç sınırlarını saptayan 24 Temmuz 1923 tarihli meşhur Lozan Barış Antlaşması. Oysa ABD bu antlaşmayı ret falan etmedi. Kabul da etmedi. Bu konuda hiçbir oylama da yapmadı. Çünkü Lozan Konferansı'nda sadece gözlemci olmuştu; hiçbir şey imzalamamıştı.

Gazeteci mi yanlış anladı, yoksa...

Peki? Sorun, karıştırmaktan geliyor. Meşhur Lozan Antlaşması'nı başka biriyle, yine İsviçre'nin Lozan kentinde 6 Ağustos 1923 tarihinde imzalanan ve sonra ABD Senatosu'nca reddedilen bir ticaret antlaşmasıyla karıştırmaktan geliyor.

Önemli bir araştırmacı olan Prof. Ataöv'ün böyle bir hata yapması mümkün olmasa gerek. Acaba *Hürriyet* yazarı mı yanlış anladı? Dahası, bu bir maddi hata mı, yoksa bu ikinci antlaşmayı Türkiye'de pek az kimsenin bilmesinden yararlanmak mı çekici geldi?

3) Ermenilerin hangi tarihler arası Osmanlı'ya Müttefik ordularıyla birlikte saldırdığından söz edilmiyor; oysa bu çok önemli.

Birinci Dünya Savaşı Osmanlı için Kasım 1914'te başladı. Tehcir beş ay sonra, Nisan 1915'te. Savaş üç yıl sonra, Ekim 1918'de bitti. Ermeniler bu beş ay içinde saldırdılar ise Tehcir bunun intikamı olabilir; bu üç yıl içinde saldırdılar ise bu saldırılar Tehcir'in intikamı olabilir. Hangisi daha olasıdır dersiniz?

Ermeni de, nerenin Ermenisi?

4) Asıl vahim hususa gelelim: Haberde "Ermeni" teriminin ne anlama geldiği belirsiz. Osmanlı Ermenisi mi, Rus Ermenisi mi, diaspora (ABD, Fransa, Arjantin...) Ermenisi mi? Ne Ermenisi?

Tabii haberi okuyan her normal insanın anlayacağı, Osmanlı Ermenisi. Yoksa Rusya Ermenilerinin Çarlık ordularında Osmanlı'ya karşı çarpışmış olması kadar doğal ne var? İhanet için-

de olmaları için Osmanlı Ermenisi olmaları lazım. Bakalım Osmanlı Ermenisi mi bunlar:

1915 rezaletinin kestirmeden "soykırım" olarak anılmasına en kuşkulu yaklaşan tarafsız bilim adamı Michael Mann (*The Dark Side of Democracy*, Cambridge, 2005, s. 135-136) bu konuda şu bilgileri veriyor:

Gerek doğdukları toprağa bağlılık nedeniyle gerek bir silaha sahip olup Moskova'ya karşı milliyetçilik yapabilmek için Çar ordularına gönüllü yazılan Rusya Ermenilerinin sayısı 150.000 küsur. Rus ordularında (doğal olarak) Azerilerin de bulunduğu gerçeğinin yanı sıra, Rusya Ermenilerini Osmanlı'ya ihanetle suçlamak da ilginç bir buluş doğrusu!

Kaçıp Rus ordularında görev yapan Osmanlı Ermenilerine gelince: Bunların sayısı Ermeni kaynaklarına göre 1.000-5.000, Türk ordu kaynaklarına göre 6.000-15.000. O sırada Osmanlı ordularında görev yapan Ermenilerin sayısı ise 200.000'in üzerinde.

Demek ki durum *Hürriyet*'teki "bomba"dan biraz farklı. Bu okuduklarınızı uluslararası piyasada tekrar ederseniz alay edebilirler; bu tip bilime, pardon, gazeteciliğe güvenmek biraz riskli.

Ama milliyetçiliğin at gözlüğü böyle "iyi" haberlere hemen güvenivermeyi ve sevindirik oluvermeyi gerektiriyor. Bu at gözlüğü değil mi başımızın en büyük belâsı, Asala katillerinden ve saireden çok çok önce?

Agos, 4 Kasım 2005

TRABZON'DAKİ PAPAZI BEN DE GİDİP VURABİLİRDİM

Trabzon'daki Santa Maria Katolik Kilisesi papazı Andrea Santoro 4 Şubat günü dua ederken öldürüldü. Bu satırların yazıldığı saatte sanıldığı kadarıyla, 16 yaşında bir genç tarafından.

61 yaşındayım. Kendimi tarttım.

Böyle bir ortamda...

Eğer: 1915 Tehciri, 1934 Trakya Musevi olayları, 1942 Varlık Vergisi, 20 Kura Askerlik uygulaması, 6-7 Eylül 1955 pogromu, Yunanistan vatandaşı Rumların mallarını donduran 1964 Kararnamesi gibi yasa, olgu ve olaylar memleketi bu gâvurlardan arıtmak gerektiğini bana öğretmişse...

Eğer: Doğduğum ülkede Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 08.05.1974 tarihli kararında İstanbullu Rum vatandaşlara "yabancı", İstanbul 2 Numaralı İdare Mahkemesi de 17.04.1966 tarihli kararında (Danıştay 12. Dairesi'nce oybirliğiyle onanmıştır) "Yabancı Uyruklu Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı" diyerek bu insanların içimizde bir ur olduğunu bana telkin etmişse...

Eğer: 1971 yılından sonra gayrimüslim vakıf mallarına 1936 Beyannamesi uygulamasıyla teker teker ve bilâbedel el konulması... Çıkarılan üç ayrı AB uyum yasasına rağmen bu sorunun hâlâ devam etmesi... Yasa çıkalı 3,5 yıl olduğu halde bu malla-

Protestanları da sokakta dövmüşlerdi

TÜRKİYE Protestan Kiliseler Birliği Başkanı **İhsan Özbek**, Trabzon Santa Maria Katolik Kilisesi Papazı İtalyan vatandaşı **Andrea** Sentore'nin öldürülmesini "endişe verici bir gelişme" olarak niteledi. **Özbek,** şunları söyledi:

İL DIŞINA ÇIKTIK Yaklaşık bir ay önce Trabzon Protestan Cemaati pastörü ve mensuplarına yönelik fiziki saldırılar oldu. Üyelerimiz sokak ortasında dövüldü. Güvenlikleri nedeniyle isimlerini açıklayamıyorum, ancak bu saldırılar sonrasında bir süreliğine cemaat pastörlerimizi ve bazı cemaat üyelerimizi Trabzon dışına çıkarttık.

TEHDİTLER SÜRÜYOR Özellikle dinler arası çatışmaların körüklendiği bir dönemin Türkiye'ye yansımasıdır bu olay. Hz. Muhammed'e yönelik Avrupa basınında çıkan hakaret içeren karikatürler ve ifadelerle ilintili bir olay olduğunu düşünüyorum. Öte yandan bu baskılar sadece protestanlar ve katolikleri kapsamıyor. Trabzon ortalamasına uymayan siyasi, dini, kültürel tüm yapılara karşı bir baskı var ne yazık ki ve bunlar artık bir din adamının öldürülmesine kadar taşındı.

KENDİMİZİ KORUYAMAYIZ Katolikler toplumla uyumlu olmaya çalışan, kimseyle çatışması olmayan bir gruptur. Kimseyi rahatsız etmezler. Özellikle bizim kendimize yönelik bir tedbir alacak durumumuz da yok. Kutsal kitabımıza ve ibadethanelerimize, cemaat üyelerimize yönelik tacizler gün geçtikçe artarken kendimizi koruyacak durumda değiliz. Devletin tedbir almasını istiyoruz, kaçıp saklanamayız.

■ **Okan KONURALP - ANKARA**

Hürriyet, 7 Şubat 2006.

rın ancak yüzde 27,6'sının (*Milliyet*, 02.08.2005) tapuya tesciline izin verilmiş olması... bu memlekette gayrimüslimlere asla mal edindirilmemesi gerektiğini bana anlatmışsa...

Eğer: Anayasa Mahkemesi, yabancılara taşınmaz mal satışına izin veren Tapu Kanunu değişik madde 35'i anayasaya aykırı ilan ederken, bu kararını (anayasa maddesi bulamayıp) 12 Eylül zihniyetini en iyi yansıtan "Başlangıç" bölümündeki "Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğü" ibaresine dayandırmak zorunda kalmışsa ve böylece yabancıların bizi bölmek istediğini bana öğretmişse...

Eğer: 28.12.1988 tarihli "Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği" md. 5/j potansiyel suçluları sayarken "yerli yabancılar (Türk tebalı)" diyerek beni milli bilinç sahibi yaptıysa... Şu anda uygulanmakta olan 625 sayılı kanunun 24/2 maddesi, yabancı ve azınlık okullarına atanacak müdür başyardımcısının "Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu" olması gerektiğini belirterek bu okulların birer fesat yuvası olduğunu bana aşılamışsa...

Rahşan Ecevit: "Din elden gidiyor"

Ayrıca...

Eğer: Misyonerler konusunda Rahşan Ecevit bile "Dinimiz elden gidiyor," demişse... 160 vatandaşa misyonerlikten soruşturma açılan (*Birgün*, 15.01.2005) bir ülkede yaşıyorsam... İçişleri Bakanlığı "Son 7 yılda 344 kişi başka dinlere geçti" (*Sabah*, 22.03.2005) diye misyonerleri adım adım izliyorsa... Öldürülen papazın misyonerlikle itham edildiğini de valinin ağzından öğrenmişsem...

Eğer: Dinsel düşünce ve kanaatlerin yayılmasını engellemeyi suç sayan TCK md. 115 hakkında bizzat Yargıtay Başkan Vekili Osman Şirin'in "Bu madde değiştirilmelidir. [Yoksa] Yüzde 98'i Müslüman olan bu ülkede dinî inancını yayma hürriyetinden ancak ve sadece diğer dinlerin misyonerleri yararlanacak ve bunlara sağlanacak kolaylık ülke düzeninin bozulmasına neden olacaktır," dediği bir ülkede yaşıyorsam... (*Milliyet*, 10.02.2005)

Eğer: Can Dündar (*Milliyet*, 05.02.2005) daha birkaç ay önce gittiği Rize'deki yerel bir gazetede "Deniz Caddesi'nde bir papaz görüldü. Yaylaya doğru kaçtı. Gençler peşinde... Yakalamaya çalışıyorlar" diye haber okuduysa... Rize Müftüsü o günlerde "İlimizi ziyaret eden Hıristiyan din adamlarının sayısı her gün artıyor. Amaçları farklı. Onlara karşı milli birliğimizi korumalıyız," diye demeç verdiyse... Ve her iki olayda da savcılık "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama"dan yani Türk Ceza Kanunu madde 216'dan dava açmayarak bana gereken mesajı verdiyse...

Eğer: Son haraç çetesi olayına sahne olan Trabzon, basın açıklaması yapmak isteyen TAYAD'lılara 6 ve 10 Nisan 2005'te iki defa linç sahnesi olmuşsa... İkisinde de linççiler yerine TAYAD'lılar tutuklanmışsa... İkincisinde bir şahıs "Saldırın bunlara, saldırana servetimi bağışlarım," (*Hürriyet*, 07.02.2006) diye bağırdığı halde takibata uğramadıysa... Papazın "misyonerlik faaliyetleri" nedeniyle gazetelere haber olduğunu bizzat açıklayan vali, "Papaz, koruma talebinde bulunmamıştı," gerekçesiyle hiçbir önlem almadıysa...

Trabzon'da papaz niye öldürülür?

Santa Maria Kilisesi'nin katolik papazı İtalyan Andrea Sentore, bir genç tarafından öldürüldü. Trabzon Valisi: Saldırı kente büyük zarar verecek

TRABZON - Trabzon'daki Santa Maria Katolik Kilisesi'nin papazı, İtalyan vatandaşı 61 yaşındaki Andrea Sentore, kilisenin içinde tabancayla vurularak öldürüldü. Güvenlik güçleri, cinayetten sonra kaçan 17-18 yaşlarındaki saldırganı arıyor.

Kentin en merkezi yeri Gazipaşa Mahallesi'nde bulunan ve sadece salı, cumartesi ve pazar günleri saat 15.00-16.00 arasında açılan Santa Maria Katolik Kilisesi'ne dün kapanmak üzereyken, saat 15.45'te gelen kimliği belirlenemeyen saldırgan, kapının zilini çaldı. Kilisede yeğeniyle birlikte kalan papaz Sentore'nin dua ederken kapıdan giren kişinin seslenmesi üzerine dönerek baktığı, katilin bu sırada iki el ateş ederek kaçtığı belirlendi. Papaz Sentore göğsünden aldığı iki kurşunla olay yerinde yaşamını yitirdi.

Santa Maria Katolik Kilisesi'nin papazı Andrea Sentore beş yıldır Türkiye'deydi. Sentore üç yıldır Mardin'de görev yapmış daha sonra Trabzon'a gelmişti. FOTOĞRAF: AA

Tehdit edilmiş

İhbar üzerine kiliseye gelen polis, Sentore'nin cesediyle karşılaştı. Çevre sakinleri polise, silah sesinin ardından siyah montlu, siyah pantolonlu, başı bereli 17-18 yaşlarında bir gencin koşarak kaçtığını söyledi. Vali Hüseyin Yavuzdemir yaptığı açıklamada, "Bu olay Trabzon'a zarar verecek bir harekettir. Rahibin, geçmişte misyonerlik faaliyeti yaptığı gerekçesiyle tehdit edilme olayı olmuş. Bu tehdit ve eleştirileri yapanlarla ilgili araştırma yapıyoruz" diye konuştu.

Santa Maria Katolik Kilisesi'nin papazı Andrea Sentore'nin beş yıl önce Türkiye'ye geldiği, üç yıl Mardin'de görev yaptıktan sonra iki yıl önce de Trabzon'a geldiği belirtildi. Sentore'nin bir aydır Roma'da olduğu ve 3 Şubat'ta Trabzon'a dönerek göreve başladığı belirtildi.

Çevre sakinleri Andrea Sentore için "Çok iyi bir insandı. Kimseyle problemi yoktu. Herkes tarafından sevilirdi dedi.

Çiçek: Çok üzüntülüyüz

Adalet Bakanı Cemil Çiçek, saldırıdan büyük üzüntü duyduklarını söyledi: "Cinayetin bir mabette ve bir din adamına karşı işlenmesini büyük bir nefretle karşılıyor ve kınıyoruz. Hükümet ve Türk halkı olarak cinayetleri, şiddeti asla tasvip etmemiz mümkün değildir Hükümet olarak bu cinayetin nedeninin ortaya çıkarılması için her türlü çabayı gösteriyoruz."

Dış basında flaş haber

Uluslararası ajanslar Sentore'nin öldürülmesini 'flaş haber' olarak duyurdu. Haberlerde Türkiye'de Avrupa basınında yayımlanan Hz. Muhammed karikatürlerine tepki gösterildiğini hatırlatıldı. Reuters, cinayeti karikatürlerle bağdaştırmak için bir bulgu olmadığının altını çizdi. Associated Press, yetkililerin cinayetin karikatürlerle bağlantısı hakkında yorum yapmaktan kaçındığını belirtirken, AFP 'Rahip cinayeti' başlığıyla verdiği haberde, cinayetin karikatürlerle ilgilisinin bilinmediğini ifade etti. (dha, Dış Haberler)

Radikal, 6 Şubat 2006.

Yaşım 16 değil 61 de olsa yine gidip vurabilirdim papazı.

Çünkü yabancılar içimize sızmış, yurdumuzu parçalıyorlar, bunu şanlı geçmişimizden ve kanunlarımızdan ve mahkemelerimizden ve büyüklerimizden biliyorum. Yurdumun havasından kokluyorum. Ben bu memleketin ekmeğini yedim.

Zaten bu yabancı uşaklarını linç ettiğimiz zaman geçmişte de cezası olmamış, şimdi de yok.

Efendi bir gazetecinin Trabzon valisiyle röportajı

11 Şubat 2005 tarihli *Hürriyet*'te tecrübeli gazeteci Faruk Bildirici'nin "Trabzon'da Neler Oluyor?" dizisi başladı.

Bildirici, Vali Hüseyin Yavuzdemir'le konuşuyor. Besbelli ki vali bey, *Hürriyet*'in daha önce attığı "Basiretsiz!" manşetinden hoşlanmamış; konuşmanın elektrikli bir hava içinde geçtiği belli. Bildirici soruyor:

"*Kentte olaylar durmuyor. KTÜ'den Prof. Sadettin Güner ve 3 yaşındaki oğlu öldürüldü, 2005'te iki linç girişimi oldu, Trabzonsporlu futbolcular kurşunlandı, şimdi de Rahip Santoro katledildi...*"

Vali:

"*Suç bütün Türkiye'de artıyor. Bunun sebebi yeni ceza ve adalet sistemi. Yetkilerimiz daraltıldı. Devlet cezasını vermezse vatandaş vermeye kalkar. Jandarma bir oto hırsızını yakaladı, mahkeme serbest bıraktı. Bu, gelecekte şöyle bir olumsuz gelişmeye neden olabilir: İhkak-ı hak diye bir kavram var. Devlet cezasını vermezse vatandaş ceza vermeye kalkar. Bu son derece tehlikeli olur.*"

"Devlet cezalandırmazsa vatandaş bizzat cezalandırır," diyor. Bu sözler, valinin birkaç satır sonra şu söyledikleriyle birlikte okununca ilginçleşiyor:

"*Trabzon halkında bayrak ve vatan sevgisi, Tanrı sevgisi kadar kutsaldır. PKK bu yörelere gelememişse, bunun nedenlerinden biri bu insanların silah sevgisidir.*"

Yani vali, Trabzon halkının silah sevgisini övüyor...

Valisi böyle olursa...

Gazeteci, epey efendi. "Acaba olayların artması, önceki olayların faillerinin bulunamamış olmasından kaynaklanabilir mi?" demiyor. İçine atıyor.

"İki linç olayında linççiler değil linç edilmek istenenler tutuklandı; suçun artması cezasızlıktan olmasın?" demiyor. İçine atıyor.

"Lozan madde 42/3'a göre azınlıkların mezarlıklarına tam bir koruma sağlanması gerekiyor ama şehirdeki gayrimüslim mezarlığını greyderler dümdüz etmiş, taşlar ortaya yığılmış," demiyor. İçine atıyor.

"Efendim, ben de sizin gibi Mülkiye'de okudum. Bize hocalarımız 'İhkak-ı hak diye bir kavram var' diye öğretmediler; ihkak-ı hak suçtur, yasaktır,' diye öğrettiler," demiyor. İçine atıyor.

Bütün analizler; bölgede Sarp Sınır Kapısı'nın açılmasından sonra başlayan refahın 2001 krizlerinden sonra inişe geçtiğini, 2003'te otellere yapılan ve bütün turistleri rahatsız eden gece yarısı baskınından sonra tükendiğini belirtiyor. Herkes, kentteki refah düzeyinin aniden 1989, yani Rus dalgası öncesine indiğini konuşuyor. Faruk Bildirici soruyor:

"*Kentteki ekonomik durgunluk nereden kaynaklanıyor?*"

Vali'nin cevabı:

"*Ekonomik durgunluk yok. Yıl sonunda Karadeniz otoyolu tamamlanacak, bölgeye yılda 8-10 milyon turist gelecek. Lüks turistik yerler yapılacak.*"

Gazeteci, epey efendi. "İstanbul'a gelen turistin maksimum sayısı 4,8 milyon," diye hatırlatmıyor. İçine atıyor. Gazeteci anlatıyor:

"*Baro Başkanı Mehmet Şentürk'ün de aralarında bulunduğu birçok Trabzonlu; Alaattin Çakıcı, Oflu İsmail, Kürşat Yılmaz, Sedat Peker gibilerini yetiştiren bu şehirde etrafı çetelerin sardığından şikayet ediyor.*"

Vali'nin cevabı:

"*Vallahi biz devlet babayız. Üstümüzde başka bir baba tanımayız. Devletin gücü her şeyin üstündedir.*"

Gazeteci epey efendi: "Ama biraz önce devlet aciz duruma düştü, vatandaş bu yüzden ihkak-ı hak yoluna gidiyor gibilerden konuştunuz," demiyor. İçine atıyor.

Gazeteci çok, ama çok efendi. Yazıyı, "Vali'nin bir özelliği de, kentin demeç verebilen tek yetkilisi olması. Emniyet Müdürü Ramazan Akyürek ise nedense başka kentlerde gördüğümüzün tersine hiç mi hiç konuşmuyor," diye bitiriyor...

Tecrübeli gazeteci, yazdıkları ve yazamadıklarıyla çok şey söylüyor.

Agos, 10, 17 Şubat 2006

2011'de not: Bu Ramazan Akyürek'in çok dikkate değer bir isim olduğunu artık biliyoruz. Trabzon Emniyet Müdürü olduğu dönemde TAYAD'lılara linç girişimi, Trabzonsporlu futbolcuların ev ve araçlarının kurşunlanması, Rahip Andrea Santoro cinayeti gerçekleşti. 24 Ekim 2004'te Trabzon McDonald's'a atılan bombanın zanlısı Yasin Hayal'in İstanbul'da yakalanmasının ardından, "Olayın herhangi bir örgütle bağlantısı yok. Münferit," açıklamasını yaptı.

Bunlar kendisine referans olmuş olmalı ki, Akyürek, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı yapıldı. Başkanlığı döneminde Hrant Dink suikastı yaşandı. Akyürek'in, Trabzon'da görevli iken Hrant Dink'in öldürüleceği konusunda yapılan 11 ihbardan sadece 1'ini İstanbul'a ilettiği, Dink suikastının planlayıcısı olduğu iddia edilen Erhan Tuncel'in de, o dönemde polis muhbiri yapıldığı öğrenildi. Akyürek, müfettiş soruşturmasının ardından İstihbarat Dairesi Başkanlığı görevinden Ekim 2009'da alındı.

Yahudileri, Müslümanları, Ermenileriyle Kutsal Kudüs

Ramallah'taki Filistin Birzeit Üniversitesi'nde "Türkiye'de Din-Devlet İlişkileri ve Toplumsal Dönüşüm" bildirimi verdikten sonra, Feyhan'la birlikte, ömür boyu fevkalade merak edegeldiğim Kudüs'e geçtik. Bugüne kadar görememiştim, çünkü Filistin devleti kurulmadan İsrail'e gitmeyeceğime dair kendi kendime söz vermiştim. Bu sefer davet Filistinlilerden gelince nihayet görebileceğim.

İki kentin arası taksiyle yarım saat. Fakat "sınır" geçmek gerektiği için daha uzun sürüyor. İsrail devleti ile Filistin Ulusal Otoritesi sınırı. Bu ikisinin arasına İsrail devleti Berlin Duvarı'ndan çok daha yüksek, en az 6-7 metre boyunda devasa bir duvar çekmiş, yolları değiştirmiş, sınır kapısı koymuş.

Hatta pasaport vs. denetiminden sonra kapıdan geçmişiz, zaten yol tarla gibi berbat, içimiz dışımıza çıkıyor, yaklaşık 300 metre sonra genç bir asker tepeden bir tavırla tekrar durdurdu, pasaport sordu. Genç taksi şoförünün "lahavle"den başka şeyler de çektiğini tahmin edebilirsiniz.

Ramallah tam bir Filistinli kentiydi. Ekonomik durumun kötüleşmesiyle, eskiden epey sayıda olan Hıristiyanları göç etmiş, yüzde 10'a düşmüş bir Müslüman kenti. Ortada gözüken Yahudisi hiç yoktu. Yahudiler, öbekler halinde kenti çepeçevre ku-

şatan ve içinden geçmenin yasak olduğu modern Yahudi Yerleşim Bölgeleri'nde oturdukları için hiç gözükmüyorlardı.

Kudüs öyle değil. Burada özel olarak gözükmeye çalışıyorlar sanki. Kentin ve özellikle de onun en doğu ucundaki Eski Şehir'in silme Yahudi gözükmesine özel önem veriliyor gibi. Çünkü bütün olay, Kudüs'ün yüzde 95'ini kaplayan ve sırf Yahudi olan yeni mahallelerde değil, yüzde 5 bile tutmayan Eski Şehir'de başlayıp bitiyor ve bu şehir de bal gibi Arap dokusu taşıyor. Müslüman ve Hıristiyan Arabıyla, Arap dokusu.

Kippalar ve zülüfler ve püsküller

Bunun için olmalı ki, Kudüs'te her ama her Yahudi'nin, bebeğinden çocuğuna, gencinden ihtiyarına, normalinden bağnazına hepsinin tepesinde, üniforma gibi, o avuç içi kadar takke yani kippa yer alıyor. Yahudiler, 1967'deki Altı Gün Savaşı'nda Ürdün'den tamamını zaptettikleri Eski Şehir'in Yahudiliğini bu kippalarla tescil ediyorlar.

Tabii Allahın sıcağında siyah kravatlı, siyah redingotlu, si-

Ağlama Duvarı'nda, içinde kutsal yazı bulunan kutu alnına takılmış bir çocuk.

yah yelekli, siyah geniş şapkalı, başının iki yanından sarkan zülüfleri omzuna vuran, bellerinin iki yanından püsküller sarkan (bu dört noktadan tutularak göğe alınmaları söz konusu), hatta alınlarında içinde kutsal yazı bulunan bir "kutu" taşıyan koyu dindarları hiç saymıyorum. Onlar da her tarafta ve mebzul miktarda ama onlar olmasa bile kippalar yeter. Kanuni'nin 1536'da yaptırdığı surlar içinde apayrı bir dünya olan Eski Şehir'de Yahudiliğe vurguyu gözünüzle görüyor, burnunuzla kokluyor, elinizle tutuyorsunuz.

Bu kippalardan ve şapkalardan ve zülüflerden ve saireden neden bu kadar rahatsız oldum ben? New York Manhattan'daki Elmas Çarşısı'nda da metrekareye dört tane düşüyordu bunlardan da, orada niye hiç rahatsızlık duymadım, hatta sempati duydum?

Galiba çok basit: Bu koyu dindar ve koyu dindarlıklarını göstermeyi çok önemseyen Yahudiler New York'ta azınlıkta idiler; burada ise çoğunluk. Hem de, Menderes'in Demokrat Parti döneminde geçen çocukluğumun ünlü deyimiyle, kâhir ekseriyet. Kahredici, ezici çoğunluk.

Allah hiçbir azınlığı azınlıkta da bırakmasın, çoğunluk da yapmasın. Amin.

Ağlama duvarı

Yahudiler buna katiyen böyle demiyor; "Batı Duvarı" diyor. Kral/Hz. Davut'un oğlu Süleyman'ın İ.Ö. 961'de yaptırdığı "Birinci Tapınak"ın İ.Ö. 586'daki Babil işgalinde yıkılmasından sonra onun yerine yapılan ve isyan üzerine Romalıların İ.S. 70'de yaktığı ve yıktığı "İkinci Tapınak"ın tek ayakta kalan duvarı, batı duvarı. Yahudi Kudüs!

Uzun uzun anlatmaya gerek yok. Burası Yahudi dünyasının en kutsal yeri. Mekke'ye döner gibi buraya dönüyorlar. Çocukların ergenlik töreni burada yapılıyor. Duvar oyuklarına kâğıtlar sokuşturuluyor. Ben bizzat bakmayı unuttum ama burada bir faks makinesi var ve dünyanın her tarafından Yahudiler faks yolluyorlar, oyuğa sokuşturulsun diye.

Aynen İslâm'daki gibi Yahudilikte de haremlik-selamlık var. Ağlama Duvarı'na kadınlar sağdan ayrı bir yerden giriyor, erkekler soldan ayrı bir yerden. Kadınların örtünmesine gerek yok, erkeklerin başına kippa takması lazım; girişte kartondan kippalar var. Bir tane ben de aldım taktım. Kayıyor da mübarek; tokalarla tutturuyorlar.

Soldaki erkek girişinin hemen yanında bir tünel bulunuyor; buraya yalnız erkekler girebiliyor. Ağlama Duvarı'nın aslında toprağın çok daha derinliklerine indiğini buradaki üstü cam kaplı kuyulardan görebiliyorsunuz. Daha da dindar olan Yahudiler sabahtan akşama akşamdan sabaha buradalar; zaten burası yirmi dört saat açık. Bunlar alınlarına birer kutu bağlamışlar, içindeki kutsal yazılar beyne iyice yakın olsun diye. Kalbe yakın olsun diye de kollarında yılan gibi deri sargılar var ve bu kolu kalp üstünde tutuyorlar, öne arkaya sallanarak sürekli dua ediyorlar.

Kudüs'ün dört mahallesi

Ağlama Duvarı'nın hemen yukarısında, Müslümanlığın Mekke ve Medine'den sonra en kutsal yeri var: Çok geniş ve büyük oranda meydanlık bir alan olan Haremü'ş-Şerif. Ama oraya çıkmazdan önce en başa dönelim. Kudüs'ün mahallelerini kuşbakışı görelim ve sonra da, Mülkiye'den eski öğrencimiz Müsteşar Mehmet Kemal Bozay'ın bize rehber olarak kattığı, İstanbul'dan daha çocukken geldiği halde Türkçe'yi hiç aksansız konuşan 1943 doğumlu Şolomo Bey'in eşliğinde bu mahalleleri dolaşalım.

7000 yıldır insan yaşamakta olan Eski Şehir'in yedi kapısı var. En büyüğü, en batıdaki Yafa Kapısı, çünkü Alman İmparatoru Wilhelm geldiğinde rahat girsin diye yıkıp genişletmişler. Oradan girin, hemen sola yani kuzeye dönün, Hıristiyan Mahallesi. Kapıdan hemen sağa yani güneye dönerseniz, Ermeni Mahallesi. Oradan ileriye yani doğuya ilerlerseniz 16. yüzyılda kurulmuş Yahudi Mahallesi'ne, oradan sola yani kuzeye dönerseniz en geniş mahalle olan Müslüman Ma-

hallesi'ne girersiniz. Yahudi ile Müslüman mahallelerinin doğu sınırı, Ağlama Duvarı. Duvarın yukarısı, dediğim gibi, Haremü'ş-Şerif.

Hz. İsa'nın çile yolu ve mezarı

Hıristiyanlık, Müslümanlıktan önce geldiğine göre, Hıristiyan Mahallesi'ne önce girelim. Buranın kalbi Via Dolorosa yani Feyhan'm tercümesiyle Çile Yolu ve onun sonundaki Kutsal Türbe (Saint Sepulcre) Kilisesi. Burası Hıristiyanlığın en kutsal yeri. Hz. İsa, sırtında biraz sonra çakılacağı haçı yüklenmiş vaziyette bu yoldan oraya doğru tırmanıyor. Yol üzerinde on dört noktada durup dinlenmek zorunda kalıyor. Kimisinde de yığılıp kaldığı bu mola yerleri Romen rakamlarla numaralanmış ve buralara küçük şapelimsi yerler yapılmış.

Son yıkıldığı beş nokta bugünkü kilise alanı dahilinde. Giriyorsunuz, hemen karşınızda yerde mezar gibi bir mermer, kadınlar diz çökmüş, bir yandan yüzlerini gözlerini bir yandan da çantalarında getirdikleri çamaşırları ve kumaşları sürüyorlar.

Bir kadın, bavulla getirdiği çamaşırları İsa'nın musalla taşına sürtüyor.

Bu mermer, Hz. İsa'nın biraz ötede gerildiği çarmıhtan indirildiğinde yıkandığı yer.

Yine biraz ötede ufak bir şapel var: İsa'nın mezarı. Bir zamanlar mağara imiş. Az ötede, göğe yükseldiği yer. Bütün bunlar, Haçlılar tarafından inşa edilmiş devasa, çok katlı Kutsal Türbe Kilisesi içinde.

Burayı Ermeni, Katolik (Fransisken) ve Rum Ortodoks papazlar yönetiyor; yani, Osmanlı'nın tanıdığı başlıca üç Hıristiyan mezhebi. Ayrıca Kopt (Kıpti), Süryani ve Habeş cemaatleri de ispat-ı vücut eylemek için sırayla gelip gelip ortalığı tütsülüyorlar. Tütsüleme faaliyeti sırasında bir anlığına durdurulan ziyaret hemen sonra yine devam ediyor; bir papaz sizi küçücük mezardan içeri dörder veya beşer alıyor.

Fatiha bilir misiniz?

Eski Şehir'in bütün doğusu ve kuzeydoğusu, yani yaklaşık yarısı Müslüman Mahallesi. Mahallenin doğusunda, yukarıda sözünü ettiğim geniş kutsal alan yani Haremü'ş-Şerif yer alıyor.

Burada iki önemli kutsal yapı var. Birincisi, Yahudiler ve Hıristiyanlar için de kutsal olan Kubbetü's-Sahra. 691'de Halife Abdülmelik inşa ettirmiş. Pırıl pırıl parlayan altın yaldızlı kurşun kubbesi kentin her yerinden en çok göze çarpan yer. Bir kutsal kayanın ("Sahra") üstünü örtüyor. O kaya ki, Hz. İbrahim üstünde oğlunu kesiyordu, Hz. Muhammet de göğe çıkarken buraya bastı. Sakalının kılı, ayağının izi, o çıkarken kayayı tutan Hz. Cebrail'in el izi burada. Çok kimse burayı Mescid-i Aksa sanır. Oysa buradaki ikinci kutsal yapı olan, 701'de inşa edilmiş Mescid-i Aksa hemen ötede, biraz aşağıdadır ve o kadar göze çarpmaz. Anlamı: "Uzak yer camii"dir. Hz. Muhammet'in Kudüs seyahatinde ulaştığı "(Mekke'den) en uzak nokta" anlamında. İslâm'ın, Mekke ve Medine'den sonra üçüncü en kutsal yeri.

Bunları ansiklopedilerden biliyoruz, şimdi de göreceğiz. Ama yine biliyoruz ki, Hıristiyan ve Yahudi kutsal yerlerinin herkese açık olmasına karşılık buraya yalnızca Müslümanları

Mescid-i Aksa'nın içine sadece Müslümanlar girebiliyor, Fatiha okumayı bilmek mecburi.

alıyorlar. Feyhan yanında başörtüsü getirdi. Ayağında bol uzun pantolon. Üstünde, o sıcakta uzun kollu gömlek. Kapıda bir adam yolumuzu kesiyor:

"Müslüman?" – Evet!

"Aptes?" – Gusül!

Pasaportlara bakıyor: "Yu riid Koran?" – Fatiha!

"Okey, Fatiha!" "Oku bakalım," diye işaret. Ama başlangıcı aklıma gelmez! Neyse ki, Feyhan kopya veriyor: "El-hamdu li'llahi...". Hemen arkasını getiriyorum: "...Rabbi'l-alemîn. Er-Rahmani'r-rahîm. Mâliki yevmiddîn. İyyâke na'budu ve iyyâke nesta'în...' Güldür güldür okuyorum. O, bir Türk'ü sınava çektiği için memnun; ben, duhul koşulunu yerine getirdiğim ve sınavı aleyülâlâ ile geçtiğim için mesut...

Ama kapıyı geçmeye yetmiyor. Feyhan'ı işaret ediyor, "Giremez, eteği yok" anlamında. Hemen yanındaki genç atılıyor: "Biz etek satıyoruz, ucuz!" diyor. Tepem atıyor. Zor alırım. "Döner giderim," diyorum. Sinirleniyor. Sinirleniyoruz. Nihayet yuka-

rıyla telsiz bağlantısı kuruyor, konuşuyor, sonra "istemeyerek" izin veriyor. Ben sana para mı kaptırırım?! İlerliyoruz.

Kubbetü's-Sahra'nın kapısında çember sakallı bir imam, öncekinin tam aksine, neşeyle ve büyük tezahüratla karşılıyor: "Velkam, velkam! Ay em gayd, gayd! Pikçur no problem, no problem. Ay teyk yor pikçur!" Feyhan'a hemen bir etek veriyor, kızcağız saçına değirmeden geçiriyor pantolonun üstüne. Bir oyuğa elimizi sokturuyor. Nüfuz edemediğimiz bir İngilizce'yle anlatıyor. Kutsal Kaya'nın önünde Feyhan'ı çekiyorum. Bir de aşağıda mahzen gibi bir yer var, iniyoruz, orayı da anlatıyor ama yine anlayamıyorum. Zaten fazla kalamıyoruz, çünkü yoğun havalandırmaya rağmen içerisi kalınabilecek gibi değil.

Çıkarken, aşağıdaki kapıda kaptırmadığımızı burada kaptıracağız. Karşılığında, eteği Mescid-i Aksa'yı ziyaretten sonra getirip bırakma iznini alacağız.

Mescid-i Aksa büyük bir cami. Tavanı düz, yalnızca mihrabın orada kubbe var. İçerisi epey serin. Dümdüz serilmiş uyuyanlar dikkat çekici. Hani duvar veya sütun dibinde yatsalar anlayacağım da, caminin tam orta yerinde uyumuşlar. Hiçbir mabette serilip uyuyan görmedim dünyada, ama uyusun, buradakiler itiraz etmedikten sonra karışmak bana düşmez. Benim bir türlü kabul edemediğim Haremü'ş-Şerif'e ilk girişteki etek satma tantanası, Kubbetü's Sahra'daki yılışık bahşişçi ve hepsinden önemlisi, bu alana "imtihan"a çekilen Müslümanlardan başkasının girememesi. Kudüs bir dinler sarmaşması ve böyle bir durum ne bu kente yakışıyor ne de İslâm'a.

Ermeni mahallesinde

Ermeni mahallesi, en küçük mahalle. Tabii Patrikhane de burada. Bir de lokantası var, kapısında "basturma", "soujuk", "lahmajun"lu bir menü. Mahalle arasındaki evlerin kapısında "Aslanyan Family" gibi fayanstan isimler. Mahalle duvarlarında da yan yana posterler: "Ermeni Jenosidinin Haritası"

Ama biz bu mahalleyle daha Ramallah'da tanışmış sayılırız. Konferansta tebliğ verenlerden biri Ermeni'ydi: Albert Agha-

zaryan. Hiç Türkiye'yi görmemiş. Türkçe'yi anasından babasından öğrenmiş. Öğle yemeğinde tanıştığımızda şöyle dedi:

"Benim bir anam var Kudüs'te. Beli osteoporozdur [kemik erimesi]. Ehtiyarladı. Ama gafası çok eyidir. Çok lisan bilir: İngilizce, Fransızca, Arapça, Ermenice, ne ararsan. Ama bir vakittir hep Türkçe gonuşur. Başka lisan istemez gonuşmak. Türklerle eyleşmekten çok hoşlaşır. Seni ona götürem, ister min?"

Yafa Kapısı'ndan girdikten sonra tam karşıya yürüyün, Bazar Sokağı'na girin, daha otuz metre gitmeden dükkanların arasına gizlenmiş gri bir demir kapı, solda. Albert açtı, girdi. Dik bir merdiven. Sonra bir merdiven daha. Evin kapısı. Ayakkabılarımızı çıkartıyoruz saygı göstergesi olarak. Albert, "Çıkarman, çıkarman, ben böyle giriyom," diyor ama boşuna. Uzun bir koridor. Sağdan sonuncu odada, bir zamanların Kudüs sosyete terzisi Eliz Hanım karşımızda. Dikkatle taranmış kuzgunî saçları, tertemiz geceliği üzerinde sabahlığı.

Misafir geliyor diye yeni terk ettiği belli olan yatağının arkasındaki pencereden evin içine neredeyse giren Ortodoks Kilisesi'nin tepesinde elini uzatsan tutuvereceğin koca bir istavroz. Bir de hain osteoporoz. Tekerlekli iskemlesinde dimdik bir Eliz Hanım.

Elini öpüyoruz, o da bizi sarılıp yanaklarımızdan öpüyor... Kahvelerimizi kızı ikram ediyor. Biraz sonra da özürler dileyerek terzihaneye gidecek.

"İki yorgan iki yastık, eşeğin boynuna astık"

Eliz Hanım oğluna göre 1921, kendine göre '23'te İskenderun'da, yollarda doğmuş: "İki yorgan iki yastık, eşeğin boynuna astık," diye anlatıyor bir Anadolu halk ozanı edasıyla. Kayserili olan babası İsrail Ağa, anası Osanna Hanım'ı Tehcir'den önce göçtüğü Dörtyol'da tanımış ve almış. Sonra da, Eliz daha sekiz aylıkken, "dişi çekilip" ölmüş; yani iltihaplı dişinin çekilmesinden enfeksiyon kapıyor. Osanna'nın dördüncü kocasıymış; ilk üçü öldürülmüş. Elizler on beş kardeş-

Eliz Hanım'ın evinden bir resim: Gençliğinde, kocasıyla.

lermiş, iki kızkardeş kalmışlar, Eliz yetimhaneye gönderiliyor. Anlatıyor:

"Orfelinaya verdiler. Dame de Sion mayrabetleri [rahibeleri] kurmuş burayı. Ben Türkçe'den başka lisan bilmez idim. Mayrabetler Fransızca konuşurlar ıdı; Arap hocalar Arapça. Ben hiçbirini anlamam. Türkçe konuş da anlayam! Bizde derlerdi ki, 'Kim ki Türkçe bilmez, Allahtan korkmaz.' "

Sonra ekliyor:

"Ama gün geldi [herhalde 1970'lerin sonu], ne vakıt ki Türkçe konuşurlar idi komşular, gençler gelir idi, bir dane vururlardı ayaklarınnlan, derlerdi: 'Hişesek mek milyona!!'. Yani, bir milyon ölüyü unutma."

Eliz Hanım 13'ündeyken Arsen Bey'le evlendiriliyor. İlk çocuğunu 14'ünde doğuruyor. Bir oğlu ölmüş: "Birini sel aldı [öldü], birini el aldı [evlendi]," diyor.

İmparatorluğun en Osmanlı halkı

Eliz Hanım 1915 katliamları hakkında ne diyor?

"Türklerle bu kadar iş olmuş. Türkleri severim. İkrah, ömründe hiç etmem. Ya Türkleri ganımızın içinde vardır çok severim, ya dilini anlıyom çok severim. Anam derdi ki, nası ağıtlar yaktı biz sevkiyete [tehcire] giderken Türk komşular, dediler ki 'Çocuklardan birkaçını bırak, gelirseniz alırsız.' Şimdik konuşuyor böyle Türkler iyi Türkler kötü. Her şey personel [şahsî] olmalı. Her şey olmuş bitmiş; ikrah etmem. Daha isterim ki o Türklerle konuşum, lezzet alım. Burada Türk Konsol vardı, Etem Tokdemir, o gelir idi, çok konuşuk ederdik."

Anlatıyor, anlatıyor. Aklım Refik Halit'in *Gurbet Hikâyeleri* kitabından "Eskici" öyküsüne gidip geliyor, gönderildiği "Arabistan"da nihayet kendi dilini bilen bir ayakkabı tamircisine rastlayınca hiç durmamacasına seller akar gibi Türkçe konuşmaya koyulan küçük çocuğa, Kanlıcalı Hasan'a gidip geliyor. Konuşanın Türk olup olmaması ne fark eder; konuşan, imparatorluğun hiç kuşkusuz en Osmanlı halkına mensup Eliz Hanım'dır. Şimdi de bir tekerlemeye başlıyor:

"*On udum, oğlan ıdım / Yirmi idim, yiğit idim / Otuz udum, topuz udum / Kırk ıdım, gırık ıdım / Elli idim, belli idim / Altmış ıdım, batmış ıdım / Seksen idim, sersem idim / Doksan idim, noksan idim / Yüz üdüm, yer altında düz üdüm.*"

Feyhan bunları habire yazmaya çabalıyor ama Eliz Hanım coştu, koşuyor, konuşuyor, ne not tutmak ne de akılda tutmak mümkün hepsini; "az dur da yazayım" diyemezsin. Şimdi de, oğlunun tahrik ve taciziyle, atasözlerini ve deyimleri bir yerine denk getirip sıralıyor:

"*Yolla aklını teftişe / Pişman olma ettiğin işe.*"

"*Çok gezen tavuk bok getirir.*"

"*Çamura batma!*" (Burada bir tek Ermeniler altmış altı oynarlarmış ve o zaman söylerlermiş birbirlerine)

"*Hep deli, hop deli / Beşikteki tam deli / Başını sallar.*"

"*Getti geden, / Galdı galan, / Hep sözlerim / Oldu yalan.*"

"*Ermeni'nin yanında ye, Çerkez'in yanında yat.*"

Eliz Hanım bizi geçirmek için ayağa kalkmakta ısrarcı oldu.

Albert'i büyütürken söylediği ninniyi yavaşça mırıldanıyor:

"*Uyu yavrum uyu / Uyuyacak günler var / Sen büyürseyin / Düşmanlara korku var.*"

Kıssadan hisseler anlatıyor:

"*Adamın biri çok zengin bir eve misafir gitmiş. Bakmış ki hizmatçılar çok gözel. Demiş ki, hizmatçılar bu kadar gözelse evin hanımı nasıl gözeldir. Hanım gelmiş, bakmış çok çirkin. Kadın demiş: 'Yüzüme bakman, aklıma bakın. Aklıma bakmazsanız bahtıma bakın. Bahtıma bakmazsanız evdeki altın tahtıma bakın*'."

Son bir kucaklaşma. Eliz Hanım bizi yolcu etmek için mutlaka ayağa kalkacak, gelinin koluna girip...

Eliz Hanımı da tanıdıktan sonra Kudüs bitti artık. Dönme zamanıdır. Zaten, belki de fazla kalmışızdır; bu çok Kutsal Topraklar aynı zamanda çok kanlı topraklardır... Ve öyle oluyor. Tam zamanında dönmüşüz. Döndüğümüzün ertesi günü İsrail donanması Gazze kıyılarını füzelerle dövüyor. Piknik yapmakta olan bir Filistinli aileyi toptan yok ediyor. 16 aydır süren ateşkesi de. Hamas tekrar silaha sarılıyor. İsrail bu sefer Hamaslı başbakanı vuracağını ilan ediyor. Terör mü dediniz?

Ramallah'da rastladığımız en korkutucu olay, bir akşamüstü geçen gelin alayında otomobil penceresinden havaya "tak, tak, tak, tak" diye sayan Kalaşnikov idi; meğer o espriymiş, farkında değilmişiz de hem kapıyı siper almışız hem sinirlenip söylenmişiz...

Notları tutan: Feyhan Görgün

Agos, 23 Haziran 2006

2011'de not: Eliz Hanım'a ayrılırken sordum: "Eliz Anam, ne isterdin Türkiye'den? Ne istersen iste!". Zeki Müren'in kasetlerini istedi. Bir de, bu yazıyı.

Agos'un o sayısını ve piyasadaki bütün Zeki Müren kasetlerini paketledim, yolladım. Epey de, eline ulaşması için telefonlar edip uğraştım. Neden bilmiyorum, paketi gelip almamışlar, başaramadım. Kudüs'ten geri geldi. İçim yandı.

İçimin asıl yanması, bu kitabı hazırlarken, Eliz Hanım'ın hayatta olup olmadığını öğrenmek için bir ortak tanıdığa yazdığım mektup nedeniyle mukaddermiş. Biz oradayken 94 yaşında olan Eliz Hanım benim bu satırları yazdığım Şubat 2011'den "birkaç ay önce" hakkın rahmetine kavuşmuştu. Çok istediği Zeki Müren kasetlerini dinleyemeden, kendisi hakkındaki yazıyı okuyamadan.

Aracı olan, zaman zaman gidip Kudüs'te yaşayan ortak dostumuzun yazdıklarıyla bitireyim:

"Bir yaz günü gittim dükkânına Elize Hanım'm... Bütün Ermenilere gibi haysiyetiyle para kazanmak için açtığı tadilat dükkânında tezgahın arkasında çalışıyordu güzel yüzlü Kayserili Elize Hanım... Oğlu Alber ve kızlarıyla veya kızıyla muhtemelen Ermenice konuşuyordu ama benimle iğrenç hatıralarıyla ayrıldığı memleketinin diliyle, belki de anasından dinlediği ninninin diliyle konuştu... Kayseri şivesiyle anlattı gördükleri zulmü... Yedi veya dokuz, şimdi hazırlamıyorum, kardeşinin ve tüm ailesinin nasıl katledildiklerini, kendisinin nasıl kurtulup eski Osmanlı toprağı Filistin'e geldiğini... Türkçe konuşmak için uzattı konuşmayı... Alber'den bahsetti... Onunla iftihar ettiği belliydi... Kızı ortanın üstünde yaşlarda bir kadındı... Türkçe'yi, anasından duyduğu için anlıyor ama konuşamıyordu... Onunla İngilizce konuşuyorduk... Her defasında olduğu gibi bir kez daha utandım 'vatanseverlerin' yaptıklarından... Keşke atalarım bu kadar 'vatansever' olmasaydı da başım dik dolaşsaydım eski Osmanlı topraklarında... Keşke, 'Sen onlara benzemiyorsun, sen nerelisin ?' diye Ermeni kökenli olabileceğim imâlı sorulara muhatap kalmasaydım... İnsan olmak için Ermeni mi olmalı ya da insan olmak için Türk ve ulusalcı olmama-

lı mı sorusunu sormasaydım kendime... Nur içinde yatsın Elize Hanım... Onu üzenler de kabir azabı çeksin...

Bir de, inşallah hâlâ sağdır, çocuklarımın doktoru Armine Hanım vardı... Armine Karakaşyan... Lübnan'da doğmuş... Nenesinden öğrenmiş Türkçe'yi... 'Nenem bes [Arapça: sadece] Türkçe gonuşurdu. Ben ona Türkçe gazte okuyarak öğrendim Türkçe'yi' diye anlattı bana hikâyesini... Kızıma, 'Boyun benim kadar olduğunda başka doktora gideceksin' diyen dünyanın en şefkatli çocuk doktoru... Kudüs'e gidersen, görüş eğer sağsa... Çok hikâye vardır onda... Tüm Ermenilerde olduğu gibi..."

GAYRİMÜSLİM VAKIFLARINDA SON DURUM

30 Haziran'da İstanbul'da Rumların, 1 Temmuz'da da Ankara'da Çerkezlerin konferansı vardı. Konferans notlarımla ilgilenenler bana e-posta yollayabilir. Ama güncel olduğu için hiç olmazsa birincisinde anlattığım bir konuyu burada özetleyeyim. Yalnız evvela şunu olsun söylemeliyim:

Belki de ikisi de farkında değil ama bu iki topluluk Türkiye'ye çok büyük iyilik ediyorlar. Yalnızca "Yahu, demek ki bu Türkiye'de böyle şeyler de konuşulabiliyor artık!" dedirttikleri için değil. Şu nedenle:

Alevilerin ardından Ermeniler, Ermenilerin ardından Rumlar, Rumların ardından Çerkezler, onların ardından Çingeneler vs. kendi alt kimliklerini açıkça ortaya koydukları zaman hem mecburi vatandaş "gönüllü"ye dönüşüyor hem de daha önemlisi bu ülkede Türk ve Kürt milliyetçilikleri sulandırılıyor. Bunlar sulandırıldığı ölçüde de "Türkiyeli" kimliği güçleniyor ve bu ülkede bu iki milliyetçiliğin tek başlarına kalıp kafa kafaya tokuşması gibi korkunç bir olasılık zayıflıyor.

Allah hepsinden gani gani razı olsun.

Gelelim konumuza. Şu anda TBMM'de bir Vakıflar Kanunu tasarısı var. Kangren olmuş gayrimüslim vakıfları sorununa "geçici" maddelerle "çözüm" getirmeye çalışıyor.

Bu sorun, derya. Üç noktadan doğuyor: 1) Bu vakıfların emlakine Hazine ve Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) tarafından hukuk dışı yollarla el konmuş olmasından 2) Bu emlakin üçüncü kişilere de satılmış olmasından 3) Bu vakıflara ait olan ama tapuda gözükmeyen emlakten. Her üçünde de son durum:

Devletin gasp ettiği emlak

1) Bunların geri verileceği ta 3 Ağustos 2002 tarihli Üçüncü Uyum Paketi'nde yer alan 4774/4 sayılı yasada yazılı. Ama bir işin yapılması için Türkiye'de yasa çıkarmak yetmez. Çünkü memur yasayı uygulamaz; yönetmelik ve hatta genelge bekler. Hatta yukarıdan bir işaret gelirse veya zihniyeti elvermiyorsa bunlara da kulak asmaz. Yaptığını yapmaya devam eder.

4774/4'ün de nasıl uygulanacağına ilişkin bir yönetmelik, arkasından da bir genelge çıkarıldı. Özet söyleyeyim, milliyetçilerimiz bu konunun halledilmesi halinde Türkiye'nin batacağına karar verdikleri için, bizzat bunlar birer hukuk ihlali kumkuması idi. İhlal ettikleri hukuk metinlerinin maddelerini sayayım yalnızca: Anayasa madde 2, 10, 35, 90/5. Vakıflar Kanunu madde 44. Lozan Barış Antlaşması madde 37, 39/2, 40, 42/3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 14, 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi madde 60/5. Bu yüzdendir ki Dördüncü ve Altıncı AB Uyum Paketleri'nde de aynı şeyler tekrarlandı. Ama kim aldırır. Yeni tasarıdaki duruma bakalım şimdi:

Geçici Madde 5: Son mirasçı sıfatıyla Hazine'ye tescil edilmişler tekrar vakfa tescil edilir, diyor. Ama nasıl, söylemiyor.

Geçici Madde 7: "VGM'nin yönetimine el koyduğu (mazbut) vakıfların malları tekrar vakfa tescil edilir," diyor. "Herhangi bir hüküm veya karar aranmaksızın" da diyor, ama ilave ediyor: "VGM'nin talebi üzerine". Üstelik Türkiye'de hiçbir tapu müdürü mahkeme kararı olmaksızın bir tescili silip de emlaki başkasının üzerine geçirmez! Üstelik yönetimi VGM'nin elinde olduktan sonra, emlaki bunlar adına tescil etsen ne olacak, etmesen ne olacak.

Geçici Madde 9: a) 1913'te vakıflara tüzel kişilik verilene ka-

dar mecburen "İsa", "Meryem", "Cebrail" vs. üzerine yapılmış b) Hazine ve VGM üzerine tescil edilmiş c) Hâlâ vasiyet eden veya bağışlayan üzerinde gözüken emlak, "18 ay içinde başvurulursa" vakıf üzerine tescil edilecek. Bu işi de hiçbir tapu müdürü yapmaz. Sanki kanunu yazanlar bilmiyor. Tam danışıklı dövüş.

Diğer iki konu

2) Üçüncü kişilere satılmış vakıf emlakinin tazmini konusunda hiçbir hüküm yok. Anlaşıldı: Hüküm, Strasbourg Mahkemesi'nden çıkacak ve o zaman devlet de çatır çatır ödeyecek. Nitekim "uzlaşma" istedi bile! (*Radikal*, 22.06.2006)

3) Bu emlakin tescili 2002'den beri "devam" edegeliyor ama ulaşıldığı bilinen en son oran ancak yüzde 27,6 (*Milliyet*,

Ruhban Okulu'na 'kürsü'lü çözüm

SERKAN DEMİRTAŞ

ANKARA - Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılması için; AB ve ABD'nin sıkıştırdığı Ankara yeni bir adım atıyor. Ermeni Patrikhanesi'nin önerisi doğrultusunda İstanbul Üniversitesi bünyesinde karşılaştırmalı teoloji kürsüsü kurmaya hazırlanan Türkiye, bovlece Hıristiyan vatandaşlarının papaz yetiştirebilmesinin önünü açmak niyetinde. Okulun nerede açılacağına ise YÖK karar verecek. Ancak bir sorun var. Ermeni Patrikliği'nin formulüne Fener Rum Patrikhanesi karşı çıkıyor.

12 Haziran'da AB ile yaşanan Kıbrıs restleşmesinin ardından sonbaharda daha ağır bir kriz hazırlıkları Ankara, İlerleme Raporu'nda dile getirilmesi beklenen olumsuzlukları olabildiğince gidermek elini rahatlatmayı hedefliyor. AB'nin Ankara'dan beklentilerinden biri de Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılması. 1971 de Anayasa Mahkemesi'nin kararı uzerine kapatılan okulun açılmasını yıllardır kabul etmeyen hükümet, AB süreciyle birlikte başladığı formül arayışında Ermeni Patriği 2. Mesrob Mutafyan'ın önerisini benimsedi. Öneri, İstanbul'daki devlet üniversitelerinden birinde karşılaştırmalı teoloji (dinbilimi) kursusu açılmasına, kürsünün Ermeni, Musevi, Süryani Katolik, Protestan, Ortodoks, Rum ve Antakya Ortodoks birimlerinde, bu din ve mezhep gruplarının dil, din kulturü, tarih, doktrin ve benzeri derslerin verilmesini içeriyor.

Bu oneriye gore İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Karşılaştırmalı Teoloji Kürsüsü kurulacak ve din adamları burada yetişecek.

2. Mesrob YÖK'le de görüşmüş

Ermeni Patrikhanesi'nden isminin açıklanmasını istemeyen bir yetkili, Türkiye'deki Ermeni sayısının 70 bine yaklaştığına dikkat çekerken, 38 kilisede 25 civarında 'din adamının hizmet verdiğini söyledi. Ermeni din adamlarının bir kısmının yaşlı olduğunu ve cemaatin ihtiyacının had safhada olduğunu belirten yetkili şöyle konuştu: 'Bir devlet üniversitesinde din adamı ve öğretmen yetiştirmek için bir kürsü kurulmasını istedik. Bizim önerimiz Ermenilere yönelikti. Ama tabu ki Hıristiyan dını kursüsü kurulursa diğerleri de ifade edebilecektir.' 2. Mesrob'un bir süre once YÖK'teki yetkililerle gorüştüğü de ifade edildi.

Ankara, Ruhban Okulu baskısını, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı teoloji kürsüsü kurarak aşmak niyetinde. Ermeniler kendi önerileri kabul edildiği için mutlu. Rumlar ise özerklikte ısrarlı

Fener Rum Patrikhanesi ise, okulun özerk olmasını istiyor. Patrikhane avukatı Kezban Hatemi, okulun açılmasını isterken, Ermeniler ve diğer Hıristiyanlarla birlikte eğitim yapılmasına karşı olduklarını, "Sıcak bakmıyoruz. Bize uymaz" sozleriyle dile getirdi.

Hukumetten üst düzey bir yetkili ise Patrikhane'nin tepkisinin onemli olmadığını soylüyor: "Bu formül Rumları tatmin eder, etmez bizim için onemli değil. Bu hizmetten yararlanacak olan Türk vatandaşlarıdır. Bu kürsüden yetişecek olan papazlar, Hıristiyan vatandaşlarımıza hizmet edecekler."

Konunun gelecek ay Reform İzleme Grubu'nda (RİG) ele alınması, ardından YÖK'e iletilmesi bekleniyor. Aym yetkili, "Bundan sonrası YÖK'ün bileceği iş. YÖK'ün de karşı olmasını gerektirecek bir unsur gorulmuyor. Dolayısıyla kısa sürede engel aşılır" dedi. YÖK yetkilileri ise kendilerine resmi başvuru yapılmadığını belirterek değerlendirmede bulunmak istemedi.

2. Mesrob, 2. Karekin ve Bartholomeos (soldan sağa) sabah ayinine katıldı.

Radikal, 22 Haziran 2006.

Vakıf tasarısı AB aşkına raftan indi

YURDAGÜL ŞİMŞEK

ANKARA - Avrupa Birliği'nin (AB) istemina rağmen hükümetin TBMM kapanıncaya kadar çıkarılacak yasalar arasına almadığı vakıflar yasa tasarısı, Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) AB'yle ilgili kararlılığın vurgulandığı toplantısının ardından raftan indirildi. Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin, geçen perşembe yapılan MGK toplantısı biter bitmez TBMM Adalet Komisyonu'nu arayarak tasarıya hız verilmesini istedi.

AKP ile CHP'nin tatil öncesi çıkarılacak yasalar konusundaki prensip anlaşmasında vakıflar yasa tasarısı yer almamıştı. TBMM Adalet Komisyonu'nda oluşturulan alt komisyon hem Meclis çalışmalarının yoğunluğu hem de CHP'nin karşı çıkması nedeniyle tasarıyla ilgili çalışmalarını tamamlayamamış, bu nedenle tasarının görüşmeleri yeni yasama yılına bırakılmıştı. Ancak MGK'nin son toplantısında da AB'ye katılım sürecinin ulusal yararlar doğrultusunda kararlı bir şekilde yürütulmesiyle ilgili varılan görüş doğrultusunda tasarısı yeniden hükümetin öncelikleri arasına girdi. Şahin'in, Adalet Komisyonu'nu arayarak tasarının görüşmelerine hız verilmesini istediği belirtildi.

Milli Güvenlik Kurulu'nun AB kararlılığını vurguladığı toplantısından sonra Başbakan Yardımcısı Şahin, Adalet Komisyonu'nu telefonla arayarak vakıflar yasa tasarısının bir an önce ele alınmasını istedi

Alt komisyon salı günü toplanıyor

Bunun üzerine AKP Isparta Milletvekili Recep Özel başkanlığındaki alt komisyon, gelecek salı günü toplanma kararı aldı. Alt komisyonun çalışmalarını aynı gun tamamlaması, Adalet Komisyonu'nun da tasarıyı bu hafta ele alması bekleniyor. Meclis çalışmalarının gerekirse bir hafta uzatılarak tasarının 'temel yasa' kapsamında görüşülüp, İlerleme Raporu'nun yayımlanmasından önce yasalaştırılması planlanıyor. Dışişleri Bakanı Gül, konuyla ilgili Radikal'in soruları üzerine, hükumet olarak tasarının bir an önce yasalaşmasını istediklerini ancak Meclis adına bir şey söyleneyeceğini belirtti. Gül, "İlerleme raporundan önce çıkmasında büyük yarar görüyoruz. Muhalefetin de bu konuda anlayış göstereceğine inanıyorum" dedi.

Radikal, 25 Haziran 2006.

02.08.2005). Çünkü VGM de vatanı kurtarmak için cansiperane direnmeye devam edegeliyor!

Sonuç, 2 noktada özetlenebilir.

a) Bu gayrimüslim vakıfları emlakine el koyma işi, 1915'te başlayan gayrimüslimlerden Müslümanlara sermaye transferi projesinin son baklasıdır. Ama küreselleşme ve Strasbourg Mahkemesi dönemindeyiz; artık geçmiş ola. Bu hukuksuzlukta ne kadar direnirsen, Türkiye'yi o kadar perişan edersin.

b) Bu, AB karşısında yasak savma tasarısıdır. Bekleyin yasalaşsın. Önce yönetmelik, sonra genelge çıkartacaklar. Dön baba dönelim, 2002'ye gidelim. Vatan kurtaran milliyetçi aslanlar sayesinde Türkiye'nin ne hale düşeceğini birlikte seyredelim.

Ama umudu kaybetmeden. Bu iki konferans bundan iki yıl önce yapılamazdı. Şu anda bile, hiç olmazsa Çerkezleri duyan şöyle demiştir: "Hıh! Onlar da mı?!"

Yaa, onlar da. Hukuku guguk haline sokar, bir de herkesi "Türk" yapıp çıkarsan ne bekliyordun?

Agos, 7 Temmuz 2006

2011'de not: Bizdeki hukuki durumda hiçbir değişiklik yok. Ama AİHM cephesinde var. Devlet, gasp ettiği emlak için çatır çatır tazminat ödüyor, her açılan davada. Vergi mükelleflerinin cebinden tabii.

Devlet Denetleme Kurulu'nun "Bilinçaltı"sı

06.02.2006 tarihli Devlet Denetleme Kurulu'nun (DDK) raporu daha yeni, ancak Prof. Eser Karakaş yazınca (Pınar Altuğ kızımızın deyimiyle) "patladı": "Yabancı Gerçek ve Tüzel Kişiliklerin Türkiye Cumhuriyeti'nde Gayrimenkul Edinmeleri"ni incelerken, "Yabancı Tüzel Kişiliklerin Türkiye'de Taşınmaz Edinmeleri" bölümünü ikiye ayırıyor: "A) Yabancı Ticaret Şirketleri" ve "B) Yabancı Dernek ve Vakıflar ile Cemaat Vakıfları". Yani Müslüman olmayan vatandaşlarımız tarafından kurulmuş cemaat (gayrimüslim) vakıflarını "yabancı" hukuki statüsüne katmış (www.cankaya.gov.tr).

Vatan'da (12.08.2006) Şebnem Hoşgör'ün şu haberi çıktı: "*Vatan*'a konuşan bir DDK yetkilisi, 'Böyle algılanacağını düşünemedik. Şimdi özür dilemek dışında yapacak bir şey yok,' açıklamasını yaptı."

Daha sonraki raporlar için tavsiyeler...

Hatasını bilmek gibi erdem olamaz. Ama DDK yetkililerine bu ayıbı niye yaptıklarını dostça anlatmak zorundayım. Hem daha nice raporlar yazacaklardır hem de devlet bana bunun için maaş veriyor.

'Gayrimüslim yabancıdır' gafına DDK'dan özür

Cumhurbaşkanlığı'na bağlı Devlet Denetleme Kurulu (DDK) yabancılara toprak satışına ilişkin inceleme raporunda inanılmaz bir gafa imza attı

12.08.2006

Raporda, gayrimüslim T.C vatandaşlarına ait olan "Cemaat vakıflarına" ait taşınmazlar da "yabancılarca edinilen taşınmazlar" kapsamında ele alındı. Bu yolla Türkiye'de yaşayan gayrimüslim Türk vatandaşlarını "yabancı" statüsünde kabul eden DDK, büyük tepki çekti. Ermeni AGOS gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hırant Dink, Türk vatandaşlarına ait cemaat vakıflarının "yabancı" kategorisinde değerlendirilmesini "bölücülük" olarak nitelendirdi. Dink, "Azınlıkların sorunları çözülmüyor, çünkü devlet bu yurttaşlarını gerçek yurttaşlar olarak değerlendirmiyor" dedi.

Dink, Cumhurbaşkanı Sezer'e de kendisine bağlı DDK'nın hatasını düzeltmesini istedi. VATAN'a konuşan bir DDK yetkilisi, "Böyle algılanacağını düşünemedik. Şimdi özür dilemek dışında yapacak bir şey yok" açıklamasını yaptı.

Şebnem Hoşgör, *Vatan*, 12 Ağustos 2006.

1) Önce, çok üzülmeyin. Türkiye'de hukukun zirvesi olan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da aynı utanç verici şeyi yaptıydı. Bir gayrimüslim vakfı hakkında ezcümle şöyle demişti: "Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır (tarih 08.05.1974, sayı 1971/2-820 E. ve 1974/505 K.).

2) Sonra, rahat olun. Sizin kusurunuz yok. Sizler doğduğunuz andan itibaren bu hatayı yapmaya programlandınız. Genlerinizde var. Tabii olayın bütün ayıbı da burada ve onu da unutmayın.

3) Sadede gelelim. Bilmemek değil, öğrenmemek ayıpmış:

a) Bir insan vatandaşsa yabancı değildir, yabancıysa vatandaş değildir. Gayrimüslimler vatandaştır. Sizden benden tek farkları, Müslüman olmayışlarıdır. Laik cumhuriyette bu kusur değildir.

b) İki şeyi karıştırmışsınız: i) Lozan mektupları İngiltere, Fransa, İtalya ile Türkiye arasında verişilmiştir. Bu ülkelerin kurumlarma yani yabancılara ait din, öğretim, sağlık ve yardım kurumlarını kapsar. Örneğin Fransız okulu Saint Joseph böyle devam edebilmiştir ii) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gayrimüslimlerin bu tür kurumları ise Lozan Barış Antlaşması'nın 37 ila 44. maddeleri tarafından korunur.

Bu yapılan resmen büyük ayıptır

4) Sizi kurtaran hususa veya ayıbın niye çok büyük olduğuna gelince:

Size bunu yaptıran sistem, ta 1454'te kuruldu ve tortusu hiç tükenmedi: Millet Sistemi. Yani tebaayı/vatandaşları "Millet-i Hâkime" ve "Millet-i Mahkûme" diye ikiye ayıran sistem. Birincisi, hüküm veren yani birinci sınıf; ikincisi, hakkında hüküm verilen yani ikinci sınıf insan demek. Cumhuriyet dönemiyle aradaki tek fark ise şu:

Eğer Osmanlı döneminde yaşıyor olsaydık, Millet-i Hâkime=Müslümanlar olacaktı. Hiç olmazsa Kürtleri dışarıda bırakmayacaktı ve dolayısıyla olay "daha az tehlikeli" bir durum arz edecekti. (Tabii kesinlikle "daha az utanılır" olmayacaktı, o ayrı.)

Laik Cumhuriyet, aynı sistemi kopyaladı. Sadece sizlerin (üzülmeyin, herkesin) kafasında bu formülün sadece sağ tarafını daraltarak değiştirdi, hepsi bu. "Müslümanlar" yerine "LAHASÜMÜT"ü koydu: LAik, HAnefi, SÜnni, MÜslüman, Türk. Ve formül Cumhuriyet için daha tehlikeli hale geldi çünkü gayrimüslimlerin yanı sıra Kürtleri de dışladı.

Bebekliğinizden beri genlerinize bu LAHASÜMÜT zihniyeti aşılandı. Gerek halk nezdinde gerekse resmî doktrinde/uygulamada, bunlardan bir tek tanesinin bile eksik olması halinde "Türk" olunamayacağı damardan verildi. Siz de hiç kuşkulanmadan size öğretileni yaptınız.

Fazla sert geldiyse burada biraz durun, bir düşünün isterseniz bunları teker teker. Meşhur deyimle, "gerçek acıdır".

5) Sanırım şimdi anlamışsınızdır, Ekim 2004'teki Azınlık Raporu'nda niye üst kimlik olarak "Türk" yerine "Türkiyeli"yi önerdiğimizi. Sanırım şimdi anlamışsınızdır, Alpaslan Türkeş "Ne mozaiği ulan! Mermer, mermer!" derken ve Deniz Baykal (*Milliyet*, 14.08.2006) "Alt kimlik-üst kimlik tartışmalarını kulak ardı edin," derken ne yapıyorlardı.

NE MOZAİGİ ULAN

(...)

PKK açılımına karşı çıkan Türk milliyetçilerinin direncini kırmak için sık sık Alparslan Türkeş'e atıfta bulunan AKP'liler, Başbuğ'un, "Türkiye mozaiktir" diyenlere verdiği tarihi cevabı görmezden geliyor.

Başbakan Erdoğan'ın önceki gün, "Merhum Türkeş'in hoşgörülü, yapıcı, birleştirici tutumu, bugünkü mirasçılarından fersah fersah ileridedir" demesi, bu sözü yeniden gündeme taşıdı.

Oysa Türkeş, 'etnik ayrıştırma' projeleri gündeme geldiğinde tarihi uyarılar yapmıştı. Örneğin TÜSİAD'ın hazırladığı "Doğu Raporu" sonrası ortaya çıkan "Türkiye mozaiktir" söylemine karşı "Ne mozaiği ulan! Türkiye'de Türk yaşıyor.

Burası 1071'den beri Türk memleketidir. Sen önce Türk gerçeğini tanı. Kürtler bizim bin yıllık kardeşimizdir" şeklindeki tepkisi, tarihe geçmişti.

MHP'nin efsanevi lideri Alparslan Türkeş'in Türkiye'yi mozaik olarak göstermek isteyenlere verdiği tepki, tarihe geçti.

(...)

ülkümturan.com

Dönelim kürkçü dükkânına: Türk ve Türkiyeli meselesi

Çünkü "Türk" bir milletin adı falan değil. Bir etnik grubun adı. Daha da kötüsü, Müslüman etnik gruplardan başat olanının adı. Eğer milletin adı olsaydı, siz bütün doğallığınızla ve bilinçaltı olarak yazdığınız resmî raporda bazı vatandaşları "yabancı" olarak sınıflandırmazdınız.

Bu ülkedeki insanları parçalamak değil de birleştirmek istiyorsanız, dışlayıcı değil kapsayıcı bir üst-kimlik kullanmak zo-

rundasınız: Din soslu ırk yerine, Cumhuriyet toprakları içinde yaşayan herkesi kapsayan "Türkiyeli"yi.

Sayın DDK yetkilileri: Madem hatanızı kabul edecek kadar erdem sahibisiniz, raporunuzu hemen düzeltiniz, internette böyle durmasın, ayıptır. Bölücülüğü reddediniz. Tarihe geçiniz. Devleti ve laikliği kurtarınız. Yargıtay bile, ama hatasını kabul falan etmeden, 11.12.1975'te ayıbını düzeltir gibi yaptıydı...

Sayın Cumhurbaşkanım, DDK size bağlı. Siz ne yapmayı düşünüyorsunuz? Bunu böyle bırakamazsınız, değil mi?

Agos, 25 Ağustos 2006

Milli Güvenlik Kurulu'nun Yazısı Neyi, Kimden, Niçin Gizliyor?

Milli Güvenlik Kurulu (MGK), Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne (TKGM) bir gizli yazı gönderdi. Osmanlı tapu kayıtlarının Türkçeleştirilerek bilgisayar ortamına aktarılmasına karşı çıktı. (*Hürriyet*, 19.09.2006)

MGK Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Daire Başkanı Tuğgeneral Tayyar Elmas imzalı ve 26 Ağustos 2005 tarihli yazının temel öğeleri şöyle:

"Bu bilgiler etnik ve siyasi (asılsız soykırım vs.) istismara malzeme olabilir." Diasporanın pek bayıldığı bu münasebetsiz "soykırım" terimini bir kenara atalım çünkü bütün tartışmayı baştan önlüyor ama 1915 Ermeni Katliamı "asılsız" olduğuna göre niye çekiniyoruz?

"Ülkemizin içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında." Bu "koşullar" ne zaman bitecek de biz temel sorunlarımızı tartışabileceğiz? Sakın bu bir ebedi korkutma olmasın?

"(Bu bilgilerin) TKGM'de muhafaza edilmelerinin ve kullanılmasının ülke menfaatleri açısından sınırlı tutulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir." İyi de, hani biz bütün arşivleri açmıştık? Nasıl açmışsak, "aleni" tapu kayıtlarının 90 yıl öncesini bile gizli tutmak istiyoruz. Sakın "ülke menfaatleri" denilen şey, 90 yıl önceki yolsuzlukların üstüne bir "şal

TAPU ARŞİVLERİNİ 'SINIRLI' KULLANIN

Osmanlı tapu arşivlerinin bilgisayar ortamına alınıp devlet arşivlerine devri projesiyle ilgili fikri sorulan Milli Güvenlik Kurulu'ndan "Tapu Kadastro'da muhafaza edin ve kullanıma sınırlı açın" uyarısı geldi. Tuğgeneral Elmas imzalı yazıda "Buralardaki bilgiler asılsız soykırım ve Osmanlı Vakıfları mülkiyet iddiaları gibi konularda istismara yol açabilir" denildi.

Milli Güvenlik Kurulu, Osmanlı tapu arşivlerinin Türkçeleştirilerek, bilgisayar ortamına aktarılmasını sağlayacak Tapu Arşiv Otomasyonu Projesi'ne 'etnik ve siyasi istismara malzeme' olabileceği gerekçesiyle karşı çıktı. MGK, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 'gizli' yazıda bu bilgilerin 'sınırlı' kullanılmasını istedi.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Osmanlı tapu kayıtlarının Türkçeleştirilerek 'devlet arşivlerine' devredilmesiyle birlikte aleniyet kazanmasına yol açacak olan TARBİS projesiyle ilgili olarak çeşitli kuruluşlardan projeyle ilgili görüş sordu.

Tuğgeneral yanıtladı

Genel Müdür Yardımcısı Nihat Şahin bu çerçevede MGK'ya gönderdiği 17 Ağustos 2005 tarihli yazıda, Osmanlı dönemine ait, 'Tapu Tahrir Defterleri'nin' sayısallaştırılarak Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmesiyle ilgili değerlendirme istedi. MGK Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Daire Başkanı Tuğgeneral Tayyar Elmas, 26 Ağustos 2005'te 'gizli' ibareli yazıyla yanıt verdi. Tuğgeneral Elmas, şu görüşleri dile getirdi:

İstismar uyarısı

"Osmanlı Devleti dönemine ait sözkonusu defterlerin içerdiği bilgilerin etnik ve siyasi (asılsız soykırım, Osmanlı Vakıfları mülkiyet iddiaları ve benzeri) istismara malzeme olabileceği ve ülkemizin içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında, kısmen ya da tamamen çoğaltılarak dağıtılmamalarının, genel arşiv çalışması yapılan merkezlere devredilmemelerinin, dolayısıyla bulundukları Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nde muhafaza edilmelerinin ve kullanılmasının ülke menfaatleri açısından sınırlı tutulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir."

(...)

Nuray Babacan, *Hürriyet*, 19 Eylül 2006

örtme"nin "milli" ismi olmasın? 2006'da bir mafyacı mahkemede duruşmaya ay yıldızlı tişörtle çıkıyorsa acayip mi?

Mülklerin tarihinde ne var acaba?

Mülkiye'ye 1964'te başladım. Sınıfımızda, aileden çok zengin olduğu söylenen Adanalı bir arkadaş vardı. Adı, ideolojisi, bütün bunlar hep kırk bilmem kaç yıl geride kaldı; sonradan ahbap da olduk.

17 Eylül 2006 tarihli *Milliyet*'ten, onun zenginliğinin (Orhan Kemal'in kâtiplik yaptığı Milli Mensucat Fabrikası) "aileden" değil, gayrimüslim azınlıklardan geldiğini öğrendim. Tesis 1907'de "Simyonoğlu Fabrikası" adıyla Aristidi Kozma tarafından kurulmuş. Kendisinin "şehri terk etmek zorunda kalması" üzerine Hazine'ye geçerek "Milli Fabrika" adını almış. 1927'de bizim arkadaşın dedesi dahil dört milli müteşebbise satılmış. Biriken borçları nedeniyle 1978'de yeniden Hazine'ye geçmiş (aşina geldi mi?).

Bizim sınıf Mülkiye'ye 19 yaşında girdi. 11-12 yıllık bir Kemalist eğitimden geliyorduk. "Anti-emperyalizm" adına hemen "sosyalist" olduk. Bu karışım açısından bakınca, "milli burjuvazi" diye bir şey vardı ve iş sonunda gidip sosyalizme varacaktı.

Güzel de; hocalarımız bile bilmezken, o yaşta biz nerden bilecektik burjuvazinin kompradorunun/millisinin olmayacağını? Hangi dinden ve milletten olursa olsun tek kuralının "kârın maksimizasyonu" olduğunu? Bunun da duruma göre bazen "milli" bazen "enternasyonal" yöntemle sağlandığını? Bize "devletçilik" diye okutulan şeyin burjuvazi imali, daha doğrusu, gayrimüslim burjuvaziyi kırpıp kırpıp Müslüman burjuvazi üretmek olduğunu? Gayrimüslim vatandaşların mallarına el koyup Müslüman vatandaşlara aktarmaya "milli iktisat" dendiğini? Sanki Müslüman tüccar daha az vergi kaçırırmış gibi...

Dahası var. Beatles dinlerken biz nereden anlayacaktık bu yağmanın bir süreç olduğunu? 1915 Tehciri'nde Ermeni malları yerel eşraf tarafından yağmalanıp "milli sermaye" yapıldıktan sonra, 1923 Mübadelesi sonucu Rum mallarının da paylaşıldığını? Lozan'ın daha yapılır yapılmaz idari açıdan (madde 14), 1927'de de eğitim açısından (yasa no. 1151) İmroz ve Bozcaada'da fiilen yürürlükten kaldırıldığını ve ada Rumlarının göçe zorlandığını? 1932 kanununun (no. 2007) İstanbul Rumlarının bir kısmını işten attığını? 1934'te Musevilerin Trakya'dan ölüm tehdidiyle kovulduğunu? 1941'de gayrimüslimlerin Yirmi Kura askerlik macerasını?

Halının altına süpürdüklerimiz

1969'da asistan olmuşum, *SBF Dergisi*'ne 48 sayfalık baba bir makale yazmışım, 1942 Varlık Vergisini "bürokrasinin burjuvaziyi denetlemesi" diye yorumluyorum; buradan anlayın artık. 6-7 Eylül 1955 olaylarını on yaşında yaşamışım ve o gece korkudan yatağımı ıslatmışım, tam bir "pogrom" olduğunu Mülkiye talebesiyken bile öğretmemişler. 1964 Kararnamesi'yle Rum paralarına "vaziyet edildiğini" bilememişim. Elli yaşıma geldiğimde anca öğrenmişim 1936 Beyannamesi denilen rezalet uygulamayla bu memleketin farklı dinden vatandaşlarının mallarına 1971'den itibaren çatır çatır ve bilâbedel el konduğunu.

Görmemişim bu "milli"ciliğin Türkiye'nin sanayileşmesini en az 40 yıl ertelediğini. Sonra da, transfer edilecek gayrimüslim sermayesi tükenince, sıranın bu sefer gariban Müslümanlardan (halktan) alıp zengin Müslümanlara vermeye geldiğini (1982 Banker, 2001 Banka krizleri vs.)...

Neyi gizliyor MGK yazısı? 1915 Ermeni Katliamı'nın sonuçlarını, deniyor. Bu kadar basit olsaydı keşke. Tabii ki bu yazı hâlâ esas olarak 1915'i gizlemeye çalışıyor ama esas olarak "ilksel sermaye birikimi" sürecini gizliyor.

Kimden gizliyor? Türkiye insanından tabii. Çünkü yabancılar bütün bunları zaten ezbere biliyor.

Niçin gizliyor? Çünkü 1915'i öğrenince, tüm süreç çorap söküğü gibi meydana çıkacak. O halde, halının altına süpürmeye devam ediyor. Ama kardeşim, göz bu; budak deliği değil.

Agos, 22 Eylül 2006

ALTMIŞ DOKUZ

Fransa'daki yasanın geçmesini kesinlikle istiyorum. Nedenleri çok basit. Ama önce tahlilimizi yapalım. Hem Fransa (Avrupa) hem Türkiye açısından.

1) Avrupa'da "Yahudi soykırımı olmamıştır" diyenlere ceza istenmesinin sebebi, Nazi korkusunun bitmemiş olması. Oysa Ermeni kırımını tartışmayı engellemenin sebebi İttihatçılar'dan korku olamaz. Fransız Sosyalist Partisi, hazır seçimler de yaklaşmışken, Ermenileri kullanarak "öteki"yi, yani Türkleri AB'den kışkışlamak istiyor. Bunun ekonomik yönü de var (yabancı işçiler vs.) ama esas olay tamamen sosyo-psikolojik: Küreselleşmenin korkuttuğu ulusal kimlikler milliyetçiliğin çıkmaz sokağına doğru tabanları yağlıyor.

2) Türkiye'de "Ermeni kırımı/soykırımı olmuştur" diyenlere ceza istenmesinin sebebi çok çeşitli ve malum: İlkokuldan beri kör milliyetçi "eğitim"in 1915 gibi milli rezaletleri dikkatle saklamış olması ve bu yüzden bugüne kadar böyle bir şeyden herkesin tamamen bihaber olması. Birdenbire öğrenince de, "soykırım" terimi yüzünden Nazilerle aynı kaba konmaya duyulan haklı infial.

Fakat Türkiye'deki durum da Avrupa'dakinden farksız: Küreselleşmenin ödünü kopardığı ulusal kimlik, milliyetçiliğin

çıkmaz sokağına doğru tabanları yağlıyor. Onun içindir ki, "soykırımdır" diyeni cezalandıran bir yasanın olmadığı Türkiye'de bu "milli vazife" 301 gibi ırkçı bir maddeye düşüyor. Farkında mısınız ki, biz de Ermenileri kullanarak "öteki"yi, yani AB'nin getirmek istediği ifade özgürlüğünü kışkışlamak istiyoruz?

İkisi yarıştırıyor. Zavallılığa doğru.

Birbirini beslemenin çeşitleri

Buradan çıkan sonuç şu: İki iğrençlik birbirini artırıyor. Avrupa'daki Türkiye düşmanları ile Türkiye'deki AB (ifade özgürlüğü) düşmanları birbirlerinin ağzına memelerini verip emziriyorlar. Birbirlerini besliyorlar.

Sıcak kavramını bilmiyorsanız soğuğu da bilemezsiniz. Gece kavramı yoksa kafanızda, gündüz de olmaz. Buna siyaset biliminde dikotomi denir. Dikotominin iki tarafı birbirini kesinlikle dışlar gibi gözükür ama aslında birbirleri olmadan yaşayamazlar. Türkiye dikotomi kavramını daha öğrenmemiştir ama çok yaşamıştır. Çünkü "derin devlet" ile PKK da bugüne kadar birbirini emzirmiştir; hâlâ da ibadullah emziriyor.

Şimdi gelelim niye yasanın geçmesini istediğime. En azından 2 sebepten mutlaka geçmelidir:

1) Geçmelidir, çünkü Türkiye bu "Demokles Kılıcı"na fazla dayanamaz. Ertelenirse veya Senato'dan geçmesi zaman alırsa, ensemizde sallanıp duracaktır ve bin beter olacaktır. Çünkü o zaman sürekli bir Em Baba, Emelim, Emdirelim durumu meydana çıkacaktır. Türkiye'de bu Fransız aymazlığından yararlanıp ucuz kahraman olmak isteyen cin zekalı mı eksik? Tek kelime devletler hukuku okumadan "Boykot edelim," diyenler, lise tarih bilgisiyle "Cezayir Yasası" çıkarmaya kalkışanlar, 1969 tarihli Viyana Sözleşmesi'nin 60/5 maddesini hayatlarında işitmeden mütekabiliyet uygulamak için "Ermenistan vatandaşlarını sınırdışı edelim" buyuranlar, "Paris'e lobi yapmaya gidiyorum, hakkınızı helal edin" hoşlukları...

Kısacası, dikotominin iki bedbahtının arayıp da bulamadığı

Fransa'ya aydın çıkışı

Ermeni sorunuyla ilgili radikal tavırlarıyla bilinen 9 Türk aydını, Fransız parlamentosunda ele alınacak yasa teklifine, bugün Liberation gazetesinde yayımlanacak bir bildiriyle karşı çıkıyor

SABETAY VAROL Paris

Ermeni sorunuyla ilgili radikal tavırlarıyla bilinen ve bir bölümü 1915 olaylarını "soykırım" olarak nitelemekten çekinmeyen 9 Türk aydını, Fransız parlamentosunda 18 Mayıs'ta ele alınacak Ermeni yanlısı yasa teklifine bir bildiriyle karşı çıktı.

Fransa'daki sol eğilimli çevreler üzerinde büyük etkiye sahip Liberation gazetesi; Murat Belge, Halil Berktay, Elif Şafak, Hrant Dink, Muge Göçek, Ahmet İnsel, Etyen Mahçupyan, Baskın Oran ve Ragıp Zarakolu imzalı bildiriyi bugünkü sayısında ücretsiz yayımlayacak.

Kendisi de Ermeni soykırımını inkâr edenlere ceza öngören düzenlemeye karşı çıkan gazete, aynı sayfalarda, Fransız tarihçilerin cumartesi günü yayımladığı bildiride imzası bulunan Jean Pierre Azema'nın yazısına da yer verecek.

Murat Belge

Hrant Dink

Halil Berktay

"Ermeni kardeşlerimizin sancısı bizim de sancımızdır" denilen bildiride imzası bulunanların tümünün İstanbul'da düzenlenen Ermeni konferansına katıldıkları belirtiliyor.

Kamuoyu cahil bırakılıyor

Kamuoyunun 90 yıldır cehalet altında tutulduğunu kaydeden aydınlar, buna karşı çıkmayı görev bilenlerin vatan hainliğiyle suçlandığını, mahkemelerde süründürüldüğünü, iftiraya uğradığını dile getiriyor. Dokuz aydın, Fransa'daki son gelişmelerle ilgili şu değerlendirmelerde bulunuyor:

"Şu günlerde Fransız Ulusal Meclisi'nde ele alınacak Ermeni soykırımını inkârı cezalandırma amaçlı yasa teklifi gibi girişimler karşısında ciddi kaygılar besliyoruz. Amacı ne olursa olsun bu tür bir yasa, tarih konusundaki fikir alışverişine zarar verecektir. Türkiye'de ve her yerde bu sürece katkıda bulunmak isteyenlerin işleri daha da zorlaşacaktır. Böyle bir yasa Fransa'da serbest tartışmayı tıkayacağı gibi, Türkiye'de bu etki daha da güçlü hissedilecektir."

Bildiride, "Son yıllarda Türkiye'de devlet, inkarcı politikasını kendi sınırları dışına taşıyor, bu da Fransa'da olduğu gibi milliyetçi Ermenileri düşünce özgürlüğünü kısıtlayıcı yasalara destek vermeye teşvik ediyor" denilerek, bu karşılıklı inatlaşmanın giderek daha sert çekişmelere yol açtığı savunuluyor.

Milliyet, 10 Mayıs 2006.

durumlar. Fransa, meşhur fıkradaki gibi, ikinci postalı mutlaka ve mümkün olduğunca çabuk fırlatmalıdır.

Şerden hayır çıkabilir

2) Geçmelidir, çünkü Fransa'nın bir an önce Voltaire günlerine ("Dediklerinize hiç katılmıyorum ama söyleyebilmeniz için her şeyi yaparım") geri giderek özgürleşmesi ve bütün Avrupa'yı da Türkiye dahil selamete erdirmesi gerekir. Buna *back to future* denir. Geçmişe giderek geleceğe ulaşmak. Deveciyan, "Tarihçilere ceza vermeyebiliriz," diyor. Noterden tasdikli tarihçi cüzdanı mı isteyeceksin? Fotoğraf da yapıştıralım mı? Fransa bu kadar acınacak duruma düşmüştür. İçinde bulunduğu durum ancak böyle temizlenebilir. Bu yasa geçince Fransız ve AB entelektüelleri öyle bir patırtı kopartacaklardır ki, Fransa oluşmasında bunca yüzyıl en önemli rolü oynadığı AB değerlerine tıpış tıpış geri dönecektir.

Derhal dönmezse, gecikirse, Fransa amiyane tabirle ayvayı yemiştir. Çünkü yasa uygulamaya konulursa önce Hrant Dink gibilerini (ki Hrant herhalde yalnız gitmeyecektir oraya), arkasından da Strasbourg Mahkemesi'ni başına püsküllü bela ede-

cektir. Türkiye'de ifade özgürlüğü düşmanlarına hadlerini bildirmek için "soykırımdır" diyen insanlar, Paris'e gidip "Hayır efendim, soykırım değildir!" diyecekler, kendilerini mahkûm ettirecekler, Strasbourg Mahkemesi de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesine (ifade özgürlüğü) aykırı bu yasayı, yani Fransa'yı perişan edecektir.

Onları ve Avrupa'yı ve bizi ve dünyayı uyandırmak için böyle rezaletler şarttı. Bir fırsat yakaladık. Dibe vurmadan olmuyor. Baba diyalektik!

Şunu da şimdiden söyleyeyim ki, 1915'te yapılan mezalimin Türkiye'deki inkârcılarının "ifade özgürlüğü" adına Paris'e gidip kendini mahkûm ettirmeye kalkması zavallı bir "ortaoyunu" olur. Gülünç bile olmaz.

Agos, 13 Ekim 2006

2011'de not: "Fransa'daki yasa" deyip geçemeyiz. Herkesin hatırlaması mümkün değil. Bu işin hikâyesini özetleyeyim.

Bu tasarıların geçmişi 13 Temmuz 1990'da kabul edilen "Gayssot Kanunu"na kadar götürülebilir. Bu yasa her türlü ayrımcılığı yasaklıyor ve bu arada, Nürnberg'de "insanlığa karşı suç" kabul edilen Yahudi soykırımını inkâr etmeyi de ırkçılık ve nefret söylemi nedeniyle suç sayıyordu.

Bunun ardından ikinci adım, Parlamento'dan 29 Ocak 2001'de çıkartılan tek maddelik bir yasa oldu: "Fransa, 1915 Ermeni Soykırımını alenen tanır."

Üçüncü ve esas adım 12 Ekim 2006'da geldi. Fransız parlamentosunun Milli Meclis'i, "*1915 Ermeni soykırımının varlığına karşı çıkma*"nın (*contestation*) suç sayılarak 1 yıla kadar hapis ve 45.000 euroyla cezalandırılmasını öngören tasarıyı 19'a 106 kabul etti.

Bununla birlikte tasarı yasalaşamadı. Senato'ya götürülmesini engelleyen ciddi bir muhalefetle karşılaştı. Bu türden "*loi memorielles*"in (Toplumsal Bellek Yasaları) çıkması siyasetin tarihe müdahalesi ve ifade özgürlüğünün engellenmesi açısından tepki başlatmıştı. 13 Aralık 2005'te 19 tanınmış tarihçi

"Tarihe Özgürlük" başlığıyla bir bildiri yayımladılar ve "tarihi nitelemenin parlamentoya düşmediğini" belirttiler.

Diğer yandan, bu meyanda çıkarılan iki yasa da tepkiyi farklı açılardan katmerlendirmişti: 21 Mayıs 2001 tarihli "Taubira Yasası" köle ticaretini insanlık suçu olarak nitelendirip Fransa'nın bu konudaki sorumluluğunu vurguluyordu. 23 Şubat 2005 tarihli yasa ise "Fransız ulusu, eski Fransız kolonilerinde yapılanlara katkıda bulunanlara minnettarlığını dile getirir" ibaresini taşımakta ve lise öğretmenlerinin öğrencilere "sömürgeciliğin olumlu değerleri"ni öğretmeleri talimatını vermekteydi. Özellikle bu ikinci yasa bilhassa sol çevreler ve tarihçiler nezdinde büyük tepkiye yol açtı. Devletin tarihsel konulara etki yapamayacağı, hukukun tarihi dikte edemeyeceği ifade edildi. Sonunda Fransız Anayasa Konseyi (bir tür Anayasa Mahkemesi) bu "olumlu değerler" maddesini iptal edecektir.

Millet Meclisi'nin tepkisi

Bu tepkiler sonucu Fransız Parlamentosu'nda Millet Meclisi Başkanı Bernard Accoyer başkanlığında kurulan özel "Bilgilendirme Komisyonu"nun hazırladığı rapor Kasım 2008'de oybirliğiyle kabul edildi ve sonuçta Fransız Parlamentosu'nun tarihle ilgili bu türden yasalar çıkarmaması yönünde bir tavsiye kararı alınmış oldu. Ermeni yasası da Senato'ya gelemedi. Accoyer bu vesileyle, bu bellek yasalarının, "*jenosit ve insanlığa karşı suç gibi çağdaş hukuki kavramlara başvurarak, bir biçimde geçmiş acıları tanıma yoluyla adalet dağıtmak için tarihi anlatmayı hatta nitelemeyi*" amaçladığını söyledi. Accoyer, böyle bir yasanın çıkmasına karşı çeşitli uzmanlar tarafından ifade edilen sakıncaları şöyle sıraladı: 1) Anayasaya aykırılık. Çünkü Anayasa'nın 34. maddesi parlamentonun tarihsel bir olay üzerine kanaat belirtmesine izin vermiyordu 2) Fikir ve ifade özgürlüğünü ihlal 3) Öğretmen ve araştırmacıların özgürlüğünü ihlal 4) Tarih disiplininin temellerini tartışmaya açmak: Toplumsal Bellek Kanunları, geçmişi yargılamak nedeniyle, geçmişi anlamaya ve izaha çalışan tarih "bilimi"nden ayrılmaktaydı 5)

Fransız toplumunu kırılganlığa götürmek: "*Eğer ulusal geçmiş, ulusal tarihimizi suçlayan hukuki kavramlar kullanarak nitelenme yoluna gidilirse, Fransızların kendi ülkelerini algılamasında sorunlar doğabilir.*" 6) Parlamentonun "evrensel vicdan yargıcı" rolünü oynaması, diplomatik sorunlar çıkartabilir.

Senato'nun tepkisi

Son olarak, Ermeni soykırımını inkâr etmeyi cezalandırma tasarısı Fransız Senatosu'na 4 Mayıs 2011'de tekrar getirilmek istendi. Fakat Nisan 2011'de Senato'nun Yasalar Komisyonu, yine oybirliğiyle, tasarının Senato gündemine alınmamasını isteyen bir karar aldı. Özet olarak şunları söyledi:

1) Tasarı, yasamanın tarihsel araştırmaya müdahalesidir;

2) Diplomatik sorunlar doğuracaktır: Fransa-Türkiye ilişkilerini zora sokabilir, Türkiye'de bu tabuyu sorgulamayı zorlaştırabilir, Ermenistan-Türkiye yakınlaşmasını kesintiye uğratabilir, benzer trajedileri yaşamış ülkeler nezdinde Fransız diplomasisini zorda bırakabilir çünkü bu ülkeler benzer yollara başvurabilirler;

3) Tasarı, Anayasa'ya aykırılık tehlikeleri taşımaktadır: Bir kere, suç ve cezaların yasallığına ters düşme riski vardır. Bu tasarı, Gayssot Kanunu'nun aksine, somut ve kesin olaylara ve uluslararası sözleşmelere dayanmamaktadır. 1915 soykırımı BM Soykırım Sözleşmesi'nden öncedir ve yapanlar hakkında yargı kararı olmadığı için bir uluslararası metin tarafından onaylanmış net bir soykırım tanımlaması da yoktur. Bu durumda 1915 soykırımının varlığına karşı çıkma (*contestation*) kavramının kapsamı tartışmalı kalmaktadır. "İnkâr"dan daha geniş ve yoruma açık olan bu kavram, soykırımı illâki inkâr etmeden de, "tartışma" anlamına gelebilir. İkincisi, düşünce ve ifade özgürlüğüne ters düşme riski vardır. İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi'nin 11. maddesi ve AİHS'nin 10. maddesi tarafından korunan bu özgürlük tabii ki, nefret söylemine uygulanamaz. Ama burada amaç anıları korumak değildir; ayrımcılıkla, ırkçılıkla, yabancı düşmanlığıyla mücadeledir. Oysa şu anda Fransa'nın Ermeni

vatandaşlarını hedef alan antisemitizm benzeri bir söylem yoktur. Nitekim Ermenistan dahil, şu ana kadar Ermeni soykırımının varlığına karşı çıkmayı cezalandıran bir yasa çıkarmış hiçbir ülke bulunmamaktadır. (Perinçek'e İsviçre'de verilen ceza "ırk ayrımcılığı yapmak" gerekçesine dayanıyordu – B.O.)

Yukarıdaki argümanların içindeki en önemli husus, bu konuda hukuksal planda bir uluslararası metin veya adalet kararıyla net bir tanımlama bulunmayışı idi. Bu da, Ermeni lobisinin çeşitli ülke parlamentoları ve uluslararası kuruluşlar nezdindeki çabalarını izah etmekteydi.

Türkiye'den tepkiler

Ermeni yasa tasarısına Türkiye'den gelen tepkiler ise aynı derecede ilginç ve anlamlıydı. Kimi milletvekillerinin TBMM'ye "Cezayir Soykırım Günü" ilan etmek için verdikleri ve gündeme alınması reddedilen acayiplikler bir kenara bırakılacak olursa: Dokuz Türkiyeli, Nisan 2006'da *Libération* gazetesinde bir bildiri yayımlatarak Fransa'da ifade özgürlüğünün engellenmesine karşı çıktılar. Bu kişiler, Eylül 2005'teki Osmanlı Ermenileri Konferansı'nın tertipçilerinden ve Aralık 2008'deki Ermenilerden Özür Kampanyası'nı başlatacak olanlardan oluşuyordu. Eylül 2006'da Hrant Dink, Fransa'da ve Türkiye'de fikir özgürlüğüne karşı zihniyet ortaklığı bulunduğunu, yasa tasarısının kabul edilmesi halinde Fransa'ya giderek Türklerin soykırım yapmadığını içi yansa da söyleyeceğini açıkladı. Hrant bunları söylediği tarihte, aleyhine açılan üç davayla mücadele etmişti, bir davadan "Türklüğe hakaret" gerekçesiyle ertelenmiş 6 ay hapse çarptırılmıştı ve "soykırım" kelimesi yüzünden TCK'nın 301. maddesi uyarınca yargılanmaktaydı.

ÇILDIRIN

Çok yaşlı bir Nigâr halam vardı; Allah rahmet eylesin. Ölümüne çok yaklaşana kadar bizde, erkek kardeşinin evinde kaldı, şimdi anlatamam, belki başka bir zaman anlatırım, içimde ukde kalmış şeyler vardır. Burada diyeceğim o ki, bana çok güzel masallar anlatırdı, ben de ayağının dibine yere oturur ve şömine-deki harlamayı zor bastıran zayıf sesini, dört kulağımın yanında ağzımı da bir karış açarak dinlerdim. "Bin Mumlu Şamdan"ı hele, unutamam.

Çok ciddi ve aksi kadındı; babam tarafı hep öyle galiba. Yalnız bir seferinde, pek alanı olmayan bir konuya el attı: Fıkra anlattı. Bir ilkokula bir Amerikalı gelmiş ve çocuklara kucaklarını açmış: "Children!" Halamın anlattığına göre çocuklar da zıvanadan çıkıp çıldırmışlar...

Bugün iki taraf da çıldırma egzersizlerinde.

Çıldıran insanlar, kurumlar, devlet

St. Antony's College'daki odamdan interneti açtım, gazetelerden halkımızı okuyorum. Sivas'taki tarihî Kangal Ağası Konağı işletmecileri yukarıdan aşağıya "Damsızlar ve Fransızlar Giremez" pankartı sarkıtmışlar, resmi de var. Balıkesir Bakkallar ve Bayiler Odası üyeleri Fransa'yı Pinokyo karikatürleri çizerek eleştirmiş-

DAMSIZLAR VE FRANSIZLAR GİREMEZ!

Balıkesir Bakkallar ve Bayiler Odası üyeleri, 'Ermeni soykırımı'nı inkâr etmeyi suç sayan Fransız parlamentosunu Eyfel'li, Pinokyo'lu karikatürler çizerek eleştirdi.

Ateşli eylem

Edirneli kravat satıcısı Sebahattin Kara, protesto için Fransız marka kravatlarını Atatürk Anıtı'nın önünde yaktı.

Fransız güzele veto

Adıyaman'ın Kahta ilçesinde, 'Dünya Medeniyetler Güzellik Kraliçesi' yarışmasına Fransa alınmayacak. Türkiye temsilcisi Jülide Ersoy'la basın toplantısı düzenleyen organizatör Süha Özgermi 'Fransa'yı medeniyetler içerisinde görmüyor ve Fransa güzelini istemiyoruz' dedi.

Paralar iade

Konya'da bir dil kursu, Fransa Parlamentosu'nun 'Ermeni soykırımı'yla ilgili kararı nedeniyle Fransızca kursunu kaldırdı. Ön kayıt yaptıran 20 kişinin kayıtları iptal edilerek ücretleri iade edildi.

17 Ekim 2006, http://www.haber7.com/haber/20061017/Damsizlar-ve-Fransizlar-giremez.php

ler. Edirneli kravat satıcısı Sebahattin Kara, Fransız marka kravatlarını Atatürk Anıtı'nın önünde yakmış. Adıyaman'ın Kahta ilçesinde yapılan Dünya Medeniyetler Güzellik Kraliçesi yarışmasında meşhur İzmirli organizatör Süha Özgermi, "Fransa'yı medeniyetler içerisinde görmediği" için Fransız güzelinin katılmasını önlemiş. Konya'da bir dil kursu Fransızca kursunu kaldırmış ve ön kayıt yaptıran yirmi kişinin paralarını iade etmiş.

Sonra, devletimizi okuyorum. Yabancı dağcıların Ağrı Dağı'na tırmanabilmeleri için aralarında MİT'in de bulunduğu birçok kurumdan izin alma usulü getirilmiş çünkü son zamanlarda bazı Ermeni dağcılar yukarıda Ermenistan bayrağı açmışlar. YÖK Başkanı Prof. Erdoğan Teziç "commandeur" madalyasını iade etmiş.

Bir de, inşallah doğru değildir, tanıdığım iki emekli diplomat, milletvekilleri Yaşar Yakış ve Şükrü Elekdağ, İstanbul'a

gelip işportacılık yapan Ermenistanlıların "Ermenistan'ın canını sıkmak için" smırdışı edilmelerini, pardon, "kademeli" olarak geri gönderilmelerini istemişler. 1964'te "Kıbrıs meselesinde Yunanistan'ı sıkıştırmak için" sınırdışı ettiğimiz, sülaleden yüzlerce yıllık Dersaadetli ama Yunanistan uyruklu İstanbul Rumları gibi...

Bizdeki tasarılar

TBMM'de başka girişimler de olmuş. AKP'den çıkartılan bağımsız Mahmut Koçak, 8 Mayıs'ın Cezayir Soykırım Günü ilan edilmesini ve bunu reddedenlere 1-5 yıl hapis ve 100.000 YTL (sıfırları şaşırmış olabilir) istemiş. AKP'den seçilip DYP'ye, oradan da ANAP'a kaydolan, plaj fotoğraflarıyla kendisine şantaj yaptığı gerekçesiyle eski danışmanını savcılığa vermekle de gazetelere geçen Reyhan Balandı, 1-3 yılı yeterli görmüş. AKP'den seçilip ANAP'a kaydolanlardan İbrahim Özdoğan ise Cezayir'i bırakmış, "Ermeni soykırımı oldu" diyenlere yine 1-3 yıl talep etmiş. Fakat hükümet bunlara soğuk durmuş. Dışişleri de çok aktif biçimde devreye girip ne yapmakta olduklarını anlatmış olmalı ki, bu kıymetli yasa önerileri kulak ardı edilmiş.

Ama asıl ilginç olan, Adalet Komisyonu Başkanı ve bir zamanların başbakan adayı AKP'li Köksal Toptan'ın söyledikleri: "Zırt-pırt bildiri yayınlayan entelektüeller nerede? 301 için çağrıda bulunanlar şimdi nerede?" (*Radikal*, 12.10.2006)

Ya hu, ya hu'lar, bu zırt-pırtların en azılılarından dokuz tanesi daha Fransa'daki yasa Mayıs'ta duyulur duyulmaz *Radikal*'de ve *Liberation*'da protesto bildirisi yayımladı. Sayın başkan benim yurtdışından okuduğum kadar Türk gazetesi de okumuyor ki, bugünlerde bütün bu zırt-pırtların verdiği zehir zemberek demeçlerden haberi de yok. Dahası, sonuçta Ermeni milliyetçileriyle aynı kapta olduğunun da farkında değil. Anlatayım:

Daha önce de bahsettim, yüzlerce üyeli bir Ermeni-Türk eposta grubu var. Burada çok mantıklı Ermeniler olduğu gibi gözü kara milliyetçiler de bol. Aralarında Türkiyeliler var. Geçenlerde bunlardan bir hanım kız bu aynı "zırt-pırt"ları devlet-

le aynı şeyi söylemekle suçladı. Dayanamadım, onu muhatap almayıp listeye bir test sorusu yolladım. Aşağıdaki şıklardan birini işaretleyin, dedim:

1) *Elif Şafak, Murat Belge, Hrant Dink, Ragıp Zarakolu, Baskın Oran, Ahmet İnsel, Müge Göçek, Halil Berktay, Etyen Mahçupyan, II. Mesrob vs. gizli Türk milliyetçi casuslarıydı, şimdi gerçek yüzleri ortaya çıktı;*

2) *Türk devletince satın alındılar;*

3) *Her birinin başına birer kütük düştü böyle oldular;*

4) *Bazı kişilerin kendi inançlarından kuşku duymaya başlamalarının zamanı geldi geçiyor.*

Hanım kız pek sinirlendi. Listeye "To Baskın Oran" yazarak gönderdiği mesajda bendenizi "bir (veya iki) kadeh" attıktan sonra yazmakla suçladı. Ama o haliyle bile Köksal Toptan'dan çok daha saygıdeğerdi, çünkü hiç olmazsa neler yazdığımızı okumuş ve anlamış.

İki taraf da çıldırıyor. Çıldırın azizim. Hepiniz aynısınız. Çıldırınsınız. Çıldırın. Çünkü büyürseniz kötü hissedersiniz. Çıldırın kalın. Ama Nigâr halam kadar bile komik değilsiniz.

Agos, 20 Ekim 2006

Batı Trakya'da Yeni Yunan Rezaleti

1986 yılında Batı Trakya'daki Müslüman-Türk azınlık konusunda bir kitap yayımladım: *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*. Sonra '91'de güncelleştirdim ve genişlettim. O gün bu gün, Batı Trakya gelişmelerini yakından izlerim.

İnternetten *Elefterotipia* gazetesinin İngilizce baskısını okurken, "yeni haber" kısmında yine bir Batı Trakya olayı gördüm. Manşetinde "Camide Yunan Bayrağı Gerginliği" yazıyor. Bu seferki iyice rezalet. İnsan, Yunanlıların durup dururken oradaki Türklere yaptıklarını görünce, insanlığından utanıyor. Anlatayım:

Batı Trakya üç ilden oluşur. Selanik'e yakın olan en batıdaki ilde (merkezi İskeçe/Xhanti) ve ortadaki ilde (merkezi Gümülcine/Komotini) Müslüman Türkler çoktur. Ama Türkiye sınırına rastlayan doğudaki il Evros'ta Yunanlılar, zorunlu nüfus mübadelesinin başladığı 1923'ten itibaren Müslüman Türk bırakmamışlardır; baskı yaparak göç ettirmişlerdir.

Camideki olay

Tatsız olayımız burada geçiyor. Evros ili Dedeağaç/Aleksandrupoli kenti köylerinden Makri'de bir zamanlar Türklerin göç

yüzünden terk ettikleri, tarihî bir Hacı Recep Camisi var. Diğer iki ildeki soydaşlar, zaman zaman yaptıkları gibi, buraların harabe olmaması için bayramdan bayrama da olsa gidip namaz kılıyorlar.

Yine toplanıyorlar, Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif'in başkanlığında bir heyet oluşturuyorlar, gidiyorlar, yerel makamlardan da önceden izin almışlar, tam namaza duruyorlar, onlar namazdayken civarda oturan Yunanlılar toplanıp bağırmaya başlıyorlar: "Arka kapıdaki bayrağımız nerede? Neden direğe çekili değil? Kim indirdi bayrağımızı? Türkler bu memleketi parçalamak mı istiyor? Satmak mı istiyor? Müslümanlığı mı getirmek istiyor?"

Sanki Yunan kiliselerinin arka kapısında bir bayrak direği varmış da oraya Yunan bayrağı çekilmesi âdettenmiş gibi.

Tabii cemaat aceleyle selam verip namazı bozmak zorunda kalıyor. Çünkü ortalık fena karışmış, insanlar ürküyor, civardan duyan Yunanlı geliyor, duyan geliyor. Kalabalık çığ gibi artıyor. Tükürseler boğarlar.

O sırada, Gümülcine'den gelmiş cemaatten biri, soğukkanlılığını yitirmemiş olacak, öne çıkıyor ve sakin ama kararlı bir sesle şunları söylüyor: "Bayrak yerinden indirilmemiştir. Bayrak caminin ön kapısında göndere çekilmiş vaziyette dalgalanmaktadır."

Meğer bayrak direkteymiş

Tekrar ortalık karışıyor ve bir de bakılıyor ki, durum aynen söylendiği gibidir. Yunan bayrağı caminin ön kapısındaki direktedir. Ve öğreniliyor ki, arka kapıdaki bayrak en azından 5-6 yıl önce ön kapıya taşınmıştır...

Ortalık biraz sakinleşiyor ama durumu görüp anlayan sadece en öndeki Yunanlılardır. Arkadaki yüzlerce kişi hâlâ aynı şeyleri bağırmakta, yumruk sallamaktadır. Bağrışmaların yatışmaması üzerine polis ekipleri, toplanmış güruhun gösterdiği tepkiyi engellemek amacıyla, Gümülcine'den gelen cemaatin de isteğiyle, arka kapıdaki direğe de Yunan bayrağı çekiyorlar. Gü-

KİLİSEDE BAYRAK GERGİNLİĞİ

Kayseri'de bir grup vatandaş, Surp Kirkor Lusavoriç Ermeni kilisesi'ne ayin için gelen cemaat üyelerinin, kilisenin arka kapısındaki gönderden Türk bayrağını indirdiklerini iddia ettiler. İstanbul'dan tatil için Kapadokya bölgesine gelen bir grup Ermeni cemaati üyesi, İstanbul Yeşilköy kilisesi rahibi Antreas Hagopyan'ın yönetiminde, Kayseri'deki Surp Krikor Lusavoriç Ermeni kilisesi'nde ayin yaptı. Ayin devam ederken kilisenin çevresinde oturan bazı vatandaşlar, kilise arka kapısındaki gönderde bulunan Türk bayrağının, cemaat üyeleri tarafından indirildiğini iddia ettiler. Bu arada,kilisenin ön kapısındaki göndere daha önce çekilmiş olan Türk bayrağının yerinde durduğu görüldü. Yerel makamlardan alınan izinle gerçekleştirildiği bildirilen ayin için güvenlik önlemi alan polis ekipleri, vatandaşların gösterdiği tepkiyi azaltmak amacıyla, bazı cemaat üyelerinin de isteğiyle, arka kapıdaki göndere de Türk bayrağı çektirdi. Bayrağın göndere çekilmesinin ardından vatandaşlar kilise önünden ayrıldılar. Kilise yetkilileri, 5-6 yıldır arka kapıdaki gönder yerine ön kapıdaki göndere bayrak çekildiğini belirterek, bayrak indirme iddialarını yalanladılar.

Sabah, 25 Ekim 2006

ruhun öfkesi ancak böyle yatışıyor ve sonunda kalabalık caminin önünden ayrılıyor.

Gazete yazmıyor ama, eminim, bu nitelikte bir kalabalık ikinci bayrağın da çekildiğini görünce büyük tezahürat yapmış, elleri kabarana kadar alkışlamıştır da alkışlamıştır...

Yunanistan'ın ve Yunanlıların içine düştükleri hazin durumu bir düşününüz. Bendeniz, aile terbiyem nedeniyle şu kadarını söyleyerek geçiştiriyorum ki, kendi hesabıma insanlığımdan utandım. Umarım, aklı başında Yunanlılar da utanmışlardır.

Yazıklar olsun. Yazıklar olsun. Yazıklar olsun.

DÜZELTME: Bu yazıyı gazeteye gönderdikten sonra birtakım önemli yanlışlar yaptığımı son anda fark ettim. Yazı dizgiye girdiğinden düzeltmek de mümkün olmadı. Ancak sonuna bu notu ekletebiliyorum:

Aşağıda, parantez içindeki yanlış kelimeler yerine doğruları tırnak içinde yazılmıştır:

Elefterotipia gazetesi = *Sabah* gazetesi;

Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif = İstanbul Yeşilköy Kilisesi Rahibi Antreas Hagopyan;

Evros ili Dedeağaç/Aleksandrupoli köylerinden Makri'deki Hacı Recep Camisi = Kapadokya, Kayseri'deki Surp Kirkor Lusavoriç Ermeni Kilisesi;

Yunan bayrağı = Türk bayrağı.

Yazıyı, bunları dikkate alarak lütfen tekrar okuyunuz.

Düzeltir, özür dilerim.

Agos, 27 Ekim 2006

2011'de not: Bu yazının Kayseri'deki Ermeni Kilisesi'ne yapılan bir saldırıyla alay ettiğini birçok kişi anlamadı. Ne diyeyim, sağlık olsun. Gün gelir, anlayacakları düzeye ulaşırlar. Allah kerim.

Ne Yazı Yazarmışım Ya Hû!

Önceki yazım üzerine aldığım mektuplardan birkaçını aşağıya kopyalıyorum. Daha çok, meseleyi anlamış olanları veriyorum; onların da çoğu uyardıktan sonra uyandılar. Fazla naif olanları koymuyorum. '85'ten beri her hafta yazarım, hiç böylesi olmamıştı. Feyhan, "Yazma, yanlış anlaşılır" dedi, dinlemedim, yazdım. Karı lafı dinlemeyen beter olsun.

• "Boş simgelere odaklanmış aptallık ve kör milliyetçilik her halde bütün bu toprakların önemli ortak yanlarından biridir. Yani bu açıdan okudum son yazınızı... Demek ki hiç ama hiçbir şey anlamamıştım. Aslında bir şeyi yeni fark ettim: Ekinizi hiç okumamıştım. Yararlı olabilirdi. Artık bu yazıyı yazmanızın nedenini daha iyi kavrayabilirim."

• "Okuma alışkanlığı var mı ki sonuna kadar okuma alışkanlığı olsun? Asıl şimdi 'Türk bayrağıyla Yunan bayrağını bir tutarak Türk milletine 301 defa hakaret etti,' diye Kerinçsiz bir dava açarsa, kusura bakmayın ama kahkahalarla güleceğim. Gülme hakkım engellenemez."

• "İlk okuduğumda dipnotlarına dikkatle bakmadığım için *Elefterotipia*'da haberi gerçekten aradım. Bir yandan da geçen gün çıkan haberdeki unsurlara ne kadar da benziyor diye kendi kendime söyleniyordum."

• "Baskın Bey, hiç utanmadan söyleyeyim, ben de aldananların sırasındayım. Kabul ederim. Düşünüyorum da, günlük acele içinde geçen hayatımızda kim bilir nasıl böyle yanlış haberlere inanıp geçiyoruz? Teşekkür ederim. Bana iyi bir ders oldu."

• "O hadise gerçekten Dedeağaç'ta cereyan etmiş ve sen kinayeli teşbih yoluyla bizdeki mediocriteyi teşhir ediyorsan iyi. Yok, İbrahim Şerif hadisesi tamamen kurgu ve diğeri gerçek ise belden aşağı vuruyorsun derim."

• "Daha yazının en altında yer alan karşılaştırmalara gelmeden iki tarafın milliyetçileri ne kadar da birbirlerine benziyorlar diye düşünmeye başlamıştım. Aşağısındaki karşılaştırmaları okuyunca www.sabah.com.tr/2006/10/25/gnd118.html adresinden hemen haberi bulup bir daha okudum."

• "Bir daha okudum. Yazı=madde 38 / Düzeltme=madde 45. Anlamayanlar kimlermiş yahu? Neyi anlamamışlar?"

• "Birkaç sene önce Fransa'da bir derste sosyal ilişkilerde sembol konusunu işliyordum. Dedim ki, bakın mesela Müslüman ülkelerde saatin sağa mı sola mı takıldığının bile anlamı vardır. Biraz Türkiye'de sembollerden bahsettim, Mustafa Kemal dedim vs. Sınavda en az dört kâğıtta Atatürk saatlerin sağ kolda taşınmasını yasaklamıştır gibi bir örnek geldi. O gün bu gündür, kinaye yapmıyorum."

• "Evet, yazıyı bir kez daha okudum. Ve aynı şeyi düşünüyorum. Yani azınlık olmanın sanki yer farkı yok gibi. Ha Yunanistan'daki Türk azınlığı, ha Türkiye'deki Rum veya Ermeni azınlığı. Hepsi aynı baskı ve işkencenin altında."

• "Hayırdır? Başına tuğla mı düştü? Yoksa arabanın kaportasına mı çarptın? Yunan aleyhine yazı nasıl yazdın len? Darısı Ermenilere!!!"

• "Bu haftaki makaleniz mükemmeldi. 'Düzeltme' ise harika bir fikir. Anlamam biraz zaman aldı ama tesiri pek yaman oldu."

• "Yazıklar olsun insanlığımıza. Acaba ne zaman birbirimizin kıymetini anlayabileceğiz? Hepimiz de bir Allahın kuluyuz ama birbirimizi rahatsız etmekten, birbirimizi üzmekten, zarar vermekten başka bir şey düşünemiyoruz."

• "Müthiş bir yazıydı. Okuduktan sonra haberi buldum ve şoke oldum. Galiba okuyan herkesi de benim gibi ters köşeye yatırdınız. Türkiye'de olup bitenleri ve dünyayı anlamamıza yardımcı oluyorsunuz. Eski bir öğrenciniz olarak teşekkür ederim."

• "Daha önce denendiyse bile ben bu yöntemi bilmiyorum. İlginç. Ne tepki alacağını gerçekten merak ediyorum."

• "Yazını hemen Batı Trakyalı dostlara ilettim. Eminim yararlanacaklardır."

• "Sen bir âlemsin Baskın! Senin için bir ceza maddesi bulunmalı. Bu maddeyi Kerinçsiz'e yazdırmalı. Ama yurtsever bir vatandaş olarak benim bir taslak önerim var: 'Türk halkını ve onun bayrak, cami, din ve milliyet duygusu gibi kutsal ve yüce değerlerini kullanarak, bu duyguları ima yoluyla da olsa istihfaf edenler 18 ay, suç basın yoluyla yapıldığı takdirde 36 ay hapse mahkûm edilirler. Geçmiş yazılarındaki gizli amaçlarına bakılarak suçlunun iflah olmaz bir kişi olduğuna kanaat getirilirse, hapisten çıktıktan sonra, ıslah-ı nefs ettiğine kanaat getirilene kadar yazı yayınlaması ve dostlarına e-posta yollaması yasaklanır.'"

İnsanların bu yazıyı algılamakta zorlanmaları üzerine bir test yapalım. Şu şıklardan birini işaretleyiniz: a) Bu olayı Türkiye'ye yakıştıramadılar b) Kimse yazıları sonuna kadar okumuyor, hele dipnot okuma alışkanlığı sıfır c) *Sabah*'taki haberi görmemişler d) Olayın ayrıntılı anlatılması etkiledi f) Türkiye ile Yunanistan'ın bu işlerde burun farkı yaptığı kanısındalar g) Hepsi.

Agos, 3 Kasım 2006

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Son Kararı Üzerine "İlginç" Yorumlar

1970'lerin başından bu yana ülkemizi içte ve dışta rüsva eden 1936 Beyannamesi rezilliği şükür sona erdi.

Yalnız bu güzel haberin nedeni hazin: Biz kendimiz sona erdiremedik, AİHM sona erdirdi. Fakat hüzün burada kalmıyor. Haber üzerine basında çok ibret verici şeyler yazıldı ve söylendi. Bunların adlarını vermeyeceğim. Çünkü derdim polemik yapmak değil, ideolojik yaklaşımın nasıl olayları çarpıttığını ve gözleri bağladığını göstermek.

Bir mahkeme kararından çıkarılabilecek çarpık yorumlar

Bunların söylediklerini 3 noktada özetlemek mümkün:

1) "Bir bakıma iyi oldu. Şimdi bunu Balkanlar'da kullanır, biz de Osmanlı vakıf malları için AİHM'ye gideriz."

Kendi ülkesinin böyle bir hukuksuzluktan kurtulduğuna sevinmiyor da, başka ülkelerde yapılan (veya yapıldığını varsaydığı) hukuksuzlukları AİHM'ye götürebileceğine seviniyor. Tam bir "Dışarıdaki soydaşım ve dindaşım, içerideki vatandaşımdan ve adaletimden önce gelir" biçimindeki Türk-İslâm Sentezi felsefesinin mümtaz bir örneği.

VAKIF YASASINA AİHM VETOSU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı'nın açtığı davayı sonuçlandırdı ve dava konusu olan taşınmazın üç ay içinde iadesine karar verdi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Türkiye'de büyük tartışma yaratan azınlık vakıflarına ait taşınmaz mallarla ilgili ilk kararını açıkladı. Mahkeme, Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı tarafından açılan davada "***Türkiye'nin mülkiyetin korunması hakkını ihlal ettiğine***" karar verdi.

Türkiye, davaya konu olan iki mülkün tapusunu üç ay içinde davacı vakıf adına kaydetmezse, mahkeme masrafları da dahil olmak üzere toplam ***910 bin euro*** ödeyecek. Benzer durumdaki vakıf malları açısından örnek oluşturması nedeniyle karar büyük önem taşıyor.

(...)

Güven Özalp, *Radikal*, 11.01.2007

Balkanlar'da bu vakıflarımıza hangi koşul ve kurallar dahilinde el konduğunu bilmeden (Bakan Mehmet Ali Şahin, bu konuyu şimdi araştırmaya başladıklarını söyledi, *Milliyet*, 11.01.2007) kamuoyunu böyle bir umuda kaptırıyor. Ondan sonra, bu davaları açıp da kaybedersek, "Haçlı Zihniyeti!" yorumlarını seyrediniz.

Ayrıca bu sonuca varmak için söyledikleri yanlış. İddia ettiklerinin aksine, AİHM, "*Vakıf senetlerinin yargı kararıyla bile iptal edilemeyeceği*"ni falan söylemiyor. "*Vakıfların herhangi bir tarihte tapu kaydıyla sahip olduğu taşınmazların, devletlerin veya mahkemelerin kararıyla başkalarına devredilemez*" olduğunu da söylemiyor. Aksi halde vakıf malları yasal olarak ve kamu yararı gerekçesiyle kamulaştırılamazdı. Nitekim bizzat bu davada tazminata sebep olan Protokol no. 1 md. 1 buna izin veriyor.

Deve demiş: Nerem doğru?

2) "Biz mülkiyeti ihlalden (Protokol 1, madde 1) mahkûm edildik. AİHM bizi ayrımcılıktan (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 14) mahkûm etmeyi reddetti. Bu durumda Lozan hukuken daha da güçlenmiştir."

Tamamen yanlış. Çünkü AİHM, "Türkiye ayrımcılık yapmamıştır" demedi. Şöyle dedi: "*Protokol 1, madde 1 konusunda*

söyledikleri açısından, Mahkeme bu konuya [ayrımcılığa] *girmeyi gerekli görmemiştir.*"

Çünkü AİHM'nin içtihadı böyle. Eğer somut bir maddeden ihlal bulursa, soyut bir madde olan madde 14'e ("*Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma... hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır*") girmiyor. Ayrımcılığı doğrudan yasaklayan Kasım 2000 tarihli bir Protokol 12 var ama Türkiye bunu imzalamadı (Yrd. Doç. Dr. Kerem Altıparmak'a teşekkür ederim). Aslında AİHM'nin bu tavrı hukuken acayip. Ayrımcılık daha başka nasıl olur? Anlaşıldığı kadarıyla AİHM siyasi bir tavır alıyor ve hem soyut hem sert bir hüküm olan madde 14'i uygulamaya cesaret edemiyor.

Kaldı ki, bütün bunları başımıza çıkartan 1936 Beyannamesi bizzat Lozan'ın, açın bakın, 40. ve 42/3. maddelerinin açık ihlali.

3) "AİHM masa başında, keyfî, hiçbir ölçüye dayanmayan kararlar veriyor. Haksız ticarî kazanç kapısı haline gelirse saygınlığını yitirir."

Bunun söyleyenin gerekçesi şöyle: "*AİHM, Beyoğlu'nda Rumların* [Fener Rum Erkek Lisesi Vakfının-FRELV] *505 metrekarelik taşınmazına 910.000 euro tazminat hükmetti. Oysa yine Yedikule Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi Vakfı'nın yine Beyoğlu'ndaki 86 metrekarelik taşınmazı için tam 2.200.000 euro değer biçiyor.*" Hani, "hangi bir yerini düzelteyim" dedikleri cinsten.

Bir kere, Ermenilerin taşınmazı 86 metrekare değil. Eskiden İGS'nin bulunduğu, 86 metrekareye oturan koskoca bina, İstiklal Caddesi üzerinde ve tam hisse. Rumlarınki ise Beyoğlu'nda bir çıkmaz sokakta ve üç ortaklı; sonuç olarak hükmedilen tazminat da FRELV'nin 32'de 12 hissesine (*Milliyet*, 10.01.2007).

İkincisi, bu miktarlar keyfî falan değil: Ermenilerin taşınmazı için Hazine dava açıyor. Daha dava devam ederken satılığa çıkartıyor ve 4 trilyon 160 milyar liraya ihale ediyor. İşte, 2.200.000 euroya emsal olan miktar bu. Ben bunu çok yazdım, herkes de yazdı ve Maliye Bakanı satışı iptal zorunda kaldı. Şu anda bu dava karar bekliyor, çünkü Türkiye uzlaşma talep etti-

ği halde işi uzattı. Rumların taşınmazında ise miktar bağımsız bir ekspertiz şirketi tarafından saptandı. Hatta AİHM kararma göre (*requête* no. 34478/97), Rumlar mahkemeye üç tane ekspertiz raporu sunmuşlar, AİHM bunu seçmiş.

Karardan memnun olmayanlar da var

Bunlara ilaveten, bir de bizzat Rum cemaatinin içinden bir zat çıktı: Balıklı Rum Hastanesi Vakfı Başkanı Dimitri Karayani. "AİHM'ye başvurmayı vatana ihanet olarak görüyorum," deyince *Hürriyet* (13.01.2007) hemen manşeti attı: "Dimitri Duruşu".

"Burası Türk vakfıdır," da diyen Karayani'nin, 06.07.1971'de Yargıtay bizzat kendi vakfı için "Türk olmayanlar" terimini kullandığı zaman ne yapmış olduğunu şimdi hatırlamıyorum. Ama FRELV'nin avukatı Gülten Altan'ın şu sözlerinin sonucu herhalde ilginç olacak: "16 Ocak Salı 17'ye kadar 'vatana ihanet' sözlerine açıklık getirmez veya tekzip etmezse, suç duyurusunda bulunacağım. Bir kişiyi veya kurumu vatana ihanetle suçlamak başlı başına suçtur." (*Hürriyet*, 14.01.2007).

Agos, 5 Ocak 2007

Bu Kadarı da Yapılmaz Be Hrant!

Sanırım 1993, fakültedeyim, telefon. Sekreter işaret etti, aldım: "Benim adım Fırat Dink. Bu haftaki yazınızda biz Ermenilere yapılan haksızlıklardan bahsettiniz. Bizi çok mutlu ettiniz, Allah razı olsun sizden," dedi ve ağlamaya başladı. Ben çok kötü oldum. Dünya başımda döndü. Ağlamaktan ne söylediğimi hatırlamıyorum.

Hrant'la böyle tanıştık. Sonra bir İstanbul'a gittiğimizde evinde yemeğe çağırdı. Tam bir Halil İbrahim sofrasıydı. Rakel'e "ellerine sağlık" diye diye bir haller olduyduk.

Gerçek adını değil nüfustaki mecburi adını veren ses sonra *Agos*'u kurmaya girişti. Beni de istedi. Fakat haftalık dergim o sıralarda her yazımı itirazsız basıyor. "Bu durumda bırakırsam ayıp olur. Ama söz, ilk sayına özel bir yazı vereceğim," dedim.

O dergi bir süre sonra bir yazımı koymayı reddetti. İşareti vermişti. Bir İstanbul gidişinde yemekte Hrant'a dedim ki: "Hâlâ *Agos*'a istiyor musun beni?" "Üçüncü sayfanın sağını kapatmıştım, senin için tutuyordum," dedi ve ekledi: "Ama çok para veremem." Birinci cümlesine çok sevinmiş, ikinci cümlesine çok şaşırmıştım çünkü yazı için telif de vereceğini söylüyordu. Bugüne kadar hiç aksamayan yazılarıma 10 Mart 2000'de böyle başladım.

Michigan seyahatimiz

1969'da Ankara'da siyah Citroen'ini satın aldığım Artin Usta'yı saymazsak, Hrant benim ilk tanıştığım Ermeni oldu.

Mart 2002. Feyhan, Hrant, ben Michigan'a Ermeni konferansına gidiyoruz. Sen kalk, fitilli kadife takımlarını çek, bir gün önce gel havaalanına. Hayatında ilk defa alabildiği pasaportu kapıdaki görevliye uzat, "Tamam geçin," denince de "Yok, ben yarın gideceğim de, bir pürüz var mı diye geldim," de. Tabii gidene kadar dalga geçtik ama o kaşındı: Yemek servisi başlayınca bir de kulağıma eğilip "Ne kadar isterler yemek için?" diye ayrıca malzeme vermeseydi.

İndik, arıyorlar. Biz geçtik, Hrant'a pabuçlarını çıkartıyorlar. Arkasından, kemer falan. "Tabii ulan, sende suçlu tipi var!" diyorum, "Bana bunu Ermeniyim diye yapıyorlar" deyip üzerime geliyor.

Üniversitenin oteline indik, herkes yerleşiyor. "Telefon et hemen aşağı gelelim," diyoruz. Bekle babam bekle. Sonunda kapı kırılır gibi vuruluyor. Hrant, yanına da Cengiz Çandar haytasını almış, kapıya dayanmış: "Neler yapıyordunuz lan içerde ikiniz?" Pabuç bıraksan ömür boyu ezer bu tipler. "Size ne lan, belediye nikâhlı karım!" diye saldırıyorum. (Sonradan anlaşılıyor; meğer jak girişi telefon yerine bilgisayara takılı kalmış, ondan çalmazmış.)

Bir hafta kadar önce, Rakel'e yazdığı aşk şiirlerini okumuş. "Sen ise bana hiç aşk mektubu yazmadın," demiş. Rakel de demiş ki, "Ben sana her şeyimi vermişim, ne aşk mektubuymuş ayrıca?" Bilse ki, sonunda mecburen bir tane yazacak ve tam yüz bin kişinin önünde minibüsün üstüne çıkıp okuyacak o mektubu...

Belediye nikâhı deyince; biri 9 öteki 14 yaşındayken, devletimizin sonradan başka gayrimüslim vakıf malları arasında el koyacağı yetimhanede tanışıyorlar. 19 Nisan 1976'da, biri 17 diğeri 22 yaşındayken evleniyorlar. Hatta arkadaşları dalga geçiyor "23 Nisan'da çocuklar evlendi," diye. Çünkü 23 Nisan 1977'de Rakel bir de kilise nikâhı yaptırtmayı başarıyor. Ben

bunları öğrenince duramıyorum, "Sen bir de sübyancı imişsin be," diyorum. "Tir git lan. Feyhan, ne diyor yine bu!" diyor. Şerrimden her zamanki gibi Feyhan'a sığınıyor. Feyhan da en meraklı olduğu rolü, Mayrik (anne) rolünü memnuniyetle benimsiyor. "Feyhancıım, canıım! Bu hıyar bizi kıskanıyor!" deyince koşuveriyor sarılmaya ama neticede o koca kollar Feyhan'ı sarıyor, kaybediyor. Ben de, "Bir de ırz düşmanlığı cabası!" diyorum.

Bodrum maceramız

Geçen kış Etyenlerle bizi ziyarete geldiler Bodrum'a. Serap, Rakel, Feyhan deniz kıyısında geziyorlar, bunlar bütün gün evde benim tepemde. Her gün 16.30'a kadar at yarışı oynuyorlar. TJK TV pürdikkat izleniyor, *Lider Form* bülteni didik didik ediliyor, saatlerce oturup "falanca at geçen hafta ishaldi acaba düzeldi mi" gibi konular tartışılıyor, sonra İstanbul'a telefon edilip yazdırılıyor.

Diyorum ki, "Millet de sizi adamdan sayıp ciddi dinli din-

Hrant'la Bodrum'da.

liyor, takdir ediyor, kızıyor. Bilse kumarbaz olduğunuzu tefe kor." Bunu derken bir de farkına varıyorum ki, bunlar açıkoturumların yanı sıra gerçek hayatta da eküri! Bunu söyleyince, Etyen diyor ki: "Ama kurdele onda!" Meğer bir at sahibinin birçok atından bir tanesine kurdele takarlarmış takım kaptanı gibi. Etyen zavallı, ne bilsin, tam bir yıl sonra ben bir 19 Ocak akşamı telefon edeceğim, "Kurdele artık sende Etyen," diyeceğim...

Kilise sahnesi

Bitmek bilmez bir insan koridoru. İki yanda, sıra sıra, simsiyah giyinmiş kravatlı gençler. Heykeller gibi. Kafamı kaldırıp bakamıyorum.

Perde perde, sanki duracağı yer belli olmazmış gibi yükseldikçe yükselen bir orgun eşlik ettiği muazzam koroya, insanın tüylerini diken diken eden çan sesleri karışıverdi...

Yahu Hrant, ne zalim adammışsın sen yahu. "Ben cinayetten bir gün önce bir rüya gördüm. Rüyamda siz geceleyin ellerinizle toprağı kazıyordunuz. 'Hocam, merhaba, hayırdır, ne yapıyorsunuz?' diye sordum, siz de bana 'Mezar kazıyorum evladım,' dediniz. Ben şoke oldum ve 'Aman hocam ne mezarı, iyi misiniz, sağlığınız yerinde mi? Durun, daha çok erken, nereye?' diyorum, siz de bana "Merak etme çocuğum, kendime değil başkasına kazıyorum,' cevabını veriyorsunuz. Aynı gün saat 15.00'te Hrant Dink öldürüldü." Yeni mezun öğrencim Pırıl'ın bu rüyası da dururken, sırf bana eşek şakası yapacağım diye kalk, bir zavallının enseden sıktığı üç kurşundan yararlanıp senden 9 yaş büyük adama senin cenazeni kaldırma cezası ver. Seninle birkaç kere dalga geçti diye bu yapılır mı be? Bu kadarı da yakışır mı be kardeşim?

Agos, 26 Ocak 2007

Batı Trakya'daki Cenazede 100.000 Kişi: "Hepimiz Türküz!"

Edebiyat kurallarına fevkalade aykırı ama, en baştan rica ediyorum, lütfen bu yazıyı sonuna kadar okuyunuz. Çünkü burası Türkiye.

Flaş! Flaş! Müslüman-Türk azınlığın yaşadığı Batı Trakya'da, *Batı Trakya'nın Gücü* gazetesinin kurucusu ve genel yayın yönetmeni İsmail İsmail arkasından ensesine 3 el ateş edilmek suretiyle gazetesi önünde güpegündüz öldürüldü. Adının Yorgo Hırbopulos olduğu bildirilen 17 yaşındaki genç ve kimi arkadaşları olaydan sonra tutuklandı. İsmail İsmail'e uzun zamandır yoğun tehditler geldiği ama ihbarları Emniyet'in ciddiye almadığı anlaşıldı.

İsmail İsmail'in gazete önünden kaldırılan cenazesinde hiç beklenmeyen bir gelişme oldu. Atina ve Selanik'ten Gümülcine'ye akın eden 100.000 kadar Yunanistanlı Ortodoks, aynen 1998 Marmara depreminde olduğu gibi, ellerinde "Hepimiz Türküz!" pankartlarıyla, cenaze namazının kılındığı camiye kadar 8 km. yürüdüler. Kimileri "Hepimiz İsmail İsmailiz!" pankartları taşıyordu.

Cenazeden önce İsmail İsmail'in tabutunun Yunan bayrağına sarılması önerildi. Kortejde ne Yunan bayrağı ne de Türk bayrağı taşındı.

Olayın arkasında kimlerin ve hangi kurumların olduğu tartı-

şılırken, sanığın elindeki tabancayı atmadığı, buna karşılık iki SIM kartını güvenlik mensuplarının ancak dört gün sonra bulabileceği biçimde gizlemeyi başardığı öğrenildi. Cinayetin kaç kişilik ekip tarafından işlendiğinin ise henüz anlaşılamadığı, yetkililerin bilgi kirliliğinden yakındığı bildirildi.

Bir de resim çektirdiler

Cenazedeki sloganların çarpıcı etkisi devam eder ve bütün dünyada konuşulurken, Yorgo Hırbopulos'un Yunan bayrağının ve Venizelos'un bir özdeyişinin önünde, Yunan bayrağı açtırılarak çekilmiş videosu ortaya çıktı. Videoyu polisin mi yoksa jandarmanın mı çektiği tartışma konusu oldu.

İnternette, en hafifi, "Sesini kesmeyenin cezası böyle kesilir. Müslümanlar Yunanistan'ı ya sever ya terk eder!" biçimindeki mesajlar görülürken, bu sitelere hiç müdahale edilmediği öğrenildi. Fakat son futbol maçında "Hepimiz Yorgoyuz!" ve "Hepimiz Yunanız!" pankartları açan üç kişiye "1 yıl stada alınmama" cezası verildiği bildirildi. "Hepimiz Arkadan Vuran Katiliz" anlamına gelen bu pankartlar medyada çok ilgi çekti.

İsmail İsmail'in kanı kurumadan, ülkenin en büyük gazete-

si *To Vima*'nın başyazarı Kostas Zamparadis, İsmail İsmail'in görevini devralan Türk gazetecinin "Yunanlı hiç değişmeyecek mi?" mealindeki yazısına, hayalî bir konuşma kurgulayarak şiddetle yüklendi. Aynı şeyi ülkenin ikinci büyük gazetesi *Elefterotipia*'nın kıdemli yazarlarından Vasil Tombuloglou, Yunan bağımsızlık savaşı kahramanlarından Kapodistrias'ın bir öyküsünü anlatmak suretiyle yaptı. Yeni genel yayın müdürünün de, üstelik meslektaşları tarafından böylece hedef gösterilmesi şaşkınlıkla karşılandı.

Soydaşlarımıza Yunan baskısı

İsmail İsmail'in 1996'dan beri *Batı Trakya'nın Gücü*'nde işlediği temalar medyada şöyle özetlendi:

Cemaatimiz Yunanistan devletinin sürekli baskısı altında yaşıyor. İnsan haklarımız ihlal ediliyor. Memur yapılmıyoruz. Askerde çavuş çıkarılıyoruz.

Yunanistan Yargıtayı vakıflarımıza "Yunan olmayan" dediğinden beri bu kurumlarımızın mallarına resmen el konmakta. Cumhurbaşkanlığına bağlı Yunanistan Denetleme Kurulu, raporunda, vakıflarımızı "Yabancı Tüzel Kişiler" kategorisinde sınıflandırdı. Nihayet çıkabilen ve sorunlarımızın yarısına bile çözüm getirmeyen Vakıflar Yasası, Cumhurbaşkanı tarafından "bu vakıflar fazla ekonomik ve siyasal güç kazanıyor; Yunanistan'ın ulusal çıkarlarına aykırıdır" gerekçesiyle veto edildi. Cumhurbaşkanı, bu vetosunu, 1967 Askerî Cuntası zamanında çıkarılan anayasanın başlangıç bölümüne dayandırdı.

Yunanistan Danıştayı bize "Yabancı Uyruklu Yunan Vatandaşı" diyen mahkeme kararını oybirliğiyle onayladı.

İlahiyat okulumuz kapatıldı, artık din adamımız yetişemiyor. Cemaatimizin en yoğun yaşadığı ve müftülüğümüzün de bulunduğu Çukur Kahve Mahallesi'nde mensuplarımızın ev satın almaları "Vatikan kuracaklar" diye resmî soruşturmaya uğratılıyor.

Bir ara, çocuklarımız zorunlu Ortodoks din derslerine sokuldu.

Sabotajları Engelleme Yönetmeliği'nde bizler aynen "Ülkedeki Yerli Yabancılar (Yunan Vatandaşı)" biçiminde potansiyel sabotajcı ilan edildik.

Yunanistan'daki Ortodoks Vlah ve Makedon azınlıkları aşağılamak için kimi bakanlar "Türk Dölü" diyerek hakaret ediyor.

Fakat biz bütün bu insan hakları ihlallerini ülkemiz Yunanistan içinde çözmek istiyoruz. Yabancılara şikâyet etmiyoruz. Vicdan sahibi Yunanistanlılarla el ele çözeceğiz.

Sevgili okurlarım. Şaka, şaka. Yine geçen seferki gibi kalkıp da ciddi sanmayın. Bunlar Batı Trakya'da geçmedi. Başka bir ülkede geçti. O ülkedeki "milliyetçiler" veya "ulusalcılar", ülkelerindeki azınlıkların neler çektiklerini başka türlü anlamazlar diye böyle kurguladım. Şakaydı efendim. Kusura bakmayın; böyle ortamda şaka da ancak böyle oluyor.

Agos, 9 Şubat 2007

YARGITAY'IN BİR KARARI ÜZERİNE: FENER RUM ORTODOKS PATRİKHANESİ VE EKÜMENİKLİK

13.06.2007 tarihinde Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Fatih 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 20.12.2004'te verdiği bir kararı (Esas no. 2003/380; Karar no. 2004/1142; Cumhuriyet Savcılığı Esas no. 2003/2561) onayladı (Esas no. 2005/10694, Karar no. 2007/5603, Tebliğname no. 4/2005-80106). Olay kısaca şudur:

Bulgar cemaati ruhanîsi (papazı) Konstantin Kostoff ve yine Bulgar cemaatinden Bujidar Çipof'a göre, İstanbul Ekümenik Patrikhanesi (bundan sonra "Patrikhane" olarak kısaltılacaktır), Bulgar Kilisesi üzerinde ruhanî üstünlüğü olduğu gerekçesiyle baskı yapmaktadır. Sonuçta Patrikhane, Ortodoks ilahiyatı gereği İstanbul Ekümenik Patriği'nin (bundan sonra "Patrik" olarak kısaltılacaktır) adını ayinlerde anması gerekirken, bunu yapmayı durdurduğu gerekçesiyle Kostoff'un ruhanîlik niteliğini kaldırmış, durumu Bulgar Ortodoks Kilisesi Yönetim Kurulu'na bildirmiş, Kurul da Kostoff'un işine son vermiştir.

"Dinlerden birine ait ibadet ve ayinden başkalarını men etmek" nedeniyle açılan dava sonucunda davalı Patrik ve metropolitler beraat etmiş, bunun üzerine savcı ile Kostoff ve Çipof adlı müdahiller temyize gitmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi,

Yargıtay 4. Ceza Dairesi (bundan sonra Yargıtay olarak kısaltılacaktır) temyizi reddetmiş, beraatı onaylamıştır.

Haliç'teki Bulgar Kilisesi: Demir Kilise.

Bununla birlikte, bu onay sırasında Yargıtay davanın konusu olmadığı halde "ekümeniklik" kavramına girmiş ve bu konuda çok sayıda yanlış mütalaada bulunmuştur. Konumuz açısından, Yargıtay'ın bu kararı, davayı sonuçlandıran bölüm hariç, temel olarak iki başlık altında incelenebilir: Davanın özeti bölümü, Patrikhane'nin ekümenikliğini tartışan ve reddeden bölüm.

Davanın özeti bölümü

1) Dava, bir kamu davası olarak Savcılık tarafından açılmıştır. Burada kamu davasına yer yoktur.

Yargıtay kararı şöyle demektedir: "(...) Konstantin Kostoff'un 'ruhanilik sıfatının kaldırılmasına karar alarak' adı geçenin din özgürlüğünü ihlal ettikleri iddiasıyla kamu davası açılmış bulunmaktadır."

a) İlkeye göre, bir atamayı hangi makam yaparsa görevden alma yetkisi de ona aittir. Kostoff'a ruhanilik sıfatını veren Patrikhane'dir, kaldıranın da o olması doğaldır.

Adı geçene ruhanilik sıfatını vermek veya bu sıfatı kaldırmak laik Türkiye Cumhuriyeti'ni ilgilendiren bir husus olmaktan uzaktır. Burada söz konusu olan Diyanet İşleri Başkanlığı de-

Patrik'in amblemi.

gildir; hakları uluslararası bir belge olan 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'yla (bundan sonra Lozan olarak kısaltılacaktır) korunmakta olan gayrimüslim vatandaşların bir din kurumudur.

Dahası, Cumhuriyet Savcılığı'nın böyle bir yetkisi de yoktur. "Genel kamu düzeni ve genel ahlâk"a aykırı ve yasaları ihlal eden bir durum olmadıkça, gayrimüslim bir ruhanînin kilisede görev yapması veya yapmaması için getirilen öneri hakkında Türkiye Cumhuriyeti'ni temsilen Cumhuriyet Savcılarının "kamu hukuku" adına dava açmaları bir yetki aşımıdır.

b) Kaldı ki, Patrikhane ile Bulgar Kilisesi arasında 1945 yılında yapılan anlaşma bu yetkiyi Patrikhane'ye vermektedir.[1]

Bu yetki ve hiyerarşi, tarihsel sürekliliğin bir parçasıdır. Ortodoks Bulgarlar, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Millet Sistemi gereği "Rum Milleti"ne dahil oldukları için, bu Sistem'in kurulduğu 1454 yılından sonra Patrikhane'ye bağlı olmuşlardır. 1839 Tanzimat Fermanı "Osmanlı tebaası" kavramını getirerek Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki herkesi hukuken eşitleyince Millet Sistemi en azından teorik olarak son bulmuş ve Balkanlarda Bulgar milliyetçiliğinin yükselmesine paralel olarak, İstanbul'daki Ortodoks Bulgarlar Patrikhane'den bağımsız kiliselerini "Eksarhlık" adı altında 1870'de İstanbul'da kurmuşlardır. Patrikhane'nin "ayrılıkçı" olarak dışladığı bu kurum, Osmanlı'nın ciddi bir yenilgiye uğradığı Balkan Savaşları'ndan sonra 1913'te Sofya'ya taşınmıştır.

1945'te uluslararası koşulların da zorlamasıyla Bulgar Eksarhı İstanbul'a gelmiş, Patrik'ten özür dilemiş ve iki Kilise kendi aralarında 19 Şubat 1945 tarihli bir anlaşma/protokol imza-

1 Bkz. Elçin Macar, "İstanbul Rumları", *Toplumsal Tarih*, Eylül 2003, sayı 117, s. 94-97.

lamışlardır. Anlaşmanın e maddesine göre, Bulgar Kilisesi'nde görev alacak ruhanîler (başpapaz, papazlar ve diakonlar) tayin ve terfi için Patrikhane'ye bildirilecek, kendilerinin gerekli şartları haiz olduklarının anlaşılması üzerine Patrikhane'nin izin ve tasvibiyle göreve başlayabileceklerdir. Bu tarihten itibaren İstanbul Bulgar cemaatinin vaftiz, düğün, ölüm kâğıtları Patrikhane tarafından onaylanıp verilmiş, din adamları da Patrikhane'nin onay ve takdisi sonucu görevlendirilmiştir.[2]

c) Böyle bir anlaşma olmasaydı dahi, Ortodoksluk kuralları-na göre, Bulgar Kilisesi'nin kabulü durumunda Patrikhane'nin ekümeniklik yetkisi vardır. Bu konuya ilerde ayrıntısıyla dönülecektir.

d) Bu olayda, olsa olsa, müşteki ve müdahil Kostoff'un çalışma özgürlüğünün ihlalinden bahsedilebilirdi. Ama yukarıda belirtilen nedenlerle ondan bile bahsedilemez. Kostoff'un işine son veren Patrikhane değil, kendisinin işvereni olan Bulgar Kilisesi Vakfı Yönetim Kurulu'dur. Eğer bu Yönetim Kurulu, Patrikhane'nin ruhanî konularda ve ruhanîler (Ortodoks din adamları) üzerinde yetki sahibi olduğunu kabul etmeseydi adı geçenin işine son vermezdi. Çünkü Türkiye'de Fener'in, Bulgar Kilisesi üzerinde ruhanî konular ve gelenekler dışında hiçbir yaptırım olanağı bulunmamaktadır.

e) Burada savcılık, adeta Türkiye'de herkesin din özgürlüğü icabı papaz olma hakkı bulunduğunu ve bunun kendi cemaatine karşı bile korunduğunu varsayıyor gibi davranmıştır. Kilise Vakfı Yönetim Kurulu, Türkiye'deki Bulgar Ortodoks cemaatinin iradesini bu konuda seslendirebilecek tek kurum olduğundan, ortada herhangi bir hak çatışması yoktur. Dava açılacaksa, bu Yönetim Kurulu'na karşı ve İş Mahkemesi'nde açılmalıydı.

f) Dahası, savcılık bu davayı açmakla Türkiye'deki Bulgar Ortodoks cemaatinin inanç özgürlüğünü ihlal etmiş ve Bulgar Kilisesi Vakfı Yönetim Kurulu'nun yetkisine müdahalede bulunmuştur.

---

2 Aslı Yunanca olan anlaşmanın TC Beyoğlu 1. Noteri'nde 23.09.1990 tarihinde 15226 numarayla onaylanmış Türkçeye çevirisi.

2) Yargıtay kararı, Patrikhane'nin Bulgar Kilisesi üzerinde yetkisi olmadığını söylemektedir ki, bu yanlıştır.

Karar şöyle demektedir: "Dosya içeriğinden, [sanıkların] diğer bir Ortodoks azınlık olan Bulgar kökenli Türk vatandaşlarının dinî ayin ve işlerini yürütmekte oldukları Bulgar Kilisesi üzerinde dinî ve hukuki açıdan hiçbir yetkileri bulunmadığı halde (...)".

a) Patrikhane'ye bağlı davalı ruhanîlerin Bulgar Kilisesi üzerinde "hukuki" açıdan bir yetkisinin Türkiye Cumhuriyeti yasaları açısından bulunup bulunmaması diye bir husus eşyanın tabiatına aykırıdır. Türkiye laik bir ülkedir; yasaları, uhrevî değil dünyevi ilişkileri düzenler. Aksi halde, inanç ve vicdan özgürlüğünden bahsetmek de mümkün olamaz ve bu, aşağıda belirtilecek nedenlerle Türkiye'nin gayrimüslim vatandaşları açısından özellikle böyledir. Nitekim Yargıtay kararı eğer adı geçen ruhanînin görevine son vermeyi uygun görmüş olan Bulgar Kilisesi Vakfı Yönetim Kurulu'nun kararını yanlış bulmuş olsaydı, bu karar da Türkiye'deki Bulgar Ortodokslarının inanç özgürlüğünü ihlal anlamına gelecekti.

Kaldı ki:

i) Türkiye'de "azınlık" sayılan tek unsur olan gayrimüslimlerin[3] hakları Türk yasalarında değil, Lozan'ın III. Kesimi'nde düzenlenmiştir ve bu uluslararası belgenin gayrimüslim hakları konusunda Türkiye Cumhuriyeti'ne getirdiği yükümlülükler arasında "(...) giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü (...) dinsel (...) kurumlar (...) kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip ol"mak (md. 40) ve "(...) söz konusu azınlıkların (...) din kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler" sağlamak da (md. 42/3) bulunmaktadır.

ii) Türkiye'nin kurucu antlaşması Lozan, aynen bir yasa gi-

3 Bu noktada, Türkiye'de işin uzmanları tarafından bile yanlış bilinen bir hususa değinerek düzeltmek gerekir: Lozan'ın Kesim III'ünde azınlıklara verilen haklar herhangi bir azınlığa (Rum, Ermeni vs.) ismen ve tahdidi olarak getirilmemiştir; yalnızca "gayrimüslimler" terimi kullanılarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bütün gayrimüslimlere getirilmiştir.

bi geçerlidir çünkü 340 sayılı yasayla iç mevzuata aktarılmıştır (*Düstur*, III. Tertip, c. 5, s. 5).

Dahası, Lozan yasalarımızın da üstündedir. Çünkü Anayasamızın "(...) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır" hükmünü getiren 90/5 maddesi gereği, temel hak ve özgürlüklerin başlıca kategorilerinden biri olan insan ve azınlık haklarını düzenleyen Lozan Kesim III, kendisiyle çatışabilecek iç mevzuat hükümlerinin üstünde bulunmaktadır.

b) Bu bağlamda, Patrikhane'nin Bulgar Kilisesi üzerinde "dinî" bir yetkisinin bulunup bulunmadığı, Türkiye'de laik kamu hukukunu ve dolayısıyla yargıyı ilgilendirecek bir husus değildir. Çünkü bu mesele genel olarak alındığında doğrudan doğruya ve yalnızca Ortodoks ilahiyatına (teolojisine) girer ve özel olarak alındığında da Türkiye'deki Ortodoks cemaatinin ruhanî alanına ilişkindir; dünyevilikle ve dolayısıyla laik yasalarla ve makamlarla ilişkisi yoktur.

Laik Türkiye Cumhuriyeti'nin Ortodoks ilahiyatına ve Ortodokslar arası din tartışmalarına karışmak gibi bir yetkisi veya yükümlülüğü bulunmamaktadır ve eşyanın tabiatı icabı olamaz da. Böyle bir müdahale, daha önce de belirtildiği gibi, ancak bu ilahiyatın âdet, hüküm ve uygulamalarının Türkiye'de laik yasaları ihlal etmesi ve kamu düzeni ile genel ahlâkı bozması durumlarında söz konusu olabilecektir. Söz konusu olayda böyle durumlar yoktur. Kaldı ki, Fatih 3. Asliye Ceza Mahkemesi 2004'te verdiği kararda, "İki kilise arasında yapılan anlaşmalar, Türk hukuk sistemine aykırı olmamak ve din özgürlüğünü engellememek şartıyla uygulanabilir" denmektedir.

Diğer yandan, Patrikhane'nin Bulgar Kilisesi üzerinde "dinî" yetkisi en azından 451 Kalkedon Konsili'nden bu yana vardır (bkz. aşağıda dipnot 15).

Fener'in ekümenikliğini tartışan ve reddeden bölüm

Yargıtay kararı, davanın özetinden sonra, Patrikhane'nin ekümenik olmadığı üzerine tartışmaya girişmiştir. Yargıtay kararının bu bölümün davayla bir ilgisi bulunmamaktadır. Davanın konusu, Bulgar ruhanîsi ile Patrikhane ruhanîleri arasındaki bir ruhanî yetki anlaşmazlığıdır. Karar'ın bu bölümün, gereksiz olmasının yanı sıra, herhangi bir laik kişi veya kurum için herhangi bir bağlayıcılığı da bulunmamaktadır.

1) Yargıtay kararı, Patrikhane'nin Türkiye'de bir azınlık kilisesinden ibaret olduğunu söylemektedir. Karar şöyle demektedir: "Antlaşmanın sonuç metninde ve konvansiyonun eklerinde Fener Rum Patrikhanesi ismen dahi zikredilmeyip, sadece bir azınlığın kilisesi olarak belirtilmiştir. Bu nedenle statü olarak bir azınlık kilisesidir."

Bu alıntının birinci cümlesinin içeriği yanlıştır ve dahası hüküm kendi içinde de çelişkilidir. Lozan'ın hiçbir yerinde Patrikhane'nin adının geçmediği ne kadar doğru ise, Patrikhane'nin bir "azınlık kilisesi" olarak anılmadığı da tabii ki o kadar doğrudur çünkü adı geçmeyen kurumun nitelenmesi de mümkün olamaz. Alıntının ikinci ve son cümlesinde belirtilen hüküm ise, birincideki yanlışın ve kendi içindeki çelişkili durumun kaçınılmaz sonucu olmakla malul bir beyandır. Dahası, Türk hukuk sisteminde "azınlık kilisesi" diye bir kavram yoktur; aksi halde "mefhum-ı muhalif" icabı "çoğunluk kilisesi" diye bir kavram da olurdu.

Yargıtay kararının, bu yanlışı, http://avrupa.marmara.edu/trweb/eci/mjes_pdef internet adresinden indirdiği "Lozan Antlaşması ve Azınlık Hukuku Çerçevesinde Fener-Rum Patrikhanesinin Hukuki Konumu" adlı makaleden (Sibel Özel, *Avrupa Araştırmaları Dergisi*, c. 14, no. 1, 2006, s. 49) alarak, aynen tekrarladığı anlaşılmaktadır.

Bu tekrarlama sırasında, belirtilen makalenin Lozan Kesim III'ün 35.-45. maddelerini kapsadığı biçiminde yaptığı yanlış da (doğrusu: 37.-45.'tir) aynen alınmıştır. Bu internetten indiriş

tarihinin kararın yazılış tarihiyle aynı gün (13.06.2007) olduğu görülmektedir. Ayrıca makaledeki bu maddi yanlışın Karar'da aynen tekrarı, karar yazarının en azından bu maddelerle doğrudan bir ünsiyetinin bulunmayabileceğini akla getirmektedir.

Alıntı, kesintisiz olarak şöyle devam etmektedir: "Antlaşma metninde Patrikhane'nin hukuki durumu ile ilgili hiçbir hükme yer verilmediğinden durumun Lozan müzakerelerinin görüşme kayıtlarının esas alınması suretiyle tamamen Türk iç hukukuna göre belirlenmesi gerekmektedir."

a) Patrikhane'nin hukuki durumunun Lozan'da ele alınmaması temel iki nedenden kaynaklanmaktadır. Bir kere, Lozan görüşmelerinde Patrikhane'nin uluslararası hukuki durumu (ekümenikliği) hiç tartışılmamıştır. Tek tartışılan husus Patrikhane'nin İstanbul'da kalıp kalmayacağı ve kalacaksa hangi koşullarla kalacağı hususudur. Müttefikler Patrikhane'den söz ederken hep "Ekümenik Patrikhane/Patrik" terimini kullanmışlar, TBMM Hükümeti temsilcileri de bu terime hiçbir oturumda karşı çıkmamışlar ve bunu hiçbir oturumda mesele yapmamışlardır. Bunun yanı sıra TBMM Hükümeti Heyeti, bir gün öncesinin tutanaklarını (protokollerini) ertesi gün okuyup imzalarken, bizzat kendi ifadelerinde "Ekümenik/Evrensel Patriklik" olarak yazılmış yerlere itiraz etmemiştir ve tutanakları öyle imzalayarak kesinleştirmiştir.[4]

İkincisi, bizatihi Patrikhane konusunun kendisi Lozan Konferansı'na bağımsız olarak hiç gelmemiştir. Yapılması öngörülen Türk-Rum nüfus mübadelesi görüşmeleri sırasında bir pazarlık unsuru biçiminde dolaylı olarak ve hiç beklenmedik bi-

4 Örneğin Azınlıklar Alt Komisyonu Başkanı Montagna'nın tutanaklardaki ifadesi: "Türk Temsilci Heyeti görüşünden vazgeçmemiş ve Halife'nin dünya işlerine ilişkin yetkilerine son veren Türk Hükümetinin, Evrensel Patrikliği İstanbul'dan uzaklaştırmaya kesin olarak karar verdiğini söylemiştir", *Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar, Belgeler*, çev. Seha L. Meray, Birinci Takım, c. I, Kitap I, 3. baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001, s. 341-342.

Bir diğer örnek Rıza Nur'un tutanaklardaki ifadesinden verilebilir: "Bu tasarıdaki birinci paragrafın metinde kalmasını istemekle, Yunan Temsilci Heyeti, Temsilci Heyetlerinin metinden çıkartılmasında görüş birliğine varmış oldukları, Evrensel Patrikliğin ayrıcalıklarını, dolaylı bir yoldan metinde tutmaya çalışmaktadır", *Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar-Belgeler*, çev. Seha Meray, c. I, Kitap II, s. 241.

Fener Rum Patrikhanesi'nin helikopterden çekilmiş bir fotoğrafı. (Kaynak: Akyllas Millas, *Konstantinoupolis, Sur İçindeki Ortodoksluk*, Cilt I, Atina, Militos Yayınları, t.y., s. 71, Yunanca eser).

çimde gelmiştir.[5] Şöyle ki: Azınlıklar Alt Komisyonu'nda azınlıklar ve dolayısıyla Patrikhane konusundaki bütün görüşmelerde TBMM Hükümeti'ni temsil eden Dr. Rıza Nur Bey (bundan sonra Rıza Nur) bu konuyu bu amaçla ve kimseye önceden haber vermeden ortaya attığını söylemektedir:

"Gerek ekalliyetler işinde, gerek ahali mübadelesinde mühim ve hayati noktalar var, muallâkta kaldı. Aylardan beri askıntıda duruyor. Bir türlü bizim arzumuzu kabul ettiremiyorum. Düşündüm, bir pazarlık payı lazım. Frenklerin zihniyetini okşamalı yani onlara bir yem göstermeli. O da pek kıymetli bir şey de olmalı ki ağızlarının suyu aksın, bunları yola getirebilsin. Bu da Patrik'i ve Patrikhaneyi İstanbul'dan kovmak.

5 "Beklenmedik" sıfatının nedeni, Rıza Nur'un bu konuyu hiç kimseye söylemeden ortaya attığını söyleyen aşağıdaki ifadelerinin dışında, TBMM Hükümeti tarafından Lozan'a gitmek üzere görevlendirilen heyete hareket öncesi verildiği bilinen üç sayfa halinde on dört maddelik talimatta Patrikhane konusunun hiç bulunmadığı gerçeğidir. (Bkz. (der.) Bilal Şimşir, *Lozan telgrafları I, (1922-1923)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990, s. xiv).

Kovmaktan feragat edince bu müspet veriş değil, menfi veriş olur. Tam münasip. Bütün Hıristiyanlık âlemini çalkalayacak bir şey. Sonra bunu almak için istediğim o muallâktaki şeyleri derhal verirler (...). Patrikhane'nin tardı bize hükümetçe verilen talimatnamede yok. Akla gelmiş şey değil. Başka çarem de yok ama. Bu noktayı ben dallanmasın diye bizimkiler ve hiç kimseye söylemiyorum. Bir gün Ya Allah! deyip Patrikhane'nin İstanbul'dan tardını celsede resmen teklif ettim. (...) Tam manasıyla kıyamet koptu". [6]

Rıza Nur'a göre saf olabilmesi için Türkiye'de Türklerden başka unsur ve özellikle de gayrimüslim bırakılmaması gerekmektedir. Bunu sağlamanın yöntemi de, mübadele dışı olarak kalmasına izin verilecek gayrimüslimlerin vergi vererek askerlik yükümlülüğünden kurtulmalarını reddetmektir. Rıza Nur'a göre, kalacak olanları bu suretle "otuz yılda safra döker gibi dökmek" mümkündür çünkü bu azınlıklardan "gençler askerlik çağı gelince Yunanistan'a kaçacaklar"dır. Rıza Nur, sonra da istediği ödünleri alınca bu talepten vazgeçtiğini anlatmaktadır: "Bu hesabı yapıyorum. Bu sebeple bu nokta üzerinde tutundum durdum. Asla sarsılmadım. Beni yerimden sökemediler ve nihayet muvaffak oldum. Hakikaten sulhten sonraki beş yıllık pratik, askerlik çağına gelen Rum, Ermeni ve Yahudilerin ekseriyetle kaçtıklarını gösterdi. Bir asker kaçağı da tabii ceza korkusuyla bir daha dönemiyor. Bin şükür... Bu muvaffakiyetimden pek memnunum (...) Sonra tarddan vazgeçtiğim vakit Frenkler de hatta bizimkiler de şaştılar."[7]

Diğer yandan baş delege İsmet Paşa zorunlu nüfus mübadelesine İstanbul Rumlarını da katmak istemekte, bu olmadığı takdirde bunların sayısını mümkün olduğu kadar azaltma hedefi gütmektedir.[8] Bu hedef, İstanbul Rumları kalacaksa Patrikhane gider, Patrikhane kalacaksa İstanbul Rumları gider, biçiminde

6 Dr. Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, c. III, İstanbul, Altındağ Yayınevi, 1967, s. 1075-1076.

7 Dr. Rıza Nur, *a.g.e.*, s. 1049-1050 ve 1076.

8 Bu amaçla Ankara Heyeti'nin İstanbul Rum azınlığı açısından ileri sürdüğü "kural dışı durumlar ve koşullar" için bkz. *Lozan Barış Konferansı*, *a.g.e.*, c. I Kitap I, s. 337.

özetlenebilecek[9] bir taktikle gerçekleştirilmek istenmiştir. Yalnız müttefik heyetlerinin değil, bir bütün olarak Batı dünyasının etkilenmesi üzerine bu talep Ankara'nın elinde güçlü bir pazarlık unsuru haline gelmiş ve büyük çalkantıya yol açmıştır.

Bu dolaylı konu şöyle bağlanmıştır: Daha önce TBMM Hükümeti temsilcilerinin Patrikhane'nin zararlı siyasal faaliyetlerde bulunduğunu defalarca beyan etmeleri üzerine, 10 Ocak 1923 oturumunda Konferans Başkanı Lord Curzon kalkmış ve "Müttefik Temsilci Heyetleri adına" yaptığı konuşmada, "Patriklik kurumunun ileride siyasi niteliği ile yönetim alanındaki yetkilerinden yoksun bırakılması ve gene İstanbul'da kalmakla birlikte, salt bir din kurumu halini alması gerekeceğini, Müttefik Devletlerin kabul ettiklerini bildir"miştir.[10]

Aynı yönde konuşan ve aralarında Yunanistan baş delegesi Venizelos da bulunan başka müttefik temsilcilerinden sonra, İsmet Paşa söz almıştır. Söyledikleri tutanakta şöyle geçmektedir: "Patriklik sorununa gelince, İsmet Paşa, Patrikliğin siyasi ya da yönetime ilişkin işlerle bundan böyle hiç uğraşmayacağı, yalnız salt din alanına giren işlerle yetineceği konusunda, Konferans önünde, Müttefik Temsilci Heyetlerinin ve Yunan Temsilci Heyetinin yapmış oldukları resmî konuşmaları ve verdikleri garantileri senet saymaktadır. Bay Venizelos'un birtakım görüşlerine cevap veren İsmet Paşa, azınlıkların hakları sorununun daha önce incelenmiş olan Antlaşmanın ilgili kesimindeki hükümlerle çözümlenmiş bulunduğunu belirtti. Patrikliğin İstanbul'dan uzaklaştırılmasına gelince, bunu Türkler, İstanbul Rumlarının mübadele dışında bırakılması söz konusu olduğu sırada teklif etmişlerdi. İsmet Paşa, başkanlığını yaptığı Temsilci Heyetinin uzlaşıcı eğilimlerinin en büyük bir kanıtını ortaya koymak üzere, belirttiği şartlar içinde ve senet saymış bulunduğu garantilere dayanak, bu tekliften vazgeçmektedir."

Bunun üzerine Lord Curzon söz almıştır: "(...) Lord Curzon, öne sürmüş olduğu telkinin Türk Temsilci Heyeti Başkanınca böyle bir anlayışla karşılanışını görmekle mutluluk duy-

9 *A.g.e.*, s. 325.

10 *A.g.e.*, s. 325-326.

maktadır. Türk Temsilci Heyetinin, Patriği İstanbul'dan çıkartma isteğinden vazgeçtiğini, Komisyon, şüphesiz pek büyük bir memnunlukla öğrenmiş bulunmaktadır."[11]

Görüldüğü gibi, varılan mutabakat sonucu Fener'in İstanbul'da kalması kararlaştırılmış, buna karşılık bu kurumun siyasi yetkilerden arındırılarak "salt bir din kurumu" yani yetkileri uhrevî alanla sınırlı bir kurum haline getirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu durum Lozan metnine yansıtılmamış, bu sözlü mutabakatın zaten bağlayıcı olan yazılı tutanağa geçirilmesiyle yetinilmiştir.

b) Patrikhane konusunun Lozan metninde zikredilmek yerine tutanaklara bırakılmış olmasının, bu konunun "tamamen Türk iç hukukuna göre" belirlenmesini gerektirdiği hükmüne gelince, öncelikle söylemek gerekir ki, bu durum, tarafları bağlayıcılık açısından herhangi bir sorun oluşturmaz. Çünkü devletler hukukunda bağlayıcılık açısından bir biçim ve isim farkı gözetilmemektedir. Resmî belgenin adı ne olursa olsun (antlaşma/*treaty*, sözleşme/*convention*, anlaşma/*agreement*, protokol/*protocole*, tutanak/*minutes*/proces-*verbal*, bildirge/*declaration* vb.) ileri süren tarafın iradesini yansıttığı oranda bağlayıcıdır. Zaten tutanakların bağlayıcı olduğu Konferans sırasında bizzat İsmet Paşa tarafından da şöyle dile getirilmiştir: "İsmet Paşa, protokollerin, VI. maddede sayılan devletlerin temsilci heyetleri Genel Sekreterlerince imza edilmesini teklif etti; ancak böyle bir şartla, her toplantı başında protokollerin okunmasından vazgeçilebilir. İsmet Paşa'nın kanısınca, bir protokol, resmî niteliği olan, bir diplomasi belgesidir; böyle olunca da, Müttefik Devletlerin temsilcisi olan Genel Sekreterce imzalandığı gibi, Türk Temsilci Heyeti'nin de imzasını taşımak gerekir."[12]

Burada, yine devletler hukukunda sık görüldüğü gibi, "tutanak" kavramı, her gün müzakerelere başlarken zaman kazanmak bağlamında, İsmet Paşa tarafından "protokol" adıyla anılmıştır. Bu nedenle, "(...) antlaşma metninde hiçbir hükme yer verilmediği (...)" gerekçesiyle, "Patrikhane'nin hukuki

11 *A.g.e.*, s. 332.

12 *A.g.e.*, s. 10.

durumu[nun] (...) tamamen Türk iç hukukuna göre belirlenmesi gerekmektedir" hükmünün herhangi bir hukuksal dayanağı yoktur.

c) Dahası, Patrikhane'nin statüsünün Türk iç hukukuna göre belirlenmesi mümkün değildir, çünkü Patrikhane Türk iç hukukunda "namevcut"tur. Daha doğrusu, Patrikhane Türk iç hukukunda "ne yaşar ne yaşamaz" durumdadır.

i) Patrikhane Türk hukukuna göre ne dinî bir dernektir, ne bir dinî vakıftır, ne de bir din kurumudur. Hiçbir şey değildir. Tüzel kişiliği dahi olmadığı içindir ki Bulgar Kilisesi ruhanîsi Kostoff ve cemaat üyesi Çipof, Patrikhane'yi değil Patriği ve sinod üyesi kimi metropolitleri şikâyet etmiş, Cumhuriyet Savcıları da Patrikhane'yi değil o ruhanîleri mahkemeye vermiştir.

ii) Patrikhane'nin Türk iç hukukundaki bütün "statü"sü, bir İstanbul Valiliği "tezkeresi"nden ibarettir:

"İstanbul Valiliği
Protokol no: 1092
İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi Kutsal Meclis'ine,
Türkiye dahilinde gerçekleştirilecek dinî ve ruhanî seçimlerde, katılacak adayların Türkiye vatandaşı ve seçim sırasında Türkiye dahilinde görevli olmaları gerekmektedir. Bu şartlar seçilecek kişi için de geçerlidir.

6 Aralık 1923 / 339
İstanbul Valisi adına yardımcısı Fahreddin."[13]

Bu kısa tezkerenin, Anayasamızın 90/5 maddesi gereği yasalardan bile üstün olan Lozan Kesim III hükümleri karşısındaki değeri apayrı bir tartışma konusudur.

iii) Türk hukukunda statüsü bulunmayan böylesine önemli bir kurumun, nasıl "Türk kurumu" olduğu meselesi incelenmeye değer bir husustur.

---

13 Bkz. Elçin Macar, *Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s. 123-124'ten Vasilios Stavridis, *I Ikumeniki Patriarhe 1860 - Simeron*, Selanik, Etereia Makedonikon Spudon, 1977, s. 488.

2) Yargıtay kararı bundan sonra ardı ardına üç yerde Patrikhane'nin yalnızca bir "azınlık kilisesi" olduğunu söylemek yoluyla "ekümenik" olmadığını belirtmektedir.

Karar'da kullanılan ifadeler şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından Rum kökenli Ortodoksların dinî işlerini (ayin, nikâh, boşanma, vaftiz...) yürütmek koşuluyla siyasi ve yönetsel bütün hak ve yetkilerden arındırılarak İstanbul'da kalmasına izin verilmiştir",

"Bu durum çerçevesinde Patrikhane, Türkiye'deki Rum azınlığın bir kilisesi olarak sadece dinî yetkileri haiz bir kilise niteliğinde ve Antlaşmanın Azınlıkların Korunması başlıklı 35-45. maddeleri çerçevesinde mütalaa edilmesi gereken dinî bir kurumdur",

"Patrikhane (...) Anayasamızın 2. maddesinde 'demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti' olduğu açıklanan Türkiye Cumhuriyetinde 'sadece belli bir azınlığa mensup kişiler üzerinde dinî yetkileri haiz olan ve tüzel kişiliği bulunmayan dinî bir kurum'dur. Bu nedenledir ki tamamen Türk hukukuna tabidir."

a) Bu ifadelerde yazılı olanlardan, Fener'in "Türkiye'deki Rum azınlığın Türk hukukuna tâbi bir kilisesi" olduğu sonucuna nasıl varıldığını anlamak mümkün olamamıştır. Üstelik "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından Rum kökenli Ortodoksların" denerek Patrikhane'nin başka Ortodoks vatandaşların da (ör. Arap Ortodoks vb.) kilisesi olduğu reddedilmektedir. Burada Yargıtay, Bulgar Kilisesi'nin bile kabul ettiği bir dinî öndegelmeyi reddederek, kendini adeta bir "konsil" (büyük din uyuşmazlıkları çıktığında toplanan büyük dinsel kongre) yerine koymaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin laik kurumlarının başında gelen Yargıtay için bu kabul edilemez. Üstelik bu, Türkiye Cumhuriyeti'nin gayrimüslim vatandaşlarının inanç özgürlüğünün ihlalidir.

b) Bizzat TBMM Hükümeti temsilcisi Lozan görüşmeleri sırasında 16 Aralık 1922 tarihinde okuduğu yazılı bir bildiride, din konularına hükümetinin karışmayacağını beyan etmiş ve

Patrikhane kilisesi (Kaynak: Mihail Vasiliadis, *Apoyevmatini*, İstanbul).

bütün istediklerinin Fener'in dünya işleriyle uğraşmaması olduğunu vurgulamıştır:

"(...) Halifelikle Devletin birbirinden ayrılmasından (...) sonra, bu toplulukların başlarının salt ruhanî bir sıfat dışında hiçbir hak ve ayrıcalıktan yararlanamayacakları kendiliğinden anlaşılır. (...) din adamları sınıfıyla bunların başı olan kişiye, Hükümetin artık karışamayacağı salt din konularıyla uğraşmak kalacaktır. Bunun gibi Hükümetin, söz konusu din adamları sınıfının alabileceği kararlara karışması da artık söz konusu olmayacaktır. Din özgürlüğü İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri vb. gibi öteki ülkelerde olduğu üzere, Türkiye'de, çeşitli dinlere bağlı olanlara, dinsel isteklerine serbestçe gelişme olanağı sağlayacaktır; yani rejim, böylece, din adamları sınıfını salt din alanında kalmaya zorlayarak, dine yeni bir atılım verecektir. Şimdiye kadar siyasal bir organ olan Patrikliğin Türkiye dışına çıkartılması gerekir; çünkü Patrikliğin ve ona organik olarak bağlı kurumların siyasal ayrıcalıklarına son verilmesiyle ortaya çıkacak yeni duruma uymasına, Patrikliğin eski davra-

nışları imkân vermeyecektir. Biraz önce belirtilen görüşlerden şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Din adamları sınıfının dünya işlerine ilişkin ayrıcalıklarının ortadan kaldırılması ve Patrikliğin Türkiye sınırı dışına çıkartılması, Türkiye için kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu kadar, ilgili bulunan topluluk için de bir kurtuluş yoludur".[14]

c) Yargıtay, Patrikhane'nin Türk hukukuna tâbi olduğunu söyleyerek, laik hukuk-Kilise hukuku ayrımını gözden kaçırmakta ve yine uhrevî alanda hüküm tesis etmektedir. Oysa Patrikhane'nin ekümenik statüsü laik hukukla tamamen ilgisizdir ve tamamen Kilise hukukundan kaynaklanmaktadır.[15]

---

14 *Lozan Barış Konferansı, a.g.e.*, c. I, Kitap I, s. 328-329.

15 Patrikhane'nin ekümenik statüsü kilise hukuku tarafından, ilk kez, 381 yılında Konstantinopolis'te toplanmış olan İkinci Ekümenik Konsil tarafından verilmiş ve Konstantinopolis "İkinci Roma" diye anıldığı için bu kentin episkoposu Roma Episkoposu'nun (başepiskoposunun) hemen ardından gelen bir rütbeye kavuşturulmuştur. Bu durumda uhrevî öncelik sırası Roma, Konstantinopolis, İskenderiye, Antakya, Kudüs biçiminde oluşmuştur. 451 yılında yine Konstantinopolis'te toplanmış olan Kalkedon [Kadıköy] Konsili, İstanbul'u Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırları dışındaki alanlarda da yetki sahibi kılmıştır. Batı/Katolik/Roma ve Doğu/Ortodoks/Bizans kiliseleri arasındaki Büyük Ayrışma 1054'te vuku bulduğunda ise ikincisinin başı İstanbul olarak ilan edilmiştir. İlk başlarda "episkopos" ve "başepiskopos" olarak anılan Bizans Kilisesi'nin başı, Acacius döneminde (471-489) "Patrik" unvanını almış, II. Ioannes döneminde (518-520) ise "Ekümenik Patrik" olarak anılmaya başlanmıştır. 13. yüzyıldan sonra adı artık "Yeni Roma, Konstantinopolis Başepiskoposu ve Ekümenik Patrik"tir (Vasil Th. Stavrides, "A Concise History of The Ecumenical Patriarchate", *Greek Orthodox Theological Review*, Academic Research Library, Bahar 2000, 45, s. 59-60). Patriğin bu niteliği, "Milletbaşı" unvanı verilerek ve imparatorluktaki diğer gayrimüslim milletbaşılarına öndegelir kılınarak Osmanlı imparatorları tarafından da tanınacaktır.

Dünyada Ortodoks kiliseleri temel olarak "otosefal" ve "otonom" olarak ikiye ayrılır. Bunların her ikisi de kendi kendilerini yönetirler. Aralarındaki fark şudur ki, otosefal olan kilise ruhanî yöneticisini kendisi seçer, otonom olan kilise ise kendi seçtiği ruhanî yöneticisini başka bir Ortodoks kiliseye özellikle de Ekümenik Patrikhane'ye onaylatır. Aslında Patrikhane, otosefal Ortodoks kiliselerin ilkidir. Sonra Roma, Konstantinopolis/Yeni Roma, İskenderiye, Antakya ve Kudüs patrikhaneleri hep otosefal olarak oluşmuşlardır. Kilise hukuku bakımından hepsi İstanbul'la eşittir ama onun öndegelen niteliğini tanırlar. Rus Patrikliği bu listeye farklı bir temelde dahil olmuş, 19. yüzyılda milliyetçiliğin ortaya çıkmasıyla birlikte Yunan Kilisesi yeni bir otosefallik ölçütü oluşturarak 1833'te İstanbul'dan bağımsızlığını ilan etmiş, onu diğer Balkan Kiliseleri takip etmiştir. Fener, bu kiliseler içinde otosefallerin dinî tören açısından "primus inter pares"i yani eşitler arasında birincisi, otonomların ise

d) Dolayısıyla, Yargıtay kararı, aynen Papa'nın aynı anda Roma Başepiskoposu oluşu gibi, Patriğin birbirinden ayrı iki niteliğinin bulunduğunu gözden kaçırmaktadır: İstanbul Başepiskoposu ve Ekümenik Patrik. Birinci nitelikten söz ediliyorsa Patrikhane'nin Türkiye Ortodoksları üzerinde söz sahibi olduğuna itiraz edilecek bir husus yoktur. Fakat konu Patrikhane'nin ekümenikliğinin tartışılması olduğuna göre, bu iki niteliğin tek bir kişide yani Patriğin kişiliğinde birleşen ayrı ayrı nitelikler olduğu ihmal edilmek suretiyle Yargıtay kararı malul kılınmıştır.

e) Lozan'da tartışılmayan ve dolayısıyla reddedilmeyen bir ekümeniklik niteliğini Yargıtay'ın hiçbir belgeye dayanmadan re'sen reddetmesi, dünyevi/laik bir kurum olarak Yargıtay'ın uhrevî/dinsel konularda (ve üstelik, daha önce de belirtildiği gibi, Ortodoks ilahiyatı konusunda) hüküm vermesi anlamına gelmektedir.

3) Yargıtay kararı, daha önce Yargıtay Genel Kurulu'nun ve ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin içine düştüğü çok vahim bir hatayı sürdürmektedir.

Söz konusu ifade şöyledir: "Egemen bir devletin kendi topraklarında yaşayan azınlıklara kendi vatandaşlarından farklı bir hukuk uygulayarak çoğunluğa dahi tanımadığı birtakım ayrıcalıkları onlara tanımak suretiyle özel bir statü vermesi, Anayasanın 10. maddesinde gösterilen eşitlik ilkesine açıkça aykırılık oluşturacağından kabul edilemez. Bu nedenle Patrikhane'nin ekümenik olduğu iddiasının yasal bir dayanağı bulunmamaktadır."

a) "...kendi topraklarında yaşayan azınlıklara kendi vatandaşlarından farklı bir hukuk uygulayarak..." ifadesi bilimsel olarak fevkalade yanlıştır. Çünkü azınlık olmak için zaten va-

---

kutsama ve atama makamıdır ve otosefal kiliselerin ruhanî yetki alanı dışında kalan alanlarda kendine bağlı metropolitlikler açabilir. Bütün bunlar Patrikhane'nin Kilise hukuku tarafından tanınmış "ekümenik" sıfatından kaynaklanan durumlardır (Metropolitan Ioannisof Pergamon, "The Ecumenical Patriarchate and Its Relations with the Other Orthodox Churches", *The Orthodox Church in a Changing World*, ed. Pachalis M. Kitromilides ve Thanos Veremis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Center for Asia Minor Studies, 1998, s. 156-157). Papa ve dünyadaki devletler de Patrikhane'nin ekümenik sıfatını tanıyarak İstanbul Patriğine protokolde buna göre yer vermekte, Türkiye bunların içinde bir istisna oluşturmaktadır.

tandaş olmak lazımdır. "Vatandaş" olmak, azınlık olmanın beş öğesinden biridir.[16] Hukukta bunun karşıtı olan kategori, "yabancı"dır.

Bu temel hukuksal gerçeğe rağmen, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 06.07.1971 tarihinde oybirliğiyle aldığı 3339 E, 4399 K sayılı ilamın gerekçesinde şöyle demiştir: "Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin gayrimenkul iktisapları men edilmiştir." Oysa anılan Daire'nin burada mal edinemeyeceğini söylediği tüzel kişilik, Ortodoks dininden Türk vatandaşları tarafından kurulmuş ve yönetilmekte olan Balıklı Rum Hastanesi Vakfı'dır; "yabancı" bir vakıf değildir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu sadece üç yıl sonra yani 08.05. 1974 tarihinde aynı yanlışı tekrarlamıştır: "Görülüyor ki Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır." (1971/22-820 Esas, 1974/505 Karar).

Bundan bir yıl sonra Yargıtay 1. Hukuk Dairesi de aynı yolu tutmuştur (24.06.1975, no. 3648-6594 s. karar). Yani Yargıtay bu temel yanlışta ısrarlı gözükmektedir. Yargıtay, Türkiye'deki gayrimüslim vatandaşların vatandaş olduklarını, yani "yabancı" olmadıklarını bilmiyor olamaz. Bu durumda, bütün bu kararların alınmasına yol açan unsur, yargıçlarımızın hiç farkında olmadan "Millet-i Hâkime" yaklaşımıyla hareket etmesidir. Millet-i Hâkime, yukarıda davanın özeti bölümünde de sö-

16 Bu beş öğe, BM İnsan Hakları Komitesi'nin "Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komitesi (bu organın adı 1999'da "İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Alt Komisyonu" olmuştur) özel raportörü Capotorti'nin 1966'da yapılmış BM Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin (Türkiye tarafından çekince koyularak imzalanmış ve onaylanmıştır) azınlıkların korunmasına ilişkin 27. maddesi bağlamında hazırladığı incelemede yaptığı ve bütün dünyaca kabul edilen azınlık tanımdan kaynaklanmaktadır: "Başat olmayan bir durumda olup, bir devletin geri kalan nüfusundan sayısal olarak daha az olan, bu devletin uyruğu olan üyeleri etnik, dinsel ve dilsel nitelikler bakımından nüfusun geri kalan bölümünden farklılık gösteren ve açık olarak olmasa bile kendi kültürünü, geleneklerini ve dilini korumaya yönelik bir dayanışma duygusu taşıyan grup." Bkz. Francesco Capotorti, *Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, 1979*, United Nations, E/CN.4/Sub.2/384/Rev.1, para.568. Ayrıca bkz. Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, güncelleştirilmiş ikinci basım, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1991, s. 41-42.

zü edilen ve 1454'te kurulmuş olan Millet Sistemi'nin egemeni durumunda olan Müslümanların toplu unvanıdır. Sistem'in diğer unsurunun adı ise Millet-i Mahkûme'dir ve gayrimüslimleri temsil eder. Millet Sistemi, yine yukarıda belirtildiği gibi, 1839'da son bulduğu halde Türkiye'de Müslümanların zihinlerinin "işletim sistemi" olarak egemenliğini günümüze kadar sürdürmüş ve gayrimüslimlerin "bir tür yabancı" sayılması sonucunu doğurmuştur. Nitekim Türkiye'de Müslüman olmayan vatandaştan bahsederken insanlar "Türk" demez; "Rum vatandaş, Ermeni vatandaş" vb. der. Bunun sebebi de bu insanların Müslüman olmamasıdır. Hiç farkında değilizdir ama ne kadar "laik" olursak olalım, kafamızdaki "Türk"ü "Müslüman"dan bağımsız olarak düşünememekteyiz. Diğer bir deyişle, Türkiye'de Müslüman olmayan kişi "Türk" addedilmez. Ama bütün bunlar bağımsız ve laik Türkiye mahkemeleri tarafından aynen tekrarlanınca düşündürücü olmaktadır.

b) "... çoğunluğa dahi tanımadığı ayrıcalıkları onlara tanımak" ifadesi, önce, bir bilgi eksikliğini yansıtmaktadır: Çünkü azınlık hakları tanıyan bir ülkede azınlığa daima çoğunluktan fazla hak tanınır.

Azınlık hakları terminolojisinde haklar ikiye ayrılır: Negatif haklar ve pozitif haklar. Negatif hak bütün vatandaşlara hatta o ülkede yaşayan herkese verilen haklardır (ör. seyahat, mülkiyet vb.). Pozitif hak ise doğuştan dezavantajlı olan azınlık bireylerini mümkün olduğunca eşit duruma getirmek için yalnızca onlara verilen "artı" haklardır (ör. kendi okulunu kurup orada kendi anadilini okutmak vb.). Bu haklar çoğunluğa mensup vatandaşlara verilmez.[17] Bu nedenle, bu ifade yanlıştır ve yine, azınlık

17 Bu iki kavram konusunda bkz. Oscar I. Janowsky, *Nationalities and National Minorities*, New York, The MacMillan Company, 1945, s. 112-115; Albert Masnata, *Nationalites et Fedéralisme*, Lozan vd., Librairie Payot et Cie., 1933, s. 183; Pablo de Ascarate, *La Societe des Nations et la Protection des Minorites*, Geneve, Centre europeen de la Dotation Carnegie pour la paix internationale, 1969, s. 19-20; Capotorti, adı geçen eser, para. 99; Tennent Harrington Bagley, *General Principles and Problems in the International Protection of Minorities*, Geneve, IUHEI, 1950, s. 41.

Diğer yandan, negatif ve pozitif hak ayrımının insan hakları terminolojisinde farklı anlam ifade etmesi kafaları karıştırmamalıdır. Bu terminolojide birin-

kavramını ikinci sınıf olarak aşağılayan ve çoğunluğu yücelten bir Millet-i Hâkime yaklaşımının sonucudur.

Aynı yaklaşımı yansıtan aynı hukuksal hata, Anayasa Mahkemesi'nin 1994 yılında DEP'i kapatma kararında da söz konusu olmuştur: "*Sınırsız hakları sınırlı haklara, ulusun kendisi olmayı azınlık olmaya dönüştürmenin anlamsızlığı* açıktır". Burada da negatif-pozitif hak ayrımı dikkate alınmamış, üstelik çoğunluk 1. sınıf, azınlık ise 2. sınıf sayılmıştır.[18]

c) "... suretiyle özel bir statü vermesi" ifadesi de bilimsel açıdan yanlıştır. Birtakım ayrıcalıklar verildiği anda özel bir statü de verilmiş olunur ve azınlık haklarını tanıyan ülkelerde zaten azınlığın statüsü konusu da bundan ibarettir. Nitekim Yargıtay'ın "verilmesin" diye uyardığı bu özel statü, Türkiye'deki gayrimüslimlere 1923 yılında Lozan'ın Kesim III'teki 37.-44. maddelerle yani Türkiye'nin kurucu antlaşmasıyla zaten verilmiş durumdadır.

d) "...Anayasa'nın 10. maddesinde gösterilen eşitlik ilkesine açıkça aykırılık oluşturacağından kabul edilemez."

Tam tersine, yukarıda da belirtildiği gibi, asıl eşitlik azınlığa pozitif haklar verilmesiyle sağlanır. Burada yine, azınlık hukukundaki negatif ve pozitif hak kavramlarını bilmemek veya dikkate almamak söz konusudur.

e) Yargıtay kararında, bu ifadenin hemen arkasından, "Bu nedenle Patrikhane'nin ekümenik olduğu iddiasının yasal bir dayanağı bulunmamaktadır" diye bir sonuca varılmasının mantığı ise anlaşılamamıştır.

4) Yargıtay kararı, nedenlerle sonuçları karıştırmaktadır:

Kullanılan ifade şudur:

"İstanbul Valiliği'nin 6 Aralık 1923 tarih ve 1092 sayılı yazılarından da anlaşılacağı üzere Patrikhane'de dinî ve ruhanî se-

---

cisi devletin bireye müdahale etmemesini ifade eder, ikincisi ise hakların gerçekleştirilmesi için devletin müdahale etmesi gerektiğini ifade eder. Bkz. Baskın Oran, *Türkiye İnsan Hakları Bilançosu, 2005 İzleme Raporu*, İstanbul, TESEV, 2006, s. 20 d.n.

18 Baskın Oran, *Türkiye'de Azınlıklar - Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004, s. 96.

Patrikhanenin yeni binası (Kaynak: Mihail Vasiliadis, *Apoyevmatini*, İstanbul).

çimlere katılacak ve seçilecek kişilerin Türk vatandaşı olmaları ve seçim sırasında Türkiye'de görevli bulunmaları gerekmektedir. Bu husus da, Patrikhane'nin ekümenik sıfatının bulunmadığının açık bir göstergesidir."

Burada da durumu anlamak zordur. Birinci cümle, ikincinin nedeni olarak takdim edilmiştir. Oysa aralarında böyle bir neden-sonuç ilişkisi yoktur. İstanbul Valiliği'nin tezkeresi, Patrikhane'deki seçimlerin nasıl yapılacağına ilişkin dünyevi bir kural koymuştur. Ekümeniklik ise Ortodoks ilahiyatına göre Patrikhane'nin kimi dünya kiliseleri üzerindeki kimi dinî yetkiler sahibi olduğu anlamına gelen uhrevî bir kuraldır.

Diğer yandan, bu iki cümle birbirini dışlayan anlamlar da taşımamaktadır. Çünkü seçimler İstanbul Valiliği'nin koyduğu usule göre yapılabilir, çünkü burada Valilik karar verici bir dünyevi makamdır. Ama Patrikhane'nin ekümenik yetkileri vardır, çünkü burada karar verici (tekrar etmek gerekirse) en azından 451 yılından beri Ortodoks ilahiyatıdır. Türkiye Cum-

huriyeti makamlarının Ortodoks ilahiyatına karışması abes bir kavramdır.

5) Yargıtay kararı, hiç yeri yokken, Patrikhane'yi cezalandırma tehdidini ileri sürmektedir:

"Patrik ve Patrikhane görevlilerinin sıfat ve faaliyetlerine ilişkin olarak Türk yasalarına tabi oldukları ve yapmış oldukları faaliyetlerin Türk yasalarına göre suç teşkil etmesi halinde Türk Ceza Yasalarına göre cezalandırılacakları tartışmasızdır."

Bu ifade "testiyi kırmadan dövmek" anlamına geldiği gibi, bir "malumu ilam"dır. Çünkü her devlet kendi vatandaşlarını yasalara göre cezalandırma yetkisine sahiptir. Zaten, Devlet'in tanımı da budur.

Sonuç

1) Yargıtay'ın bu kararında Patrikhane'nin ekümenikliğini tartışması tamamen abesle iştigaldir, çünkü kendisi laik bir devletin laik bir organıdır. Ekümeniklik ise Ortodoks ilahiyatının uhrevî bir kuralıdır. Laik ülkelerde uhrevî ve dünyevi dünyalar birbirinden ayrılır ve laikliğin anlamı da zaten budur. Diğer yandan, Türkiye Cumhuriyeti'nin Patrikhane'nin ekümenikliğine karışması, örneğin İtalya'nın hilafet veya halife kavramlarına karışması kadar abestir. Daha önce de belirtildiği gibi, Papalık dahil Türkiye dışındaki bütün devletler Patrikhane'nin ekümenikliğini tanımaktadırlar ki, bu bakımdan ekümeniklik meselesinin Kıbrıs meselesine ters ve üzücü bir açıdan benzediği söylenebilir: KKTC'yi de Türkiye'den başka hiçbir devlet tanımamaktadır.

2) Eğer bu karışma durumu, Türkiye'de kimi milliyetçi/ulusalcı çevrelerin dile getirdiği gibi "Fener'in ikinci bir Vatikan" olacağı korkusundan kaynaklanıyorsa, bu da büyük bir bilgi eksikliği sonucudur. Çünkü Hıristiyan dünyasında Hıristiyan teolojisi icabı merkezî (ve dolayısıyla, merkezîleşmiş) olan tek inanç, Katolik inancıdır. Ortodokslukta ve Protestanlıkta merkez ve merkezîyetçilik yoktur. Tersine, özellikle Moskova Patrikliği'nin Patrikhane ile ciddi rekabeti ve hatta uyuşmazlığı

vardır. Yunanistan Kilisesi için de durum farklı değildir. Bu durumun Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikası açısından düşünülmesinde büyük yarar bulunmaktadır.

3) Kararda belirtilen kanaatlerin, birtakım bilimsel bilgi eksikliklerinden olduğu kadar, Patrikhane'nin ekümenik olduğunu reddetmenin Türkiye Cumhuriyeti'ni güçlendireceği inancından da kaynaklanabileceği akla gelmektedir. Bir kere, Patrikhane'nin ekümenik olduğunu reddetmek Türkiye'yi güçlendirmek yerine ona zarar verici olabilir. Ekümenik yani dünya Ortodokslarının en azından merasim açısından üstün makamı olan, hatta dünyanın çeşitli yerlerindeki Ortodoks ruhanîlerini atayan bir Patrikhane'nin Türkiye'de bir Türk kurumu olarak bulunmasının zarar mı yoksa yarar mı getireceği iyi hesaplanmalıdır.

Fakat bu "hesap"tan ayrı olarak, çok daha önemli bir husus vardır: Yargı organlarının görevi "devleti korumak" değildir. Devleti, toplam ulusal nüfusun 700'de 1'ini oluşturan kendi gayrimüslim vatandaşlarına karşı korumak ise, hiç değildir. Yargının görevi, devletin diğer organlarına benzer biçimde, kendisine yasayla çizilen çerçeveler içinde kalarak bilimsel bulgulara göre objektif kararlar alarak adaleti yerine getirmektir. Bunun tersinin adı, siyaset biliminde "Yargıçlar Devleti"dir ve hem devleti hem de yasamayı yıpratır.

Nihayet bu ülkenin şimdiye kadar tanıdığı en "ulusalcı" hatta ırkçı kişilerden biri olduğu[19] anıları okunduğu zaman görülebilecek olan Rıza Nur'un hatıratında geçen şu satırlar bu açıdan düşündürücü niteliktedir: "Meseleyi iyice düşündüm. Halbuki Patrikhane'nin İstanbul'dan gitmesi bizim zararımızadır. Çünkü bu yılan yuvası pençemiz altında durmalıdır. O vakit deliğinden çıkarmayız. Eğer kovarsak Aynoros'a yerleşir, istediği gibi zehrini saçar. İyi bir koz, fakat tehlikeli oyun. İyi ida-

19 Örneğin şu satırlar, kendisinin anılarının sonunda açıkladığı "Türkiye'nin Yeni Baştan İhyası ve Fırka Programı"ndandır: "Başvekâlete merbut 'Irk Müdürlüğü' teşkil edilecektir. Bu daire (...) mebus, vekil, hariciye memuru ve diğer memurların ırklarını tespit edecek, Türk olmayanları çıkaracak (...) Bu devlette hiçbir ecnebi unsuru yüksek tahsile kabul etmemelidir. Bunlar ilk tahsilden başka bir şey görmemeli (...) Bu mühim noktaya nitekim İngiltere ve Fransa müstemlekelerinde pek dikkat edip o milletlerin irfanına mani oluyorlar".

re etmek lâzım. İdare edip istediklerimizi alarak tardından vazgeçmeli. Bu onlara tarafımızdan verilmiş milyonlar yerine geçecek, keyiflenecekler. Benim istediklerimi de bana sevine sevine verip müşküllerimi halledecekler. Ancak ya tardına razı olurlarsa... (...) Ben Patrik'i def için şiddetle hücum ediyordum ama bir taraftan da kabul ediverirler diye yüreğim hopluyordu."[20]

4) Mevcut davayla ilişkili olmayan bu tür mütalaalar ulusun birliğine de devletin onuruna da zarar verebilir:

a) Türkiye'de Müslüman dışında vatandaşlar da vardır ve bunların dışlanması ulusun birliğini zedeler. Üstelik dışlanan bir "Türk kurumu"dur.

b) Patrikhane'nin ruhanî yetkilerine müdahale Müslüman olmayan vatandaşların inanç özgürlüğünü ihlaldir ve buna yalnız Rum Ortodokslar değil özellikle Hatay civarında yaşayan Arap Ortodokslar ve İstanbul ile Mardin civarında yaşayan Süryani Ortodokslar da dahildir. Bu da Türkiye açısından uluslararası alanda bir "sınıf tenzili" durumu yaratır. Bugün artık devletlerin uluslararası prestiji azınlıklarına yaptıkları muameleyle ölçülmektedir ki, demokrasinin çağdaş tanımı da zaten bundan ibarettir.

5) "Bir Türk Kurumu" olarak görülen Patrikhane'yi sürekli bir yıpratma kampanyasının varlığı, durumu günümüzde daha da ciddileştirmektedir. Nitekim bu dava, Bulgar Kilisesi mensupları tarafından açılan ikinci davadır. Diğer yandan, birkaç yıldır devam eden, genel olarak gayrimüslim vatandaşları ve özel olarak da Patrikhane'yi yıpratma ve yıldırma kampanyalarının iyice yükselmiş olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir.

Ülkemizin Ortodoks vatandaşlarının yılda bir icra ettikleri Suya Haç Atma ayinlerine karadan ve denizden yapılan saldırılardan başlayarak, gayrimüslim gazetecilerin sokak ortasında ve din adamlarının çarşı içi pasajlarda işkenceyle öldürülmesine kadar varan vahşetin hukuki ayağı da, yine genel olarak gayrimüslim vatandaşlara ve özel olarak da Patrikhane'ye açılan (ve tümü sonuçta reddedilen) taciz davalarıdır.

Bu tacizlerin sonuncusu yine Bulgar Kilisesi'nden olup yuka-

20 Rıza Nur, *a.g.e.*, s. 1075-1076.

rıda adı geçen Bujidar Çipof tarafından Temmuz 2007'de devreye sokulmuş bulunmaktadır. Patrik aleyhine daha önce de iki dava açmış olan Çipof, bu mütalaamızda ayrıntısıyla incelediğimiz Yargıtay kararını dayanak alarak ekümeniklik konusunu tekrar gündeme getirmektedir. Çipof, Patriğin 12.07.2007'de İstanbul'da yapılan II. Uluslararası Ortodoks Gençliği Konferansı'ndaki "Patrikhanemiz 6. asırdan beri ekümeniktir. Bu, tarihî bir unvandır" biçimindeki ifadesinin TCK md. 219'da düzenlenen "Görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma" suçu olduğunu iddia ederek savcılığa bir kere daha ihbarda bulunmuştur.

Bu türden şikâyetler tek kelimeyle "abesle iştigal"dir. Patrik değil ekümeniklik, Allahlık veya Peygamberlik iddiasında bile bulunsa bu laik yasalarımızda suç değildir. Sadece, örneğin kendisi böyle bir iddia vesilesiyle bir nümayiş düzenlerse, hakkında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefetten soruşturma ve gerekirse kamu davası açılabilir.

Açıkça görülmektedir ki, Türkiye Cumhuriyeti hukuk mevzuatı bakımından bir yere varması olanaksız olan ve yalnızca Ortodoks cemaatleri arası ilahiyat ve menfaat sürtüşmesinden kaynaklanan bu tür şikâyet ve davalardan amaç, Patriğin savcılığa ifade vermek üzere bizzat getirtilmesi ve Türkiye'deki sağcı kamuoyunun İstanbul Ekümenik Patrikhanesi aleyhine bu vesileyle bir kere daha tahrik edilerek karışıklık yaratılmasıdır.

Bu türden davaları bir de bu açıdan mütalaa etmek, günümüz açısından aydınlatıcı olacaktır.

2011'de not: Bu hukuki mütalaa, "Yargıtay'ın Bir Kararı Üzerine: İstanbul Ekümenik Patrikhanesi ve Ekümeniklik" başlığıyla şu eserde yayımlanmıştır: *Tarihî, Siyasi, Dinî, Hukuki Açıdan Ekümenik Patrikhane* (der. Cengiz Aktar), İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s. 121-146.

HALAÇOĞLU'NUN ŞERRİNDEN HAYIRLAR

Şu sıralar herkes Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Halaçoğlu'na dümdüz gidiyor. Ben olsam teşekkür ederdim. Çünkü çok önemli gerçekleri hiç farkına varmadan resmî ağızdan açıklayıverdi.

Halaçoğlu'nun günahları büyük

Aslında kendisinin sabıkası saymakla bitmeyecek türden. "İsviçre Winterthur Savcılığı bana tutuklama çıkarttı," diye ortalığı birbirine kattı, oysa İsviçre Usul Kanunu gereği bir soruşturma açılmıştı. (*Radikal*, 03.05.2005)

Hrant'ın cenazesi hakkında şunları söyledi: "Elde kafa biçimindeki pankartlar önceden hazırlanmıştı. Sanki bu ölüm onlar tarafından önceden biliniyormuş gibi tavır takındılar. O kafalar sayesinde katılanlar iki misli göründü... Kimler finansman sağladı?" (*Radikal*, 26.02.2007).

Orhan Pamuk Nobel'i aldığında, "zamanı gelince çatlayan yumurta" teşbihi yaparak "casustur" dedi. (Ahmet Dönmez, *Zaman*, 13.04.2005)

Londra'daki Gomidas Enstitüsü Müdürü Ara Sarafyan'a Harput Ermenileri konusunda ortak araştırma sözü verip sonra

da "Arşivlerde bu konuda kayıt yok" diye ilan etti. (*Radikal*, 10.03.2007)

Nusaybin'deki Kuru Köyü'nde ortaya çıkarılan mağara iskeletlerinin incelenmesi için Prof. David Gaunt'la sözleşti ama adam İsveç'ten kalkıp geldiğinde iskelet kalmamıştı. Bunun üzerine "Mevsim kış. Yağmur yağmış, su ve çamur gelmiş. Zaten bunlar Romalıydı" diye izah etti. (TRT-Haber, 24.04.2007)

'Kafatası ölçmekten sünnete kadar kimlik tespiti yapılır'

Halaçoğlu bu sefer de, Kayseri'nin Tomarza ilçesine bağlı Dadaloğlu beldesinde katıldığı Dadaloğlu Şenlikleri'nde şunları söyledi: "Araştırmalarımızda Kürt diye bildiğimiz insanların aslında yapısal olarak 'Türkmen asıllı olduğunu, Kürt Alevi olarak bilinen vatandaşların ise Ermeni kökenli olduğunu gördük. Ülkeyi bölmeye çalışan TİKKO ve PKK terör örgütlerinin içinde yer alan insanların birçoğu Ermeni dönmesi Kürtlerden oluşuyor."

Alevi Kürtler konusunda da şöyle konuştu: "1915'teki tehcir sırasında bazı Ermeniler bazı bölgelere yerleşerek kendilerini Alevi-Kürt olarak göstermeye başladılar. Ermenilikten dönenlerin birçoğu da samimi değil. Kilise kurma çabasında oldukları biliniyor. Mesela bazı PKK'lılar sünnetsiz çıkıyor... 1936-37'de devlet bu dönmeleri ev ev tespit etmiş." (Tarık Işık, Mesut Hasan Benli, *Radikal*, 20.08.2007)

Şimdi, bu sözlerin siyaseten fevkalade "faul" olduğunu (İzmir'de öyle derler) söylemeye lüzum yok; çünkü Türkiye Kürtlerini, Alevi-Kürtlerini ve tüm Alevileri aşağılamaya yönelik. Hatta Ermeni veya Ermeni dönmesi olmayı suç göstererek aklı başında herkesi aptal yerine koyuyor. Tam bir "nefret söylemi" bu. Katiyen ifade özgürlüğüne girmez ve direkt TCK 216'ya girer. Ama bendeniz sadece bilimsel açıdan bakıyorum ve görüyorum ki, daha bile "faul":

1) İnsanları "objektif kimlik"le adlandırmak bilim dışı bir ilkellik. Çünkü bu kimlik, bireyi ana rahminden çıkmak gi-

HALAÇOĞLU, "YÜZDE 30" DEMİŞ

TTK Başkanı Halaçoğlu: "Ben 'Tüm Kürtler Türkmendir' demedim, Kürtlerin yüzde 30'u aslında Türkmen. Kürt Alevilerin bazıları Ermeni kökenli. Herkes kimliğini öğrenmeli."

ANKARA - Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Halaçoğlu, 'Türk Tarihi ve Kültüründe Avşarlar' konulu sempozyumdaki "Türkiye'de yaşayan Kürtler Türkmen kökenli, Kürt Alevileri ise Ermeni kökenli sözlerini savundu. "'Türkiye'de Kürt yoktur' demedim" diyen Halaçoğlu, "1500'lü yıllardaki Osmanlı tapu tahrirlerine göre Türkiye'de kendine 'Kürdüm' diyenlerin yüzde 30'u Türkmendir" diye konuştu. Halaçoğlu'na göre Kürtler Sünni, Aleviler Türkmen; bu nedenle de Kürt-Alevisi yok. Tunceli ve Sivas'ta kendilerine Kürt-Alevi diyenlerin bir bölümü Ermeni dönmesi. Alevi örgütleri ve DTP'liler Halaçoğlu'nun açıklamalarına sert tepki gösterdi.

Halaçoğlu, önceki gün Kayseri'deki sempozyumda "Araştırmalarımızda Kürt diye bildiğimiz insanların aslında yapısal olarak 'Türkmen asıllı' olduğunu, Kürt Alevi olarak bilinen vatandaşların ise 'Ermeni kökenli' olduğunu gördük" demiş ve 'TİKKO ve PKK örgütlerinin içinde yer alan insanların çoğunun Ermeni dönmesi Kürtlerden oluştuğunu' ileri sürmüştü.

Radikal'in sorularını yanıtlayan Halaçoğlu, Türkiye'de 41 binin üzerinde aşiret tespit ettiğini söyledi. Osmanlı döneminin tapu tahrir belgelerini incelediğini ve araştırmasının sürdüğünü söyleyen Halaçoğlu, "Bugün Türkiye'de 'Kürdüm' diyen bazı aşiretler, kayıtlara göre 1500'lü yıllarda Türkmen olarak görülüyorlar" dedi.

'Kilise kurma çabasındalar'

Kürt olarak bilinen Çukurova ve Kayseri Pınarbaşı civarında yaşayan Recepli Avşarları, Doğu Anadolu'da yaşayan Körekan aşireti ve Bitlis bölgesindeki Hasanilerin Türkmen kökenli olduğunu belirten Halaçoğlu, "Ben Türkiye'de Kürt yoktur demedim. Ancak, kendine 'Kürt' diyenlerin yüzde 30'u Türkmen asıllıdır. Herkes kendi kimliğini öğrenmelidir" dedi.

Alevilerin yüzde 99'unun Türkmen, Kürtlerin yüzde 99'unun Şafi-Sünni olduğunu anlatan Halaçoğlu, şöyle devam etti:

"1915'teki tehcir sırasında bazı Ermeniler bazı bölgelere yerleşerek kendilerini Alevi-Kürt olarak göstermeye başladılar. Mesela, Tunceli'nin Ovacık ilçesindeki ve Sivas'taki bazı Alevi Kürtler Ermeni asıllıdır. Ama buradaki Alevi Kürtlerin tamamının Ermeni asıllı olduğu sonucu çıkartılmamalıdır. Ermenilik'ten Alevi-Kürtlüğe dönenlerin birçoğu da samimi değil. Kilise kurma çabasında oldukları biliniyor. Mesela, bazı PKK'lılar sünnetsiz çıkıyor. Terörün hangi bölgelerden çıktığına iyi bakmak lazım. 1936-37'de devlet bu dönmeleri ev ev tespit etmiş."

Halaçoğlu, "İddialarımı belgeleriyle ispat ederim. Bu kişisel bir araştırmadır. Bilimsel bir çalışma yapıyorum. Bunun ırkçılık olarak gösterilmesini kasıtlı ve önyargılı buluyorum" dedi.

(...)

Tarık Işık - Mesut Hasan Benli, *Radikal*, 20.08.2007

bi gayri iradi bir olayla sınıflandırıyor. Gelişmiş (ve bilimsel) olan kimlik "sübjektif kimlik". Çünkü aklı başına gelen kişinin "ben şuyum" demesine yani iradi bir olaya dayanıyor. Kimi Kürtlerin ta 16. yüzyılda Türkmen kökenden geldikleri değil, kendilerine bugün ne dedikleri önemli. Örneğin Batı Trakya'da Türklerin yanı sıra Pomaklar ve Çingeneler vardır ve kendilerini Türk olarak adlandırırlar. Olay bitmiştir. Yunan devletinin bunu kelimesi kelimesine kabul etmekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktur.

Oysa Halaçoğlu, Hülya Avşar'ın annesi Emral Avşar'ın "Bütün Avşar sülalesi Kürt'tür. Hatta Helin de Kürtçe bir isimdir" deyişi karşısında adeta şaka yapar gibi şunu söylüyor: "Zaten kendisi ne söylüyorsa söylesin, bana ne!" (Bianet, 21.08.2007) Kürtlere Türk olduklarını öğretiyor. Var mı bugün başkalarının "Kürt" deyip de ortaya "Hayır efendim, biz Kürt değil Türküz!" diye çıkan Kürt aşireti? İster istemez Sakallı Celal'i hatırlıyorsun: "Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür."

2) Halaçoğlu, Türk resmî ideolojisinden bile tam 19 yıl geride: Bu memlekette Genelkurmay Başkanı'nın "Kürt" sözcüğünü açık açık telaffuz ettiği 1988'den bu yana bu ülkede Kürt gerçeği resmen kabul ediliyor. Resmî ideoloji bu saçmalıklardan çoktan vazgeçti.

Onun için gazetelere demeç verirken dedim ki, "Halaçoğlu yakında Adem ile Havva'yı, ondan sonra da maymundan insana geçişi temsil eden Lucy'yi Türk ilan edecek." Bu işin şakası ama ciddisi de var: Objektif kimliği önemsemenin yolu kestirmeden kafatasçılığa gidiyor. Nitekim 1930'larda bu ülkede Mimar Sinan'ın kabrini açtık, kafatası üzerinde "bilimsel" incelemelerde bulunduk, Türklerin "Brakisefallerin Alpli adı verilen en ileri zümresine mensup" olduğunu tespit ettik, mezarı kapattık (Tabii Mimar Sinan'ın bir yeniçeri, yani bir devşirme, yani bir gayrimüslim olduğunu unuttuk).

3) Aynen "Apo Ermeni dölüdür" diyerek hem Ermenilere hem Kürtlere hakaret eden zamanın İçişleri Bakanı (şimdi, MHP milletvekili) Meral Akşener gibi hakaret yağdırıyor. Üs-

telik "Elimde din değiştiren Ermenilerin listesi var. Ama bunu hiçbir zaman açıklamayacağım, bu bir tehdit olarak da algılanmasın," (*Sabah*, 21.08.2007) diyerek 1915 Ermenilerinin torunlarını da tehdit ediyor.

Ama sevapları da muazzam!

Günahı çok ama son olay hepsini unutturdu. Farkında mısınız bilmem; bu sözleriyle, farkında bile olmadan, bilim ve toplum dünyamıza büyük hizmetlerde bulundu:

Bir kere, Kürtlerin aslında Türkmen kökenli olduğunu söyleyeceğim derken, Kürtlerin Anadolu'nun doğusunda herkesi doğal asimilasyona uğratacak denli dominant bir kültür gücü olduğunu itiraf etti.

Nitekim "Karakeçili" gibi ismi açıkça Türkmen olan aşiretleri zamanla asimile etmiştir Kürtler. Gayrimüslimleri bile. Rakel Dink kardeşimden bizzat dinledim: Ermeni, Varto Aşireti'nin çocuğuyken bugün devletimiz tarafından gasp edilmiş bulunan Tuzla Ermeni Yetimhanesi'ne getirildiğinde Kürtçe'den başka dil bilmemektedir; orada kendisine Türkçe'yi ve Ermenice'yi Hrant öğretmiştir.

İkincisi, "O kadar da çok Ermeni öldürmedik; bazıları hayatta kaldı" demek isterken, Ermeni köylüsünün o korkunç 1915 Katliamı'nda canını kurtarmak için din değiştirmek zorunda bırakıldığını itiraf etti.

Üçüncüsü, devletin en önemli resmî kurumlarından birinin başkanı olarak, "Kilise kurma çabasında oldukları biliniyor," diyerek şu anda bu memleketteki din ve ibadet özgürlüğünün durumunu açıkladı.

Dördüncüsü, kendisinin ne kadar iyi araştırmacı olduğunu ve ne kadar çok şey bildiğini göstermek isterken, laik Türk devletinin din değiştiren vatandaşlarını "ev ev" tespit ettiğini de açıkladı: "1936-37'de devlet bu dönmeleri ev ev tespit etmiş... Bu da dönmelerin listesi. Mahallesine, köyüne, evine varıncaya kadar isim isim. Eski ismi nedir, yeni ismi nedir? Hangi evde otururlara varıncaya kadar, resmî belgeler." (*Zaman*,

22.08.2007) Kırk yıl uğraşsaydık bu gerçeği bu kadar net öğrenemezdik. Artık buluruz.

Bilim dünyamız Prof. Halaçoğlu'na minnettardır.

Radikal İki, 26 Ağustos 2007

Korku Spreyi

Korku, insan duyguları içinde en doğal olanı. Onun için, bu nazik geçiş döneminde "Şeriat Geliyor!" ve "Parçalanıyoruz!" biçimindeki korkular doğaldır. Doğal olmayan, şeriatın meriatın gelmediğini ve parçalanmanın marçalanmanın olmadığını bilecek kadar mürekkep yalamış kişilerin Türkiye üzerine sıktığı korku spreyi.

Zaten dünyaya kapalı olan Türkiye insanının daha da berbat biçimde kendi içine kapanmasına yol açan iki önemli iddia fışkırtıyorlar: 1) "Zarar görenler, yapılanları hak etmişlerdi. Korkanların ve korkutanların verdikleri zararlar normaldir." 2) "Yanlış yaptığımızı söyleyenler yabancıların maşasıdır ve ülkeyi satmaktadır." Bunların ikisi de gayrimüslimler üzerinden yürütülüyor çünkü "Millet-i Hâkime" ideolojisinin egemen olduğu bu ülkede azınlıkları "yabancı"yla özdeşleştirmek büyük kolaylık sağlıyor.

Bugün, bu spreycilerden iki örnek vereyim. Birinin yazısı diğerininse demeci *Milliyet*'te çıktı (9 ve 10 Eylül). Birinin alanı tarih, ötekinin diplomasi/siyaset. Yetiştikleri aynı önemli okula, görevlerine, unvanlarına bakarsanız gerçekten önünüzü ilikleyeceğiniz iki saygıdeğer kişi.

Bir tarihçi...

Tarihçi söyle yazdı: "Şurası bir gerçek, iyi asker olduğu anlaşılan Sakallı Nurettin Paşa'nın yerli Hıristiyanlara karşı sert tavırları tamamen kendisinden kaynaklanmıyor. Üç yıl üç aym getirdiği sıkıntılar ve kin yerli halkı da barışsever tutumundan haklı olarak uzaklaştırmıştı." Oysa iyi bir tarihçi olduğu için şunları bilmemesi imkânsız:

"Sert tavırlar" dediği, hazretin mesela İzmir Rum metropolitini linç ettirmesi. "Evveliyatı" da karanlık: 1909'da rütbesi indirilip açığa alınıyor. Valilikten atılınca Ankara'ya geliyor, ama "özel koşullar" ileri sürdüğü için görev verilmiyor. Verildiğinde, Koçgiri'de meşhur Topal Osman'ı da kullanarak Kürtlere yaptığı mezalimle adını duyuruyor. Öyle ki, TBMM'de mebuslar yargılanması için karar çıkartıyorlar, Mustafa Kemal Paşa araya girip görevden alıyor da zor yatışıyor Meclis. "Sonrası" da pek aydınlık sayılmaz. Bu sefer de gazeteci Ali Kemal'i linç ettiriyor. Yargılanmak üzere Ankara'ya gönderilirken. İzmit garında, sivil giydirdiği askerlerine.

Zaferden sonra *İzmir Fatihi, Karahisar ve Dumlupınar Muharebeleri Galibi Gazi Nureddin Paşa Hazretlerinin Tercüme-i Hali* diye kitap çıkarıyor. Mustafa Kemal Paşa da onu *Nutuk*'ta

Müdür Prof. İlber Ortaylı, Topkapı Sarayı'ndaki İdil Biret konserine yapılan Alperen Ocakları saldırısından sonra tarafları barıştırdı.

(1927) nerelere sokup çıkarıyor, okuyan bilir. Kurtuluş Savaşı komutanları Ankara'da o sıralarda yeni yaptırılan Devlet Mezarlığı'na nakledildi de, şu kadarını söyleyeyim, bu zatın kemiklerini 12 Eylülcüler bile istemediler.

Ünlü tarihçi işte bu "iyi asker"i aklamanın yanı sıra bir de "haklı olarak uzaklaştırmıştı" diyerek "linç"i aklıyor. Tanıdık geldi mi? Trabzon ve Malatya'daki misyoner cinayetleri sırasında çok duymuştuk. Örneğin Devlet Bahçeli, Malatya hakkında, "Misyonerler masum değil," demişti. (*Radikal*, 22.04.2007)

Bir diplomat/siyasetçi...

Diplomat/siyasetçiye gelince, o da şöyle demeç vermiş: "Yabancıların baskısıyla, Lozan'da azınlıklarla ilgili kurulmuş dengeleri değiştirip Osmanlı düzenine geçmeyi hedefliyorlar. Lozan'la oynanırsa adli kapitülasyonlara geri dönülebilir." Deneyimli olduğu için şunları bilmemesi imkânsız:

Bir kere, adli kapitülasyon hak verirsen değil, vermezsen başına bela olur. 1920'de Müttefikler, Osmanlı'ya berbat Sevr koşullarını tebliğ ediyorlar. Osmanlı diplomatları zehir zemberek bir yazılı cevap veriyorlar; tavsiye ederim bizim *Türk Dış Politikası* kitabının (İletişim Yayınları) birinci cildinden okuyun, şaşıracaksınız (s. 118-124). Ekonomik kapitülasyonları yekten reddediyorlar. Ama adli kapitülasyonları reddetmek yerine çok ilginç bir şey söylüyorlar: "Bir yargı reformu komisyonu kurulsun." Çünkü Osmanlı devlet adamları, çağdaş olmayan bir hukuk düzeni devam ettiği sürece Avrupa müdahalesini önlemenin mümkün olmadığını anlamışlar. Bugünküler daha anlamadı.

İkincisi, duyan da sanır ki gayrimüslimlere Lozan'da verilmiş haklar "yabancıların baskısıyla" artırılmak isteniyor. Oysa Lozan'daki hakları bile uygulamıyor Türkiye; merak eden benim *Türkiye'deki Azınlıklar*'dan (İletişim Yayınları) envai çeşidini okusun.

Sadece Rumların yaşadığı gündelik olayları hatırlatsam dudağınız uçuklar ve bu emekli diplomat ne söylüyor dersiniz.

LOZAN'IN YERİNE OSMANLI DÜZENİ

Lozan'dan daha geriye gidiliyor

AKP'nin, 1982 Anayasası'nın bugüne kadar değiştirilmiş maddeleri de dahil, tüm maddelerini değiştirmek için başlattığı çalışma, ana muhalefet partisi CHP'de, "AKP, rejim değişikliğine mi gidiyor? " şeklinde değerlendirildi.

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen, "Anayasanın değiştirilmesinde katı bir tutumda değiliz, hangi maddelerden rahatsızlık varsa oturup konuşuruz. Ama anayasanın tümüyle kaldırılıp yepyeni bir anayasa değişikliğine gidilmesinin anlamı, rejim değişikliğidir. Rejim değişikliğine gidildiği kuşkusu taşıyoruz," dedi.

Kararlıyız

"Atatürk Cumhuriyetini bitirip, İkinci Cumhuriyeti mi kurmaya mı karar verdik?" diyen CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen şöyle devam etti: "1958'de Fransa'da 4. Cumhuriyetten 5. Cumhuriyete geçerken, 1947'den sonra Almanya'da 'federal bir demokrasi' için, anayasalarını tümüyle değiştirerek, her iki ülkenin de rejim değişikliğine gittiklerini hatırlattı.

Tehlikeli adımlar

Öymen, anayasanın tümüyle değiştirilmesinin doğal olduğu gibi bir hava yaratıldığını belirterek, geçen yasama döneminde Anayasanın 90. maddesinin değiştirilmesiyle, uluslararası hükümlerin milli hükümlere üstün gelmesinin kabul edildiğine dikkat çekti. Öymen, buna göre, uluslar arası hükümlerin Türkiye'de kanun hükmünde olduğunu belirtti. "AKP'nin hedefinin, Anayasanın değiştirilemez maddelerini ve laikliği " sulandırmak olduğunu da ifade eden CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen, şunlara dikkat çekti: "Kuşkularımız, AKP'nin rejim değişikliğine gideceği yönünde. Bu ülkeyi dinselleştirme, adım adım din devletine dönüştürme zemini hazırlamaya çalışıyorlar. Yabancıların baskısıyla, **Lozan'da** azınlıklarla ilgili kurulmuş dengeleri değiştirip, **Osmanlı düzenine geçmeyi hedefliyorlar**. AKP'de Lozan'la bağdaşmayan bazı yaklaşımları gördük. Lozan'a aykırı olarak azınlıklara bazı hakların verilmesinin, Türkiye'nin "eğitim birliği" anlayışını tehlikeye sokacak"

Adli kapitülasyonlar

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen, Lozan'la oynanmasına AKP'nin "yeşil ışık" yakması durumunda, "adli kapitülasyonlara" geri dönülebileceğini belirterek sözlerini şöyle tamamladı: "Farklı yaşam biçiminden sözediliyor. Bu, **Osmanlı düzenine** geri dönüş anlamına gelir. **Osmanlı** İmparatorluğu döneminde, azınlıklar, **Osmanlı** hukukuna değil, hangi dine mensupsa, onun gereklerini yerine getiriyordu. Yabancılar kendi hukuklarına göre yaşamlarını sürdürüyorlardı. Buna da 'adli kapitülasyon' denir. AKP'nin uygulamaya sokmak istediği bu düzene geçilirse, bu ülkede yaşayan insanlar, Anayasaya, yasalara, örneğin Medeni Kanunana göre değil, tercih ettikleri hukuk **düzenine** göre yaşayacaklar."

Yeniçağ, 10.09.2007

Sayıları 120.000'den bugün 1.500'e inmiş bu insanlar suya haç atma ayini yapıyor, karadan-sudan "milliyetçi" saldırı geliyor. İlgisiz bir ceza davasının kararında Yargıtay 4. Ceza Dairesi ilan ediyor: "Patrikhane ekümenik değildir." Laik bir devlet Ortodoks ilahiyatına karışır mı? Sadece şu hususu not edeyim: Kararda "Türkiye kendi topraklarında yaşayan azınlıklara kendi vatandaşlarından farklı bir hukuk uygulayarak..." diyor. Sanki bu insanlar vatandaş değil! Oysa "azınlık" kavramının beş unsurundan biri, meşhur Capotorti Raporu'ndan dünya âlem bilir, "vatandaş olmak"tır. Tevekkeli değil, Etyen Mahçupyan demişti, "Biz gayrivatandaşız," diye. (*Zaman*, 06.12.2004)

Kapı gibi Yargıtay içtihadı

Maalesef (ve maatteessüf) gayrimüslim vatandaşlarımızın vatandaş değil "yabancı" olduğu artık bu ülkede "Yargıtay İçtihadı"dır. Çünkü: 1) Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 06.07.1971'de oybirliğiyle aldığı kararın gerekçesinde ilan etti (E. 3339, K. 4399). 2) Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 08.05.1974 tarihinde aynı şeyi söyledi (E. 1971/22-820, K. 1974/505). 3) Yargıtay 1. Hukuk Dairesi de bunu 24.06.1975'te yaptı (3648-6594 sayılı karar). Ayrıntı isteyen yine *Türkiye'de Azınlıklar*'a bakabilir (s. 100-103).

Aslında artık "Devlet İçtihadı" demek lazım. Çünkü Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ve Hazine'nin 1936 Beyannamesi sayesinde gayrimüslim mallarını sürekli gasp etmesinin ötesinde, Cumhurbaşkanı'na bağlı Devlet Denetleme Kurulu 06.02.2006 tarihli raporunda (www.cankaya.gov.tr) gayrimüslim vakıflarını "yabancı tüzel kişi" saydı. Cumhurbaşkanı Sezer'in "Lozan'da olmayan hakları elde ediyorlar" diye Vakıflar Yasası'nı veto etmesi ise kremasıdır artık işin. (*Milliyet*, 30.11.2006)

Eh, bu durumda tabii ki önüne gelen Fener'i tacizi milli spor sayacak. Bulgar Ortodoks cemaatinden Bujidar Çipof "Bize dinsel baskı yapıyor," diye ihbar edecek, savcı kamu davası açacak, Çipof müdahil olarak katılacak (aynen Kerinçsiz gibi). Sonra alışacak, Patrik'in Hilton'daki bir toplantıda "Patrik-

hane 6. asırdan beri ekümeniktir" demesini "görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma" olarak ihbar edecek. Savcılık da Patrik'e yazı yollayacak: "Soruşturma nedeniyle ifadenize başvurulacaktır. 20 gün içinde savcılığımızda hazır bulununuz. Gelmediğiniz takdirde ZORLA GETİRİLMENİZ İÇİN KARAR alınacağı, ayrıca yapılan masrafların tarafınızca ödeneceği hususu bilginize rica olunur." Bu büyük harfler çağrıda da büyük yazılmış. Oysa Fener Patriği, değil ekümeniklik, Allahlık veya peygamberlik iddiasında bile bulunsa bu laik yasalarımızda suç değil. Siz ne diyorsunuz, 6. yüzyıldan kalma unvanında "İstanbul" değil de "Konstantinopolis" bulunduğu için Patrik'e "bilişim suçları davası" (*Radikal*, 03.11.2003) bile açıldı bu ülkede.

Ama en güzeli, biri kalktı, Patrik'in gayrimeşru çocuk sahibi olduğunu iddia etti (*Hürriyet*, 21.04.2004). Dünyadaki üç yüz milyon Rum Ortodoks'un manevi lideri Patrik'ten kan alındı, DNA testi yapıldı, negatif çıktı, bunun üzerine ihbarcı zat şöyle dedi: "Test İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde yapılmıştır. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu'nda yapılsın." Buna benzer daha neler. Çocukluğumun İzmir deyimiyle, maydanozlu köfteler.

Ama önemli olan bu "sokak"takiler değil, mürekkep yalamış olanlar. Kendileri en iyi Batılı okullarda okumuşlar, gezmedikleri ülke kalmamış, Türkiyelinin dünyaya kapanması için sprey sıkıyorlar.

Radikal İki, 16 Eylül 2007

2011'de not: "Diplomat/siyasetçi", ekteki kupürde gözüküyor. "Tarihçi"ye gelince, bugün Türkiye'nin en önemli müzesinin müdürü.

Sandviçin Doyulmaz Lezzeti

"Seni seviyorum" demek bizim devrimizde tabuydu. Şimdi neredeyse müptezelleşecek kadar yayıldı. Böyle bir dönemde "Ben Mehmed Uzun'u çok seviyorum," demek zor geliyor. Ama şarkıdaki gibi, "Seviyorum işte, var mı diyeceğin."

22 Temmuz seçim kampanyası sırasında gazetelere demeçler vererek, DTP İstanbul İl Örgütü'nün genel merkeze rağmen çıkardığı Kürt adaya karşı hayatta hiç yüzünü görmediği ve sesini duymadığı bir Türkü desteklediğini açıkladığı için mi? Telefon edip, benimle birlikte olduğunu sıcacık sesiyle tekrarladığı için mi? Belki payı var. Ama belkisi olmayan bir şey de var:

Çünkü bendeniz bir sandviçim. Bir yandan ifade özgürlüğü istediğim için devlet bastırıyor, diğer yandan 1960-70 ezberlerini sorguladığım için kimi sosyalistler; daha doğrusu, kendileri de farkında olmadan, sosyalist Kemalistler. Ayrıca bir yandan 1915'in bir insanlık suçu olduğunu söylediğim için Kemalistlerin aşırıları lanetliyor, diğer yandan "jenosit" terimine şiddetle karşı çıktığım için Ermeni diasporasının aşırıları. Bendeniz bunların arasında bir sandviçim.

Mehmed Uzun ile Kürtçe'nin dansı

Mehmed Uzun da sandviç. Bir yandan Kürt kültürünü ve dilini nakış gibi işlemekten asla ödün vermediğinden ve geçmişinden dolayı devlet bastırıyor, bir yandan da kimi Kürt diasporası internet siteleri aşağılıyor. Suçu, "*...bir dava sırasında savunma adı altında Kürt ve Kürdistan davasını savunanlara TC damgalı literatürün ötesinde hakaretlerde*" bulunmak. "*Benim görevim bölücülük yapmak değil, birleştirici olmaktır,*" diye konuşmak. "*Bölücülüğü sadece bir aptallık olarak değil aynı zamanda tehlikeli bir düşünce olarak da görüyorum,*" demek (www.kurdinfo.com - 23 Temmuz 2007). Yani emir komuta zincirine uymak yerine oturup düşünmek ve tahlil yapmak. Her türlü otoriter iktidarın gözünde büyük suç.

Bendeniz koyu bir Kemalist milliyetçi çekirdekten, karanlık bir ummanda kulaç ata ata, şu anda bulunduğum noktaya ulaştım. Mehmed Uzun, 22 yaşındayken yani 1975'te (şimdi o da çok saygıdeğer bir vatanseverlik çizgisinde olan), Ruşen Aslan'la birlikte Kürt hareketinin hâlâ aşılamamış dergisi *Rızgari*'yi çıkarıyor. *Rızgari*, Şeyhmus Diken'in deyimiyle "Kürtlerin *Birikim* dergisi" yayımlandığı yıllarda. Burada çok ciddi bir entelektüel çabayla yoğun Kürt milliyetçiliği yapıyor Mehmed. Derginin Türkiye fikir yaşamına getirdiği çok önemli iki tez var: 1) Sömürge Teorisi 2) Ezen ulus-ezilen ulus milliyetçiliği ayrımı. Yani Türkiye Kürdistan'ı iç sömürge olarak kullanıyor. Ezen ulus (Türk) milliyetçiliği de kötü, oysa ezilen ulus (Kürt) milliyetçiliği iyi. İkisi de döneminin anti-emperyalist sol Kemalizmin damgasını taşımakta.

Modern Kürt edebiyatı ustası Mehmed Uzun (Şeyhmus Diken'e teşekkürle).

İşte o Mehmed Uzun; kendi halkının kültürü için başı dim-

dik çarpışan, ona aynen Shakespeare gibi sayısız kelime kazandıran ama milliyetçiliğin kaçınılmaz ayıracı olan "karşı tarafı düşmanlaştırma"yla da aynı biçimde çarpışmaktan şu kadarcık çekinmeyen bugünkü Türkiyeli Mehmed Uzun'a dönüşüyor. Onun 22 yaşındaki halinde kalıp kalıverenler, özellikle de Kürt diasporasının kimi elemanları, 1930'larda kalıp kalıvermiş devletle el ele onu sandviç ediyorlar şimdi. Allahtan ki, halk ve ülkedeki entelektüel birikim ne yapacağını inadına çok iyi biliyor. Mehmed Uzun'a bunca yoğun ilginin ve sahip çıkmanın başka izahı yok.

Diaspora zor meslektir

Soyu ve dini hiç fark etmez. Diasporanın zorluklar içinde çalkalanan doğası, aşırılıklara ve irrasyonelliklere müsaittir. Çünkü o bir yandan vatanından ayrı düşmenin ıstırabını yaşarken, bir yandan da bireye saygı gösteren bir ülkededir; güvencededir, istediğini konuşabilme lüksüne sahiptir, ifade özgürlüğünün basbayağı cesaret işi olduğu anavatanda farklı şeyler söyleyenlere iyi yaklaşmayabilir. Ayrıca gurbette asimile olmamak için "katı" olmak mecburiyeti vardır; aynen cezaevinde senin kimliğini yok etmek için sana empoze edilen tek tip giysiye direnmek mecburiyeti gibi.

Buna, oralara gidip de işsizlik sigortası almak yerine oturup eser vermiş, modernlikle gelenekselliği yoğurmuş, 3 dilde yazmış ve 22 dilde yayımlanmış ama bunları başarırken siyasete hiç bulaşmamış olan birini bir miktar kıskanmayı da ekleyebilirsiniz. Bu söylediklerimin, tekrar ediyorum, soy ve dinle hiçbir ilgisi yoktur. Diaspora olmak mecburiyetinde kalmakla vardır. ABD'deki Türkler, Fransa'daki Ermeniler, Almanya'daki Kürtler, hatta ve hatta İsveç'teki Süryaniler, hiç fark etmez. Diaspora, zor meslektir.

Ne zor iş yarabbi!

Gerçekleri açıkça söylemek ve yazmak zor iştir ama, herhalde zorların en zoru, gerçekleri gizlemek için dokuz takla atmaktır.

İnsan aklı nelere kâdir, ya rab!

Mehmed Uzun'la tanışma mutluluğuna erdik, Diyarbakır'dan dönüyoruz, THY'nin *Skylife* dergisinin Ekim sayısını karıştırırken "Sadece sessiz/Simply silent" başlıklı bir gezi yazısı ve enfes resimleri. İlk sayfasındaki tam yarıdan bölünmüş kilise fotosu hemen ünlü Ermeni harabe kenti Ani'de olduğumuzu anlatıyor. Sonuna kadar okuyorum ve çok başarılı buluyorum. Cidden muazzam başarı, çünkü hayrettir ama "yazar" (aynı zamanda fotoları da çekmiş, yani sanatçı) dokuz sayfa boyunca "Ermeni" kelimesini bir defa bile geçirmemeyi başarmış. Kilise süslemelerinden bahsedecek, "Hıristiyan mimarisinin süsleme örnekleri" diyor (sayfa 80). "Tigran Homents Kilisesi" ve "Büyük Kral II. Gagik tarafından yaptırılmış Abughamrent Gregor Kilisesi" gibi terimler (sayfa 82) bu işten anlayan bir avuç insana "aman, durun, söylüyor, şimdi söyleyecek!" dedirtiyor ama Ermenilere bütün gönderme bu "kripto"lardan ibaret.

Pardon, bir de Büyük Katedral'den söz ederken aynen şöyle diyor: "Armen mimarisinin başyapıtlarından". Korkma be yazar-sanatçı, bir "i" daha koy be! Benden olsun be! Ölmezsin be. Yürü be.

Tabii kentin adına da "Ani" demiyor. "Anı" diyor. Hatıra, yani. Zaten bu gezi yazısında benim en hoşuma giden pasaj da, geçenlerde milliyetçilerimizin protestoları arasında restore edilip açılan Ahtamar Kilisesi'ni Akdamar deyip ulusallaştırdığımız gibi, Ani'nin Türkleştirildiği pasaj. Yazının doruğu, "Telaffuz hatası" ara başlıklı bu bölüm zaten (sayfa 76):

"Deniyor ki Evliya Çelebi de Seyahatnamesi*'nde 'An şehri' dermiş zaten. Latince yazıtlarda büyük harfle 'ANI' olarak geçen isim, batı kaynaklarında yer almaya başladığı dönemde küçük "ı" olmadığı için, 'Ani" olarak yazılmış. Bu isimle ilk defa karşılaşanlar da başka bir bilgi olmadığı için bu şekilde okumaya başlamışlar. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü haritalarında da 'ı' kullanılırken, dünyaca ünlü yerel rehber Celil Ersözoğlu 1949'daki depreme kadar çevre mağaralarda yaşamını sürdürmekte olan yerleşik*

halkın da 'Anı" diyor olduğunu ve diğer kullanımın tamamen bir telaffuz hatası olduğunu vurguluyor."

Hocanın biri, hâşâ huzurdan, Allah'ı anlatıyormuş: "Ne yerdedir ne göktedir, ne sağdadır ne soldadır...". Bektaşi dayanamamış: "Sen şuna yok diyeceksin ama dilin varmıyor." Bir de, Kadir Cangızbay Hoca'nın bundan birkaç yıl önce *Agos*'ta yaptığı enfes espri aklınıza geliyor. Hani, Kürtlerin "dağ Türkleri" olması gibi, Ermeniler de aslında "orman Türkleri" imiş de, biz onlara zaman içinde biraz incelterek "Ormanî" demişiz, oradan "Ermeni" olmuş...

Sadede gelelim. Yazar-sanatçı bize bir kültür ziyafeti veriyor. Tam da böyle ziyafetlerde, sandviçin doyulmaz lezzetini anlıyorsunuz. Çok şükür halimize yarabbi, diyorsunuz...

Radikal İki, 14 Ekim 2007

"Tadında Bırakma"yı Bilmemek

"İşi tadında bırak!" derlerdi çocukluğumuzda bize, azıcık azmaya başlasak. İyi de ederlerdi. Çünkü sonunda bir yerlerimize zarar gelirdi: Elimiz sobaya yapışırdı, düşüp alnımızı yarardık, gece altımıza yapardık. Dayak cabası.

Şimdi de yapışıyor, yarılıyor, altımıza da yapıyoruz, dayak da yiyoruz. Hep birlikte; Türkiye Cumhuriyeti'yle, PKK'lısıyla, Kıbrıslı Rumlarıyla, Ermeni diasporasıyla, İslâmcılarıyla. Anlatayım ama Türkiye de alınmasın, gerisi de.

PKK şart mıydı?

İtiraf edelim: Bu memleket hiç yaşamadıysa 1925-37 arası sürekli Kürt isyanları yaşadı. Bu insanlar durdukları yerde başlarına bela mı arıyorlardı? Dürüstçe söyleyin: Kürt diye devasa bir sorun olduğunu görmemiz için PKK cinayetleri şart mıydı? Unutmayın ki, hâlâ duyuyoruz "Biz çocukluğumuzda Kürt diye bir ayrım bilmezdik, bunlar çıkardı," diyen âdemleri. Tekrar söyleyin: Öcalan Şubat '99'da yakalanıp da "bu iş bitti"kten sonra tekrar başlamaması için ne yaptık? Bırak reformu, şimdi de boğazımıza kadar kubura batmak için koro halinde Kuzey Irak'a girme tezkereleri çıkarıyoruz. PKK'nın kucağına oturmak için. Türki-

ye'deki mevcut demokrasiyi de iğdiş etmek için. Marifet mi bu şimdi? Ya DTP'lilere Meclis'te casus muamelesi yapmak?

PKK itiraf etsin: Şiddetle özdeşleştiği için bugün bütün memleket zıvanadan çıkmış durumda. "Şişli Ayazağa'da 17 yaşındaki fırın işçisi E.Ç., önceki akşam parkta otururken cep telefonundan Ahmet Kaya'ya ait Kürtçe bir şarkıyı dinleyip eşlik edince parkta toplanan bir grup kendisine saldırarak dövmeye başladı." (*Milliyet*, 11.10.2007) Kendi insanını bu feci duruma düşürmek marifet mi oluyor? Nereye kadar gideceksin kör şiddetle? Diyarbakır Barosu'ndan DİSİAD'A, Diyarbakır Tabipler Odası'ndan DOGÜNSİFED'e kadar bütün Kürt meslek kuruluşları karşı çıkarken? (*Radikal*, 10.10.2007)

Çözümsüzlük şart mıydı?

İtiraf edelim: 1959'da Menderes yönetimi, Kıbrıslı Türklerin nüfusuna oranla cidden güçlü haklar elde etmişti. Bir noktada, belediyeleri işleyemez hale getirdik. Sonuçta, Yunan milliyetçiliğinin kanlı örgütü EOKA'yı güçlendirdik. Faşist darbe olunca, 1959 Garanti Antlaşmasının 4. maddesi uyarınca yani hukuken haklı olarak asker gönderdik. Ama tadında bırakmayı bilemedik çünkü bir daha geri çekmedik. Haklı kurtarıcı asker'i bütün dünyanın gözünde haksız işgalci asker'e dönüştürdük. "Çözüm, çözümsüzlüktür" buyuran dışişleri bakanlarımız oldu. Ama KKTC'yi bizden başka tanıyan tek Allahın ülkesi olmadı; Pakistan bile. Aklımız başımıza gelene kadar da adamlar AB'ye girdi, ayazda kaldık.

Kıbrıslı Rumlar itiraf etsin: Eski Dışişleri Bakanı Nikos Rolandis 14 Ekim tarihli *Cyprus Mail*'de kapı gibi bir itirafname yayımladı; *Radikal*'in "Yorum" sayfasında çevirisi çıkabilir. Helal olsun ve böyleleri bize de nasip olsun. Rumların barış için ne çok fırsatı heba ettiğini birinci elden sıralıyor. Şu anda AB'nin ve ABD'nin Başkan Papadopulos'u nasıl aşağıladığından tutun, KKTC'yle Suriye arasında başlayan feribot seferlerine kadar yazıyor. Tadında bırakmayı bilmeyerek kendimizi "ölüm odası"na kapattık, marifet yaptık, diyor.

ASALA şart mıydı?

İtiraf edelim: Bir kısmı Mustafa Kemal'e de 1926'da suikast düzenlemiş İttihatçı derin devlet katillerinin 1915'te sebep olduğu Ermeni katliamını sanki Türkiye Cumhuriyeti yapmış gibi davrandık. Kendi halkımızdan 90 yıl boyunca büyük başarıyla sakladık. Dünya alem biliyor ve çalkalanıyordu. Aldatılmış koca misali, bir tek bizim haberimiz yoktu. Dürüstçe söyleyin: ASALA cinayetleri kafamıza tokmak gibi inmeseydi hangimizin haberi olacaktı? Şu anda da, kokusu arş-ı âlâya yayılmış pisliğin üstünü hâlâ örtmeye uğraşıyoruz. Aman yardım edin diye ABD ve İsrail'e yüz suyu döküyoruz. ABD başkanı yılda bir "jenosit" deyiverir diye titriyoruz. Her Ermeni karar tasarısında kısmetlerden kesiliyoruz. Havalimanlarındaki bilbordlara "Sözde Ermeni" bilmem neleri asmışız, onlara bakıp bakıp nefis köreltiyoruz. Yapabiliyorsan, herhangi bir ülke havalimanına peşin parasıyla koydurtabil de göreyim. Marifet mi bu yani? 19. yüzyılda İngiltere, Çinlileri afyonluyordu, 21. yüzyılda da Türkiye, Türkleri afyonluyor.

Diaspora itiraf etsin: Olayı dünyaya tanıttı ve büyük mevzi kazandı. Türkiye'yi köşeye sıkıştırdı. Ama üçüncü ülkeler artık fena homurdanıyor. ABD'de yapılmakta olan "Birinci Dünya Savaşı'nda Ermenilerin öldürülmesini resmen jenosit olarak tanımalı mıyız?" anketine cevap verenlerin sayısı: 697.730, "Evet"lerin oranı 17.10.2007 günü saat 14.40 itibariyle yüzde 20, "Hayır"larınki yüzde 78 (www.msnbc.msn.com:80/id/21253084). Bir yandan *Nation* (11.10.2007), bir yandan da *Guardian* (11.10.2007) alay ediyor: "Sıra Napoleon'un Mısır'da yaptıklarını kınamaya geldi." AB Komisyonu Başkanı Barroso: "Ermeni olayları siyasete alet edilmesin," dedi. (12.10.2007) AB Parlamentosu'nda Türkiye raportörü Oomen-Ruijten "Soykırımın tanınması üyelik için şart değil," diye ilan etti. (*Milliyet*, 17.10.2007)

Neden? Çünkü ASALA cinayetleri evresini durdurup Ermeni tasarıları evresine geçtiği için kazanan diaspora, şimdi "Türkiye kötüdür" evresinden "demokratik Türkiye iyidir" evresine

geçemediği için kaybediyor. Çünkü intikam duygusunu kontrol edemeyince işi "tadında" bırakamadı. Türkiye'deki aşırıları beslediğiyle kalıyor. Eh, normaldir, çünkü kendi aşırıları da bütün gıdasını Türkiye'nin resmî inkârından ve o Türk aşırılarının memeden verdikleri sütten sağlıyor. Marifet mi oluyor bu peki?

Aynı modeli Türkiye Cumhuriyeti ve İslâmcılar için de kurmak ve aynı itici paralellikleri kurmak mümkün: 1950'lere kadar yukarıdan devrim, İslâm'ı yeterince demir pençesi altında tuttu. Sana ne kardeşim, aptes alıp namaz kılacak olanın ezanı hangi dilde dinleyeceğinden? Özgür seçimler başladıktan sonra da aynen devam etmek istemek "tadında bırakmamak"tı. Resmî okullarda namaz kılma dersi veren "laik" devlet İslâm'ın elini yakalamış, ama kendi kolu kopmaya başlamıştı. Paniğe kapıldı, kapıldıkça sertleşti, sertleştikçe halk "dinciler"e verdiği oyu artırdı. Bunun üzerine kimi İslâmcılar şımardı. Ve saire.

Ne yapmalı?

Ne yapmamak gerektiğini anlattım. Dört önemli sorunda Türkiye'nin ilkece hemen ne yapması gerektiğini özetleyeyim:

Kürt meselesi: Devletin simgelerini (bayrak, marş, resmî dil, isim, üniterlik vb.) aynen koruyarak, "milli güvenlik devleti"nden derhal "insan hakları devleti"ne geçmek. Vatandaşı "Türk" değil, "Türkiyeli" olarak tanımlamak ve bu sıfat içindeki bütün kültürleri kucaklamak. 301 tarafından simgelenen zihniyeti derhal itlaf ederek her türlü tartışmanın önünü açmak. Böylece birikmiş irini boşaltmak.

Kıbrıs meselesi: AB'nin resmî garantisi karşılığında bütün askerlerini çekmeye ve gevşek federasyon temelinde çözüm üretmeye hazır olduğunu ilan etmek.

Ermeni meselesi: Aslında en kolayı bu: 1) Ermenistan'la diplomatik ilişkileri derhal kurarak diasporayı devreden çıkartmak 2) Osmanlı döneminde yaşanmış acılar için Türkiye Cumhuriyeti'nin derin üzüntüsünü ilan etmek 3) Cumhuriyet tarihi

boyunca bu olayları sakladığı için Türkiye halkından özür dilemek 4) Elinde tapusu olanların malları için sembolik tazminat ödeneceğini ilan etmek.

İslâm meselesi: Devleti derhal laikleştirmek. Devletin din alanına yaptığı bütün müdahaleleri ve yardımları kaldırmak. Din eğitimini, laik devlet denetimi altında dinlere bırakmak. Diyanet İşleri Başkanlığını bir dinler arası eşgüdüm kurumuna dönüştürmek. Her din ve mezhebin örgütlenmesini, iki temel ilkeyi esas alarak serbest bırakmak: 1) Cemaatin bireyi ezmemesi 2) Devlet yönetimine din kurallarının sızmaması.

Aydın Güven Gürkan'la Boğaz'daki kira yalısında uzun uzun konuşurduk. "Bunları yaz da getir, bir tartışalım," derdi. İkimiz de yetiştiremedik. Türkiye bunları yaparsa karşı tarafın gıdasını keser. Üstelik nasıl olsa sonunda bu noktalara teker teker gelecek. Yeter ki, taraflar daha fazla hırpalanmadan gelsin. Sorun çözmek, "yirmi bir" (*blackjack*) oynamak gibidir: 21'e uzak kaldığın kadar, 21'i aştığın zaman da kaybedersin.

Radikal İki, 21 Ekim 2007

PERİNÇEK DAVASININ DERSLERİ

İsviçre yüksek yargı organı Federal Mahkeme, Doğu Perinçek'in cezasını onadı. Paraya çevrilmiş 30 gün hapis ve ayrıca tazminatlardan oluşan ceza, İsviçre Vaud Kantonu Temyiz Mahkemesi tarafından 9 Mart 2007'de verilmişti. Karar, Lozan Antlaşması'nın 82. yıldönümünde bu kente giden Perinçek'in "Ermeni soykırımı emperyalist bir yalandır," demesi üzerine alınmıştı.

Hukuksal dayanağı şu: İsviçre Ceza Kanunu'nun "çeneni kapa.yasası" (*loi bâillon*) kategorisinde gösterilen ve 1995'ten bu yana uygulanan 261 bis maddesi.

"Irk Ayrımcılığı" başlıklı madde özetle şunları cezalandırıyor: Jenositi veya diğer insanlığa karşı suçları hafife almak, inkâr etmek veya haklı göstermeye çalışmak, belli bir ırka veya dine mensuptur diye kimi insanlara karşı açıkça kine ve ayrımcılığa teşvik; onlara yönelik aşağılayıcı bir ideolojiyi yaymak veya örgütlemek.

Tesadüfe bak. Aynı madde, numarası bile neredeyse aynı, bizde de var: TCK 216/1: *"Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse..."*. Azınlık Raporu'nu yazdım diye şu anda Prof. Kaboğlu'yla birlikte bundan yargılanmaktayım. 3 yıl istiyorlar.

Vaud yargıcının gerekçelerine de bakalım: "*Sanık, İsviçre yasasını ihlal ettiğini bilen küstah bir provokatördür. Girişimi ırkçı ve milliyetçi güdülere dayanmaktadır. İsviçre kamuoyuna göre Ermeni jenosidi kesin bir tarihsel olgudur.*" Bu son cümle önemli. Çünkü, öncesini bilmem ama, bu cümle akla bazı şeyler getiriyor:

1) Acaba sanığın "ırkçı nedenlerle" hareket etmediği tespit edilse, aynı yasa yine uygulanacak mıydı? (İsviçre'de yayımlanan *Le Temps*, 20.12.2007)

2) Acaba ne zamandan beri İsviçre kamuoyu tarih konusunda uzman sayılıyor ve yanılmaz kanılara sahip bulunuyor? (İsviçre'de yayımlanan *Le Pamphlet*, no. 363, 16.03.2007)

3) Acaba ne zamandan beri İsviçre yargı organları kamuoyunun düşündüğüne göre karar veriyor?

Bu üçüncü hususta kaynaklanan bir şey daha aklıma geliyor ama onu da yazının sonuna saklayayım izninizle.

Batı, kendini topuktan vuruyor

Kendini "apolitik ve ateist" olarak tanımlayan Fransız profesörü Robert Faurisson, "Bana bu Nazi gaz odalarından bir tane bulup gösterin. Anne Frank'ın hatıra defteri de o yaştaki bir kızın elinden çıkmış olamayacak bir düzmecedir," diye Holokost'u tartışmaya açınca ortalık birbirine girmişti. Adam Fransa'da bunu inkârı suç sayan 1990 Gayssot Yasası'nı ihlal ettiği gerekçesiyle üniversiteden atılmış, hakkında başka cezalar da verilmişti. Hatta bu olaydan ünlü Noam Chomsky de payını bol bol almıştı çünkü "çoğunluğun düşündüğünden ne kadar farklı ve ayrıca ne kadar yanlış olursa olsun" her düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamı içinde korunması gerektiğini yazmıştı.

Hrant'm bana telefonda şunu dediğini bugün gibi hatırlıyorum: "Yahudi jenositinin bile tartışılabilmesinden yanayım. Bunun yasaklanmasını kabul edemiyorum." Bunları söyleyen insan, "Evet, bu ülkede Ermenilere karşı jenosit yapılmıştır," demek yüzünden Türkiye mahkemelerinde süründürülmüş (ve sonunda da sokakta katledilmiş) insandır.

Aynen Hrant gibi düşünüyorum. Şiddete ve kine açıkça teşvik etmedikçe yani "Oh olsun, Yahudileri iyi ki kestiler" türünden öküzlükler yapmadıkça, olguların tartışılması asla engellenemez. Aksi halde engizisyon dönemine kesin dönüş yapılır. "Nefret söylemi" (*hate* speech) denilen rezil şey bu kadar geniş yorumlanamayacak kadar vahim bir şeydir. Jenositin olduğunu söylemek hakkı kadar, olmadığını söylemek hakkı da vardır.

Bu nedenle İsviçre yargısının, hele de "Kamuoyum böyle diyooo," deyip Perinçek'i sırf olayı tartışmaktan mahkûm etmesi asla kabul edilemez. Aksi halde bu mantık her şeye ama her şeye uygulanabilir ve sonuçta Batı'nın özü olan demokrasi rezil olur.

Bizim ulusalcılar da kendini topuktan vuruyor

Şimdi artık yazıyı Perinçek'le sınırlamayı bırakalım, onu aşıyor. Ülkemizdeki "milliyetçi/ulusalcı" ekibin tümünden bahsedelim. Bu ekibin, insanı insanlığından utandıran çok sayıda önermesinin yanı sıra, şöyle özetlenebilecek bir sloganlar dizisi de var: Arkasına emperyalist Avrupa/Batı'yı alarak kimse halkımızın gelenek ve değerlerine aykırı şeyler söyleyemez, yapamaz; yaparsa cezasını anında görür. Bu cezaya karşı yabancılardan medet uman yani AİHM'ye başvuran da vatan hainidir.

Bakın şimdi ne oluyor:

1) Böyle özetlenebilecek tutumdur ki, Batı'nın kamuoyuna teslim olmuş yargısı karşısında bu ekibi çifte standardın kuyusuna gömüyor. Haksız yere cezalandırılmasını fevkalade kolaylaştırıyor.

2) Bu ekip böylece yalnızca "jenosit" suçlamasını reddetmekle kalmıyor, Anadolu'nun otokton halkı olan yüz binlerce Ermeni'nin 1915'te ya doğrudan katledildiğini yahut adı "Derzor" veya "Resülayn" olan "kesin ölüm"e yürütüldüğünü de reddediyor. Böylece hiç kimseyi ikna edemediği gibi kendi karşıtını da besliyor. Ermeni Diasporası'nın aşırılarının ekmeğine bal sürüyor. Bin kere yazdım, on bin kere daha yazaca-

ğım: Bizim "milliyetçi/ulusalcı"lar ile Ermenilerin "milliyetçi/ulusalcı"ları birbirine memeden süt veriyor.

3) Şimdi davanın avukatı Laurent Moreillon, AİHM'ye başvuracak. Şöyle diyor: "AİHM'ye ilke nedeniyle başvuruyoruz. Henüz müvekkilimin tepkisini resmen almadım ama bana yazıp artık burada duramayacağımızı bildireceğini biliyorum." (*tsr.ch - Info - Genocide armenien: condamnation confirmee*).

Moreillon'un müvekkili Perinçek "kendi vatanım" değil İsviçre'yi şikâyet edeceği için Strasbourg'a gönül rahatlığıyla gidecek. Ama gideceği yer "emperyalist Avrupa"nın en temel kurumundan biri.

Gitmediğini düşünelim, o zaman da 1915'i tartışmaya dahi izin vermeyecek kadar antidemokratik bir yargı kararını kesinleştirmiş olacak. Dahası da var. Nasıl hiç ilgisi olmayan dünya parlamentoları zincirleme biçimde Ermeni Tasarıları geçirmekteyse, artık hiç ilgisi olmayan dünya mahkemeleri zincirleme biçimde bu türden acayip yargı kararları geçirmeye başlayacak.

Tabii bu zincir zamanla bizzat kendini kelepçeleyecek; o başka. İşte o zaman ve ancak o zaman, ifade özgürlüğüne bu saygısızlık ve hukuksuzluk sona erebilir. Perinçek, Türkiye'ye bu hayrı sağlamakla tarihe geçebilir.

Tabii darısının Türkiye'nin de başına saçılması şartıyla. Buraya kadar söylemişken, yukarıda bir yerde, "onu da yazının sonuna saklayayım izninizle" demiştim: İsviçre Federal Mahkemesi bu kararı acaba hangi ülkenin yargısından ve de yüksek mahkemesinden "asimetrik biçimde kopya" etti dersiniz?

Radikal İki, 30 Aralık 2007

2011'de not: "Altmış Dokuz" adlı yazımın altına düştüğüm 2011'de notta geçen Fransız Senatosu Kanunlar Komisyonu'nun 13.04.2011 tarihli raporu şöyle diyordu: "... çeşitli ülkeler (Almanya, Avusturya, Belçika) Yahudi soykırımını inkâr etmeyi suç saymaya yönelik metinler kabul etmişlerdir. Fakat şu ana kadar, Ermenistan dahil, Ermeni soykırımının mevcudiyetini sorgulamayı cezai kovuşturma konusu yapan bir ya-

sa çıkarmış hiçbir ülke yoktur." (www.senat.fr) Bu ifadeyi iki açıdan ihtiyatla karşılamak gerekmektedir. Birinci cümle açısından, yine söz konusu notta belirtmiş olduğum gibi, Yahudi soykırımını inkâr etmeyi ırkçılık ve nefret söylemi nedeniyle suç sayan ülkeler arasında Fransa da bulunmaktadır: Temmuz 1990 Gayssot Kanunu. İkinci cümle açısından, yukarıdaki yazıda da belirttiğim gibi Doğu Perinçek, İsviçre'de 30 gün hapse ve para cezasına çarptırılmıştır.

Bu vesileyle, 1915'le ilgili olarak Fransa ve İsviçre'de verilmiş cezaları gözden geçirelim:

1) Fransa'da Prof. Bernard Lewis'e açılan hukuk davası: Ünlü doğubilimci Lewis, *Le Monde* gazetesine Kasım 1993'te verdiği bir demeçte, 1915'in "soykırım" değil, "savaşın gaddar bir yan ürünü" olduğunu söylemiştir. Lewis'e göre 1915 için soykırım terimini kullanmak konunun "Ermeni versiyonu"dur ve Osmanlı hükümetinin Ermeni milletini yok etmeye yönelik bir planı olduğuna ilişkin ciddi bir kanıt bulunmamaktadır.

Bunun üzerine iki kuruluş, iki noktadan hareketle Lewis'e karşı hukuk davası açmışlardır: a) Her türlü ırkçı, antisemit veya yabancı düşmanı eylemi cezalandıran ve bu arada, Nürnberg'de "insanlığa karşı suç" kabul edilmiş Yahudi soykırımını inkâr etmeyi yasaklayan Gayssot Kanunu b) Fransız Medeni Kanunu'nun "Başkasına herhangi bir zarar veren kimse, bu zararı tazmine mecburdur" diyen 1382. maddesi.

Mahkeme birinci hususun yalnızca Yahudi soykırımına ilişkin olması nedeniyle Prof. Lewis'e uygulanamayacağına karar vermiştir. Fakat ikinci hususdan ötürü, sözlerinin 1915 kurbanlarının geride bıraktığı insanlara verdiği üzüntü gerekçesiyle, kendisini bu iki örgüte sembolik olarak 1 frank tazminat ödemeye ve bu kararı *Le Monde*'da yayımlatmaya mahkûm etmiştir. Bu karar Prof. Lewis'e soykırım inkârından değil, objektif davranmamaktan ve "böyle nazik bir konuda" kimi gerçekleri saklamaktan verilmiştir. Yani Prof. Lewis fevkalade dolaylı olarak cezalandırılmıştır.

2) Fransa'da *Quid* ansiklopedisine açılan hukuk davası: Ermeni tezlerinin yanı sıra Türk tezlerini de vererek Ermeni soy-

kırımının vahametini azalttığı gerekçesiyle *Quid* adlı ansiklopediye mahkemenin verdiği para cezasını İstinaf Mahkemesi Mart 2007'de iptal etmiştir. Kararda, farklı görüşlere yer vermenin soykırımı inkâr anlamına gelmeyeceği belirtilmiştir. Burada ilk mahkemenin verdiği kararın her türlü düşünceyi ve yayını engelleyecek nitelikte olduğu açıktır.

3) İsviçre'de TTK Başkan Vekili Prof. Yusuf Halaçoğlu'yla ilgili soruşturma: Türk Dernekleri Federasyonu'nun davetlisi olarak 02.05.2004'te İsviçre'de katıldığı ve soykırımın olmadığını söylediği konferanstan sonra, Halaçoğlu hakkında İsviçre Ceza Kanunu md. 261 bis'ten soruşturma açılmış ve savcılığa ifade vermesi istenmiştir (www.habervitrini.com; 03.05.2005). Bu husus, Türkiye'deki kimi internet siteleri ve gazeteler tarafından Halaçoğlu hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkarıldığı biçiminde yansıtılmıştır (örneğin: www.acikistihbarat.com ve *Milliyet*, 01.05.2005). Halaçoğlu gidip ifade vermemiştir. Dosya, anlaşıldığı kadarıyla, kendi haline bırakılmıştır.

4) İsviçre'de Doğu Perinçek ceza davası: Halaçoğlu olayı üzerine İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek, Mayıs, Temmuz ve Eylül 2005'te İsviçre'de gidip Ermeni soykırımının uluslararası bir yalan olduğu yolunda konferans vermiştir. İsviçre-Ermeni Derneği kendisi hakkında şikâyette bulununca, onun da hakkında yine 261 bis'ten soruşturma açılmıştır. Bunun üzerine Perinçek, o sırada kurulan "Talat Paşa Komitesi" üyelerini de yanına alarak mahkemeye gitmiştir. Vaud kantonu mahkemesi 09.03.2007'de "[Ermenilerin] *acı verici tarihlerini inkâr etmek suretiyle, Ermeni halkı ayrımcılığa tabi tutulmuştur*" diyerek Perinçek'i "ırk ayrımcılığı"ndan 30 gün hapse mahkûm etmiş, bu hapis cezasını günde 100 FS'den 3.000 FS'e (İsviçre frangı) paraya çevirmiş, 90 gün karşılığı olarak 9.000 FS de para cezası vermiş, ikisini de 2 yıllığına ertelemiştir. Mahkeme, ayrıca, Perinçek'in İsviçre-Ermeni Derneği'ne 1.000 FS sembolik tazminat ve 10.000 FS masraf ödemesine karar vermiştir. Karar, İsviçre Federal Mahkemesi tarafından 12.07.2007'de onanmıştır. Bu temyiz masrafları için de 4.000 frank yazılmıştır. Fakat önemli olan şudur ki, bu Federal Mahkeme kararı,

"Ermeni soykırımının inkârı"nın Ermeni halkının kimliğine tehdit oluşturduğunun kabulü açısından dünyada bir ilktir. Perinçek, şu anda AİHM'ye başvurmuş bulunmaktadır.

5) İsviçre'de üç Türke hükmedilen para cezaları: Ekim 2008'de biri İşçi Partisi Avrupa Temsilcisi Ali Mercan olmak üzere üç Türke Ermeni soykırımının bir "uluslararası yalan" olduğunu söylemek nedeniyle "ırk ayrımcılığı" yapmaktan 3.600-4.500 FS arası para cezaları verilmiş, bu cezalar Ekim 2010'de Federal Mahkeme tarafından onanmıştır.

Bu olaylardan da anlaşılmaktadır ki, Ermeni soykırımının mevcudiyetini sorgulamaktan cezai kovuşturma yapan ülke olmadığı yönündeki Fransız Senato komisyonu ifadesi doğru değildir. Fransa'da görülen davalar hukuk davasıdır, fakat İsviçre'dekiler ceza davasıdır. İki ülkede de "Ermeni soykırımının inkârı" çok dolaylı biçimde cezalandırılmıştır. Bunun sebebinin, Türk devletinin 1915 katliamlarını toptan inkâr etmesi ve bu inkârın dünya kamuoyu vicdanında tepki yaratması olduğunu anlamak zor değildir.

Bir Program, Bir Karar, Bir Fıkra

Bir TV programı

Can Dündar'ın "Neden" programları yeni başlamış, ikincisindeyiz. Hrant da davetli. Katledilmesine daha dört ay var. Bir de, Niğde Üniversitesi'nden Prof. Özcan Yeniçeri. Konuşma şöyle geçiyor (Can Dündar, *Milliyet*, 20.01.2008):

Dündar: "Soykırım vardır" diyenler konuşturulmayacaksa fikir tartışması nasıl yürütülecek?

Yeniçeri: Söze soykırımla başlarsanız hakarettir. Çok net. Ben aşağılanmış hissederim kendimi.

Hrant: Bakın, Vural Savaş da "Ermenilerin geçmişte şöyle, böyle emelleri vardı" türü laflar söylüyor, ben Ermeni olduğum halde bunu hakaret olarak almıyorum.

Yeniçeri: Sizin almamanız, sizin zihinsel veya psikolojik yapınızla ilgili bir şey. Benim almam da benim kültürümle ve değerlerimle ilgili bir şey.

Dündar: Peki, burada hakaret içermeyen bir tartışma yapılamaz mı?

Yeniçeri: Bir rivayete göre benim babamın babasının dedesi, Hrant'ın babasının babasının dedesini bilinmeyen bir yerde, bi-

linmeyen bir şekilde öldürmüş. Yani mezar taşlarına dönenler mezar olmaya mahkûmdur.

Dündar: Sizin bunu söylemeye hakkınız var da, Hrant'ın "Böyle değildir" demek hakkı yok mu?

Yeniçeri: Bu belgeler Tarih Kurumu belgeleri... Devlet arşivini açıyor. Bunlar oturup tartışılabilir.

Dündar: Niye tartışmıyoruz?

Yeniçeri: Ama siz "Baban katildir," diyerek söze başlayamazsınız.

Hrant: Öyle bir şey demiyorum.

Yeniçeri: Sen "Soykırımcı," dediğin zaman, bunun başka anlamı mı var?

Böyle sürüp gidiyor. En ilginci, "hakaret" kavramını yorumlamasından da öte, Prof. Yeniçeri'nin durup dururken, "Mezar taşlarına dönenler mezar olmaya mahkûmdur," demesi...

Bir Yargıtay kararı

23 Ocak 2008 tarihli basından: Yargıtay, Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk aleyhinde tartışma yaratacak bir karara imza attı.

Pamuk'un bir yabancı dergide "Burada 30.000 Kürt öldürüldü. 1 milyon da Ermeni ve neredeyse kimse bundan söz etmeye cesaret edemiyor," şeklindeki sözleri çıkmıştı. Davacı avukat Kemal Kerinçsiz, "Bu sözler Türk milletini topyekûn itham altına sokmuştur" gerekçesiyle tazminat talep etmişti.

Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi bu davayı "davacıların sadece Türk milletinin bir ferdi olmalarının bu konuda dava açabilmelerine yeterli olmadığı" gerekçesiyle reddetmişti. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi bu kararı 2'ye karşı 3 oyla bozdu. Karar şöyle:

"Kişisel değerlerin; şeref ve haysiyeti, özgürlüğü, vücut ve ruh bütünlüğü ve sağlığı, ırk, din ve vatandaşlık gibi bağları kapsadığı kabul edilmektedir. Kişiler onur ve şerefleri gibi mensubu bulundukları ve anayasa ile çerçevesi belirlenmiş bir millete aidiyet duygularında yukarıdaki açıklamalar nazara alındığında; kişilik değerleri kapsamında ve hukuki koruma al-

ORHAN PAMUK DAVASI BOZULDU

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, İsviçre'de yayınlanan bir dergideki sözleri nedeniyle yazar Orhan Pamuk aleyhinde açılan tazminat davasını reddeden yerel mahkeme kararını bozdu.

Davacı Turgut Kobaza ve şehit yakını 5 kişi, İsviçre'de yayınlanan birdergiye verdiği röportajda, "30 bin Kürt'ü ve bir milyon Ermeni'yiöldürdük. Türkiye'de hiç kimse bunu dile getirmeye cesaret edemiyor. Ben ediyorum" dediği ifade ettikleri Pamuk'un, beyanlarıyla "Türkmilletini topyekün itham altına soktuğunu" iddia etmişlerdi. Bukişiler, Pamuk aleyhinde tazminat davası açmıştı.

Davanın görüldüğü Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, "davacıların salt Türk milletinin bir ferdi olmaları nedeniyle yansıma yoluyla kişilik haklarına saldırı olduğunun kabulüne imkan bulunmadığı" ve"davacıların aktif husumet ehliyetleri bulunmadığı" gerekçesiyle reddetmişti.

Davacıların kararı temyiz etmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, yerel mahkemenin davanın reddi yönünde verdiği kararı bozdu.

Yeni Şafak, 22 Ocam 2008

tındadır... Davacıların vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları Türk milletine yönelik olması durumunda davacıların aktif dava ehliyeti bulunmaktadır."

Bu durumda, artık Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes Pamuk aleyhine tazminat davası açabilecek.

Bu yargı kararı hakkında bir şey söylemiyorum. Çünkü söylersem, TCK madde 288'in şu anda çok moda olan yorumuna göre bu benim "savcı, hâkim, mahkeme, bilirkişi veya tanıkları etkilemek amacıyla" beyan verdiğim anlamına sokulur. Hediyesi, "adlî yargılamayı etkilemeye teşebbüs"ten 3 yıldır. Nitekim şu anda *Agos*'tan Sarkis Seropyan ve Aris Nalcı gazetede kendilerini savundukları için 288'den yargılanıyorlar (Şükran Özçakmak, *Milliyet*, 22.01.2008). Hrant da tıpatıp aynı nedenle yargılanmış, ama katledildiği için kurtulmuştu (dava düşmüştü).

Sadece merak ettiğim şu: Bu memlekette her ne kadar Anayasa'nın "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür" diyen 66. maddesi icabı Kürtler ve Ermeniler ve Yahudiler vs. Türk sayılıyorsa da, bunlara hakaret etmek serbest-

tir. Hatta marifettir. Bir içişleri bakanı Öcalan'a "Ermeni dölü" demek suretiyle bir taşla iki kuş bile vurmuştur.

Evet, merak ettiğim şu: Bu insanlara hakaret edildiği zaman onlar da (12 milyon Kürt, 65.000 Ermeni, 25.000 Yahudi vs.) "aktif dava ehliyetine sahip" olacaklar mı?

Ve bir fıkra

İçim boğuldu. Bir fıkra anlatayım da neşemizi bulalım. Ben canım sıkıldığı zaman böyle yerli-yersiz, bağlamlı-bağlamsız fıkra anlatır, rahatlarım.

Adamın birinin lakabı Ördek Hayri imiş. Çok da sinir olurmuş. Bir gün kahvede biri pencereden bakıp "Hava kapayacak galiba," diyesi olmuş. Hayri Bey adama saldırmış. Sakinleştirip, sormuşlar. "Daha ne olacak!" demiş, "Hava kapayınca yağmur yağar. Sular birikir. Sonra göl olur. Gölde ördek yüzer. Bu bana hakaret etti".

Oh, biraz ferahladım. Güneşli günler inşallah, efendim.

Radikal İki, 3 Şubat 2008

VAKIFLAR YASASI VE GAYRİMÜSLİM VAKIFLARI

Şu anda TBMM'de bir Vakıflar Yasası tasarısı bulunuyor. Olduğu gibi kabul edilmesi bekleniyor. Adalet Komisyonu'ndan da aynen geçti. Bu tasarının başlıca önemi, gayrimüslim vakıflarına devletin el koyması biçiminde gelişen ve hukuk dışı olarak nitelenmiş tutumu kanunlaştıracak olmasından geliyor. Yalnız tasarının incelenmesine geçmeden önce, hepsi de Osmanlı döneminde birer padişah fermanıyla kurulan bu vakıfları ve sorunlarını özetleyelim.

Sorunlar ve tahlili

Özellikle 1960'ların sonundan itibaren yapılan hukuksal uygulamalar sonucu gayrimüslim vakıflarının artık kördüğüm halini alan sorunları üç başlığa ayrılarak şöyle tanımlanabilir ve tahlil edilebilir:

a) Hazine ve Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) tarafından el konmuş mallar sorunu

1936 Beyannamesinde yer almadığı gerekçesiyle 1960'ların sonundan başlayarak el konulan ve devletin mülkiyetine geçirilen taşınmazlar konusunda şimdiye kadar hiçbir çözüm getirilmemişti. Şimdiki tasarı da getirmiyor.

İlk planda bakıldığında, bu mallar hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurma olanağı da yoktur, çünkü Türkiye bu olanağı ancak 1987'de ve geriye dönük olmaksızın tanımıştır. Ayrıca Strasbourg'a başvuruyu, bu tür haksızlıkların iç hukukta giderilememesinden itibaren en geç 6 ay içinde yapmak gerekmektedir. Dolayısıyla el konulan malların üzerine bir bardak su içmek gerektiği fikrine varılabilir. Bununla birlikte, 1960'ların sonunda başlayan bu el koyma olayı, mallar sahiplerine iade edilmedikleri için, şu anda "sürekli ihlal" kategorisine giren bir durumdur. Bu nedenle AİHM'ye gidilebilir. Tabii, sonuç şudur: Türkiye, kendi vatandaşının hakkını vermediği için vatandaş hakkını yine yurt dışında arayacaktır.

Uygulamada çok büyük güçlükler çıkartan ve sonuç vermeyen cinsten olmakla birlikte, 2001-2004 arasında yapılan AB reformları kâğıt üzerinde kimi olanaklar getirmiştir. Fakat aşağıda da görüleceği gibi, bu reformlarda geri vermenin nasıl yapılacağı kimi yerlerde belirtilmemiş, kimi yerlerdeyse belirtilen yöntem uygulanabilir olmaktan uzak kalmıştır.

Örneğin; mazbut (yönetimine VGM tarafından el konulmuş) vakıfların VGM'ye geçmiş olan mallarının vakıf adına tescil edileceği hükmü getirilmiştir. Üstelik "herhangi bir hüküm veya karar aranmaksızın". Fakat bu hem "VGM'nin talebi üzerine" yapılabilecektir hem de Türkiye'de hiçbir tapu müdürünün mahkeme kararı olmaksızın mülkiyet devri yapmadığı bilinen bir husustur. Aynı durum, hemen aşağıda sözü edilecek "nam-ı müstear ve nam-ı mevhumlar" adına tescil edilmiş taşınmazlarla ilgili olarak da söz konusudur. Bu taşmmazların da vakıfları adına tescil edileceği öngörülmüştür ve bu da mahkeme kararı olmadığından yapılmayacaktır.

b) Hazine tarafından el konulan taşınmazların üçüncü kişilere satılmasının yarattığı sorun

Bu konuda hiçbir yasa tasarısı çözüm getirmemiştir. Oysa hukuken, "iyi niyetli" üçüncü kişilere satılan taşınmazlar geri alınamayacağı için, devletin bunlar için mal sahibi vakıflara tazminat ödemesi en basit hukuk kuralıdır.

c) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olan, vakıfların tasarrufunda bulunan, ama tapuya onlar adına kayıtlı olmayan taşınmazlar sorunu

Bu taşınmazlar gayrimüslim vakıflarının kullandıkları, ama tapuda başkası üzerinde gözüken mallardır. Bu taşınmazlar tapuda üç unsurun üzerinde gözükmektedir: 1) Nam-ı müstearlar üzerinde 2) Nam-ı mevhumlar üzerinde 3) Bağışlandığı veya vasiyet edildiği halde hâlâ bağışlayan veya vasiyet eden üzerinde.

Birincisi ve ikincisi kısaca şudur: 1913 yılına kadar taşınmazlar hukuken vakıf adına tescil edilemiyordu çünkü bunların tüzel kişiliği yoktu. Bu nedenle, bu tarihe kadar gayrimüslim vakıfları bu taşınmazları mecburen ya cemaatin ileri gelen kişilerinin veya rahiplerinin adına tescil ettirmişler (nam-ı müstear), yahut da kimi azizlerin adına mesela "Meryem binti Ovakim" (Ovakim kızı Meryem) veya "Kapriyel veled-i Asadur" (Tanrı'nın oğlu Cebrail) adına yazdırmışlardır (nam-ı mevhum). Hazine dava açınca ve Kapriyel veled-i Asadur mübaşirin bütün bağırmalarına rağmen duruşmaya gelmeyince taşınmaz mal Hazine'ye geçmiştir. Zaten Hazine özellikle bu durumdaki taşınmazlar için dava açmaya özen göstermiştir.

Bu taşınmazların tapuya tescili üçüncü (2002) ve dördüncü (2003) AB Uyum Yasaları tarafından öngörülmüştür. Fakat bu öngörü gerçekleşmemiştir. Çünkü yukarıda Mayıs 2004 itibariyle yüzde 18.66 oranında gerçekleşen tapu tescilleri yalnızca "malik" hanesi açık bırakılmak suretiyle tespit edilen taşınmazlar için söz konusu olmuş, malikleri nam-ı müstear ve nam-ı mevhum olarak gözükenlerin tescil talebi VGM tarafından reddedilmiştir. Şu anda da durum budur. Üstelik bu ret işleminin iptali için idare mahkemesinde (birinci derece idari yargıda) açılan davalar da reddedilmektedir.

İdare Mahkemesi'nin ret gerekçesi çok ilginçtir, çünkü mahkeme bu "malik"lerin (yani örneğin "Kapriyel veled-i Asadur"un) nam-ı müstear ve nam-ı mevhum olduğunu bile bile bunları "üçüncü kişiler" diyerek gerçek şahıs saymaktadır. Ondan sonra da, adli yargıya havale etmektedir:

"Her ne surette olursa olsun tasarrufları altında bulunduğu bildirilen taşınmaz malların ilgili vakıf adına tescil olunacağı düzenlenmiş olup, halen tapu kütüğünde üçüncü kişiler adına kayıtlı olan taşınmazların da bu madde kapsamında değerlendirilmesine olanak bulunmamaktadır. Zira bu yasal düzenlemelerle Vakıflar İdaresine tapu kütüğündeki kayıtları değiştirme yetkisi verilmemiştir. Bu taşınmazlar halen üçüncü kişiler adına kayıtlı olmakla beraber esasen davacı vakfın tasarrufunda bulunduklarından bahisle davacı vakıf adına kaydedilmelerine karar verilmesi gerektiğinin iddia edildiği görülmekte ise de, bu tür iddiaların ancak Adli Yargıda açılacak tapu iptali davasında dinlenebileceği, Vakıflar Genel Müdürlüğünün halen üçüncü şahıslar adına kayıtlı olan bu taşınmazların davacı vakıf adına kaydedilmesine karar verilmesinin mümkün olmadığı açıktır." (Av. Setrak Davuthan'a belge için teşekkür ederim).

Bu içinden çıkılmaz tescil sorunuyla ilgili olarak yayımlanan son haber, *Milliyet* gazetesinde 10 Ocak 2007'de Güven Özalp imzasıyla çıkmıştır. Buna göre, biraz aşağıda tekrar sözü edilecek Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı'na ait bir taşınmazın geri verilmesi için vakıf tarafından AİHM'ye açılan davada Türkiye'nin avukatları savunma yaparken şu bilgiyi vermişlerdir: "116 cemaat vakfı 2234 gayrimenkul için kayıt başvurusunda bulunmuş, VGM bu başvuruların 434'üne olumlu yanıt vermiştir." Bu durumda yasa gereği yapılan tescil başvurularına VGM'nin verdiği olumlu yanıt (tescil) oranı yine yüzde 19,4 gibi bir oranda kalmıştır.

Bu haberdeki bilgiler, en son duruma yani Ekim 2007'ye ilişkin olarak çeşitli resmî kurumlardan elde ettiğim bilgilerle örtüşür niteliktedir. Bu bilgilere göre durum şöyledir:

Başvuran vakıf adedi: 121.
Hakkında başvuru yapılan taşınmaz adedi: 2332.
Yetersiz belgeden tescili reddedilen taşınmaz adedi: 403.
Zaten vakıf adına kayıtlı olduğu gerekçesiyle ret: 478.
Mükerrer başvuru gerekçesiyle ret: 189.
"Üçüncü şahısların elinde olmak" nedeniyle ret: 898.
Tescili kabul edilen taşınmaz sayısı: 364.

Bu durumda, Ekim 2007 itibariyle özet sonuç şöyle olmaktadır:

Hakkında başvuru yapılan taşınmaz adedi: 2332.

Çeşitli nedenlerle ret: 1968.

Tescili kabul edilen taşınmaz adedi: 364.

Brüt kabul oranı (zaten kayıtlı + mükerrerler düşülmeden): yüzde 15,6.

Net kabul oranı (zaten kayıtlı + mükerrerler düşüldükten sonra): yüzde 21,86.

Sonuç olarak, olumlu yanıt oranı Ekim 2007'de yüzde 15,6 veya en fazla yüzde 21,86 olmuştur. Bu durum, Üçüncü AB Uyum Paketi 3 Ağustos 2002'de çıktığına ve aradan dört buçuk yıl geçtiğine göre, devlet ve adalet adına hüzün vericidir.

Üstelik VGM'nin bu uygulamasını yargıya götürmek ise başlı başına bir sorun olmaktadır. İdari yargı, yukarıda verilen İdari Mahkemesi gerekçesinde de görüldüğü gibi, "burada malik değişikliği var" diyerek adli yargıya yollamaktadır. Adli yargıya gidilirse, o da "burada bir idare (VGM) kararı var" diyerek idari yargıya yollayacaktır. Tabii bu durumda iç hukuk yolları tüketilemediği için AİHM'ye de gidilememektedir.

Aslında, Türkiye'de Müslüman'ı birinci sınıf, gayrimüslimi ise ikinci sınıf sayan "Millet-i Hâkime" zihniyetinin yanı sıra, bütün bu sorunların temel kaynağı, gayrimüslim vakıflarının vakıf senetlerinin (vakıfnamelerinin) olmayıp, bunların Osmanlı zamanında birer padişah fermanıyla kurulmuş olmasıdır, Bu durum, yeniden kurulma halinde büyük oranda çözüme kavuşacaktır. Fakat Medeni Kanun madde 101/4 "belli bir cemaat mensuplarını desteklemek için vakıf kurulamaz" dediği için bu vakıfların yeniden kurulması da yasaktır. Bu noktaya hemen aşağıda geri döneceğiz.

Yeni Vakıflar Kanunu tasarısı ve tahlili

Şu anda TBMM'de bulunan Vakıflar Yasası tasarısı daha önce TBMM'de kabul edilmiş fakat Kasım 2006'da Cumhurbaşkanı Sezer tarafından veto edildiği için kadük (sonuçsuz) kalmıştı.

Veto gerekçesinin gayrimüslim vakıflarına ilişkin bölümlerinde, Sezer özetle şunları dile getirmişti: 1982 Anayasası'nın Başlangıç bölümünde "hiçbir etkinliğin... Türk ulusal çıkarlarının... Türklüğün tarihî ve manevi değerlerinin ... karşısında koruma göremeyeceği" belirtilmektedir. Yeni yasa bu vakıfların Lozan'da olmayan "ekonomik ve siyasi güç" elde etmesine yol açacaktır. (bkz. www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0024.pdf)

Cumhurbaşkanı Sezer gerekçesinde ayrıca Lozan'da hak sahibi azınlık olarak yalnızca Yahudi, Ermeni ve Rumları saymış ve dolayısıyla diğerlerini (Süryani vd.) Lozan'a aykırı biçimde dışarıda bırakmıştır. Böylece, Türkiye'deki birçok insan gibi, Lozan'ın 38-44 maddelerinde sadece bu üç azınlığa hak getirilmediğini, Türkiye'deki tüm "gayrimüslimler"e getirildiğini göz ardı etmiş veya bunu bilmediğini göstermiştir. Zaten Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu da, 6 Şubat 2006 tarihli "Yabancı Gerçek ve Tüzel Kişiliklerin Türkiye Cumhuriyeti'nde Gayrimenkul Edinmeleri" raporunda gayrimüslim vakıflarını "yabancı vakıflar"la aynı kategoride sınıflandıracaktır. (Rapor için bkz. www.cankaya.gov.tr)

Cumhurbaşkanı Sezer'in gayrimüslim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını "yabancı" ve dolayısıyla "tehlikeli" olarak gören bir yaklaşımı benimsemesi üzerine 2007 seçimleri sonrasına kalan tasarının 2008'de aynen yasalaşacağı anlaşılmaktadır. Nitekim Meclis Adalet Komisyonu'ndan aynen geçmiştir. Bu nedenle, müstakbel yasayı, TESEV'in Aralık 2007'de Dilek Kurban'a hazırlattığı Rapor'dan yararlanarak inceleyebiliriz. (Bkz. www.tesev.org.tr)

1) Tasarı madde 5/1 şöyle demektedir: *"Yeni vakıflar; Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler."* Oysa, bildiğimiz gibi, Medeni Kanun madde 101/4 *"belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz"* dediği için gayrimüslimler yeni vakıf kuramayacaklardır. Bu kısıtlama Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 11 ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 33'le güvenceye alınmış örgütlenme özgürlüğünün ve Lozan madde 40'ta sözü edilen "...kendi kurumlarını kurma, yönetme, denetleme" hak-

kının ihlalidir. Medeni Kanun madde 101/4 ya kaldırılmalı yahut maddeye "Uluslararası antlaşma hükümleri saklıdır" ibaresi eklenmelidir.

2) Tasarı madde 7/2 şöyle demektedir: "*Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflarla, bu Kanuna göre mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamaz.*"

VGM, "artık hayır hizmeti yapmamaktadır" diye resen hükmederek, herhangi bir yargı kararına dayanmadan gayrimüslim vakıflarının yönetimine el koymaktadır. Bu uygulama Lozan madde 40'ın ve ayrıca Anayasa madde 90/5'in açık ihlalidir. Kaldı ki, bu el koyma, çoğu zaman vakıf seçimlerinin engellenmesi ve ondan sonra da vakıf seçimleri yapılmadı diye gerekçe ileri sürülmesine dayandırılmaktadır.

3) Tasarı madde 25/1 şöyle demektedir: "*Vakıflar; vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla... Uluslararası faaliyet ve işbirliğinde bulunabilirler...*". Bu, açık bir ayrımcılık örneğidir çünkü daha önce de belirtildiği gibi gayrimüslim vakıflarının vakıf senedi olmadığı bilinen bir hususdur (zaten, 1936 uygulaması da tamamen buna dayanmıştır).

4) Tasarı Geçici madde 7 şöyle demektedir:

"*Cemaat vakıflarının;*

1936 Beyannamelerinde kayıtlı olup, halen tasarruflarında bulunan nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar,

1936 Beyannamesinden sonra cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği veya bağışlandığı halde, mal edinememe gerekçesiyle halen; Hazine veya Genel Müdürlük ya da vasiyet edenler veya bağışlayanlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar, tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onsekiz ay içinde müracaat edilmesi halinde, Meclisin olumlu kararından sonra, ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescilleri yapılır."

Bu madde, azınlık vakıflarının bugüne kadar çeşitli nedenlerle ellerinden hukuk dışı olarak alınmış taşınmazların bazıla-

rının bazı koşullarla iadesini öngörmektedir. Fakat önemli yanlışlık ve eksiklikleri vardır:

Bir defa; maddenin (a) bendindeki "halen tasarruflarında bulunan" ifadesi çok sorunludur. Bu vakıfların 1936 Beyannameleri'nde kayıtlı olmasına rağmen 1960'ların ortasından itibaren hukuk dışı yargı kararlarıyla ellerinden alınan taşınmazlar tabii ki, artık "tasarruflarında" değildir. Bu madde bunların iadesine hiçbir biçimde olanak vermez ve mevcut durumdan da geri gitmek anlamındadır. Hukukun gereği olarak, haksız yere alınmış bu taşınmazların VGM veya Hazine'den alınarak iadesi, üçüncü şahıslara satılmış ise de tazmini şarttır.

İkincisi; maddenin (b) bendindeki "mal edinememe gerekçesiyle" ifadesi çok sorunludur. Burada iade edilmesi söz konusu olan taşınmazlar, vakıfların 1936'dan sonra çeşitli yollarla edindikleri ve Yargıtay'ın 1974 kararı üzerine Hazine, VGM veya vasiyet edenlere/bağışlayanlara geçenlerin sadece bir kısmıdır. Dilek Kurban'ın hazırladığı TESEV Raporu, başka gerekçeler ve usullerle vakıfların ellerinden alınan taşınmazları şöyle sınıflandırmaktadır: 1) Cemaat vakfı adına kayıtlı olup mahkeme kararıyla alınıp yeniden eski malik adına kaydedilmiş olan taşınmazlar 2) Bu taşınmazların, eski malikin de gaip olması nedeniyle on yıl kayyum tarafından idare edildikten sonra Hazine veya VGM adına kaydedilmiş olanları 3) Vakıf adına kayıtlı olup mahkeme kararıyla Hazine veya VGM adına kaydedilmiş olan taşınmazlar 4) Vakfa vasiyet edilmiş olup, mahkeme kararıyla vasiyetlerinin iptaline karar verilen taşınmazlar 5) Vakfın elinden alınıp üçüncü kişiler adına tescil edilen taşınmazlar 6) Lozan'da hak sahibi olmalarına rağmen yasalar önünde tanınmayan ve "tüzel kişilikleri olmadığı" ileri sürülerek zapt edilen Katolik ve Süryani cemaatlerine ait mallar. Örneğin Rum cemaatine ait olan ve Fener Patrikhanesi'nin tüzel kişiliği olmadığı gerekçesiyle zapt edilen Büyükada Yetimhanesi. Hukuk dışı uygulamalarla el konulan bütün bu taşınmazların iadesine yönelik herhangi bir düzenleme yasa tasarısında yoktur.

Bu durumda, 1936 Beyannamesi'nde bulunan fakat maliki sorunlu olan mallar konusundaki çözüm, gidilebildiği oranda,

Fener Rum Erkek Lisesi (Kaynak: Mihail Vasiliadis).

Strasbourg'daki AİHM'ye gitmeye kalmaktadır. Yani farklı dinden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının hakkını korumak Türkiye'de mümkün olmadığı için uluslararası bir mahkemeye kalmaktadır. Örneğin Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı'nın 1952 ve 1958 yıllarında aldığı tapu 1996'da mahkeme kararıyla iptal edilmiş ve taşınmaza Hazine tarafından el konulmuştur. Vakıf sonuç alamayınca 1997'de AİHM'ye gitmiş ve mülkiyet hakkının ihlalinden 910.000 euro tazminat almaya hak kazanmıştır. (*Milliyet*, 10.01.2007) Bu hükümlerin zincirleme olarak çıkması ve Türkiye'nin sürekli tazminat ödeyip ayrıca prestij kaybetmesi kaçınmaz görünmektedir.

3) Türkiye'de sermaye birikim süreci açısından gayrimüslim vakıf malları meselesi

Bütün bu hukuk dışı uygulamalar incelenirken, şu temel husus gözden kaçırılmamalıdır: Gayrimüslim vakıfların ellerindeki taşınmazlara el konulması olayı münferit bir olay değildir. Türkiye'deki "sermaye birikimi" sürecinin temel aşamalarından birincisi ve başlıcasıdır.

Türkiye'de bu süreç şu sırayla işlemiştir: 1) Gayrimüslimlerden Müslümanlara çeşitli yöntemlerle sermaye transferi 2) Hal-

kın tasarruflarını banker krizi gibi olaylarla bireylere transfer 3) Devletin 1930'lardan beri yaptığı sermaye birikimini (fabrikalar, şirketler, bankalar vb.) arsa fiyatına satmak suretiyle bireylere transfer.

Sözü edilen birinci ve en önemli aşamanın kilometre taşları şöyle sıralanabilir:

1) 1915 Ermeni katliamları. Ermenilerin tehcir edilirken komşularına emanet ettikleri vs. taşınmazlar yağmalanmış ve/veya satılmıştır. Bunlar, yörenin nüfuzlu kişilerinin eline geçmiştir.

2) 1923 Türkiye-Yunanistan zorunlu nüfus mübadelesi. Mübadeleye tâbi Rumların mallarının Yunanistan'dan gelecek Müslümanlara verilmesi gerekmektedir. Fakat burada bunların bazılarına devlet veya yerel nüfuzlu şahıslar el koymuştur.

3) Türkiye'deki gayrimüslimler yapılan baskılar sonucu dışarıya göç etmek zorunda kalmışlar, ellerindeki malları ya yok pahasına satmışlar yahut geride bırakmışlardır. Bu geride bırakılan mallar yağmalanmış durumdadır. Bunların en tipik örnekleri bugün İstanbul Beyoğlu ve Tarlabaşı mevkiinde yer alan ve işgal edilmiş bulunan metruk apartmanlardır.

Bu baskılara özet olarak şu örnekler verilebilir:

- 1920'lerde gayrimüslimlerin İstanbul ili dışına çıkmaları izne tabi kılınmıştır.[1]

- Çeşitli yasalar ve yönetmelikler çıkartılarak gayrimüslimlerin iş hayatından uzaklaştırmaları amaçlanmıştır. Örneğin 16 Mayıs 1929'da çıkartılan "Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanunu"na göre, borsa acentesi kurmak isteyenlerin "Türk olması" gerekmektedir (madde 6, paragraf 1). "Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Nizamnamesi madde 8, paragraf 1'de belirtildiği üzere, aynı kural borsa acentelerinde çalışanlar için geçerlidir. 4 Haziran 1932'de çıkartılan 2007 sayılı "Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun" sonucu Yunan uyruklu İstanbullu

1 Alexis Alexandris, *The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations, 1918-1974*, Athens, Center for Asia Minor Studies, 1983, s. 140; Rıfat Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri - Bir Türkleştirme serüveni (1923-1945)*, İstanbul, İletişim Yayınları, 6. baskı, 2001, s. 45, 125-126; Dilek Güven, *6-7 Eylül 1955 Olayları*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2006, s. 111.

Rumlar işten atılmış, bunlarla evli olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Rumlar zarar görmüştür. Sürekli "Vatandaş Türk Malı Kullan" kampanyaları yürütülmüş ve gayrimüslim işadamları huzursuz edilmiştir. Sonradan bu kampanyaların adı "Vatandaş Yerli Malı Kullan"a dönüşecektir. 1950'lerin ilk yarısında, Kıbrıs sorunu sonucu olarak "Türk olmayanlardan alışveriş etmeyin" kampanyaları başlatılmıştır.[2]

- 1965'e kadar memur olma koşulu "Türk olmak"tır ancak 1965 sonrasında "Türk vatandaşı olmak"a dönüşmüştür. 1940'ların sonuna kadar Avrupa'ya öğrenci gitmek, baytar okuluna girmek, askerî okullara girmenin koşulu: "Türk olmak", "Türk soyundan olmak", "Türk ırkından olmak"tır.[3]

- 1934'te Trakya'da Yahudilerin ev ve işyerlerine yapılan saldırılar sonucu bu insanlar buraları terk edip İstanbul'a kaçmak zorunda kalmışlardır.[4]

- 1941'de "Yirmi Kura İhtiyatlar" diye adlandırılan olayda 20 ila 44 yaş arasındaki gayrimüslimler askere alınmış, ellerine silah verilmeden "Amele Taburu" olarak bilinen birliklerde çok zor koşullar altında askerlik yaptırılmışlardır.[5]

- 1942 yılında, Varlık Vergisi çıkarılmıştır. Bu uygulama, Türkiye Cumhuriyeti'nde kanun zoruyla gayrimüslimlerin parasına ve malına el koyup bunu Müslüman vatandaşlara aktararak en büyük sermaye transferini gerçekleştirmiştir, çünkü fahiş vergileri ödeyemeyenlerin malları haraç mezat satılmıştır.[6]

- 6-7 Eylül 1955'te İstanbul ve İzmir'de gayrimüslim işyerlerini, evlerini ve ibadet yerlerini yakıp yıkan ünlü pogrom (dev-

2 Samim Akgönül, *İstanbul Rumları: Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007, s. 81-84.

3 1937-38 yıllarında gazetelerde çıkan iş vs. ilanlarında Türk olmakla ilgili koşullar, fotokopi olarak şu yapıtın ekinde bulunmaktadır: Ahmet Yıldız, *"Ne Mutlu Türküm Diyebilene", Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları, 1919-1938*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2. Baskı, 2004.

4 Bkz. Bali, s. 243-254; Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s. 71-99; Güven, s. 123-128; Yıldız, s. 253-257.

5 Bali, s. 411-423; Güven, s. 133-135.

6 Varlık Vergisi üzerine bkz. Faik Ökte, *Varlık Vergisi Faciası*, İstanbul, Nebioğlu Yayınevi, [1951]; Alexandris, s. 207-233; Güven, s. 123-128; Yıldız, s. 253-257; Bali, s. 424-483; Aktar, s. 135-243.

let desteğiyle azınlığa yapılan saldırı) gerçekleştirilmiştir. Bundan sonra kimi Rumlar Türkiye'yi terk etmişlerdir.[7]

- 1964'te Yunanistan uyruklu İstanbul Rumları sınırdışı edilmişler, onlarla evli olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Rumlar da birlikte gitmek zorunda kalmışlardır. İstanbul boşalmıştır.[8]

- 1960'ların sonlarından itibaren, gayrimüslim mallarına el koymada sıra 1936 Beyannamesi'ne gelmiştir. Bu olay, Türkiye'de gayrimüslimden Müslümanlara sermaye transferinin son halkasını oluşturmuştur.

Bütün bu olaylar, bir devletin kendi vatandaşları arasında farklı dinden olanlarına karşı açık biçimde ayrımcılık yapmasının örnekleridir.

Bütün bunlardan, unutulmaması gereken önemli husus şudur: Her ayrımcılığın doğal sonucu bölücülüktür.

Radikal, 7-9 Şubat 2008

7 6-7 Olayları'ndan sonraki göçler için bkz. Alexandris, s. 270; Güven, s.168-179.

8 Alexandris, s. 286; Güven, s.183.

İSLÂMCI LAİKLERİMİZLE BİR GECE

Salı gecesi NTV'deki Can Dündar programı, insanın aklını fevkalade karıştıracak bir konuya ayrılmıştı: Yasa taslağında "cemaat vakfı" diye anılan gayrimüslim vakıfları.

Gerçi konu teknikti ama karıştırma katiyen bundan değil. Av. Kezban Hatemi ile bendeniz Lozan'da gayrimüslimlere verilmiş eşitlik haklarının artık yerine getirilmesini savunurken, gerçekten ibret-i alem bir gece yaşadık:

"İslâmcı" denilen AKP'nin bakanı, yetersiz kalmakla birlikte, Lozan'a yakınlaşma çabası sergiledi.

"Laik" dediğimiz CHP ve DSP'nin temsilcileri ise, "Türkiye bir İslâm Cumhuriyeti'dir" dercesine, gayrimüslimlere eşitlik istememize şiddetle karşı çıktılar.

İmtiyaz nereden çıktı?

CHP ve DSP temsilcileri tabii ki, "Bu memlekette Müslümanlar gayrimüslimlere üstündürler efendim!" demediler. Eşitliğe iki biçimde karşı çıktılar:

1) *"Gayrimüslim vakıfları eşitlik değil imtiyaz peşindedir!"* dediler. "Bir tane örnek veriniz," dedik, elhak verdiler: *"15 kişilik Vakıflar Meclisi'ne 1 de gayrimüslim getiriliyor,"* dediler. Yahu,

bu 15 kişinin 14'ü Müslüman iken, 1 tane de gayrimüslim getirilince imtiyaz mı oluyor? Demek ki, tümünün Müslüman olması lazım? İslâm Cumhuriyeti mi burası?

Dahası var: Önceden kabul ettiği halde o gece MHP bir konuşmacı yollamaktan son anda vazgeçti. Çok isterdim gelmesini. O zaman açıkça ortaya çıkacaktı MHP ile CHP/DSP arasında hiçbir fark olmadığı. Nitekim TBMM görüşmelerinde bir MHP milletvekili kalkmıştı ve demişti ki: *"Araya bir de cemaat vakfı temsilcisi girecek. Yani benim atalarımın, evlâdı fatihânın vakıflarını bir gayrimüslim denetleyecek, öyle mi? Bir gayrimüslimin, Müslüman vakıflarını denetlemesi nerede görülmüş? Vicdanınız buna elveriyor mu?"* Sayın milletvekili açıkça şöyle diyor: Devlet=Müslüman. CHP ve DSP temsilcilerinin aynısını diyor.

Lozan'ın iki maddesi gayrimüslim vakıflarından bahseder ve onlara eşitlik sağlar. Madde 40 ve 42/3. Birincisi der ki: *"... her türlü hayır kurumları... kurmak, yönetmek ve denetlemek... konularında eşit hakka sahip olacaklardır."*

İkincisi de der ki: *"... hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve yeni kurulacak olanlara bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbiri esirgenmeyecektir."*

Daha Lozan'da getirilmiş eşitliği sağlamaktan fersah fersah uzakken, imtiyaz vermek nereden çıktı? Gözlerinin içine baka baka bu kadar insanı aldatmaya nasıl cesaret edebiliyorlar, cidden hayrettir. Büyük cürettir.

Çürük can simidi: Mütekabiliyet

Biz "Eşitlik verilsin!" dedikçe, sürekli şunu tekrarladılar: *"Lozan'ın 45. maddesi mütekabiliyet getirir. Batı Trakya'daki soydaşlarımıza Yunan devleti zulüm yapmaktadır. Önce o zulüm önlensin."*

Hani, bilmiyor olsak yutacağız. Madde 45 der ki: *"Türkiye'nin gayrimüslim azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistanca da kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır."* Yani her iki taraf da kendi azınlıklarını koruyacak.

Prof. Turgut Tarhanlı'nın az düzeltmediği bu vahim hatayı döne döne anlattık: *"Lozan'da mütekabiliyet yoktur. Bu 'paralel yükümlülük'tür. Mütekabiliyettir denirse, bu resmen Müslüman soydaş için gayrimüslim vatandaşı harcamak olur ki, resmen dinciliktir. İslâmcılıktır. Burası laik bir ülke!"*

Yine Prof. Tarhanlı'dan alarak durmadan tekrarladık: *"Üstelik 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi madde 60/5 insan hakları konusunda böyle bir mütekabiliyeti açıkça yasaklar!"*

O sırada Kezban Hatemi kalktı, son darbeyi vurdu: *"Hadi, Rumlara yaptığımızı mütekabiliyetle yani Yunanistan'la izah ettiniz. Ermenilere, Yahudilere, Süryanilere yaptığımız haksızlıkları neyle izah edeceksiniz?"* Yani diyordu ki, sesini benzettiniz kokusunu ne yapacaksınız?

Bu zihniyet de laikse...

Bütün bunlar arasında bana en çok koyan şeyler şunlar oldu:

1) Bir insan olarak içimi acıtan, Batı Trakya Türklerine orada yapılanların acısını bizim burada gayrimüslimlerden çıkartıyor oluşumuz.

2) Laik bir Türkiyeli olarak içimi acıtan, Türkiye'nin laik falan olmayışı. Çünkü laiklik, devletin bütün dinlere eşit mesafede durmasıdır. *"Ya gayrimüslimler şirket kurarlar da güçlenirlerse!"* diyorlar. Yahu, Diyanet İşleri Başkanlığı 1982'de (12 Eylül döneminde!) bir Türkiye Diyanet Vakfı kurdu. Daha 1996 yılında yıllık geliri YTL olarak 5 milyon olan bu holding, iştirakler hariç, 8 şirkete ve 7.000 adet gayrimenkule sahipti (*Radikal*, 13.08.2000). Parasal birikimi nedense açıklanmıyor.

3) En fazla içimi acıtan, bu din ayrımcılığının başını çekenlerin, laiklik konusunda mangalda kül bırakmayanlar oluşu. Daha önce bin kere yazdım: 1971, 74 ve 75'te *"Türk olmayanların meydana getirdiği tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır"* derken, Yargıtay gayrimüslim vatandaşlardan bahsediyor ve Türk=Müslüman diye ilan ediyordu. Aynı şeyi Sayın Sezer'e bağlı Devlet Denetleme Kurulu yaptı, çünkü

"Diyanet Holding", *Radikal*, 13 Ağustos 2000.

06.02.2006 tarihli raporunda bu vakıfları "yabancı" başlığında sınıflandırdı. Sezer ise 29.11.2006'da yasayı veto ederken "*Bu yasa bu vakıfları Lozan'ın çok ötesine çıkarıyor*" demişti.

Ne diyeyim, Batı Trakya Türklerine de acımıyorlar. Çünkü biz gayrimüslimlerimizin gözünü oydukça, Yunanistan da Batı Trakyalıların gözünü oyacak; çok iyi biliyorlar.

Bütün bunlar fazla geliyor. Utanç duyuyorum.

Radikal İki, 24 Şubat 2008

24 NİSAN 12 EYLÜL'ÜN ATASI MI?

Ara Sarafyan benim simetriğim. Bendeniz nasıl 1915 Tehciri denilen yüzkarasını teşhir etmek yüzünden Türk milliyetçileri için "vatan haini"ysem ve "jenosit" demediğim için de Ermeni milliyetçileri için "inkârcı"nın önde gideniysem, Ara biraderim de bu sıfatlara çapraz olarak sahip:

1915'i farklı açılardan araştırmaktaki ısrarı yüzünden Ermeni diasporası kendisini dışlıyor, Türk milliyetçileri de kendisini "kırnava gelip kızışan kediler gibi azan Türk düşmanı Gomidas Enstitüsü Genel Direktörü Ara Sarafyan" diye anıyor (Hasan Celal Güzel, *Radikal*, 27.04.2008). (Sınıf arkadaşım Hasso! Senin kölen olurum! Bu yaşımda 1 kelime (kırnav) öğrettin bana. Ayıntapça olmalı).

Sarafyan, İstanbul İnsan Hakları Derneği'nin çağrılısı olarak geçen hafta Bilgi Üniversitesi'nde 24 Nisan'ı anlattı. Aynı günlerde de *Radikal*'de Hasan Celal Güzel şöyle yazdı: "Tutuklananlar, terör örgütlerine mensup kişilerdi. Doç. Yusuf Sarınay'a göre evlerinde orta çapta bir askerî birliğin donanımına yeterli silah bulundu. Ayaş ve Çankırı'ya gönderildiler. Bütçeden tahsis edilen 2897 kuruş ödenekle kollarını sallayarak kısa bir süre yaşadılar (Bedava Anadolu tatili). Büyük çoğunluğu iki hafta sonra serbest bırakıldı. Sadece 57 kişi Suriye'de

Derzor'a gönderildi. Geri kalanlar affedildi. Meşhur müzisyen Gomidas'ın bütün tutukluluğu Çankırı'da 13 gün zorunlu ikametten ibarettir. Tamamı örgüt mensubu olmasına rağmen hiçbiri idam edilmedi." Doç. Sarınay'a dayanıyor ama Sarınay bunları nerede, hangi tarihte ve hangi kaynaklardan yazmış, belirtmiyor.

Londra'daki Gomidas Enstitüsü Genel Direktörü Ara Sarafyan (Fotoğraf: Hasan Altınışık, *Hürriyet Daily News*).

Türk Tarih Kurumu'ndan Prof. Kemal Çiçek ise Azeri Basın Ajansı'na demeç verdi:

"24 Nisan'da Taşnak, Hınçak, Ramgavar ve başka terörist örgütlere mensup 556 çeteci İstanbul ve taşrada tutuklandı. Bunların çoğu, gönderildikleri yerde günde bir kere polise gidip imza vererek serbest dolaştı. Gerçekler böyle olunca, Ermeniler niye anıyor bu günü? Çünkü Dadrian böyle bir senaryo yazıyor. Tutuklananlardan biri de tanınmış terörist Komitas."

Komitas? "Gomidas" yerine böyle yazınca "komitacı"ya yakın oluyor herhalde. Ya hû, bu adam Kütahya köylerinden bir Ermeni yetimi. Türkçe'den başka dil bilmiyor. Ermenice'yi ilahiyat okuduğu Eçmiyazin'de öğrenmiş. Rahip oluyor ama bütün aklı-fikri Ermeni türkülerini derleyip çok sesli yapmakta. Onu da derleyip götürüyorlar. Sanatçı olduğu için ruhen nazik bir adam; aklını kaçırıyor. Zaten bugün heykelinin bulunduğu Paris'teki bir akıl hastanesinde ölecek. Öyküsünü Markar Esayan'ın *Karşılaşma*'sından (Hayy Kitap) okuyabilirsiniz. Bugün Ermeni kilisesinde kullanılan iki standarttan biri onun müziği. Komitacı Komitas ha! Müzisyeni çıldırttık, bir de teröristti diyerek Ermenileri çıldırtıyoruz.

Hiç kuşkusuz, 24 Nisan gecesi toplananlar arasında komitacılara destek veren "tehlikeli" eşhas da vardı. Ama soru şu ki, bütün bu insanlar hangi mahkemelerde neyle suçlandılar ve karar ne oldu? Bunları Sarafyan'a Skype'tan telefon ederek sordum. Bundan sonrası onun anlattıklarıdır:

Bu da Komidas tartışması

Devlet Arşivleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yusuf Sarınay, 'Soykırım anıtında heykeli bulunan Komidas, soykırımda değil, Paris'te öldü' dedi. Ermeni Patrikhanesi yanıtladı: Ermenilerin böyle bir iddiası yok

Başbakanlık Devlet Arşivleri'nde basın toplantısının ardından belgelerin onarıldığı bölüm gezildi.

İSTANBUL - Osmanlı arşivlerinde Ermeni iddialarıyla ilgili olarak incelenmeyi bekleyen 7 milyondan fazla belge olduğunu söyleyen Devlet Arşivleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yusuf Sarınay, "Ermeni da kendi arşivlerini açsın" dedi. "Tarihin objektif bir şekilde aydınlanması için gelin işbirliği yapalım" diyen Sarınay dikkati, Paris'teki soykırım anıtında heykeli bulunan Komidas'a çekti.

Sarınay, "Fransa'daki Ermeni diasporası tarafından soykırımda öldü denilen Komidas aslında Paris'te öldü" dedi. Ancak bu iddiaya Ermeni Patrikhanesi'nden ilginç bir yanıt geldi: "Ermenilerin Komidas'ın soykırımda olduğu yolunda bir iddiası yok ki!"

Fiili savaş ve Ermenilerin Rus ordusuyla işbirliğine karşı siyasi ve askeri geçici tedbirler alındığını söyleyen Devlet Arşivleri Genel Müdürü Yusuf Sarınay, Ermeni iddialarıyla ilgili şöyle konuştu.

BELGELERİMİZ AÇIK: Bu iddialara karşı Osmanlı arşivinde 1 milyonun üzerinde belge var. Türkiye'nin bugüne kadar iddialara karşı dosttane bir yaklaşımla hep sırtın kahvesinin suçluluktan kaynaklandığı düşünüldü. 2001 yılında mevzuatı Avrupa standartlarına getirip uygulayan sistemine geçerek bilim önündeki bürokratik engelleri kaldırdık. Yabancı bir araştırmacı Türkiye'ye geldiği gün belgeleri inceleyebilir. Ama yabancı araştırmacılar belgeleri incelemeye yanaşmadı. Bu belgeler arasında, Sadaret Evrakı, Zaptiye Nezareti, İradeler Tasnifi, Yıldız Sarayı Evrakı, Meclisi Vükela Mazbataları, Şûrayı Devlet, Dahiliye Nezareti, Hariciye Nezareti kayıtları var.

DÖNEMLERİN SAYISI 644 BİN 500 KİŞİ: Sevk tezkereleri Osmanlı kentli olan Mustel Müfrip Sami'e yapılmış. 1914 yılıyla yapılan nüfus sayımında 2 milyon 161 bin Ermeni nüfus var. Bunun 400 bini Rus işgali altındaki topraklarda yaşamakta. 450 bin-750 bin arası Ermeni tecrübe tabi tutuldu. Geri kalan nüfusun beşinin Osmanlı katlietse bile bu Ermenilerin iddia ettiği gibi 1 milyon rakamının yalan olduğunu ortaya koyar. Halkından kelle başı vergi alan Osmanlı'nın Ermeni nüfusunu az gösterdiğini ileri sürmek de mantığa aykırı. Birinci Dünya Savaşı sonrası Anadolu'ya geri dönen Ermeni sayısı Patrikhane verilerine göre 644 bin 500 kişi. İşte bu rakamlarla aslında soykırım iddiaları çürümekte. Biz tam rakam çıkarmadık. Araştırmacıların incelemesini bekliyoruz."

SIRA ERİVAN'DA: Arşivlerinin araştırmacılara açtık. Erivan da arşivlerini açsın. Tarihin objektif bir şekilde aydınlanması için gelin işbirliği yapalım.

KOMİDAS'A NE OLDU?: 24 Nisan 1915 yılında İstanbul'da 235 Ermeni komite liderleri tutuklanmış. Bunlar çeşitli cezevlerine gönderilmiştir. Hiçbiri ölüme mahkûm edilmemiş ve de sürgüne uğramamış. Fransa da soykırımda öldüğü ileri sürülen ve soykırım adına heykeli dikilen Vartabet Komidas'ın soykırımda ölmediği ortaya çıktı. Ermeni sanatçı Komidas tutuklanan komiteci liderleri arasında bulunuyor.

14 gün Çankırı Cezaevi'nde tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakarak İstanbul'a gönderiliyor. Komidas buradan kendi isteğiyle Paris'e gidiyor ve orada ölüyor.

'Evet, Paris'e yollandı'

Öte yandan Ermeni Patrikhanesi Sözcüsü avukat Isnı Bakar, Ermenilerin Komidas'ın soykırımda olduğu yönünde iddialarının olmadığını belirterek, şöyle dedi: "Komidas, tehcirde Suriye'ye sürülmüştü. Bu sırada buralara gurevek, dehreti Daha sona Halide Edip Adıvar ve kimi edebiyatçı ve yazarların yardımıyla rızalarını için Paris'e gönderildi ve burada da yaşamını yitirdi." (Radikal)

Radikal, 29 Mart 2005.

Ne bir dava, ne savunma

Osmanlı arşivlerinde bu insanları suçlayan herhangi bir belge yok. Prof. Mim Kemal Öke'ye göre, Başbakanlık Arşivi'nde suçlama kanıtları mevcut. 1990'ların başında bu dosyayı iki ayrı tarihte görmek istedim. İkisinde de içi boştu. Yetkiliden, galiba adı Sadi Bey'di ve ben isteyince şaşırmıştı, içinde özet de bulunan orijinal kapağın fotokopisini aldım. Anladığım kadarıyla Prof. Öke dosyanın katalogdaki tanıtımını gördü ve özette ne diyorsa onu aktarıyor.

Kabalığı bir yana, Hasan Celal Güzel'in yazdıkları Prof. Çiçek'e oranla daha bilgili [Ne de olsa Mülkiye mürekkebi yala-

mış]. *Çiçek, Taşnak ile Ramgavar'ın legal partiler olduğunu saklıyor* [1913'de İttihatçılar diktatörlüklerini ilan edene kadar Taşnak koalisyon ortaklarıdır]. *Tutuklananların hiçbir biçimde mahkemeye çıkarılmadıklarını, hiçbir biçimde savunmalarının alınmadığını saklıyor. Dadrian'ın tutuklanan sayısını fazla gösterdiğini söylüyor ama bu sayıların ünlü bir Türk milliyetçisinin kitabından alındığını saklıyor: Esat Uras.* [Uras, 1882 Amasya doğumlu İttihatçı. İyi Ermenice biliyor. Mülkiye 1904 mezunu. Emniyet'in istihbaratında çalışıyor.]

Bendeki bilgiler, özellikle, o gece götürülenlerden Rahip Krikoris Balakian'ın aldığı notlardan ve topladıklarından:

24 Nisan gecesi polis yaklaşık 220 erkeği evlerinden topluyor ve Mehterhane'ye kapatıyor. Çoğu ünlü insanlar: Siyasi parti üyeleri, aktivistler, gazeteciler, doktorlar, öğretmenler, tüccarlar ve sanatçılar. Ertesi gün Sarayburnu'ndan gemiyle Haydarpaşa'ya, oradan trenle Anadolu'ya, 27'sinde Sincanköy'e iniyorlar.

Bir grup Ayaş'a, bir grup Çankırı'ya sevk ediliyor. Durum biraz aydınlanıyor: a) 70 kadar olup da Ayaş'a gönderilenler, tanınmış entelektüeller. Bunlar hapse atılıyor, başlarına silahlı nöbetçi konuyor b) 150 kadar olup da Ankara üzerinden arabalarla Çankırı'ya gönderilenler önce askerî barakalara kapatılıyor, sonra her gün imza vermek şartıyla şehre salınıyorlar.

Akıbetleri ne oldu?

Herkesteki kanaat: Osmanlı savaşta, Çanakkale'de çarpışıyor, bizim müttefiklere sempati duyduğumuz düşünülüyor, potansiyel bir mazarrat gelmesin diye tedbir olarak toplatıldık. Çoğunun dediği: Masumiyetimizi ispat kolay. Burada bir hata var ve yakında ortaya çıkar. İçlerinden bir kısmının korkusu: İşin içinde bir iş var.

Akıbetleri şöyle özetlenebilir:

1) 20 kadarı, kimi büyükelçilerin torpiliyle İstanbul'a dönebiliyor.

2) Yanlışlıkla tutuklanmış birkaçı daha bırakılıyor. Mucizevi durumlarda kurtulanlar da var. Mesela A. Andonian arabadan düşüp bacağını kırdığı için kafileden geri kalıyor, kurtuluyor.

3) Ayaş'a gönderilen 70 kadarı daha sonra Suriye'deki toplama merkezi Derzor'a yollanıyor. Bunların Balakian listesinde adı bulunan 62'sinden 46'sı ve listede adı olmayan daha 13 kişi sonuçta öldürülüyor. Yani 70 tutuklunun 58'i. Ama Derzor'a ulaşanların kaydı Osmanlı kaynaklarında yok.

4) Çankırı'ya gönderilen 150 kadar tutukludan 81'i Haziran'da üç kafile halinde sürgüne yollanıyor. Bunlardan da haber alınmıyor.

Öldürmeler üzerine çok az bilgi var. Yürüme emri veriliyor ve bir daha ses yok. Taniel Varoujan ve Rupen Sevag'ın dahil olduğu beşli grubun, jandarma nezaretinde gitmekteyken Tuney köyü yakınlarında Kürt eşkıyası tarafından öldürüldüğü kesin. Andonian'a göre 24 kişi de öldürülüp Elmadağ'a gömülüyor. Balakian, Çankırı'dakilerin 69'unun adını veriyor ve 25'inin öldürüldüğünü söylüyor. Geri kalanların çoğunun da öldürüldüğünü söylüyor ama isim vermiyor.

Güzel ve Çiçek, Balakian'ı arşivlerle çürütebilirlerse, tarihçi olarak sevinirim. Mesela tutuklananların 1920'de hayatta olduklarını. En azından, Derzor'a vardıklarını. Yoksa onları ciddiye alamam. Ama kendilerine bir ipucu vereyim, belki yararı olur:

10 Mayıs 1915'te Talat Paşa, Ayaş ve Çankırı'ya gönderilenlerin ismini, unvanını, işini, adresini ve doğum yerini istiyor. Arşiv referansı: BOA.DH. Şfr. no. 52/297.

Sonuç

Sözü tekrar bendeniz alayım. Bu kadarcığını bile 93 yıl sonra öğrenebiliyoruz. Üstelik Güzel ve Çiçek'in yazdıkları ile Sarafyan'ın aktardıkları çok farklı.

Gerçek hangisi? Bilemem. Ama Sarafyan'ın çok daha inandırıcı gözükmesinin yanı sıra bildiğim iki şey var:

1) Bir gece yarısı evlerinden alınan bu insanlar mahkemeye verilmedi, savunmaları alınmadı, sonra büyük çoğunluğu "kayboldu". Hasan Celal Güzel çok haklı: Hiçbiri idam edilmedi.

2) 1915'i yaşamadım ama 12 Mart ve 12 Eylül'ü doludizgin yaşadım. İkinciler, birincinin kötü bir kopyasıydılar.

Radikal İki, 4 Mayıs 2008

İMROZ VE BOZCAADA VİTRİNİ

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, İsviçreli Sosyalist Andreas Gross'un hazırladığı "Gökçeada ve Bozcaada Raporu"nu 27 Haziran'da kabul etti.

Ve bildik şeyler tekrarlanıverdi. Birincisi, CHP'li Haluk Koç kalktı, "Bunlar kabul edilemez; Yunanistan da BatıTrakya'da baskı yapıyor," dedi. Yine CHP'li Birgen Keleş "Rumlar baskıdan değil, ekonomik sebeplerden göç etti," dedi (Hilal Köylü, *Radikal*, 28.06.2008). Biri diyor ki, "onun kapısının önünün pis olduğunu söyleyerek kendi kapımın önünü temizlemiş oluyorum", öteki de "bu insanlar paragöz oldukları için mutlu düzenlerini bozup gittiler," diyor.

İkincisi, Dışişleri Bakanlığı şablon bildiri yayımladı: "Rapor, ülkemiz hakkında bir dizi önyargıya dayandırılmış olup, Lozan'da tesis edilmiş mütekabiliyet ilkesini göz ardı etmektedir." Yani diyor ki, yazarı önyargılı, ayrıca Yunanistan da bizim soydaşlarımıza baskı yapıyor.

Oysa Rapor'un bütün söyledikleri maalesef fena halde doğru.

TÜRKLERİN DURUMU MASAYA YATIRILIYOR!

İsviçreli parlamenter Andreas Gross, Rodos ve İstanköy'deki Türklerin sorunlarını rapor haline getirerek Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin gündemine taşıyacağını söyledi.

Haziran ayında Gökçeada ve Bozcaada'daki Rumların durumunu inceleyen Gross, "Adalardaki Türk azınlık da kendini unutulmuş hissediyor. Yaşadıkları bölgeye giderek sorunlarını dinleyeceğim. Konuya tek taraflı bakmadığımızı kanıtlayacağız." dedi. Gross, ziyareti sırasında Türk ve Yunan parlamenterlerin de kendisine eşlik edebileceğini vurguladı.

(...)

Azınlık konumundaki Türklerin 7 ana talebi var:

1. Okullarda Türkçe ve din eğitimi verilsin.
2. Rodos'taki Süleymaniye Medresesi başta olmak üzere 1972'de kapatılan Türk okulları açılsın.
3. İtalya zamanında olduğu gibi cemaat temsilcisi ve müftülük makamı geri verilsin.
4. Vakıf gelirleri vakıflara harcansın, vergiler hafiflesin.
5. Vakıf yönetimi şeffaf olsun, Türkler vakıf yöneticilerini kendisi seçsin.
6. Tarihî eserler restore edilsin, camilere imam ve müezzin atansın.
7. Basit sebeplerle vatandaşlıktan çıkarılan adalılara vatandaşlıkları iade edilsin.

10.08.2008, http://www.karsihaber.com/andreas-gross-gokceada-bozcaada-turk-dunyasi.html,007396

Öğrenmek zor meslek

İnsan ana karnında öğrenmez; sonradan öğrenir. Ben de yıllar önce Lozan madde 45'in "mütekabiliyet" getirdiğini sanıyordum; okulda öyle öğrettilerdi. Sonra öğrendim (ve bin kere yazdım) ki, bu bir "karşılıklı yükümlülük"tür. Mütekabiliyet tümüyle olumsuz bir kavramdır çünkü sadece ve açıkça "sen benim soydaşıma vurursan, ben de senin soydaşın olan kendi vatandaşımın gözünü patlatırım" demektir. Bu yüzden de insan hakları alanında yasaklanmıştır (1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, madde 60/5).

CHP öğrenmekten muaf (daha ne diyeyim?). Ama Dışişleri Bakanlığı öğrenebilir. Çünkü "tarihi geçmiş bilgi", aynen "tarihi geçmiş ilaç" kadar tehlikelidir. Savunmada kullanırsan aşağılarlar. Uluslararası alanda aşağılanmak, bir devlet için öldürülmekten beterdir.

Samimi söylüyorum, Türkiye, Andreas Gross'a çemkireceği-

ne ona teşekkür etmeli. En az iki sebepten: 1) Böylesine kapsamlı, dürüst ve objektif bir raporu yazdıracak adam zor bulunur 2) Rapor gerçekten iyi niyetli. Türkiye'deki kimi iyileştirmeleri övüyor. Olup bitenlerin hep 1964 ve 1974 Kıbrıs olayları yüzünden olduğunu kabul ediyor. Afaki şeyler de söylemiyor; Türkiye'nin çok işine yarayacak somut öneriler getiriyor: Rum çocuklara bir okul açın (zaten madde 40 Lozan bunu emrediyor); el koyduğunuz malları geri verin (zaten vermezsen AİHM tazminata hükmediyor).

Amacını ise şöyle belirtiyor: *Adalardaki iki kültürlü yapıyı koruyacak bir Türkiye, modası geçmiş milliyetçi refleksleri aştığını ve iyi komşuluk için Avrupa ilkelerini uyguladığını gösterir bir vitrin kurmuş olacaktır.*

Lozan'daki durum

Burada bitirsem yeridir. Ama benim derdim aynı düşünenlerin imanını tazelemek değil. Ters düşünenlere bilgi vermek. Mesela, kurucu antlaşmamız Lozan'ın bu iki ada ile ilgili 14. maddesini hiç duydunuz mu bilmem:

"Türk egemenliği altında kalan İmroz ve Bozcaada, yerel yönetim ile can ve mal güvenliği bakımından, gayrimüslim yerli halka gerekli bütün güvenceyi sağlayan, yerel unsurlardan kurulu bir özel yönetim örgütünden yararlanacaktır. Bu adalarda düzenin korunması, yukarıda öngörülen yerel yönetim örgütünün aracılığıyla yerli halktan seçilmiş ve bu örgütün emrinde bulunan bir polis kuvvetince sağlanacaktır."

Madde ayrıca, bu iki ada halkının Lozan madde 37 ile 43'te gayrimüslimlere getirilmiş haklardan yararlanacağı da belirtiyor.

Yani nüfusları Rum diye Lozan'da önce Yunanistan'a verilmesi planlanmış bu iki ada, sonra Ankara'nın güvenlik itirazlarıyla Türkiye'ye bırakılıyor. Bir koşulla: Gayrimüslim halka özel bir özerk yönetim kurmak. 14. maddenin sebeb-i hikmeti işte bu.

İtiraf edelim: madde 14'ü hiçbir zaman uygulamadık. Üstelik aynen Rapor'da belirtilenleri yaptık: Daha 1927'de, Lozan mad-

BOZCAADA VE GÖKÇEADA RAPORU AKPM'DE ONAYLANDI

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Gökçeada ve Bozcaada ile ilgili Parlamenter Andreas Gross'un hazırladığı Rum azınlıkları ile ilgili raporu onayladı.

Dün "Türkiye'de Demokratik Kurumların İşleyişi" konulu raporu onaylayan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, bugün de Gökçeada ve Bozcaada ile ilgili Parlamenter Andreas Gross'un hazırladığı Rum azınlıkları ile ilgili raporu onayladı.

Raportör Gross 32 evet, 11 hayır ve 2 çekimser oyla kabul edilen raporu, temel olarak Lozan Antlaşması'nın 14'üncü maddesine dayandırarak, Rumların mülk edinme ve eğitim haklarında ilerleme kaydedilmediğine dikkat çekti.

Sertaç Aktan, 27.06.2008, http://www.iha.com.tr/haber/detay.aspx?nid=26815&cid=4

de 37 ve 40'ı da ihlal ederek Rumca eğitimi yasaklıyoruz (1151 sayılı yasa, madde 14). 1946'dan itibaren Karadenizlileri yerleştirerek nüfus bileşimini değiştirmeye başlıyoruz. Tarım ve balıkçılıkla geçinen Rum nüfusun tarlalarının kamulaştırılması 1964'te başlıyor. Gerekçe: 1) Askerî havaalanı yapmak 2) Yarı açık cezaevi yapmak 3) Devlet üretim çiftliği yapmak. 1964'te balıkçılığı da yasaklıyoruz.

Allah aşkına; bu durumda Birgen Keleş'inki Rumlar için "ekonomik sebeplerle göç" mü oluyor yoksa CHP için milliyetçi kendini tatmin mi? Köylü bunlar yahu. Hem fevkalade kanaatkâr insanlar hem de isteseler bile köklerini sökmeleri zor. Demokrat Parti gelince 1952'de Rumca eğitimi tekrar başlatmıştı (5713 sayılı yasa); 1964'te İsmet İnönü hükümeti (CHP) döneminde Lozan'ın getirdiği bu hak tekrar yasaklanıyor (502 sayılı yasa). Arkasından 1960'ların sonunda adadaki Rum vakıf mallarına meşhuuur 1936 Beyannamesi icabı el konmaya başlanıyor. Kiliseler bakımsızlıktan dökülüyor; oysa dindar insanlar bunlar.

Bütün bunlara paralel olarak 1973'te Trabzon'dan, 1984'te Isparta, Burdur, Muğla'dan, 2000'de Çanakkale, Biga'dan "Beyaz Türk" kolonlar yollandıkça yollanıyor adalara. Ama Rumların asıl büyük derdi, İmroz'da serbestçe dolaşarak kendilerini fena halde taciz eden yarı açık cezaevinin mahkûmları.

Bu cezaevi Aralık 1991'de kapatıldı. Rumlara jest? Ne jesti yahu; Rum mu kalıyor o tarihte?! Ben size mesela İmroz nü-

fusunun seyrini yazayım da siz kendiniz karar verin (bu arada, bu adanın da adını 1970'te değiştirip Gökçeada yapıyoruz): 1912'de: Rumlar 9.357, Müslümanlar 99 kişi. 1960'ta Rumlar 5.487, Müslümanlar 289. 1970'te bu sayılar 4.020 ve 2.571. 1985'te 472 ve 7.138. 1990'da 300 Rum, 7.200 Müslüman. Bugün, iki adadaki Rumların toplamı 275 insan. "Bir ayağı çukurda" insan.

Sonuç

Bu raporun bütün, ama bütün dedikleri maalesef doğru. Üstelik önerdikleri çok çekici bir "vitrin" düzenlemek için büyük bir nimet. Bu adalar Türk-Yunan dostluğuna bir giriş, dünyaya da örnek olur. Batı Trakya Türkleri de rahat eder.

Ama raportör Türkiye'den habersiz. Şu anda milliyetçilikten kırıldığımızı bilmiyor. Doğru işi yanlış zamanda yapıyor. Kimsenin dinlemeye niyeti yok çünkü.

Şimdi karşılıklı olarak tüm Türk-Yunan azınlık sorunlarını işleyecek Michel Hunault raporu sırada. Onu beklerken artık şunu öğrenelim: Böyle karşılıklı azınlık sorunlarında bir azınlığın kurtuluşu ancak öbür azınlığın da kurtulmasına bağlıdır. Batı Trakya Türkleri ile Türkiye Rumları el ele vermeden bu iki azınlık huzura ermeyecek.

Bu iki ülke de.

Radikal İki, 6 Temmuz 2008

Ermeni Diasporası: Hrant'tan Sonra Neredeyiz

Haçik Muratyan'ın (Khatchig Mouradian) benimle İngilizce olarak yaptığı ve Taşnak organında yayımladığı söyleşiyi (ve ona tepkileri) sunuyorum.

Kendisini daha önce genellikle Türkiyeli, Ermeni ve yabancı akademisyenlerin yazıştığı bir e-posta grubundan biliyordum. Türkiye'ye de geldi. Ama fiilen ilk defa Oslo'da, Türk-Ermeni ilişkileriyle amatör olarak ve şahsen ilgilenen Norveçli Ragnar Naess'in Mayıs'ta düzenlediği özel çalışma toplantısında tanıştık. Pokerde "beş benzemez" diye bir el vardır, eldeki kâğıtların hiçbiri birbirine benzemez; öyle bir özel toplantı. Farklı yönü de buydu zaten. En azından bazılarımız "tek tabanca" idi.

Aslında Haçik tek tabanca sayılmaz. Çünkü şu anda Taşnakların başlıca gazetesinin genel yayın müdürü. Ama bir açıdan tek tabanca. Başından başlayayım isterseniz. Haçik, doğal olarak (bunu izah etmek gerekmez herhalde) Ermeni diasporasının en radikallerinin yetiştiği Lübnan'da 1977'de doğmuş bir "Anadolu çocuğu". Babasının babası Konya Ereğli'den. Babasının annesi Kilis'ten. Annesinin babası Adanalı, anneannesi Nur Dağları veya Gavur Dağları olarak da bilinen Amanos'tan. Eserleri şimdiden on kadar dilde yayımlanmış genç bir gazeteci, yazar, şair, çevirmen. Beyrut'ta çıkan Ermeni gazetesi *Aztag*'ın editörlüğüne 2000'de başlıyor. Dikkatleri herhalde çok çekmiş olmalı ki, 2006'da ABD Boston'ta çıkan Taşnak organı *Armenian Weekly*'nin genel yayın müdürlüğüne getiriliyor. Haçik beş dil biliyor ve önce büyüklerinden öğrenmeye başladığı Türkçe'yi özel olarak çalışarak altıncı sıraya koymuş götürüyor; Oslo'dan şahidiyim.

Eğer diasporanın içinde bulunduğu psikolojik durumu şu kadarcık biliyorsanız ve diasporada birçok insanın şok icabı "Türk" kelimesini duymaya bile tahammülü olmadığını işitmiş iseniz, şu hususu yeterince önemsememeniz mümkün değil: Daha *Aztag*'ı çıkarırken 2003'te Türkiyelileri konuşturmaya başlıyor: Taner Akçam, Müge Göçek, Amberin Zaman, Elif Şafak, Ayşe Günaysu, Eren Keskin, Halil Berktay vb. Yani Haçik'in söyleşi yaptıkları arasında "diasporaya en aykırı düşen kişi" belki bendenizimdir ama ilk söyleşi yaptığı Türkiyeli ben değilim. Ama Haçik şu açıdan bir "ilk" ve hatta şimdilik "tek"

FEATURES

An Interview with Baskin Oran

"That much ignorance is only possible with education."

By Khatchig Mouradian

On May 30, long-time human rights activist in Turkey Prof. Baskin Oran received an email from the Turkish Revenge Brigade, a group responsible for the assassination of a prominent human rights activist in 1998. The email included a death threat and swear words aimed at Oran and the Armenians. The text was similar to the one Turkish-Armenian journalist Hrant Dink received before he was killed last year on January 19 in Istanbul.

Worried that this interview, conducted in May, could cause more problems for Oran in Turkey, I decided to postpone its publication and shelve the transcript indefinitely. I sent it to Oran, however, with a note explaining my reluctance to publish it. These are my

Left to R: Journalist (and current editor of Agos) Etyen Mahcupyan, Baskin Oran and Hrant Dink in the garden of the Ortaköy Greek church, Gumushuk, Bodrum, Feb. 2006.

Later, and especially after Turkey's candidacy became official in 1988, we started reading publications by Taner Akcam and some members of the Armenian diaspora, and we came to learn that a few had happened in 1915–16,

Left to R: Hrant Dink and his wife, Rakel; Oran's wife, Feyhaa; Etyen Mahcupyan and Baskin Oran in Bodrum, Feb. 2006.

their deed freely so this is the only way to get satisfaction. They will never be able to get rid of a sentiment of revenge as long as the Turkish state continues denying the facts. I don't know about the other parts of the world but in the

KM: *Talk about Turkey's relations with Armenia. On several occasions, you have talked about a missed opportunity in 2003.*

BO: At the end of 2000, the Ministry

Haçik Muratyan'ın Baskın Oran'la yaptığı ve *Armenian Weekly*'de yayımlanan söyleşi.

ki, bırakın başka bir Taşnak yayınını, dünyadaki hiçbir Ermeni yayınında (tabii bizim *Agos* hariç) Türkiyelileri konuşturan bir diaspora Ermenisi daha mevcut değil. Önceleri çok ciddi tepki alıyor, sonra cemaat alışıyor ve yenilerini beklemeye başlıyor.

Bir parantez: "Hep Ermenilere yakın olanları konuşturmuş," diyorsanız, müsaadenizle şunu da söyleyeyim: Ne yapacaktı Allah aşkına? "Biz Ermenileri öldürmedik; Ermeniler bizim bebeleri süngüledi," diyenleri, örneğin Tayip Erdoğan'ı (gazeteler, 09.08.2008) veya Halaçoğlu'nu mu konuşturup milleti çıldırtacaktı Taşnak gazetesinde? Türkiyelileri konuşturan başka Ermeni yok diyoruz; buradan hesaplayın! Dünya Ermenilerinin bir Taner Akçam'ı veya bir Halil Berktay'ı yok desem, acaba ne demek istediğimi tam anlatabilmiş olur muyum? Çok sayıda Ermeni, Haçik'in özelliği hususunda aynı şeyi söylüyor.

1890'da kurulan ve şu anda 200'ü aşkın ülkedeki üyeleriyle dünya Ermenilerinin en önemli örgütü olan bir siyasal parti var: "Ermeni Devrimci Federasyonu" (Hay Heghapokhakan Dashnaktsutiun). Kısa adı Taşnaksutyun veya daha da kısası, Taşnak. Haçik, bu partinin resmî yayın organının "olağanüstü nitelikli ve sol entelektüeli". Hatta "vazgeçilmez" elemanı. Massachusetts Watertown'daki Hairenik ("Anavatan") Binası'nda, ünlü Taşnak Arşivleri'yle altlı üstlü çalışıyor. Hairenik Binası bir tarih klasiği. 1915 öncesi ve sonrasında Osmanlı'dan göç eden Ermenilerin bu kasabada önemli bir merkez oluşturdukları dönemlerden kalma bir "klasik". Buranın Ermenileri artık eskisi gibi militan değil ama tarih unsuru burayı hâlâ önemli kılmaya devam ediyor. Haçik'le doğal olarak kaynaştık Oslo'da. Çünkü ikimiz de kimi önyargı sınırlarını aşmışa benziyorduk; bu içgüdüsel bir yakınlaşma galiba. Oslo'daki toplantının sonuna doğru önerdi, "Bir söyleşi yapalım," dedi. İki oturum arasında vakit yarattık ve yaptık. Bant çözümünü gönderdi. Çıkarmalar değil ama eklemeler yaptım. Olduğu gibi bastı.

Tekrar söylüyorum: Diaspora Ermenilerinin psikolojisini şu kadarcık biliyorsanız bütün bunlardan ne demek istediğimi değerlendirirsiniz. Bilmiyorsanız, zaten boşuna konuşuyoruzdur. Onun için uzatmıyorum.

Aşağıda okuyacağınız söyleşi, Haçik'in yukarıda sözünü ettiğim e-posta grubuna göndermesi üzerine, değil basılmak daha internette bile yayımlanmadan e-postaların "akmaya" başlamasına yol açtı. Diaspora Ermenilerinin bana iletikleri kadarıyla "Türklerin ve Ermenilerin aynı fikirde olduğu nadir durumlardan birini oluşturdu: "Şok yarattı" ("... : It's shocking!"). Gazeteye gönderilen tepkilere cevap vermedim; polemik çoğu durumda anlamlı değildir hatta zararlıdır. Zaten kimi Ermeni dostlardan gelen iletiler içlerinden kimi gençlerin biraz fazla heyecanlı olduğunu, polemiğe girmeyerek bu heyecan dozunu düşürmenin uygun olacağını telkin ettiler. Çok da haklıydılar. Diğer yandan, bana doğrudan gelen ve kimi olgusal konulara değinen iki e-postaya cevap verdim. Zaten bu yanıtlar söyleşide söylediğim kimi şeyleri izah ediyor ve tamamlıyordu. Onları da okumanıza sunuyorum.

B. Oran

30 Mayıs günü, Türkiye'de uzun yıllardır insan hakları için mücadele veren Prof. Baskın Oran, 1998'de tanınmış bir insan hakları savunucusuna yönelik suikasttan sorumlu Türk İntikam Tugayı'ndan (TİT) bir e-posta aldı. E-posta, Oran'a ve Ermenilere yönelik ölüm tehditleri ve hakaretler içeriyordu. Yazılanlar, geçen yıl 19 Ocak'ta İstanbul'da öldürülmeden önce Türk-Ermeni gazeteci Hrant Dink'e gönderilenle benzerlik taşıyordu. Mayıs'ta yaptığımız bu söyleşinin Türkiye'de Oran için daha fazla sorun çıkaracağı endişesiyle yayımını ertelemeye karar vermiş ve metin çözümünü belirsiz bir tarihe kadar rafa kaldırmıştım. Fakat Oran bunların kendi sözleri olduğunu ve tehditler nedeniyle değişmeyeceğini söyledi.

Baskın Oran, Dink'in gazetesi *Agos*'un düzenli yazarlarından. *Radikal* gazetesinde de yazıyor. Dink'ten farklı olarak, Birinci Dünya Savaşı'nda Ermenilerin katledilmesi hususunda "soykırım" kavramını kullanmıyor. Ama Oran bir "soykırım inkârcısı" olmanın da çok uzağında. Türk devletinin Ermenilerin çektiği acıları inkâr etmesine sert eleştiriler yöneltiyor. ABD gibi ülkelerdeki Ermeni soykırımı karar tasarılarının da, Türkiye kamuoyunu 1915'te olanlar hakkında bilgilendirmek isteyen Türk demokratların işini zorlaştırdığına inanıyor.

• *Türk toplumundaki tabular hakkında konuştuğunuzda sık sık Sakallı Celal'in bir sözüne atıfta bulunuyorsunuz: "Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür." Tahsilin cehaleti nasıl artırdığından bahsedebilir misiniz?*

– Bütün ulus-devletler esas olarak iki araç kullanılarak yaratılır: Zorunlu askerlik ve ulusal eğitim. Bu eğitim sırasında size sürekli olarak şu veya bu öğretilir ve ona inanmaya başlarsınız, zira çok ağır bir beyin yıkamadır. Bir şey öğretmek, öğretmekten ibaret değildir, hiçbir şey öğretmemek anlamına da gelir. Ve 1915 katliamlarıyla ilgili Türkiye'de yaşanan durum da budur.

1915'i ilk kez ABD'de, 18 yaşımdayken, Bob Harabeciyan adlı bir arkadaşımdan duydum. Çok komik bir çocuktu. İkimiz farklı arabalardaydık, kırmızı ışıkta yan yana durmuştuk. Lise öğrencisiyiz. Dalga geçerek, "Sen pis Türk, dedemle ninemi öldürdün," dedi. Ben de, "Siktir git lan," dedim ve yolumuza devam ettik. Elbette daha aynı gün unuttum gitti. 1964'teydi bu. Sonrasında ASALA cinayetlerinin başladığı 1973'te bu meseleyi duyar olduk. Sabahın dördünde saatin ziliyle değil, yatağın altındaki bir bombayla uyandırılmak gibi bir şeydi. İlk tepkimiz, "Bu katiller ne yapıyor Allah aşkına?" demek oldu. Bu bizi 1915'te neler olup bittiğini araştırmaya yöneltmedi. Tam ter-

Haçik Muradyan ile birlikte.

sine, tamamen masum insanların, diplomatların öldürülmesine karşı çok güçlü bir tepki duyduk sadece. Daha sonra, özellikle de Türkiye'nin AB üyeliğinin resmîleştiği 1999'dan sonra Taner Akçam'ın ve Ermeni diasporasmm bazı üyelerinin kitaplarını okumaya başladık ve 1915-16'da çok fazla şey yaşandığını öğrendik.

Fakat zaman geçtikçe "soykırım" kelimesi o kadar sık telaffuz edildi ki, içimizde iki paralel geçit açıldı: Birincisi 1915'te olan bitenleri öğrenmek, ikincisi ise "soykırım" kelimesine tepki göstermek. Zira Ermeniler için "soykırım" tek bir anlama geliyordu: 1915. Fakat Türkler için de tek bir anlamı vardı: 1933-45. Bu da Türkler açısından basit bir cümle demekti: "Ermeniler bizim dedelerimize Nazi diyor!"

Diğer yandan diasporanm bir kanadı Türkiye'nin AB adaylığına sekte vurmaya çalışıyordu (ve bugün de çalışıyor). Bu biz Türk demokratlar için tümüyle kabul edilmez bir şeydi (ve bugün de öyle), zira bu adaylık, tam da bugüne kadar bizden gizlenen şeyleri öğrenmemize imkân tanıyan bir fırsattı (ve şimdi de öyle). "AB Uyum Paketleri" denilen ve 2001-2004 yılları arasında çıkarılan reform yasaları Türkiye demokrasisi için bir nimetti ve onlar sayesinde tünelin ucunda bir ışık görmek mümkün hale geldi. Bununla, 15 yıl içinde gerçekleşebilecek AB üyeliğini kastediyorum.

Özetlemek gerekirse, bu gayet tipik bir diyalektik durum: Diaspora, bize yani Türk demokratlarına bir yandan "dedelerimizin" ne yaptığını öğretirken, bir yandan da bizim bu bilgiyi halkımıza nakletmemize engel oldu (ve oluyor). İnsanlar soykırımın s'sini duyduklarında kulaklarını kapatıyor. Sözgelimi 1915'teki korkunç olayların "insanlığa karşı suç" diye nitelenmesine kişisel olarak hiçbir itirazım yok. Fakat diğer kelime Türkiye'de kesinlikle geri tepiyor.

Orly bombalaması Batı dünyasında tepkiye neden olup "Ermenistan'a fatura çıkarmaya" başlayınca diaspora terörist taktikleri sona erdirdi. Çok akıllı bir iş yaptı. Fakat bu özel durumda diaspora sürekli tekrarladığı 'Soykırımdı!' nakaratını değiştirmeye ve onun yerine daha sofistike bir söylem geçirmeye

muvaffak olamadı. Bu da bizim halkımıza gerçekleri iletmemize engel oluyor.

Şimdi aklınızdan bana şunu sormak geçtiğini tahmin edebiliyorum: "Peki, Ermenilerin ruh hali ne olacak?" Merak etmeyin; o ruh halinin nasıl olduğunu biliyoruz, zira okuduk ve Hrant gibi Türkiye Ermenilerinden öğrendik. Bu kelimenin neden kutsal bir dokunulmazlığı olduğunu biliyoruz. Bunun nedeni Ermenilerin ölülerine özgürce yas tutamamış olması. Halbuki teskin olmanın tek yolu bu. Türk devleti gerçekleri inkâr etmeyi sürdürdükçe de bu insanlar bir intikam duygusundan asla kurtulamayacaklar. Dünyanın diğer kısımlarını bilmiyorum fakat Ortadoğu'da ölenlerinize bağıra bağıra ağıt yakmanız, bu dayanılmaz sıkıntıyı göğsünüzden atmanızın yegâne yoludur. Bu tartışılmaz bir gerçektir.

Fakat Türk-Ermeni ilişkilerinin en önemli araştırmacısı olan Hrant'm ne dediğini unutmayalım: "Hem Türkler hem Ermeniler hasta; ilki paranoya yüzünden, ikincisi travma yüzünden." Osmanlı'da Müslümanlar Ermenileri (ve ayrıca Anadolu'daki medeniyeti) imha etti ve şimdi her şeyi inkâr ediyorlar. Bu, Ermenileri hasta ediyor. Ve şu anda Ermeniler o sonu gelmez nakaratı tekrarlamakta ve bu da Türkleri hasta ediyor.

• *Ermeni meselesinden, daha geniş anlamda Türkiye'deki "sessiz kalma" sorunu bağlamında konuşabilir miyiz?*

– Osmanlı devleti ve Türk devleti büyük sorunlara hiçbir zaman akılcı çözümler aramadılar: 1915 ve devamındaki Ermeni katliamları; 1924 ve sonrasındaki İslâm meselesi; 1925 ve devamındaki Kürt meselesi; 1950'den bu yana Kıbrıs meselesi. Biz Türkler, Fransızların deyimiyle bu "cesetleri dolaba tıkıştırmak" veya Türklerin deyimiyle "halının altına süpürmek" gibi bir alışkanlığa sahibiz. Ve elbette bunlar süpürüldükleri o yerlerde çürüyüp kokmaya başlıyor. Şimdi hepsi birden dolaptan çıkıp üzerimize geliyor. Bunun başlıca sebebi de AB'ye girmeye çalışmamız ve bütün bu meselelerle tek tek yüzleşmek zorunda olmamız; bunu yapmadan Avrupalı olduğumuzu iddia edemeyiz. Fakat yüzleşmekten ölümüne korkuyoruz.

En az üç zombi var peşimizi bırakmayan. AB ve Ermeni tarafının idrak etmesi gereken şeylerden biri de bu. Ermenilerin zihninde sadece tek bir mesele var fakat Türklerin zihninde çözülmesi gereken pek çok sorunlu mesele var. Ve bunlar birbiriyle bağlantılı meseleler. Bir kez sorunu çözmeye karar verdiğinizde, zihninizi açmak zorundasınız ve bir kez zihninizi açtığınızda da her şey içeri girecektir.

Bu elbette bizim hatamız. Hiçbir şeyi hiçbir zaman çözmedik. Fakat eğer Ermeniler, AB'dekiler vs. Türkiye'dekilerin birden fazla sorunla boğuştuğunu idrak etmezlerse, her iki taraf da uzun bir süre daha boşu boşuna acı çekmeyi sürdürecek. Şimdi, eğer diasporanın şahin kanadı kendi bileceği ve anlaşılabilir sebeplerden dolayı acı çekmeyi uzatmayı tercih ediyorsa, bu da bir tercih. Fakat bunun iyi bir tercih olduğundan kuşkuluyum.

• *Türkiye'nin Ermenistan ile ilişkilerinden konuşalım. 2000'de kaçırılan bir fırsattan sık sık söz ediyorsunuz.*

– 2000 yılı sonunda, Türkiye'deki kurumlar arasında en Batılılaşmış, bu yüzden de en mantıklı kurum olan Dışişleri Bakanlığı, Ermenistan sorununu üç aşamada çözmeye başlayacak bir plan önerdi: 1) Ermenistan ile sınır ticareti teşvik edilecekti. Ermenistan'ın yaşadığı ekonomik zorlukların hafifletilmesi için Karadeniz'den liman tesisleri (muhtemelen Trabzon) ve diğer ekonomik kolaylıklar sağlanacaktı ve böylece sertlik yanlılarının etkisini azaltmak mümkün olacaktı 2) Ermeni katliamlarının akademik bir çerçeve içinde tartışılmasını sağlayacak bir süreç devreye sokulacaktı 3) Türkiye'deki Ermeni azınlığın sorunları ele alınıp çözülecekti.

Bu projenin arkasında, Ermenistan'daki hayatın normalleştirilmesi ve böylece Ermenileri Türkiye'yle normal ilişkilere hazırlamak düşüncesi vardı. Ve bu yolla Türkiye'nin üzerindeki basınç da azalacaktı.

Milliyetçilik kötü dönemlerin ideolojisidir. Zorluklar yaşıyorsanız milliyetçi olup çıkarsınız. Ağrı kesici gibi bir şeydir bu. Bugün her iki taraf da kendini baskı altında hissediyor; daha iyi ekonomik ilişki kurarlarsa ikisi de kendini daha iyi his-

sedecek. İnsanlar nasıl Ermenistan'ı terk ediyorlarsa, Kars'ı da terk ediyorlar.

Öyleyse sınırı niye açmayalım, niye Ermenistan daha ucuz mal alma ve Karslı üretici daha fazla satma olanağı bulamasın? Bu bir kazan-kazan durumudur. Fakat dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, "Önce Azerbaycan'a bir soralım," diyerek projenin köküne kibrit suyu ekti. Azerbaycan'ın ne cevap verdiğini elbette tahmin edebilirsiniz ve öneri mevta oldu.

Şimdi Azerbaycan petrolü Mersin'e akıyorken ekonomik olarak durum daha da zor. Benim şahsi fikrim, herhangi bir çözümün Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesiyle başlayacağı yönünde. Fakat buna bazı engeller var. Engelleri ayrıntıya girmeden sadece saymakla yetineceğim: 1) Türkiye'deki kamuoyu 2) Azerbaycan 3) Ermeni diasporası. Eğer Türkiye'nin Ermeni taleplerine parmak şaklatır gibi hemen karşılık vereceğini bekleyenler varsa, bu olmayacak. Uzlaşma aşama aşama ilerlemek zorunda.

• *1915'e giden süreç hakkında konuşalım mı?*

– Türkler 1915'te neler olup bittiğini öğrenmeli ve gerçekleri kabul etmeli. Diğer yandan Ermeniler de 1850'lerden sonraki dönem hakkında daha fazla şey öğrenmeli, zira 1915, 1915'te başlamadı.

1850'lerin ortasında Müslüman Çerkezler Şeyh Şamil'in yenilgisi üzerine Hıristiyan Rusya'dan sürüldüler. Osmanlı İmparatorluğu'na sığındılar, perperişan. Onlar için karınlarını doyurmanın en kolay yolu bir şeylere sahip olan ve korunmayan insanları yağmalamaktı. Bunlar da Doğu Anadolu'nun (aynı zamanda Hıristiyan olan) Ermenileri'ydi. Neredeyse aynı dönemde Kürtler de aynısını yapmaya başladılar. Kürt beyleri Tanzimat'ın merkezîleştirici politikalarına karşı 1806'da isyan başlatmış ve bu isyanları 1843'te yenilgiyle sonuçlanmıştı. İçlerinden en büyüğü, Bedirhan Bey Girit'e sürüldü. Bu durumda Kürtler aşiret hiyerarşilerini yitirdiler ve bunun sonucu olarak asırlardır yapmakta olduklarını sürdürmek yerine altın yumurtlayan tavuğu kesmeye giriştiler. Oysa yılda bir kez altın yumurta top-

TAŞNAKLAR VE YAYINLARI

Ermenilerin en önemli örgütü

Boston Watertown'da Hairenik ("Anavatan") binası.

"Ermeni Devrimci Federasyonu" (Hay Heghapokhakan Dashnaktsutiun), kısaca da Taşnaksutyun veya Taşnak diye bilinen siyasal parti 1890'da, bugün Gürcistan'ın başkenti olan Tiflis'te kuruldu. Ermenistan'ın yanı sıra özellikle Lübnan gibi Ermeni diasporasının yoğun yaşadığı yerlerde faaliyet gösteren Taşnak Partisi, şu anda 200'ü aşkın üyesiyle dünya Ermenilerinin en önemli örgütü sayılıyor. Taşnakların en önemli üç ilkesi, sosyalizm, milliyetçilik ve Birleşik Ermenistan. İlk faaliyetlerine Osmanlı Devleti'nde başlayan Taşnaklar; Ermeniler için özerk bölge kurulmasını sağlamak, Ermeni yerleşimlerini saldırılara karşı korumak ve bu amaçla çalışan grupları tek çatı altında toplamayı hedefliyordu. Taşnaklar 1917'de Çarlık Rusyası'nın dağılmasından sonra Demokratik Ermenistan Cumhuriyeti'nin kuruluşunda başrolü oynarken, bölgenin 1920'de Sovyet Rusya kontrolüne geçmesinin ardından lider kadroları çoğunlukla yurtdışına kaçtı. SSCB'nin çöküşüne kadar Ermeni diasporasının kültürel kimliğini koruması için çalışan Taşnak Partisi, 1991'den sonra döndüğü Ermenistan'da bugün koalisyon hükümetin oluşturan üç partiden biri ve Sosyalist Enternasyonal üyesi.

Resmî yayın organı

Armenian Weekly gazetesi "Hairenik Derneği"nin bir yayını. Diğer bir deyişle Taşnak Partisi'nin resmî organı. *Armenian Weekly*, 1899'da yayın hayatına başlayan ve dünyanın en uzun zamandır Ermenice yayın yapan gazetesi Hairenik'e bağlı. Merkezi Boston'da bulunan Hairenik, İngilizce konuşan Ermenilere yönelik olarak ilk kez Haziran 1932'de İngilizce bir köşe hazırlamaya başlıyor. Başta daha ziyade edebi metinlere yer veren bu köşenin çektiği ilgi karşısında, Hairenik'in yöneticileri Mart 1934'te *Hairenik Weekly* adıyla haftalık bir İngilizce gazete çıkarmaya karar veriyor. İsmi 1969'da *Armenian Weekly* olarak değiştirilen gazete, internetten de yayımlanıyor. *Armenian Weekly*, ilk başlarda çoğunlukla gönüllü Ermeni gençlerin, özellikle de Ermeni Gençlik Federasyonu'nun katkılarıyla çıkarılsa da, zamanla Taşnak Partisi'nin ve Amerika'daki Ulusal Ermeni Komitesi'nin yayın organına dönüşmüş durumda.

luyorlardı. Yani bir dizi nedenden dolayı Müslümanlardan daha zengin fakat daha zayıf olan Ermenilerden yıllık "koruma parası" alıyorlardı.

Göçle gelmiş Çerkezlerin ve ayrıca Kürtlerin bu baskısı altındaki Ermeniler dertlerini sonunda İstanbul'a, yani Ermeni Patrikhanesi'ne, Amira'ya (Babıâli'yle araları son derece iyi

olan Ermeni burjuvazisi ve soyluları) ve Sultan'a yansıttılar. Hiçbiri umursamadı. Patriklik ancak Sivaslı Hrimyan Patrik olduktan sonra Ermenilerin şikâyetlerine kulak verecekti (ve işte bu yüzden Ermeni meselesi aynı zamanda bir sınıf mücadelesinin ürünüydü). Sultan şikâyetlere kulak verebilirdi fakat onun durumu Patrik'ten bile zordu. Dindaşı olan Müslümanlara karşı gayrimüslimleri koruduğu izlenimi veremezdi. Çünkü her şeyden önce, Müslümanlar zaten Tanzimat'ın eşitlikçi söyleminden son derece rahatsız durumda idiler. Aynı zamanda Batılı güçler büyük memnuniyetle Doğu Anadolu Ermenilerinin şikâyetlerini kullanıp imparatorluğun iç işlerine karışmaya başlamışlardı. Meşhur "Şark Meselesi" artık "Ermeni Meselesi"yle özdeş olmuştu.

Bu karmaşa içinde, zaten milliyetçilikle ve St. Petersburg, Paris, Cenevre gibi merkezlerde öğrendikleri narodnik/anarşist/sosyalist ideolojilerle sarmaş dolaş olmuş vaziyetteki Ermeni küçük burjuva gençliği, Ermenilerin yaşamaya devam edebilmesi için tek çarenin devrimci partiler ve çeteler kurmak olduğuna hükmettiler. Müslüman köylerine baskınlara başladılar.

Bu, Doğu Anadolu Müslümanlarını ve Sultan'ı daha da kışkırttı. Bu durumda Ermeni devrimciler, isteyerek veya istemeyerek, İstanbul'daki yönetime "Bulgaristan Modeli"ni hatırlatıyorlardı; yani büyük güçlerin dikkatini çekmek için silahlı çatışmalar çıkartmak ve onların müdahalesi sonucu önce özerklik, sonra da bağımsızlık kazanmak. Bu yüzden, tıpkı bugün Türkiye için birden fazla zombi olması gibi, Osmanlı İmparatorluğu için de o zamanlar birden fazla heyula vardı: Doğudaki Ruslar ve batıdaki Büyük Devletler. Osmanlı, "Moskof"u hem aşağılıyordu hem de ondan korkuyordu. Büyük Devletler ise er geç dağılmaya yazgılı bir imparatorluktan aslan payı kapmak için bekleşiyordu. Ekonomik sorunları saymıyorum bile.

Bu koşullar altında bir dengeler ustası olan Abdülhamit 1890'da Hamidiye Alayları'nı kurarak bir taşla dört kuş vuracak bir çözüm düşündü: Ermeni ayaklanmalarını bastırmak; Tanzimat yüzünden yabancılaşmış Müslümanları memnun etmek;

Kürtler arasındaki düşmanlığı beslemek (sadece Sünni ve büyük aşiretler alınıyordu) ve Büyük Devletleri herhangi bir müdahale bahanesinden mahrum bırakmak.

İşte Doğu Anadolu'daki Ermenilerin gerçek felaketi o zaman başladı. O güne kadar katliamlar seyrek ve yerel nitelikliydi. Ayrıca, asimetrik olsa da, karşılıklıydı. Hamidiye Alayları işe koyulunca katliam kurumsallaştırılmış oldu.

Devlet, kendisine karşı silahlı bir kalkışma olduğu zaman öldürür. Fakat Osmanlı devleti gayrimüslimler söz konusu olduğunda daha sert davrandı; özellikle de gayrimüslimlerin yabancı Hıristiyan devletlerin "maşası" olduğuna kanaat getirmişse. Size hatırlatmalıyım ki, Batılı devletler Şark Meselesi'ni kullandılar ve ardından Lozan Antlaşması'nda Ermenileri tamamen unuttular.

İttihat ve Terakki işin içine girip bu korkulara kendi Türkçü ve hatta Turancı ideolojisini eklediğinde her şey daha da kötüye gitti. Ermenileri yok etmek yönünde birçok unsur bir arada çalışıyordu. Bunların başında da İttihatçı subayların içine düştükleri panik geliyordu. Özellikle 1912'deki Balkan Savaşı'nın sonucu olarak imparatorluk Anadolu sınırlarına kadar küçülmüştü ve İttihatçılar, "Şimdi de Ermeniler burayı Ruslara satıyor" tahlilini yapıyordu.

Özetlemek gerekirse: 1915 insanlık için bir utanç idi. Fakat 1915'te başlamadı. 1839-1915 dönemi bir bütün olarak incelenmeli. Türkler 1915'ten, Ermeniler ise o tarihe giden süreçten kaçıyor. Hiçbirinden kaçılmamalı.

• *On yıllardır bütün zorluklara rağmen Türkiye'deki insan hakları ve demokrasi mücadelesinin ön saflarında yer alıyorsunuz. Bu yolda yürümenizi sağlayan güç nedir?*

– Vicdanım elbette. Milliyetçilik ve azınlıklar hakkındaki uzmanlığım ayrıca. Fakat bu, anamın karnından böyle çıktığım anlamına gelmiyor. Tam tersine. Mülkiye'de okurken solcu olsam da, 1980'lere kadar Türk milliyetçiliğinin büyük etkisi altındaydım (Sakallı Celal!). Galiba 1982'deydi, Batı Trakya'daki Türkler üzerine çalışmaya başladım. Bu azınlık Lozan Barış Anlaşması'nın 45. maddesi uyarınca koruma altındaydı; Türki-

ye'deki gayrimüslimlere verilen haklar (37. ila 43. maddeler) Yunanistan'daki Müslümanlara da uygulanacaktı. İnanır mısınız, o tarihlerde Türkiye'deki gayrimüslimlerin durumundan bihaberdim. Gayrimüslimler ve Kürtler hakkında yavaş yavaş bilgilenmeye böyle başladım.

Bugün benim için ve demokrat arkadaşlarım için "ezilmişler ve dışlananlar" çemberi daha da geniş. Temmuz 2007'deki genel seçimlerde "Bağımsız Sol Ortak Aday" kampanyasıyla bunu eyleme geçirebildik. O kampanyada daha önce dile getirilmemiş en az üç şeyi ortaya attık. Dedik ki: Sol, '60'larm başında Türkiye'de ortaya çıktığında, sadece proletarya ve emekçi sınıfından söz etti. '70'lerde bir ikinci ezilmişlik ve dışlanmışlık unsurunu (kendimize rağmen, zira sıkı Kemalist idik) tereddütlü bir biçimde buna ekledik: Kürtler. Fakat '80'lerden sonra yeni ezilmiş ve dışlanmış kategorileri çıktı veya görüş alanımıza girdi: Aleviler, kadınlar, gayrimüslimler, Çingeneler, eşcinseller... Şimdi solcu olduğumuzu söyleyebilmemiz için bütün bu ezilmiş ve dışlanmışların sözcüsü olmalıyız. Bunları söyledik kampanyada.

Bana sorarsanız daha da orijinal olan şu unsuru dile getirdik: "Bugüne kadar bütün bu ezilmişler ve dışlanmışlar sadece kendi türlerini savundular. Şimdi sadece kendilerini değil, birbirlerini de savunmalılar. Kendilerini ezilmekten ve dışlanmaktan koruyabilmelerinin tek yolu budur: Sosyalistler Kürtleri, Kürtler Ermenileri, Ermeniler eşcinselleri, eşcinseller Alevileri, Aleviler Çingeneleri vb. savunmalı." Bu yaklaşımın Hrant'ın yaklaşımıyla son derece uyumlu olduğunu hatırlatmalıyım.

Kampanya sırasında söylediğimiz üçüncü şey (ve bu bizi tartıştığımız konuya geri getiriyor) şuydu: "Ezilmiş ve dışlanmış olmayan fakat vicdan sahibi olan insanlara da çağrıda bulunuyoruz." Vicdanın işin içine girdiği nokta bu.

Ben bir Beyaz Türk'üm. Türkiye'de Türk terimi etnik köken olarak Türk anlamında değildir. Müslüman bir Türk demektir (zira 1839'da yasal olarak lağvedilen Millet Sistemi bütün Müslümanların zihninde hâlâ egemendir). Bir Türk WASP (Beyaz, Anglo-Sakson, Protestan Amerikalılar için kullanılan kısaltma

– ed.n.) Kurulu düzen tarafından makbul ve güvenilir kabul edilmek için çok daha fazla niteliğe sahip olmalıdır. Bu kişi bir defa Hanefi Müslüman olmalıdır (Şafi olmamalıdır-Kürtlerin çoğunluğu Şafidir); ikincisi, Sünni olmalıdır (Alevi değil) ve Türk olmalıdır (Türk olmadığını söyleyenlerden olmamalıdır). Bütün bu niteliklerin ötesinde de laik olmak zorundasınızdır.

Ben bir Beyaz Türk'üm fakat vicdanım var. Temiz bir vicdana sahip olanların tümü bu şekilde davranmalı. Türkiye'de azınlık ve insan haklarını savunmaktan dolayı bir şey elde etmiyorum. Tam tersine, başıma bela alıyorum. İki askerî darbe sırasında dört kez memuriyetten atıldım. İlki 1971'deydi ve bir yıl sonra mahkeme kararıyla döndüm. 1982 sonunda üç kez çıkarıldım ve her defasında mahkeme kararıyla döndüm. Şimdi evimde güvenlik kameraları ve jilet teller var. Fakat şu an yaptığım gibi konuşmaz ve yazmazsam, nasıl uyuyabilirim? Aynaya nasıl bakabilirim? Eşimin yüzüne nasıl bakarım? Mesele bu kadar basit. Oysa ABD veya Fransa'da Ermeni haklarını savunmak gayet kolay bir iş!

• *Mahkemeden söz ettiniz. Bugün Türkiye'deki mahkemeler hakkında ne düşünüyorsunuz?*

– Her şey tepetaklak. Türkiye'deki yargı mensupları kendilerini tehdit altında hissediyor. 1971'deki darbe sırasında durum böyle değildi. Ayrıca, 1980 darbesinin etkisi geçer geçmez, benim gibi insanları mahkemeler işlerine iade etmişlerdi. Bunları yaparken de sadece yasaları uyguladılar. Şimdi birçok Türk gibi yargıçlar da kendilerini bütün bu zombilerin tehdidi altında hissediyor. Türkçe'de bir deyiş vardır: "Et kokarsa tuzlarsın, peki ya tuz kokarsa?" Şimdi yargı tuz durumunda. Benim gibi insanlar işlerinden kovulduklarında yargı son çareydi. Şimdi yargı beni Başbakanlık'a bağlı İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun iç tüzüğünün 5. maddesi gereği hazırladığım "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar" adlı rapordan dolayı 216. ve 301/2. maddelerden yargılıyor. Biz işimizi sadece ciddiye aldık, o kadar.

301/2. maddedeki suçlama (yargıya hakaret) hakkında söyleyeceğim tek şey, komik olduğu (Bütün bu Rapor olayını *Re-*

gent Journal of International Law dergisinde kapsamlı biçimde yazdım). Fakat 216 suçlaması inanılmaz. Bu madde dezavantajlı gruplara karşı nefret söylemini durdurmak için AB Uyum Paketleri çerçevesinde kondu ve şimdi bunu ("halkın bir kesimi hakkında kin ve düşmanlığa tahrik") bana uyguluyorlar.

Algılanan korku açısından bakıldığında Türkiye'de 1914 ile 2008 koşulları arasında büyük benzerlik olduğunu belki fark etmişsinizdir. Korkulan konular elbette çok farklı. Fakat algılamalar benzeşiyor: Zombiler gelip bizi yiyecek. Bugünün zombileri "İslâmcılık", "Kürtçülük" ve "soykırım". Bütün bu yaygara, ne yazık ki artık var olmayan komünizmin bir zamanlar sebep olduğu korkuyu ikame edecek bir korku bulmak için yapılıyor. Fakat bunun nedeni sadece eğitim değil (tekrar Sakallı Celal). Sıradan insanlar da kendilerini, ülkedeki derin ekonomik, sosyal ve siyasi değişimlerin sonucu olarak son derece güvensiz hissediyorlar. Türkiye tarihinin ikinci modernleştirici devrimini yaşıyor. Birincisi Kemalizm adı altında, 1920'lerde yaşanmıştı. Yarı-feodal bir imparatorluğun modern bir ulus-devlete, cemaatin ulusa, Sultan'ın tebaasının cumhuriyetin vatandaşlarına dönüşümüne imkân tanımıştı.

Şimdi Türkiye bu metamorfozu tamamlamak yönünde zor bir süreçten geçiyor: Monist, asimilasyoncu ve/veya tanımı gereği ayrımcı bir ulus-devletten, demokratik bir devlete; etnik ve dinsel olarak tanımlanmış bir ulustan, bireyin özgür seçimine dayalı vatandaşlık kavramına; devlet kendisinin alt-kimliğini tanımadığı için "zorunlu" olan vatandaştan, alt-kimliği devlet tarafından tanındığı ve saygı gördüğü için "gönüllü" olan bir vatandaşa dönüşme süreci bu. Bunlar, Türkiye'nin AB adaylığına bağlı umut sayesinde gerçekleşiyor.

Bütün bunlar arasında en ilginç olanı, aktörlerin konumundaki radikal değişim: Kemalistlerin yukarıdan devrimi '20'lerde İslâm'dan gelen dinsel bir tepkiyle karşılaşmıştı. Şimdi ikinci devrim, Sevr Paranoyası adı altında Kemalistlerin ulusalcı tepkisiyle karşılaşıyor. Daha önce de söylediğim gibi bu paranoya İslâm, Kürt, soykırım konularında. CHP ve Silahlı Kuvvetler bunun sözcüleri durumunda.

Bu yüzden ikinci devrim birincisinden daha zor. Çünkü Kemalistler Kurtuluş Savaşından muzaffer çıkmışlardı ve ayrıca o günün otokratik ortamında karşılarında örgütlü bir muhalefet yoktu. Fakat bugün var: O dönemin Kemalistlerinin çocukları her şeyi aynen 1930'lardaki gibi tutmak için ellerinden geleni yapıyor. Fakat daha önce var olmayan sivil toplum sayesinde ikinci devrimin şansı çok yüksek. Karşısında elbette bazı zorluklar var: İslâmcıların bazı inanılmaz hataları, PKK terörü ve diasporanın bir kanadının sonu gelmez nakaratı.

Not: Haçik Muratyan'ın B. Oran'la bu söyleşisi *Armenian News* şebekesi, 1908'den bu yana yayımlanan *Asbarez*'in sitesi, Fransa'da da *Nouvelles d'Armenie ve Yevrobatsi* tarafından iktibas edilmiştir.

Söyleşinin sonrası: Mektuplar ve cevaplar

Söyleşi burada bitiyor. Yayımlanınca, diasporalı bir Ermeni arkadaştan şu notu aldım:

> Sevgili Baskın,
> *Armenian Weekly'deki* röportajında "1839'dan sonra karşılıklı öldürme" konusunda söylediklerini arkadaşlarla tartıştık. Grubumuzdan biri aşağıdaki paragrafı yazmış. Orada ne demek istemiş olduğunu kısaca izah eder misin? Yararlı olur, zira söylediklerin bazılarımızı rahatsız etti.
> Teşekkürler,
> Xxx

> "1839 sonrasında Ermenilerin Türkleri öldürdüğüne dair hiçbir örnek hatırlayamıyorum. Sanırım Baskın Oran 1839'u, Sultan Abdülmecid Tanzimat Fermanı'nı o yıl ilan ettiğinden, yani Tanzimat döneminin başlangıcı olduğundan dolayı seçmiş. Bu vaatler ve sözlerle dolu bir dönemdi, bu yüzden niye Ermenilerin Türk komşularını öldürmeye başlamış olabileceklerini anlamıyorum. En başta, birilerini öldürebilmeleri için silah-

lanmaları lazımdı ve silah falan taşımıyorlardı. Ayrıca Abdülmecid, Ermeniler, hatta Osmanlı İmparatorluğu dışında yaşayanlar arasında bile son derece popülerdi. Rusya'da yayınlanan bir Ermeni dergisinde çıkan bir makalede Abdülmecid 'parehişadag' (kutlu hatıra) olarak anılır."

Bu paragrafa şu yanıtı yolladım:

Sevgili Xxx,
Lütfen arkadaşlarına selamlarımı ilet ve söylediklerimi açıklamam için soru sormalarından dolayı teşekkür et. Çünkü normal olarak insanlar böyle durumlarda sessiz kalır ve başkalarının yanlışlarıyla sınırlı olan kendi bilgileriyle baş başa kalırlar; insan doğasıdır bu. Türkiye'de sokaktaki tek bir insanı bile 1915'te bir milyona yakın Ermeninin yaşadığı felaketten Osmanlı yönetiminin sorumlu olduğuna ikna edemezsin. "Ermeni komitacılar dedelerimizi ve ninelerimizi öldürdü," diyeceklerdir.

Şu üç unsura hiç değinmeyeceğim: 1) Ermeni köylü isyanları (ilki 1862'de Zeytun'da; ikincisi Zeytun 1895'te Hınçak tarafından çıkartıldı) 2) Ermeni aydınları tarafından örgütlenen ses getirici eylemler (1896'da Galata'da Osmanlı Bankası baskını, Temmuz 1905'te II. Abdülhamid'e düzenlenen suikast vs.) 3) 1915-16 katliamlarına tepki olarak gelişen intikam faaliyeti (1918 sonrası misillemeler, 1973 sonrası ASALA ve JCGA cinayetleri vs.). Sadece Kilikya ve Doğu Anadolu'da, 1880'ler sonrası Ermeni aydınları önderliğinde yürütülen silahlı Ermeni faaliyetiyle sınırlı olarak yazacağım; zaten Haçik Muratyan'la yaptığımız söyleşide bahsettiğim bunlardı.

Ermeni çetelerinin ve siyasi partilerinin örgütlü silahlı faaliyetleri 1839'da değil, daha sonra, en azından 1878 Berlin Anlaşması'nın sonrasında başladı. Bildiğiniz gibi bu antlaşmada Çerkezlerin ve Kürtlerin, Ermenilere zarar verdiği, imparatorluğun gerekli önlemleri alıp periyodik raporlar hazırlaması gerektiği belirtilmişti (madde 61). Bu önlemler, söyleşide kısa-

ca ifade etmeye çalıştığım sebepler yüzünden alınamadı ("Sultan [Abdülhamid] şikâyetlere kulak verebilirdi fakat..."). Bunun ardından daha da huzursuzlaşan Doğu Anadolu Ermenileri, Ermeni küçük burjuva Marksist/narodnik/anarşist aydınların önderliğinde çeteler oluşturmaya başladılar. Osmanlı yönetimine karşı savaşmaya, Müslüman köylerine baskın yapmaya başladılar. Malum, bunlara Ermenicede "fedayi"; Türkçe'de "komitacı" denir; internette çok sayıda fotoğrafları var. Silahlar genellikle Rusya'dan geliyordu. Bu bağlamda Hınçak (1887, Cenevre) ve Taşnak'ın (1890, Tiflis) kuruluşlarını hatırlamakta yarar var.

Bir ayrıntı: Elbette Millet Sistemi'nde [1454-1839] gayrimüslimlerin silah taşıması yasaklanmıştı. Fakat bu kâğıt üzerindeki durumdu ve kentler içindi. Doğu Anadolu'nun ücra yerlerinde ateşli silahı olmayan birinin hayatta kalması nasıl beklenir? Bugün bile böyle! Diğer yandan, yeryüzündeki en barışçı insanlar olan Asuriler/Süryaniler bile bu karmaşa içinde Müslüman köylerine baskınlar yapabiliyordu; lütfen benim şu yayınıma bakınız: *M.K. Adlı Çocuğun Tehcir Anıları - 1915 ve Sonrası*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005 [İngilizce mektupta bu Türkçe baskıyı değil, Fransa'da 2008'de yapılan baskıyı zikrettim-B.O.]. Bu, 1905'te doğan ve 1977'de Sydney'de ölen Adanalı Manuel Kırkyaşaryan'ın bizzat teybe okuduğu ve oğlu Stepan'ın da yayımlanması için bana ilettiği Türkçe anılar. Bu silahlı mücadelenin iki amacı vardı: Birincisi ve en önemlisi nefsi müdafaa. İkincisi ise sözünü ettiğim "Bulgaristan Modeli"ni başlatmak. Yani, Kışkırtılan bir Devlet ⇨ Onun cezalandırma girişimi ⇨ Büyük Devlet müdahalesi ⇨ Özerklik (Bulgaristan için: 1878) ⇨ Bağımsızlık (Bulgaristan için: 1908).

Şu anda iki yeni kitap yazmak için Bodrum'dayım; Ermenilerle ilgili kitaplarım yanımda değil. Bütün bunlar hakkında Türk kaynaklarından alıntı yapmak kolay, fakat doğru bulmadım. İki saygın Ermeni akademisyenin, internetten de bakılabilecek kitaplarını hatırlayabiliyorum: Ter Minassian (d. 1929) ve özellikle Nalbandian (1926-1974): Anahide Ter Mi-

nassian, *Ermeni Devrimci Hareketinde Milliyetçilik ve Sosyalizm (1887-1912)* [İngilizce mektupta bunun Fransızcasını verdim – B.O.]. Louise Nalbandian, *Ermeni Devrimci Hareketi. On Dokuzuncu Yüzyılda Ermeni Siyasal Partilerinin Gelişimi*, Berkeley ve Los Angeles, University of California Press, 1963 [Bunun da İngilizcesini verdim – B.O.]. Bu kitap internette şöyle tanıtılıyor: "Ermenilerin Türkler tarafından 1896'da katledilmesiyle son bulan 1862'deki ilk önemli Ermeni isyanından başlayarak, Ermeni devrimcilerinin Osmanlı Türk yönetimine karşı silahlı mücadelelerinin ayrıntılı tarihi." Sana ve arkadaşlarına en iyi dileklerimi sunarım sevgili Xxx,

b.

Not: 1) Arkadaşının "karşılıklı, fakat asimetrik" öldürmelerin başlangıcı olarak nasıl "1839"u aldığını merak ediyorum 2) Kendisi "Türkler" derken Müslümanları kastediyor olmalı.)

Bunun arkasından, başka bir Ermeni araştırmacıdan daha mektup aldım. Kendisi mektubunun basılmasına izin vermediği için kısa özetini vermekle yetiniyorum:

Nalbandian, Ermenilerin Türkleri "katlettiğinden" bahsetmez. Ermenilerin "ayaklandığını" ve "kendilerini müdafaa eylemleri" yaptığını söyler. Belki bunlar "katletmek" için kullanılmış kodlardır ama yazar tam böyle söylemiyor. Armenagan partisi tarafından kimi kişilere yöneltilmiş bazı "terörist hareketler"den bahsediyor. Ter-Minassian'da da katliamların "karşılıklı" olduğuna ilişkin fazla bir şey göremiyorum. "Fedayi adı verilen 10-15 kişilik seyyar çeteler halinde örgütlenmişlerdi. Misillemeye yol açacak saldırı hareketlerinden kaçınırlardı. Aynı zamanda köylülere kendilerini savunmaları için yardımcı olurlardı," diyor. Yani, en azından saydığınız kaynaklarda, ben Ermenilerin Türkleri öldürdüğünü gösterecek kanıtlar bulamıyorum. Hatta "asimetrik" olarak bile. Yeni bilgiler almaktan her zaman memnun olacağım.

Xxx

Buna verdiğim cevap şöyle:

Sevgili Xxx,

Şu an Bodrum'dayım, alıntıladığım bilgileri içeren sayfaları işaret edecek kaynaklardan yoksunum vs. ve daha önemlisi buna vaktim yok. Sizin de okuduğunuz iki Ermeni kaynağını yıllar önce okudum ve sizin de dürüstçe işaret ettiğiniz gibi birçok şey kodlanmış ("terörist eylemler" veya "yasadışı metotlar" vs.). Başka nasıl olabilir ki zaten? Kendi cemaatinin tarihinden söz ediyor, çok "hassas" şeylerden bahsediyor ve aynı zamanda akademik ilkelere de bağlı kalmak istiyor. Silahsız "isyan" diye bir şey duyan var mı?

Tarihlere gelince, Ermeni silahlı faaliyetinin Hamidiye Alayları sonrası durduğunu hiçbir yerde söylemedim. Tam tersine. Başlıca devrimci parti Hınçak 1890'dan [Hamidiye Alayları'nın kurulmasından] sadece üç yıl önce kuruldu ve bu faaliyet en son 'âna', örneğin 1915'teki Van isyanına kadar sürdü.

Tabii, Van Ermenilerinin zevk için isyan ettiğini kim söyleyebilir fakat bana sorulan soruda yapılan itiraz şuydu: "Ermenilerin Türkleri öldürdüğü bir örnek hatırlayamıyorum." Ermeniler kanatsız melek mi Allah aşkına? Diaspora içinde 1839-1915 döneminin fazla incelenmediğini biliyordum fakat Murad veya Cangülyan gibi devrimcilerden/komitacılardan/kahramanlardan/fedayilerden/teröristlerden/yurtseverlerden (dürüst bir bilim insanı için onların nasıl adlandırıldığı önemli değildir) kimsenin haberdar olmamasını beklemezdim. Libaridian'ın "Ermeni Yakın Tarihindeki Siyasi Şiddetin Kökenleri" adlı çalışması hatırlayabildiğim kadarıyla sadece ASALA'dan söz etmekle kalmaz. Ayrıca bir gerilla komutanının hatıralarını da hatırlıyorum, Ankara'daki kitaplığımda mevcut, fakat ismini hatırlamıyorum.

Tarihleri boş verin; kim kesin tarih verebilir ki? Bütün söylemek istediğim sadece iki şey: 1) Gerçeği bulmak ve horoz dövüşünü sona erdirmek için bilimsel kaygıyla dolu ve milli duygulardan arınmış dürüst bir diyalog kurmalıyız 2) İki milliyetçilik arasındaki gerçek etkileşimi anlamak için 1839-1915

dönemini ciddiyetle araştırmalıyız. Elbette, her şeyin asimetrik olduğunu unutmuyorum: Bir çoğunlukla bir azınlık çatıştığında ortada simetri yoktur.

Bütün söylemek istediğim bu. Ve dikkat ettiyseniz, hiçbir Türk kaynağından, hatta Kamuran Gürün'ün İngilizce'de basılmış olan *Ermeni Dosyası* adlı çalışmasından (ki iyi ve nispeten dürüst bir çalışmadır) bile alıntı yapmadım.

Hiç tanışmamış olsak da, Anadolu'da adet olduğu üzere, iki yanağınızdan öpüyorum.

b.

Buraya kadar okuduklarınız, Amerika'daki Ermeni diasporasının daha önce duymadığı kimi şeyleri duyması ve güç de olsa iki halkın birbirini tanımaya başlaması açısından ilginçti. Fransa'daki diaspora önemli. *Armenian Weekly*'de çıkan söyleşinin temel unsurlarını aslında yaklaşık altı ay önce onlarla da paylaşmıştım. O konferans Paris'in 1628 tarihini taşıyan Büyükşehir Belediye Sarayı'nda (Hotel de Ville) yapılacaktı. Fakat açılış günü olarak saptanan 26 Ocak'tan iki gün önce işe rufailer karışmış olacak ki Büyük Salon'da tadilat yapılacağı açıklandı. Yerine, 10. Bölge'nin yine tarihsel olan binasının tahsis edildiği bildirildi. Sağlık olsun; gidip orada yaptık. Hrant'ın avukatı ve *Anneannem*'in yazarı Fethiye Çetin'le ve *Agos*'tan Aris Nalcı'yla birlikte konuştuk. Ayakta dahi yer yoktu. Aşağıda okuyacağınız, orada söylediklerimin Türkçe çevirisidir.

Hrant anmasının yapıldığı 10. Bölge Belediyesi binası

Hrant'ı Anma Günü Konuşması

Sevgili arkadaşlarım,

Bu toplantıyı düzenlendikleri için Ermeni ve Türk derneklerine, geldiğiniz için de sizlere teşekkür ederim. Aris Nalcı'nın ardından Fethiye Çetin, Hrant'ın davasında yaşananları eksiksiz biçimde aktardı. Demokrat bir Türk olarak tek diyebileceğim, utanç duyduğumdur. Peki bu utanç verici durum nereden kaynaklanıyor?

Belli başlı dört sebep söz konusu;

1) Bilgisizlik,

2) Eğitim (Bu ilk ikisi birbiriyle bağlantılı),

3) Tarihin getirdiği yük,

4) Türkiye'deki toplumsal psikoloji.

Bilgisizlik: 1994'teydi galiba, demek ki 14 yıl olmuş, "Fırat Dink" isimli biri beni telefonla aradı. Nüfus cüzdanındaki ismi böyleydi. İstanbullu bir Ermeni olduğunu ve Türkiye'deki Ermenilerin sorunlarına ilişkin bir yazımdan dolayı bana teşekkür etmek istediğini söyledi. Ve konuşurken ağlamaya başladı. Bir anda ellerim buz kesti. Ben de sessizce ağlamaya başladım.

Üniversite hocasıyım, Saint Joseph'te okudum, Hrant hayatım boyunca konuştuğum üçüncü Ermeni idi. İlk ikisi, bana Ankara'da 1953 model bir Citroen satan Artin Usta ile o

Hrant'ı anma paneli: Aris Nalcı, Fethiye Çetin, B. Oran, çevirmen.

zamanların Siyasal Bilgiler Fakültesi asistanı Etyen Mahçupyan'dır. Sokaktaki sıradan Türk'ü siz düşünün.

Eğitim: Daha önceden Ermenilere ilişkin özel bir ilgim yoktu. Aksine, resmî eğitim hepimize onların Birinci Dünya Savaşı'nda bizi sırtımızdan vurduğunu öğretmişti. Sakallı Celal (1886-1962) büyük bir filozoftu. Hiçbir şey yayımlamadı ama deyişleri efsaneleşmiştir. Bir keresinde "Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür," demişti.

Tarihin getirdiği yük: Burada Osmanlı toplumunun omurgasını oluşturan ve 1454'ten itibaren uygulanan Millet Sistemi'ni kastediyorum. (Buradaki millet, ulus değil cemaat anlamındadır). Söz konusu sistem yarı-teokratik imparatorluğun halkını ikiye ayırıyordu:

Millet-i Hâkime (hüküm veren millet, Müslümanlar) ve Millet-i Mahkûme (hakkında hüküm verilen milletler, gayrimüslimler). İmparatorluk döneminde bu ikinci kategorinin iki niteliği öne çıktı:

Mükemmel bir özerklik (Patriklerin vergi toplama yetkisi bile vardı), mükemmel bir eşitsizlik. Müslümanlar karşısında kesinlikle aşağı konumdaydılar.

Bahsettiğimiz sistem 1839'da Tanzimat'la birlikte resmen son buldu. Ancak Millet-i Hâkime zihniyeti Müslümanların kafasından hiç eksilmedi.

Bunun yanı sıra, fazlasıyla jakoben Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte;

– "gayrimüslimlerin özerkliği" son buldu, ama,

– "gayrimüslimlerin aşağılık konumu" fevkalade laik ulus-devlette varlığını sürdürdü. Laik Türkiye'de, Türk demek zorunlu olarak Müslüman demektir ve en laik Kemalistler bile bunun farkında değildir.

İşte halkın gayrimüslimleri hor görmesi bundandır. Ayrıca söz konusu Türk ulus-devletinin "Avrupalı gayrimüslimler"ce desteklenen Yunan milliyetçiliğinin istilasına karşı verilen mücadele üstüne kurulduğunu da unutamamak gerek.

Türkiye'deki toplumsal psikoloji: Burada size zombilerden bahsedeceğim. Türkler 1915'ten beri büyük toplumsal sorunla-

rından hiçbirine çözüm bulamadılar. Sorunları hep halının altına süpürdüler:

– Ermeni sorunu
– İslâm sorunu
– Kürt sorunu

Şimdi bunların hepsi çürüyüp koktu ve halının altından hepsi birden zombiler gibi fışkırdığından Türklerin ödü kopuyor. Şahsen ben, korkan insanlardan hep korkmuşumdur. Ama bu durum bilgisizlik, eğitim ve tarihin yüküyle bir araya geldiğinde fevkalade patlayıcı bir bileşim oluşturuyor. Ve, biliyor musunuz, bugünlerde Türkleri bu korku birleştiriyor, birbirlerine sarılmalarını getiriyor. İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun yayımladığı "Azınlık Raporu"nda (2004) söz konusu korkuya "Sevr Paranoyası" dedik. "Yine bizi 1920 Sevr Anlaşması'ndaki gibi bölecekler!" Rapor'un ardından, raporu yazan ben ve Kurul Başkanı Prof. Kaboğlu beş yıl hapis istemiyle mahkemeye verildik. Şu anda davamız Yargıtay'da.

Sevgili dostlar,

Sizlere dört başlık altında, Sevgili Hrant'ımızı martirler listesine eklemek zorunda kaldığımız zehirli atmosferi betimledim. Peki ama herkesin ardından gözyaşı döktüğü Hrant kimdi?

Çok sıcak bir arkadaş olmasını saymazsanız, Hrant'ın iki önemli niteliği vardı.

Birincisi, Hrant, Türkiye'nin Ermeni varlığının fark etmesini sağlayan ve bal gibi bir Ermeni Sorunu olduğunu gösteren kişiydi. Bu, Türkiye'de inkârcı söylemin artık terk edilmesi için gerekli ön koşuldu.

Diasporanın düşündüğünün aksine, Türkler Hrant'tan önce Ermeni sorunundan haberdar değildi. ASALA cinayetleri ülkeyi sarsmış ama sorunun bilincine varılmasına değil, zaten var olan hor görme ve nefretin yeniden üretilmesine yaramıştı. Şu anda, sayısız ulusal parlamentoda veya uluslararası kuruluşta oylanan "yasalar" da aynı sonucu yaratmakta. Tüm bunlar Sevr Paranoyası'nı güçlendiriyor.

Fakat Hrant ve gazetesi Agos sayesinde bazıları kendi ken-

dine "Yahu, 1915'te neler yaşanmış?" diye sormaya başladı. Türkler ancak Hrant bir Ermeni olarak Türkiye'nin kamusal hayatına girdiğinde fark ettiler ki, Ermeniler sadece gayrimüslim değildir, birer insandır. O kadar ki, onun tabutunun ardından yüz binlercesi "Hepimiz Ermeniyiz" diye haykırarak yürüdü. Bu sloganı geçtiğimiz hafta *Agos*'un önünde tekrarladı.

İkincisi, Hrant sadece bir Ermeni değil, çok mantıklı ve dört dörtlük bir insan hakları savunucusuydu. Bu niteliğiyle her şeyi açıkça söyledi. Yumuşak dille. Korkmadan. Ve herkese. Ekim 2006'da Fransa'da "yasanın" [Ermeni jenosidi yasasının] çıkmasının ardından dediklerini hatırlıyorum: "Türkiye'de bir soykırım olduğunu söylüyorum. Şimdiyse Concorde Meydam'na gideceğim, bir taşın üstüne çıkacağım ve 'Hayır, soykırım olmadı!' diyeceğim." Ayrıca, siz de iyi biliyorsunuz, "Yabancı parlamentoların hakemlik yapmasına ihtiyacım yok," ve "Bunu içeride çözmek istiyorum," demişti. Türk devleti sayısız davayla onu hırpalarken diasporanın şahinlerine "Dış dünyanın baskısıyla jenosidi kabul etmek zorunda kalan bir Türkiye mi, yoksa kendi iç dinamikleriyle bunu kabul eden demokratik bir Türkiye mi istiyorsunuz?" diye soruyordu. Bir mesele bundan daha açık ortaya konamazdı.

Sevgili dostlarım!

Anlamamak için insanlıktan uzak olmak gerek. Türk devletinin inkârcı politikası karşısında tüm dünyadaki Ermenilerin öfkesini gayet iyi anlıyorum. Türk devletinin hiç olmazsa "Osmanlı döneminde yaşanan esef edilesi olaylar nedeniyle gerçekten üzgünüz. Ermeni dostlarımıza taziyelerimizi sunuyoruz" demesinin ne kadar önemli olduğunu biliyorum. Gerçekten de, yasını tutamamış bir insan nasıl kendini toparlayabilir? İşte bu nedenledir ki, Anadolu'da bir tür ağlayarak türkü söyleme geleneği vardır; buna "ağıt yakma" derler. Ağlayarak haykırıp, haykırarak ağlayıp ağıt yakılır. Bu, kişinin içine düşen ateşin dışa vurumudur. Bu sizi yatıştırır. Başka hiçbir şey sizi yatıştıramaz. Ermenilerin bunu yapma olanağı bulamadıkları doğrudur. Türk devleti bu imkânı onlara tanımadı.

Zaten yas tutmak kendilerine imkânsız kılındığından dolayı değil midir ki, Ermeniler "jenosit" sözcüğüne böylesi akıldışı boyutlarda vurgu yapıyorlar şimdi? Türkiye'de bu sözcüğün sadece ve sadece "Nazizm" anlamına geldiğini bilmiyorlar mı?

Eğer ki, bu bir intikam alma yöntemi değilse, şunu söylemek isterim ki diasporanm söz konusu mesajı, tarihin bu üzücü dönemine ilişkin olarak Türkiye'deki psikolojik bastırma sürecini güçlendirmekten başka bir işe yaramıyor. Sonuçta bildik bir tablo ortaya çıkıyor; bu kez aklını yitirme sırası Türklere geliyor ve Sevr Paranoyası hortluyor. Anlaşılmasının zor olduğunu sanmıyorum: Bu sorun parmak şaklatır gibi çözülecek türden değil. Daha önce de belirtmiştim, ben bile az çok tanınan bir üniversite hocası olmama, Rum kültürüyle yoğrulmuş Ege kenti İzmir'de doğup büyümeme rağmen sorunun bilincine Hrant'ı tanıdıktan sonra varmaya başladım. Bu şartlar altında, resmî ideolojiyle yoğrulmuş bir halkın "Nazi" imajıyla karşılaştığındaki tepkisini tahayyül etmek zor olmasa gerek.

İşte bu yüzden, işitmek istemeyen Türklere ne söylemek gerektiğini tam bilemesem de, bir şeyi iyi biliyorum: Diyalog yokluğu yüzünden Türklerin ve Ermenilerin kendilerini içine kapattıkları kısır döngüyü kıramazsak tek adım atamayacağız.

Evet dostlarım, iki tarafın demokratları arasında diyalog yokluğu yüzünden gerçekten de tam bir kısır döngü karşısındayız. Bu durum hem Ermenilere hem de Türklere zarar vermekte. Bu iki halk kuşkusuz bunun farkında değil ama sürekli olarak iki şey yüzünden aşağılandıklarını artık fark etmeleri gerekiyor:

1) Türk devleti durmadan Amerikalıların yardımına, Ermeniler de durmadan yabancı parlamentoların yardımına muhtaç oluyor.

2) Karşılıklı olarak "seçilmiş travmalar" besleniyor. Tanımını istiyorsanız, bu kavram şu demektir: Bireyler, sanki yaşamaya devam edebilmek için mutlaka gerekliymiş gibi, aşağılanmışlık duygularını bizzat kendileri devam ettirirler. Seçilmiş travmalar ulusun birbirine tutunması için ortak başarılar, hatta

askerî zaferler kadar önemlidir. Ama abartıldıkları zaman söz konusu ulusu gerçekten küçük düşürebilirler.

"Sevr Paranoyası"nın Ermeniler nezdindeki karşılığı "jenosit" söylemidir. Bu söylem diasporada seçilmiş travma işlevi görüyor. Bu sayede diaspora hem ABD ve Fransa gibi ülkelerde sesinin duyulmasını sağlıyor hem bu ülkeler de Hıristiyan olduğu için doğal olarak gelişen asimilasyonla baş etme olanağı buluyor.

Her biri kendi usulünce, bu iki yol diasporada da Türkiye'de de kendi içine kapanmaya götürüyor. İki halk kendilerini gettolarına kapatıyor, karşılıklı anlayışı yasaklıyorlar, simetrik acılarını ebedileştiriyorlar. Tek fark, Ermeni gettosunun coğrafi açıdan Türklerinkinden daha geniş olma avantajına sahip bulunması; hepsi bu.

Her iki taraf da kendini bazı mesajlara kapıyor. Birisi jenosit kelimesini duymadığı zaman kulaklarını tıkıyor, diğeriyse bunu duyduğunda. İki tarafın şahinlerinin birbirini memeden emzirdiği bu koşullarda, daha almamız gereken epey bir yol olduğundan korkarım. Şahsen, Türklere 1915 kıyımını anlatma mücadelesi veren biz demokratların işini son derecede zorlaştıran bu kısır döngüden bıktım artık ben.

Ama yolun sonuna gelmek için önce ona başlamak gerek. Bugünkü toplantımız böylesi bir başlangıç olarak kutlanmalı. Bu noktaya gelebilmemiz içinse, bir martir vermemiz gerekti.

Radikal, 17-20 Ağustos 2008

TUTMAYIN O ZAMAN TÜRKİYE'Yİ

Baştan söyleyeyim: Bu yazıyı "bölgesel istikrar", "komşuluk" veya "dostluk" gibi açılardan değil, katı katı "Türk ulusal çıkarları" açısından yazıyorum.

Türkiye bir "Bermuda Şeytan Üçgeni"nin tam göbeğinde: Balkanlar-Ortadoğu-Kafkaslar. Dünyada bundan daha "şeytanî" ikinci bir bölge yok. Diğer yandan, şu anda Türkiye'ye böylesine olanak vaat eden bir bölge de yok. Şeytan, malum, aynı zamanda Başmelek'tir. Türkiye kireçlenmiş sorunlarını çözmeye başlarsa melekle öpüşür, başlamazsa şeytanla tokuşur.

Şöyle anlatayım: Türkiye, çok problemli oluşu ve sorunlarını şiddetle çözmeye eğilimi yüzünden gücünün sefasını süremeyen İsrail'in fotokopisi gibi. İçte İslâm ve Kürt sorunları, dışta Kıbrıs ve Ermeni sorunları halledilmedikçe Türkiye'ye huzur yok. Hatta örneğin Ermeni sorununa, "Rum jenositi" ve "Süryani jenositi" diyen iki diaspora daha kayıt yaptırdı. Türkiye'nin halı altına süpürdüğü pislikler koktukça bakın daha kimler gelecek. Bir de, problemlerini halletmeye soyunmuş bir Türkiye'ye AB'nin yaklaşımını, ABD'nin vereceği değeri, Rusya'nın getireceği önerileri düşünün.

Yine "öcüler bizi yer" masalı

Önce şunu bilelim: Her çözüm bir şeyler getirir ve bir şeyler götürür ama bu girişimin götüreceği hiç-bir-şey-yok! Anlatayım:

Bir kere, "Azeri kardeşlerimiz ne olacak?" diyorsanız: Baştan söyledim, bu yazı "katı katı Türk ulusal çıkarları" yazısı. Kaldı ki, bu kardeşlerimiz "çıkar" deyince bizi hemen anlarlar. Milletvekilleri Avrupa Konseyi PM'de Kıbrıs Türklerinin temsili için 29.04.2004'te yapılan oylamaya, Dağlık Karabağ'ın tanınması için örnek oluşturur diye katılmadılardı da, "Kokteyl vardı, ona gittik," sonra da "Koordinasyon eksikliği," dedilerdi (*Akşam*, 05.05.2004). Brüksel'deki Azeri daimi temsilcisi Arif Mamedov, 08.11.2005'te Avrupa Konseyi yetkilisi Heusgen'e "Kuzey.Kıbrıs'a sadece tek bir ticari uçuş yaptık. Biz burayla herhangi bir ilişki inşa etmek istemiyoruz," diye resmî garanti vermişti (ASAM, 10.11.2005). Biz ise 2000 yılında Dışişleri'nin hazırladığı üç boyutlu reform planını Ecevit'in "Bir de Azerbaycan'a soralım," demesi üzerine son anda öldürdüydük (Barçm Yinanç, *Milliyet*, 10.12.2000).

Ama bunlar lüzumsuz. Çünkü Azerbaycan, Ermenistan'la sabah-akşam en üst düzeyde görüşmekte. Aynen "Ben de Bakü'de maça gideceğim!" diyen bizim zavallı muhalefet gibi Azerbaycan muhalefeti de itiraz ediyor ama iktidar tam bir "yan cebime koy" durumunda ("Azerbaycan Ermenistan'la barış istiyor", Murat Yetkin, *Radikal*, 27.08.2008).

İkincisi, "Arkasından tazminat isterler, toprak isterler, sigorta şirketleri rücu eder," diyorsanız: Toprak işi gülünç; lütfen geçiniz. Tazminat ve rücu konusundaysa size Yaşar Kemal abimizin Kürt meselesi hakkındaki o anıtsal sözünü hatırlatayım: "Kürtlere kültürel haklar verilirse bağımsızlık da isterler, deniyor. Verilmezse, istemezler mi?" Ayrıca hukuken verilmesi gereken bir tazminat varsa "Vermiyoruz!" diye kabadayılık iyi midir kötü mü? Diğer yandan, eğer hukuken böyle bir durum yoksa niye telaşlanıyoruz ki?

Üçüncüsü, "Ermeniler topraklarımıza göz dikti, zaten bağımsızlık bildirilerinde Doğu Anadolu'yu kastederek B. Erme-

nistan yazıyor," diyorsanız, belleğinizi tebrik ederim. Ama o zaman şunları da hatırlıyor olacaksınız: Sözünü ettiğiniz bu metnin adı *"Ermenistan'ın Bağımsızlığı Hakkında Bildiri"*dir ve tarihi 23.08.1990'dır. Daha o saatte SSCB duruyor. Bundan sonra 23.09.1991'de yayınlanan *"Ermenistan'ın Bağımsızlığı Bildirisi"*nde bu ifade yok.

Ayrıca şunları da biliyorsunuzdur tabii: 16.10.1991'de cumhurbaşkanı seçilen Ter-Petrosyan Türkiye'yle iyi ilişkiler kurabilmek için PKK'nın Ermenistan'daki varlığına kesin son verdi. 05.07.1995'te oylanan Anayasa'ya "soykırım" terimini sokmadı. Taşnak faaliyetlerini askıya aldı. Yöneticilerini uyuşturucu kaçakçılığından tutuklattı. Dünyadaki başlıca diaspora merkezlerini dolaştı ve sakinleştirdi. Ve Türkiye bütün bu açılımlara hiçbir karşılık vermedi. Bunun üzerine Ter-Petrosyan düşürüldü ve yerine Taşnak destekli Koçaryan geldi. Hatırladınız mı?

Ve nihayet, kabul edersiniz ki, hiçbir durum şu andakinden, yani Türkiye'nin bütün dünya tarafından "soykırımcı" diye aşağılanmasından daha kötü olamaz. Bu konuda Türkiye'nin maalesef "zincirlerinden başka kaybedeceği hiçbir şeyi yok". Yani Türkiye çok sıkıştı.

Bu "mucize" nasıl oldu?

Ermeni meselesinde Türkiye'nin karşısında iki farklı unsur var: Ermenistan Cumhuriyeti ve diaspora. Birinciyle barışmanın şu an tam zamanı: Bu ülke askerî bakımdan Rusya'ya, ekonomik bakımdan İran'a bağımlı olmaktan çok şikâyetçi. İşsizlik korkunç. Dışa göç muazzam. Zaten Gürcistan'la arası kötüydü, son durum patladıktan beri bir tek İran çıkışına mahkûm kaldı. Eğer Ermenistan başka bir biçimde bu durumdan kurtulursa Türkiye otursun kendine ağıt yaksın. Ermenistan'a bu durumda el uzatan Türkiye olmalı.

O zaman, diaspora da yaklaşır. Zaten bir süredir orada çok değişiklikler var. İlk defa Türkleri merak ediyorlar. Diaspora yayınlarının en önemlisi (*Armenian Weekly*) sürekli bir Tür-

kiyeli köşe yazarı başlattı. Benim gibi jenosit terimini reddeden birini uzun uzun konuşturdu (*Radikal*, 17-20.08.2008). Şimdi de "Daşnak Partisi de ziyaretten memnun" (*Radikal*, 05.09.2008). Siz düşünebiliyor musunuz bir dış ülkeyle ilişkiyi kolaylaştırabilmek için Türkiye Futbol Federasyonu'nun ambleminden sol üstteki ay-yıldızı çıkarttığını? Ermenistan Futbol Federasyonu, Gül'ün geleceği açıklanınca Taşnak'ın itirazlarına rağmen Ağrı Dağı'nı çıkardı da, ondan sordum.

Son yakınlaşmaya şöyle diyen aklı evveller çıkacaktır: "Ermeniler bize yanaştı, çünkü çok sıkıştılar." Hadi Ermenistan sıkıştı, diaspora da mı sıkıştı? Tam tersine yahu, parlamentosu soykırımı tanımayan ülke neredeyse kalmadı. Bu "ulusalcılar"a şunu öğretmek lazım: Milliyetçilik bir afyondur; sıkıştıkça azaltılmaz, dozu artırılır.

O zaman? Diasporanın içinde tartışma başlamıştı. Ama yine de bu bir "bükülme" noktası idi, "kırılma" değil. Kırılma, yani Gül'ü kırmızı mumla davet, ben size söyleyeyim, Hrant'ın yüzü suyu hürmetine oldu. Ama canlısının değil, cenazesinin. O güzel kardeşimin ardından "Hepimiz Hrantız!", "Hepimiz Er-

FUTBOL DİPLOMASİSİ SONUÇ VERİR Mİ

19 Şubat 2008'te, Serj Sarkisyan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi; Sayın Gül'ün onu kutlaması; Sarkisyan'ın 'Türkiye'yle kurulacak ortak bir komisyona katılmaya hazırız' mesajını, Türkiye'nin memnuniyetle karşılaması; Sarkisyan'ın, Gül'ü 6 Eylül'de 'futbol maçı seyretmek' için Erivan'a davet etmesi, ilişkilerde yeni bir umut ışığının yanmasına neden oldu, diye gözüküyor.

İlişkilerde 'birbirini tanıma' aşamasından 'diplomatik ilişkilere' bir türlü geçilememesinin nedenleri olarak, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tanıdığını ifade eden Kars, hatta bazen Gümrü Anlaşmaları'nı(!), Ermenistan'ın bir kez daha teyit etmeye yanaşmadığı ve Türkiye'nin 'Azerbaycan'a destek vermek' için, Ermenistan sınırını kapadığı gösteriliyor.

Bilgi, belge, somut veriden ziyade, kulaktan dolma varsayımlar ve soyut yorumların yanı sıra durumu birlikte anlamaya çalışacağız.

Raffi A. Hermonn, *Yeni Şafak*, 1.8.2008

meniyiz!" diye yürünmesinden oldu. Sonra efendim, o cânım kardeşimi mahkeme koridorlarında tehdide gelen uğursuzların içeri atılmasından oldu.

Çünkü, artık ne olur anlayalım, Ermeni olayı ne toprak ne tazminat olayıdır. Bir milletin psikolojisi olayıdır. Bu psikolojiyi besleyen de, İttihatçı katilleri bizdeki kimi kurum ve bireylerin durmadan korumaya çalışması, üstüne de hiç sıkılmadan "Biz kimseyi öldürmedik. Ermeniler bizi öldürdü," diyebilmesidir. Hrant'ın cenazesi dünya Ermenilerinin sakinleşmek için o kadar ihtiyaç duydukları bir "başsağlığı" gibi geldi; mesele budur.

Derhal yapılacak şeyler

Derhal diplomatik ilişki kurmak. Hemen sınır kapısını açmak (hem Ermenistan Türk mallarını İran üzerinden pahalı almaktan kurtulsun hem de Kars ve civarı nefes alsın). Hemen Trabzon-Erivan ulaşım hattını kurmak. Arkasından, Bakü-Tiflis-Ceyhan hattına Erivan ayağı eklemek (bu baştan böyle yapılmalıydı çünkü hem en güvenli yoldu hem de en kısa/ekonomik yol).

Sonra, sonra, şu resmî bildiriyi yayınlamak:

"Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı dönemi sırasında savaşta kimi Osmanlı tebaasının uğradığı felaketler nedeniyle en içten üzüntülerini bildirir. Diğer yandan, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana çeşitli nedenlerle bu olayların üstünün örtülmesinden dolayı da dünya kamuoyundan özür diler."

Ondan sonra tutmayın siz Türk dış politikasını. Türkiye'yi.

Radikal İki, 14 Eylül 2008

Aya Nikola Kilisesini Nasıl Yıktık

Sucu Raşit bu yıl sanki ikinci bir Dalavera Memet oldu bana. Dalavera'mn çocukken çimdik attığı babası Köfte Nazif de bütün Bodrumlu erkekler gibi süngere çıkarmış; onu anlattı. Sefer hazırlıkları bir ay evvelinden başlarmış. Üç-beş kuzu kesiyorlar, bol miktarda kavurma yapıyorlar, tenekelere basıyorlar, kuyruk yağını da eritip üstüne döküyorlar. Tenekeler lehimlendikten sonra artık altı ay ver elini Kuşadası, İzmir, Bandırma, Marmara. Ekmek olarak da, şimdi cumaları pazarda satılan ve benim her akşamüstü birkaç damla suyla ıslatarak ayıla bayıla yediğim gemici peksimetleri.

"Ağzını doğru sil!"

O zamanlar Bodrum'da epey erkek birkaç gün hapse girer, yatar-çıkarmış. Çünkü çoğu dinamitle ("bomba") balık avlıyor. Raşit'in babası da yatmış, hem de 17 gün. "Dinamitten mi?" diyecek oldum, yok efendim, adam dövmektenmiş. Köfte Nazif, adı üstünde, köftecilik yapıyor. Bir müşteri peydahlanmış, gelip yiyor, bitirince de ağzını masaya bu iş için konmuş ince kâğıt parçalarıyla sileceğine, kalan ekmeğin içiyle siliyor. Bir, iki, üç, Köfte Nazif müdahale etmiş: "Arkedeş, kâat vaa masada,

bak!" Adam bir daha geldiğinde yine ekmekle silince seninki tutmuş, atmış dükkândan. Güçlü-kuvvetli adammış. Feyhan'la yazdığımız kitapta (*Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi*, s. 140) Dalavera'nın "Antalya çuvalı" diye bahsettiği 70 kiloluk çuvalları eliyle karpuz gibi tutup atarmış kamyona. Bir seferinde arkadaşları şaka diye üstüne fırlatmışlar bir çuvalı kamyondan, tınmamış bile. "Yapmen len, ödeycez sonra!" demiş sadece. Soracak oldum hangi yıllardı bu diye, "Ben ilkokula gitmiyodum daha. Aşaa yukarıı, kilisenin yıkıldığı yıllar," dedi. Kilisenin yıkıldığı yıllar?

Aya Nikola Kilisesi

İki tane hilal biçiminde küçük koyu aşağıya yani güneye bakacak biçimde yan yana getirin, birleştikleri noktaya da bir kale oturtun, Bodrum budur. Bu iki hilalin sağda olanına yerliler "Gâvur Mahallesi", yerli turistler de buna izafeten soldakine "Müslüman Mahallesi" demişlerdir. Halikarnas'tan başlayarak Kale'de son bulan birincisi bu ismi 1923 mübadelesinden önce burada Rumların oturuyor olmasından almıştır ama tabii

Bodrum'da 1969 gibi bir tarihte dinamitle yıktırılan Aya Nikola Kilisesi.

ki biraz da onların yerine "yarı-cavur" mübadillerin gelip yerleşmesinden.

Halikarnas'tan başlayan Cumhuriyet Caddesi'nin bittiği (turistler bu caddeyi "Barlar Sokağı" diye bellemiştir), oradan limana kadar uzanan Dr. Alim Bey Caddesi'nin başladığı noktada bir meydan vardır. Gâvur Mahallesi'nin tam ortasına denk gelir. Burada Halk Eğitim Merkezi diye kunt bir yapı yer alır. Gudubet mi gudubet, güzelim yerel mimariye söver cinsten koca bir bloktur. Kışın folklor çalışmalarına mekânlık, yaz boyu da işporta çarşılığı yapar. Eskiden bu ucubenin yerinde Bodrum'un büyük kilisesi Aya Nikola varmış; ben yetişemedim. İsmi, gemicilerin koruyucusu Aziz Nikola'dan geliyor. Rumlar Yunanistan'a gönderildikten sonra boş kalan anıtta önce sinema oynatıldığını Selçuk Erez'in *İstanköyaltı Bodrum*'undan öğreniyoruz (Bilgi Yayınevi, s. 68-70). Ama bu devasa mekân çok iyi sünger deposu olur diye düşünenler var. Nitekim Erez'in kitabında uzun uzun anlatılan Bodrum'un ünlü sünger ihracatçısı Ali Cengiz ve ayrıca ilkokul öğretmeni Nusret Hoca, "Rumları sevmesek de dinlerine saygımız vardır; mihrabı yıktırıp binayı kilise olmaktan uzaklaştırmadan böyle sinema oynatmak doğru değildir," diyorlar. Dine saygısızlık olmasın diye mihrap yıktırılıyor, Aya Nikola Kilisesi oluyor sünger deposu.

O sıralar, yabancı turistlerin ve özellikle de dalış meraklısı Fransızların Bodrum'u ufaktan keşfetmeye başladıkları yıllar. Kasabanın en merkezi yerindeki bu "depo"nun fotoğraflarını çekiyorlar. O zamanlar bu terim daha keşfedilmemiş ama ülkü tabii ki eksik değil, birtakım "ulusalcı" vatandaşlar işkillenmeye başlıyor. Durumu Ankara'ya bildiriyorlar. Günahları boyunlarına, "Bunlar gider dışarıda ülkemiz aleyhinde propaganda yaparlar da burada bir Rum devleti kurulur," da demişlerdir garanti. O devirde kolay değil, bugünle bir oranlayın: Sadece 2.000 Rum'un kaldığı günümüzde İstanbul'da bir Rum Vatikanı kurulacak diye ödümüz kopuyor. (*Milliyet*, 29.10.1993) Bu konuda TBMM'de milletvekillerimiz Meclis araştırması talep ediyor. (*Cumhuriyet*, 09.06.1994) Rize'nin Şimşirli köylüleri köylerine arıtma tesisi yapacak AB hibesini "Bunun işinde

Kilisenin yerine bugün yükselen ucube: Halk Eğitim Merkezi. Yazları, içi işportacılara kiralanıyor.

bir iş var" diye reddediyor. (*Radikal*, 10.12.2007) Daha dün Balat'ta "Evleri Patrik alacak" diye insanlar evlerinin AB fonlarıyla restore edilmesini reddettiler. (*Taraf*, 26.09.2008) Yani, her an paluze gibi titreyen bir ülkeyiz. Tek bir sivil toplum kuruluşu bulunmayan o günleri bir düşünün bir de.

"Ulusalcı"lar devreye giriyor

Tabii hemen belediyeye baskılar gelmeye başlıyor "bu kiliseyi hemen ortadan yok et" diye. Belediye Reisi Derviş Bey'in bu barbarlığı yapması mümkün mü? İnsancıl. Zamanı için çok kültürlü; lise bitirmiş. Çok dindar; ibadet yerini yıkar mı? Üstelik süngerci Kalimnoslularla ve diğer adalılarla her an görüşüyor, gidip geliyor. Kendi anasıyla konuştuğu dil yani anadili de Rumca, çünkü Girit göçmeni. Sabah kalkınca ilk işi, çıt, radyoyu açıp Rumca şarkı bulmak oluyor da, ilkokula gidecek kızını öyle uyandırıyor.

Derviş Bey tabii ki razı olmuyor. Bunun üzerine baskılar yo-

günlaşıyor ve "Sen yapmayacaksan biz yapacağız!"lar başlıyor. Bu ayrıntıları nereden biliyorsun derseniz, Derviş Bey benim görme mutluluğuna eremediğim kayınpederim. Tabii aklı başında insanlar da var. Bodrum'u Tanıtma ve Turizm Derneği 1965'te başkan Rüştü Gür imzasıyla gönderdiği yazılarla yetkilileri uyarıyor. "Bu anıt yıktırılırsa hem turizm baltalanır hem de Yunanistan misillemeye girişip camileri yıkmaya başlayabilir," diyor.

Sonunda Muğla'dan bir fen memuru yollanıyor, bu zat "Tarihî bir özelliği yoktur; Nikola adlı biri tarafından yaptırılmıştır. Mail-i inhidam [çökme eğilimi] bahis konusudur" raporu veriyor. Köyişleri Bakanlığı, Aya Nikola'yı belediyeden 10 bin liraya satın alıyor. Yıkım başlıyor.

İşin ilginç (ve daha da rezil) tarafı, "çökme tehlikesi vardır" denilen güzelim anıta kazma kürekle girişip yıkamayınca sonunda dinamit koyuyorlar. O kadar ki, meydana açılan ve bugün Seyfi Bar'ın bulunduğu çıkmaz sokakta yaşayan ihtiyar kadınlardan dinledim, evlerinin kimi camları kırılıyor. Bununla bile ilk katın duvarlarını yıkamayınca o çirkinler çirkini Halk Eğitim'i onların üzerine çıkıyorlar. Yıkım 1969'da, evet bin dokuz yüz altmış dokuz'da sonuçlanıyor. Böylece Türkiye parçalanmaktan kurtuluyor.

Raşit'e sordum: "Dinamitle yıkmışlar, doğru mu?" dedim. "Kazma-kürekle yıkılmadı ki enişte, çok sağlammış" dedi. Önemli not: 1969'da Türkiye'yi böyle kurtarmıştık. Şimdi DTP'yi kapatarak ne zaman kurtarıyoruz?

Radikal İki, 19 Ekim 2008

KESİN İTİRAF: "TÜRK MİLLETİ" = MÜSLÜMAN TÜRKLER

AKP yetkilileri gerek partilerini gerek Türkiye'yi fena savuracak demeçlere devam ediyorlar. Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün Brüksel'deki 10 Kasım konuşması bu sürecin şimdilik en ibret-i âlem unsuru. Artık her yerde yazıyor, biz en önemli yeriyle yetinelim:

"... Düşünün Ege'de Rumlar devam etseydi veya Türkiye'nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseydi, bugün acaba böyle milli bir devlet olabilir miydik?" Muhterem Bakan, arkasından da, "sermaye birikimi olmaması yüzünden devletin her alanda var olduğunu ama bu sürecin artık tamamen biterek 50 yıldır tamamlanmaya çalışılan liberal ekonomi aşamasına geldiğini..." belirtiyor.

Etnik/dinsel temizlik ulusa yararlı mı?

İnsan neresinden başlayacağını bilemiyor ama bu sözler temel iki açıdan ele alınabilir: 1) İnsan hakları 2) Türkiye'nin ulusal çıkarları.

Birinci açıdan almayalım, çünkü tam bir gayrimüslim düşmanlığı. Tam bir etnik/dinsel temizlik. Akla hemen 1990 Yugoslavya geliyor. Çünkü Sayın Bakan açık açık söylüyor: "Biz,

DİNK'İ ÖLDÜREN ZİHNİYET VE VECDİ GÖNÜL

Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül, Brüksel'de yaptığı, "Şimdi, ulus oluşturma sürecinde en önemli adım mübadele olmuştur. Düşünün, Ege'de Rumlar devam etseydi veya Türkiye'nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseydi, bugün acaba böyle milli bir devlet olabilir miydik?" şeklindeki açıklaması, Türkiye'deki bazı liberal yazarların infialine yol açtı. Bunlar arasında hükümete yakın *Yeni Şafak* gazetesinin iki yazarı da var.

Bunlardan biri dünkü yazısında açıkça Gönül'ün istifasını isteyen Kürşat Bumin. "Bugünden sonra bu bakanın koltuğunda oturduğu her gün, hükümetin imajını bir yıl geriye götürecektir" diye yazan Bumin, şunları ekledi:

"Ama ya bir an önce koltuğundan edilirse neler olur, isterseniz onu da hayal edelim: Bugüne kadar ülke siyasi tarihinde görülmemiş zihinsel bir devrim olur... Hükümet, cumhuriyet tarihinin önemli bir cüzünü teşkil eden bir zihniyet ve ruh hali ile arasına duvar örmüş olur. Görüyorsunuz, itibar kazanmanın son derece kolay olduğu günler yaşıyoruz. Anlayan için büyük bir fırsattır bu aynı zamanda."

Ali Bayramoğlu ise dünkü yazısında daha sert bir çizgiye yönelerek şunları yazdı:

"Hrant Dink'i aramızdan çekip alan bu zihniyettir. Ve bu zihniyet 6-7 Eylül'ü bugüne taşımaktadır. Bu zihniyetin şu ya da bu şekilde yaşıyor olması, iktidarda temsil imkânı bulması hepimiz için talihsizliktir..."

Bayramoğlu'nun Milli Savunma Bakanı Gönül ile Dink'i öldüren zihniyeti özdeşleştirmesi, bu konuda yapılan en ağır eleştiriyi oluşturuyor. AKP hükümetinin başı bu konuda bayağı ağrıyacak gibi gözüküyor.

Milliyet, 13 Kasım 2008

gayrimüslim oldukları için sermaye sahiplerinden Ermenileri Anadolu'dan tasfiye ettik (1915 katliamı, geri kalanların da 1930'larda İstanbul'a zorla yollanması), Rumları da zorla göç ettirdik (1923 zorunlu mübadelesi), kurtulduk," diyor. Yani hem ırkçılık hem dincilik yapıyor.

Şimdi bir "vatansever" kalksa, "millî devlet"i kurtarmak için bir misyoner veya bir Hrant öldürdükten sonra "Milli Savunma Bakanı bile söyledi!" dese, ceza alır mı? Veya "azmettirmek"ten Sayın Bakan da mı ceza alır? Onun için, temel varsayımı "ulus-devlet iyi bir şeydir ve gayrimüslimlerin tasfiyesiyle kurulur" olan bu sözleri sadece ulusal çıkarlarımız açısından ele alalım. Görelim bu yapılanlar Türkiye'ye ne kadar yaradı. Sırayla bakalım.

Çok özetle: Ulus-devlet, ulusun tek bir etnik/dinsel bütünden oluşmasını şart koşan ve bunu gerçekleştirmek için "farklı" olanlara gereken zorlamaları yapan devlet türüdür. Bu zorlamalar duruma göre ya asimilasyon ya etnik/dinsel temizliktir. Birincisi farklı olanı çoğunluğa zorla benzetmektir. İkincisi ise farklı olandan bir biçimde kurtulmaya dayanır ve yine duruma göre ayrımcılık, segregasyon (fiziksel ayırma), zorla iskân, pogrom (devlet destekli saldırı), en radikal olarak da katliam biçimini alabilir. Tarih bunun örnekleriyle doludur. Bakan Gönül, ulus-devletin 1915 ve 1923'te (ve devamında) yaptıklarını övüyor.

"Milli ekonomi" millete ne kadar yaradı?

Gayrimüslim tasfiyesine üç açıdan bakalım:

1) Ekonomik: "Ege'de Rumlar devam etseydi" Çeşme, Urla, Foça vs tepeleri bugünkü gibi dağ değil, taraçalanmış bağ olacaktı. Acaba İzmir'de vali iken sayın Gönül oraları hiç görmedi mi, yoksa gördü de "Bu bağlardan şarap yaparlardı," diye mi sevindi?

Eğer "Ermeniler devam etseydi" Bursa'da şu anda eskinin bir müsveddesi olan ipek sanayii düşünün nerelere ulaşmış olacaktı. Anadolu'da nerede koca bir konak görüp sorsanız, "Ermeni evi" cevabını alırsınız. Falih Rıfkı Atay anlatır; bir merkezde kasabalılar Mustafa Kemal ve İsmet paşalara gelirler ve ricada bulunurlar: "Arabamızı tamir ettiremiyoruz; giden Hıristiyanlardan sanat sahibi olanları geri gönderseniz." (*Çankaya*, İst., 1969, s. 331-332).

1915 ve 1923 Anadolu'nun biricik girişimci orta sınıfını kökünden kazıdı. Onların varlıklarını, yüzlerce yıllık sermaye birikimlerini hayatında bir kese altını idare edememişlere bir anda transfer etti. Şimdi Bakan Gönül hiç farkında olmadan itiraf ediyor: "50 yıldır tamamlanmaya çalışılan" sermaye birikiminden bahsediyor. Yalnız sermaye mi? Yine yüzyılların eseri olan sermayeyi yatırma ve kullanma (know-how), üretilen malı ihraç edebilme, dış pazarlar ayarlayabilme becerisi? 1915 ve 1923 bü-

tün bunları yok etmekle kaldı. Etti de ne oldu? Önce İttihatçıların sonra da Cumhuriyet'in yaratmaya çalıştığı "milli", daha doğrusu Müslüman "girişimci" onca zenginliğe konunca ne yaptı?

İki şey yaptı: Birincisi, yabancı sermayeye kucak açtı. 1920-30 döneminde kurulan 210 anonim şirketin 1/3'ü yabancı sermayeliydi. Bunların ödenmiş sermayesi bütün bu şirketlerin ödenmiş sermayelerinin yarısına ulaşıyordu (Gündüz Ökçün, *1920-30 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye*, Ankara, SBF, s. 117).

İkincisi, uluslararası piyasaya hemen "uyum" sağladı. Yine Kemalizmin usta kalemi Atay'dan dinleyelim: "[Yabancılar] bir Ankaralı maske edinmek zorunda idiler. Çek sefiri beni görmeye geldi. Gazi'nin arkadaşısınız, lütfen Skoda'nın temsilciliğini kabul buyurmaz mısınız, dedi. Bir gün Milli Savunma'nın bir eksiltmesine katılan iki rakip firmadan ikisinin de temsilcisinin aynı milletvekili olduğu görülmüştü" (*Çankaya*, s. 455). Tabii ki bu işler bol rüşvetle yapılıyordu (s. 456); yani "millileşme" Anadolulu tüketici için malın fiyatını artırmıştı, o kadar.

Sınaileşmemiz en az 50 yıl ertelendi

Ayrıca kapitülasyonların kaldırılması dışında ne millileşmesi Allah aşkına? Sermayenin millisi-gayrimillisi mi olurmuş? Bu bize İttihatçılardan bu yana gelmiş en kocaman ezber. Sermayenin tek bir ilkesi vardır: Kârın maksimizasyonu. Bu bazen "milli" davranarak (gümrük koyarak), bazen de "gayri milli" davranarak (gümrükleri indirerek) sağlanır. Koç ve Sabancı '80'lere kadar birincisini savunuyordu, sonra ikincisine geçtiler. 1915 ve 1923, Cumhuriyet'in smaileşmesini en az 50 yıl ertelemiş oldu, o kadar.

2) Kültürel ve toplumsal: Ermeniler ve Rumlar "temizlenmeden" önce Anadolu çok uygar bir ortamdı. Paris'te 1992'de yayımlanan *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeniler*, s. 356-381'den birkaç rakam: Sadece Harput Ovası'nda 8.660 öğrencinin okuduğu 92 okul vardı. Burada tiyatro Atatürk'ün doğumundan 1 yıl önce kuruldu. Meşrutiyet'le birlikte 1 gazete, 1 dergi, 1 de

haftalık gazete çıkmaya başladı. Susuryan Kardeşler fotoğrafçılığı 1890'da başlattılar. Bunları 2008'e projeksiyonla getirin ve Türkiye'nin AB'ye girmesi açısından düşünün.

3) Siyasal: Engizisyonu bile yaşamış Batı'da laiklik sorunu yoktur, bizde niye vardır hiç düşündünüz mü? Bunun en temel sebeplerinden biri Batı'da dinin Katolik-Protestan diye bölünmüş olmasıydı (O. Abel, "La Condition Laique", *CEMOTI*, no. 19, s. 43). Alevilerin zaten her fırsatta katledildiği Osmanlı'da bir de gayrimüslimler temizlenince Sünni İslâm, devletin karşısına yekpare bir heyulâ gibi çıktı; hadi baş edebilirsen et.

Dahası, gayrimüslimlerin tasfiyesi Anadolu'nun geleneksel çoğulculuğunu mahvetti. Sonuçta hiçbir farklılığa (Aleviler, Kürtler, farklı cinsellikler vb.) tahammül edemez hale geldik. Bakan Gönül haberine gazetelerde yapılan okur yorumlarını gördünüz mü? "Şimdi sıra Kürtlerde mi oluyor?" diyorlar. Yani, "gayrivatandaşlar" temizlendi şimdi sıra "sözde vatandaşlar"da mı sorusu. Vahim çağrışım.

Aslında, başı açık eşi ve askerlere yakınlığı sayesinde cumhurbaşkanlığına bile aday yaptığımız Vecdi Gönül'e minnet borçluyuz. Allahtan konuştu. Hadi bakalım. İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Ankara ve İzmir Valisi, Sayıştay Başkanı, şimdi de Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün "Rumlar ve Ermeniler olsaydı milli devlet olamazdı" sözünden sonra birisi çıksın da "Türk milleti" teriminin sadece Türkleri değil bütün vatandaşları kucakladığını bir daha söylesin göreyim.

Radikal İki, 16 Kasım 2008

VERDİĞİMİZ HUZURSUZLUK İÇİN ÖZÜR DİLERİZ

Evet, birçoğunuzu huzursuz ettik, özür dileriz. Çünkü bayramın hemen ardından internette imzaya açılacak şu metni hazırladık:

"1915'te Osmanlı Ermenileri'nin maruz kaldığı Büyük Felâket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkâr edilmesini vicdanım kabul etmiyor. Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum."

Gelen hakaret ve/veya tehdit mesajlarıyla bayramdan sonra mahkemelerimiz ilgilenecek. Bu meselenin Ermenilik veya Türklük değil, insanlık meselesi olduğunu anlamayanlar da ilgim dışı. "Fwd" tuşuna basıp yollanan maket mesaj şöyle diyor: *"Gerçekten bir 'Türk' olarak atalarımıza, vatandaşlarımıza yapılan bu katliamları görmezden gelen vicdanlarınız rahat mı?"* Bir başkası aynen: "[Öldürülen Türklerle] *bir kan bağımız olduğunuda unutmayınız."* Bu zihniyetin kısa vadede onması mümkün değil.

Onun için bendeniz bu yazıyı temelde bir vicdan taşıyan insanların duyduğu huzursuzlukla ilgili olarak yazdım sadece: *"Kabul ediyorum, 1915'te üzücü olaylar yaşanmıştır ama bu tek taraflı değildir. Soykırım hiç değildir. Eğer karşılıklı özür dilenecek ise ben varım."*

AYDINLARDAN ERMENİ TEHCİRİNE ÖZÜR KAMPANYASI

Bir grup aydın, 1915 Ermeni tehciriyle ilgili bir kampanya başlattı. "1915'te Osmanlı Ermenilerinin uğradığı 'büyük felaket'in inkar edilmesini vicdanım kaldırmıyor" diye başlayan imza metni, "Özür diliyorum" başlığını taşıyor.

Akademisyen ve gazetecilerin de içinde bulunduğu bir grup aydının başlattığı ve internet ortamında da sürdürülmesi kararlaştırılan kampanyaya ilişkin olarak görüşlerini dile getiren Bahçeşehir Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Cengiz Aktar, kampanyanın şahsi bir nitelik taşıdığını ve kimseyi bağlayan bir girişim olmadığını vurguladı. Aktar şöyle dedi:

"İşte özür diliyorum. Tüm bunların konuşulmamış olmasından dolayı özür diliyorum. Tüm bunların yeterince paylaşılmamış olmasından özür diliyorum. Bu meselenin üzerinin bir şekilde kapatılmış olmasından özür diliyorum ama bu şahsi bir özür tabii ki... Kimseyi bağlayan bir girişim değil..."

Kampanya metninde, "1915'te Osmanlı Ermenilerinin maruz kaldığı büyük felakete duyarsız kalınmasını reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum" yazıyor.

İmza metnini hazırlayanlar kampanyayı, tarihi sorumluluk karşısında bireysel bir tavır olarak tanımlanıyor. Girişimcilerden Baskın Oran ise şu görüşü savunuyor:

"Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak özür diliyorum. İsteyen diler, isteyen böyle bir şey yoktur deyip yoluna devam eder."

Bir yıl boyunca devam etmesi planlanan kampanya yılbaşında başlayacak ve internet üzerinden sürdürülecek.

Milliyet, 05.12.2008.

Bir diğeri: "*Soykırım demekten vazgeçsinler, elin şusu busu meseleden elini çeksin, ben o zaman zorunlu tehcir için Ermeni kardeşlerimden her platformda özür dilerim. Ermeni olayları bir 'genocide' değildir, üzüntü verecek katliamlardır. Olmadı mı, oldu. Ama bize de oldu.*"

Ermeniler de Müslümanları öldürdü

Temelde doğru. Ben bunu Taşnak yayınlarına (*Armenian Weekly*, *Asbarez* vd.) Temmuz 2008'de verdiğim röportajda söyledim. Tabii ne ölçüde "karşılıklı" olduğu biraz tartışmalı. Bu tartışmaya önce "toplu öldürme" kavramım tahlille başlayalım. Dünya yüzünde bu 3 temel biçimde olmuştur:

Durum I: Bir devlet içindeki farklı gruplar/halklar birbirini öldürür. Üzücü olmakla birlikte bu durum izah edilebilir bir durumdur.

Durum II: Bir devletin halkı yabancı bir devlet tarafından öldürülür. Bu da izah edilebilir bir durumdur ve normalde "savaş" adı altında vuku bulur.

Durum III: Bir devlet kendi azınlık grubunu/halkını bizzat öldürür veya öldürülmesine göz yumar. İşte bunun izah edilebilecek tarafı olamaz. Çünkü devlet denilen kurumun tek bir varlık nedeni vardır: Vatandaşını ölümden korumak.

Şimdi devam edelim. Azınlık Ermenilerin de çoğunluk Müslümanları/Türkleri öldürdüğü görüldü. 3 farklı dönemde:

1) 19. yüzyılın son çeyreğinde. Şöyle: 1806-1847 arası isyan eden Kürt beylikleri dağıtılınca muazzam bir otorite boşluğu doğdu. Kabak, doğrudan Doğu Anadolu Ermenilerinin başına patladı: O zamana kadar her yıl altın yumurta (haraç) toplamakla yetinen beyler yok olunca Kürtler tavuğu kestiler yani bölge ekonomisinin yegâne direği Ermenileri yağmalamaya ve öldürmeye başladılar. 93 Harbi'nin azdırdığı "gâvurun malı helâldir" ortamında bu yağmaya bir de Şeyh Şamil'in 1859'da Rusya'ya yenilmesinin ardından Anadolu'ya perperişan gelen Kafkas mültecileri katılacaktır.

Devlet oralı olmadı çünkü zaten 1839 Tanzimat'ın gayrimüslimleri eşit ilan etmesinin büyük tepki yarattığı bir ortamda Müslüman'a karşı gayrimüslimin haklarını savunacak değildi. Tuzu kuru İstanbul Ermenileri ve Patrikhane de kulaklarını tıkadılar.

Sonunda Doğu Anadolu Ermenileri canlarının çaresine silahlanarak baktılar. İlk Müslüman öldürmesi budur. Yani Durum I. Tabii devlet baskısı altındaki bir gayrimüslim azınlık, Halife'nin yönettiği devlet desteğindeki Müslüman çoğunluğu ne kadar öldürebilirse, o kadar. Bunun ne kadar "mukatele", yani "karşılıklı" olduğunun takdiri size ait. Ama en hafif yorum herhalde şu: "Millet-i Sadıka" durup dururken patlamadı.

Dahası, devlet bu çatışmayı engellemediği oranda, emperyalizm enfes bir müdahale olanağı yakaladı. Olay bundan sonra Durum I'den derhal Durum III'e dönüşecektir, çünkü kendi sebep olduğu Batı müdahalesinden ürken Abdülhamit, Kürtleri Hamidiye Alayları adıyla Doğu Ermeni köyleri üzerine gönde-

recektir. Aynen, 5 Numaralı Diyarbakır Askerî Cezaevi'nin yarattığı PKK'ya karşı devreye sokulan Hizbullah ve köy korucuları gibi.

2) Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda. 1915 yapılıp bitirilmiş, Anadolu Ermenilerden "temizlenmiş"tir. Ermenistan Ermenileri intikama girişirler: Durum II. Kazım Karabekir Paşa hemen müdahale edecektir.

3) 1973-1985. ASALA 43 Türk diplomatını katleder. Amacı, unutulmuş 1915'e dikkatleri çekmektir. Çeker de. Türkiye başta, herkes 1915'i ilk defa öğrenir.

Gelelim 1915'e

1915 ise tam tamına bir Durum III. Bu nedenle de rezaletin son perdesi. "Ruslara yardım etmemeleri, orduyu arkadan vurmamaları için cepheyi temizledik," diye kendimizi aldatmayalım hiç. Kastamonu ve Bursa da mı Rus cephesiydi? Ya Tekirdağ ve Edirne? İttihat Terakki'nin derin devleti olan Teşkilat-ı Mahsusa'nın katilleri Ermeni vatandaşlarını Trakya'dan bile kaldırıp Suriye çöllerine yani savaş cephesine sürdü.

Kadın ve çocuklar da mı orduyu arkadan vuruyordu? Birkaç bin komitacıyı vurmak yerine Anadolu'nun 1,5 milyon Ermenisi etnik-dinsel temizliğe uğratıldı. Bırakın "öldürüldüler mi yoksa yolda soğuktan mı öldüler"i. Tek şeye bakın: Anadolu'nun bu otokton (yerli) insanları elli beş bin kişi kaldı bugün. Gerisi Almanya'ya çalışmaya mı gitti? Bütün dünya biliyor bunları, bir tek biz duymak istemiyoruz.

Geçen gün Ankara'daki diplomatik çevrelerde laf arasında duydum: "Yargıçlarınızı AB hukuk uygulamasını incelemek için davet ettik, pasaportları olmadığını öğrendik." Çoğu hiç yurt dışına çıkmamışlar. Özellikle merak ediyorum e-postayla bana siyaset bilimi öğreten "gençler" acaba hiç yurt dışına gittiler mi. Orada hiç Ermenilerle konuştular mı. Yoksa her şeyi Türkiye'de "tahsil" alarak öğrenme sonucu mu "biliyor"lar. Hey gidi, "Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür," diyen Sakallı Celal.

Ermenilerle konuşsalar; dedeleri nereden sürülmüşse oranın

özür diliyorum

Toplam Katılan Sayısı : 3076

Text in other languages

Anasayfa | Katılanlar |

Katılmak iç
tıklayı

1915'te Osmanlı Ermenileri'nin maruz kaldığı Büyük Felâket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkâr edilmesini vicdanım kabul etmiyor.
Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum.

Destekleyenler

Adalet Ağaoğlu
Adnan Ekşioğil
Ahmet Boratav
Ahmet Çakmak
Ahmet Çiğdem
Ahmet Evin
Ahmet İnsel
Ahmet İsvan
Ahmet Kuyaş
Ahmet Soysal
Akif Kurtuluş
Akın Birdal
Aksu Bora
Altaz Kuşayı
Alev Erkilınç
Alev Er
Ali Akay
Ali Arif Cangı
Ali Bayramoğlu
Ali Kazancıgil
Ali Nesin
Ali Yurttagül
Alper Görmüş
Amberin Zaman
Arzu Başaran
Asaf Savaş Akat
Aslı Erdoğan
Asu Maro
Atilâ Eralp
Atilla Birkiye
Aziz Tuygan
Atilla Yayla
Aydan Balcı
Aydın Cingı
Ayhan Aktar
Ayhan Bilgen
Ayla Gürsoy
Ayşe Batumlu
Ayşe Berktay
Ayşe Buğra
Ayşe Erkmen
Ayşe Erzan
Ayşe Gözen
Ayşe Gül Altınay
Ayşe Kadıoğlu
Ayşe Onal
Aysegul Aldinç
Azız Gokdemir
Barış Pehlıvan
Basalın Oran
Beşan Yalur
Bekir Coşkun
Belma Akçura
Bengi Yıldız
Berat Madra
Berat Gunçıkan
Betul Tanbay
Birçe Contepe
Bulent Atamer
Bulent Aşman
Bulent Erkmen
Bulent Somay
Burhan Şenatalar
Buşra Ersanlı
Çağlar Keyder
Canan Tolon
Celal Başlangıç
Celalettin Can
Cem Mansur
Cemil Ozdemir
Cem Yegul
Cemil Koçak
Cengiz Aktar
Cengiz Algan
Cengiz Çandar
Cezmi Ersöz
Çiğdem Mater
Coşkun Aral
Cuneyt Solakoğlu
Deniz Turkalı
Dersu Yavuz Altun
Derya Alabora
Derya Sazak
Dilek Güven
Dilek Kurban
Dogan Bor
Doğan Özgüden
Dogan Tarkan
Dogu Ergil
Ebru Erteklı
Ece Temelkuran
Edhem Eldem
Elif Ozge Aydınalp
Emine Algan
Emine Uşaklıgil
Emrullah Beyzar
Eres Batur
Enver Aysever
Erdal Aksel
Erdal Yavuz
Eren Keskin
Ergin Cinmen
Ergun Eşsizoğlu
Erkan Gologlu
Erkan Şen
Erol Katırcıoğlu
Erol Özkoray
Ersin Salman
Ertuğrul Kurkçu
Esra Mungan
Esra Doğu
Fadıl Akay
F. Levent Şensöves
Fahrı Aral
Faık Akçay
Faruk Bildirici
Faruk Balcı
Fatih Özgüven
Fatma Muge Gocek
Fatma Tukn
Fatmagul Berktay
Fazıl Hüsnu Erdem
Fehim Cacıl
Feray Salman
Ferda Balancar
Ferda Keskin
Ferhat Kentel
Ferhat Tunç
Fundun Andaç
Feridun Yazar
Fethiye Çetin
Figen Batur
Fikret Adanır
Fikret Başkaya
Fikret Ilkiz
Fikret Toksöz
Filiz Ali
Filiz Kerestecioğlu
Filiz Koçali
Fusun Ustel
Gencay Gursoy
Gila Benmayor
Gönul Dinçer
Görgün Taner
Gulay Göktürk
Güçlin Santırcıoğlu
Gülki Aybar
Gulnur Acar Savran
Gülseren Onanç
Gülsün Karamustafa
Gülten Kaya
Gun Zileli
Günay Gülsu Özdoğan
Gurhan Ertur
H Gokhan Ozgun
Habib Bektaş
Hadi Uluengin
Hakan Tahmaz
H Hidır Dostoğlu
Hale Akay
Hale Bolak Boratav
Hale Soygazı
Hale Tenger
Halil Berktay
Halil Ergün
Hasan Cemal
Hayrettin Kaya
Hedayet Sehkatlı Tuksal
Hıdır Gevrı
Husamettin Onanç
Huseyın Hatemı
Hısnu Öndül
Ibrahım Betı
Ibrahim Kaboğlu
Ihsan Dağı
Ilban Ertem
Ihsan Algor
Inci Evıner
Inci Hekımoğlu
Ipek Calışlar
Izzan Cemil Schick
Işıl Kasapoğlu
Izzeddin Calışlar
Jülide Kural
Kadir Cangızbay
Kemal Bıtlık
Kemal Gokhan Gurses
Kemal Göktaş
Kerban Hatemi
Komet Gürkan Coşkun
Koray Calişkan
Koray Düzgören
Korhan Gumus
Kutlug Ataman
Kuvvet Lordoğlu
Lale Akgun
Lale Mansur
Lale Tayla
Levent Yılmaz
Leyla İpekçi
Leyla Neyzi
Leyla Zana
Mahe Gunşaray
Mahmut Tembyürek
Mebuse Tekay
Mehmet Arda
Mehmet Demir
Mehmet Guleryuz
Mehmet Soylu
Mehmet Utug
Mehmet Ural
Mehmet Yasın
Melek Göregenli
Meltem Ahıska
Mesut Saçanda
Mine G. Kırıkkanat
Mithat Sancar
Müctebа Kılıç
Mufit Özdeş
Muharrem Erbey
Mahmin Kızıkaya
Murat Aksoy
Murat Belge
Murat Çalıkkan
Murat Goldhan
Murat Moroso
Mirat Paker
Muratnan Mungan
Mustafa Arslantunalı
Mustafa Suphi Erden
Mustafa Yasakın
Mutlu Tombekıcı
Nacı Kutlay
Nadıre Mater
Nail Satılgan
Necmıye Alpay
Nedim Gursel
Neşe Duzel
Nevın Sungur
Nil Mutluer
Nilgun Toker
Nilufer Göle
Nimet Tanrıkulu
Nuran Terzioglu
Nurhan Yentürk
Okan Daqlı
Oktay Özel
Omer Faruk Gergerlioglu
Ömer Laçıner
Ömer Madra
Ömer Taşpınar
Oral Calışlar
Orhan Kemal Cengız
Orhan Kocak
Orhan Miroğlu
Orhan Silier
Osman Koker
Osman Murat Ulke
Oya Aydın
Oya Baydar
Özgur Gökmen
Özlem Dalkıran
Özlem Ertan
Öztürk Turkdogan
Pekin Batu
Perihan Magden
Pınar Selek
Pryllis Madra
Ragıp Duran
Ragıp Zarakolu
Ramuz Erer
Rasim Ozan Kutahyalı
Resat Kasaba
Resit Canbeyli
Rıza Maglules
Şahin Alpay
Saman Akgonul
Şanar Yurdatapan
Şebnem Işsızlel
Şebnem Kılıncarcı
Şebnem Sonmez
Şehbat Şenyurt
Selahattin Demırtaş
Selçuk Demirel
Selim Deringil
Sema Kaygusuz
Semra Kaçer
Semih Kaplanoğlu
Semih Poroy
Semra Somersan
Şemsi Karakaş
Şerafettin Elçi
Serpil Sancak
Serra Yılmaz
Seyfi mus Dıken
Seyla Benhabib
Sezai Sarıoğlu
Sezai Temelli
Sezgin Tanrıkulu
Sibel Ozbudun
Şinn Tekeli
Sırrı Sakık
Sok Ozel
Suavi Aydın
Şukru Erbaş
Suleyman Goncu
Sungur Savran
Süreyya A Antmen
Sureyya Berfe
Suzan Samancı
Tahir Elçi
Tahsın Yeşildere
Tanıl Bora
Tarhan Erdem
Tank Zya Elunci
Temel Tıkıt
Taba Candar
Turgut Tarhanlı
Ufuk Uras
Ufuk Yaşturaklı
Umit Cizre
Ümit Fırat
Umit Guney
Ümit Kardaş
Umit Kıvanç
Umıt Şahin
Umut Ozkırımlı
Unal Unsal
Uygur Kocabaşoğlu
Vasıf Kortun
Vedat Yıldırım
Victor Ananias
Vıktı Çınar
Yahya Madra
Yalçın Ergundoğan
Yaman Tarcan
Yaman Yıldız
Yasemın Congar
Yasemin Goksu
Yavuz Bingöl
Yavuz Onen
Yeliz Kızılarslan
Yiğit Bener
Yigit Ekmekçi
Yıldıray Oğur
Yıldırım Türker
Yıldız Onen
Yıldız Ramazanoğlu
Yucel Erten
Yucel Sayman
Yusuf Alatlı
Zafer Yenal
Zeynep Çelik
Zeynep Direkl
Zeynep Gambetti
Zeynep Kadırbeyoglu
Zeynep Tanbay
Ziya Hats
Zozan Özgokçe
Zühtü Erkan

ozurdiliyoruz.com

köylü Türkçesi'ni kullandıkları gerçeği dışında, bu insanlarda 2 şey onları şoke edecektir: 1) Türk devletinin İNKÂRI onların ulusal kimliğinin tek belkemiğidir; 2) Sırf bu İNKÂR yüzünden "Soykırım" kelimesi onların tek tatmin biçimidir.

Onun içindir ki şimdi diasporanın şahin olanları bizim bu "özür" işinden pek hoşnut değil. Hatta bir biçimde sabote etmek isteyenleri de çıkabilir. Çünkü bir kere, Türkiye insanına "Senin deden Nazi'ydi!"den başka hiçbir şey söylemeyen "soykırım"ı kullanmıyoruz, bu kelimenin büyük PR (halkla ilişkiler) kolaylığı sağladığını keşfetme öncesinde Ermenilerin kullandığı "Metz Yeğern"i (Büyük Felaket) kullanıyoruz. İkincisi, 1915 rezaleti inkâr edilmeyince Ermenilerin tahrik edilme katsayısı düşüyor. Fakat bizim derdimiz değil bütün bunlar. Bunları söyleyişimin tek sebebi, bizdeki "tahsil" almışların ne yapmakta olduklarını kendilerine göstermek.

Bizim derdimiz, sabah kalkınca aynaya bakabilmek. 85 yıl geç kalmış bir işi artık başlatmak. Devletin Ermenistan'la nihayet normal ilişkiye geçme sürecine paralel olarak ulusun 85 yıllık "tahsil" yüzünden düştüğü bu vaziyeti sona erdirmek. Geçmişimizle nihayet yüzleşerek özgürleşmek.

Çünkü kendi geçmişimle yüzleşmeden ben başkalarına hesap soramam. Ancak bundan sonra sorabilirim diasporanın şahinlerine: "Niçin Ermeni komitacıların Doğu Anadolu'da yaptıklarını kendi halkınızdan sakladınız?" Çünkü benim o röportaj çıkmca mektuplar geldi: "[Yüzyılın son çeyreğinde] *Ermenilerin Türkleri öldürdüğüne dair hiçbir örnek hatırlayamıyorum. Bu vaatler ve sözlerle dolu bir dönemdi. En başta, birilerini öldürebilmeleri için silahlanmaları lazımdı ve silah falan taşımıyorlardı.*" (*Radikal*, 19.08.2008). Ulusalcı kardeşlerim, gördünüz mü milliyetçinin "bilmesi" nasıl bir şey? Gördünüz mü "tahsil"i? Gördünüz mü kendinizi Ermeni aynasında?

"Özür Kültürü"nü yerleştirmek zordur

İşimiz çok zor. Çünkü "Müslüman mahallesinde salyangoz" satıyoruz. Öyle bir mahalle ki, her şeyden önce "Özür Dile-

me Kültürü" yok; sadece "Otomatik Savunmaya Geçme Kültürü" var. Sen otururken gelir ayağını ezer, bırakın özür dilemeyi, hayretle baktın diye bir de suratına dik dik bakar. Asansöre girer, bırakın günaydın demeyi, yüzünüze bakmaz ve çıkacağı kata kadar da mecburen havaları seyreder.

Böyle bir mahallede "Özür Diliyoruz". Ankara'ya kaçan 1915'in Muhacirin Umum Müdürü Şükrü Kaya'yı Dahiliye Vekili, Tehcir'in ünlü Bitlis ve Halep valisi Abdülhalik Renda'yı TBMM reisi yapmış bir ülkede. Talat Paşa'nın adını en geniş bulvarlara vermiş ülkede. "Anadolu sermayesi"nin Ermeni mallarına konarak oluştuğu bir ülkede. Kurtuluş Savaşı'na bu malları geri vermemek için katılan aşiretlerin ülkesinde. Millet-i Hâkime zihniyetinin gayrimüslimleri hâlâ ikinci sınıf hatta tehlikeli saydığı ve hâlâ öldürdüğü bir ülkede. Nihayet ASALA cinayetlerine kadar bütün bunlardan tek kelime duymamış ülke burası. Aynen PKK saldırılarının 1984'te başlamasına kadar Kürt sorununu duymadığı gibi.

Oysa farkında mısınız, özür dileme çağı geldi: İspanya'da savcı, Franco dönemini soruşturmaya başladı. (Bianet, 17.10.2008) ABD Kongresi, 1908'de kazandığı ağırsıklet şampiyonluğu ırk yasaları yüzünden geri alınan siyah boksör Jack Johnson'dan özür dileme tasarısı hazırladı. (*Taraf*, 29.09.2008) İngiliz Kilisesi Darvin'den özür diledi. (*Radikal*, 16.09.2008) İtalya, 1911-47 arasındaki sömürgecilik için Libya'dan özür diledi. (*Radikal*, 31.08.2008) Kanada, 1990'lara kadar süren asimilasyon politikası için Yerlilerden özür diledi. (*Radikal*, 13.06.2008) Avustralya'da yeni hükümet Aborijinlerden özür diledi. (*Radikal*, 14.02.2008) Hatta İsrail Cumhurbaşkanı Peres, 1956'da katliam yapılan Arap köyü Kfar Kasem'e kurban bayramında giderek özür diledi. (*Milliyet*, 23.12.2007) Yahu bizde bile Adalet Bakam Şahin, Engin Çeber'in ailesinden devlet adına özür diledi. (*Radikal*, 15.10.2008)

18 Kasım'da Fransa'da Millet Meclisi Başkanı Bernard Accoyer tarihe karışmamak gerektiğini ilan etti. *Le Monde*'da "Tarihe Özgürlük" isteyen Blois Çağrısı 43 ülkeden 900 imzayla tam sayfa yayımlandı. (28.11.2008) Bu çağrıyı imzalayarak

Fransa ve İsviçre gibi devletlerin 1915 konusunda resmî ahkâm kesmesini protesto ettim. Yabancıların ne yaptığına karıştıktan sonra, müsaade edin de kendi ülkemde yapılmış etnik-dinsel temizliğin 85 yıllık inkârının farkına bu kadar geç varmaktan dolayı olsun kendi payıma bir ÖZÜR dileyeyim vatandaşlarımın torunlarından. Şu sayede ki, benim bazıları kadar "tahsil"im yok, bin şükür.

Osmanlı'nm alfabesini bile reddeden bu ülke Osmanlı'nm bu en büyük günahına sahip çıkmasın artık. Yetti.

Radikal İki, 14 Aralık 2008

SÜRYANİLERİN CANINA TAK DEDİ

Yezidiler (o da, belki) dışarıda tutulursa, Anadolu halkları içinde en mazlumu Süryanilerdir. Osmanlı tarihi boyunca hiç isyan etmediler, gıkları bile çıkmadı. Ama başları hiç beladan kurtulmadı. Enselerine vuran, ağızlarından lokmayı aldı.

Ama galiba onların bile canlarına tak dedi. Bu defa manşetlere çıktılar (*Radikal*, 15.12.2008). Vakıf arazileri civar Kürt ağaları tarafından nasıl zapt ediliyor, onu anlattılar. Sessiz bir çığlık halinde. Avrupa'daki Süryani diasporası ve AB de pür dikkat izliyor.

İyi ki manastır var

Olay aslında çok tanıdık: 2008 yazının başında Midyat'a kadastro geliyor. Böyle dönemlerde âdettir, kırsal birbirine girer. Oysa Midyat'ta çok öncelerden hava fotoğrafları çekilmiş, krokiler köy muhtar ve ihtiyar heyetleri tarafından onanmış. Fakat kadastro deyince imzalar unutuluyor.

Allahtan, birleştirici bir unsur var: İ.S. 367 yılında (yani günümüzden tam bin altı yüz kırk bir yıl önce) kurulmuş, Süryaniler için kutsal yer konumundaki Deyrulumur (Mar/Mor Gabriel) Manastırı'nın vakıf arazileri. Herkes başlıyor, bunları ele

MOR GABRİEL DAVASI

Kaynak: morgabriel.org

(...)
Mardin'in Midyat İlçesi'nde bulunanve Süryaniler tarafından "Deyrul Umur" olarak da bilinen Mor Gabriel Manastırı'yla ilgili sorun, 2008 yılında bölge köylerine kadastronun gelmesiyle ortaya çıktı. Manastırın da sınırları içinde kaldığı Göngören Köyü ve komşu köyler Yayvantepe ve Eğlence sakinleri Manastır arazisinin kendilerine ait olduğunu hatta manastırın daha önce cami bulunan bir arazi üzerine inşaa edildiğini öne sürdü. Bir kısım arazi köylülere pay edildi. Ancak Mor Gabriel manastırı avukatları Midyat Asliye Hukuk Mahkemesi'ne "idari sınırların tespiti" istemiyle dava açtı. Köylüler de Mor Gabriel Manastırı'nın 'Orman Kanunu ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu ihlal ettiği' gerekçesiyle yeni davalar açtı. Davalar manastır lehine sonuçlandı. Ancak Yargıtay mahkeme kararını bozdu. Şimdi Mor Gabriel Manastırı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne dava açma yolunda. (DHA)

Radikal, 18.02.2011

geçirmek için işbirliğine. Bölgenin geleneğine de uygun; yüzyıllardır yapılagelmiş bir şey bu. Kadastro Müdürlüğü de onay verince iş Kadastro Mahkemesi'ne intikal ediyor. Sadece sonucu söyleyelim: Deyrulumur Vakfı'nın yüzlerce dönümü başka köylere yazılıyor.

Ama konu bu değil, zaten şu anda üç ayrı dava birden sürmekte. Olay şu ki, iki-üç yıl önce bölgedeki Yezidilerin arazilerine el koyan birtakım kişiler burada da sahnede. İsveç Sosyal

Demokrat Partisi Milletvekili Yılmaz Kerimo'nun Beşir Atalay ve Zafer Üskül'e yazdığı mektup bölgede çok etkili bir kişiden ismen bahsediyor: Bir AKP milletvekilinin korucubaşı olan babası. Midyat Cumhuriyet Savcılığı'na birbiri ardına verilen dilekçelerde çok ilginç suçlamalar var. Ben size sıralayayım, artık ilginç mi bulursunuz yoksa fazla tanıdık mı, karar verin:

"Papazın kafasını kesmeyin ama..."

1) "Kilise vakıf olmadan, mülkiyet izni almadan, her yere işgalci gibi yerleşmiştir. Hem topraklarımızı işgal etti hem de içeride kalan ormanı kesiyor."

"Vakıf değil Kilise" dediği, Osmanlı döneminde kurulmuş vakıf. Şikâyetçiler anlaşılan 24.01.2003 tarih ve 25003 sayılı *Resmî Gazete*'yi görmemişler. Buradaki vakıf listesinin 151. sırasında "Midyat Süryani Deyrulumur (Mor Gabriel) Manastırı Vakfı" diye yazıyor.

Sonra, gayrimüslimler kalkıp da Müslüman Kürtlerin arazisini işgal edecek öyle mi? Manastırın dış duvarı çekileli onlarca yıl olmuş, itiraz şimdi geliyor. Ormanın tahribi hakkında hiçbir kanıt yok. Zaten neredeyse tamamı manastır tarafından dikilmiş ağaçlar.

Dahası, ağalar hiç farkında olmadan tatsız bir çelişkiye düşüyorlar. Savcılığa yaptıkları ihbarda diyorlar ki: "Bu duvar yüzünden ormanda hayvanlarımızı otlatamaz olduk." Oysa 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 19. maddesi açık: "Ormanlara her türlü hayvan sokulması yasaktır." Daha da net olarak: "Ağaçlandırılmış sahalarda hiçbir surette hayvan otlatılamaz" diyor. Üstelik köy idari sınırlarının tespit edildiği 1937 yılından beri manastır bu yüzlerce dönüm toprağın vergisini ödemekte.

Burada asıl öne çıkan şikâyetçilerin zihniyeti. İnanması güç, ama savcılığa hitaben yazılan dilekçe aynen şöyle diyor: "Tüm yetkililere sesleniyoruz; bu işgal ve talana son vermelisiniz! Sizler 'Ormanlarımdan bir dal kesenin kafasını keserim' diyen Fatih Sultanın torunlarısınız. Bu piskopos papazın kafasını kesmek değil de işgal ve talanına engel olmalısınız."

Anlaşılan, "Manastırda sigortasız işçi çalıştırılıyor!"dan tutun, "kafa kesme"ye kadar söylediklerinin yeterli olmadığını düşünmüş olacaklar ki, şikâyetçiler daha "esaslı" ve "milli" konulara giriyorlar:

"Manastırda ibadet yasaktır!"

2) "Manastır'da kimliği açıklanmayan 10-12 yaş arası çocuklar dinsel eğitim görüyor. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ihlal ediliyor. İrticai faaliyetler yapılıyor. Ayrıca Kilise tarihî bir müzedir ve ibadet izni yoktur."

Bir kere, hele de Güneydoğu'da bir gayrimüslim manastırının gizli-kapaklı iş yapmasını düşünebiliyor musunuz? Bu çocuklar, aileleri Midyat ve İdil köylerinde yaşayan fakir Süryanilerin çocukları. Köylerindeki 5 yıllık okulları bitirmişler, manastırda bakım görüyorlar ve kaybolmaya yüz tutan Süryani dilini ve dinini öğreniyorlar. Aynen Kur'an kursları gibi. Haklarındaki her türlü bilgi de Yayvantepe köyü jandarma karakoluna düzenli olarak bildiriliyor.

İkincisi, burası Osmanlı Beyliği'nin kurulmasından 9 asır önce kurulmuş bir dinsel mekân. İçinde yaşayan insanlar da din adamı. Bütün işleri dua etmek ve dindaşları köylülere dinlerini öğretmek. Laik Türkiye'de Müslümanlara Müslümanlığı öğretmek serbest, Hıristiyanlara Hıristiyanlığı öğretmek "misyoner faaliyeti". Bu zihniyet sürdükçe tabii ki halkımızın yüzde 40'ı farklı dinden olanları "tehlikeli" sayacak. (Yrd. Doç. Dr. Yıldız Akpolat'ın araştırması, *Radikal*, 14.12.2008)

"Tarihî müze" neyin nesi anlamadım. Anlaşılan, bakmışlar turistler geziyor, demişler "burası herhalde müze". Bir de şunu soruyorlar: "Burada yaşayan rahipler, papaz ve metropolitler ve diğer meçhul kişiler nereden gelmişlerdir, ne maksatla ve neyin eğitimini almaktadırlar?" Yahu, bunlar nereden gelsin, bunlar yaklaşık 17 asırdır burada!

Dahası, bu şikâyetçiler kurucu antlaşmamız Lozan'ı duymamışlar. Madde 40 "Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları"na "her türlü okullar ve buna benzer öğretim

SÜRYANİLER MARDİN'İ RENKLENDİRDİ

Mor Gabriel Manastırı'nda düzenlenen ayini Samuel Aktaş yönetti.

Suriye, Lübnan, Irak ve Avrupa ülkelerinden yaklaşık 5 bin Süryani, Aziz Gabriel Günü'nün kutlanması için Mardin'in Midyat ilçesinde düzenlenen ayine katıldı. Mor Gabriel Manastırı'nda düzenlenen ve Turabdin (Midyat bölgesi) Metropoliti Samuel Aktaş'ın yönettiği ayinde Suriye'nin Kamışlı kenti Belediye Başkanı Suheyl Aziz Rahhavi, Midyat çevresinde yaşayan Süryaniler ile Lübnan, Irak, Suriye ve Avrupa ülkelerinden Süryaniler hazır bulundu. Manastırdaki aziz mezarlarında dua ederek mum yakan Süryaniler, tütsü yakarak dilek tuttu.

Manastırda düzenlenen ayinde konuşan Mor Gabriel Manastırı Vakfı Başkanı Kuryakos Ergün, Aziz Gabriel Günü'nün Süryaniler tarafından yüzyıllardır saygıyla kutlanan en önemli anma günlerinden olduğunu söyledi. Süryanilerden gelen yoğun talep üzerine Mardin Valiliği ve Suriye'nin Haseki Valiliğince Nusaybin Sınır Kapısı'nın 2 günlüğüne bu bayramı kutlamak isteyenlere açıldığını ifade eden Ergün, "Böylece dileyenlere bu kutlamaya katılım olanağı tanınmıştır. Suriye'den gelenlerle bu yılki bayrama katılım son derece yüksek olmuştur. Anma gününün coşku ve huzur içinde kutlanmasını sağlayan sayın valimize teşekkürlerimizi sunuyoruz" dedi. Kamışlı Belediye Başkanı Suheyl Aziz Rahhavi ise Midyat'ta bulunmaktan çok mutlu olduğunu belirterek, "Buradan Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esad ve Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e çok teşekkür ediyoruz. Bizlere güven veriyorlar" diye konuştu. Manastırdaki ayinin ardından yeni doğmuş çocuklarını vaftiz ettiren Süryaniler, gün boyunca Midyat ve civarındaki tarihi kilise ve manastırları ziyaret edecek.

Radikal, 31 Ağustos 2008

ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi DİLLERİNİ serbestçe kullanmak ve DİNSEL ayinlerini serbestçe yapmak" hakkını tanıyor. Madde 42/3 gayrimüslim azınlıkların dinsel kurumlarına her türlü korumanın sağlanacağını, bunların vakıflarına vs. *"her türlü kolaylıklar ve izinler"* sağlanacağını bildiriyor. Madde 37 ise bu hükümlerin *"hiçbir kanun ve resmî işlemle"* değiştirilemeyeceğini söylüyor. Benim bunları kim bilir kaçıncı yazışım.

Anayasa'yı da duymamışlar. Madde 90/5 temel hak ve özgür-

lükler konusundaki uluslararası antlaşma metinlerinin, aynı konudaki ulusal mevzuata üstün olduğunu söylüyor.

Bölücülüğe dikkat!

Bundan sonra şikâyetçiler daha bile "millî" bir konuya geçiş yapıyor:

3) "[Buradaki din adamları] tamamen halkı isyan ve galeyana getirmektedirler. Milli birlik ve beraberlik ruhunu parçalamak için her türlü faaliyet içindedirler."

Yaklaşık 17 asırdır yapmamışlar, şimdi tam da Hıristiyanların "misyonerlik faaliyetinde bulunuyorlar" diye öldürülmeye başlandığı sırada yapacaklar. Her şey mümkün tabii. Ama bunu tek başlarına yapamazlar. "Emperyalizm"in yardım etmesi lazım. Onun için şikâyetler arasında şu da var:

4) "Buraya hiçbir kaynak bildirmeden ve hiçbir vergiye tabi tutulmadan menşei meçhul paralar gelmektedir."

Ne demek meçhul paralar? İftira at izi kalsın mı deniyor? Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) denetimindeki bir gayrimüslim vakfına böyle karanlık yerlerden izinsiz paralar gelecek, öyle mi? Yoksa VGM'mi itham ediliyor?

Bence, bırakalım bu manastırın arazileri de yağma edilsin. Ondan sonra bu insanlar AİHM'ye başvursunlar, Mahkeme Türkiye'yi tazminata mahkûm etsin, biz de vergilerimizden ödeyelim.

Aynen 2007'de Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı'na, 2008'de de Büyükada Rum Yetimhanesi Vakfı'na, Samatya Surp Kevork Kilisesi-Mektebi-Mezarlığı Vakfı'na, Yedikule Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi Vakfı'na tıkır tıkır ödediğimiz gibi.

Canımız sağ olsun. Yeter ki vatanımızı misyoner faaliyetleri ve AB emperyalizmi yutmasın.

Radikal İki, 14 Aralık 2008

TÜRKİYE'NİN RÖNTGENİNDE HÜZÜN HALLERİ

63'ü geçeli epey oldu, Türkiye'nin röntgenini çekmek bakımından bu "özür dileme" kampanyası kadar öğretici hiçbir durum yaşamadım. Yeni fikre ezberle cevap vermeye alışmışların nelere kadir olabileceğini başka hiçbir örnek olay bu kadar iyi anlatamazdı.

ERMENİLERDEN ÖZÜR KAMPANYASI

"1915'te Osmanlı Ermenileri'nin maruz kaldığı Büyük Felâket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkâr edilmesini vicdanım kabul etmiyor. Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum."

Bu metin 14 Aralık 2008 günü Ahmet İnsel, Ali Bayramoğlu, Baskın Oran ve Cengiz Aktar tarafından oluşturuldu ve "Irkçılığa ve Milliyetçiliğe Dur De" hareketi adına Cengiz Algan ve arkadaşlarının uygulamaya katkılarıyla www.ozurdiliyoruz.com adresinde imzaya açıldı.

Sonradan 13 dilde çevirisi de siteye eklenen metne ülke içinde Başbakan Tayyip Erdoğan'dan Genelkurmay'a kadar çeşitli olumsuz tepkiler geldi. Cumhurbaşkanı Gül ise özgür ve demokratik ortamın gereği olarak yorumlayıp memnuniyet belirtince, CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman tarafından annesinin Ermeni kökenli olduğu ileri sürüldü.

Metnin açıklanmasıyla birlikte, başlatanlara çok sayıda ölüm tehditleri ve hakaretler geldi. En yaygın tepki şuydu: "Siz mutlaka Ermeni'siniz. Ermeni değilseniz, Ermenilerden para yediniz." Bu arada, çok sayıda "özür bekliyoruz" türünden karşı imza sitesi açıldı, kimi emekli büyükelçiler bir karşı bildiri yayınladı. Sayısız siber saldırıya uğrayan

kampanya sitesine gelen 40.000'e yakın imzanın 10.000'i küfür/hakaret/sahte olduğu için ayıklandı. Sahte olanların amacı, Zeki Müren türünden imzalar yollayarak kampanyayı sabote etmekti. İmza sayısı 13.000 civarında olduğu bir sırada TTK eski başkanı Prof. Yusuf Halaçoğlu'nun TV'de "İmza verenlerin listesi artık elimizdedir," dediği görüldü.

Metinde üç unsurun öne çıkarıldığı dikkat çekmekteydi: 1) Olay, Osmanlı döneminde vuku bulmuştur. Fakat Cumhuriyet dönemi boyunca inkâr edilme yoluyla adaletsizlik sürdürülmüştür 2) Olayın adı "soykırım" olarak değil, Ermenistan'da 1915 olaylarını anlatmak için yaygın olarak kullanılan fakat genellikle Ermenice'nin bilinmediği diasporada rastlanmayan "Büyük Felâket" (Ermenice: *"Medz Yeğern"*) olarak geçmektedir 3) Özrü, her imzacı kişisel olarak dilemektedir.

Özellikle bu sonuncu hususa rağmen, hakaretler "Sen benim adıma nasıl özür dilersin!" noktasında yoğunlaşacaktır.

Yurt içi ve dışı Ermenilerinden katılım kabul etmeyen kampanyaya ilk günlerde 5.000 imza geldi. Kısa sürede 30.000'i geçti. Diasporanın ılımlı kanadı kampanyayı olumlu karşıladı. Fransalı Ermeni Jean Kehayan Ocak 2009'da *Liberation*'da "Türk Kardeşlerime Mektup", arkasından Fransalı Ermeniler "*Merci*" adlı bir bildiri yayımladılar. Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan 24 Nisan 2009 mesajında "Tarihî adalet için mücadele veren Türk aydınlarını destekliyoruz," dedi. Diğer yandan ABD Başkanı Obama, 24 Nisan 2009 ve 2010 mesajlarında, kampanyanın kullandığı "Büyük Felâket" teriminin orijinal biçimini ("Medz Yeğern") kullanacaktır.

Diasporanın şahin kanadı ise "soykırım" teriminin kullanılmamış olmasını şiddetle protesto ederek olayı Türk hükümetinin bir oyunu ilan etti. Bu tutum, yine Ocak 2009'da Avustralyalı Ermeni Dr. Armen Gakavian'ın kampanyaya karşılık olarak Ermeni çetelerinin ve ASALA'nın işlediği cinayetler için özür dileyen bir kampanya başlatacağının duyulması üzerine sertleşecektir.

İşin hukuk cephesine gelince, 6 kişinin suç duyurusu üzerine harekete geçen Ankara Cumhuriyet Savcılığı sonuçta kovuşturmaya gerek olmadığına karar verdi. Muhbirlerin itirazı üzerine Sincan 1. Ağır Ceza Yargıcı Osman Kaçmaz, savcılığın takipsizlik kararını kaldırdı ve yargılanma istedi. Bunun üzerine Ankara Cumhuriyet Savcılığı, "kanun yararına bozma" istemiyle dosyayı Adalet Bakanlığı'na gönderdi. Bakanlık Yargıtay'dan Sincan kararının bozulmasını talep etti. Yargıtay 9. Ceza Dairesi de bu yönde karar vererek son sözü söyleyecektir.

Mesela, birisi 15 Aralık'ta yazıyor: "Biz Türk'üz, Müslüman'ız, bizde Allah Korkusu var. Biz Fatih Sultan Mehmet'in Torunlarıyız. İstanbul'un Fethinde, Kıbrıs, Somali, Bosna, Afganistan, Kandil'de v.s... Asaletini göstermiş bir milletiz, Biz Soykırım yapsaydık, Taş taş üstünde bırakmaz, bir tek Ermeni vatandaşımızı sağ bırakmazdık." Eh, itirafın böylesine izahat gerekmiyor.

Çok objektif bir vatandaş yazıyor: "Biz tarihimiz boyunca Ermenisine de, Rumuna da, Kürdüne de kucak açtık. Dolayısıy-

la sizin taraflı (Anladığım kadarıyla Türk değilsiniz) düşünceye sahip olduğunuzdan tamamen eminim."

Şunu söyleyen sayısız kişi var: "ASALA'nın öldürdüğü diplomat ve elçilik görevlilerimiz için de özür dilemeyi düşünür müsün?" veya "Hocalı katliamı özrü ne olacak?" Şunu bile göremiyorlar ki, insan kendi veya "kendi türünün" günahları için özür diler. Niye başkasının günahları için dilesin? Orada dileyecek olan, Ermeni aydınlarıdır. Bu kadarcık şeyi anlamak da mı zor? Üstelik özür kampanyası başlayınca, Ermeni-Türk iletişim listesindeki bir Amerikalının önermesi üzerine bunun hararetli tartışması şu anda diaspora içinde başlamış durumda; bu arkadaşların dünyadan haberi yok, doğal olarak. Tabii şimdi Kıbrıs'ta Türk-Rum karşılıklı özür kampanyasının başlamak üzere olduğunu da duymamışlardır.

"Siz kimsiniz... Kimin adına yapıyorsunuz. Kınıyoruz." Bunların da yazması var, okuması yok. "*Kendi payıma özür diliyorum*"u okuyamamışlar.

Eksantrik arıyorsanız, ondan da verelim: "Ermeni sorunu hakkındaki düşüncelerinizi biliyordum. Ama devletin izni olmadan bir şeyler yapamayacağınız belliydi."

"Ya Ermeni'sin, ya satılmışsın!"

Vaktim olsa da bu ilginç örneklere devam etsem epey eğlenirdiniz. Toparlamak gerekirse, röntgende üç hüzün hali var ki, insanlık hakkında insanı karamsar yapıyor.

Birincisinden bir örnek vereyim; belki inanmazsınız ama şu mesaj bir Ankara Üniversitesi öğretim üyesinden: "Sn. Oran; emin olun ki benim için hiçbir önemi yok ama Ermeni asıllı Türk vatandaşımız mısınız? Bu konuda kamuoyunu aydınlatırsanız çok memnun olurum. Bu tür kampanyalarda hissi davranıp davranmadığınızı öğrenmek açısından önemli olur."

Tabii ki olay burada kalmıyor. Bir diğeri tamamlıyor: "Sen mutlaka Ermenisin. Eğer değilsen, Ermenilere parayla satılmışsın!" Turgutlu'da oturduğunu söyleyen bir başkası ailemin bir zamanlar Ödemiş'te bulunduğunu öğrenmiş, beni de Ödemiş-

li sanıyor, "Ödemiş'te Ermeni ne gezer, sen herhalde para yedin," diyor. Sorsan, Ermeni olmamı tercih edecek. Irkın saflığı önemli çünkü.

Bu kategorinin Türkçe'ye tercümesi şöyle: *"İnsan dediğin ancak kendi menfaatlerini savunur. Eğer başkasını savunuyorsa bunu ancak iyi paraya yapar."*

Bu zavallılığın iki sebebi var: 1) Sanılanın aksine Türkiye'de bolca bulunan ırkçı zihniyet 2) "Herkes herkesi kendi gibi sanır" kuralı.

"Sizi yabancılar finanse ediyor"

İkinci hüzün hali şu: "Bu internet işleri pahalı işlerdir. Demek ki dışarıdaki Ermenilerden para yediler." Tanıdığım için bu zatın adını açıklamaktan ben utanç duyarım, TV'de bir "prof"un Zoryan Enstitüsü tarafından finanse edildiğimizi söylediğini kulaklarımla işittim.

Bu türün de üç sebebi var. İlk ikisi: 1) "Herkes herkesi..." kuralı 2) İnternet konusunda zır cahillik.

Biz bu teknik işlerden anlamıyoruz ama bilgisayarcı çocuklardan soruşturduk, bu işler atla deve değil. 1 yıllık "sağlam" bir site için 1.600 euro civarı (aramızda paylaştık) avans verildi. Kendi adlarımıza KDV'li fatura almamız kararlaştırıldı ki, "bunun parasını kim ödedi!"yle uğraşmayalım. Ben yılbaşında üç aylığımı alınca, payıma düşenden 100 euro fazla vereceğim çünkü kimseden katkı isteyemiyorum.

İsteyemiyorum derken: Site günde en az bir kere saldırıya uğruyor ve bütün güvenlik tedbirlerine rağmen çökertiliyor. Kapalı kalmasın diye, hemen yedeğine taşınıyor. Ayrıca çok kısa zamanda muazzam imza gelince ve Arapça, Ermenice, Rusça, Yunanca harflerin acayip çıkması üzerine "resim" kullanılınca site şişti. Normalde 25 kb olan bir sayfa 80 kb'a çıktı. Öngörülmüş kapasite kat kat aşılınca esas "host" şirket ek para istedi. Bir seferinde sabah kalktık, site yine çalışmıyor. Kotayı aşmış olduğumuz için "host" tarafından askıya alınmış. Bilgisayarcı genç kardeşlerimiz her şeyi hallediyor. Onun istediği-

ni veremeyeceğimiz için eldeki başka yedeklere geçici olarak transfer olduk. Tabii, parasıyla.

Bu yüzden aramızda dedik ki, herkes imzasını aldığı kimseye telefon etsin, gönülden kopmuş ufak bir katkı istesin. Benim tabiatım müsait değil, isteyemiyorum, onun için payımdan biraz fazla vereceğim. Budur hikâye.

Gelelim üçüncü sebebe: "Yabancılardan menfaat sağlama"ya 3-10 yıl hapis öngören TCK md. 305'i "akıllara düşürme" umudu. Nah! Biz bırakınız yabancı kişi veya kurumlara başvurup fon almayı, yabancılara imzaya bile açmadık metni.

"Bunlar siteye sahte isim giriyorlar"

Üçüncü hüzün halinin söylediği de şu: "İsimlerin çoğu sahte. Baksanıza, ASALA tarafından öldürülmüş Büyükelçi İsmail Erez ve Daniş Tunalıgil bile var. Tarkan var. Recep İvedik var."

Hiç aklına gelmiyor ki, biz böyle bir şey yapacak olsak Ahmet Demir, Mehmet Tunç gibi isimler gireriz; Recep İvedik veya Halil İnalcık değil herhalde. Olay şu ki, işin başında firmayla sadece 1 yıllık internet alanı ve bunun korunması üzerinde anlaşmıştık koyabileceğimiz paraya. Aslan ulusalcılarımız siteyi çökertme marifetinin (yumurtaya can veren Allah!) yanı sıra bir de böyle sabotaja başlayınca bir moderatör ve vardiyalı temizleyiciler bulmak gerekti. Ama bu da yetmiyor. Çünkü "Recep İvedik"i görüp hemen silmek kolay da, her ismi herkes tanımıyor. Zaman alıyor.

Sayın Başbakan'm desteği arkasında nasıl olsa; adam internet kafeye bile gitmeye zahmet etmiyor ve aynı bilgisayar IP adresinden sürüyle isim giriyor. Bunları tespit ediyoruz ve gerekeni yapmaya başladık. Ama olay şu ki, bu arada kimi muhteremler gazete köşelerinde ve TV'lerde derhal başlamış yaylım ateşine.

Bunlar ikiye ayrılıyor. Bir bölümü saf. Daktilodan bilgisayara geçememenin yanı sıra, böyle bir sahtekârlığın sitenin prestijine büyük zarar vereceğini, dolayısıyla site düşmanları tarafından yapıldığını algılayacak ferasetleri yok.

Bir diğer bölümü ise bu sabotajı bizzat yapanlar. Önce sah-

"ERMENİLERDEN ÖZÜR DİLEME" KAMPANYASINA SORUŞTURMA

Ankara'da yaşayan Hasan Hüseyin Satır, Sabahat Özgür, Mehmet İnal Kolburan, Hüseyin Erdoğan, Serdar Orhaner ve Kürşat Karacabey hazırladıkları ortak dilekçeyle "Ermenilerden Özür Dileme" kampanyasını organize edenler ve bildiriye imza atanların, TCK'nin 301. maddesinde düzenlenen "Türk milletini alenen aşağılama" suçu kapsamında cezalandırılmaları istemiyle suç duyurusunda bulundu.

Dilekçede, "kendilerine aydın sıfatı verilen bir kısım kişilerin internette 'www.ozurdiliyoruz.com' adıyla bir web sayfası düzenleyip 1915 olayları nedeniyle 'Ermenilerden Özür Dileme' kampanyası başlattıkları, bu doğrultuda hazırladıkları bir metni kamuoyunun imzasına açtıkları ve bu bildiri metnini bir kısım kişilerin de imzaladıkları" ifade edildi.

İmzaya açılan metinde; "1915'te Osmanlı Ermenilerinin maruz kaldığı Büyük Felaket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkar edilmesini vicdanım kabul etmiyor. Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum" ifadesinin yer aldığı anımsatılan suç duyurusu dilekçesinde, şunlar kaydedildi:

"Aynı tarihlerde Ermeni çete örgütlerinin, emperyalist işgalcilerin işbirlikçisi sıfatıyla yüz binlerce Türk insanına vahşice katliam uygulamalarına vicdanları kör ve kapalı bulunan bu sözüm ona aydınların, 'inkar edilmesini vicdanım kabul etmiyor' dedikleri olgunun; 'Türklerin Ermenilere soykırım yaptıkları iddiası'ndan ibaret olduğu, dünya alemce bilinen bir olgudur. Çünkü şu ana kadar hiçbir geçerli delile dayandırılmamış bulunan sözde soykırımı iddiasının, çirkin bir iftiradan ibaret olduğu, Türk Devleti'nin haklı olarak vazgeçilmez bir politikası olagelmiştir. İşte aydın geçinen bildiriciler bu politikayı 'inkar' olarak tanımlamakta; kendileri bu inkara katılmadıklarını beyanla, sözümona, Türk milletini 'soykırım yapmakla' suçlamaktadırlar."

"Büyük Türk milletinin, uluslararası metinlerde insanlık suçu olarak tanımlanan soykırımcılıkla itham edilmesinin, Türk milletinin aşağılanması anlamına geldiği" ifade edilen dilekçede, "Şüphelilerin söz konusu aşağılama eylemi, bütün dünyaya hitap eder şekilde internet üzerinden gerçekleştirilmekle ve de bütün basın yayın organlarına servis edilmekle; bu aşağılamanın 'alenen aşağılama' niteliğinde olduğu da tartışma götürmez netlikte ortadadır" denildi.

Suç duyurusu dilekçesini işleme koyan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, bazı aydınlar tarafından düzenlenen "Ermenilerden Özür Dileme" Kampanyası ile ilgili olarak soruşturma başlattı.

Basın Suçları Soruşturma Bürosu tarafından gerçekleştirilecek soruşturma, "Türk milletini alenen aşağılama" suçu kapsamında yürütülecek.

Soruşturma çerçevesinde, söz konusu kampanyayı düzenleyenlerin ifadelerine başvurulacak ve "www.ozurdiliyoruz.com" adlı web sayfası incelenecek.

09.01.2009, http://www.cumhuriyet.com.tr/?im=yhs&hn=28640

te isimleri giriyorlar, arkasından feryadı salıyorlar. Hani, moda oldu, öldürdüğü adamın cenazesine gidip ağlıyor şimdi bazıları. Onun gibi.

Bakın, anlatması kolay olsun diye bu konuda bir "temizleyici" arkadaşımızdan gelen 23 Aralık tarihli mesajı ileteyim: "Şu ana kadar taranmış toplam 245 sayfa var. Her sayfa 100 kişi. Yani 24.500 kişi tarandı. Ama sizin gördüğünüz sayfalarda 20.500 kişi var. Demek ki 4.000 sahte vb. imza gelmiş. Ama 4.000 kişi yapmamış bu işi. Örneğin en son taradığım sayfada toplam 22 sahte isim var. Gönderenin IP adresini de görebildiğimiz için bunun 3 kişi tarafından yapılmış bir saldırı olduğunu anlayabiliyoruz. Yaklaşık olarak 1-2 dakika arayla ya aynı ya da çok yakın sayıdaki IP adresinden giriş yapılmış. Fazla parlak zekalı olmadıkları için pek çoğu da aynı email adresini kullanmışlar..."

Yani, "özür dilemek" ve Türkiye'nin en büyük tabusunu yıkmak yalnızca yürekle ve bilgiyle olmuyor. Öylesine çok yönlü ki. Yoksa, ben de isterdim, biz de isterdik meseleleri ulusalcı kardeşlerimiz kadar siyah-beyaz/tek boyutlu görebilmeyi. Ne mutlu onlara. Ne mutlu "sıkı tahsil" sayesinde huzura ermiş olanlara...

"Halk"ımıza haksızlık ettim. Asıl hüzün hali, sayın emekli büyükelçilerimiz. Aralarında çok sevdiklerim ve saydıklarım bulunan bu seçkin insanlar acaba vatan-millet mi müdafaa ettiler yoksa katledilmiş meslektaşlarının kan davasına aynen bir aşiret mensubu gibi mi soyundular. Kokteyllerde şurada burada her karşılaştığımızda, bana "hain" dediklerini hep incecik bir hüzünle hatırlayacağım.

Radikal İki, 28 Aralık 2008

2011'de not: Bu gelen tepkiler arasında bence en ilginci, Ülkü'nün "Oda TV"den bulup çıkardığı bir Yalçın Küçük klasiği. Buraya ancak birkaç satır alabiliyorum çünkü kitap çok şişti, fakat lütfen Google'a "Ermenilerden Özür Dileyen İnsan Görüntüleri" diye yazarak giriniz ve tümünü okuyunuz. Vaktinizi boşa harcamış olmayacaksınız. Şimdi birkaç satır alıntı:

"İbranilerimizi Tebrik Ediyorum. Böyle bir kampanya yapmalarına çok sevindim. Kendilerini tebrik ediyorum. Benim söylediklerimi yapıyorlar. Bu imzacılar bana çok karşılar ancak benim söylediklerimden, tavsiyelerimden kurtulamıyorlar. Ayrıntısına girerek kimseyi rahatsız etmek istemiyorum ancak benim görüşüm şudur: 'Ermenilere yapılanların çoğunu biz Türkler yapmadık.' Bunlar içimizdeki İbrani asıllıların yaptıkları bir iştir. Daha detaylı olarak söyleyecek olursak Ermeniler'e karşı yapılan eylemlerin faili içimizdeki Sabetayistlerdir. Bu genel olarak son 150 yıldır Türkiye'de bir Hristiyan, Yahudi savaşları olduğunu, biz Türklerin de bu savaşlarda sadece figüran olduğunu söylüyorum.

Daha önce size bahsetmiştim. Habertürk'te Fatih Altaylı'nın yönettiği benim de Murat Bardakçı ile beraber katılımcısı olduğum bir program vardı. Program 10 Kasım sabahının erken saatlerine kadar sürdü. Bu programdan sadece birkaç saat sonra, 10 Kasım sabahı, Brüksel'de Savunma Bakam Vecdi Gönül, 'mübadele ve tehcir yapmasaydık milli bir devlet olamazdık' demişti. Vecdi Gönül, hem Elenleri (bizim Rum dediklerimiz) dışarıya çıkartmanın hem de Ermenileri göçertmenin, bir millet yaratmak için gerekli olduğunu söylemiştir. Vecdi Gönül sadece birkaç saat sonra benim söylediklerimi teyit etmiştir. (...)

(...) Şimdilerde benim çalışmalarımda adı geçen Ahmet İnsel, Baskın Oran ve Murat Belge bir özür kampanyası başlatmışlar. Söylediklerine göre bu kampanya sadece kendi aralarında olacak. Şimdi burada benim kendilerine söyleyeceğim şudur. 'Tebrik ederim. Çok iyi.' Çünkü bunların üçü de İbrani asıllıdır. (...)

(...) İkincisi Baskın Oran. Ben Baskın Oran bir milletvekili adayı olduğu zaman bunları söyledim. Tekrar söylüyorum: Soyadı Oran, İbrani isim sözlüklerinde de olandır. Or'dan gelir. 'Or' ise İbranice 'ışık' demektir. Adaylığı döneminde de söyledim. Amerika'da meşhur dondurma markası Baskin vardır. Baskın Oran Sabetayisttir. (...)"

"ÜNİVERSİTELİ EFENDİLER!"

Eski topraklarını yitirmiş bir ülke. İç savaş benzeri bir durumdan çıkalı çok olmamış. Sınaileşme ve kentleşme sancıları yoğun. Anayasal bir rejime, demokrasiye geçmeye çabalıyor. Din ve ordu büyük ağırlığa sahip. Ülkenin çoğunluk kamuoyunda her an hınç gösterileri patlıyor. Basın bu ateşin üstüne körükle gidiyor. Tüm ülke, çoğunluğun etnik/dinsel yapısından farklılık arz edenleri dışlamaya ve düşman ilan etmeye dayanan bir ulusalcılığın pençesinde.

Efendim, burada bir saniye. Yukarıdaki paragrafı tırnak içine almalıyım. Çünkü yazarı ben değilim. Paris'te lise öğretmenliği yapan, www.turquieeuropeenne.eu sitesinin editörü François Skvor. Bahsettiği de, Fransa'nın Haziran 1898'deki (yani, 19. yüzyıl sonundaki) fotoğrafı. Devam edelim, gerisi bildik:

Sırası mıydı?

O tarihte bir romancı çıkar: Emile Zola. Bir gazetede cumhurbaşkanına "İtham Ediyorum" diye tam sayfa açık mektup yayımlar. Yüksek rütbeli askerleri adaleti saptırmak ve Yahudi düşmanlığıyla suçlar. Çünkü Divan-ı Harp, Yahudi aileden gelen Yüzbaşı Alfred Dreyfus'ü Almanlara casusluk iddiasıyla va-

tan haini ilan etmiş ve 1894'te Fransız sömürgesi Guyana'daki Şeytan Adası'na müebbet yatmaya yollamıştır. Fransız karşıcasusluk örgütünün Dreyfus aleyhine sahte belgeler ürettiği ve halkın "Yahudilere Ölüm!" diye sokağa döküldüğü bir ortamda (Bu ada, Henri Charrière'in meşhur *Kelebek* romanında anlattığı adadır).

Zola yazınca ortalık fena karışır. Büyük olasılıkla, memleketin "iyi niyetli" insanları da "Şimdi bu mektubun da sırası mıydı?" demiş olsalar gerek. Bu arada gerçek suçlu olan binbaşı 1896'da ortaya çıkarılmış fakat duruşmasının ikinci günü askerî mahkemece beraat ettirilmiştir. Her neyse, Dreyfus dosyası 1899'da tekrar açılacak, belgelerin sahteliği kanıtlanacak, Dreyfus, Yargıtay tarafından 1906'da aklanacak, itibarı iade edilerek ve Lejyon Donör verilerek görevine geri alınacaktır.

Fakat bu sırada Emile Zola, Adalet Sarayı önünde göstericilerin "Sendikacı!", "*Clown!*" (Soytarı), "Kahrolsun Yahudiler!", "Subaylarımız sana hesap mı verecekler?" çığlıkları arasında duruşmaya çıkarılmıştır. Göstericiler bir de şöyle bağırırlar: "*Métèque!*" (Pis Yabancı). Çünkü Zola çoğunluğun dininden yani Hıristiyan olmakla birlikte, İtalyan bir babanın oğludur. Şubat 1898'de 1 yıla ve para cezasına mahkûm edilir. Taşıdığı Lejyon Donör nişanı da geri alınarak. François Skvor bu mahkûmiyetin 29 Temmuz 1881 tarihli Fransız Basın Yasası'nın ünlü 30. ve 31. maddelerinden verildiğini yazıyor. François'nın her iki maddede de bir rakam eksik yazmış olduğunu sanıyorum.

Ülke ikiye bölünüyor

Bunun üzerine Fransız aydınları imza toplamaya başlarlar. Fransa, "*Dreyfusards*" (Dreyfuscüler) ve "*anti-Dreyfusards*" olarak, çok asimetrik de olsa derin biçimde ikiye bölünür. Büyük çoğunluğu oluşturan ikinciler, azınlıkta kalan birincileri "Ulusun çıkarları söz konusu olduğunda evrensel kanunlar geçerlidir," diye susturmak isteyecek ve ünlü milliyetçi Maurice Barrès'in meşhur ettiği şu ilginç sözle aşağılayacaklardır: "*Messieurs de l'Université!*" (Üniversiteli efendiler!)

Herhalde Zola 1906'da davanın sonucunu görünce bütün üzüntülerini unutmuştur, diyeceksiniz. Ama göremeyecektir. Çeşitli suikastlardan kurtulan romancı 1902'de bir sabah ölü bulunur: Soba zehirlemesi. Yıllar sonra, bir çatı tamircisi bacayı siyasi nedenlerle tıkadığını ölüm döşeğinde itiraf edecektir. Zola'nın kemikleri 1908'de, Fransız sağının "Bu İtalyan'ı, bu vatansızı nasıl buraya nakledersiniz!" çığlıkları arasında, Fransız büyüklerinin yattığı Panthéon'a, Victor Hugo'nun yanına taşınır. 1998'de yani "İtham Ediyorum"un 100. yıldönümünde Katolik gazete *La Croix*, dava sırasındaki Yahudi düşmanı başyazıları için özür diler (Daha fazla okumak isterseniz: *Wikipedia*, "Dreyfus Affair" ve "Emile Zola"; ayrıca Ayşe Hür, *Radikal İki*, 23.07.2006).

İşte tam 110 yıl önce Fransız aydınları toplumsal tartışma alanına ilk defa böyle girerler ve ordu, din, basın ve kamuoyu gibi kurumları günümüze dek sürecek bir biçimde demokrasi yönünde zorlama sürecini başlatırlar. Fransa'da "Cumhuriyetçilik" bu olay sayesinde güçlenip yerleşecektir.

Bizim "üniversiteliler"

Üniversite deyince internetin başına geçtim, bizimkilerin bu tutucu unsurları demokrasi yönünde nasıl zorladıklarını görmek için bir süre Google'ladım.

"*Sn. Oran; emin olun ki benim için hiçbir önemi yok ama Ermeni asıllı Türk vatandaşımız mısınız?*" dediğini yazdığım Ankara Üniversitesi öğretim elemanı yine makine başında:

"*Israrla, Milletime hakaret edilmektedir. Elbette ki bunun bir sebebi vardır. Ben de demokratik hakkımı kullanarak Sn. Oran'a soruyorum. Her ne kadar beni ilgilendirmese de* etnik bir probleminiz mi var da *ısrarla benim milletim adına haksız yere özürler diliyorsunuz diye soruyorum... Bu vatan için elbette ki, bu uydurma bildiriye karşılık vermek durumundayım. Çünkü; EY TÜRK GENÇLİĞİ! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk...*" Bundan sonrası komple 10. Yıl Nutku metni.

Mart 2005'te Genelkurmay'ı izleyen bir basın bildirisi yayım-

Fransızlar'a ilginç protesto

Başkent Üniversitesi, yüksek okul ve kolejlerden Fransızca dersleri kaldırdı. Gaziantep Üniversitesi, Zeugma antik kentinde çalışan Fransız arkeoloğun izninin iptalini istedi

FRANSA'NIN sözde Ermeni Soykırımı'nı resmen tanıması, Türkiye ile Fransa arasındaki ilişkilerin gerginleşmesine neden oluyor. İlginç protesto örnekleri de peşpeşe geliyor. Birçok sivil toplum kuruluşunun yanısıra akademik çevreler de Fransa'ya yaptıkları ç seyahatlerini ertelemeye, tüketicileri Fransız malları boykotu, elinde Fransız şirketlerinin hisseleri olanları ise bu hisse senetlerini satmaya başladı.

En ruhsuz karar Başkent Üniversitesi'nden geldi. Ankara üniversitesine bağlı yüksek okul ve kolejlerden Fransızca dersleri kaldırıldı. Gaziantep Üniversitesi, Zeugma antik kentinde çalışan Fransız arkeoloğun izninin iptal edilmesini istedi. İstanbul Meyve-Sebze Hali ise tepkisini tamamen farklı bir şekilde gösterdi ve "Fransız elmasına payda" çağrısı yaptı. Önceki gün Fransız şirketi Alcatel'un İMKB'de alışlarda yüzde 10 değer kaybetmesinin ardından, Ankara Sanayici ve İşadamları Derneği üyeleri, Fransa ile ticaret yaptıkları kararı aldı. ASİAD, Fransa ile ana mamul ve yarı mamulyan hammadde ithalatını durdurdu. Gebze İleri teknoloji Enstitüsü personeline Fransız malların boykot çağrısı yapılırken, Fransa İlişkisonsuzluğu ötesinde toplantı desteklerinde kirde örgütleri Fransız bayrağı yakarak etmesinde halay çekti. Ankara Genç İşadamları Derneği Fransa'ya yapacakları ç seyahatlerini erteleyecek.

Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü öğretim üyesi Doç. Dr. Yusuf Küçukdağ, Gaziantep Büyükşehir ve merkez ilçe belediyelerinin, hiç zaman kaybetmeden "Cezayir Soykırımı Anıtı" dikmek için çalışma başlatması gerektiğini söyledi.

Fransa'nın sözde soykırım tasarısını kabulüne tepkiler artarak sürüyor

21 Ocak 2001 tarihli bir protesto (*Sabah*, 21 Ocak 2001).

layarak Mersin olayında adı geçen çocuklara "sözde vatandaş" diyen Ankara Üniversitesi Senatosu rektör değişince aynı tutumu tekrarlamadı. Ama başka üniversitelerimiz açığı kapadı. Yorumsuz veriyorum:

Marmara Üniversitesi Senatosu: "Özür Dileme Girişimini haksız, insafsız ve maksadı meçhul bir hareket olarak değerlendiriyor ve şiddetle kınıyoruz." Atatürk Üniversitesi Senatosu: "[Bu kampanya] Ermeni terör gruplarının gerçekleştirdiği eylemlerde hayatlarını kaybeden aziz şehitlerimize karşı bir ihanettir." Sakarya Üniversitesi: "İşgalci olan Ermenilerdir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türklerin Ermenilerden özür dilemesini gerektirecek ne hukuki ne de tarihi hiçbir gerekçe yoktur." İstanbul Üniversitesi Senatosu: "Kışkırtıcı bir yaklaşımla toplumda huzursuzluk çıkarmak 'düşünce özgürlüğü' kapsamında değerlendirilemez." (Vahap Coşkun, *Taraf*, 26.12.2008).

Bunları okuyunca bir düşündüm de, kimse bizimkileri 110 yıl önce "Üniversiteli Efendiler!" diye aşağılayamazdı.

Bir de, François'ya e-postayla sordum, "Fransız emekli diplomatları bu olayda Zola'yı hain ilan etmiş miydiler?" dedim, "Neyi sorduğunu anlamadım," diye cevap geldi.

Radikal İki, 4 Ocak 2009

GAZZE'NİN ŞERRİ VE HAYRI

Yaralı çocukların çektiği ıstırabı gördükçe, İsrail'in rezil saldırılarında ölenlerin adeta kurtulduğunu düşünmemek mümkün değil.

Nazilerin 6 milyon Yahudi'yi yok etmesi, bu insanlara nihayet bir devlet kurdurarak yüzyıllar süren aşağılanmadan kurtulmalarında en büyük etken olmuştu. Ama İsrail'i kurunca, küçüklüğünde ırzına geçilen çocuğun büyüyünce hayattan intikamını küçük çocukların ırzına geçerek alma teorisini ispat eder gibi şimdi Filistinlileri kırıyorlar.

Muhtemelen, Filistinliler de bu kırım sonucu kurtulacak. Bu mazlum insanlar bir bağımsız devlete galiba ancak bu "sayede" kavuşacaklar. Dindarsanız "şerden hayır" dersiniz, Marksist veya felsefeci iseniz "diyalektik"; aynı şey.

Şu farkla ki, diyalektik iki yöne de çalışıyor. Şer, bağrından "hayır"ı doğuruyor; hayır da maalesef "şer"i. Baksanıza, insanları dünyaya açıp özgürleştiren internet, bazılarının o kısır içlerine daha da kapanmasına nasıl yol açmakta. Çünkü dünyası küçücük olanlar, birkaç yüz üyeli bir siteye katılınca adeta kainata, aşiretin yerini tutan bir kainata yükseliyor. Burada birbirlerine farkında olmadan ulusalcılık adı altında ırkçılık talim ettiriyorlar.

Sürecin işleyişi basit ama ilginç: Bir iddia uçuşmaya başladığı zaman doğru olup olmadığı sorgulanmadan derhal iman ediliyor. Hemen "fwd" tuşuna basıp başkalarına yollanıyor. Hepsi bu. Yeter ki, o iddia iki nitelikten birini, tercihan ikisini birden taşısın: 1) Irklarını ve dinlerini yüceltsin 2) Irklarını ve dinlerini aşağılasın. Biriyle mutlu, diğeriyle tahrik oluyorlar. Daha önemli olan ikincisi için yeterli malzeme bulunamadığından, üretiliyor: "Türklük aşağılanmıştır!" çığlıklarının ve 301'e sarılmaların sebebi bu.

"Köpekler ve Türkler Giremez" dendi mi?

İki zıt olayın, Ermenilerden Özür ve Gazze'nin bir araya gelivermesi bu "kendini tohumlama"ya patlama yaptırdı.

Patlayan insanlar iki tür. Birinci tür nispeten az eğitimli. Kasabadaki avukatın girdiği ortaokul İngilizce dersinden ikmalde dört buçuktan beşle geçmiş, dış dünyayla ilişkisi Şampiyonlar Ligi veya UEFA Kupası'yla sınırlı olanlar. Üslup gençlerde şöyle olabiliyor: *"bundan kelli gerek amrikanyanın hotelkaliforniya kırallığında olsun, gerek firengistanın paris nam orospu dolu bok çukurunda olsun rastladığım bütün ermenilere kafa göz dalaraktan neden müslüman türk soykırımı yapmaya çalıştıklarını açıklamalarını kibarca ve nazikçe reca edeceğim."* (www.hafif.org)

Bu türün imajı, Eskişehir Osmangaziciler'in enfes bir "köpekli" fotosu sayesinde belleklerimize kazındı. Yüzlere bak, süngüye davran. İsrail'i protesto diye giriyorlar, "Bu kapıdan Ermeniler ve Yahudiler giremez" yazıp çıkıyorlar (*Radikal*, 08.01.2009). Kucaklarında da bir köpek. Ne oluyoruz diye basın üzerlerine gidince savunmaları: "Biz ırkçılığı protesto ediyorduk. Yahudi'den kastımız, İsrail ve askerleri. Ermeni'den kastımız, Türkler ve Köpekler Giremez diyen o Ermeni çalgıcılar. Adını kartona sığdıramadık." (*Radikal*, 11.01.2009).

Sığdıramadık dediği, herhalde, SOAD adlı bir Ermeni-Amerikan müzik grubu. hafif.org'dan okuyoruz: *"System of a Down'u hepiniz bilirsiniz, müziğinden ziyade ermeni olduğu için biliriz. Bu grup yeni bir şarkı yapmış you tube de yayınlanmaya başlamış*

arkadaşım bana linkini verdi içeriği hepimizi sinirlendirecek tarzda 'YİNE SÖZDE ERMENİ SOYKIRIMI' hakkında klip yapmışlar. Gerçi 2005 yılı albümlerinde var ama yine de bizler için yeni." "Türkler ve Köpekler Giremez"den bir haber yok. (Gel de anımsama: Yeniçeri Yahudi'yi yatırmış, kesecek, adam can havliyle bağırırmış: "Aman ağam, ne yaptım?" "Sus! Hazreti İsa'yı çarmıha geren kim?!" "Ağam o 1800 yıl önceydi!" "Fark etmez! Ben daha yeni duydum!")

Habere gelmiş mektuplardan biri: "*Arkadaşlar o klip resmi klip değil. Grubun fanlarından biri yapmış o klibi.*" Aşağıdaki "Klip Burada"ya basıyorsunuz, huzurlarınızda Türkiye Cumhuriyeti Dövleti: "Ankara Çubuk Sulh Ceza Mahkemesi kararıyla bu siteye erişim engellenmiştir."

Ermenistan'ın Eurovision'a göndereceği bildirilen bir grubun şarkısında Türklüğe hakaret olduğu da dolaşıyor internette; aranan köpek orada olabilir mi? Ama www.mynet.com şöyle diyor: "*SOAD'ın hayalleri suya düştü. Türkiye'nin tepkileri üzerine Ermenistan, Eurovision'a Türk düşmanı ırkçı grupla katılmama kararı aldı.*" "Türkler ve Köpekler Giremez" bulunamıyor. Sakın 19. yüzyılda İngilizlerin Çin'de yazdığı "Çinliler ve Köpekler Giremez"i kitaplardan hatırlayan birinin üretimi olmasın?

Şimdi, bütün bunları Osmangazici kardaşlarım mı araştırıp çıkardı? Bundandır ki, asıl önemli olan tür ikinci tür. Efsaneleri, daha "ulusalcı" olan bu okumuşlar üretip internet düzlüklerine salıveriyor. Çok doğal. Sakallı Celal'in bahsettiği "tahsil"i ne kadar çok almışsa, "Birinci Dünya Savaşı'nda müttefiklerimiz yenilince bizi de yenik saydılar"ı ne kadar iyi bellemişse, "Türk'ün Türk'ten Başka Dostu Yoktur"u ne kadar içselleştirmişse olay o kadar yoğunlaşıyor. Tahsil düzeyi yükseldikçe Türk'ün Türk'e Türklük Propagandası, mazlumiyet iddiası ve ona doğrudan bağlı olarak kin ve iftira dozu artıyor.

İslâmcı, hümanist, Türkçü, anti-emperyalist...

İftira deyince, en başta "AB'den para alan enteller" muhabbeti geliyor. Bu çok ciddi rezilliği belgeleriyle ayrıca ele almak la-

KÖPEKLER GİRERMİŞ, YAHUDİLER VE ERMENİLER GİREMEZMİŞ!

Eskişehir'deki Osmangazi Kültür Dernekleri Federasyonu Başkanı Genel Başkanı Niyazi Çapa, Filistin'e saldıran İsrail ile Ermenilerden özür dileme kampanyasına girişenleri kınadıklarını açıkladığı basın toplantısında eline 'Bu kapıdan Yahudiler ve Ermeniler giremez, köpeklere giriş serbesttir' yazılı döviz aldı. Çapa, Ermenistan'da bazı işyerlerine 'Türkler ve Köpekler Giremez' yazıları asıldığını öne sürerek, "Onlar bizi köpekle aynı kefeye koymuş, oysa biz köpekleri kucaklayarak onlardan daha değerli olduğunu gösterdik" dedi.

Genel Merkezi Eskişehir'de bulunan Osmangazi Kültür Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı Niyazi Çapa, düzenlediği basın toplantısında Ermenilerden özür dileme kampanyası başlatanlar ile İsrail'in Filistinlilere yönelik saldırısını kınadıklarını açıkladı. Basın açıklaması yaptığı masanın üzerine kanlı bebek maketi, kanlı el, kol ve bacak gibi protezleri de koyan Niyazi Çapa şöyle konuştu:

"1000 yıllık şanlı tarihimizde yüzümüzün kızaracağı hiçbir kötü miras bırakmayan şanlı ecdadımız adına Ermenilerden özür dilemek cüretinde bulunan sözde aydınlar, kulaklarını açarak beni iyi dinlesinler. Ermeni diasporadan aldığınız talimatla haddinizi aşan, soysuzların, kansızların, kanı karışıkların, yapabileceklerini yaptınız. Osmanlı cihan devletinin emperyalistlere karşı yedi cephede çarpıştığı o dönemde efendisine ihanet edip arkadan hançerleyen işgal güçleriyle işbirliği yapıp insanına akla gelmedik mezalim yapan 34 dış ülke temsilciliklerimizi kalleşçe şehit eden Ermenilerden bu necip millet adına nasıl özür dileyecekler. İnsan haklarından dem vuran insan kasabı ülkelerden hele bir özür dilesinler bakalım. PKK'yı destekleyen batılıların, 30 bin şehidimizi, kadın, bebek demeden insanlık suçu işlediklerinden dolayı Türklerden özür dilemeleri gerekiyor. İslam düşmanı kan akıtıcılara kan emicilere Cenabı Allah belaların en büyüğünü versin. Akıttıkları kan içinde boğulsunlar."

Çapa, Ermenistan'da bazı işyerlerine 'Türkler ve köpekler giremez' yazılarının asıldığını öne sürdü. Federasyon yetkilileri ile birlikte dernek binası önünde elline 'Bu kapıdan Yahudiler ve Ermeniler Giremez' ve 'Köpeklere giriş serbesttir' yazılı dövizler alan Çapa, şunları söyledi:

"Bizi köpekle aynı kefeye koymak istemişler. Ama biz elimizde taşıdığımız dövizlerdeki yazılarla köpeklerin bile onlardan daha değerli olduğunu gösterdik."

Çapa ve beraberindekiler ellerindeki dövizler ve kucaklarına aldıkları bir köpekle dernek binası önünde gazetecilere poz verdi.

Kemal Atlan, *Radikal*, 07.01.2009

zım. Şimdiden şu kadarını söyleyeyim: Bunları yazan ve internete salanlar fena pişman olabilirler. Gelecek haftaya kadar lütfen sabretsinler. Balgam atıp kaybolmak o kadar kolay değil. Devam edelim:

Gazze'yi fırsat bilip internette yayılan ırkçı pisliğin tipik temsilcisi, "Ey İnsanlık"tan gelen ve söylediklerine Kuran'ın Maide Suresi'ni kanıt gösteren bir tanesi:

"İnsanım diyorsan yaşadığın her neresiyse orada yaşayan Yahudileri mutlaka rahatsız etmelisin. Çünkü ancak her nerede yaşıyorsa orada Yahudiler rahatsız edilirse Filistin'deki katliam durabilir ancak. "Ama sakın öldürme. Siyonizmle işbirliğine giren ona yardımcı olanların uyandırılması gerekir öncelikle".

Arkasından, muhabbet şöyle gelişiyor: *"Türkiye'nin artık Türklerin olmasını mı istiyorsun? Afrika'daki aç insanlara destek olmak mı istiyorsun? Yıllarca sömürülmüş, hâlâ da sömürülen ülkelere destek mi olmak istiyorsun?"*

Ve sonunda patlıyor: *"Kusura bakma sen bunları is-te-mi-yorsun! Yukarıdakilerin bir mesulü de sensin! Sen aşağıdaki* [Amerikan ve Yahudi] *ürünleri kullandığın sürece..."*

Üniversite listesine de bulaştı

Ve bu tür pisliklerin şahı artık üniversite resmî e-posta listelerine de sıçradı. Ankara Üniversitesi'nden okuyalım:

"Elleri bir ağaca arkadan bağlanan hamile bir kadının başına dikilmiş olan iki Ermeni yazı tura atıyordu. Bu kanlı kumarı yaklaşık 100 yıl önce Anadolu toprağında Kars'ta Ağrı'da Van'da Erzurum'da da ataları oynamıştı. Çaresiz kadın bir hazan yaprağı gibi titriyordu. Ermenilerin uzun boylu olanı kasaturayı çıkartırken, diğeri elindeki demir parayı havaya attı..."

Gerisini tahmin edebilirsiniz. Beni en iğrendiren cümlesi: "Ülkemizde sadece 1 ermeni öldürüldü diye yürüyüş yaptılar ve...". Bitişi ise şöyle: "Eğer kanında bir damla Türk kanı varsa, bunu herkese yolla." Bu rezil nefret söylemini yollayan kişi "Yanlışlıkla yolladım" diyor ve özür dilemeyi reddediyor.

Diyalektik iki yöne de çalışır, demiştik. Düzeltiyorum: Dur-

madan çalışır. Yani şerden hayıra, oradan yine şere ve yine hayıra... diye gider. Şimdi, bu kadar pislik karşısında hayır beklemenin zamanıdır. Böylesine rezil bir nefret söyleminin nihayet denetime alınarak şiddetle cezalandırılması nihayet gündemde olsa gerektir.

Radikal İki, 18 Ocak 2009

CEZA DEĞİL, MADALYA VERELİM

"Elleri bağlı oturan Kıbrıslı Rum esirin kafasına sıktım." Vicdan azabı mı yoksa övünmek mi, belli değil. Arkasından da "Senaryoydu, senaryo." Atilla Olgaç büyük tepki almakta. Ülkemizin başına "durup dururken" dert açtığı için lanetlenmekte. Son olarak, Bakırköy Savcılığı Türkiye'nin de taraf olduğu Cenevre Savaş Hukuku Sözleşmesi doğrultusunda soruşturma başlattı. Ortalık daha da karışacağa benzer. Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan olayı AİHM, BM Güvenlik Konseyi, Avrupa Parlamentosu ve AB'ye götürmeye hazırlanıyor (*Milliyet*, 28.01.2009).

Katiyen kara mizah yapmak için söylemiyorum, aşağıda izah edeceğim, Olgaç'a tepki veya ceza değil, ulusal liyakat madalyası vermeliyiz.

Paşalar neler söylememişti ki

Olgaç bir sanatçı. Sanatçılar inişli çıkışlıdır. Üstelik kendinden başka temsil (ve dolayısıyla, rezil) ettiği kişi veya makam yok. Oysa devleti elinde silah temsil etmiş orgeneraller neler yaptılar ve söylediler de yanlarına kaldı. Yaparken, durumları bilen hiçbir makam onlara engel olmaya çalış(a)madı. Emekli oldu-

lar, yine hiçbir makam bu "açık sır"ları sorgula(ya)madı. Şimdi günah keçisi Olgaç'a yüklenecekler.

Vicdan azabı kesinlikle yoktu. Övünürken söylemişlerdi. "Sivillerin kullanması için tarlalara silah gömdük" (*Tempo*, 09.02.2006) demesiyle de hatırlanan Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu gazeteci Fatih Güllapoğlu'yla konuşurken, kurduğu ve iki yıl yönettiği kontrgerilla örgütü Özel Harp Dairesi'ni (o zamanki adı "Seferberlik Tetkik Kurulu") şöyle methetmişti: "6-7 Eylül de bir Özel Harp işiydi. Amacına da ulaştı. Sorarım size, muhteşem bir örgütlenme değil miydi?" (*Tempo*, s. 24, 9-15 Haziran 1991, s. 24; *Tanksız Topsuz Harekat*, Tekin Yayınevi, s. 104)

Orgeneral Altay Tokat ise kamuoyunun dikkatine ilk kez şu demeciyle geldi: "Devlet İstanbul'da uyguladığı kanunu burada vatandaşa aynen uyguluyor... Benim sistemimde değil insan, ot bitmez." (*Milliyet*, 13.08.1989, Ertuğrul Mavioğlu, *Radikal*, 03.08.2006). Övünmesi ise tam bir suç itirafıydı:

"Şemdinli olayındaki bomba 'Arkadaş, dikkat et, onu yapma' demek için, ikaz için de atılmış olabilir. Ama istihbaratçılar bunu beceriksizce yaptılar... Benim zamanımda ben de bomba attırdım... Batıdan gelen memurlar, hâkimler işin ciddiyetini anlamıyor. Şunlar hizaya gelsin diye evlerine yakın iki yere attırdım. Ondan sonra anladılar ki çok dikkatli olmalılar." (Semin Gümüşel, *Yeni Aktüel*, 27.07.2006)

İnsanlar afallayınca Altay Paşa, "Zamanaşımı var. 15 yıllık süre. Soruşturma olmaz," demişti (Adnan Keskin, *Radikal*, 28.07.2006). Dediği de çıktı. Sadece, ulusalcılığımızın duayenlerinden Altemur Kılıç patladı: "Kol kırılır, yen içinde. Bunları açıklamanın yeri ve zamanı mı idi aziz Paşam? Bu konuda 'zaman aşımı' olur mu?" (*Yeni Aktüel*, 30.07.2006).

Demokrasi boşboğazlık sayesinde gelişiyor

Neden paşaların yanına kaldı da sanatçıya bir biçimde ödetilecek? Çünkü o asker değil; fiilî güvencesi yok. Ama daha önemlisi: Orgeneral Yirmibeşoğlu'nun yaptığı gayrimüslim vatandaşlara idi. Orgeneral Tokat'ın yaptığı, Orhan Miroğlu dostu-

mun anımsattığı gibi, daha bile güvenceli idi: Kürtlere. (*Taraf*, 28.01.2009)

Neden ceza değil de madalya? Çünkü boşboğazlık ülkeye büyük hizmet ettirdi.

Bir kere, başka türlü ortaya çıkmayacak pislikler böyle övünme nöbetleri sayesinde itiraf edilince, gerçekleri görmek istemeyenlerin ulusalcı imanı sarsılacak. Sonunda içlerine mecburen kurt düşecek. Bu, Türkiye'de demokrasinin önünün açılmasının uvertürüdür.

İkincisi, kendini mazlum ilan etmekten kuvvet alanlar, kendi türlerinin de zalim olduğunu öğrenince bir daha sarsılacak.

Üçüncüsü, böyle "itiraf"lar, artık karşı tarafın da bazı şeyleri itiraf etmesini doğuruyor ve kazanan insanlık, kaybeden ulusalcılık oluyor. Nitekim Olgaç'ınki, anında, vicdan sahibi bir Kıbrıslı Rum'un paralel pislikleri ortalığa dökmesine yol açtı. Tarih profesörü Ronaldos Kaçaunis 1963 için şunları anlattı:

"Bir grup Kıbrıslı Rum, Rum bölgesindeki bankalarda, dükkânlarda çalışan Kıbrıslı Türkleri tutukladı. Tümü sivil ve bir önceki gün meydana gelen olayla ilgileri olmayan 32 Kıbrıslı Türk'tü. Onları bir yere götürüp öldürdüler. Daha sonra da toplu mezara gömdüler." (*Milliyet*, 27.01.2009, son dakika haberi).

"Ermenilerden Özür"ün getirdikleri

Bu işler böyle efendim. Kötülük bulaşıcı ama iyilik de bulaşıcı. İnkâr inkârı, ama itiraf da itirafı tetikliyor. Sen itiraf ediyorsun, karşısı da yumuşuyor ve kendi günahını çıkarıyor. Sen özür diliyorsun, karşıdan da geliyor. Biz özür diledik, Ermeni diasporasından gazeteci Jean Kehayan *Libération*'da "Türk Kardeşlerime Mektup" diye öyle bir yazı yayımladı ki, okudularsa bizim ulusalcılara inme ineyazmıştır:

"Bizim de aşırı milliyetçilerimiz var... Ermeni asıllı Fransız vatandaşlarının çoğu da mücadelenizde sizi destekliyor ve toprak veya malların iadesi gibi büyük değişiklikleri reddederek sadece tarihî hakikati talep ediyor." (*Radikal*, 11.01.2009)

ERMENİLERLE BARIŞMA YÖNÜNDE İMZA KAMPANYASI BAŞLATAN TÜRK AYDINLARI GELECEĞİN UMUDU. DİNK'İN KANININ BOŞ YERE AKMADIĞINI ŞİMDİDEN BİLİYORUZ

Türk aydınları Ermenilerle barışma yönünde bir imza kampanyası başlattı. 1915'te başlayan ve Anadolu'daki yaklaşık bir buçuk milyonluk Ermeni nüfusun ortadan kalkmasıyla sonuçlanan katliamların acısını taşıyan herkesten özür diliyorlar. İmzacılar Türkiye'nin yüz akı ve af diliyorlarsa bunu gardrobunda ceset saklayan bir ülkenin medeni uluslar arasında yer alamayacağını bildiklerinden yapıyorlar. Günümüzde tüm dünyada Ermenilerden bahis açılınca akıllara soykırım geliyor.

Medeniyetlerine kastedildiğini düşündüklerinden, diğer yandan kıyımlar ve tehcir (Ermenice söylersek 'Tchart' ve 'Aksor') herhalükârda Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşandığından Türkler bu korkunç kelimeyi, duymak istemiyor. Kendi jeopolitik etkinlik sahasında arabuluculuk rolünü etkin biçimde yerine getiren Türkiye bu geçmişle yüzleşmediğinden, maalesef hakettiği uluslararası saygınlıktan kendisini mahrum bırakıyor. Türkiye Ermenisi gazeteci Hrant Dink'in kalemini de silahla susturan aşırı milliyetçiler Türklerin kendi azınlıklarıyla bu münasebetinin müzakere konusu yapılamaz ulusal onurlarına zarar verdiğini öne sürüyor. Bu durumda da tüm dünyadan ciddi ve sorumlu tarihçilerin tanıdığı bir olayı 'müzakare etmek' söz konusu bile olmuyor. 1. Dünya Savaşı'nın bu yıllarına ilişkin Çarlık Rusya'sının, Britanya'nın, Almanya'nın ve ya Fransa'nın rolü gözardı edilemez olsa da, tetiği çekenler Türkler ve onların dokunulmazlık sağlanan Kürt yandaşlarıydı.

Başbakanınız Tayyip Erdoğan özürden bahsedildiğini duymak istemiyor. Tarihe büyük kapıdan geçerek girmemek onun tercihi. (Eski Almanya başbakanı) Willy Brandt gibiler sürüyle bulunmaz. Buna karşılık Cumhurbaşkanı Abdullah Gül uzlaşma isteyen vatandaşlara kulak verdi. Futbol münasebetiyle Erivan'a giden Gül sınırın kapatılmasından zarar gören toplumların umudunu tazeledi. Blokaj sürerse küçük Ermenistan'ın soluksuz kalma tehlikesi var ve yeniden kardeşçe komşu olma arzusunun yüksek olduğuna kanaat getirmek için sınırın Türk tarafında Kars'taki, Ermeni tarafında da Gümrü'deki insanlar ve yetkililerle konuşmak yeterli. Van Gölü'ndeki bir adada bulunan 9. yüzyıldan kalma Akdamar kilisesinin restorasyonu büyük umut verdi, her ne kadar görevliler kubbesine orijinal haçı takmaktan korksa da. Gerçi bunun zamanı da gelecek.

Büyük Felaket'i tanımak ülkenizi AB'ye psikolojik olarak yakınlaştıracak. Bizim de aşırı milliyetçilerimiz var, Türkiye'yi püskürtmek için coğrafi soruları gündeme getiren. Ancak küreselleşme çağında bu sav büyük ölçüde boş; Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ın Avrupa'yla sınırdaş olma umudunu yok ediyor. Oysa Rusya'nın yeniden demir yumruğu altına almak istediği Kafkas cumhuriyetlerinin başına gelebilecek en iyi şey AB'yle komşu olmak.

Kampanyayı düzenleyenler ve imzalayanlar, biliniz ki, sizler geleceğin umut ve tarihsel hakikati taşıyanlara ait olduğunu düşünen herkesin kardeşisiniz. Dink'in kanının boş yere akmadığını şimdiden biliyoruz. Ermeni asıllı Fransız vatandaşlarının çoğu da mücadelenizde sizi destekliyor ve toprak veya malların iadesi gibi büyük değişiklikleri reddederek sadece tarihi hakikati talep ediyoruz. Katliamları yaratanlar dünyayı mahfetti. Fakat sayenizde onu yeniden inşa edeceğiz.

Jean Kehayan Arşivi, *Liberation*, 05.01.2009

Arkasından, yine Fransız Ermenileri Türklere büyük sempatiyle yaklaşan "Merci" diye bir bildiri yayımladı (*Milliyet*, 16.01.2009).

Arkasından diasporanın ABD'deki kalesi Glendale-Kaliforniya'dan Patrick Azadian'ın sesi yükseldi:

"Katlinin yıldönümünde herkes 'Ben Hrant Dink'im' diyor. Ben değilim. O, Ermenilerin jenosit yüzünden damarlarında taşıdıkları 'zehir'den kurtulmalarını istiyordu. Jenosit olayının Ermeni kimliğinin başlıca belirleyicisi olmasına izin vermiyordu. Jenosit olmuştur diyenin de olmamıştır diyenin de ifade özgürlüğünü savunuyordu. Bütün bunları da düşmanca bir ortamda yapıyordu. O tam olarak ne Türkiye'de ne diasporada anlaşıldı. Hiçbirimiz Hrant Dink değiliz."

Bu sözleri, katledilmesinin arifesinde Hrant'ı bu "zehirli kan" sözü nedeniyle 301'den mahkûm eden Türk yargısına armağan etmek lazım.

Bakalım buna ne diyecekler

Bitmedi. Şimdi de Sydney-Avustralya'daki Macquarie Üniversitesi öğretim üyesi ve Türk-Ermeni Diyalog Grubu Eş Başkanı Dr. Armen Gakavian'ın, daha önce ABD'den Prof. Dennis Papazian'ın önerdiği metinden de yararlanarak hazırladığı bir bildiri imzaya açılıyor.

Bunun içeriğini şimdiden açıklamam mümkün değil. Ama belli olunca ulusalcılarımız korkarım asıl bundan hiç memnun kalmayacaklar. Çünkü şu andaki şekliyle Ermeni halkı adına işlenen cinayetler için özür diliyor, bunların acısını duyan masum Osmanlıların ve Türklerin duygularını paylaşıyor.

"Özür karşılıklı olmalıdır!"dan başlayarak, "Asıl onlar bizden özür dilesin!!"e kadar ayağa fırlayan kardeşlerim. Bunları duymuş muydunuz? Sakın bütün bu gelişmeler "vatan hainleri"nin özür dilemesinin yan ürünü olmasın? Acaba tutumunuzu ne zamana kadar, *Milliyet*'teki Kıbrıslı Rum profesör haberine "Biz türküz!!!" diye başlayarak aşağıdaki "yorum"u yazan "okur"a benzer sürdüreceksiniz:

"ancak ve ancak birileri silahlarının namlularını kapımızdan içeriye soktuğunda karşı koyarız ülkemiz satılmış katliyam yapılmış hepsi boş çok bencil olduk nerde bizim milliyetçiliğimiz! atalarımız rahat yatamıyolar! bir oldukmu dünyayı sallarız!" (milliyet.com.tr, 27.01.2009; aynen alınmıştır).

Nihayet siz emekli büyükelçilerim. Kusursuz bir Türkçe'yle yazarsınız ama "hainliğimiz" konusunda pek farklı düşünmemiştiniz. Yukarıda verdiğim gelişmeleri okudunuz. Yaklaşık kırk yıllık kariyerinizde bunların kırkta birini sağlayamamıştınız. Galiba da tersini sağlamıştınız. Şimdi özellikle Dr. Gakavian'ın hazırladığını okuduktan sonra bir bildiri daha yayımlamayı ve "hainler"den özür dilemeyi düşünür müsünüz?

Radikal İki, 1 Şubat 2009

İğneli Fıçı Nöbeti ve Onuru

Alâmetler belirdi. Hrant'ın istedikleri birer birer oluyor. "Türk-Ermeni ilişkileri 1915 m. derinliğindeki kuyudan" çıkıyor. Öğrettiği empati, yani olaya başkasının gözüyle bakabilmek sayesinde Türkler artık geçmişe bakıyor ve 1915 rezaletinin vahşetini öğreniyor, sadece 1915'e takılmayan Ermeniler artık ileriye de bakıyor. Bunun son örneği olarak, Sydney'den Gakavian bizim "Ermenilerden Özür" kampanyasının bir paralelini inşa ediyor. Ve bizim yaşadıklarımızı yaşamak zorunda kalarak dimdik yürüyor.

Ama buraya kolayına gelmedik. İki taraf arasında bıçak vardı. Türklerin bu konuda zır cahil olduğu, Ermenilerin de "Türklerle konuşulmaz!" dediği bir zamanda biri Türkiyeli Türk (Müge Göçek) diğeri Amerikalı Ermeni (Ron Suny) iki üniversite hocası 2000'de tartışma grubu WATS'ı kurdular (sonra onlara Prof. Libaridian katıldı).

Nihayet, diyalog

Çok ürkek başladı. Kıyamet kopmayınca gelişti; bugün 600 üyeli. Önce havanda su dövüldü. Çünkü ilk duyuşta çok saçma gibi gelen ama fevkalade doğru bir söz var: "Yalnızca aynı fikir-

de olanlar tartışabilir." Aynı şeyi farklı biçimde öğrenmişler neyin nesini tartışacak? Nitekim, en azından başlangıçta, iki taraf aynı şeyi çok farklı biliyordu. Öğrendiği zaman da, insan doğasının gereğini yerine getiriyordu: Otomatik ret. Ama zamanla ve mecburen şu üç şey oluşmaya başladı:

1) Karşılıklı olarak, bilmedikleri olayları ve yorumları duydular. Örneğin Türkler 1915 rezaletinin korkunçluğunu, Ermeniler de komitacıların ve ASALA'nın verdiği acıları. Bu önce tepki yarattı, sonra bağnazlıkları törpüledi.

2) Karşılıklı olarak, birbirlerinin psikolojisini ve bunun kökenlerini öğrendiler. Bu da çatışmayı yumuşattı. Ermeni tarafının neler öğrendiğini anlatmak Ermenilere düşer ve yakında anlatacaklardır ama ben sadece şu kadarıyla söyleyeyim: Türklerin bu meseleyi ya hakikaten bilmediklerini veya "Ermeniler bizi öldürdü" biçiminde "öğrendiklerini" gördüler. Bunun içindir ki, Taşnak organı *The Armenian Weekly* benimle uzun bir mülakat yayımladığında, Sakallı Celal'in konuşmada geçen meşhur sözünü başlığa çekti: "Bu kadarı ancak tahsille mümkündür."

Mesela kendi öğrendiklerimi özetleyeyim: Ermeni psikolojisi 1915'i jenosit olarak anmaya çok büyük önem veriyor ve başka bir terim kullanmayı reddediyor (nitekim bizim Özür'e radikaller en çok "Büyük Felaket" terimini kullandığımız için saldırdılar). Çünkü Türkleri acıtmak isteyen bir hınç içinde.

Bu hıncın sebepleri anlaşılmayacak şeyler değil: a) 1915'te ölen/öldürülen sayısı korkunç b) Anadolu'nun başlıca uygarlık öğesi olan Ermenilerin bu topraklardan kökü kazındı (o kadar kazındı ki, "başlıca uygarlık öğesi" sözünü duyunca iyi niyetli Türkler bile çok şaşırıyor) c) Cumhuriyet bütün bunların üstünü sıkıca örttü. Ermenileri en çok da bu, yani inkâr tahrik ediyor çünkü ölüyü gömmeyi ve yasını tutmayı engelliyor (zaten bizim Özür'ümüz, jenosit'i kullanmadığı halde bunun içindir ki derine işledi).

3) Karşılıklı olarak, her iki tarafın da yekpare olmadığının farkına vardılar. Bu da çatışmayı sulandırdı. Mesela ben şahsen "diaspora"yı bütün olarak sert diye algılıyordum. Meğer onun

da içinde ne farklı eğilimler varmış. Yekpare sanmamızın sebebi, bir tek radikallerin sesinin çıkması imiş. WATS'daki diyalog empatiyi inşa edince, özellikle son bir-iki yılda Ermenilerden alabildiğine farklı sesler gelmeye başladı.

Diğer yandan Ermeniler de kendi acılarını tamamen anlayan Türkleri görerek rahatladılar. Tabii bu arada şahsi tanışmalar da oldu; elin ele, gözün göze, kadehin kadehe değmesi düşmanları dostlara dönüştürdü.

Hrant'ın ölümü milat oldu

Böyle bir temel var ama her şey Hrant'ın ölümünden doğdu (hey gidi Baba Diyalektik!). Tabutun arkasından yüz bin Türkiyeli "Hepimiz Hrantız, Hepimiz Ermeni" diye yürüyünce empatiden o zamana kadar pek nasibini almamış iki taraf da şoka girdi.

Türk yargısı onun diasporaya yönelttiği "kirli kan" eleştirisini Türklüğe hakaret sayıp 6 ay hapsi bastırınca, arkasından da böyle bir "vatan haini"ni katletmek milli görev olunca, Türkiye'de uyanmayan da uyandı. Ermenilerden ise o güne kadar Hrant'a "millet haini" diye karşı çıkan, mesela Osman Köker'in kartpostal sergisi 2006'da Köln'de sergilenecekken "O hain gelmesin!" diyenler bile onu "Şehidimiz" diye yüceltmeye başladılar. Arkası, kartopunun çığlaşması sürecidir:

Katlin ilk yıldönümü 19 Ocak 2008'de Paris'te biri Ermeni (Hos) diğeri Türk (Şimdi) iki dernek anma düzenlediler. Fethiye Çetin'i, *Agos*'tan Aris Nalcı'yı ve beni konuşturdular. İki millet gelip yan yana dinledi. Arkasından, 8 Mayıs'ta ünlü Fransız yönetmen Serge Avedikian'ın Hrant'a adadığı "Aynı Sudan İçtik" filmi geldi. Arkasından, 8 Temmuz'da *Armenian Weekly*'de sözünü ettiğim mülakat yayımlandı. Arkasından 8 Ekim'de Fransız entelektüellerinin "Blois Çağrısı" çıktı: "Siyasal otoriteler tarihe karışmasın!" Arkasından, Ermeni soykırımını tanımamayı cezalandıran yasanın Fransız Senatosu'ndan geçmeyeceği ve dolayısıyla yasalaşmayacağı anlaşıldı (Parlamento, Temmuz 2001'de 1915'i soykırım ilan etmiş ve Millet Meclisi

de Ekim 2006'da Ermeni soykırımını reddetmeyi 6 ay hapis ve 45.000 euroya bağlayan tasarıyı kabul etmişti).

15 Aralık 2008: Türkiye'de "Ermenilerden Özür" kampanyası başladı. Amacımız çok açıktı: Vicdanımızın emrettiğini yapmak ve olayı tartıştırmak. Tartıştırma, Allah kendilerinden gani gani razı olsun, Ermeni adını duymak bile istemeyen ulusalcıların protestoları sayesinde muazzam bir başarıya ulaştı (aynı şey Azınlık Raporu'nda da olmuştu, bin şükür).

Diğer yandan, bu sayede Türkiye halkının yazar olduğunu ama okur olmadığını da öğrendik. Birinci tekil şahısta yazdığımız halde "Türk halkı adına özür dileyemezsiniz!" dediler. "Büyük Felaket" yazdığımız halde "Soykırım diyemezsiniz!" dediler. Hey Yarabbim!

Tabii insanların bu kadar süflî protesto metinleri üretebileceğini görmek can sıkıcıydı; mesela beni en sert protesto edenlerden birine önceden iznini alarak üç adet küfür e-postası örneği yolladım, dürüst biriydi ki, "sonuna kadar okuyamadım" diye cevap verdi ve bir daha aramadı.

Diğer yandan, 30.000'e yakın katılım Türkiye'de empati mayasının tuttuğunu gösteriyordu.

Kampanyanın bir de yan ürünü oldu: Yurt dışında da sıkı bir tartışma başladı. (Kıbrıs'ta Rum ve Türk ortak özür kampanyasını ve Rum profesörün 23 Türk'ün öldürüldüğünü açıklamasını geçiyorum). Listelersem: Jean Kehayan'ın 5 Ocak *Libération*'daki "Türk Kardeşlerime Mektup"u, 19 Ocak'ta Fransa Ermenilerinin "Merci" bildirisi, Glendale-Kaliforniya'dan Patrick Azadian'ın "Hepimiz Hrant Değiliz"i. Ve son olarak Sydney-Avustralya'dan Armen Gakavian'ın "Türklerden Özür" taslağı.

Şimdi iğneli fıçı nöbeti (ve onuru) Gakavian'da

Onunki de aynen bizimkine benzedi. Derhal WATS'da saldırılar başladı: Birinci tekil şahıs yazdığı halde "Kendi adına konuş. Ermenileri temsil edemezsin!" dendi. Birisi: "ASALA onlarla işbirliği yaptığını söylemişti; Kürtler ve solcu Türklerden de imza toplayacak mısın?" diye (herhalde kendine çok anlamlı ge-

GAKAVİAN: "TÜRKLERDEN ÖZÜR MESELESİ YANLIŞ ANLATILDI"

Avustralyalı Ermeni akademisyen Armen Gakavian, bir açıklama yaparak *Radikal*'e verdiği röportajda sözlerinin bağlamından koparıldığını, Ermeniler adına konuşmadığını ve Ermenilerin herhangi bir şey için özür dilemesi gerektiğini söylemediğini belirtti.

Gakavian'ın Türkiyeli aydınların özrü kampanyasının ardından Ermenilerin Türklere yönelik hareketleri nedeniyle özür dilediği bir metin hazırladığı yönünde haberler çıkmıştı.

Gakavian sadece dostları arasında Türkiyeli aydınlara teşekkürü içeren ve tartışılmak üzere dolaşan bir e-posta olduğunu söyledi ve "yeterli ilgi oluştuğu durumda" bu metnin kamuya açıklanma "olasılığı" bulunduğunu belirtti.

Gakavian, *Today's Zaman* gazetesinde çıkan haberin de bu yüzden gerçeği yansıtmadığını ekledi. Akademisyen, *Radikal*'in sorularına verdiği cevapların tam olarak yayınlandığını ama haber başlığı ve kullanılan fotoğrafın bağlamı saptırdığını öne sürdü.

Baskın Oran'ın ABD'den Denis Papazian'ın da ismini zikretmesi üzerine onun da girişimin içinde olduğu yolundaki yorumları da yalanlayan Gakavian, yaptığı yazılı açıklamada şöyle dedi:

"1 Şubat'ta *Radikal* gazetesinde yayınlanan bir röportajda Türkiyeli entelektüellerin başlattığı ve dünyanın farklı yerlerinden 30 binden fazla Türk'ün imzaladığı özür kampanyasıyla ilgili teşekkür ettim.

Türklerin bu özrünün sadece başlangıç olduğunu ve açıkça, Ermeni Soykırımı nedeniyle Türk devletinin özür dilemesi ve bunu tazmin edecek bir girişimde bulunması gerektiğini vurguladım.

Ayrıca, Türklerin özür dilemesine yönelik bazı arkadaşlarımın da katkısıyla kaleme aldığım ve tartışılmak üzere ortaya açacağım kişisel teşekkür metnimden de bahsettim. Fakat hiçbir zaman bir "karşı özür" hazırladığımızı ya da bir "karşı özür" için hazırlık planları yapıldığını söylemedim.

Röportajda, hiçbir zaman diğer Ermeniler adına konuştuğumu öne sürmedim veya Ermenilerin herhangi bir şey için özrü dilemesi gerektiğinden bahsetmedim. Sadece, daha geniş bir tartışmanın parçası olarak ASALA gibi gruplarca yürütülen Ermeni terörist faaliyetlerinin ahlaken (ve uluslararası hukuka göre) meşru olmadığı şeklindeki kişisel görüşümü ifade ettim.

Maalesef bu birkaç kelime bağlamından çıkartılarak verdiğim röportajın vurgusu ortadan kaldırıldı ve bu açıklamaya ihtiyaç oluştu. Art arda gelen çarpıtmalar ışığında, Türk medyasına bu açıklamaları yapmış olmaktan pişmanım ve gelecekte daha dikkatli davranacağım. Bazı Türklerden aldığım olumlu ya da olumsuz tepkiler, röportajda Ermeni Soykırımı hakkında yaptığım ana vurguların dürüst ve dikkatli Türk okuyucuların gözünden kaçmadığını gösteriyor."

04.02.2009, http://bianet.org/bianet/print/112333-gakavian-turklerden-ozur-meselesi-yanlis-anlasildi

len) bir soru sordu. "Bu gibi metinler Türk devletinin işine yarayabilir, inkârı daha sertleştirebilir!" dendi. "Sana bunu Türkler mi yazdırdı?" dendi ve hatta olayı *Radikal*'e benim manşet yaptırdığım yazıldı (ben neymişim yahu!).

Aslında *Radikal*, benim *Radikal İki*'de aynı gün (1 Şubat) verdiğim haberi tırnak içine alıp metni görmüş gibi davranarak Gakavian'a pek iyilik etmedi ya, neyse. O gece (28 Ocak) Sydney'le sabaha karşı 3 kere e-mailleştim. Yazımı 3 kere değiştirdim. Gakavian taslağın henüz açıklanmasını istemeyince sadece mealen verdim ve "şu andaki haliyle" kaydını ekledim. Üstelik "Gakavian, Prof. Papazian'ın önceki metninden de yararlanarak yazdı," diyorum, "Kampanyanın önemli isimlerinden Papazian da Gakavian'ı destekliyor," deniyor ve tabii Papazian ürkütülüyor.

Neyse, sadede gelelim. Örgütler de sonunda devreye sokuldu. Avrupa Ermeni Federasyonu "Türk inkârını uzatmayı amaçlayan bir kampanyayı destekliyorsun!" dedi. PanArmenian.net'de Taşnak sözcüsü bir kişinin fikrinin bütün cemaate mal edilemeyeceğini duyurdu.

Be kardeşim, bu aynen geçen ay gördüğümüz korku filmi yahu! Sadece, açık küfür ve tehdit yok; şahsi postasını bilemeyiz tabii.

Ama hiç dert değil. Artık iki taraf için de cin şişeden çıktı. Bugün Gakavian olmasa yarın başka Gakavianlar olacak. Düşmanlığı sürdürmeyi vatana hizmet sayanlar, karşılıklı "vatan hainleri" sayesinde artık empati yapmayı öğreniyorlar. Zaten son iki gün destek mesajları başladı.

Empati denilen şey Türklere, Ermenilere, başkalarına, insanlığa hayırlı olsun!

Radikal İki, 8 Şubat 2009

Trabzon'u Ancak "Büyük Felaket" Kurtarabilir

Ve başlığın tamam olabilmesi için: "Ermenistan'ı da ancak Trabzon." Bu cümle o kadar açık bir biçimde doğru ki, algılamamak için herhalde "ulusalcı" olmak gerekiyor. Anlatayım.

Yoğun "sabıka" ve nedenleri

Trabzon son yirmi yılın gündeminde hızla "yükseldi":

'90'ların başlarında İshak Alaton'un kente serbest liman kurma girişiminin "Ermeni emelleri"yle ilişkilendirilmesi. Grup Yorum konserinin yedi saat boyunca muhasarası (1992). Sempozyuma gelen Rahmi Koç, Fener Rum Patriği ve davetli yabancıların gemiden indirilmemesi (1997). McDonald's'ın bombalanması (2004; bilin kim). Bir öğretim üyesinin çocuğuyla birlikte öldürülmesi (2005). Başbakan Erdoğan gibi kimilerinin "tahrik edildiler de ondan oldu" diye izah ettiği, TAYAD'lıları birden fazla linç teşebbüsü (2005, 2006). İki Trabzonsporlu futbolcunun oto ve işyerlerinin kurşunlanması (2006). Rahip Santoro'nun kilisede öldürülmesi (2006).

Ve umarım sonuncusudur, canım ciğerim Hrant'ın bir Trabzonlu tarafından arkadan vurularak katledilmesi (2007). Avni Aker Stadı'nda "Hepimiz Samast'ız" pankartları ve o beyaz bereler...

Boşuna değil bu sabıka listesi. Güven Bakırezer ve Yücel Demirer'in İletişim'den çıkan *Trabzon'u Anlamak* derlemesi fevkalade aydınlatıcı:

'80'lerden itibaren tarım sübvansiyonlarının kesilmesi üzerine zaten toprağı yetersiz olan köylünün yoksullaşması. Ardından, Türkiye genelinden yüksek bir kırsal nüfusa sahip Trabzon'un, Türkiye genelinden 2 kat hızlı biçimde kente akını. Sonuç olarak işsizliğin fırlaması, işsizlerin çaresiz esnaflaşmaya soyunması. Ve kentin milliyetçi-muhafazakar cemaat kültürüyle kuşatılması.

Ek olarak, kimlik söyleminin ayyuka çıktığı Türkiye'de Trabzon'un Ermeni/Rum-yoğun etnik geçmiş ve tarihinin bölge insanlarını çok huzursuz etmesi.

Özetle, Türk-İslâm Sentezi'nden beri zaten sağcılaşan siyaset için ideal ortam. İlde 1977'de % 60 olan sağ oyların 2007'de % 85'e ulaşması.

Silaha tapma özellikli bir bölgede oluyor bunlar, hatırlayalım.

Hepsinin de üstüne, dinciliği çözüm gibi gösteren bir beşamel sos: Nataşalar.

Trabzon geçmişte refah içindeydi

Oysa tarihte Trabzon çok parlak bir liman kenti. Üstelik tarıma elverişsiz bir coğrafyada. Çünkü muazzam bir transit ticaret merkezi. 13. ve 14. yüzyılda Ceneviz ve Venedik kolonisi. Avrupa tüccarı İran'a ihracatını buradan, Pontus üzerinden yapıyor.

Ama kent 1461'de Fatih Mehmet tarafından fethedildikten sonra sönmeye başlıyor. Çünkü Osmanlı egemenliği Avrupalı tüccarın ayağını kesiyor. Nasıl ileride Çin-Avrupa ticaret yolunu tıkayıp ticareti Akdeniz'den okyanuslara inmek zorunda bırakacaksa ve kendi sebep olduğu bu durumu kapitülasyonlar vermekle bile düzeltemeyecekse, Osmanlı burada da Karadeniz'den Akdeniz'e ürkütüyor transit ticareti.

Yani Trabzon'un zenginliği, Osmanlı egemenliğinin kenti dünyaya kapatmasıyla bitiyor. Osmanlı kendine de yapıyor, Trabzon'a da. Aynen bugünkü gibi...

Trabzon'un Osmanlı-öncesi günlere dönüşü 1830'larda. Ruslara yenilgiyi simgeleyen 1829 Edirne Antlaşması zaten Sanayi Devrimi ertesinde pazar arayan Avrupalı tüccarın elini serbestleştirmiş, bir de Ruslar kendi limanlarındaki vergileri artırmak aptallığını yapıyor, Avrupalı tüccar yine Trabzon'a dönüyor. Artık mal buharlı gemilerle geliyor Trabzon'a, Tahran ve Tebriz'e gönderilmek üzere. Trabzon ticaretinin yaklaşık yüzde 70'i bu Avrupa-İran transit hattından.

Trabzon'u Anlamak'tan devam ediyoruz: Bütün bunların katalizörü tabii ki kentteki Ermeni, Rum, Levanten tüccar. 1860'ta kentte 52 cami ve 55 kilise var. Gavurmeydanı denilen merkezde konforlu bir otel. 1890'da 11'i gayrimüslim mülkiyetinde olmak üzere 14 sigorta şirketi. Yüzyıl başında 388 Rum, 78 Ermeni okulu. 2 Fransız ve 4 Amerikan okulu. 11 diplomalı tabip, 7 eczacı. O devirde!

Ama transit ticaret 1869'da Süveyş'in açılmasıyla yine sönmeye başlayacak ve Basra Körfezi'ne kayacaktır. Üstelik refahın nereden geldiğine nihayet uyanan Ruslar Poti-Tiflis demiryolunu yaparak Avrupa-İran ticaretini kendi üzerlerine çevireceklerdir.

Bundan sonrası Trabzon için artık bayır aşağıdır. Sebebi çok basit: Kentteki ticaretin her şeye rağmen ölmemesini sağlayan Ermenileri 1915 tehciri, Rumları da meşhur Topal Osman bitirecektir. Kalanını da, kaldıysa tabii, onları da, "milli ekonomi" inşa etmenin en önemli halkası olan 1942 Varlık Vergisi...

Ha! "kaldıysa" derken, Trabzon Santa Maria Katolik Kilisesi Rahibi Santoro geliyor insanın aklına...

"Büyük Felaket" sayesinde refah geri dönebilir

Bu kadar lafı şu kısa cümlecik çıplak kalmasın diye ettim: Trabzon, transit ticaret olduğu zaman yükselmiş, olmadığı zaman batmıştır.

Bu kadar lafı ettim, çünkü bunu baştan söyleseydim beni "Ermeni muhibbi" sayanlar "ideolojik" der, dinlemezdi (şimdi çok dinlerler ya, neyse). Oysa gerçek bu ve de sadece bundan ibaret.

Şu anda Ermenistan, İran üzerinden gelmek zorunda olduğu için pahalı Türk mallarını kullanıyor. Daha da önemlisi, Rusya'nın askerî ve İran'ın ekonomik muhasarasından kurtulmak için Batı'ya açılacağı tek yol Türkiye.

İshak Alaton'un düşlediği serbest ticaret limanına sahip olsa, mallar demiryoluyla Erivan'a ulaştırılsa, Trabzon yeniden transit ticaretine yani tarihteki zengin yerine tekrar kavuşabilir. Türk-Ermeni ilişkilerini zehirleyen, her iki tarafın şahinlerini besleyen "jenosit" kavramının bugüne kadarki tekelini kıran "Büyük Felaket" kavramı açıyor bu olanağın önünü; farkında mısınız?

Türkiye için asıl önemlisi, uluslararası ticaret yapan her kentin insanı gibi Trabzonlunun da kapalı ufku açılabilecek...

"Peki, kardeşimiz Azerbaycan ne olacak" mı dediniz? Bakın, o fevkalade önemli.

Radikal İki, 10 Mayıs 2009

KARDEŞ AZERBAYCAN

Her şey hazır, sınırın ve karşılıklı büyükelçiliklerin açılması her an bekleniyor, tatilde bulunduğu Antakya'dan Başbakan Erdoğan'ın sesi: "Karabağ sorunu çözülmeden Türkiye Ermenistan'la adım atmayacaktır." Türkiye şu andaki en acil dış politika olayında her şeyi bir yana bırakıyor, kardeşini rahatlatıyor...

"Bir millet, iki devlet"

Azerbaycan'ın Türk dış politikası için böylesine önemli olduğunu, bunca yıl Türk dış politikası okutmuş biri olarak siftah duyuyorum. Biz Mülkiye'de öğrenciyken Prof. Armaoğlu rahmetli, Almanca konuşan halkların Almanya ve Avusturya'ya bölünmüş olmasını "Alman düalizmi" (ikileşmesi) diye anlatırdı. Herhalde şimdi de bunu bizim okutmamız gerekiyor çocuklara: "Türk Düalizmi".

Bu nevzuhur terimin nereden çıktığını bilmiyorum. Ama "bir millet, üç devlet" lafının nereden çıktığını biliyorum. Bunu, işin içine Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) de katarak Azerbaycan armağan etti literatüre. İlham Aliyev kararlıydı; Annan Planı referandumunda Kıbrıslı Türklerden "evet",

Rumlardan "hayır" çıkması halinde KKTC'yi tanıma sürecinde ülkesinin ön sırada yer alacağını açıklamıştı.

Gerisini, www.asam.org.tr sitesinden izleyerek hatırlayalım:

2004 Annan Referandumu bildiğimiz gibi sonuçlanınca Azerbaycan açıklama yaptı: "Biz ön sırada derken kastetmişizdir ki, beynelhalk cemaatin [uluslararası toplumun] harekâtını takip edeceğiz demişizdir," dedi.

Beş gün sonra da, yani 29 Nisan 2004'te, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde Azerbaycan temsilcileri salonu bırakıp çıktılar. KKTC milletvekillerinin 1964'ten beri ilk kez oturumlara katılmalarını sağlayacak rapor tam oylanırken. Sorulunca, başkanlarının geldiğini, kokteyllerinin olduğunu söylediler.

Arkasından Başbakan Erdoğan Haziran 2005'te Bakû'yü ziyaret etti. Aliyev, KKTC pasaportlarını kabul edeceklerini, KKTC'ye doğrudan uçuşları başlatacaklarını, Azeri şirketlerin KKTC'de büro açacaklarını bildirdi.

Ama Kasım ayı geldiğinde AB'deki Azerbaycan daimi temsilcisi Arif Mamedov, Brüksel'i rahatlattı: "Azerbaycan KKTC'ye sadece tek bir ticari uçuş yapmıştır. Kuzey Kıbrıs ile herhangi bir münasebet kurmayacağız. Kıbrıs'tan [Güney'den] bir delegasyonu ağırlamaya hazırız."

Sürpriz değildi, çünkü Dışişleri Bakan Yardımcısı Araz Azimov daha önceden şöyle demişti: "KKTC ile münasebetlerimiz bizim meseleye insanî bakmamızdan kaynaklanıyor. Sadece bir uçuş yaptık. Bundan bir netice çıkarmak lüzumsuzdur."

Normal ile anormal

Bütün bunları Azerbaycan'ı kınamak için aktarmıyorum. Normal bir şey yapıyor: Kendi ulusal çıkarını güdüyor. Nitekim yukarıda anlattığım olayda yani Türkiye'yi ve KKTC'yi Avrupa Konseyi'nde iyot gibi açıkta bırakma durumda da ulusal çıkarını güdüyordu: Eğer KKTC temsilcisi oturuma katılma hakkına kavuşursa, ileride Dağlık Karabağ temsilcisine örnek olabilir korkusu. Uluslararası ilişkilerde normal şeylerdir bunlar.

BİR MİLLET İKİ BORU

Ankara-Erivan yakınlaşması, resmî dilde "bir millet iki devlet" diye anılan Türkiye ile Azerbaycan'ın arasını açtı: Bakü doğalgaza zam yapacak. Karabağ sorunu çözülmeden sınırın açılmasına karşı çıkan "kardeş ülke" Azerbaycan sözlü tepkisini eyleme dönüştürdü ve doğalgaza 15 nisanda zam yapacağını açıkladı. Metreküpü 120 dolardan Türkiye'ye gaz satan Bakü, zam oranını önümüzdeki günlerde belirleyecek. Başbakan Erdoğan "Dolar düşerken zam yapılması düşündürücü" dedi. ABD Başkanı'nın 1915 olayları için Ermenice 'Medz Yeghern' (Büyük Felaket) ifadesini kullanması Ankara'da hayal kırıklığı yarattı. Cumhurbaşkanı Gül, "Türkler de öldü" dedi.

Taraf, 26.04.2009

Normaldir de, şu anda anormal şeyler dönüyor:

1) Azerbaycan ulusal çıkarını güdüyor, Türkiye'nin ise "kardeş muamelesi" yapmasını istiyor.

2) Bir yandan Ermenilerle yıllardır gizli görüşmeler yapıyor, bir yandan da kadın milletvekilleri yollayarak (*Milliyet*, 14.04.2009) ve Türk-İslâm sentezcilerini harekete geçirerek Türkiye'yi Ermenistan'la görüşmekten alıkoymak istiyor.

İkna yetmiyor, cezalandırmaya girişiyor. Doların düştüğü bir sırada devlet petrol şirketi Socar'ın başkanı Rövneg Abdullayev, Türkiye'ye satılan doğal gaza 15 Nisan'dan geçerli olmak üzere zam yapılacağını açıklıyor ("Bir millet, iki boru", *Taraf*, 26.04.2009). Azerbaycan, Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 1995'te açtığı, görevlileri de Türkiye'den gönderilen Bakü Şehitlik Camii'ni kapatıyor. "Tadilat nedeniyle" diye açıklıyor, TC Bakü Büyükelçiliği (*Milliyet*, 26.04.2009).

3) Azerbaycan'ın Türkiye-Ermenistan görüşmelerini engelleme çabaları Ermeni diasporasının ağır toplarının çabalarıyla birebir paralel. Görüşmeleri engelleyemeyen Taşnak Partisi de hükümetten çekilmişti.

Dağlık Karabağ'ı Azerbaycan'ın başına kim bela etti?

Hepsinden daha anormal olan da ulusal çıkarını güden bir Azerbaycan karşısında Türkiye'nin Azerbaycan'dan daha Azerici olmayı sürdürüşü.

Dahası bizim "kardeş sorunu" diye sahiplendiğimiz Dağlık Karabağ sorununu Azerbaycan'ın başına kimin bela ettiğini düşündünüz mü?

Azerbaycan sınırları içindeki bu bölge, ezici oranda Ermeni nüfusa sahip olmak nedeniyle 24 Temmuz 1923'ten beri özerk statüye sahipti. Ermeniler karışıklık çıkartıyor diye Azerbaycan, Ocak 1989'da bu statüyü kaldırarak ateşin üstüne benzin döktü. Arkasından da 1992'de bölgeyi doğrudan cumhurbaşkanlığına bağladı.

Sonra, "Yetiş Türkiye".

Azerbaycan neler yapıyor?

Ortalıkta dolaşan ilginç bir "derin dedikodu" var; öğretici olabilir:

Azerbaycan devlet şirketi Socar, dev Rus şirketi Gazprom'la görüşmede. Anlaşma imzalanana kadar Ruslar Türkiye-Ermenistan diyalogunu soğuk tutmak istiyorlar. Azerbaycan da bu anlaşmayı haklı göstermek için kendisine düşeni üstleniyor: "Bir millet iki devlet!". Dedikodu şöyle devam ediyor: Anlaşma imzalanınca Azerbaycan yumuşayacak...

Dedikodu bitmiyor: ABD bir noktadan sonra bıkıyor, AB'ye dönüyor; "Kendi derdinle kendin uğraş, enerji konusunda arka durmaz da Rusya'nın doğalgazı kesmesini bir kere daha yaşarsan sen bilirsin," diyor. Tabii AB çark ediyor.

Bundan sonrası dedikodu olmaktan çıkıyor galiba: *The Guardian* gazetesi "Rus şirketi Gazprom'un kontrolü dışındaki gazın Avrupa'ya ulaştırılmasının başlıca rotası" Nabucco Projesi'nin 25 Haziran'da Ankara'da imzalanacağını bildiriyor (*Radikal*, 12.05.2009).

Azerbaycan bu durumda kontrpiyede . Bir tarafta Rusya, diğer tarafta AB. Dağlık Karabağ'ın yanı sıra ikinci bir zor durum.

Ama Erdoğan var Allahtan. "Karabağ sorunu çözülmeden Türkiye Ermenistan'la adım atmayacaktır," diyor. Milliyetçilik her zamanki gibi ağrılara aspirin oluyor. Türkiye milliyetçilerine, Azerbaycan milliyetçilerine.

Ve tabii, Ermeni diasporasındaki şahinlere. Bir vakit bulur da size Fransa'da yapılan bir toplantıda Türkiye-Ermenistan yakınlaşmasını diasporanın ağır topları nasıl panik içinde karşıladı, onu anlatırsam, o zaman gerçekten anlarsınız.

Yaşasın Azerbaycan-diaspora paralelliği. Ve yaşasın bizdeki "kardeşlik" türküleri.

Radikal İki, 17 Mayıs 2009

Leylekian ile Leylekgillere Dair

Yazımın iki amacı var. Bir: Türk ulusalcılarının yüzüne ayna tutmak. İki: Özür Kampanyası sırasında bizlere "vatan haini" diyenlerin kimlerle aynı çanaktan yediklerini göstermek.

Avignon yakınlarında bir Ermeni festivaline Özür Kampanyası'nı anlatmak için davetliyim. Gerçekten çok hoş insanların arasındayız. Etkinliklerden biri de açıkoturum. Konusu: "Türkiye'de İnkârcılık ve Sivil Toplum." Benden sonra Avrupa Ermeni Federasyonu Başkanı Laurent Leylekian konuştu.

Konuşmanın başlığı, içeriğini yansıtan cinsten: "Türkiye'de Sivil Toplum ve Aydınlar Devlet İnkârcılığının Hizmetinde." Önce özetleyeceğim, düşüncelerimi parantez içinde *italik* harflerle ekleyeceğim, sonra tahlile girişeceğim.

Leylekian'ın özeti

2000'lerde bazı Türkler Ermenileri konuşmaya başladılar. Bunlar Batı kalıplarını yakından bilen ve özümsemiş, Türkiye'de genelde ulusalcılığı ve devleti eleştiren kişiler. Bu nedenle, liberal-sosyalist Avrupa oydaşması bunları hemen benimsedi. Şimdi biz Ermeniler de bunları, Ermeni Soykırımı'nı ve onun bütün sonuçlarını gerçekten tanıyan ve tanıtmak isteyen kişilerle aynı sanıyoruz.

En solda Leylekian.

Oysa gerçek çok farklı. Bir yanda Türk devlet sistemine karşı çıkanlar var, diğer yanda bu sisteme daha kozmetik bir şekil verip imajını düzeltmeye çalışanlar var. *(Burada bu sistem makyajcılarına örnek olarak benim ve Ahmet İnsel'in adı veriliyor.)*

Bu ikincileri, Türkiye'nin AB'ye girmesini destekleyen Türk medyası da Avrupa siyasal güçleri de yüceltiyor. Bunların öncelikleri AB'ye girmek, bununla tencere-kapak olacak reformlar yapmak, insan ve azınlık haklarına saygı istemek. Mesela meşhur Azınlık Raporu burada devreye giriyor. *(Yine benim adım veriliyor.)*

Bu aydınlar bir yandan devleti eleştiriyorlar, bir yandan da AB'ye girmek ve ayrıca başa dert olmuş sorunlardan kurtulmak biçimindeki Türk amaçlarına hizmet ediyorlar. Bunların arasında en yüceltilenlerin *(Burada yine bizi anıyor: Ahmet İnsel, Baskın Oran, Orhan Pamuk, Cengiz Aktar)*, Ankara'nın işine en çok yarayan kişiler olması rastlantı değil. Bunlar, Soykırım konusunu uluslararası toplum tarafından cezalandırılır olmaktan çıkarıp Türklere acı vermeyecek hale sokmaya çalışıyorlar. Yöntemleri şunlar:

1) Aşağılanmış gibi davranmak. Aman Avrupa Türkiye'yi aşağılamasın; zaten Orhan Pamuk'un böyle bir demeci de var. Aman sözlerini tutsun. Oysa sözlerini tutmayan Türkiye. Mesela Soykırım'ın tanınması işin başında müzakerelerin açılması için bir önkoşuldu, sonradan kalktı. *(Konuşmacı fütursuzca yanlış/yalan söylüyor; Soykırımı tanımak Türkiye Cumhuriyeti-Avrupa Birliği sürecinde asla hiçbir dönemde önkoşul olmadı.)* Tabii Ermenilere "lobi" ve "diaspora" gibi terimler atfetmek serbest.

2) Tartışmanın çerçevesini daraltmak; Tarih Komisyonu isteyerek. Aslında bu aydınlar bu işi memnuniyetle devlete ihale etmiş vaziyetteler.

3) "Hepimiz acı çektik" söylemi. Soykırım yerine "Büyük Felaket" deyip acıları paylaştırarak Ermenilerin çektiklerini hafif göstermek. "Aynı Sudan İçtik" gibi hoşluklar. *(Burada, ünlü yönetmen Serge Avedikian'a şey atıyor.)* Ana fikir: Bir şeyler olmuş ama kimin yaptığı belli değil. En uç noktada da, başlatıcılarından biri şu anda aramızda oturmakta olan, meşhur Özür Kampanyası. Siyasal ve hukuksal sonuç verecek tek terim olan Soykırım'dan dikkatle kaçınan kampanya. *(Tam tersine, bu terimin asla hiçbir hukuksal sonuç taşımadığını,* Radikal'e *hazırlamayı düşündüğüm yazı dizisinde anlatacağım. Konuşmacının bu sözleri A'dan Z'ye "wishful thinking/temenni".)*

4) Aşırıların her iki tarafta da olduğunu söylemek. *(Burada Leylekian'ı tam alıntılamam lazım)* "Sayın Oran bu işin büyük uzmanı. Diasporanın şahinlerinden, ASALA'dan, 1917'de intikam için birkaç yüz kişi öldürmüş olan Komitacılar'dan bahsediyor sürekli. Sayın Oran, tekrar sizden alıntı yapmak zorundayım, 'Ermeniler için Soykırım 1915 demektir, Türkler içinse 1933-45 demektir. Bu, Türklere deden Nazi idi demek anlamına geliyor,' dediniz. Evet Sayın Oran, dedeleriniz Nazi idi. Kolay değil ama kabul edin artık. Ne kadar geciktirirseniz o kadar acılı olacaktır."

5) Ermenileri tartışmadan dışlamak. Türkiye tartışıyor: Kim ne demiş, kim nereye kadar gidebilirmiş, kim karşıymış kim değilmiş... "1915 Olayları"na nasıl yaklaşmak gerektiğine ka-

rar verecekler. Ama bütün dünya ve Ermeniler bu tartışmaların dışında. Bu strateji meyvelerini vermeye başladı bile; *Liberation*'da makaleleri çıkmaya başladı. Soykırım konusunda konuşmak bir tek Ermenilere yasak.

Özellikle bu son üç taktiğin derdi bizim konumuzda bizim için karar vermek, bizi özneden nesneye çevirmek. Türk aydınlarının amacını özetleyeyim: a) Bizi adaletten yoksun bırakmak. Atalarımıza yapılanların tanınmasını istediğimiz için biz şimdi tehlikeli aşırılar oluyoruz. b) Bizi kelâmımızdan yoksun bırakmak. "1915 olayları" üzerine tekel kurarak Millet-i Hâkime'nin Millet-i Mahkûme üzerindeki çocuklaştırıcı tutumunu sürdürüyorlar.

(Bundan sonra Leylekian'ın bildirisi "Türk aydınlarına nasıl davranmalıyız?" başlığı altında devam ediyor.)

"Türk aydınlarının bu iki amacı insanlık haysiyetine doğrudan saldırıdır. Bu insanlar işte böyle bir projenin bilinçli aletleridir. Bu koşullarda bu aydınlarla sürdürülecek kontrolsüz her diyalog meşruiyetimizi elimizden alacak, bizi felakete götürmüş olan hâkimiyet biçimini yeniden üretecektir. Bunlar özünde uğursuz girişimlerden ibarettir."

Ve şöyle son buluyor: "Biz artık bu kişilerle diyaloga önkoşullar getirmeliyiz. Bir: Soykırım'ı tanıyacaklar. Öyle Felaket, Trajedi falan değil; tek kelimeyle Soykırım. İki: Soykırım'ı yapmış devletin halefi olarak Türkiye'nin siyasal, hukuksal ve manevi sorumluluğunu kabul edecekler. Bu arada, muhataplarımızı en berbatlar arasından seçmek zorunda olmadığımızı da bilelim."

Gelelim kıssadan hisseye

O kadar insanı ürperten cinsten kin ve nefret dolu (ve tartışma adabı dışına rahatlıkla kayıveren) bir konuşma ki, bir an düşündüm. Yahu, ben bu adamı daha önce tanımış ve kavga etmiş olabilir miyim, diye. Yok. İlk defa karşılaşıyoruz.

Bilmem siz de benim kadar saf mısınız. Sonra ayıldım: Bizzat kendisi sistemin tipik ürünü olan Leylekian'ın ben ve arka-

daşlarımdan söz ederken "sistem tarafından yüceltiliyorlar" demesi. Bunu yaparken de düpedüz "nefret söylemi" sergilemesi (Özetlemediğim paragraflardan birinde Türkler için "vampirleşme" tabirini kullanıyordu). Üstüne bir de, bizde domuz gribi varmış gibi (ve, daha önemlisi, Ermeniler aldatılmaya hazır geri zekalılarmış gibi) "Sakın bu adamlarla temasta bulunmayın" diye herkesi uyarması. Hepsi de fevkalade tutarlı.

Çünkü Türkiye şu andaki geri zekalı inkârcılığını yumuşatıverir, hatta düzeliverir diye ödü kopuyor Leylekian'ın; şu andaki durum tam dişine göre. Bu tür Taşnakların bütün yakıtı bu geri zekalı inkârcılıktan gelmekte.

Çünkü Türk devletinin bugüne kadar izlediği (ve, bittabii, bize "hain" diye bildiri yayımlamayı becermiş emekli diplomatlarımızın uyguladığı) zavallı inkâr politikamız sayesinde lök gibi yerleşmiş bir "Soykırım" terimine birdenbire alternatifler çıktı. ABD başkanı bile Özür Kampanyamızdaki terimi aynen kullandı. Bu gelişmeler panik yaratıcı.

Çünkü 1915'in devlet katliamı olduğunu tartışmaya yeltenecekse tabii ki fevkalade saçma olur ama Tarih Komisyonu 1915'e kadar adım adım tırmanan merdiveni tespit edecek. Yahudi olayı ile Ermeni olayının farkları ortaya çıkacak. Bu arada Türkler 1915'te atalarının ne korkunçluklar yaptıklarını görecekler. Leylekian bunların farkında.

Ama Leylekgiller hiçbir şeyin farkında değil. Ömürleri aynı lâklâkayla geçiyor. Okur-yazarları "hain" diyor, yazması olan ama okuması olmayanları ise "Kendi hesabıma özür dilerim," diyen insanlardan "Bizim adımıza nasıl özür dilersin?" diye hesap soruyor. Tek kelimeyle, fan-tas-tik.

Paniğin tıbbi izahı

Fransa'da kliniği olan hekim dostum Dilaver de festivalde. Mırıldanıyor yanımda: "TSK'nın PKK'ya, İsrail'in Filistinlilere, Taşnakların da Türk inkârcılığına ihtiyacı var. Üçü de bizim tıpta 'pre-objektal' yani 'nesne-öncesi' dediğimiz evrede."

Anlamayıp soruyorum. Açıyor: "Emmeye yeni başlamış be-

bek için obje/nesne yoktur. Kendisi bile yoktur; çünkü annesine kaynamış haldedir, onun bir parçasından ibarettir. Bu evrede annenin görsel alandan yitmesi bebek tarafından bizzat kendinin yitmesi, mahvı olarak algılanır. Tam bir paniktir."

Tamamlıyor: "Sonradan, ağzıyla dokunup bir bir keşfederek, yani oral evreye geçerek tanır objeleri ve panik duygusu yavaş yavaş kalkar."

Tabii ki Ermenilerin acıları ve dolayısıyla gerilimleri mukayese kabul etmeyecek kadar daha fazla; birkaç bin Komitacı isyan etti de Avrupa devletlerine koz verdi diye Anadolu'daki o muazzam Ermeni uygarlığını ortadan kaldırmışız, daha ne olsun. Ama bu böyle sürdükçe her iki taraf da sürekli acı çekiyor. Türklerin ve Ermenilerin artık oral evreye geçmeye, konuşmaya başlaması lazım.

Ve bunu yaşıyoruz, farkındaysanız. Birinciler dünyada inkâr, ikinciler de soykırım kelimesinden başka şeyler olduğunu keşfetmeye başlıyorlar. Ağızlarıyla birbirine dokunup.

İki taraftan da, bu iki kelimenin görsel alandan yitmekte olduğunu fark edip panikleyenler var; hepsi bu. Kervan ise yürüyor.

Radikal İki, 24 Mayıs 2009

2011'de not: Diasporadan bazıları, bu yazıda kullandığım "Leylekgiller" teriminin Türkiye'de Leylekian'a benzeyen Türk milliyetçileri için kullanıldığını anlamamış. Leylekian'a hakaret için kullanıldığı düşüncesine kapılmış. Bilmiyorum, belki de kabahat benimdir; belki de bazı hassas şeyleri fazlasıyla açık yazmak gerekirdi. "Buradan şunu demek istiyorum" diye şerh düşmek lazımdı. Ama birader, o zaman da yazı yazı olmaktan çıkar, ilkokul öğrencisinin tahrir ödevine benzer!

Laik Ülkemizde Etno-Dinsel Temizlikler

Başbakan Erdoğan gerçekten Türkiye tarihine geçecek bir özeleştiri yaptı: "Yıllarca farklı etnik kimlikte olanlar ülkemizden kovuldu. Bu aslında faşizan bir yaklaşımın neticesiydi." (*Radikal*, 24.05.2009)

Az bile söyledi. Çünkü biz, 1915'i yaratan İttihatçıların temizlik mirasını devam ettirdik. Örneğin Celal Bayar, hatıratında (*Ben de Yazdım*) 1913'ten itibaren Egeli Rumları Kuşçubaşı Eşref terörüyle nasıl korkutarak kaçırdıklarını ve yerlerine Balkan göçmenlerini yerleştirdiklerini anlatır. Cumhuriyet de işin başından itibaren bu "laik" ülkede sadece etnik değil, planlı ve sistematik etno-dinsel temizlik yapageldi. Şu anda da devam ediyor; anlatacağım.

Muhalefet, 1930'ların refleksleriyle bu temizliğe derhal arka çıktı. CHP'li Onur Öymen şöyle dedi: "Başbakan ne demek istedi anlamadım. Ülke topraklarından belli etnik kökenden oldukları için çıkarılanları duymadık. Yapılmayan şeyleri yapılmış gibi göstermek bir başbakana yakışmıyor." (*Taraf*, 25.05.2009) MHP'li Oktay Vural klasik edebiyatı tekrarladı: "Sevr dönemi özleminde misiniz? Bu millet tarihinin hiçbir döneminde ırkçı olmamıştır. Başbakan, Orhan Pamuk gibi konuşmuştur." (*Radikal*, 26.05.2009)

BAŞBAKAN ERDOĞAN'DAN TARİHİ ÖZELEŞTİRİ

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, TBMM Genel Kurulu'nda Türkiye-Suriye sınırındaki mayınların temizlenmesine ilişkin tasarının görüşülmesi sırasında muhalefetin "Bölgeyi İsrail'e, Yahudilere peşkeş çekeceksiniz" eleştirisine kızan Erdoğan, "Burada İzak çalışmayacak ya, Ahmet, Mehmet çalışacak" dedi. Erdoğan, "Eğer bu ülkede, bu ülkenin yönetimleri güvenliği noktasında samimi davranmadığı takdirde bunun her türlü güvenlik mekanizmaları vardır" dedi. Türkiye'den farklı kimlikteki insanların 'kovulmasını" eleştiren Erdoğan, "Yıllarca bu ülkede bir şeyler yapıldı. Farklı etnik kimlikte olanlar ülkemizden kovuldu. Acaba kazandık mı? Aklı selimle bunlar düşünülmedi. Bu aslında faşizan bir yaklaşımın neticesiydi" ifadesini kullandı.

(...)

Türkiye'nin etnik politikasına eleştiri

Yıllarca bu ülkede bir şeyler yapıldı. Farklı etnik kimlikte olanlar ülkemizden kovuldu. Acaba kazandık mı? Aklı selimle bunlar düşünülmedi. Bu aslında faşizan bir yaklaşımın neticesiydi. Bu hatalara zaman içerisinde, zaman zaman biz de düştük. Ama aklı selimle düşününce 'şuralarda ne gibi yanlışlar yaptık' diye şöyle bir başımızı iki elimizin arasında aldığımızda hakikaten ne yanlışlar yapmışız diyorsunuz.

(...)

Tarık Işık, *Radikal*, 24.05.2009.

Başbakan çok tutarsız ama çok haklı

Tabii bu sözler 1930'larda doldurulmuş teybin tuşuna basmaktan ibaretti. Ama Başbakan'ın tutarsızlığı da bir gerçekti. Bir hafta önce Polonya'da konuşurken, Türkiye'de çalışan 40.000 Ermenistanlı için "Bunları gerekirse geri göndeririz," diyen Erdoğan idi. (*Milliyet*, 15.05.2009) Hakkari'de "Tek dil, tek millet; beğenmeyen çeker gider" diyen de oydu. (*Milliyet*, 13.03.2009)

Bakanlarının çok yakın geçmişte söyledikleri daha da hazindi. Milli Savunma Bakam Vecdi Gönül, 10 Kasım 2008'de "Rumlar ve Ermeniler devam etseydi, bugün acaba böyle milli bir devlet olabilir miydik?" demişti. Hükümet içindeki hükümet Cemil Çiçek belediye seçimlerini yorumlarken "Iğdır'ı da aldılar, yani Ermenistan sınırmdalar," (Enis Berberoğlu, *Hürriyet*, 31.03.2009) diyerek "Meral Akşener-II" unvanını hak etmişti. Yani tek lafla hem Kürtlere hem Ermenilere hakaret etmişti.

Bu tutarsızlıkların hepsi tamamen gerçek. Üstelik başbakan

söylediklerini tarihsel bir hatayı düzeltmek için de söylemedi. Düzce'deki bir parti toplantısında, mayınları temizlenecek bölgenin İsraillilere verileceği haberleri üzerine, kendi politikasını savunmak için söyledi.

Evet ama Başbakan'ın sözlerinin bir milat oluşturduğu da bir gerçek. "Tabu"ya geçmiş olsun; bundan sonra artık geri gidilemez. Yeni bir devir açılıyor.

Herkesi metazori "Türk" yaptık

Şimdi gelelim niye "az söyledi" dediğime. Cumhuriyetin etnodinsel mühendislik politikası daima 2 amaca yönelik oldu: a) Gayrimüslimlerden kurtulmak. Çünkü bunlar farklı dinden olduğu için asimile edilemezdi b) Kürtleri (+ Türk olmayan diğer Müslüman grupları) asimile etmek.

Tabii Kürt konusunda etnik farklılık hesap edilmemişti. Nitekim bugün nihayet konuşulan kültürel reformları yapmaktansa, binlerce Kürt köyünü yakmak daha kolay geldi. Bu insanlar büyük kentlere kışkışlandı. Hatta asimile etmenin artık mümkün olmadığı anlaşılınca bunlar "lafzen" vatandaşlıktan bile atıldılar: Genelkurmay Başkanı, Mart 2005'te onları "sözde vatandaş" ilan etti.

Gayrimüslimlere gelince. Onlar biz Müslüman Türklerden her iki bakımdan da farklı olduklarından onların temizliği hem etnik hem dinsel oldu. Yerim elverdiğince özetleyeyim de başbakan neden çok az söyledi, anlaşılsın.

1920'lerden '60'lara kadar devletçe desteklenen "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyaları yürütüldü. 1930'lar boyunca "Türk Malı Kullan" kampanyaları açıldı; bu ancak 1950'lerde "Yerli Malı Kullan"a dönüşecektir.

1923'te Lozan'da Yunanistan'la anlaştık. Oradan Müslümanlar zorla buraya, buradan Rum Ortodokslar zorla oraya yollandı. Tam bir "ikili etno-dinsel temizlik"tir.

1925-30 arasında İstanbul'un gayrimüslimlerine il dışına izinsiz çıkmak yasaklandı. Bu, Anadolu'ya mal satan toptancı tüccarı vuracaktır.

1924'te çıkarılan Avukatlık Kanunu, Rum avukatların yüzde 75'ini, Ermeni avukatların yüzde 73'ünü tasfiye etti.

1929'da borsa çalışanlarına "Türk" olmak" zorunluluğu getirildi.

1926'da yabancı şirketlerin yüzde 75 oranında "Türk" istihdam etmeleri fiilen zorunlu oldu. Aynı yıl memuriyet için "Türk olmak" şartı getirildi; "Türk vatandaşı olmak" ancak 1965'te getirilecektir. Yine aynı yıl gayrimüslimlerin Lozan madde 42/1'deki hakkı ("aile hukuklarının kendi örf ve adetlerine göre düzenlenmesi") yani kilise nikâhı yasaklandı.

Lozan'ı durmadan ihlal ettik

1927'de Lozan'ın 14. ve 40. maddelerine rağmen İmroz ve Bozcaada'da Rumca tedrisat yasaklandı. Bu adalarda 1960'larda yarı açık cezaevi kurulacak, mahkûmların Rumları sürekli taciz edip Yunanistan'a göç ettirmeleri sağlanacaktır.

1934'te CHP il örgütünün eşgüdümünde yapılan saldırılar sonucu Yahudiler ev ve işyerlerini terk ederek Trakya'dan İstanbul'a kaçtılar.

1941-42'de 18-45 yaş arası bütün gayrimüslim erkekler toplu olarak askere alındılar ("Yirmi Kura İhtiyatlar" olayı). 1915'te yapıldığı gibi, silahtan arındırılmış Amele Taburları'nda yol inşaatına sevk edildiler.

1940'lara kadar gayrimüslim vatandaşlar normal nüfus kütüğüne değil, "Ecanip [Yabancılar] Defteri"ne kaydedildiler. Biz gayrimüslim vatandaşları hep "yabancı" sayagelmişizdir.

1940'ların sonuna kadar askerî okullara kayıt olmak, düz memuriyete girmek ve hatta Avrupa'ya öğrenci gidebilmek için "Türk olmak", "Türk soyundan olmak", "Türk ırkından olmak" gerekiyordu.

1942'deki Varlık Vergisi sonucu bu insanlar evlerindeki mobilyalara dek sattılar. Yine de ödeyemeyenler Aşkale'ye taş kırmaya yollandılar.

1955'in 6-7 Eylülü'nde, Selanik'teki Atatürk Evi'ne bir MİT ajanı marifetiyle attırılan ses bombasının ardından İstanbul

ve İzmir'de gayrimüslim ev, işyerleri ve ibadet yerleri tamamen yağma ve tahrip edildi. Irzına geçilen ve öldürülenler oldu. Çoğunluğun devlet desteğinde azınlığa saldırısı, yani tipik bir "pogrom"dur.

1964'te Türkiye, şu anda Erdoğan'ın Ermenistan'ı tehdit için kullandığı şeyi Yunanistan'a fiilen yaptı: Yunan pasaportlu İstanbullu 12.000 Rum, 1930 antlaşması tek taraflı feshedilerek sınır dışı edildi. Bu insanların el konulan mülkleri ancak 1988'de iade edilecektir. Yine 1964'te Lozan madde 40'a rağmen Rum azınlık okullarında sabah duası yasaklandı.

Bütün bunların acısını Yunanistan, Batı Trakya Türklerinden çıkaracaktır. Her iki ulus-devlet de, "mütekabiliyet vatandaşa uygulanmaz" temel kuralını birbirlerinden kuvvet alarak ihlal edecekler, soydaş-dindaş uğruna vatandaşı kurban edeceklerdir. Al birini, vur ötekine.

Yargımız çok orijinal kavramlar buldu

1971'de Heybeliada Ruhban Okulu, bütün özel yüksek okullarla birlikte kapatıldı. Bunların hepsi 1980'lerde yeniden açıldığı halde okul bugün hâlâ kapalı.

Yargıtay'ın 1971, '74 ve '75 tarihli kararlarında bu vatandaşlar "Türk olmayan" ilan edildiler. İstanbul 2 Numaralı İdare Mahkemesi 1996'da bir Rum vatandaşı, ne demekse, "Yabancı uyruklu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı" ilan etmek orijinalliğini gösterdi.

625 sayılı Özel Okullar Kanunu'nun Şubat 2007'ye kadar yürürlükte olan 24/2 maddesi gayrimüslim azınlık okullarına MEB tarafından atanacak müdür başyardımcısının "Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu" olmasını öngörüyordu. Demek ki, itimat edilir olmak için Türkiye Cumhuriyeti uyruklu olmak yetmiyor, bir de Türk asıllı olmak gerekiyor. Sonra da kalkıp "Türk terimi bir ırkı ifade etmez!" diyenler çıkıyor.

1988-93 arası uygulanan "Sabotajlara Karşı Korunma Yönetmeliği"nde gayrimüslim vatandaşlar "Yerli Yabancılar (Türk Tebalı)" biçiminde kayda geçti.

1993'te MEB Ermeni azınlık okullarında Ermenice dersleri dışında Ermenice tedrisat yasaklandı. Fakat artık bir sivil toplum oluşmaya başlamıştı ve kamuoyundaki tepkiler sonucu karar geri alındı.

2000'lerde, Hıristiyanlığa geçenlere baskılar başladı. Bunların bir kısmı öldürüldü, bir kısmına "Türklüğe hakaret"ten davalar açıldı. 2000'lerde Fener'e baskılar arttı. Patrik gayrimeşru çocuk sahibi olmakla bile suçlandı.

Faşizm midir, siz karar verin...

Bütün bunlar tam bir etno-dinsel temizlik değilse nedir, söyleyiniz bana. Üstelik "Ülkemizden kovuldu" demek sadece sınır dışı edildi mi demek? Atalarının mezarlarının bulunduğu yerlerden kovulmak ve sesini çıkaramaz hale getirilmek yetmiyor mu?

Dahası, olay bitmedi. 1960'ların ortalarından beri devam eden 1936 Beyannamesi rezaleti Şubat 2008'de çıkarılan yeni Vakıflar Kanunu'na rağmen bugün de sürüyor. Artık gayrimüslim vakıf mallarına el konamıyor ama ne tescilsiz mülkler tapuya tescil ediliyor ne el konmuş mallar geri veriliyor. Bu insanlar bunları ancak AİHM kararlarıyla alabiliyorlar. Şu anda bu baskılar, gözden daha ırak olduğu için, Mardin'e, Mor Gabriel Manastırı'na kaymış vaziyette.

1930'ların muhterem avukatları, bunlara ne diyeceksiniz? İtirazınız varsa, İletişim'den çıkan "Türkiye'de Azınlıklar" kitabımın 89-96 ve 142-150. sayfaları arasında zikrettiğim dipnotlarına bakınız, itirazınızı o dipnotlarına yapınız.

Yapamıyorsanız, hiç olmazsa susunuz.

Radikal İki, 31 Mayıs 2009

Bendeniz hasta bir Mülkiyeliyimdir. Fakat okulumun bir yönü artık midemi bulandırıyor: Her yerde fosur fosur sigara içiliyor. Nefretamiz bir koku ve duman özellikle kantine çökmüş vaziyette. Dışarıda hava enfes. Ama hayır. Buluğ çağına geldiklerini dünyaya ve kendilerine kanıtlayabilmek amacıyla alıştıkları o rezil sipsileri kapalı alanda tüttürüp hepimizi zehirleyecekler. Kimselerin de karıştığı yok.

Ben hariç. Müdahale ediyorum, kendi öğrencilerim hemen söndürüyor. Ama diğerlerinin büyük çoğunluğu şu utanılası gerekçeyi geveliyor: "Herkes içiyor!"

Sigaranın ve kırımın bahanesi aynı

Bunlar genç çocuklar; mazur görülebilirler. Fakat benim kuşağıma *Türk Demokrasi Tarihi* kitabıyla onca şey öğretmiş, 85'indeyken bundan iki hafta önce *Osmanlı'dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji* adlı yeni bir yapıt yayımlamış dünyaca ünlü tarihçimizi ne yapacağız? Prof. Kemal Karpat aynı bahaneyi, yani o devirde herkesin böyle yaptığını, İttihatçıların kırımı için tekrarlıyor.

Hatta çok daha ötesine geçiyor ve Türkiye'de milliyetçilerin temize çıkmak için kullandıkları şu bahaneleri, farklı kelime-

lerle sıralıyor: "Bize de yapıldı", "Topraklarımızda gözleri var", "Azınlıklara ve Kürtlere yapılanlar devlet değil hükümet politikasıdır, sistematik değil geçicidir", "Asıl ezilen biz Türkleriz; gayrimüslimler bizden fazla hakka sahip", "Azınlık konularında mütekabiliyet esastır". Bunlara ilaveten, ezeli ve ebedi "Türk dostu-Türk düşmanı" ikilisi.

Bir de, tabii, meşhur Moskova Metrosu fıkrası. Hani 1960'larda ABD'li turistleri gezdiren resmî rehber, her otuz saniyede bir geldiğini söylediği trenler yarım saat geçip de gözükmeyince sinirlenmiş: "Ne var; siz de zencileri öldürüyorsunuz!"

Ve belki de en rahatsız edici olanı: "Aslında, ben Ermenileri çok severim. Komşumuz bir Artin amca vardı..."

Baştan alalım. 1 Haziran günü Türkiye basınında nadirattan bir olay oldu. İki gazete aynı gün aynı konuda aynı kişiyle uzun birer mülakat yayınladı. *Milliyet*'ten Devrim Sevimay ve *Taraf*'tan Neşe Düzel. Konuk: Prof. Kemal Karpat. Değerli bir hocamıza saygısızlık etmek gibi bir duruma düşmek istemem. Ellerinden öpmeye hazırım. Ama bir zihniyeti de sorgulamak zorundayım.

Berlin Kongresi'nden önce dünya var mıydı?

Karpat Hoca işe yarı yerinden, 1878 Berlin Kongresi'nden giriyor: "O kongrede özerk bir Bulgaristan yaratılınca Ermeniler de bağımsız olmanın mümkün olduğunu gördüler. 61. maddede, Ermeniler için reformlar yapılmasına karar verildi. Daha önce Müslümanlarla çok iyi yaşamış Ermeniler birdenbire siyasi mesele oldu."

Ama reformun yanı sıra, 61. maddenin ne dediğini söylemiyor: "Bab-ı Alî, Çerkezler ile Kürtlere karşı Ermenilerin güvenliğini temin etmeyi taahhüt eder." Çünkü bu iki halk, ikisi de farklı nedenlerle aç ve açık kaldıkları için, Ermenileri bir süredir yağmalamaya ve öldürmeye başlamış vaziyette. Kürtler 1850'lerin, Çerkezler de 1860'ların başından itibaren. İstanbul'un kılı kıpırdamıyor (ben bunları ayrıntısıyla yazdım; bkz. "Ermeni Diasporası: Hrant'tan Sonra Neredeyiz?"). Bu durum

KEMAL H. KARPAT: "DEMOKRASİ OLSAYDI, ŞERİAT GELMEZDİ"

(...)

• *İttihatçıların meselesi Sultan Abdülhamit'leydi, azınlıklarla değildi ki. İttihatçılar niye azınlıklara haşin davrandılar?*

– İttihat ve Terakki Partisi iktidara gelince, ezilmiş, haklarından mahrum edilmiş bir millet olarak Türkleri gördü. Türklere milli haklar verilmesini savunan uygulamalarda bulundu. Öbürlerine ise "sen biraz çekil, geride dur" dedi.

• *İttihatçılar "biraz çekil" demenin de ötesinde şeyler yapmadılar mı? Ermeniler için Tehcir Kanunu çıkarmadılar mı?*

– Bu, Türk milliyetçiliğinin ilk safhalarıdır. Bu safhalarda, aynı toprak parçası üzerine mücadele ediliyor. Türk'ün "benim toprağım" dediğine öbürü de "benim toprağım" diyor. Unutmayınız ki, İttihat ve Terakki iktidarının ilk altı ayında muazzam bir sulh ve dostluk havası esti. Ermeniler İttihat ve Terakki'yi desteklediler, ona oy verdiler. Neden? Çünkü herkes, İttihat ve Terakki'nin Osmanlı'yı tasfiye edeceğine ve herkese imparatorluktan parça parça toprak dağıtacağına inanıyordu. Sevr anlaşması, biraz bu düşüncenin neticesidir. Ama altı ay sonra İttihatçılar, "biz bu devleti tasfiyeye değil, kurtarmaya geldik" dediler.

• *Ermeniler 1915'te bu yüzden mi sürüldü?*

– Tehcir uygulaması bu düşünceden çıkmadı. Ermeni meselesinde ağırlığı, '1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ve Osmanlı ordusunun Sarıkamış'ta hücuma geçip başarılı olmaması, Rus karşı taarruzunun ise başarıyla sonuçlanıp Rusların Doğu Anadolu'yu işgal etmesi' gibi beklenilmeyen bir sürü olaya vermek lazım. Tehcir'in ilk sebebi Rus ilerlemesiydi. Unutmayınız ki, 25 Nisan 1915'te Ermenilerin yaşadığı bölgenin büyük kısmı Rus işgali altındaydı. İttihat Terakki sadece kendi kontrol ettiği bölgedeki Ermenileri Suriye'ye gönderdi. Erzurum'un bir kısmı, Kars, Van gibi işgal altındaki bölgede yaşayan bir milyon Ermeni ise Rus ordusuyla 1917'de geri çekilirken, onunla birlikte bugünkü Ermenistan'a gitti ve onun nüfusunu oluşturdu.

Neşe Düzel, *Taraf*, 01.06.2009

on yıllar boyu devam edince Hınçak ayaklanmalarına ve Ermeni özerklik taleplerine dönüşüyor. Hocama öğretmek haddim değil ama bilimde "bütün gerçek" anlatılır ve bunun için de işin yarı yerinden değil başından başlanır.

Karpat Hoca İngiltere'nin işe müdahil olmasını izah ediyor: "İngiltere'de iktidar değişti. Osmanlı dostu Disraeli gitti, yerine İslâm'ı küçük gören Gladstone geldi." "Sürekli dostu-düşmanı yoktur; sürekli çıkarları vardır" diye ünlenmiş bir ülke için söylüyor bunu. Türk dostu-Türk düşmanı izahı.

En büyük tezi de şu: Anadolu'daki Ermeni nüfus en fazla

1.400.000. Bunun 1 milyonu tehcir sırasında Rusya'ya kaçıyor. Yani 1915'te ölen Ermeniler 100.000-200.000'i geçmiyor. Çok ilginç. Çünkü büyükelçi olan Kamuran Gürün bile 300.000 demişti. Üstelik Talat Paşa'nın defterinde tehcir öncesi ile sonrası arasındaki fark 972.246. Kabaca 1 milyon deyin çünkü bunun içinde tüm vilayetler, mesela Trakya'dakiler yok. Şimdi bu 1 milyon kişi jandarmalardan kurtulup Rusya'ya kaçabiliyor. Oysa biraz sonra Suriye ve Lübnan'a yerleştiklerini anlatacak. Az Ermeni öldürdüğümüzü söylemek için çok aritmetik öldürmek zorundayız.

Sonra da uyarıyor: "Beni sakın bir Türk milliyetçisi tarihçi olarak görmeyin. Ben tam bir Ermeni dostuyumdur." Sevimay soruyor: "Ya yolda öleceklerini bile bile göndermek?" Cevap: "Bir kere, bir kısmı sağ salim Suriye ve Lübnan'a yerleşebildi. İkincisi, 1878'de yüz binlerce Müslüman Türk Rumeli'den sökülüp yok edildi. Balkan Harbi'nde 400.000 Müslüman öldürüldü." Ermenilerin çektikleri Balkan isyanı yüzünden yani. "Bize de yapıldı" diyor. İlaveten, Moskova Metrosu.

"Devlet değil, hükümet politikası"

İki kere "fırça" yiyen Devrim Sevimay'ın tersine atılgan davranan ve "Neler yaptık azınlıklara?" diye soran Neşe Düzel'e cevap şu: "Devletin bir faşizanlığı yoktur. Bu, hükümetlerin politikasıdır. Hiçbir zaman devlet politikası olmamıştır." Sistematik değildir, diyor.

Neşe Düzel bırakmıyor; diyor ki: "Demokrasilerde devlet ve hükümet politikası diye iki ayrı politika yoktur." Cevap yine Moskova Metrosu'yla geliyor: "Ben her zaman antidemokratik uygulamaları, tek parti rejimini tenkit etmiş biriyim." 1934 Trakya'da Yahudilere yapılan saldırılar için de "Nazi fikirli bazı kişiler yürüttü ama devlet desteklemedi," diyor. Tek parti döneminde devletin önleyemediği "sivil toplum" girişimleri olabilmiş yani. İyi de, tek parti döneminde Türk Ocakları bile devlet dışı girişim diye kapatılmadı mıydı?

Arkasından, Hoca şöyle diyor: "O devirde tüm azınlıklara haklar tanınıyor. En kalabalık olan Türklere ise hiçbir hak tanınmıyor. Abdülhamit İslâm'ı kimlik olarak benimsedi." İlk defa duyuyorum, imparatorluklarda etnik kimliğe haklar tanındığını.

"Sen biraz çekil, geride dur"

İttihatçıların neden "bu kadar haşin" davrandığını soruyor Neşe Düzel, cevap: "İttihatçılar Türklere milli haklar verilmesini savundu. Öbürlerine ise 'sen biraz çekil, geride dur' dedi." Bizim bildiğimiz, "Dur," denmiyor Ermenilere. Tam tersine, "Yürü!" deniyor, "Der Zor çölüne doğru yürü!" Ve koca yıl süren Tehcir boyunca Ermenilerden direniş yok. Oysa bizim bildiğimiz, isyan etmişlerdi de ondan sürmüştük.

Bu kadarla da kalmıyor: "Lozan Antlaşması gayrimüslimlere Müslümanlardan çok daha fazla dinî haklar verdi," diyor. Necmettin Erbakan da aynen böyle demişti. Azınlık hukukundaki negatif hak-pozitif hak ayrımından bu iki profesörümüze herhalde hiç kimse bahsetmemiş. Bunu bırakın, Neşe Düzel üsteliyor: "Türkiye bu hakları verdi ama ihlal de etti, değil mi?" diyor. Cevap: "Zaman zaman. Fakat bugün Türkiye'de Ermenilerin okulları var, Ermenistan'da Türk yok." Nasıl yani? Ermenistan'da Türk yaşaması mı gerekiyor Lozan'a göre Türkiye'de Ermeni okulu olabilmesi için?

Dahası, Karpat Hoca mütekabiliyet ararken "insan haklarında mütekabiliyet olmaz" kuralını bilmiyor. Bunu kodifiye eden 1969 Viyana Sözleşmesi'nin 60/5 maddesini hiç duymamış. Neşe Düzel, "Türkiye'deki Ermeniler bizim vatandaşımız" diye üsteleyince Moskova Metrosu yine harekete geçiyor: "O ayrı mesele. Bir de, Ermenistan Doğu Anadolu'yu istiyor." Neşe Düzel, "Ermenistan cumhurbaşkanı Türkiye'den toprak talepleri olmadığını söyledi ama," deyince de: "Ermenistan Türkiye'ye soykırımı kabul et diyor." Of, Moskova.

"Türklere yapılanları sorsanıza!"

Yüreğim daraldı. Karpat Hoca'nınki de başka nedenle daralmış olmalı ki, sonunda: "Bakınız, bu konuşma objektif olaylara dayanan konuşmadan çıkıp bir polemiğe dönüşüyor," diyor. Ama karşısındaki bırakacak gibi değil. "Diğer azınlıklara neler yaptık biz?" diye soruyor. Cevap: "Bazı olaylar yaşandı. Hem neden Türklere yapılmış muamelelerle ilgili röportajlar yapılmıyor?" "Herkes kendi günahını çıkarır" kuralını kabul etmiyor. Yine Moskova Metrosu. Hazin.

Konuşmanın sonuna doğru konu Yahudilere kayıyor. Karpat Hoca, herhalde Hıristiyanlar meselesinden artık çıkmak için, Türklerin Museviliğe yakınlık gösterdiğini söylüyor. Neşe Düzel soruyor: "Bu yakınlığın sebebi nedir?" İzahat: "Türkler Yahudiliğin tek tanrılı anlayışına yakınlık duydular." Gazeteci bırakmıyor: "Hıristiyanlık da tek tanrılı ama?" Hoca anlatıyor: "Museviliğin ve İslâmiyet'in hâkim kavim görüşü Türklerin aşiret, kabile görüşüyle uygundur." Oysa mülakatın başında, "Türkler İmparatorluk'ta egemen değil aşağılanan unsurdur, onlara hiçbir hak tanınmadı," demişti. Diyemiyor ki, İslâm'daki "gaza" ideolojisi Türklerin "fütuhat" ihtiyacına tam oturdu, İslâmiyet'in kabulü ondan kolay oldu.

Bu mülakatlarda iyi bir şey yok mu derseniz, var: Karpat Hoca'nın "Sadece Tehcir değil, bütün süreç araştırılmalı" sözü çok doğru.

İki mülakatı karşılaştırırsak benim kanaatim şu: Devrim Sevimay'ınki daha sevimli. Neşe Düzel ise uluslararası üne sahip bir profesörle konuşurken, kendisine "Ben Rumeliliyim. Türk diye görmediğim işitmediğim hakaret kalmamış. Elimden bütün mal mülk alınmış. Ben kurtuluşu vatanım diye Türkiye'ye gelmekte bulmuşum," diyen Tatar kökenli bir Romanya göçmeniyle konuştuğunu ihmal ediyor.

Radikal İki, 7 Haziran 2009

Bir Yunan vatanseveri olarak bütün Helenlere seslenmek istiyorum. Emperyalist AB'ye 1981'de resmen girdiğimizden beri ortalığa dökülmeye başlayan sözde demokrasi ve hümanizma yanlıları vatan hainliğini iyice artırdılar. Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne artık açıkça saldırıyorlar. Dışarıda düşmanlarımıza koz veriyorlar. İçeride ikilik yaratıyorlar. Azınlık icat ediyorlar. Her memleketin birtakım eksiklikleri olabilir. Ama bunlar uluorta ortaya atılmaz. Düşmanlara koz verilmez. Bu vatan hainleri güzel ülkemiz Yunanistan'ı dostun düşmanın önünde rezil ediyorlar ve sonunda batıracaklar.

Baş hain Prof. İraklidis

Sadece kendi aramızda kalsa razıyım. Ama doğumuzda sürekli tehdit oluşturan Türkler de bunları okuyor. Çarşaf çarşaf yayımlıyor. Buyurun bir gazete haberi:

"Yunanistan'da Atina Pandion Üniversitesi profesörü Aleksis İraklidis, Anadolu'ya saldıran Yunanlıların 1919'da Türklere Sırpların Bosna'da yaptıklarının benzerlerini yaptıklarını söyleyince sert tepkilere hedef oldu."

Bu Prof. İraklidis, bir yandan bu memleketin ekmeğini yer,

bir yandan da vatan hainliği yapar. Vatansever Helenlerin Türk tehlikesine karşı uyanık durmalarına karşı bir de bozguncu kitap yazmıştı utanmadan ve tabii ki Türkler bu kitabı bayıla bayıla çevirttiler ve yayımladılar: *Yunanistan ve 'Doğudan Gelen Tehlike' Türkiye*. Çevirenler de zaten müseccel Helenizm haini: Mihail Vasiliadis ve Herkül Millas. İkisi de bizden değil zaten. İstanbul Rumu. Yani Turko Sporos/Türk Dölü.

Neyse ki, vatansever kardeşlerimiz İraklides'e hemen ağzının payını vermişler. Haber devam ediyor: "İraklidis, Alfa televizyonuna demecinde 'Ankara'ya kadar her yerde alevler yükseliyordu. Öldürüyor, kesiyorlardı. Tam bir dehşet. Yunanlı olduğuna utanıyorsun,' dedi. Kıbrıs kökenli profesöre Küçük Asya Dernekleri Federasyonu Başkanı Eftimios Arzuoglu, 'Bu adam solucan. Tedbirleri alıp düşmana karşı koyarsın. Koynunda yılan besliyorsan ne olacak?' diye çattı. Meslektaşı Yorgos Kunduriotis, İraklidis için 'Türk milliyetçiliğinin çanağıdır,' derken, tarihçi Sarandos Kargakis, 'Bunlar vatan haini,' diye konuştu." (Yorgo Kırbaki, *Radikal*, 30.03.2009). Haberi veren muhabire de dikkatinizi rica edeceğim. O da İstanbul Rumu. Turko Sporos. Bu da mı tesadüf? Koynumuzda yılan ve akrep besliyoruz.

Bir de Atatürkçümüz oldu!

Arkası var. Buyurun bir diğer vatan haininin haberi. Bu seferki tam linç edilecek cinsten:

"Yeşiller Partisi lideri Mihalis Tremopulos, rakiplerinin 'Atatürkçü' suçlamalarına kulak asmayıp Selanik'teki Vasileos Pavlu (Kral Pavlos) caddesine 'M.K. Atatürk' adının verilmesinde ısrarlı olduğunu söyledi. Atatürk'ün Selanik'te doğduğu evin sokak adının 1938-55 arasında 'K. Atatürk Sokağı' olduğunu hatırlattı. Annesi Edirneli olan Tremopulos, 'Selanik kahramanları kimler?' sorusuna da 'Nazım Hikmet,' diye cevap verdi". (*Radikal*, 31.05.2009)

Annesi Edirneli. Yorum gerekir mi?

Hadi bunlar şu andaki Yunanistan'ı zemmediyorlar. Ya uğ-

runda onca fedakârlıkla kanımızı döktüğümüz mukaddes Bağımsızlık Savaşımıza bile çamur atanlara ne demeli? Turko Sporosların kralı olan Herkül Millas, sütun sahibi olduğu Türk gazetesi *Zaman*'m 15.07.2008 sayısında, vatan haini Tasos Kostopulos'un Vivliorama Yayınları'ndan 2007'de çıkmış *Savaş ve Etnik Arındırma, On Yıllık Milli Bir Girişimin Unutulan Yanı, 1912-1922* adlı kitabının reklamını yapıyor. Daha ilk paragrafta, dönemin savaşlarına katılmış Stratis Mirivilis'in 1928'de yazdığı "Savaş" adlı kısa öyküden şöyle bir pasajla başlıyor ki, aktarırken bile vatanım ve milletim adına midem dönmekte:

"Birden kendimi yaşlı adamın karşısında buldum... Yapabileceğim bütün iyilik onu bir an önce ve birden öldürmekti. Çünkü bazıları çok acı çekiyordu boğazlanan danalar gibi debelenirken ve avuçlarını yere çalarken... Sonra köy ateşe verildi..."

Kurtuluş Savaşımıza hakaret

Hristos belanızı versin. Siz bu memleketin çocuğu değil misiniz? Nasıl tükürürsünüz yemek yediğiniz kaba? Nasıl bunları düşmanlarımıza koz olarak verirsiniz? Bu memleketin ekmeğini yiyorsunuz. Hristos sizin o demokrasi ve hümanizma dediğiniz şeyin de belasını versin. Buyurun, yine Millas'ın yine *Zaman*'da (09.06.2009) mukaddes Bağımsızlık Savaşımıza attığı başka bir çamurdan örnekler. Üç vatan haininin yani Katsulis, Nikolinakos ve Filias'm ortak "hümanist" fitnesi olan, 1980'de Atina'da yayımlanmış *Çağdaş Yunanistan'ın Ekonomik Tarihi: 1453'ten 1930'a* kitabından iğrenç alıntı:

"Bütün komutanlar sürekli para istiyordu (s. 138)... Savaşanların ihtiyaçları ilk Türk ganimetinden sağlandı (s. 150). İlk dokuz ayda yetmiş bin kuruş elde edildi. İhtilalin masrafları on milyondu. Geri kalanı, çeşitli yöntemlerle özel kişilerin zimmetine geçti, kişisel servete dönüştü (s. 152)".

Bundan sonra coşuyor bu üç vatan haini ve uyduruyor da uyduruyor. Sözde, bir süre sonra ganimet işleri kurala bağlanıyor; üçte biri savaşanların oluyor. Sözde, ihtilalci liderler paralar için birbirine giriyor. Yani biz bağımsızlık için değil gü-

ya para için koymuşuz hayatımızı ortaya; vatan hainleri bunu söylüyor.

Sözde bütçeler veriyorlar. Güya bir geminin aylık masrafı on üç bin kuruş, ama Türklere karşı bir çarpışmadan elde edilen gelir altı milyon kuruşmuş. Ve tabii aradaki farkın cebe indirildiğini iddia ediyorlar (s. 160).

Bir diğer ihanet vesikası, kitaptaki Tripolis/Trebliçe olayı. Savaşmadan elde edilen ganimetler erler arasında paylaşılmadan devlete gittiği için ihtilalciler muhasara altında olanların teslim olmalarına imkân vermiyorlar sözde. Aynen şöyle yazmış vatan hainleri: "Saldırıp korkunç kıyım yaptılar; oysa D. İpsilanti kenti anlaşmayla elde etmek üzereydi." Hainliğe devam ediyor kitap: "Tripolis ve başka kalelerden elde edilenlerin değeri elli milyon kuruştu (bir milyon sterlin). Bu yağmalar, çılgınlık derecesine varmıştı" (s. 165).

Bir de Kıbrıs'tan ihanet vesikası verelim. Kendi içimizden bile böyleleri çıktıktan sonra, İngiliz emperyalizminin ekmeğini yemiş Kıbrıslı Helenler arasından çıkması da beklenirdi tabii. Nitekim 27.05.2009 tarihli *Kıbrıs* gazetesinde Hristoforos Konstantinidis Politis adlı vatan haini kin kusuyor. Bu ismi de sizlere tanıtmak için ibret-i alem bakımından özetliyorum.

Diyor ki, "Bugüne kadar Kıbrıs'ta bize bir sürü çözüm yolu sundular ve biz kabul etmedik." 1947'den beri sayıyor (bari milat öncesine de gitseydi): 1947 anayasa önerisi, Makarios'un reddettiği 1955-56 Harding Planı, arkasından 1960 Zürih Anlaşması, 1964 Acheson Planı, 1978 Kanada Planı, 1985 Cuellar Planı, Glafkos Kliridis'in reddettiği Gali Fikirler Dizisi, 2004 Annan Planı.

Bunları ancak bir Türk yazabilirdi. Bir Helen yazıyorsa bitmiştir. Ya soyuna Türk karışmıştır yahut Türklerden para yemiştir. Bakın bu hain yazısını nasıl bitirmeye cüret ediyor:

"2008'de Hristofyas ile Talat çözüm görüşmelerine başladı. Hepimiz onların bu zor çabalarına yardımcı olalım. Ne yazık ki, Hristofyas yoldan çıkarak şu açıklamayı yaptı: 'Cumhurbaşkanı olduğum sürece NATO'ya katılmayacağız.' Kıbrıs halkının % 70'i NATO üyeliğini destekliyor. Siz neden reddediyor-

sunuz? Stalin demokrasisini mi izliyorsunuz? Uyanın! Sevgili Hristofyas, sizden önceki cumhurbaşkanlarının –Vasiliu hariç– tek dertleri koltuktu. Sonuç: Bizi mahvettiler. Vatanımızın kurtuluşu için, hepimiz ve siz, vatanı partilerden üstün tutmalıyız."

Dikkat ettiniz mi emperyalist söyleme? İşte demokrasi ve hümanizma havariliği bundan ibarettir. Helen milleti bunlar gibilere geçit vermeyecektir. Bunlara şunu demek lazım: "Babalarınızın kim olduğunu öğrenmek istiyorsanız analarınıza sorun!"

Bravo Prof. Yalçın Küçük!

Bizim içimizdeki akrepler bunu yaparken düşmanlarımız ne yapıyor, bilmek ister misiniz? Onların sosyalistleri vatanlarını savunuyorlar! Yine Türk basınından ibret verici bir haberle bitiriyorum:

"Kıbrıs harekatı sırasında esir Rum askerlerini öldürdüğünü söyleyince hakkında soruşturma açılan Kahraman Olgaç'ı, 'komutanı' Prof. Yalçın Küçük savundu. 'Attila Olgaç'ın esir alınan Rumları öldürmesi mümkün değildir. Bu Türk Ordusunun geleneklerinde olmaz,' diyen Küçük, Atilla Olgaç ile olan arkadaşlığının ötesinde, tanıklığının Türk ordusunda bu tür eylemler olmadığını açıklamak için olduğunu söyledi." (*Radikal*, 19.06.2009)

(Bu yazı yazarımız tarafından kurgulanmıştır.)

Radikal İki, 28 Haziran 2009

2011'de not: *Radikal İki* editörü "Aman, burası Türkiye" deyip, her ihtimale karşı son cümleyi eklemiş. Ama burası Türkiye! Hiçbir işe yaramadı! Mesela, okur yorumlarından biri şöyle diyordu: "Baskın hoca Yalçın hocayı sosyalist sayıyorsa kendini nasıl tanımlıyor?"

Ermeni Diasporasıyla Üç Gün

Geçen yılın yani 2008'in 26 Ocak günü Paris'in 10. Bölge Belediye Sarayı'ndaydık. Cânım Hrant'ın yurt dışında yapılan ilk anma toplantısı. Özelliği şu: Paris'teki Türklerden ve Ermenilerden birer dernek ilk defa ortak bir platform oluşturarak ilk kez ortak bir faaliyet yapıyorlar: Türklerin Şimdi Derneği, Ermenilerin Hos=Burada Derneği. Hrant'ın ölüsü birleştirdi onları; kim olacak.

Agos'un yazı işleri müdürü Aris Nalcı ve Hrant'ın avukatı Fethiye Çetin'le birlikte yaptığımız "Hrant İçin, Adalet İçin" başlıklı açıkoturum sona erdi, dinleyicilerin soru ve yorumlarına geçiliyor.

Fransa'daki diasporayla ilk yoğun temasım. Onların da bizimle ilki. İki taraf da tedirgin hatta gergin. Ama Hrant'ın bağdaştırıcı ruhu dolaşıyor olmalı ki koca salonda, sorular ve yorumlar çatışmaya değil uzlaşmaya yönelik bir havada. İki taraf da rahatlıyor yavaş yavaş, dakikalar geçtikçe.

Derken, iriyarı bir dinleyici söz aldı. Söylediklerinden çok, coşkusu sarıyor insanı. Adının Michel Abrahamian olduğunu öğreniyorum. Sonra da Ermenice adını: Muşer.

"AvrupalıTürkiye" (TurquieEuropeenne) diye bir dernek var Fransızlar tarafından kurulmuş. Türkiye'nin AB'ye girmesi

için çok mantıklı bir mücadele veriyor. Ertesi gün onlara "Türkiye'de Kimlikler ve Kimlik Çatışmaları" üzerine bir konuşma yapacağım, ayrıca *M.K. Adlı Çocuğun Tehcir Anıları*'nın yeni çıkan Fransızcasım da imzalayacağım, baktım, dostum Dr. Dilaver'le (Erbilgin) birlikte Muşer de gelmiş. 1915'in dehşet anılarıyla dolan ve taşan, ama Türklerle de diyalog kurmaya hazır, çok ilginç bir insan. Çok ilginç, çünkü genellikle bu karışımdan pek yapılmıyor. Ayrılırken, bağları koparmamak üzere vedalaşıyoruz Muşer'le.

Ermeni festivaline davet

Geçenlerde kendisinden bir ileti aldım. Özür Kampanyası'na çok mutlu olmuş. O coşkulu üslubuyla övüyor, tebrik ediyor. Bir de, Güney Fransa'da, Avignon kenti yakınlarındaki Althen-des-Paluts köyünde, "Althen Emenistan'la Buluşuyor" adlı Ermeni Günleri düzenliyormuş, bizim Kampanya'yı anlatayım diye beni oraya davet ediyor. "Şunlar şunlar da gelecek," diyor.

Hoş olur. Diasporayla diyalogu fevkalade önemsiyorum. Ama terminoloji belası yine diyalogu engelleyecek diye korkarım. Her zaman başımıza gelen, daha bir süre de gelmesi kaçınılmaz gözüken şey vuku bulacak: Yok soykırımdı yok değildi kör dövüşü çıkacak. Ciddi bir şey konuşamayacağız. Tek bir kelime yine canımıza okuyacak.

Diğer yandan, gerçi gidince davetliler arasında Michel Marian, Jean Kehayan, özellikle de Gerard ve Isabelle Torikian gibi çok rahat diyalog kurulacak insanlar bulduğumu göreceğim ama bana bildirilen davetlilerin esas olarak her biri sertlikleriyle tanınmış kişiler. Her biri bir Ermeni kuruluşunun (radyo, dergi, dernek vb.) yöneticileri olan Ara Toranian ve Laurent Leylekian gibi ağır toplar ve ayrıca bu konuda onları aratmayan Yves Ternon ve Bernard Henri Levy gibi Fransızlar. Bendeniz, tek tabanca.

Larousse'ta *"tête de Turc"* karşılığında şöyle yazar: *"Une tête sur laquelle tout le monde frappe"* (herkesin bir şaplak attığı ka-

Karşıda, Gerard Torikian; İstanbul'da oyun da sergiledi. Onun sağında, Jean Kehayan. İkisi de diasporanın en kabil-i hitap insanları.

fa). Muşer'e uzun uzun yazdım. "Günah keçisi olacaksam olmaz," dedim.

Bir süre sonra, herhalde emin olmak için başkalarıyla konuştu, bütün samimiyetiyle garanti verdi: "Sen benim de misafirimsin, Tanrı'nın da misafirisin." Zaten böyle durumlarda bir garanti de ancak bu kadar verilebilir.

Kararı verdik ama benim endişemi artıracak bir olayla başlıyoruz. Açıkoturumun yöneticisi katılımcılara yazdı: "Açıkoturumun sonunda, inkârcı Türk devletini ve bu inkârcılığı Fransız basınına taşıyan *Liberation* gibi gazeteleri kınayan bir bildiri çıkarmayı öneriyorum" diyor. *Liberation* deyişinin sebebi, orada geçenlerde çıkan iki makale. Birisi, Özür Kampanyası başlatıcılarından Cengiz Aktar'ın Kampanya'da kullandığımız, sonra da Obama'nın aynen tekrarladığı "Medz Yeğern" (Büyük Felaket) terimini ele alan makalesi. Diğeri, ünlü Fransız kamuoyu araştırmacısı Pierre Weil'in yine Kampanya'yı öven yazısı. Bu nasıl basın özgürlüğü anlayışı yahu? Tabii zavallı Muşer şimdi arada kalacak ama öneriyi yapan yöneticiye özetle şunları yazdım:

"İnkarcı" kimdir?

"Korkarım, 'inkârcı' tanımınız epey sorunlu. 1915'teki dehşete soykırım adını vermeyen herkesi ve her kurumu böyle anıyorsunuz. Benim lügatçemde ve Özür Bildirgesi'nde 'inkârcı' şudur: Anadolu Ermenilerinin etno-dinsel bir temizliğe tabi tutulduklarını reddeden kişi veya kurum.

1915'teki insansal kanamayı, 1948 BM sözleşmesindeki hukuksal terim olan 'soykırım'la anmayı siyasal olarak tercih edebilirsiniz. Böyle bir adlandırma, bilimsel olarak yetkili bir uluslararası yargı organı kararı gerektirdiği halde, itirazım yok. Ama, özellikle de moderatör olarak, konuşmacıları bu terimi kullanmaya zorlamamalısınız. Ermeni olayında hiçbir hukuksal ve ekonomik sonuç yaratmayan bu terim, Türk devletinin inkârcılığı yüzünden şu anda Ermeniler için sosyo-psikolojik bir tuzak oluşturmuş vaziyette. Her yılın aynı günü bu büyülü kelimenin bir Amerikalının ağzından çıkması için gözlerini dikip bekliyorlar. Ermeniler gibi onurlu bir halk için çok aşağılayıcı bir durum bu. Aynı şeyin tıpkısı Türkler için de geçerli: Bu kelimenin bir Amerikalının ağzından çıkmaması için gözlerini dikip bekliyorlar.

Osmanlı Ermenilerine eşi menendi görülmemiş bir adaletsizliğin yapılmış olduğu konusunda herkes hemfikir ise, bırakalım herkes istediği terimi kullansın.

Bir de, açıkoturumun, adına rağmen, iki konusu olacak diyorsunuz. Bunlardan birincisi yani 'Sivil toplumun rolü' zaten açıkoturumun konusu. Diğeri, yani 'Türk devletince 90 yıldır inkâr edilen bir soykırıma uğramış olan Ermeni halkının temel haklarının tanınması için mücadele' ise siyasal bir tavır alış. Her Allahın günü ben ve arkadaşlarım Türk devletinin Ermeni konusundaki inkârcı tavrını kınıyoruz. Ama bunu yurt dışındaki bir Ermeni festivalinde tekrarlamak fazla kolay ve benim için fazla şekerli olur. Bana onur getirmez. Hele Fransız basınını kınamak konusunda hiç aynı fikirde değilim."

Muşer'in öyküsü

Olaydan haberi olan Muşer her zamanki samimiyetiyle her şeyin iyi gideceğini bildiriyor. Yeter, benim için. Marsilya Havaalanı'na vardığımızda da, kucağında eşim Feyhan'a getirdiği sarı-kırmızı güllerle ve o kocaman gülümsemesiyle karşılıyor bizi.

Ben Marsilya'yı biraz sübyanken, ta 1962'de görmüştüm. Yaklaşık 1,5 saat mesafedeki köye hareket etmeden önce kentin içinden geçip Feyhan'ın da bir görmesini sağlamak mümkün olur mu acaba diye düşünürken Muşer diyor ki: "Şehrin içinden geçerek gitsek rahatsız olur musunuz? Festival için baklava ısmarlamıştım da."

Yolda konuşuyoruz. Ailesinin Türkiyeli olup olmadığını soruyorum. Annesi 1911 Kırşehir doğumlu imiş. Annesinin babası Mihran Bayramyan toprak sahibi. 1915'te kaymakam ("... veya başka bir *mudir*" diyor Muşer) tarafından çağrılıyor, herhalde tehcir haberi için. Eve giderken saldırıya uğrayıp öldürülüyor. "Elimde Arapça harfli bir tapu var, neye yarar bilmiyorum. Galiba eşraftanmış dedem," diyor.

Babasını sordum, "O da 1911 doğumlu. Süphan Dağı eteklerindeki Adilcevaz'dan olabilir; belki de Van Gölü kuzeyinden. Ama o günkü isimlerle bugünkülerin alakası yok ki," diyor. Ba-

Muşer, Marsilya'daki Ermeni pastanesinden tedarikleri alıyor.

bası sadece "Bir suyun kıyısından gittik, atın üstünde, annemle," dermiş; o kadar hatırlarmış. "Bütün bunlar geçmiş, gitmiş. Önemli olan bu halkı o toprağa bağlayan şeylerin sökülüp atılması, tarihten kazınması," diyor Muşer.

Geride kalanların Fransa'ya nasıl vardıklarını bilmiyor. Kendisi orada doğmuş tabii.

"24 Nisan 1915 Caddesi"nde Marsilya baklavası

Marsilya'da 24 Nisan 1915 Ermeni Soykırımı Caddesi.

Marsilya'nın özellikle Ermenilerin oturduğu mahallesinde olmalıyız şu anda. Ana caddenin adı: "24 Nisan 1915 Caddesi." Altında da izahatı: "Ermeni Soykırımı."

Tatlıcı dükkanı, adını Hamidiye Alayları'mn ilk ciddi katliamını 1894-96 yıllarında yaptığı yerden almış: Sasun. On beş paket baklavayı Muşer'in cipine yükleyip bir de kent merkezi turu atıyoruz. Eski Liman'm hemen çıkışında, 1962'de yerde gördüğüm mermer yazıtı soruyorum Muşer'e, "Hemen şu anda önünden geçiyoruz," diyor. "Marsilya kenti, İ.Ö. 600'de buraya ilk ayak basan Foçalılar tarafından kurulmuştur."

Bir buçuk saat sonra Althen-des-Paluts köyüne giriyoruz. Etraf tabii ki yemyeşil ama ben bu kadar sulak yer görmedim hayatımda. Her yer akarsu ve kanal. Zaten yerleştiğimiz otel de eski bir su değirmeni. Bir ilginç tarafı daha var: Hiç kalkmadan sürekli uyuyan Mastiff cinsi koskoca bir siyah köpek. Bu üç günü bizimle geçirmeye gelen dostum Dr. Dilaver'in üstü açık Volvo C70'ine bir pençe atsa devirir alimallah ama Allahtan sürekli uyuyor. Uyuyor da, Dilaver'in davetlisi olarak bize katılan Pınar'ı (Selek) ben yokken bir kovalamış ki, o kadar olur!

Köyün festival yeri olarak seçiliş sebebi ise 250 yıl önce buraya gelen bir Ermeni! Adamın heykeli bugün Belediye Meydanı'nda dikili. 1943'te Naziler obüs yapmak için alıp eritmişler, 2005'te tekrar yaptırıp dikmiş köy halkı.

Altunyan, nam-ı diğer Althen

Nahçıvan'da İran Ermenisi olarak doğan Hovannes Altunyan (1710-1774) Osmanlı'dan kalkıyor, bu köye 15 km. mesafedeki Avignon'a geliyor 1756'da. Torbasında, hani adını çok duyduğumuz ama ne olduğunu, ne renk olduğunu genellikle bilmediğimiz "kök boya"yı köklerinde taşıyan "kızılkök" bitkisinin tohumları. Gizlice getirmiş. Çünkü, özel olarak kızılkök için incelemedim ama, biliyoruz ki o tarihlerde Osmanlı idaresi birçok hammaddenin dışsatımını çoktan yasaklamış durumda. Sebebi, ilk duyana acayip gelebilir ama, küreselleşme!

Althen köyünde Altunyan'ın heykeli.

15. yüzyıl sonunda Yeni Dünya'nın keşfi üzerine İspanyollar Güney Amerika'ya üşüşüyorlar, oradaki yerli uygarlıklarının o cânım altın ve gümüş yapıtlarını Avrupa'ya getirip getirip eritiyor ve para basıyorlar. O parayla Avrupalı tüccar gidip Osmanlı'nın üretimi kendine ancak kâfi gelen ekonomisinde muazzam bir hammadde talebi yaratıyor. Böyle bir durumla (yani enflasyonla) ilk defa karşılaşan Osmanlı idaresi de çareyi kolayında buluyor: İhracatı yasaklamak. Sonuçta hem ihracat gelirinden yoksun kalıyor, hem de sınırları kevgir gibi olduğundan hammaddeler bu sefer kaçakçılıkla çıkıp gidiyor.

Kralın kendisine bölgede tahsis ettiği topraklarda Altunyan (artık Avignon'da Jean Althen olmuştur) kızılkök ve pamuk ekimine başlıyor. Ama Lyon'daki ipekli üreticilerinin düşmanlığını celbetmiştir. Henüz elle tutulur bir başarı sağlayamadan kızının evinde fakr-u zaruret içinde ölüyor. İşte bu köye adını veren Althen, bu Altunyan.

Program bayağı zengin

Festival 8 ila 10 Mayıs arasında üç gün sürecek. İlk gün, Venedik'teki Katolik Ermeni rahiplerinden Harutyun Bezdikyan'ın bir filmiyle başlıyoruz. Senin-benim gibi Türkçe konuşmayı doğduğu Lübnan'da öğrenmiş olan Bezdikyan'ı bir yerden hatırlıyorum ama nereden. Kendisi anımsatıyor: 2004'te Venedik'te bir sempozyuma gitmiştik. Adacıklardan birinde bir Ermeni manastırı vardı, bize Bezdikyan gezdirmişti. Napoleon burayı fethettiğinde bütün manastırları kapatmış, bir tek bu Mıhitaryan Tarikatı manastırına dokunmamış. Çünkü bir gözlemevi ve bayağı zengin bir Mısır müzesine sahip olmanın yanı sıra, araştırma yapan bir kurum.

Bezdikyan bütün Ermenistan'ı dolaşarak ormanların içinde veya dağların tepesinde kaybolmuş kiliseleri ve manastırları çekmiş. Ermenistan topraklarından ulaşmak imkânsız ise Gürcistan'a geçmiş, oradan dolaşıp filme almış.

Bunun yanı sıra festivalde 6 film, 3 konser, Ermeni folklo-

ru gösterileri, Ermeni mutfağı dersleri var. Konserler arasında özellikle, 1957 Lyon doğumlu caz ustası Andre Manoukian ve Caz Triosu çok önemseniyor. Nitekim büyük toplantı salonunun önünden geçerken gördüm, orta boy bir TIR kamyonu yanaşmış, kuyruklu bir Steinway piyano indiriyorlardı pırıl pırıl. (Çok yanıyorum, biletim aldığım halde bu konsere gidemediğime; farkında olmadan birine bir akşam yemeği sözü vermişim, vazgeçemedim.) Manoukian konserinin yanı sıra Nevchehirlian (Nevşehirliyan) ve Lavach (Lavaş; geleneksel Ermeni ekmeğinin adı) gibi Ermeni müzik gruplarının isimleri.

Açık havada kermes biçiminde kitaplar, el sanatı eserleri, incik-boncuk satılıyor. Öğlen yemekleri, hep aşina olduğumuz şakşuka, humus, zeytinyağlı yaprak sarma, acılı ezme, lahmacun... Ve tabii bir de, Marsilya'dan aldığımız baklavalar.

Festivalin onur konuğu çok güzel bir kadın. Adı Shamiram Sevak. İncecik, alımlı, zarif, kibar. Her gün çok şık ve farklı giyiniyor, genellikle kot pantolon tercih ediyor; arka cepleri taş işlemeli. Yanında kendisine refakat eden İsabelle adlı daha genç bir hanım.

Shamiram Sevak. 95 yaşında çok güzel bir kadın

Eğer biraz daha ayrıntı istiyorsanız, kendisinin doğum yılı 1914. Tekrar edeyim: 1914. Feyhan'a sordum: "Bu hanımın yaşını tahmin eder misin?" dedim. "En fazla 75," dedi. Oysa resmen 95 yaşında. Bu kadar olur. 24 Nisan 1915 günü İstanbul'dan toplanan ve neredeyse tamamı öldürülen Ermeni aydınlarından biri olan, 26 Ağustos'ta Ankara yakınlarında katledildiği bilinen şair Dr. Ruben Sevak'ın kızı. "Babamı kollarımdan aldılar," diyor. 1 yaşında olduğu için hatırlamasına imkân yok; sonradan anlatılanlar belleğinde kalmış olmalı. Fakat bütün olay da zaten bu değil mi? Yetmez mi?

İlk açıkoturum: Diaspora nereye gidiyor?

Bir de, 3 tane açıkoturum var. "Diasporanın Durumu ve Perspektifleri"yle başlıyoruz. Kısaca ve bölük pörçük de olsa not edebildiklerimi toparlamaya çalışayım:

Konuşmacılardan ilki bir tahlille başlıyor: "Diaspora dört kuruma/kavrama dayanıyor: Kilise, Taşnak Partisi, Jenosit, Ermenistan. Bu sonuncusu yirmi yıldır var." Soru-cevap bölümünde itirazlar geliyor: "Fransız dediğin zaman, benim nüfus cüzdanımdır. Gerisi, Ermeni kültürümdür. Ben ateistim. İnanç önemli değildir." Ona da cevap veriliyor: "İman cemaatle ilgilidir; bireyle değil."

Bir diğer konuşmacı eleştirel giriyor: "Jenositten sonra hayat var mı? O kadar mazoşistsiz ki arkamızda bir devlet bile yok. Size şunu söylemeye geldim: Bütün bunlar böyle kaldığı sürece müzelik olacak. Kendimizi bir hücreye kapattık. Artık zamanı geldi: Mülteci psikolojisinden çıkmak ve üretmeye başlamak. Bir ışığa ihtiyacımız var. Gomitas yirmi yılda dört bin şarkı topladı. Milliyetçi, yalnız kendi ulusal değerlerini değil, başkalarının değerlerini de anlayandır."

Çok farklı söylemler birbirini kovalıyor, uçuşuyor: "Bizim derdimiz devletle; Türk halkıyla değil." "Çocuklarımızı kin olmayan bir cemaatte nasıl yetiştirmeliyiz?" "Ermenistan-Türkiye yakınlaşması diasporayı zayıflattı." "Öldürülme tehlikesi altındaki Türkler hakkında ne düşünüyorsunuz?" "Diasporanın

bir kısmı Anglo-Sakson, bir kısmı Roma hukuku ülkelerinden. Bu durumda bazı konularda teknik olarak, mesela tazminat konusunda, nasıl anlaşacağız?" "Ermenilerin tarihi jenositten ibaret değildir." "Büyük Felaket için özür dileyenlere ve Hrant'a çok yakınım." "Biz diaspora olarak görüşmelerden uzak tutulduk. Medz Yeğern hiçbir zaman jenosit anlamına gelmedi." "İsterdim ki, Kampanyacılar devletlerini özür dilemeye davet etsinler." "Bir Ermeni [Ermenistan] köylüsüyle bir Türk köylüsü arasında nasıl ilişki kurmalı?"

Bu arada ASALA'nın terörist olup olmadığı konusu ortaya atılıyor. Biraz önce kulağıma eğilip "Üşüdüm, üşüdüm, saramam ben" türküsünü tempo tutarak mırıldanan yanımdaki adam, ki insanlara çok suhuletle yaklaşmayı gerektiren bir meslekten kendisi, kalkıyor, "ASALA'ya terörist demek doğru değil," diyor.

Konuyu yakından izliyorsanız siz de bunları okurken büyük olasılıkla aynı şeyi düşünmüşsünüzdür, ben dinlerken diasporanın kendi içinde diyalogla yeni tanışmasını canlı yaşıyorum. Şimdiye kadar bu diyalog yoktu. Çünkü Türk inkârcılığıyla mücadeleden başka konu yoktu. Yani, açık konuşalım, biz Türkler Ermeni meselesini kendi içimizde tartışmamakla kalmadık, diasporanın intikam almaktan başka şeyler düşünmesini de önledik dolaylı olarak. Hrant'ın cenazesi ve Özür Kampanyası'ndan sonra diaspora da tartışmaya başlıyor şimdi. Her şeyi ve tabii ki en başta kendini.

Bizim oturum: Türkiye'de İnkârcılık ve Sivil Toplum

İkinci gün saat 10'da bizim açıkoturum var: "Devlet İnkârcılığına Karşı Sivil Toplum". Benden başka dört kişi: Michel Marian, Yves Ternon, Jacky Mamou ve Laurent Leylekian. Marian dediğim gibi mülayim, diyalogun çok mümkün olduğu biri. Yves Ternon pek öyle değil; Venedik'teki konferansta Türkiye'den gelen bizlere şöyle demişti: "Şimdi gidin, bu söylediklerimi Ankara'daki efendilerinize anlatın!" ve şu anda Adalar Belediyesi'nde encümen üyesi olan Raffi Hermonn'un sert tepki-

siyle karşılaşmıştı. Mamou'yu tanımıyorum. Leylekian'ın Taşnak Avrupa yöneticilerinden biri ve çok sert olduğunu duymuşluğum var.

Bildirim için 1 saat istemiştim, bana 30 dakika diğerlerine 20'şer dakika verildi. Konuşmalarımı normalde yazmadığım için tamı tamına buraya geçiremem ama aşağıdaki gibi bir konuşma yaptım:

Önce Türkiye'de sivil toplumun inkârcılık konusunda neler yaptığını, sonra da bu inkârcılığın sebeplerini anlatacağım. Birincisinden başlayalım.

Devlet ve halk katındaki inkârcılık karşısında sivil toplum

Genel olarak azınlıklar konusu ve özel olarak da Ermeni meselesi Cumhuriyet Türkiyesi'nde daima tabu olmuştur. Tabu'nun tanımını isterseniz, sizin için kıymetli olan şeyleri (onurunuzu, özgürlüğünüzü, bazen de hayatınızı) tehlikeye sokmaksızın ilgilenemeyeceğiniz konudur.

Türkiye sivil toplumu son yirmi yılda doğdu. Ermeni meselesinde iki cephede mücadele veriyor: 1) Devlet katındaki inkârcılık 2) Halk katındaki inkârcılık. Bu ikincisi çok daha önemli çünkü hem devlet katındaki inkârcılık tarafından eğitim yoluyla besleniyor, hem de devletin inkârını besliyor.

Zaman sorunu olduğundan, bu mücadelelerin birkaçını saymakla yetiniyorum (burada şu unsurların adını sayıp geçtim: Taner Akçam ve Ragıp Zarakolu başta olmak üzere yayın faaliyeti, 2004 Azınlık Raporu, 2005 Ermeni Konferansı, 2007 Hrant'ın cenazesi, 2009 Sarı Gelin CD'si olayı, Eskişehir'de "Köpekler Girer Ermeniler Giremez" ve Kayseri'de Hitler'in ruhuna dağıtılan helva gibi olaylara verilen tepkiler, 24 Nisan'da İstanbul'da 1915'i anma)

Şimdi size Türkiye sivil toplumunun düzenlediği Aralık 2008 Özür Kampanyası'nı ayrıntısıyla anlatmak isterim.

Özür Kampanyası

Dört kişinin hazırladığı metin 350 aydın tarafından desteklenerek 14 Aralık 2008 gecesi bir internet sitesinde imzaya açıldı. Birkaç gün içinde 30.000 kişi imzaladı. Metin şuydu:

1915'te Osmanlı Ermenileri'nin maruz kaldığı Büyük Felâket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkâr edilmesini vicdanım kabul etmiyor. Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum.

Neden bu kampanya? İki temel amaca ulaşmak için:

1) Bir vicdan görevini yerine getirmek için: Ermenilerin yaklaşık bir asırdır evlerinde beraber yaşadıkları sevgili ölülerini nihayet gömebilmeleri ve onların yasını tutabilmeleri için bunu yapmak gerekiyordu.

Özür dileyenler bir asır önce yapılanlardan hiçbir biçimde sorumlu değildi. Ama yine de özür dilediler. Çünkü:

- Asıl özür dilemesi gerekenlerin bunu yapmaya hiç niyetleri yoktu;
- "Kolektif suç" kavramı yoktu ama, "kolektif vicdan" diye bir kavram vardı.

2) Türkiye'de Ermeni meselesini nihayet enine boyuna tartıştırmak için: Kamuoyunda derhal patlayan protestolar sayesinde bu amaç tam olarak gerçekleşmiş bulunuyor.

Bir de, daha uzun vadede, Türkiye'de yapılmış tarihsel haksızlıkların artık tanınması devrini açmak için. Diğer gayrimüslimlere, Kürtlere, Alevilere yapılmış haksızlıklardan söz ediyorum. İmzacılar en büyük tabuyu "kırılabilir" kılarak diğer tabuları kırmanın da yolunu açmış oldular.

Ermeni kamuoyunda bazıları Kampanya'dan rahatsız oldular. Düzenleyicilerin "gizli" emelleri olduğu söylendi. Mesela Türk dış politikasını rahatlatmak gibi. Bu, tabii ki diasporadaki büyük bir huzursuzluğu, güvensizliği gösteriyor. Bu noktaya döneceğiz.

Protestolar ve saldırılar

15 Aralık sabahından itibaren ortalık cehenneme döndü. Protestocular özellikle iki ibareye çok sinirlenmişlerdi: "Büyük Felaket" ve "Özür diliyorum".

"Büyük Felaket"e niye sinirlendiler? Çünkü Türkler bu terimi "Soykırım" olarak okudular. Soykırım kelimesi Türk kamuoyu için tek bir anlama gelir: Nazilerin Yahudileri ortadan kaldırması. Duydukları anda çok öfkelenirler ve kulaklarını otomatik olarak tıkarlar. Artık bir şey dinletemezsiniz. Olay kilitlenir.

Oysa Ermenice "Medz Yeğern" teriminin tam çevirisi olan bu terim imzacılar tarafından özenle seçilmişti:

1) Soykırım kelimesinin kullanılmaması Türk kamuoyunun yabancılaşmasını önleyecekti,

2) Bu Ermenice terim Ermenilerin soykırım kelimesi 1944'te icat edilmeden önce 1915 için kullandıkları (tek değil ama) en yaygın terimdi. Böylece Ermenilerin acılarına mütevazı bir ilaç olacaktı. Ayrıca Erivan'daki anıtın da ismiydi.

İlginçtir: Ulusalcı Türklerin yanı sıra, kimi Ermeniler de tam ters bir simetrik nedenle Medz Yeğern'e çok sinirlendiler: Soykırım teriminden başka terim duymak istemiyorlardı. Bazıları, Özür Kampanyası'nın Soykırım terimini sulandırmak ve Ermeniler arasında kargaşa yaratmak için başlatıldığını söylediler. Başkaları, Medz Yeğern'i hayatlarında ilk defa duyduklarını bildirdiler. Hiç Ermenice bilmeyen Ermenilerdi bunlar; çoğu Amerikalı.

Dikkat ettiyseniz biraz önce "Erivan'daki anıtın adı" dedim. Özellikle Başkan Obama, Medz Yeğern terimini kullandıktan sonra Erivan'daki anıtın ismi hakkında diasporada çok yanlış bilgiler yayılmakta. Bu terimi reddetmek bağlamında, anıtın adının "Soykırım Anıtı" (Tzidzernagabert) olduğu söylenmekte.

Oysa bu, yine diaspora Ermenilerinin Ermenistan'ı ve Ermenice'yi iyi bilmemesinden kaynaklanan ciddi bir yanılgı. Bir dilbilimci olan Mıhitaryan ilahiyatçı dostum Prof. Levon Boğos Zekiyan'dan da özenle tahkik ettim. Tzidzernagabert, anıtın değil, üstünde bulunduğu tepenin adı. Anlamı da: "Kırlangıç

Kalesi" demek. Bert: Kale. Tzidzernagabert üstündeki bu anıtın gerçek ve resmî adı şöyle: "Medz Yegherni Hushardzan" (Büyük Felaket Anıtı).

Hatta hatırlayacaksınız, Papa 2001'de Erivan'ı ziyaretinde Medz Yeğern'i kullanınca Ermenistan'daki hiçbir Ermeni protesto etmeyi akıl etmedi. Çünkü herkesin kullandığı buydu. Ermeni Patriği Karekin II aynı terimi aynı gün Ermenice yaptığı konuşmada kullandı (ve bu konuşma İngilizceye çevrildiğinde terimi "Büyük Felaket" değil "Soykırım" olarak çevirmek tercih edildi).

"Özür diliyorum" terimine gelince. Hiçbir şüphe yok ki, eğer kampanya "Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyorum" deyip bıraksaydı ve "Onlardan özür diliyorum" diye bitirmeseydi 30.000 imzayı üçe katlamak işten bile değildi. Yaptığımız bütün nabız yoklamalarının gösterdiği budur. Fakat o zaman da, yukarıda anlattığım iki amaca ulaşılmamış olacaktı. Her şey bir arada olmuyor.

Protestoların "tez"leri ve "tema"ları

Eğer aldığımız ölüm tehditlerini, hakaretleri, kampanyayı sabote etmek için gönderilen ve teker teker temizlediğimiz 6.000 sahte imzayı ve sitemizin 9 kez çökmesine yol açan sayısız siber saldırıları bir kenara koyacak olursanız, bu protestolarda iki "büyük tez" görülüyordu:

1) "Sizler mutlaka Ermeni kökenli olmalısınız!"

2) "Eğer değilseniz, söyleyin kaç para aldınız!"

Yorum bile yapmaya gerek yok.

"Tema"lara gelince, onları da şöyle özetleyebilirim:

– "Sen bizim adımıza nasıl özür dilersin!". Adamların yazması var ama okuması yok. Metni okumamışlar.

– "Yapmadığım bir şey için niye özür dileyecekmişim?" Aynı hazin durum.

– "Kimse benim dedelerime Nazi diyemez!" Daha önce söylemiştim.

– "Özür dilemek Soykırım'ı kabul demektir. Arkasından da

tazminat ve toprak talebi gelecektir." Oysa, biraz sonra anlatacağım gibi, bu kelimenin hiçbir hukuksal sonucu yok. Ayrıca insanlar gelip de tapu veya benzeri bir belge gösteriyorsa neden hakları verilmesin? Türk devletinin ABD'de lobi şirketlerine ödediği milyonlarca dolardan daha mı pahalıya gelecek?

– "Milli davayı ve dış politikamızı zayıflattınız!" Tam tersine, Türkiye sonuçta güçlenmiş oldu. İnsanlar Türkiye'de Hrant'ın katillerinden başka insanların da yaşadığını öğrendi.

– "Olanlar Türkiye'nin değil, Osmanlı İmparatorluğu'nun zamanındadır!" Evet ama Cumhuriyet de bütün bunları saklamak için kendini paraladı. Bizim itirazımız buna.

– "Onlar da bizi öldürdüler. Onlar da özür dilesinler!" İçinizden birçoğu muhtemelen şu söyleyeceğimden hoşlanmayacak ama Ermenilerin de Müslümanları öldürdüğü doğru. Ama *Armenian Weekly*'de uzun uzun anlattığım bu kadar önemli bir şeyi buraya sıkıştıramam; sorular sırasında nasıl olsa sorulacaktır, o zaman ayrıntısıyla anlatacağım. Burada şu kadarını söyleyeyim:

Ermeni çeteleri de Müslümanları iki dönemde öldürdü: Birincisi 1870'lerdeydi. Doğu Anadolu Ermenilerini Kürt ve Çerkez saldırılarından korumak isteyen Hınçak çeteleri Bulgar Modeli'ni taklit etmek için (bunları sorularda açacağım) Müslüman köylerine saldırdılar. İkinci dönem, 1915 sonrası intikam saldırılarıdır ve Türkiye'de esas tepkiyi yaratan da budur. Fakat bütün bunlar bir ülkedeki iki halkın birbirini kırmasıdır. 1915'in farkı ve fecaati şuradadır ki, devlet kendi vatandaşlarını kırmıştır. Affedilemez.

– "Aynı kötü koşullarda Balkanlardan atılan milyonlarca Müslüman için kim özür dileyecek?" Tabii ki Balkanlı aydınlar. Ayrıca 1912 Balkan felaketinden niye Ermeniler sorumlu olsunlar ki?

– "Bize bütün tavizleri verdirmiş oldunuz. Artık Ermeniler niye oturup bizimle konuşsun ki?" Tam tersine. Ermeniler asıl şimdi konuşmaya başladılar bizimle. Mesela, beni buraya davet ettiniz. Önceden eder miydiniz?

Sizler Ermeni olmaktan önce insansınız

Aslında bu tavır değişikliğini başlatan olay Özür Kampanyası değil, Ocak 2007'de Hrant'ın tabutu ardından 100.000 insanın yürümesi oldu. Çünkü sizler Ermeni olmaktan önce insansınız. İster istemez etkilendiniz. Arkasından sırayla şunları yaptınız:

• Ocak 2008: Paris'te Hrant'ı anma töreni yapıldı. Ben de davetliydim ve yaklaşık olarak burada söylediklerimi-söyleyeceklerimi söyledim. Diaspora dikkatle dinledi ve hiçbir tatsızlık çıkmadı.

• Mayıs 2008: Yönetmen Serge Avedikian "Aynı Sudan İçtik" adlı bir film yaptı ve Hrant'a adadı.

• Temmuz 2008: Uzun bir mülakatım Taşnak organı *Armenian Weekly*'de çıktı. Orada, biraz önce sözünü ettiğim "Ermeniler de Müslümanları öldürdüler"i enine boyuna anlattım.

• Ekim 2008: Fransız tarihçileri "Siyasiler tarihçilerin işine karışmasın" diyen Blois Bildirisi'ni yayımladılar.

• Aralık 2008: Ermeni Soykırımı'nı cezalandıran yasanın Fransız Senatosu gündemine alınmayacağı açıklandı.

• 5 Ocak 2009: Jean Kehayan, ki kendisi burada aramızda, Özür Kampanyası'na teşekkür için *Liberation*'da "Türk Kardeşlerime Mektup"u yayımladı.

• 19 Ocak 2009: Siz Fransız Ermenileri bizim kampanyaya "Merci" diye bildiri yayımladınız.

• 28 Ocak 2009: Avustralya Sydney'den Dr. Armen Gakavian, çeşitli dönemlerde öldürülen Müslümanlar için özür bildirisi yayımlama girişiminde bulundu. Ama teşebbüs halinde kaldı. Epey itiraza uğradı.

• 24 Nisan 2009: Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan yayımladığı mesajda bizim kampanyaya gönderme yaparak şöyle dedi: "Tarihsel adalet için mücadele eden ve bizim acılarımızı paylaşan Türk aydınlarını destekliyoruz."

Türkiye'de sonuç ne oldu? Savcılık, Özür Kampanyası'na soruşturma açmadı. Bir mahkeme, soruşturma açılması için karar aldıysa da Adalet Bakanlığı önledi. Ama Başbakan'dan tut

Genelkurmay'a kadar, üniversite senatoları dahil, kampanyaya çok ciddi biçimde karşı çıktılar. Bunların yanı sıra en az 11 adet internet sitesi açılarak "Özür Dilemiyorum!" adı altında imza toplandı.

Şimdi, bu inkârcılığın sebeplerine girebiliriz.

Devlet ve halk katındaki inkârcılığın sebepleri

Bu konuyu iki başlık altında ele alacağım: 1) Kuşatılmışlık Psikolojisi, 2) İnkârcılığın tarihsel ve diğer nedenleri.

Kuşatılmışlık psikolojisi

Ermenilerin tek bir derdi var: Soykırım kelimesini kabul ettirmek. Sebeplerine geleceğim.

Oysa Türklerin birden fazla derdi var: Kürt, İslâm, Ermeni, Kıbrıs sorunları. Ermeni sorunu şiddet ve önem açısından Türklerin kafasında ancak üçüncü sırada gelir; sağlam tahlil yapacaksanız bunu bilmek lazım.

Niye birden fazla dert? Çünkü Türkler 1915'ten beri temel sorunlarına hiçbir zaman kalıcı çözümler aramadılar. Fransızların tabiriyle bu cesetleri dolaplara tıktılar. Şimdi bunlar zombilere dönüştü ve hep birlikte dışarı uğruyorlar ve insanları fena korkutuyorlar. Biz buna Sevr Paranoyası diyoruz. Bu paranoyanın sloganları özetlersek:

- "Emperyalist ve Hıristiyan Batı bizi parçalayacak!"
- "İslâmcılar kızlarımızın başını zorla örttürecek!"
- "Bütün bunlar demokrasi yüzünden; ordu iktidara!"

Sonuç olarak, kabul etseler de etmeseler de bu korkular hem Kemalist seçkinler hem de halk arasında dolaşıp duruyor.

Kemalist seçkinler bugünden korkuyorlar çünkü AB kuralları gelirse ayrıcalıklarını yitirecekler. Geçmişten korkuyorlar çünkü ellerinde bulunan 1930'ların reçeteleri 2000'li yıllarda yaraları azdırmaktan başka işe yaramıyor.

Kitleler panikte çünkü küreselleşmenin getirdiği ortama uyum sağlamanın kolay olmadığı bir yana, zihinlerinin işletim

sistemi hâlâ 1454-1839 arası uygulanmış olan Millet Sistemi. Hâlâ Millet-i Hâkime ideolojisinin kendilerine verdiği üstünlük hissi içindeler. Gayrimüslimleri ikinci sınıf sayan bu rahatlıktan yoksun kalmaktan korkuyorlar. Tabii, bir de, Ermeni malları üzerinde yaşayanlar rahatsız.

Hem seçkinler hem kitleler için ileri sürülebilecek genel ve çok doğru bir teşhis ise şu:

• Ankara'nın batısında insanlar Ermeni meselesi hakkında bilgisizlik içinde, Ankara'nın doğusunda ise bu bilgisizliğin yerini dedelerin anlattığı kanlı Hmçak ve intikam öyküleri alıyor.

• Dahası, her ikisi için de, inanılması güç bir "eğitim" boyutu var. Tek kelime yazmamış ama büyük hikmetler söylemiş olan Sakallı Celal'in tabiriyle, "Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür." Anladığım kadarıyla siz Ermeniler bunu pek bilmiyorsunuz, tekrar söylememe izin verin, doğru tahlil yapmak istiyorsanız öğrenmenizde yarar var: Türkiye halkı bu meseleyi bilmiyor. Veya sizin bildiğinizin tersi biçimde biliyor. Gerçeği anlatınca da inanmak istemiyor. Yaklaşık doksan yıllık bir "eğitim"in sonucu bu.

• Yalnız, çok dikkat, fotokopi gibi değil ama bu "eğitim" sizin aranızda da var. Siz de Müslümanlara yapılan saldırılara inanmak istemiyorsunuz.

Gelelim, tarihsel ve diğer nedenlere.

Devlet ve halk katında inkârcılığın tarihsel ve diğer nedenleri

Bunlara girmeden önce şunu söylemek isterim: Bu sayacağım nedenler her iki tarafın da bilinçli veya bilinçsiz işbirliğiyle yürüyor. Yani her iki tarafın aşırıları bunları sürdürerek birbirini memeden sütle besliyor.

• ASALA cinayetleri ve Ermenilerin bunları kınamaya yanaşmamaları. 1973-85 arasındaki bu cinayetler Türkiye'de çok büyük tepki yarattı. Çünkü tekrar söylüyorum inanın veya inanmayın, kimsenin Ermeni meselesinden haberi yoktu ve haberi

olan da sizin bildiğinizin tersini biliyordu. Diğer yandan, öldürülen bu diplomatlar masumdu; inkârcı devletin memuru olmaları öldürülmeleri için bir sebep doğurmuyordu.

• "Ermenistan'ın Bağımsızlığına İlişkin Bildiri"de Türkiye'nin doğu illerini kastederek kullanılan "Batı Ermenistan" terimi. Biliyorum, 1990'daki bu bildiriden sonra 1991'de çıkan asıl Bağımsızlık Bildirisi'nde bu terim yoktu. Anayasaya da ne bu terim sokuldu ne Soykırım terimi. Ayrıca kaç kere Ermenistan yetkilileri toprak talepleri olmadığını belirtti. Ama bu türden şeyler sürekli üretiliyor ve unutulmuyor. Bugün Türkiye'de bir sürü insan "Ermenistan bizim doğu sınırımızı tanımıyor, bizden toprak istiyor" huzursuzluğu içinde. Bu da inkârcılığı mükemmelen besliyor.

• Dağlık Karabağ'ın, ve daha da önemlisi, onun ötesindeki Azerbaycan topraklarının işgali.

• Üç T'nin birbirini izleyeceği endişesi: Tanıma, Tazminat, Toprak. Birçok Türk ulusalcısı özellikle bu üçüncüsüne hiç inanmadığı halde bunu bol bol kullanıyor. Ermeni aşırıların büyük yardımıyla tabii.

• "Soykırım" kelimesi. Bu bir tek kelimenin her iki taraf üzerinde birden yaptığı psikolojik etki inanılır gibi değil.

Kördüğüm noktası: Soykırım terimi

Daha önce de söyledim, Türkiye'de bu kelime sadece Yahudilerle ilgili sayıldığı için "Senin deden Naziydi" izlenimi uyandırıyor ve büyük tepki doğruyor.

Terimin Ermeniler nezdinde yaptığı psikolojik etki ise bambaşka. Israrla kullanmak için birçok sebep görüyorlar:

• Üçüncü devletler nezdinde etki yapmayı kolaylaştırıyor,

• 3 T'nin bir gün gelip gerçekleşeceği umudunu yaratıyor,

• İnkârcılığın bu kadar katı olduğu bir ortamda Ermenilere muazzam psikolojik tatmin sağlıyor; bir tür intikam,

• Bu terim Ermeni kimliğinin belkemiğini oluşturuyor. Bu acı onların yerleştikleri Hıristiyan ülkelerde (Fransa, ABD, vb.) asimile olmalarını önlüyor. Kimliklerini canlı tutuyor. Buna

sosyal psikolojide *"chosen trauma"* denir. Seçilmiş Travma. Acı sayesinde birbirine tutunmak.

Bu koşullar altında Soykırım kelimesi bir yandan Ermenilerin acılarını uyuşturuyor, bir yandan da Türkiye'deki inkârcılığı besliyor.

Diğer yandan, bu terimin kabulünün tazminat ve toprak açısından hiçbir hukuksal ve cezai sonucu yok. Buna, dediğim gibi, sonda geleceğim.

Tek güvence: Sivil toplum

Bu durumda, inkârcılığın önlenmesi için Ermenilerin iç dinamiğe, yani Türkiye sivil toplumuna güvenmesinin en sağlam yol olduğunu düşünürüm. Çünkü ancak bu sivil toplumdur ki, Türkiye halkına tarihsel gerçekleri öğretebilir. Bunun dışındaki bütün "çözüm"ler dış dinamikten geldikleri için tepki yaratıcı olacaklar. Devlet katındaki inkârcılığı ve buna destek veren halk inkârcılığım güçlendirmekten başka işe yaramayacaklar. Ama, kabul ediyorum, bunları kabul etmeniz zor. En azından bu atmosfer şu anda buradan çok uzak. Ne söylesem havada kalacak.

Bakınız, samimi söyleyeyim: Türkiye'de sivil toplum bu meselede gerçeği Ermeni diasporasınm yayınlarından öğrendi. Mesela ben 45 yaşımdan sonra öğrendim. Tamam. Ama şu andaki aşırılıklar (*overdoing*) yapana zararlı hale geldi çünkü uzmanlık konusu azınlıklar olan insan hakları savunucusu ben bile tepki duyuyorum.

Bu konuda "aşırılık"la neyi kastediyorum? Bazı Ermenilerin "inkârcı" terimine verdikleri anlamı kastediyorum. Bu tanım şöyle: "İnkârcı, 1915'te cereyan eden olayları Soykırım'dan başka herhangi bir terimle adlandırmaya kalkan kişi veya kurum." Oysa benim ve arkadaşlarım için "inkârcı"nın anlamı şudur: "İnkârcı, Osmanlı Ermenilerinin 1915'te devlet tarafından Anadolu'dan etno-dinsel temizliğe tabi tutulduklarını reddeden kişi veya kurumdur."

Bu aşırılığın sonuçlarını size yeterince anlatabilmek için iki önemli örnek vereyim. Biri Türklerden, öbürü Ermenilerden.

"Yukarıdan" ve "dışarıdan" devrim bir kere yapılır

Türklerden örnek: Türkiye'de Kemalistler 1923'ten itibaren yaptıkları "yukarıdan" devrimle tembel iç dinamikleri tetiklediler ve Fransız tipi laik bir cumhuriyet kurdular.

Zamanla, Türk ordusu devrimin yeterince hızlı gitmediğine ve hatta tehlikeye girdiğine karar verdi ve onu sağlamlaştırmak için arka arkaya üç askerî darbe yaptığı gibi iki de askerî müdahalede bulundu.

Halbuki yukarıdan devrim ancak bir kere yapılabilir. Her on yılda bir yapılırsa hem tetiklemek istediği iç dinamiğin gidişini bozar hem kendisi yozlaşır hem de bizzat kendi karşıtını yaratır. Nitekim bu darbe ve müdahaleler her seferinde kitlelerin sert tepkisine yol açtı. Bunların her birinden sonra yapılan seçimde, bastırılmak istenen parti başa geldi.

Gelelim Ermenilerden örneğe: "Dışarıdan" devrim de özellikle böyledir. Bir defa yapılır. İç dinamikleri tetikledikten sonra devam etmeye kalkarsanız kendi tepkinizi kendiniz yaratırsınız. Yukarıda da söyledim: Şimdi "inkârcı" terimini böyle tanımladığı için diaspora kendi yarattığını kendi yıkıyor. Okulda "diyalektik" diye öğrendiğimiz şey de bundan ibaret zaten. Şunlar oluyor:

• Soykırım kelimesinin dua okur gibi sürekli kullanılması Türkiye insanının tarihsel gerçeği okumasını imkânsızlaştırıyor,

• Bilmiyorum farkında mısınız ama tek bir kelime üzerine bu kadar ısrar hem Türkleri hem Ermenileri fena halde aşağılıyor:

– Bu halklardan biri bu kelimeyi duyarsa kulaklarını tıkıyor, diğeri bu kelimeyi duymazsa kulaklarını tıkıyor.

– Bu iki halkın her biri her yılın aynı günü gözlerini ABD başkanının dudaklarına kilitliyor.

– Bu iki onurlu halk aynı kutsal kelimenin esiri olmuş vaziyette. Ben bunu her ikisi için de fevkalade aşağılayıcı buluyorum.

Özetin özeti:

• Bu durum Türklerin inkârcılığından besleniyor,

• Bu durum Türklerin inkârcılığını besliyor.

Diğerleri ve Leylekian konuşuyor

Benim anlattıklarım aşağı yukarı böyle. Zamanım bittiği için, 1915 olaylarını "soykırım" olarak anmanın diasporanın umduğu biçimde Türkiye'ye hukuksal ve cezai sorumluluk taşıyıp taşımayacağı meselesini de soru-cevaplara bıraktım.

Benim arkamdan sırayla diğerleri konuştular. Michel Marian her zamanki gibi sakin ve ölçülü, Yves Ternon ise ateşliydi. Dedi ki: "Nazi, Ermeni, Ruanda olayları. Üçü de kesin olarak jenosittir. Bunlar arasında bir dereceleme yapmak değil, bunların jenosit olup olmadığını tespit etmek gerekir. Neden jenosit kelimesinden vazgeçecekmişiz?" Jacky Mamou tamamen konu dışı konuştu; ayağının tozuyla geldiği için geç katıldığı oturumda sadece Ruanda'dan bahsetti.

Avrupa Ermeni Federasyonu Başkanı Laurent Leylekian'ın bildirisi ise, nasıl söyleyeyim, "fazlasıyla ilginç ve temsili" idi. Diasporanın şahin kanadının tipik sözcüsü. (Konuşmasının özeti için bkz. "Leylekian ve Leylekgillere Dair" yazısı.)

Aslında Leylekian'ı anlamak kolay

O kadar insanı ürperten cinsten kin ve nefret dolu (ve tartışma âdâbı dışına rahatlıkla kayıveren) bir konuşma ki, o kadar olur. *Radikal İki*'de de yazdım: Bir an düşündüm, yahu ben bu adamı daha önce tanımış ve kavga etmiş olabilir miyim, diye. Yok. İlk defa karşılaşıyoruz.

Sonradan farkına varıyorum: Leylekian kendi içinde tamamen tutarlı. Ben ve arkadaşlarımdan söz ederken "sistem tarafından yüceltiliyorlar" demesi. Bunu yaparken tam bir "nefret söylemi" sergilemesi (özetlemediğim paragraflardan birinde Türkler için "vampirleşme" tabirini kullanıyordu). "Sakın bu adamlarla temasta bulunmayın sizi de aldatırlar," diye herkesi uyarması. Hepsi de fevkalade tutarlı.

Tutarlı, çünkü Türkiye şu andaki gerizekalı inkârcılığını yumuşatıverir, kendini düzeltiverir diye ödü kopuyor Leylekian'ın; şu andaki durum tam dişine göre. Bu tür Taşnakların

tüm yakıtı bu gerizekalı inkârcılıktan gelmekte. Çünkü Türk devletinin bugüne kadar ürettiği (ve bize "hain" diye bildiri yayımlamış emekli diplomatlarımızın tıkır tıkır uyguladığı) inkâr politikamız sayesinde taş gibi yerleşmiş "Soykırım" teriminin tekeli sona eriyor, alternatifler çıkıyor. Genel manzaranın siyah-beyaz değil gri olduğu anlaşılıyor. ABD başkanı bile Özür Kampanyamızdaki terimi aynen kullandı.

Bütün bu gelişmeler panik yaratıcı. Çünkü, 1915'in devlet katliamı olduğunu tartışmaya yeltenecekse tabii ki saçma olur ama Tarih Komisyonu 1839'dan 1915'e kadar adım adım tırmanan merdiveni tespit edecek. Yahudi olayı ile Ermeni olayının farkları ortaya çıkacak. Bu arada Türkler de 1915'te atalarının ne korkunçluklar yaptıklarını görecekler. Leylekian bütün bunların farkında. Kendi gücünün, sorunun çözümüyle ters orantılı gittiğinin farkında. Taşnakların aşırılarının Türk inkârcılığına fevkalade ihtiyacı olduğunun farkında. Sermayeyi yitirmekte olduğunun, bugünkü Ağlama Duvarı vaziyetlerinin yarın tarih olacağının farkında. Durum aynen şu andaki gibi kalsın istiyor.

Ama Leylekgiller hiçbir şeyin farkında değil. Ömürleri aynı lâklâkanın Türkçesiyle geçiyor. Okur-yazarları bize "hain" diyor, yazması olan ama okuması olmayanları ise "Kendi hesabıma özür dilerim" demiş insanlardan "Bizim adımıza nasıl özür dilersin?" diye hesap soruyor.

Asıl hüzün şurada ki...

Ciddi biçimde hazin. Bir değil, en az üç açıdan hazin. Birincisi, bizim bu Leylekgillerin derin cehaleti hazin. İkincisi, intikam psikolojisiyle hareket etmek yüzünden bu söylediğimi "Vay! Laurent'ın soyadında Leylek kelimesi var diye dalga geçiyor utanmadan!" diye anlayan Ermeni web sitelerinin vaziyeti hazin (ör. bkz. http://www.armenews.com/article.php3?id_article=52709). Üçüncüsü, benim bu düzeydeki insanlarla aynı gezegende doğmuş oluşum hazin.

Bu üçüncü noktayı Yaşar Kemal çok güzel anlatır. *Akça-*

saz'ın Ağaları üçlüsünden *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'nde Derviş Bey, kendisi gibi bir Çukurova derebeyi olan Akyollu Mustafa Bey'in kardeşini öldürtmüştür. Kardeşi kalmadığı için, "kural"lara göre Mustafa Bey kendisini öldürtecektir karşılığında. Fakat konağından çıkmayan Derviş Bey'i öldürtemeyen Mustafa Bey, kalkar, onun yanaşmalarından birinin harmanını yaktırır. Feodal kodlara hiç sığmayan bir aşağılık davranış. Bunun üzerine Derviş Bey şöyle der: "Aç kalacak değilsiniz Herkes zararını alacak. Ben buna yanmıyorum. Ben böyle bir rakibi hakketmedim. Buna yanıyorum." Bilmem anlatabildim mi?

Ama şunu da söyleyeyim ki Ermeni sitelerinin aşırılıklarına da fazla kızmamak lazım. Onların maluliyeti, dünyanın en baştan çıkarıcı duygusu olan intikam hissiyle hareket ediyor olmalarından geliyor. Asıl ilginci, böyle bir hisle malul olmayanın da böyle anlayabilmesi. Nitekim yeterince "keskin" bulmadığı için Özür Diliyorum'u imzalamayı reddetmiş bir arkadaşım ertesi hafta yine *Radikal İki*'de yayımladığı yazıda aynı "anlama"yı sergiledi.

Onun maluliyetinin sebebi de "keskin" olmayı bizatihi bir meziyet sayması idi...

"Sizler Ermeni olmadan önce insansınız"

Konuşmalar bitince sorular alındı. Beş soru geldi. Tahmin edileceği üzre dördü ismen bendenize.

Birincisi şöyle: "*Milliyet* gazetesi size atfen şu sözleri yayımlandı: 'Sayın Başbakan bize teşekkür etmelidir. Dünyanın her yerinde parlamentolar Ermeni Tasarıları geçiriyordu; şimdi duracak. Diaspora yumuşadı. Dünya basını jenosit teriminden başkalarını kullanmaya başladı.' Bu demeç size mi ait?"

Ben konuşmamda bunun cevabını vermiştim. Ama "dava sahibi" insanlar bir konferans dinlerken konferans dinlemezler. Önceden ezberledikleri soruyu unutmamak için kafalarında tekrar ederler ve sormak için bitmesini beklerler. Aynen bizdeki "Nasıl benim adıma özür dilersin!" türünden bir soru. Bizim

devlet ajanı olduğumuza, Ermenileri aldatmak misyonuyla ortaya çıktığımıza inanmak ihtiyacı içinde. Şöyle cevap verdim:

"Buna daha önce değindim. Gazeteci şöyle sordu: 'Milli davayı ve dış politikayı zayıflattığınız söyleniyor, ne dersiniz?' Cevabım doğru. Parlamentoların sanki mahkemeymiş gibi seri karar almaları devam ediyor mu? ABD başkanı daha önce kullandığı jenosit terimini kullandı mı? En önemlisi, siz yumuşamadınız mı? Yumuşamadınızsa beni kampanyayı anlatmaya niçin davet ettiniz? Yumuşamayıp da sertleştiğiniz için mi? Tabii ki etkilendiniz. Çünkü sizler Ermeni olmaktan önce insansınız. Türkiye'den insanca şeyler geldiğini görünce etkilendiniz.

Yalnız bu, Kampanyamızın kendiliğinden oluşmuş bir yan ürünüdür. Amacı asla değildir. Eğer öyle anlamaya kalkarsanız çok yanlış tahlil yaparsınız ve yanlış sonuca gidersiniz".

Bu cevaptan sonra ikinci soruya geçtim: "Ermenilerin de Müslümanları öldürdüğünü söylediniz. Bunu açar mısınız?" Birincisinin aksine, öğrenmek için sorulmuş son derece iyi niyetli bir soru. Şöyle dedim:

"Dediğim gibi, 1915'i affetmek mümkün değil. Çünkü devletin kendi farklı vatandaşlarını öldürmesi. Diğer yandan, olay sandığınızdan daha ayrıntılı. 1915'te başlamadı. Yahudi olayıyla esas farkı da buradadır. Ermeniler de, tekrar söylemem gerekirse 1915'le asla kıyaslanamaz ama, ASALA cinayetleri dışarıda bırakılacak olursa iki ayrı dönemde Müslümanları öldürdüler.

"Bunlardan birincisi 19. yüzyılın son çeyreğindedir. Bunları *Armenian Weekly*'de ayrıntısıyla anlattım [bkz. "Ermeni Diasporası: Hrant'tan Sonra Neredeyiz?"]. O zamana kadar Kürt beyleri Ermenilerden yıllık haraç alıyor ve onlara ilişmiyorlardı. 1840'ların sonunda bu beylikler ortadan kaldırılınca Kürt köylüsü altın yumurta yumurtlayan tavuğu kesmeye başladı. Bu kanlı yağmaya, 1859'da Rusya'dan Anadolu'ya sürülen güney Kafkasyalılar da katıldı. Bunun içindir ki 1878 Berlin Antlaşmasının 61. maddesi "Babıâli, Çerkez ve Kürtlere karşı Ermenileri korumayı taahhüt eder" diye yazar. Ama reform taleplerine Saray kulaklarını tıkadı. Daha kötüsü, İstanbul Ermeni-

leri de tıkadı çünkü doğudaki dindaşları yüzünden rahatlarının kaçmasını istemiyorlardı.

"Bu durumda Ermeni küçük burjuva gençleri Hınçak çetelerinde örgütlenerek silahlandılar. Bir yandan da Müslüman köylerine saldırdılar çünkü böyle yapıp Avrupa'nın ilgisini çeken Bulgar Modeli 1878'de ülkeyi özerkliğe götürmüştü. Büyük burjuvazinin sahip çıkmadığı milliyetçilik küçük burjuvanın eline geçince çok radikalleşir. Louise Nalbandian'm kitabını okuyun. Burada da..."

Beş sorudan dördünün muhatabına "eşit zaman"

Sözün yaklaşık burasında oturum başkanmdan "Bir dakikanız kaldı" uyarısı geldi. Beş sorudan dördü bana geliyor ama cevap süresi "eşit" dağıtılıyor. Bunun üzerine dedim ki: "Bu bir dakikayı arkadaşlarımın süresine eklemenizi rica ediyorum çünkü benim bir işime yaramaz; benim söyleyeceklerim bitti." Arkada iki soru daha var çünkü. Saha ve seyirci avantajı doğal ama hakem olayı kabul edilemez.

Diasporanın şahin kesimindeki zihniyet yapısını sizlere anlatmak için yazıyorum, "*Milliyet*'teki demeci siz mi verdiniz?" diye soran kişi otelde ben yemek salonuna girdiğimde, arkası dönük olduğu için farkında değil, masadakilere şöyle demekteydi: "Soruma karşı bin dereden su getirdi. Bu demeci verdin mi vermedin mi? Evet veya hayır! Verdim veya vermedim diyemiyor bir türlü!" Acaba benim Fransızcam anlaşılmıyor mu? İşin bir ilginç tarafı da şu ki, bu aynı kişilerle aynı akşam şarap içerken çok güzel sohbet oluyor; oldu nitekim. Gerçeküstü bir durum. Sanki adam gündüz vazifesini yapıyor, gece de keyfine bakıyor.

Neticede diğer panelistler kendilerine soru gelmediği için ikinci bir tur yapmış oldular. Mesela Ternon şöyle dedi: "İnkârcılık suçtur. AB yasa hazırlıyor bunu suç ilan etmek için. Onun için 1948 BM Jenosit Sözleşmesi geriye yürüyebilir."

Manoukian konserini kaçırmama yol açan yemekte de, ki muhatabım ilk açıkoturumda eleştirel konuşmayı yapmış ki-

şiydi, bunu dinledim: "Uluslararası hukuk şu anda 1948'in geriye yürümesine uygun değil, ama bu değişebilir".

Jenosit terimi üzerindeki bu kadar ısrarda bu geriye yürüme umudu ve onun sonucu Türkiye'yi dize getirme beklentisi açık. Onun için, Althen'de anlatamadığımı burada çok kısaca özetlemem uygun olur. Anlatacaklarımı, Türkiye'de insan hakları hukukunu en iyi bilen birkaç kişiden biri olan genç arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Kerem Altıparmak'la konuşarak oluşturdum, kendisine çok teşekkür ederim. Şöyle anlatayım:

Türkiye Cumhuriyeti 1915 için sorumlu tutulabilir mi?

Soykırım (jenosit) terimi siyasi olarak kullanılıyor, kullanılabilir. Ama hukuku guguk yapmadan hiçbir hukuksal sonuç doğurmaz. (Bu husus, Prof. Fikret Adanır tarafından da ifade edildi; bkz. *Milliyet*, Devrim Sevimay'ın mülakatı, 22.06.2009).

1948 Sözleşmesi'nin can damarı, "kasıt" olayıdır. Sözleşme'nin 2. maddesi: *Bu sözleşmede jenosit; ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu kısmen veya tamamen tahrip kastıyla şu eylemlerden herhangi birisidir"* der ve dört tane durum sayar. Bu durumlardan biri ("grup içinde doğumları engellemek") hariç diğerleri 1915'te mevcuttur ve bunlardan tek bir tanesinin mevcudiyeti bile olayın Soykırım ilan edilmesine yeter: Grubun üyelerini öldürmek, grubun kısmen veya tamamen fizikî tahribi sonucunu doğuracak yaşam koşullarına grubu maruz bırakmak, grubun çocuklarını zorla başka gruba transfer etmek.

Ama kasıt (Ermenileri ortadan kaldırma kastı) ispat edilmemiştir, edilmesi de beklenmemektedir, edilse dahi aynen bütün ceza hukuku metinleri gibi 1948 de geriye yürümez. Bunu biraz açalım.

Uluslararası sorumluluk iki türlü olabilir: Cezai ve hukuki. Cezai sorumluluk 1948'de bireyseldir ve sorumluların hepsi ölmüştür. Hukuki sorumluluk ise bazı şeyleri yaptığı veya Sözleşme'de gösterilen önlemleri almadığı için devletin olabilir ve bu açıdan tazminat ödenmesi istenebilir. Fakat bunun için de

Tehcir'in 1948'den sonra olmuş olması gerekir. Yani 1948 geriye yürümez. Nitekim Türk-Ermeni Uzlaşma Komisyonu'nun (TARC) başvurduğu Ulusötesi Adalet Uluslararası Merkezi (ICTJ) Şubat 2003'te aynı mütalaayı vermiştir.

Bunun bir istisnası vardır gerçi: "Süregelen ihlal" durumu. Mesela Ermeni malları hâlâ tazmin edilmemiştir vb. Fakat bunun için de "makul süre"nin geçmemiş olması gerekir. BM İnsan Hakları Komitesi bu süreyi İkinci Dünya Savaşı öncesine götürmemektedir.

Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri Osmanlı yönetimini cezalandırmamışlardır. Çünkü o dönemde uluslararası hukuk sadece başka ülke vatandaşlarına zarar veren devletleri cezalandırmaya müsaitti; kendi halkına zarar verenleri cezalandıramıyordu. BM Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun on yıllar boyu çalışarak 2001'de ortaya koyduğu "Devlet Sorumluluğuna İlişkin Taslak Maddeler"in on üçüncüsü şöyle demektedir: "*Eylemin meydana geldiği anda devleti bağlayan bir uluslararası kural yoksa, devletin eylemi uluslararası kuralları ihlal etmiştir denemez.*" Yani 1915'te Osmanlı'yı bağlayan böyle bir kural olmadığı için geriye yürüme bu açıdan da mümkün değildir. 1915'in değil sözleşmeler hukukunda, teamül hukukunda bile devletin kendi vatandaşlarına yaptıkları nedeniyle cezalandırılması diye bir durum yoktur.

1915'ten sonra kabul edilen ceza hukuku metinleri ve tesis edilen uluslararası hukuk ve ceza hukuku kurumları da (Uluslararası Adalet Divanı, 1948 Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi/Mahkemesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi) aynı durumdadır: Ancak kabul edildikten/kurulduktan sonra ve yetkilerini kabul eden devletler için yetkilidirler. Ayrıca bunlar da "makul süre"yle bağlıdırlar.

Diğer yandan, devletler de iç hukuklarında başka devletleri yargılayamazlar.

Kaldı ki, çok taraflı bir uluslararası konferans olan 1923 Lozan'da yapılan bir protokol ve bildiriyle, 20 Kasım 1922'den önceki siyasal ve askerî eylemler için genel af çıkartılarak her türlü sorumluluk nedeniyle yargılama önlenmiştir.

Aykırı sesler başladı: Donikian

Denis Donikian.

Leylekian'ın "Evet! Dedeleriniz Naziydi işte!" söylemi Ermeniler arasında nasıl karşılandı? Bilemiyorum çünkü bu konuda henüz çıt yok. Çıkması da kolay değil. Çünkü Türkler "Ne sözde Ermeni kırımıymış? Onlar bizi öldürdüler!" süphanekesini okumaya devam ettiği sürece diasporanın genelinde bir değişme beklemek saçma olur.

Bununla birlikte, sessiz çoğunluk düşünedursun, kimi aydınlar böyle durumlarda birdenbire ses yükseltebilir. Ondan sonradır ki o sessiz çoğunluk mırıldanmaya, arkasından da konuşmaya başlayabilir. Hep böyle olur bu.

Ve şu anda bu başlamış vaziyette. Paris'ten Denis Donikian konuştu birdenbire. "Soykırım" terimini kullanan, bu arada da blogunda yayımladığı "Ermeni Jenosidinin Küçük Ansiklopedisi"nde alt-başlık olarak "Medz Yeghern 1915" yazan Donikian (denisdonikian.blog.lemonde.fr), "Laurent Leylekian'da katıldıklarım ve katılmadıklarım" diye iki uzun makale yayımladı internette. (denisdonikian.wordpress.com).

Şayan-ı dikkattir, Leylekian'm bildirisi ile benim konuşmamı Fransızca olarak tam metin yayımlayan diaspora dergileri ve siteleri Donikian'ın bu tarihsel dönemdeki bu tarihsel makalelerinden tek kelimeyle bahsetmekten şu saate kadar kaçınmış vaziyetteler. Çünkü Donikian bu iki yazıda Leylekian'ı bu "Dedeleriniz Naziydi!" söylemi nedeniyle öyle temelden azarlıyor ki, kimin önüne atsan yemez. Çünkü Donikian bir gerçek entelektüel olarak bütün olan bitenin farkında. Çünkü birçoklarının aksine, yepyeni bir evreye girdiğimizi görüyor. Pasajlar vereyim.

Diyor ki, Leylekian'a hitaben: Siz, insanlar ile onların devletlerini karıştırdınız. Size göre, bireyin devletinin ona empoze ettiğinden farklı bir varlığı olamaz. Bu, çok yanlış bir yaklaşım. Değişen bir sürü şey var ve siz sanki hiçbir şey değişmemiş gibi konuşmaya devam ediyorsunuz.

Diyor ki: Jenosit, Ermenilerin Türkleri birer insan olarak al-

gılamalarına engel oldu. Türk dedin mi, geçmişin celladı geldi hep Ermenilerin aklına.

Diyor ki: Yaşadığınız Brüksel'deki faaliyetlerinizi besleyen Türk inkârcılığını "Dedeleriniz Naziydi!" diyerek bizzat inşa etmeyi başardınız. Mahsus mu yaptınız acaba, diyor insan.

Diyor ki: Althen köyünde siz sanki bütün Ermenilerdiniz, Baskın Oran da Türk devleti. Kendisi oraya bir birey olarak çıkıp gelme cesaretini göstermişti. Ermenilerin konuğuydu. Kendisine reva gördüğünüz, konukseverliğe aykırı muameleye maruz kalmamalıydı. İstanbul'a Türkler tarafından konferans vermeye davet edilmiş bir Marc Nichanian'a aynı şeyin yapıldığını düşünün. "Nazi" cümlenizle Althen'in havasını bir anda teneffüs edilemez hale getirdiniz.

Ve sonunda Donikian, cidden yoğun bir entelektüel birikimi yansıtan şu ağır tespiti yapıyor:

Konuşmanızda, diyor Leylekian'a, Kafka'nın *Dava*'sını okuduğunuzdan bahsetmişsiniz. Aslında Baskın Oran'a yaptığınız suçlamaları yönelten siz değilsiniz; bizzat temsil ettiğiniz sistem yani davanın bizzat özü yöneltiyor suçlamayı. Çünkü jenosit kadar mutlak bir suç için mutlak bir adalet isteyen mutlak hukuk, sizi mutlak bir mahkeme kurmaya götürüyor. Milan Kundera'nın dediği gibi, Kafka'nın kitabındaki mahkeme "yargılama gücünü bizatihi güçlü oluşundan alan bir güçtür." Baskın Oran'ı o gün Althen köyünde bir Kafkaesk kurban haline soktunuz, kendinizi de Kafkaesk bir mahkeme.

Sonuç: Sivil Toplum bu işi bitirecek

Donikian'ın bu sözlerinin de gösterdiği gibi, yüz küsur yıllık Türk-Ermeni didişmesi sonun başlangıcında. Hey Koca Hrant! Sen ölerek tetikledin bunu.

Tabii ki henüz barışmaya çok var. Daha epey didişeceğiz. Birbirimizi kıracağız. Üzeceğiz. Çünkü iki taraftan da diyalogu önlemek isteyen kötüler var; onlar da ayakta kalabilmek için çabalarını artıracaklar. Diyalog isteyenlerin yazılarını görmezden gelecekler; onları cemaat dışına sürecekler.

Bazılarımız da yine mahkemelerde sürünecek.

Kolay değil, aramızda "bıçak" var; İttihatçıların bıçağı. Ayrıca oluşmuş bir menfaatler silsilesi.

Ama değişme mayası girdi bir kere içimize, ikimize. Süte giren yoğurt veya peynir mayası gibi. Bundan sonra artık hiçbir şey, şükür ki, eskisi gibi olmayacak. Türkler dedelerinin yaptığı korkunçlukları görecek, Ermeniler intikamcılıktan vazgeçecek. Türkiye şu veya bu şekilde, tekrar ediyorum, şu veya bu şekilde bir özür dileyecek.

Bunun mutlaka "özür dilerim" formülüyle olması şart değil. "Gerçekten üzgünüz" de yetebilir. Ayrıca malı gasp edilmiş olanın torununa, sembolik dahi olsa, malını tazmin edecek Türkiye.

Hak yerini bir biçimde bulacak. Kan davası bitecek. Post-endüstriyel dönemde kan davası kadar gerizekalılık olamaz.

Şu anda kurulmuş olan Biz-Myassine (Biz Birlikte), Yavaş-Gamatz (Yavaş Yavaş), Şimdi-Hos (Şimdi Burada) gibi ortak sivil toplumlar yapacak bu işi, bu değişimi.

O sivil toplumlar ki, bilim onları her çeşit devlet ve her çeşit cemaat fikrine uzak, sadece "insan" fikrine yakın olarak tanımlıyor.

Olacak. Yakındır. Fazlaca uzadı.

Radikal, 6-12 Temmuz 2009

PROJEKTÖRLER ÜLKESİ

Teoriden mi başlayalım, pratikten mi? Pratikten başlayalım:

Adı "Şincan Özerk Uygur Bölgesi". Bizde bazılarının deyişiyle "Doğu Türkistan". Aynen Güneydoğu Anadolu yerine "Türkiye Kürdistanı" demek gibi.

Benzeşiyorlar. Nasıl Güneydoğu, Türkiye'nin biricik petrol ve hidroelektrik deposu ise Şincan da Çin'in en büyük petrol, doğalgaz, uranyum vs. deposu. Nasıl Kürtler Türklerden farklıysa, Uygurlar da Çin'in yüzde 93'ünü oluşturan Han'lardan farklı. Türkiye nasıl Kürtleri baskı ve asimilasyonla Türkleştirmeye çabalıyorsa; Çin de Uygurları, ciddi dil ve eğitim özerkliğine rağmen, Komünist Partisi aracılığıyla Çinlileştirmeye çalışıyor.

"Adeta soykırım"

Bizde şu sırada Uygurlara büyük destek var. Hem halktan hem hükümetten. Daha önce Kayseri'de Hitler'in ruhuna helva dağıtan zihniyet, bu sefer de gıyabi cenaze namazı dahil gösterilere başladı.

Hükümet kanadı daha cevval. Ticaret Bakanı Nihat Ergün, yılda yüzde on büyüyen, "Aman, birazda bizden mal al!" dediğimiz, Cumhurbaşkanımız Gül'ün olaylardan birkaç gün önce ziyaret ettiği Çin'e ekonomik boykot istedi. Kendi Bakanlığı he-

BAŞBAKAN "SOYKIRIM" DEDİ, ÇİN MALI DAĞITTI!

Çin'in Uygur Özerk Bölgesi'ndeki olayları "soykırım" ve "vahşet" ifadeleriyle değerlendiren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Antalya sokaklarından ise çocuklara Çin malı oyuncak dağıttı.

(...)

Olayın ilginç yanı ise, Erdoğan kongrede Çin'in Uygur Türklerine yaptıklarını bir kez daha 'vahşet' olarak yorumlarken, dışarıda çocuklara dağıtılan oyuncakların Çin malı olmasıydı.

Radikal, 13.07.2009

men toparladı: "Sayın bakanın şahsi görüşleridir." Olayın zirve noktası, Başbakan Erdoğan'ın 10 Temmuz konuşması: "Adeta bir soykırım." (*Radikal*, 11.07.2009)

Bizde bu "arka toplama" görevi geleneksel olarak Dışişleri Bakanlığı'nındır. Durmadan konuşan (ve ortalığı batıran) siyasetçilerin arkasını toplar. Ecevit de başbakanken "Filistin halkına karşı soykırım uygulanmaktadır," demiş, ABD Yahudi lobisinin sert tepkisi üzerine derhal yüzgeri etmiş, arkasını Washington DC'de Büyükelçi Loğoğlu toplamıştı (*Ayın Tarihi*, 04.04.2002).

Burada da Dışişleri hemen bir açıklama yayımladı: "Türkiye'nin, Çin'in içişlerine karışmak gibi bir niyeti yoktur, olmamıştır." Ama olayı hemen kapatacağına, Erdoğan Dışişleri'ni azarladı: "Dışişlerindeki arkadaşlar, benim ifademin dışında bir ifadeyi kullanamaz... Şu anda Çin'deki bu olay, adeta bir soykırımdır." (*Radikal*, 11.07.2009)

Bunun üzerine Çin'in devreye girişini, "Soykırım diyemezsiniz. Ne demek istiyorsunuz?" deyişini, Ankara'daki büyükelçilik müsteşarının Kürt diye bir sorunumuz olduğunu nazikçe hatırlatışını... uzun uzun anlatmayayım, 12 Temmuz 2009 tarihli *Radikal*'de hepsi var.

Yeni belâmız hayırlı olsun

Ama şu kadarını söyleyeyim: *The Economist*'in 16 Temmuz sayısından öğreniyoruz ki, bu Erdoğan'ın ilk sabıkası değil. Bele-

diye başkanıyken, Uygur lideri İsa Yusuf Alptekin'in adını bir parka vermiş ve ilişkilerin bozulması üzerine 2003'te kalabalık bir heyetle Çin'i ziyarete gitmiş (*Radikal*, 18.07.2009). O dönemde Ankara'da İ. Melih Gökçek de, İstanbul'da hem Avrasya feribotunu kaçıran hem de Swissôtel'i silahlarla basan Çeçenlerin lideri Dudayev'in adını Beşevler Meydanı'na koyunca Rusya ayağa kalkmış, Moskova yakınlarında bir "Kürt Evi" açıp ağzımızın payını vermişti. Yine *The Economist*'in yazdığına göre şu anda "Çin'deki internet forumlarında Kürt ayrılıkçılara destek veren verene". Yeni belâmız hayırlı olsun efendim.

Hayırlı olsun, en azından iki sebepten:

1) Tüm Müslüman Arap dünyası başını çevirmiş, başka taraflara bakıyor. Çin'in komşusu Orta Asya Türkî devletleri "bu da şimdi nereden çıktı başımıza!" diye arazi olmuş vaziyette. Böyle bir durumda, ABD ve Rusya'nın ödünün koptuğu, dünyanın beşte birini oluşturan Çin karşısında Türkiye iyot gibi açıkta.

2) Bu iş Kürt meselesinden çok, Ermeni meselesiyle ilgili asıl. "Soykırım" sözcüğünün gerek halk gerek siyasetçiler tarafından bol bol kullanılması bu açıdan yeni bir belânın başlangıcı.

Çünkü biz kalkmışız, dilimizde tüy bitercesine diasporaya okuyoruz: "Siz bunu söylerken 1915'i kastedersiniz, bizde ise 1933-45 arasında Nazilerin yaptıkları anlaşılır," diye yırtınıyoruz, başbakanlarımız ve muhterem halkımız bakın ne yapıyor. Sırçadan köşkte oturan ne cesaretle başkasının evine taş atar? Ahmet Türk bile, Ekim 2008'de, 12 Eylül'ün "sosyal ve siyasal soykırım" yaptığını söyledi. Bu durumda tabii ki diaspora, çok haklı olarak şöyle diyor: "Hani sadece Nazileri anlıyordunuz soykırım deyince?"

Başlarına Hüseyin Üzmez düştü!

Neler oluyor? Niye Müslümanların başına gelen her olayı, mesela 613 kişinin öldürüldüğü Hocalı katliamını "soykırım" olarak niteliyoruz? Etnik sorun yüzünden 40 bin kişinin telef ol-

duğu Türkiye'nin bazı insanları, niye şimdi birkaç yüz kişinin öldüğü Çin'de insan hakları savunucusu kesildi birdenbire? Başlarına taş mı düştü?

Hayır. Hüseyin Üzmez düştü. Bu ve benzeri rezaletler (Deniz Feneri, RTÜK başkanı, vs.) yüzünden süngüsü düşen milliyetçi ve muhafazakâr çevreler, etnik akraba ve Müslüman Uygurların uğradığı felaket ve asimilasyon sayesinde bir hayat öpücüğü yakaladılar. Halk arasındaki olay bundan ibaret. Siyasilere gelince, hem genelde bu kafadalar hem de bu insanların oyunu kapma peşindeler.

Burada, bir tek; Ermenilerden Özür'den tutun, Kürt kimliğine ve Kenan Evren'e varıncaya kadar tüm insan hakları konularında sapına kadar tutarlı davranan Mazlum-Der'i tamamen tenzih etmek isterim. Gerisi "mal bulmuş mağribi"dir.

Peki, Uygurların insan haklarıyla arası nasıl? Doç. Mazhar Bağlı'nın şu yazdıkları çok öğretici:

"2005'deki Uluslararası Göç Sempozyumu'nda Doğu Türkistan Vakfı Müdürü Hamit Göktürk'ü dikkatle dinledim. Göktürk hem yaşamış olduğu dramı hem de devam eden asimilasyonu yaşanan hikâyelerle [anlattı]. Kendisi gibi salondaki dinleyiciler de gözyaşlarını tutamamışlardı. Ertesi gün Şefika Gürbüz, Kürt göçü üzerine bir sunum yaptı. Hamit Göktürk oturduğu yerden bağırdı: 'Politika yapma! Bölücü! Terörist!'" (*Taraf*, 13.07.2009)

Nereden çıktı bu "soykırım" merakı birdenbire?

Siyasal liderlerimiz ve halktan bazıları bu "soykırım" kelimesine niye bu kadar merak sardı birdenbire? Mesela tüm dünyanın "insanlık suçu" dediği Darfur'a "soykırım" demiyoruz da niye "Hocalı Soykırımı", "Türkmen Soykırımı", "Çeçen Soykırımı" diyoruz? Hangi uluslararası yetkili mahkeme verdi bu kararı? Bu kadar ucuz mu bu terim? Ne hakkımız var artık diasporaya laf etmeye?

Müslümancılığı, fırsatçılığı, pantürkizmi, hepsini hesaba katıyorum da, yine merak ediyorum geleneksel jargonumuzda bulunmayan bu "soykırım" terimini niye birdenbire bu kadar

çok (ve tutarsız) kullanmaya başladığımızı. Bu acayip durumun bir sebebi olsa gerek.

Nitekim var. Hem de çok derinlerde. Psikoloji kitaplarında "İkinci düzey savunma mekanizması" bahsinde uzun uzun anlatılan bir kavram var: "Yansıtma".

Gelelim teoriye: "Yansıtma (projeksiyon)" nedir?

Şöyle tanımlanıyor "yansıtma": Kendisiyle yüzleşemeyen kişilerin; kendi için kabullenemediği, kendine yakıştıramadığı dürtü, duygu, düşünce ve eylemi bilinçaltının etkisiyle çevresine yansıtarak, başkalarına atfederek rahatlamaya çalışması. Yani, kişinin, ışığı ileriye yansıtan projektör misali, olayı başkasına yansıtıp kurtuluvermesi.

Psikolojide "aktör" birey olduğu için, yansıtmaya verilen örnekler genellikle cinsel alandan. Deniyor ki, kendisine eşcinselliği yakıştıramayan latant (gizli) eşcinsel önüne geleni eşcinsellikle suçlar. Etrafınızda geylere hakaret eden muhteremlere bir de bu gözle bakmanızda yarar olabilir.

Deniyor ki, eşlerden biri, durup dururken diğerini sadakatsizlikle suçlamaya girişiyor. Bu suçlamalarda, diyor, psikoloji kitapları, suçlayan eşin bilinçaltında muhtemelen "birtakım dürtüler" harekete geçmiştir de ondan yapmaktadır bunu. Karısını internete girdi diye bıçaklama haberlerini bir de bu gözle okumak öğretici olabilir.

Daha çarpıcısı, bilmez misiniz genelevdeki hatunların birbirlerine fena sinirlendikleri zaman nasıl bağırdıklarını: "Bana bak o...!"...

Bu verileri psikoloji alanından sosyal psikoloji alanına tercüme etmeyi de artık siz hallediniz.

Radikal İki, 26 Temmuz 2009

2011'de not: "Soykırım" teriminin Türkiye'de de ne hale geldiği hakkında size birkaç gazete ve internet manşeti sunayım, uzun lafı kısa kessin:

– Çavuşbaşı'nda Köpek Soykırımı - İstanbul'da göbeğinde hayvan düşmanlığı. Çavuşbaşı Belediyesi'nce itlaf edildiği öne

sürülen yüzlerce köpek, dozerle toprağa gömüldü. Katliamı, "Show TV Haber Özel" ekibi ortaya çıkardı. (www.tumgazeteler.com/?a=1443553)

– Tarihimizin İki Büyük Köpek Soykırımı - Akbulut Köyü (akbulutkoyu.blogcu.com/tarihimizin...kopek-soykirimi/2688398)

– Çavuşbaşmdaki Köpek soykırımı (www.cavusbasi.org/cavusbasindaki-kopek-soykirimi.html)

– pitbull soykırımı - sayfa 2 - itü sözlük (www.itusozluk.com/goster.php/pitbull+soykırımı/sayfa/2)

– Antalya'da Soykırım - Minik Pati - Evcil Hayvan Sahiplendirme Sitesi (www.minikpati.com/index.php?mod=449&id=38)

Acele Aranıyor: Biraz Mantık

Gazetenin renkli sürmanşeti: "İzmir'i Ermeni çeteciler yaktı". Demeç sahibi: İzmir'in Ahmet Piriştina Kent Arşivi Müzesi Müdürü. Haberin içinde söyle diyor:

"Biliyorsunuz yangın konusu bazı kasıtlı çevrelerce spekü-le ediliyor. Yangının sorumluluğu, 9 Eylül 1922'de şehre gi-ren Türk ordusuna yüklenmek isteniyor. Bizim ulaştığımız ve ilk kez yayınladığımız yerli ve yabancı belgelerin hemen tama-mı, yangının Ermeni Mahallesi'nden, Ermeni çeteciler tarafın-dan provoke edildiğini çok açık şekilde ortaya koyuyor. Hepsi-ni yayınladık." (*Milliyet Ege eki*, 07.09.2009)

Muhabirin sansasyon yaratmak için attığı manşetten fark-lı gibi. Yine de aynen "B... değil, t..."i hatırlatıyor. Zamanlama-sı da olağanüstü: Türkiye'nin basına doksan yıldır çöreklenmiş dört zombiden Ermeni Sorunu'nun tam da barışçı çözüme gö-türüldüğü, iki protokolün parafe edildiği bir sıra.

Şurası çok ilginç ki, yangının Ermeni mahallesinden başla-mış olması Ermeniler tarafından çıkarıldığının (pardon, "pro-voke edildiğini"n) "çok açık" kanıtı oluyor.

Bu rezil yangın konusunda hep üç teori oldu: 1) Geriye kal-masın diye Rumlar yaktı 2) Geriye kalmasın diye Ermeniler

yaktı 3) "Gâvur İzmir"den geriye gayrimüslim izi kalmasın diye Sakallı Nurettin Paşa yaktırdı.

Hangi biri yaktı, henüz bilen yok. Müdür'ün de bildiği yok ki, "provoke ettiler"(?) diyor; provoke etmek tahrik etmek demek. Ermeni çeteciler kimi tahrik etti de yaktırdı? Ben de bilemem kim yaktı. Tek bildiğim, Mustafa Kemal'in *Nutuk*'ta (1927) fena benzettiği bu Sakallı Paşa'nın fevkalade marifetli oluşu.

Tarih sırasıyla: 1) Topal Osman gibi birini de kullanarak Koçgiri'de Kürtlere olağanüstü mezalim yapınca TBMM yargılanması için karar çıkartıyor da, Mustafa Kemal Paşa araya girip görevden almakla yetiniyor 2) Kurtuluş ertesi, İzmir Rum metropolitini orta yerde linç ettiriyor 3) Yargılanmak üzere Ankara'ya gönderilecek gazeteci Ali Kemal'i sivil giydirdiği erlere İzmit garında linç ettiriyor. Artık bu sonuncusu Mustafa Kemal'i çileden çıkartıyor ve *Nutuk*'ta (İzmir tabiriyle) "çikin" (çirkin) etmesine sebep oluyor. Başka şeyler de var.

Ankara'da 12 Eylül döneminde yaptırılan Devlet Mezarlığı'na Kurtuluş Savaşı komutanları naklediliyordu da, şurasından anlayın ki, bu zatın kemiklerini cunta bile istemediydi.

"Ermenistan'ın topraklarımızda gözü var"

Şimdi bu yangın haberi, Ermenistan'la ilişkiler aman düzelmesin diye çırpınanların iki temel direğine eklenmiş bulunuyor:

1) "Ermenistan bizden toprak istiyor",

2) "Dağlık Karabağ işgali bitmeden sınırı açamayız".

Birinci iddianın iki ayağı mevcut:

"Ermenistan; sınırı çizen 1921 Kars Antlaşmasını tanımıyor. Yani, sınırı kabul etmiyor"; "Bağımsızlık Bildirisi ve Anayasa'da Doğu Anadolu'dan 'Batı Ermenistan' diye bahsediyor". İkisinin bileşkesi: Bizim topraklarımızda gözü var.

Nüfusu 3,4 milyondan şu anda 2,5 milyona doğru inmekte olan Ermenistan'ın 72 milyonluk Türkiye toprağında nasıl gözünün olacağı büyük ölçüde bir mantık sorunu ama biz sadece belgelere bakalım:

1921 Kars Antlaşması

Bu belge, TBMM Hükümeti'nin (Batum'u vermek sayesinde) Sovyetlerle 1 Mart 1921 günü imzaladığı Moskova Antlaşması'nın bir ürünü. Hem Sovyet yardımının yolunu açtı hem de Sovyetler, 1. maddeyle "Misak-ı Milli'nin kapsadığı toprakları" kabul ettiler ve 15. maddeyle antlaşmayı "Güney Kafkasya Cumhuriyetleri"ne kabul ettirmeyi taahhüt ettiler.

Nitekim Moskova'yla aynı içerikte olan Kars Antlaşması TBMM Hükümeti ile Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan arasında 13 Ekim 1921'de imzalandı.

İmzalayan Ermenistan'ın bugünkü Ermenistan'la bir ilişkisi yok. 2 Aralık 1920'de bu ülkede Bolşeviklik ilan edilmiş ve Kars imzalandığı sırada bu ülke, 1923'ten itibaren SSCB diye anılmaya başlanacak olan federasyonun Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adlı parçası. Bugünkü Ermenistan ise 70 yıl sonra, Ağustos 1991'de Ermenistan Cumhuriyeti adıyla kuruldu ve Türkiye tarafından Aralık 91'de tanındı. Şimdi Türkiye, doksan yıl sonra, 1921'i tanımasını Ermenistan'dan istiyor. Onca iç muhalefet ve diasporayla uğraşan Ermenistan da "Tanıyorum" diyemiyor. Siz der miydiniz?

Açık açık ilan ettiler

Ama bunun hiçbir önemi yok. Önemli olan şu: Ermenistan yetkilileri Türkiye'den herhangi bir toprak talepleri olmadığını defalarca ve açıkça ilan ettiler.

Bunlardan ikisini ben 2005 yılında Erivan'daki bir konferansta kendi kulaklarımla o zamanki Devlet Başkanı Koçaryan'ın ve Dışişleri Bakanı Oskanyan'ın ağzından duydum. Koçaryan bu demeci 11 Nisan 2005'te basına da vermişti: "Toprak talebini asla ileri sürmedik." Bilindiği gibi, uluslararası hukuk ve teamülde cumhurbaşkanı veya başbakan veya dışişleri bakanının demeçleri devleti bağlar.

Şimdiki Devlet Başkanı Sarkisyan da Cenk Başlamış'a aynı şeyi söylüyor: "Sarkisyan, 'Türkiye'den toprak talebiniz var

ERİVAN: TOPRAK TALEBİMİZ YOK

Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan, Erivan'ın Türkiye'den toprak talebinde bulunmadığını tartışmaya yer bırakmayacak şekilde açıklayan en üst düzeydeki ilk Ermeni yetkili oldu.

Ermenistan'ın bugün kutlayacağı bağımsızlık ilanının 17. yıldönümü öncesinde Sarkisyan, aralarında *Milliyet* muhabirinin de bulunduğu bir grup yabancı gazeteciyle başkanlık sarayında kahvaltılı sohbet toplantısı yaptı. Yabancı gazetecilerin Türkiye ile ilişkilerden Karabağ sorununa ve Gürcistan'daki gelişmelere kadar pek çok konuda sorularını yanıtlayan Sarkisyan, net ve yoruma açık olmayan mesajlar vermeye çalıştı. Ermenistan lideri, *Milliyet* tarafından yöneltilen soruları şöyle yanıtladı:

• *Ermenistan'ın Türkiye'den toprak talebi var mı?*

– Sarkisyan: Toprak iddiası konusuna çok şaşırıyorum. Nedense yaygın bir görüş. Ama siz hangi Ermeni yetkilinin 'Türkiye'den toprak istiyoruz' dediğini duydunuz? Kesinlikle böyle bir açıklama olmadı. Nedense, soykırım konusuyla toprak iddiaları arasında bağlantı kuranlar var.

(...)

Cenk Başlamış, *Milliyet*, 21.09.2008

mı?' sorusuna, 'Toprak iddiasına çok şaşırıyorum. Kesinlikle hiçbir Ermeni yetkili böyle bir açıklama yapmadı' diye cevap verdi." (*Milliyet*, 21.09.2008)

Her şeyi bırakın, bütün esprisi sınırların değişmezliği ilkesi olan AGİT Sözleşmesi'ni 1992'de imzalaması Ermenistan'ı uluslararası planda tamamen bağlıyor. Başka açıklama yapmasına gerek yok.

İki ayrı bildiri meselesi ve anayasa

Konuyu sömürenlerin dışında kimse farkında değil ama iki ayrı bağımsızlık bildirisi var.

Ermenistan daha SSCB'nin bir parçasıyken, Ermenistan SSC'nin Yüce Konseyi 23 Ağustos 1990'da bir bağımsızlık bildirisi yayınladı. Bunun 11. maddesi söyle diyordu: "*Ermenistan Cumhuriyeti, Osmanlı Türkiyesi ve Batı Ermenistan'da cereyan eden 1915 Jenosidinin uluslararası tanınmasını destekleyecektir.*"

Batı Ermenistan teriminin Ermeni siyasal terminolojisindeki anlamı, 1639 Kasr-ı Şirin paylaşımında Osmanlı'ya düşen tarihî

Ermenistan topraklarıydı. Yüce Konsey, Türkiye sınırını tanımadığını göstermek istiyordu.

Ama bu konu 1990'da kaldı. Ermenistan bu terimi bir daha tekrarlamadı. Bağımsız olurken yayımladığı 23 Eylül 1991 tarihli ikinci bağımsızlık bildirisinde ve sonrasında bu terim bir daha kullanılmadı. Türkiye'deki kafa karıştırıcıların bahsettikleri bildiri, yukarıda sözünü ettiğim ilk bildiri (1990). Türkiye'yi bugün ayağa kaldıran meşhur Bildiri Olayı bu, işte.

Gelelim anayasaya. Bu terim, 5 Temmuz 1995'te kabul edilen anayasaya da alınmadı. Sadece Devlet Başkanı Ter Petrosyan, infial içindeki Taşnakları yatıştırmak için, başlangıç bölümünde 1990 bildirisine bir gönderme yaparak meseleyi geçiştirdi: *"Ermeni Halkı, Ermenistan'ın Bağımsızlık Bildirisi'ne nakşolunmuş Ermeni bağımsızlığının ve ulusal özlemlerinin ana ilkelerini temel alarak ve..."*. Türkiye'yi ayağa kaldıran meşhur Anayasa Olayı da bu, işte.

Gelelim Dağlık Karabağ'a

Ermenistan'la barış sürecini mutlaka baltalamak isteyenlerin ikinci ana direği de şu: "Ermenistan Dağlık Karabağ'dan çekilmeden sınır açılamaz."

Şimdi size, bendenizde bulunan çok önemli bir gizli ses bandını aktaracağım. Nereden elime geçtiğini vs. sormayın, sadece izleyin:

Türk: Azerbaycan Cumhuriyeti'nin batısını, Dağlık Karabağ'ı 1991'de işgal ettiniz ve hâlâ çıkmadınız!

Ermeni: Siz de Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuzeyini 1974'te işgal ettiniz ve hâlâ çıkmadınız!

T: Ama Rumlar Türklerin 1960'ta getirilmiş özerkliğini 1963'te kaldırmışlardı ve soydaşlarımızın hayatı tehlikedeydi!

E: Azeriler de, Dağlık Karabağ'ın 1923'te getirilmiş özerkliğini 1989'da kaldırmışlardı ve soydaşlarımızın hayatı tehlikedeydi!

T: Ermenistan'ın yeni toprağa ihtiyacı mı vardı?

E: Sizin yeni toprağa ihtiyacınız mı vardı?

T: Dünyada hiçbir ülke Dağlık Karabağ'ı tanımıyor. Başınıza bela oldu! Zaten Taşnaklarmız da bizim barışçı açılımımızı çelmeliyor!

E: Hiçbir ülke de Kuzey Kıbrıs'ı tanımıyor. Sizin de başınıza bela oldu! Sizin de ulusalcılarınız kendi yaptığınız açılımı çelmeliyor!

T ve E, ikisi birden: ...

Bandın bundan sonrası maalesef anlaşılmıyor. Geri plandan karışık sesler duyuluyor, sanki meşhur fıkradaki "Yahu biz bunu niye yaptık?" mealinde bir şeyler gelir gibi oluyor, arkasından güzel bir hafif müzik başlıyor...

Radikal İki, 13 Eylül 2009

Erivan Damında Bir Delidolu Sarkis

Sarkis Hatspanyan bir Türkiyeli Ermeni. 1962'de İskenderun'da doğuyor, İstanbul'da Güzel Sanatlar okurken solculuktan Selimiye Kışlası'na atılıyor. Şu anda çok acayip bir "suç"tan 3,5 yıllığına Erivan'da yatmakta.

Sarkis Hatspanyan.

Acayiplik çok. Kendisi açlık grevleri yapıyor, on bir Dağlık Karabağ milletvekili serbest bırakılması için bildiri yayımlıyor; ama ne Ermenistan'da bir yürüyüş ne aktivistliğini yaptığı eski başkan Ter Petrosyan'dan bir ses ne diasporadan ciddi bir tepki ne de Türkiye solundan veya Ermenilerinden bir soluk.

Ben de, Ermeniler hakkında belgesel romanlar yazmış dostum Kemal Yalçın'm Sarkisyan'a açık mektubundan

öğrendim meseleyi. Çok kişiyle konuştum, Sarkis'in yazılarını getirttim, Google'ı taradım. Başından özetleyeyim. Bir dostuna hatasız imlasıyla yazıyor:

"Beni 1968 Eylülünde İskenderun'dan getirdiler İstanbul'un Şişli semtindeki Karagözyan Yetimhanesi'ne. Çoklarımız Ermenice bilmiyordu. Benim gibiler ise geldikleri yörenin yerel Ermenicesini konuşuyordu. Ermenice harfler tümümüze yabancıydı. Ermenice öğretmenim, 1915 yetimi kızı, Sivas'tan, yaşını başını almış Mariam Minasyan'dı. O hepimiz için bir ana'ydı. Onu hiç ama hiç unutmadım. Oydu benim hamurumun mayası."

"İnsan olarak şekilleniş"i Tıbrevank Lisesi'nde devam ediyor: "Her şey herkesindi, eşit ve adil olarak. Kaşığımızı hep birlikte aynı aşa öyle salladık, ekmeğimizi öyle bandık işte, orada. Ben orada öğrendim, karşımdaki her kim olursa hesap sorup hesap vermeyi..."

1979'da Selimiye'de işkence gördüğü anlatılıyor ki, solculuğun üstüne bir de Ermenilik binince, inanmak zor değil. Çıkar çıkmaz, doğru yurt dışına. Paris'te sinema okuyor. Fransız vatandaşı oluyor. 1990'da Ermenistan'a yerleşiyor.

Agos Derneği, Jeep, Dağlık Karabağ

İstanbul'da *Agos* çıkmış o sıra. Erivan'da "Agos Dostları Derneği" kuruyor. Zaten ateş çemberinde yaşayan Agosçular huzursuz oluyor. Çünkü hem Ermenistanlılardan "doğuştan muhalif ve kavgacı" Sarkis'i sevmeyenler bu dernek hakkında tezvirata başlıyorlar hem de Sarkis heyecanlı tabiatı icabı Erivan'da cipini biraz fazla "havalı" kullanıyor; küçük yerde büyük ayrıntılar bunlar. *Agos* ufak bir haber yaparak Sarkis'le resmî bir ilgisi olmadığını açıklıyor, sonra da mesafeli duruyor. *Agos* isminin kullanılmak istendiğine ilişkin bir rahatsızlık var İstanbul'da.

Dağlık Karabağ savaşı çıkınca oraya koşuyor Sarkis. Bu husus önemli, çünkü kendisini şimdi savunmakta olanlar hep bu hususu yazıyorlar. Karabağ muazzam bir Milli Dava. Orada çarpışmış olmak bizim '74 Kıbrıs gibi bir şey galiba. ("Mark-

sist" Prof. Yalçın Küçük otuz beş yıldır "Ben Kıbrıs gazisiyim," diyor, öyle).

İlk devlet başkanı Levon Ter Petrosyan Şubat 2008 seçimlerine yine adaylığını koyunca olağanüstü destek veriyor Sarkis. Özgürlük Meydanı'na çadır kuruyor. Dört günlük bir açlık grevi. Ter Petrosyan'ın ısrarıyla bırakıyor ancak. Yine bir mektubundan:

"Kendiliğinden öne çıkan birkaç figürden biri oluverdim. Mutlaka Ter Petrosyan'ın konuşmalarının öncesinde hitap ediyordum halka, ısıtıp coşturuyordum. Lafın altında kalmadılar ve bizi 1977 1 Mayısı'ndaki gibi, yani Taksim alanındaki gibi kurşunladılar. Ben ölümden, 'kurtarılmış bölge'ye [Dağlık Karabağ'a] kapağı atarak kurtulabildim." Seçim sonuçları hilelidir diye halkın sokaklara dökülme olayları, bahsettiği. Bir de, Türkiyeli olmanın getirdiği bir mukayese var hep, kafasında. Ermenice yazılarında "Ben Ermenistan'ın Ergenekon'unu açığa çıkartacağım," dediği aktarılıyor, mesela.

Devam ediyor: "24-25 Şubat'ta Karabağ'dan özel askerî birlikler getirttiler. Bunlar sokaklarda insan avına çıktılar. Emir verenler, Taşnakların Bozkurtları sayılan gruptan iki kişi." O meydanda 1-2 Mart 2008'de telefat: On ölü, iki yüz yaralı. Sarkis "gösteri yürüyüşlerini ihlal"den "asgari ücretin beş misli cezaya" çarptırılıyor.

Yedi ay sonra dağdan iniyor. Evine kapanıyor. "Henüz kapının eşiğindeyken polisler ablukaya aldılar. Ekmeği-suyu iple aşağıdaki komşularımız sayesinde balkonumuzdan edindik." Bu arada öğreniliyor ki, 2016'ya kadar uzatılmış özel oturma izni Koçaryan tarafından iptal edilmiş. Ülkeyi beş gün içinde terki isteniyor.

"Suikast yapılacak!"

"Sular durulana kadar ortalıkta gözükmemek" kararı almış ama duramayacak. Muhalif gazete *Haykakan Zhamanak*'ta meşhur mülakat patlayacak: "Bir arkadaşımdan öğrendim. Başkan Sarkisyan'a suikast yapılacak. Birkaç senaryo mümkün. Bir:

Uçak kazası. İki: Nairi Hunanyan'ın Parlamento saldırısından sonra ikinci bir karanlık şeytanî eylem [27 Ekim 99'da Parlamento'yu basan Hunanyan, başbakan dahil sekiz kişiyi öldürmüştü]. Üç: 1 santim toprağın verilmesine karşı olan 'kahraman fedayi' bir Karabağlı'nın harekete geçmesi."

Mülakatta, bundan çıkar sağlayabilecekler olarak Koçaryan, Oskanyan ve Taşnak partisinin adını veriyor. Ama somut herhangi bir suçlamada bulunmuyor. Mülakatı yapana göre, Karabağ Klanı'nın Ermenistan'ı nasıl esir aldığını çok iyi anlatıyor. Yalnız bu yorum doğruysa hem bunu söylüyor hem de Karabağ'a kaçıp saklanıyor. Tabii, bilemiyoruz oraların dengelerini. Bir Karabağ var, bir de "Karabağ Klanı" var, anlaşılan. Koçaryan da Sarkisyan da Karabağlı.

Ortalık birden karışıyor. Dava açılıyor. Yine acayip: "Bir devlet yetkilisini öldürme hazırlıkları yapmak"la suçlanıyor. 7 Kasım 2008'de tutuklanıyor. Suç türü değişiyor: "Yalan beyan". 1 Aralık'ta açlık grevine başlıyor. Bir Fransa Ermeni kaynağına göre "16 günde 15 kg" veriyor.

Sonuç, 3,5 yıl hapis. Yine yazıyor: "Benim burada bir insan yüreği hâlâ çarpıyor diye haykırabilmemin tek yolu açlık grevi yapmaktı. Yani Musa Dağ'a çıkmam gerekiyordu. Çıktım." Musa Dağ, duymuşsunuzdur, Tehcir sırasında İskenderunlu Ermenilerin efsanevi direnişi; filmi de yapıldı. Sarkis efsaneyi epey sık anmakta. Kendini hep "Musa Dağlı" olarak tanıtıyor. Konuştuğum bazılarına göre Musa Dağlılar "O aslında Adıyamanlıdır!" diye kızıyor. Azınlık, azınlığın kurdudur?

Yine acayiplik: O sırada, Karabağ savaşına katılmış mahkûmları serbest bırakmak için genel af çıkıyor. "Katılmıştır" diye belge lazım. Karısı Hasmik yakınıyor: "Ben Ermenistan Savunma Bakanlığı'ndan veya Karabağ askeriyesinden böyle bir belgeyi almayı bugüne kadar başaramadım." Sarkis çıkamıyor.

Böyle mahkûmiyet olmaz

Bir açıdan bakarsanız, bu işler, çok sakin olmayan tabiatından geliyor başına. Mesela bir mektubundan: "Bende doğum-

dan aşırı maksimalist bir yapı var. Kurşunî renkleri oldum olası ne sevdim ne sevebildim. Varsa da yoksa da siyah-beyaz, başka büyük yok! Ya herro ya merro, anlaşıldı mı?"

Ama başka bir açıdan bakarsanız, bütün bunlar aynen Türkiye gibi Ermenistan'da da birtakım hesaplaşmaların varlığından oluyor. Çünkü daha önce de, yine Ter Petrosyanı desteklemiş ve Karabağ'da çarpışmış Jirayr Sefilyan 8 Haziran'da 1,5 yıl yemiş, vatandaşlığı reddedilerek aynı muamelelere maruz kalmıştı.

Her ne ise. Benim açımdan sonuçta tek bir şey önemli: Bir insanın hakaret, nefret, şiddet taşımayan bir mülakattan ceza alması. Bu kimin için ve nerede olursa olsun, kabul edilecek şey değil. Asla. Bu açıdan al Türkiye ile Ermenistan'ı, vur birbirine. Benzerlik burada da mı şarttı?

Radikal İki, 11 Ekim 2009

"TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR"CİLERİN KANAYAN YARASI

"Türk" teriminin bir etnik grubun değil, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ("ulus'un") adı olduğunu iddia edenlerin çok haklı oldukları bir husus var aslında: Türkiye'de etnik olarak Türk olmayan bazı gruplar "Türk'üm" diyor.

Tek kelimeyle, mükemmel. Fakat "Türk'üm" demeyen milyonları ne yapacağız? "Türk" terimini ulusun adı sayanlar için gocunulacak yara işte tam burası. Bu insanları askerdeki "Tüfek çatılacaaaaak! Çat!" der gibi Türk yapmanın mümkün olmadığı her geçen saniye daha da kesinleşiyor. Kesinleşince de, bu yaradan kan sızıyor. Son haftalarda iki "durum" oldu, yine fena halde sızdı. Birinciden başlayalım:

Yarayı deşen Avrupa Konseyi raporu

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg'in 1 Ekim'de yayımlanan "Azınlıkların İnsan Hakları" adlı raporu farklılık gösteren gruplara bu ülkede nasıl muamele ettiğimizi bir MR filmi kesinliğiyle gösterdi. (www.commissioner.coe.int)

197 paragraflık (uluslararası belgelerde paragraflar numaralıdır) bu upuzun Türkiye raporu bir büyük gazetenin çok ilgisini çekti. Ama tek paragrafıyla. Cımbızladığı paragraf şöyle:

"29) Komiser, Lozan Antlaşması'nda geçen azınlık okulları da dahil olmak üzere, bütün kamusal ve özel ilkokullarda öğrencilere zorunlu olarak her gün 'Ben Türk'üm' diye başlayan ve 'Ne Mutlu Türk'üm Diyene' diye biten bir yemin okutulmasından kaygı duymuştur. Alınan raporlar, 2007'de kimi öğretmenlerin bu uygulamanın kaldırılması yönünde yaptığı girişimin, 'halkı kanuna karşı gelmeye teşvik'ten yargıya intikal ettirildiğini bildirmektedir. Komiser, bu yargı sürecinin sonucu hakkında bilgi edinmeyi arzulamaktadır."

Adının yanında "Türkiye Türklerindir" şiarı bulunan gazetenin koca belgede tek bir paragraf için, üstelik "etnik ayrımcılıktır" falan demeyen bir paragraf için "Ne Mutlu Türk'üm Diyene etnik ayrımcılık" tepkisiyle manşet atması bu yaranın tipik göstergesi. Böylece kimileri yine burnundan soluyacak, bütün gözler buraya dönecek. Geri kalan 196 paragrafta Kürtlerin, Ermenilerin, Rumların, Yahudilerin, Süryanilerin, Alevilerin, Romanların (Rapor'un altıncı bölümü tamamen Romanlara/Sulukule'ye ayrılmış) gördüğü muameleye Rapor'un getirdiği fevkalade ayrıntılı eleştiriler dikkatlerden kaçırılacak.

Ülkemizde yasalarda, mahkeme kararlarında ve idari uygulamalarda görülen etnik ve dinsel ayrımcılığı bu sütunlarda daha önce ibadullah yazdım; *Türkiye'de Azınlıklar* kitabım da bunlarla dolu. Tekrar etmeyeyim ve ırkçılık konusundan tek örnek verip geçeyim:

1934 tarihli İskan Kanunu'nda 6 kez "Türk Irkı" terimi geçiyordu. 2006 tarihli yeni İskan Kanunu'nun 4. maddesi şöyle diyor: "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan[lar] göçmen olarak kabul edilmezler." "Irk" ile "soy" terimlerinin "ne" değil "ne" olduğunu yazamam, aile terbiyem müsaade etmez.

"Ne Mutlu Yunan'ım Diyene!"

Bendeniz 28 yıldır azınlık konularıyla uğraştığım için talimliyim ama bir tek şunun cevabını veremiyorum: Batı Trakya Türk azınlığının yine Lozan'ca kurulmuş okullarında "Yu-

nan'ım, doğruyum, çalışkanım. Varlığım Yunan varlığına armağan olsun. Ne mutlu Yunan'ım diyene" biçiminde bir "dua" her sabah mecburi okutulsa, acaba birtakım insanlarımız ne yapardı? Bulgaristan'da okutulsa: "(...) Ne mutlu Bulgar'ım diyene." Şimdi kurulmakta olan Kürdistan'da Türkmen çocuklarına okutulsa: "(...) Ne mutlu Kürt'üm diyene!"

Şimdi bir de Batı Trakya'da bunun şöyle okutulduğunu düşünün: "Yunanistanlıyım, doğruyum, çalışkanım. Varlığım Yunanistan'a armağan olsun. Ne mutlu Yunanistanlıyım diyene." Ne kadar farklı değil mi? Bilmem "Türkiyeli"nin hikmetini anlatabildim mi? Hiç sanmam. Ulusalcılık, ulusal ezber dışında bir şeye izin vermeyen laik bir dindir. Nasıl dinin verileri tartışılamazsa, onlara ancak inanılırsa, ulusalcılık da aynen öyle.

Google profesörlüğü

Kanayan yaranın ikinci belirtisine gelelim şimdi. Bir haftadır, "Türkiye Türklerindir" gazetesinin bir yazarı, *Radikal*'de 6-11 Eylül arası çıkan dizimin "yalan" olduğunu, okurları "aldattığımı" pek sinirli bir üslupla yazıyor. Günlerce. O kadar ki, arkadaşlar telefon etmeye başladı: "Yahu, bu adama bir şey mi yaptın?" Kesinlikle yapmadım. 1980'lerde Ankara'da kız arkadaşımın kapı komşusu olarak tanıdığımdan beri tartışmamız bile olmadı. Hatta, Allah razı olsun, bana Herkül'ü (Millas) tanıştırdıydı. Her sofrada; 1977 Lenin Uluslararası Barış Ödülü sahibi, bir kitabı cunta tarafından törenle yakılmış ünlü komünist şair Ritsos'tan "Babam" diye bahsetmesini, onun da kendisine "Manevi oğlum" dediğini aktarmasını hatırlıyorum. Sonradan böyle oldu herhalde. Hayat.

Fransızca öğretmeni şairin genel kültür ve Google yordamıyla Fransa ve azınlıklar konusunu bir uluslararası ilişkiler profesörüne öğretmesine karışmak doğru değil; herkesin bir joy yapma ("kafa bulma") biçimi var. Üstelik ben kendi denklerimle bile polemiğe girmem. Dahası, bilimsel tedbirimi almışım: Yazımın sonunda, meraklısı internetten baksın diye kaynak gös-

termişim. Hatta temel Fransız resmî kaynağı internette de var: http://www.dglflf.culture.gouv.fr/lgfrance/legislationLDF.pdf

Böyle ama gelen telefonların yanı sıra bu sabah bir de sevgili okurum Serdar, "Hocam bugünkü yazısında sanırım Özdemir İnce haklı, bir bakın isterseniz" diye yazınca artık direnemedim. Baktım, çok ilginç! Metropol Fransa'yı anlatmaya girişirken "Fransız denizaşırı topraklarında bakın ne özerklikler var!" anlamında yazdığım (*Radikal*, 09.09.2009) şu cümleyi cımbızlıyor: "Fransa sınırları içinde olan Yeni Kaledonya bölgesinde Fransızca dili birinci değil, yerel dillerin yanında ikinci dildir; bu kadarını söylesem kâfi."

Meğer bir okuyucusu Google'dan bakmış, kendisine ihbar etmiş "Yeni Kaledonya'da resmî dil Fransızca!" diye. O da, niye burayı atladım diye hayıflanıyor: "[Aslında,] benim Yeni Kaledonya'da resmi dilin Fransızca olduğunu anımsamam gerekirdi," diyor. (*Hürriyet*, 06.10.2009)

Türkiye'de bir insan tipi zuhur etti, farkında mısınız bilmem: Yazma bilen, okuma bilmeyen. Bu, bunun fantastik bir yeni versiyonu: Yazılmamışı okuyan. Benim yazımda bulunmayan "resmî" kelimesini "okuyor" cümlede. Bu arkadaşın daha önce Fransız Anayasası vs. konusunda yazdıklarımı da nasıl "okuduğunu" net göresiniz diye, o resmî kaynaktan ilgili ayrıntıyı buraya aktarayım da, bu hazin olaydan artık kurtulayım; uğraşamayacağım:

– 19 Mart 1999 tarih ve 99-209 sayılı, Yeni Kaledonya'ya İlişkin Kanun, madde 215 fıkra 2: "Kanak dilleri eğitim ve kültür dilleri olarak kabul edilmiştir."

– 26 Nisan 2002 tarih ve 70-2002/APN sayılı, Okullarda Dil ve Kültürlere İlişkin Karar, madde 15: "Kuzey Eyaleti Meclisi, ikinci dil olan Fransızcanın öğretilmesini her seviyede savunmaya özen gösterecektir." Orijinali: "*...s'appliquera à défendre, à tout niveau, l'enseignement du français, langue seconde*". Kuzey Eyaleti, yüzde 91'i okur-yazar olan Yeni Kaledonya'nın yarısından çoğunu kaplayan eyalet. Kanaklar yüzde 77,9, Beyazlar yüzde 16,9. Fransızcanın "ikincil dil" olarak resmen "savunulmaya" muhtaç oluşu bundan.

Daha anlatayım mı? "Fransa dilleri" hakkındaki resmî kaynağın adını da vereyim: "Délégation Générale à la langue française et aux langues de France, *Le Corpus juridique des langues de France*, Etude réalisée par Violaine Eysséric, Paris, Avril 2005".

Peki, şair neden bu kadar hırçın? Diğer "Türkiye Türklerindir"ciler gibi onun da aşırı sinirliliği, tamamen, bu işin artık tarihe geçmeden tarih olmaya başladığını fark etmesinden geliyor. Geçmiş olsun.

Not 1: Baktım, "Babam" dediği Ritsos 19 yıl olmuş vefat edeli. Bu açıdan çok talihli insanmış Ritsos.

Not 2: Feyhan yazıyı görünce, ki hiç yapmaz, dudak büktü: "Cevap mı verdin?" Aydın Engin yazıyor "... cevap verme tenezzülünde bulunmayacaksın değil mi?" İkisini de ayrı ayrı teskin ettim: "Bir seferlik kusura bakmayın, ne olur."

Radikal İki, 18 Ekim 2009

KUTSAL İTTİFAK: ERMENİ, AZERİ VE TÜRK TAŞNAKLARI

Ermenistan'la yapılan Protokolleri kimler köstekliyor, birlikte bakalım, çünkü bunlar kendilerini silip atmakla meşgul.

1) CHP ve MHP. Bir süredir Türkiye'de olumlu bir iş yapılsın da bu partiler karşı dikilmesin, hiç görülmemiş. Hiçbir meselede hiçbir çözümleri yok, her girişimin tekerine çomak sokmak için iki temel gerekçeleri var: a) "Biz 1920 ve 30'ların değerlerini savunuyoruz. Her yenilik, tanımı gereği bize terstir!" b) "Şimdiye kadar bu zombileri (Kürt, Ermeni, Kıbrıs sorunları) gömmeye hiçbir parti cesaret edemedi. Şimdi AKP becerirse, biz bu adamları bir daha iktidardan düşüremeyiz. Baltalayalım!"

İntihar mektubu gibi aynen. Koşulların değiştiğini anlamayan, her yeniliğe prensip icabı karşı çıkan bu iki parti artık ciddiye alınmaz oldu. Protokollere de karşı çıkıyorlar; resmen Türk Taşnakları bunlar. Üstelik Kıbrıs'ta 35 yıldır 30.000 asker tutan Türkiye'nin, Dağlık Karadağ'daki işgal sona ermeden parmağını oynatmasını yasaklıyorlar. İnsanın kendine ettiğini akrep etmezmiş.

2) Azerbaycan. Herkes farkında değil ama toprağımız ve mültecilerimiz derken onun asıl derdi şu: Türkiye başarırsa Dağlık Karabağ meselesi bir çözüme ulaşacak. Ulaşınca, bu sorun sayesinde üstü örtülen bilumum mafya, yolsuzluk, muhalefete baskı

durumları su yüzüne fırlayacak. Bizde de on yıllar boyunca Kürt meselesi ve "milli dava" Kıbrıs aynı işi görmedi mi?

Bir yandan Sarkisyan'la gizli gizli görüşen, öbür yandan Türkiye'ye "Görüşme!" diyen Azerbaycan'ı bugün ulusalcılar dışında kimse ciddiye almıyor. İnsanın kendine ettiğini akrep etmezmiş. Üstelik kendine ettiği yetmiyor, Türkiye'yi de karıştırmaya çalışıyor. İki Azerbaycanlı, bozuk imla ve bozuk Türkçeleriyle, vatan-millet edebiyatı üzerinden internette provokasyon yapıyor:

Maçta hadise çıkarsa sorumlu kim?

"Türkiye'nin vatan, millet sever, Azerbaycan dostu partilere, kurum ve kuruluşlara çağrı. Bildiğiniz gibi 14 Ekim'de Bursa'da oynanacak Türkiye Ermenistan maçında, Azerbaycan Bayraklarının maçın yapılacağı stada alınması yasaklanmıştır. Türk milleti, Türkiye-Azerbaycan dostluğuna büyük zararlar verecek bu açılımlara karşı çıkmalıdır. Bizler, Türkiye'deki ve Avrupa'daki Azerbaycan Dernekleri, Bursa'da yapılacak milli maça, Türk ve Azerbaycan bayraklarıyla katılarak, hükümetin yanlış siyasetlerine ve uygulamalarına demokratik tavrımızı göstereceğiz. Sizleri de, bizim bu demokratik tepkimizi desteklemeye, bizlerle birlikte 14 Ekim günü Azerbaycan ve Türkiye bayraklarıyla maçı izlemeye davet ediyoruz. Çağrımıza omuz verin. Yaşasın Azerbaycan-Türkiye dostluğu, kardeşliği.

Belçika Azerbaycan Kültür Derneği adına Ayhan Demirci

İzmir Azerbaycan Kültür Merkezi Derneği adına Cemal Mehmethanoğlu."

AZERBAYCAN BAYRAĞI STADA ALINMAYACAK

2010 Dünya Kupası Avrupa Elemeleri 5. Grup maçında bu akşam oynanacak Türkiye - Ermenistan maçında Bursa Atatürk Stadı'na Azerbaycan bayraklarının alınmayacağı açıklandı.

FIFA'nın Türkiye - Ermenistan karşılaşmasına 'Azerbaycan bayrağının sokulmaması' yönündeki kararına Bursa Valiliği'nin uyacağı öğrenildi. Stada yalnızca Türkiye ve Ermenistan bayrakları alınabilecek. Karar emniyet yetkililerine de bildirildi.

14.10.2009, http://spordabugun.com/h_321713_azerbaycan-bayragi-stada-alinmayacak.html

Onur Öymen'in resmî sözcüsü sınıf arkadaşım Melih Aşık da, 13 Ekim tarihli *Milliyet*'te bu kışkırtmanın reklamını yapıyor.

Resmen açıkladığı halde KKTC'yi tanımayan, Kıbrıs'a uçak seferi koymayan, KKTC temsilciliği Avrupa Konseyi'nde konuşulacakken salonu terk eden bu ülke Azeri Taşnaklarıyla dolu. Şimdi Ermeni Taşnaklarına geçebiliriz, yani Türk ve Azeri Taşnaklarının koalisyon ortaklarına:

3) Taşnaklar: Temas ede ede öğrendik, "diaspora" deyince tek bir blok anlamak çok yanlışmış. Türkiye-Ermenistan normalleşmesini engellemek isteyenler Taşnak Partisi'nin içindeki şahinler grubu. Çünkü Ermenistan'da (aynen bizdeki İslâmcılar gibi) yüzde 6-8 arası oy alan partileriyle yapamadıkları etkiyi Soykırım terimi sayesinde yapıyorlar. Bu kaldıraç ellerinden kaçar diye korkuyorlar. Bu yüzdendir ki, Sarkisyan'ın işi Türkiye'den çok daha zor. Bizde en fazla "Azerbaycan'ı satıyorlar" deniyor, onlarda çok korkunç: "Ölülerimizi, tarihimizi satıyorlar!"

Ama bu kadar kör parmağım gözüne gidersen kendine edersin. Bakınız diasporanın en güçlü olduğu Kuzey Amerika'dan gelen son haberlere:

Diasporada sessiz çoğunluk dilleniyor

1) ABD'nin en güçlü 5 Ermeni kuruluşu 1 Ekim'de ortak bildiri yayımladı: a) Amerika Ermeni Kiliseleri Piskoposluğu-Doğu (DACA-E) b) Amerika Ermeni Kiliseleri Piskoposluğu-Batı (DACA-W) c) Ermeni Genel Yardımlaşma Birliği (AGBU) d) Vartan Şövalyeleri e) Amerika Ermeni Asamblesi (AAA). Sarkisyan'a destek verdiler ve Türkiye'nin birçok devlet ve uluslararası kuruluş tarafından garanti edilen tutumuna bu sefer güvenmek gerektiğini söylediler.

Bunlar, "sokağa inmeyen" ama maddi-manevi olarak ABD'nin (ve muhtemelen dünyanın) en güçlü Ermeni örgütleri. Oradaki Ermeni nüfusunun en az yüzde 50-60'ını temsil ediyorlar. Bu ortak bildiri, Taşnak etkisindeki diasporanın gözünü açtı.

Şu anda internet sitelerinde çok farklı, realist, Protokolleri destekleyen yazılar başlamış durumda. AGBU yönetim kuru-

lundan Yervant Demirjian'ın açık mektubunun başlığı: "ARF [Taşnak Partisi] Dogmasını İzleyen Sevgili Dostlarıma". Özetle şöyle diyor: Deliliğin tarifi, hep aynı hareketi yapıp farklı sonuç beklemektir. 114 yıldır [Osmanlı Bankası baskınından beri] aynı şeyleri istiyorsunuz. Aklımızı başınıza toplayın. Ne tazminatıymış? Ne toprağıymış? Türkiye'den sadece iki şey isteyin: Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu Ermenilerine yaptığını tanımasını, bir de tarih kitaplarını düzeltmesini.

2) Kanada'da, Ermeni Kilisesi de dahil olmak üzere Taşnak olmayan örgütlerin büyük çoğunluğunu kapsayan çok güçlü bir siyasal grup var: Kanadalı Ermeniler Kongresi (CCA). Bu örgüt de 11 Ekim'de "Protokola Evet" bildirisi yayımladı, onu "İlişkileri normalleştiren tarihî bir anlaşma" diye tanımladı. Sessiz çoğunluğu dillendirdi.

Azınlıktaki Taşnakların gücü şu ana kadar dört şeyden geldi: 1) Medyayı iyi kullanan disiplinli örgüt 2) Zayıf Hınçak ve Ramgavar partilerinin, kaybolmamak için, Taşnakların dümen suyuna girmesi 3) Ermenistan hükümetlerinin demokrasi, insan hakları ve yolsuzluklardaki kötü karnesi 4) Ve tabii ki en önemlisi: Türkiye'nin şimdiye kadarki "Ne? Kim öldürmüş Ermenileri? Asıl onlar bizi öldürdü! Onlar özür dilesin!" tutumu.

Eğer şimdi Türkiye sözlerini tutarsa, Taşnak şahinlerinin normalleşmeyi çelmelemesi boşa gidecek. Çünkü Protokoller'e evet veya hayır diyen bütün Ermenilerin tek bir endişesi var: "Türkiye Ermenistan'ı tuzağa düşürürse?" Biri 72 milyon, diğeri ise karalara hapsolmuş 2,5 milyon. Taşnak şahinlerinin başlıca avantajı bu kuşku. İtiraf edelim: Türkiye güçlendirdi Taşnakları. İnsanın kendine ettiğini akrep etmezmiş. Bakın, Avrupa'da yaşayan Ohannik kardaşım ne yazıyor: "Uzun lâfın kısası, ben bu Türkiye Cumhuriyeti'ne sırtımı dönmem ağam... Osmanlı'da oyun çoktur ve Osmanlı kendi icadı kanuna hem kendi uymaz hem de uyarsa o uyum en çok kırk gün sürer."

Kimler destekliyor?

Gelelim destek cephesine: AB, çeşitli ülkeler ve uluslararası kuruluşların yanı sıra ABD ve Rusya dışişleri bakanları dünyada ilk defa olarak bir imzaya ayakta dikilip ortak destek verdiler. ABD iki tarafı barıştırmak istiyor da, Rusya destek veriyor mu? Veriyor çünkü şimdiye kadar Kafkaslardaki gücünü bura ülkelerini kavga ettirmekten alıyordu, böyle devam ederse kendine edeceğini gördü. Artık bölgede ticari çıkarları önde. Türkiye şimdi, Batı'nın istediği Doğu-Batı enerji hattının ("Nabucco") yanı sıra Rusya'nın istediği Kuzey-Güney enerji hattına da ("Güney Akım") imza atmanın yararını görüyor. 2008 sonu itibariyle uluslararası ticarette Rusya için Türkiye 7. sıraya, Türkiye için Rusya (Almanya'dan sonra) 2. sıraya yükseldi. Biliyor musunuz ki, Ermenistan demiryollarını 30 yıllığına işleten Rus şirketi Ermenistan'dan geçireceği Rusya-Türkiye direkt hattı için Polonya'ya yeni trenler ısmarladı? Şimdi Dışişleri Bakanı Lavrov niye imzayı görene kadar arkada dikilip bekledi, anlatabildim mi? Eğer herkesin çıkarınaysa, o iş sağlam demektir.

Ama bunları, şimdiye kadar bize öğretilen "Biri kazanıyorsa, öbürü kaybediyordur" kafasıyla bakarsak göremeyiz. Artık tüm parametreler değişti. Uyansak iyi olur.

Son dakika not: Yazıyı gönderdikten sonra, gazetelerde "Son Dakika" haberi: "Bursa Valisi Şahabettin Harput, Bursa'da yapılacak Türkiye-Ermenistan maçında stada Azerbaycan bayraklarının sokulmasına izin verilmeyeceği yönündeki açıklamalara ilişkin, 'İyi niyetli, mütevazı olarak kendiliğinden yanında KKTC ve Azerbaycan bayrağı taşıyanlara, taşkınlık ve sloganlarla böyle bir siyasi şeye çekmediği sürece herhangi bir engel olunmayacaktır,' dedi." "Osmanlı'nm yasağı 40 gün sürer" diyen Ohannik ağam, affet, 40 saat bile sürmedi. Zaten, bu maçı 81 il içinde Bursa'ya koyanın aklını seveyim.

Radikal İki, 18 Ekim 2009

BOSTON'DA VE TÜRKİYE'DE GERÇEKÜSTÜ VAZİYETLER

Harry Abi telefonla arıyor: "On dakika ben geliyoring." Anladınız tabii: "Geliyor" ile İngilizcenin şimdiki zaman eki "ing". On dakika sonra Friends'in toplantısına yola çıkıyoruz.

Şimdi, izah edecek epey şey var. Altı konferans vermek için Boston'dayım. Harry, ailesi Kayseri'den buraya göçmüş, kendisi burada doğmuş Harry Parsekian. "Hrant Dink'in Dostları Derneği" başkanı. Yıllardır Kayseri'ye ve köylerine gidiyor. Ayrıca Sibirya, Vietnam ve Çin gibi ilginç yerleri de gezmiş. Bildiğiniz gibi bir âdem değil. 21 kere Boston Maratonu koşmuş. Bugün bize uğradığında bisikletle 15 mil yapıp öyle gelmiş.

Abi'lik şuradan menkul ki, benden en az 5 yaş küçük gösteren Harry'nin benden tam 10 yaş büyük olduğunu öğrenince utanıp Harry Abi demeye başladım. Harry Baba desem daha da mantıklı çünkü burada bizi bir an bile yalnız bırakmıyor. Müzeden yemeğe, yemekten konferansa, konferanstan göbek dansına kadar durmadan taşıyıp babalık yapıyor.

Friends? Bizde de oynayan TV dizisiyle ilgisi yok tabii. Savaşa, şiddete, askerliğe, silaha tümden karşı olan barışçı Quaker mezhebinin gerçek adı: "Quaker bize dışımızdan verilen isimdir. 'Shaked' [titreyen], Tanrı'nın karşısında titreyen anlamında. Biz kendimize 'Friends' [dostlar] deriz." Yani Türk (Türük,

Török) adı nasıl Çinliler, Türkiye (Turchia) adı nasıl Avrupalılar tarafından konmuşsa, öyle.

Quaker toplantısı

Yeşillikler içinde iki büyük ev. Friends'in "Toplantı Evi", yani Cem Evi! Sağdakinde kocaman bir salon, birbirine dönük sıralar, insanlar oturuyor. Süzülüyoruz. Ama ne bir ses ne bir nefes. Bazen gıcırdayan sıraların ve nadir kesik öksürüklerin dışında tek ses, devasa şöminedeki kütüklerin çatırtısı. Harry Abi anlatmıştı: "Öyleee oturuyor. Meditasyon yapıyor. Sonra bir herif kalkaaar, yahut bir gariii, başlar gonuşmaya. İçinden geleyor çunkü."

Gerçeküstü. Uzun süre, salondaki 150 kişiden gık yok. Bazılarının gözleri kapalı, yarı trans durumu. Sonunda, ayaklarında kısa çoraplar olan bir kadın kalktı, hissettiklerini anlatıyor. Bir diğeri alıyor: "Tanrı; evleri, kaleleri, evrenleri, içimdeki mikropları yarattı." Yine on dakika susuş. Toplam 6 kişi epey aralıklarla yüreklerine doğanları birkaç cümleyle dile getirip tekrar oturdular. Bir kadın hastanede yatan 93 yaşındaki komşusundan, bir erkek 94 yaşındaki annesinden bahsetti. Huzur dolu sakin konuşmalar.

Son kalkan genç baba çok ilginç. İki yaşındaki kızı önce adamın bacaklarına sarıldı, sonra kucağına çıktı, sonra da maymun gibi omzuna! Evladım, bırak da baban konuşsun; yahu kardeşim şuna söyle de biraz tek dursun! Yanında ise annesi gıkını çıkartmadan ve müdahale etmeden oturuyor, şeytanî ufaklık zavallı adamın tepesine çıkarken. Neyse, güç bela bitirdi adam; ne dediğini hiç anlamadım seyretmekten bu acayip durumu.

O bitirince biraz sonra hep birlikte kalkıyoruz. Herkes, civarındaki herkesin elini sıkıyor. Son olarak, "yeni"ler kalkıp kendini takdim ediyor, biz de ettik, "Welcome!" dedi herkes koro halinde. Dışarıda da, gelip toplantılarına katıldığım için teşekkürleri kabul ettim.

Harputlu Çarli

Hani Berlin'de Türkiyelilerin Kreuzberg'i vardır ya, burada da Ermenilerin Watertown'ı var. Tamek konserve, Filiz çay, çaydanlık, ince belli çay bardağı, Pınar ve Ülker ürünleri, Trakya beyaz peyniri, nazarlık, simit, çekiçte zeytin, Türkiye'den ithal aklınıza ne gelirse satan Bakkal Sevan da burada. Karnıyarık ve imambayıldılar yerel imalat.

Bugün Pazar. Amerika'daki bütün dükkânların aksine Sevan kapalı. Yakındaki Starbucks'a yöneliyoruz. Dört kişi güneşin altına oturmuşlar, bir tanesi iyice yaşlı, güneş gözlüklü, bastonlu: Charlie. 97 yaşındaki Harputlu Garabet Mosesian buraya 7 yaşında gelmiş. Bir fırın açmış, ABD'deki ilk donmuş pizzayı icat etmiş. Önce emlakçılığa sonra müteahhitliğe soyunmuş ve çok para kazanmış. Şimdi, tek başına yaşadığı evden her gün Siyah bir kızın kullandığı arabasına biniyor, 12.00-13.00 arası mahalledeki Ermenilerle çene çalmaya bu Starbucks'a geliyor. Kahveye çıkıyor, yani.

"Charlie"? Meğer, gemilerin ilk yanaştığı meşhur Ellis Ada-

Garabet Mosesian'la, namı diger Harputlu Charlie'yle beraber.

sı'nda sıradaki herkese sorarmış Amerikalı gümrük memuru: "Adın ne?" Anlamadı mı, ki Garabet'i anlamadığı tahmin olunur, yazarmış: "Charlie"!

Bu gerçeküstü durumun mütemmim cüzü de olacak tabii. Charlie'nin yanında oturan Armen bir Marksist Amerikalı. Türkçe bilmeyen nadir Ermenilerden. Geçenlerde Vietnam'a davet etmişler konferans vermesi için. İmtihan ediyor beni: "Sence nereye gidiyor Çin ve Vietnam ekonomisi?" Cevabını da veriyor: "Sürdürülebilir ekonomiye!"

Ermeni okul yemeği

Oradan kalkıyoruz, bir Ermeni ilkokulu yararına verilen yemeğe. (Bir arkadaşım yazmış soruyor, "Orada herkes kendi dilini okutabiliyor mu?" diye. Bırak onu, geçen gün yan daireye yeni taşınan ayılar radyoyu öyle bir açtılar ki sabaha karşı, uykumuzdan fırladık. Tak tak vurmak işe yaramadı, "Sıfır"ı aradım polis için, bir bant çıktı önce: "İngilizce için 1'e, İspanyolca için 2'ye basınız.")

Önce başta humus olmak üzere mezeler ve "lüle kebap". Arkasından tavuk şiş, şehriyeli pilav. Harry Abi'nin kayınvalidesi Kayseri Efkere'li 87 yaşındaki Siranuş Hanım'ın yanma oturmuşum, kulağıma eğiliyor: "Yersen şanın, yemezsen malın artar!" Yanımızdaki masalardan birine konsomasyona gidiyorum, Beyrutlu bir hanım Amerika'dan yakmıyor: "Oranın komşuluguuu buranın hısımlığından eyyidir, yakındır!" Bir İstanbullu, tabii bütün bunlar tamamen Türkçe, anlatıyor: "En nihayetinde Amerika'ya göçüyoruz, 15 komşum kapıya çıktı, vallahi 10 tanesi Türk, nasıl ağlıyorlar 'Gitme, biz sana bakarız!' diye..."

Çıkınca kahveleri içmeye evlerine gidiyoruz, biraz gecikince Harry Abi mutfağa sesleniyor: "Gayfe Yemen'den geleyorr?" Siranuş Hanım, kızının geç kalmasından mahcup olmuş gibi, damadını müdafaa etmekte: "Bir dirhemlik kocan olsun, bin dirhemlik yerin olur!" Kahveden sonra tuvalete gidiyorum, Pe-Re-Ja limon kolonyası. Sonra, Harry'nin gidip Beyrut'tan aldı-

ğı güler yüzlü Hrip (Hripsime) Hanım, Türkçesi enfeş, duvardaki resimleri anlatıyor. "Bu tasviri Efkere'ye gittiklerinde çektirmişler."

Türkiye'deki gerçeküstücülük

Akşam eve dönünce bilgisayarı açıyorum, gazetede Yargıtay 8. Ceza Daire'den resmî açıklama: "Dairemizin bir kararıyla ilgili olarak 'Cinayet Çağrısında Suç Bulunamadı' başlıklı haberde ['Bir şehide 5 DTP'li öldürülsün' haberi] kamuoyu yanlış bilgilendirilmiştir. Dairemiz kararın esasına girmemiştir, çünkü yasal itiraz süresinin geçirildiği görülmüştür. Sayın basın mensuplarının daha titiz ve hassas davranması..."

Oysa soruşturma açılmasını savcı ve yerel mahkeme esastan reddetmiş; süreden değil. Gerçekte de süre sorunu diye bir şey yok çünkü davanın avukatına tebligat yapılmamış. Şimdi bu durum gerçeküstü değilse ne gerçeküstüdür?

Gerçeküstülüğü eski öğrencim bir dostun yazdığıyla bitireyim mi? "Yargıtay'ın verdiği Orhan Pamuk kararını anlıyorum zira her bir Türk evladı kendisine hakaret edildiğini düşünebilir. İyi de, böyle bir dava yargıç önüne gidince ne olacak? Yargıç Türk evladı değil mi? Hukuktaki 'çıkar çatışması' ilkesi gereğince davadan çekilmesi gerekmez mi? O zaman yurt dışından yargıç mı ithal edeceğiz?"

Radikal İki, 8 Kasım 2009

2011'de not: Charlie'nin sükûnet içinde öbür dünyaya göçtüğü haberi 2010'da ulaştı...

Maraşlı (H)Arika Hanım'ın İmplantları

"'Kızım, evladım, gel bana,' deyor bana. Ben deyorum, 'Sen benim babam delsin.' Amerika'ya getmiş, ben doğmadan 1912'de. Tanımeyorum ki."

1912 Maraş doğumlu, yani şu anda 98'ini süren Arika Hanım babasıyla ilk defa 12 yaşında nasıl karşılaştığını anlatıyor.

Boston'un Watertown kasabasında yoğunlaşmış Ermenilerin aylık yemeğindeyiz. Türkiyeli Ermeniler civar masalardan hep üşüşmüş, dinliyorlar, "Şunu da anlat, bunu da anlat," diyerek. Arika Hanım da bu ilgiyle sarmalanmış, anlatıyor. Baştan başlayayım.

"Ana, bırakma beni!"

1915 Felaketi'nde Maraş'tan tehcir edildiklerinde üç yaşında. "Babam ben doğmadan kaçmış Türklerin elinden. Çünkü bayrağı aşağı koymuş, Ermeni bayrağı koymuş." [Osmanlı bayrağını indirmiş, yerine Ermeni bayrağı çekmiş] Yolda annesinin gücü tükeniyor: "Anam belim kırılıyo, atıyım bunu buraya, demiş. Beni oraya bırakmışlar. Ağlamışım, bağırmışım arkalarından, Anaaa, beni burada bırakma anaaa! Beni burada bırakma!" O günkü gibi haykırıyor.

"Nece söyledin bunu?" diyorum. "Türkçe. Ermenice heç bilmezidik ki. Bir Arap geleyormuş arabayla. Anam demiş ki, yürüyemeyor, bu kızı şeherde eyi bir aileye götür. Arap altın istemiş. Anası vermiş elmaslı küpelerini [elini kulaklarına atıyor]. Böyük abim gitmiş Arapların böyük adama, benim bacım var vermeyolar demiş."

Kafanız karışmasın, şöyle oluyor: Anası hemen pişmanlık duyuyor, oğlanı yolluyor kardeşini geri getir diye. Ama Arap aile, bizde kız falan yok diyor. Onun üzerine, artık her kim ise o "böyük Arap", abisine diyor ki, kardeşinin ismini ünle bakalım gelecek mi. Arika kendi adını duyunca fırlıyor içeriden. "Böyük Arap" da diyor: "Çocuğu al götür, kardaşındır!"

Bir süre Beyrut'ta yaşıyorlar. Kudüs'e gidiyorlar. Kolunu sıvamış, Kudüs'te yapılan dövmeyi gösteriyor: "1918"; meğer isteyen hacılara yapılırmış. Zaman zaman kaptırıp biraz Amerikanca biraz Ermenice karıştırırsa, ya Harry ya Harry'nin eşi Hrip Hanım'ın Lübnan'dan can yoldaşı Zaruk Hanım hemen uyarıyor: "Türkçe, Türkçe söyle!" Açıldı artık, daldan dala atlıyor. Anasıyla Maraş'ta "Divanlı Hamam"a nasıl gittiklerini, komşuların kendisini "carbik" (açıkgöz) diye çağırdıklarını, yemekleri buz gibi soğuk kuyuya indirdiklerini, yaz vakti düz damda yattıklarını...

(H)Arika Hanım, Kudüs'te yapılan dövmesini gösterirken.

"Sinek gelmez miydi, sivrisinek?" Zaruk Hanım atılıyor: "Bizim Lübnan'da cibinliğimiz varıdı." "Yoo, bizim yoğudu," diyor Arika. Ekliyor: "Gözüne ağrı gelir. Benim büyükanam otacı. Ağrıyanan [ağrıyan olursa], gözlerini ilaçlarıdı!" İnsanlara trahom tedavisi yapıyor "otacı" büyükannesi.

Savaş bitince Maraş'a dö-

nüyorlar. İki yıl kalıyorlar; benim hesabımca 1918-20 arası. Yedi yaşındayken baba Marsilya'ya gitmelerini istiyor. Ayrılırken, "Komşular anama deyolar ki biz sizi çok severik Elmas Hanım, getmeyiniz, biz sizi saklarık, bakarık, dediler. Ama bizim böyükler batırdı [patırtı] yaptılar, ne yapak."

Udi Hrant

Hep "büyük"lerin "patırtı"sından oluyor zaten, ne oluyorsa küçüklere. Neyse, babası aileyi Marsilya'dan alıp 1924'te Amerika'ya götürüyor. "Udi Hrant varıdı. Amerika'ya geldi. Gelir gideridi bizim eve." Zaruk Hanım heyecanla giriyor araya: "Benim anam yedi sene onun mızıkasını [plağını] aradı. Yedi sene sonra bir İstanbulludan Kaliforniya'da bulduk."

Arika Hanım söylemeye başladı bu arada: "Hastayım, yaaaşıyorum/Görünmez haaayaaaliiiinle. Her şabat [cumartesi] akşamı toplanırlardı, udu çalarıdı, biz de hepimiz dans ederidik." Zaruk Hanım düzeltiyor: "Oynarıdık," diyor.

Arika kaptırdı, devam: "Seni gördüm canevimden vuruuuuldum/Ağlayarak yollarında yoooo-ruuul-dum /Geeeel gel, minnoşuuuum gel!"

Senin ismin erkek adı Ari'nin müennesi olan Arika falan değil, resmen Harika, anam benim! Avuçlarımız patlayana kadar alkışlıyoruz. "Thank you, thank you," diyor. Devam ediyor: "Maraş'ta piknik yaparıdık. Kardaşımla ben oynarıdık. Böyle, çiftetelli. Babam kızar. Babam bırakmazdı ki şurdan şuraya. Köçek gibi oynama kız, der. (Feyhan hüzünlü hüzünlü lafa giriyor: "Benim babam da öyle derdi bana".) Bırakmazlarıdı gızları evden dışarı, kimseyle konuşmaya. Ermeni olsun Türk olsun Arap olsun. Babam isteridi Maraşlıyla evleneyim. Olmadı. Nişanlandım bir Maraşlıylan, sevmedim, istemedim, geri oldu [nişanı bozduk]. İçerleridi, küfür yaparlarıdı."

Düğününü anlatıyor: "Kısmet imiş, 19 yaşındayım bir Harputluylan evlendim. Harutyun idi adı. Çok eyi adamdı. Düğünümde gözel çalgılar çaldılar, kocam da öyle işleri çok severdi, gel Arika oyna, derdi. Dur, babam bırakmaz derdim. Ben'im senin boss'un

[efendin] şimdi! Kalk oyna! Kalkmışım, oynamışım, babam deyor bunu nerden oğrendi bu kız? İçimde var benim."

Zaruk ise farklı yaşamış: "Benim babam ise benle dans ederdi, anam sevmezdi." Çocuklara sıkı davranılması açılmışken, özel bir konu deşiliyor: "Gendi aralarından konuşurlarıdı. Bize sen get, senin işin yok burada derleridi." Felaketi yaşayanlar, neler yaşadıklarını çocuklarının duymasını-hatırlamasını istemiyorlar.

Bakımlı kadın!

Kayserililerden biri lafa karışıyor: "Teyze, senin oğulların Türkçe ve Ermenice bilir mi?" "Böyük oğlum iyi bilir, periodontist. İmplant yapıyorlar bana da, oğlum ile torniğim [torunum]. Dedim ki, yavrum, kaç yaşındayım, daha ne kadar yaşayacağım, I don't need it [ne gereği var], dedim. Dinlemezler ki!"

Ama yan tarafta Harry'nin kaymvaldesi 87'lik Siranuş hanım dinliyor, diyor ki: "Ne kadar da uzun konuştunuz!"

Analarım benim; sizi vatanınızdan edenlere lanetler olsun. Bodrum'a indik, eve uğramaksızın çekiyorum Berk'in önüne, yeni başlamış daha dil balığı; yanına ot, peynir, fava söylüyorum. Şişemizden bir ay önce kalmışı getiriyorlar. Oh be, memleket! Favayı ibadet eder gibi terbiye ederken diyorum ki Feyhan'a: "Şimdi anlıyorum asıl, bu insanların Amerika'da Maraş'tan bahsederken neler hissettiklerini".

Radikal İki, 22 Kasım 2009

Devamı tabii ki şöyle: "... bizimki senden kara." Çünkü İsviçreliler rezil bir referandumla yeni minareleri yasaklattı ama yeni cami yapımı serbest. Oysa bizde kilise yapımı yasak; haberiniz var mıydı? (Ermenilerden ve Rumlardan bahsetmiyorum tabii, çünkü özellikle Rumları o kadar azaltmayı becerdik ki, neredeyse adam başına 1 kilise düşecek. Bu iki cemaatin yeni kilise yapmaya ihtiyacı yok.) Türkiye'de sayıları topu topu 3.000 olan ve kamuoyunun ancak Malatya Zirve Yayınevi katliamı sonucu farkına vardığı Protestanların kilise yapması yasak.

Hukuki durum

Önce, Lozan. Siz okumaktan bıktınız, ben de yazmaktan: Lozan Antlaşması'nda kullanılan tek azınlık terimi ve ölçütü şudur: "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gayrimüslimler". Yine Lozan, "bu antlaşma yapıldığı tarihteki gayrimüslimler" gibilerden de bir şey demez. Yani Lozan'a göre şu anda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan istisnasız bütün gayrimüslimler azınlık statüsündedir ve azınlık haklarına sahiptir. Ama burada azınlık hakkına bile gerek yok. Çünkü "dinini yaymak" Müslümanlara olduğu kadar gayrimüslimler ve bu arada Protestanlar

için de hak. Arkasından, çeşitli "mevzuat hazretleri". 2003'te Altıncı AB Uyum Paketi tarafından değiştirilene kadar, bu insanların kilise yapmalarına engel olmak için 3194 sayılı İmar Kanunu Ek madde 2 kullanılıyordu. Çünkü kanun sadece cami yapımını düzenliyordu. 2003'te "cami"nin yerine "ibadethane", "müftülük"ün yerine de "mülki amir" kondu, mesele halloldu. Ne halloldusu? Olmadı tabii!

Niye hallolmadı?: Gerçek durum

1) "Mülki amir"lerimiz Müslüman Türkiye'yi savunmaya kararlı. Örneğin Ödemiş Kaymakamlığı şöyle yaptı: (a) Önce "dinsel tesis tahsis edilmesi, edilemeyecekse toplantı yerinin dinsel tesis olarak onaylanması" talebini reddetti (b) Protestanların ibadetini 07.11.2006'da yasakladı. Gerekçe: "Yasal ibadet yerleri bulunmamaktadır." Araya İçişleri Bakanlığı girdi de, süreç devam ediyor.

Dört gün önce iç ferahlatıcı bir haber: Bölge İdare Mahkemesi b'yi iptal etti. Ama "ibadet yeri tahsisi veya toplantı yerinin onayı" yine yok tabii.

2) Mülki amirler, yapılan başvuruları "başvurulan yerde yerleşik bir Protestan cemaati olmadığı" gerekçesiyle reddediyor. Gerçekten de kâğıt üstünde yok, çünkü sürekli saldırıya uğrayan ve ayrımcılıktan korkan bu insanların kimliklerinde hâlâ "İslâm" yazıyor. Örneğin Ankara Valiliği, Ankara Presbiteryen Kilisesi'nin talebini "muhtarlık kayıtlarına göre mahalle sınırlarında Hıristiyan yaşamadığı" gerekçesiyle reddetti. Bütün bunlara, sayın belediyelerimizin "vatan müdafaası" için ellerinden geleni artlarına koymamalarını da ilave edebilirsiniz. Örneğin bu satırların yazıldığı anda Ankara Yenimahalle Belediyesi, Batıkent Protestan Kilisesi'ni "İmar Kanunu'na aykırılık ve 50 m. yakınında ibadet yeri (cami) bulunduğu" gerekçesiyle kapatmak istemekte. Yani bırakın çan kulesini falan, Sanayi Çarşısı'nın bir pasajına sığınmış ibadethaneye resmen "bar, pavyon, içkili lokanta" muamelesi yapıyor belediye. Bu konuda şimdiye kadarki tek olumlu örnek, ne kadar anlamlıdır, Diyarbakır

Sur Belediyesi'nden: Protestan cemaatin ibadet ettiği yere "dinî tesis" statüsünü tanıdı. Ama burada da valilik onaylamıyor ve ibadet yeri yine açılamıyor. Gerekçe: "Bu konuda emsal karar bulunmamaktadır."

Fiilî ve "yasal" saldırılar

3) Bu insanların ibadet etmeleri bir kısım halk tarafından da engelleniyor. Yalnızca 2007'de yapılan vahşi saldırıların sayısı 19. Bunların failleri (Malatya Zirve Yayınevi hariç) ya yakalanmadılar ya tutuksuz yargılanmak üzere salıverildiler yahut küçük para cezalarıyla kurtuldular. Bu durumda risk yok; niye saldırmasınlar ki?

4) Risk olmaması yeterli değil tabii saldırmak için. Bir de "ilham kaynağı" lazım: "Yasal" saldırılar. Şu örneğe bir bakınız: Protestan Kiliseler Derneği, Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) başvuruyor: "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8. sınıf ders kitabının 'Türkiye'ye Yönelik Tehditler' bahsinin 'Misyonerlik Faaliyetleri' başlıklı kısmında dinini yayma bir suçmuş gibi gösterilmektedir." MEB'nin 02.10.2009 tarihli cevabını, önce, "sirkatin söyleme" açısından ibretle okuyunuz: "Yazınız incelenmiştir. [Söz konusu kitapta] 'Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış tehditlere karşı korunması konusunda duyarlı [olunmalıdır]' ve 'Ermeni iddiaları, terörizm, misyonerlik faaliyetleri, irtica, bölücülük konuları ele alınacaktır' ifadeleri bulunmaktadır... Ayrıca, 4-8. sınıf programında 'Misyonerliğin olumsuz etkilerine vurgu yapılır' denmektedir... Bilindiği üzere, ülkemizin jeopolitik ve stratejik konumu, bazı menfi faaliyetlerin odağı olması sonucunu doğurmuştur. Ülkemizde özellikle 'misyonerlik' adı altında yapılan ideolojik ve kimi zaman bölücü faaliyetlere hassasiyet gösterilmesi bir zorunluluktur. Münferit bazı olaylardan dolayı tüm eğitim sisteminin eleştirilmesi mümkün değildir. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim. İmza: Bakan adına, Talim ve Terbiye Kurulu Başkan Yrd..."

Tabii bu resmi cevabı, bir de, buram buram Ergenekon kokan "ülkemizin jeopolitik ve stratejik konumu" öcüsü açısın-

dan okuyunuz. Demokratik açılımı başlatan, Ergenekon rezaletini çözmekte kararlı olduğu varsayılan hükümetin Milli Eğitim Bakanı olan Nimet Çubukçu'nun kendi adına neler imzalandığından haberi var mı acaba?

Bu Türk Protestanlara kim, niçin baskı yapıyor? Mantıken, AKP zihniyeti. Çünkü Sünni Müslüman ideolojisine sahip olan ve bunu dayatan bu AKP zihniyeti. Ama bu yazıyı yazarken İzmir, İstanbul, Ankara ve Mardin'den kaç tane gayrimüslimle ilişkiye geçtiysem, AKP geldiğinden beri çok daha rahat olduklarını söylediler.

Laikçiler niye dinsel baskı yapıyor?

Biliyor musunuz, Türk-İslâm sentezcilerinin yanı sıra en çok kim ezmeye çalışıyor bu insanları? Bu insanlara "emperyalizmin maşası" ve "bölücü" diyen "laik" kişiler. Büyük olasılıkla farkında bile değiller ki, bu tahsillerinden (Sakallı Celal!) ve bilinçsizliklerinden geliyor.

Tahsillerinden geliyor, çünkü Türk'ün ancak Müslüman olabileceği ulus-devletin verdiği "tahsil" sonucu bilinçaltlarına sızmış vaziyette.

Bilinçsizliklerinden geliyor, çünkü çok önem verdikleri laikliğin bir ülkede gerçekleşmesinin, ancak şu iki koşul sayesinde mümkün olduğunu bilmiyorlar: 1) Burjuvazinin çok güçlü olması sayesinde din'le koalisyon yapmaya ihtiyaç duymaması 2) Daha önemlisi, ülkede tek bir din veya mezhebin tekel kurmamış olması; yani, dinsel ve mezhepsel çeşitliliğin mevcut olması. Onun için Alevilik bu açıdan çok büyük nimet. Gayrimüslimler de aynen öyle idi; "ulus-devlet" zihniyetimiz "temizliğe" uğratmadan önce tabii...

Bana en çok koyan, bunların solcu jargon ile Ergenekoncu jargonu aynı cümlede kullanmaları. Benim cânım kardeşim, "Emin Oktay tarihi" dışında biraz tarih öğren ne olur. Bu topraklara misyonerler Osmanlı zamanında Rum ve Ermenileri Protestan ve Katolik yapmak için geldiler; o nedenledir ki, Fener ve Kumkapı patrikhanelerinin dillerinde tüyler bitti Ba-

ÖDEMİŞ'TE KİLİSE GERGİNLİĞİ

Olay nasıl gelişti

AA muhabirinin aldığı bilgiye göre, kendilerine Ödemiş Sevgi Protestan Topluluğu ismini veren bir grup adına Mehmet Şahin Çoban, 20 Aralık 2004 tarihinde Ödemiş Belediyesine ibadetleri için yer gösterilmesi için başvuruda bulundu. Başvuruda Çoban, belediyece uygun görülecek bir yerin ibadet için tahsisini ya da kullandıkları Cumhuriyet Mahallesi Selvi Sokak'taki 2 katlı binanın imar planı değişikliği ile ibadet yeri olarak belirlenmesini istedi. Ancak Ödemiş Belediyesi, kilise için o tarihten bu yana uygun yer göstermedi.

Sevgi Protestan Topluluğunun ibadetlerini gerçekleştirdiği Çoban'ın evine 2006'nın Kasım ayında molotof kokteyli atıldı. Olayın ardından Çoban'a Ödemiş Kaymakamlığının 13 Kasım 2006 tarihinde aldığı karar tebliğ edildi.

Kararda şöyle denildi: "Tescilli ibadethane açılıncaya kadar ibadet amaçlı olarak ve diğer inanıştaki insanları rahatsız edici eylemlerden uzak bulunulması; Tapu ve belgelerini ibraz ederek ibadet yeri açılması talebi ile Belediye Başkanlığına başvurusunu yapmayan ve yapı kullanım iznini aldıktan sonra yasaların emrettiği şekilde mülki amirden izin almanın dışında yasal şart oluşmadan bu konularda yeniden herhangi bir izin talebinde bulunulamayacağı; Yasal düzenleme yapılıncaya kadar her türlü toplantı ve ayinlere izin verilmeyeceği, faaliyette bulunan şahıslar hakkında yasal işlemler yapılacağı karara bağlanmıştır."

27.03.2007, http://www.ensonhaber.com/gundem/39020/odemiste-kilise-gerginligi.html

bıâli'ye şikâyet ede ede. 1980'den beri de ola ola 72 milyonda 3.000 kişilik cemaat oldular. Kadıköy Altıntepe dışında bir tek "yasal" kiliseleri yok.

"Solculuk" adına bu kadar kara cehalet ve bu kadar ulusalcı paranoya artık tüyler ürpertici. Daha önemlisi, sola en büyük hakaret. Evlerden ırak ola.

Radikal İki, 13 Aralık 2009

To Pedi Afto Me Stavroni!

İkinci Kordon'daki evimizden yüz metre limana doğru, bizim sırada, mahalleye yeni taşınan Kepçekulak Kemal ile anası oturuyor. Burnunun üzerinde kocaman bir kurumuş çıban olan bu oğlan bütün gün bizle top koşturmakta, kadın bütün gün çalışmakta. Gece eve gelir gelmez sesleniyor oğlana, kadıncağızı bin kere bağırttıktan sonra kanamış dizleri ve yırtılmış üstü başıyla koşuyor Kemal, kadıncağız oğlunu yıkıyor, giydiriyor, doyuruyor (bu ayrıntıların farkına tabii ki anca şimdi varıyorum).

Kepçekulak Kemal'in asıl adı

Bir gün, o evin karşısında oturan sınıf arkadaşım Güler'den (tahtaya kaldırıldı mı, ya gece elektrikleri sönmüş olurdu yahut "Örtmenim, kardeşim o sayfayı yırtmış," derdi) bir şey almaya gittim, Kemallerin içeriden çığlıklar: "To pedi afto me stavroni!" Sonra tokat sesleri, arkasından Kemal'in ağlaması. O gün anladım ki, onlar Rum'dur. Sonra öğrendim ki Kemal'in adı Elyo'dur (Stelyo?). Annesi benim bunu anladığımı anlayınca beni kenara çekecek ve hıçkırır gibi diyecektir: "Onun adı Kemal. Duydun di mi, Kemal. Biz Türküz."

Pedi'yi "elâ vre pedimu"dan (gel bakiim çocuğum) biliyorum. Stavroni'yi de "Stavros" yani istavrozdan çıkartıyorum. Cümlenin hemen sorup öğrendiğim tamamını da vereyim: "Bu yumurcak beni çarmıha geriyor!" Meraktan ölen annelerimizin dayak atarkenki "Yeter be piç kurusu bana çektirdiğin cehennem azabı!"nın Rumcası.

Amerikan kanalı CBS'in Patrik Vartholomeos'a sorduğu: "Bu sıkıntılar karşısında kendinizi *crucified* mı hissediyorsunuz?" Patrik yanıtlıyor: *"Yes, I do"* (Evet.) Çarmıha gerilmek, eğer bir parça dinler tarihi okumuşsanız, Hıristiyan terminolojisinde "yoğun sıkıntı çekmek" anlamına gelir. Kezban Hatemi'yle konuştum, Rumlar arkadaş arasında "onun yükü fazladır" anlamında "onun haçı ağır" derlermiş. Patrik de gazetecinin sorduğu "Patrikhaneyi Yunanistan'a götürmeyi düşünmüyor musunuz?"a cevap verirken söylüyor: "Hayır. Burası vatanımız. Zaten İncil'de acılara katlanmak görevi de vardır." Yani diken üstünde yaşadığını söylemek istiyor, İsa'nın başına oturtulan dikenli taca gönderme yaparak.

"Çarmıha" germedik mi?

"Crucified" çok mu acayip? Biz bu insanları yıllar boyu diken değil bıçak üstünde yaşatmadık mı? Birkaçını sayalım: 1920'lerde İstanbul dışına çıkmalarını izne tâbi kıldık. "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyalarıyla anadillerini sokakta konuşmalarını önledik. Lozan madde 42/1'e rağmen 1925'te kilise nikâhını geçersiz kıldık. İmroz ve Bozcaada'daki Rum okullarında Rumca tedrisatı 1927'de yasakladık. "Vatandaş Yerli Malı Kullan" kampanyalarını Kıbrıs belası çıktıktan sonra "Türk Olmayandan Alışveriş Etme!"ye dönüştürdük (Şimdi de *Türk Solu* dergisi "Kürt'ten alışveriş etme!" kampanyası yürütüyor). 1941'de 20 kur'a gayrimüslimi birden askere alıp Amele Taburları'na yolladık. 1942'de Varlık Vergisi'yle evlerindeki halıları bile satmaya mecbur ettik, iflasa sürükledik. Selanik'teki Atatürk evine MİT ajanına attırılan "sözde" bombanın ardından 6-7 Eylül 1955'te kiliseleri, işyerleri, evleri mahv-ü perişan

"ÇARMIHA GERİLMEK, ISTIRAP ÇEKMEK"

Fener Rum Patriği Bartholomeos'un Amerikan CBS televizyonuna verdiği röportajda, "Türkiye'de azınlık olmak suç değil. Ancak ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılıyor. Burası Kudüs'ün devamı. Ancak bazen çarmıha gerilsek de burada kalmayı tercih ediyoruz" sözlerinin yankıları sürüyor. Fener Rum Patrikhanesi Basın Sözcüsü Peder Dositeos Anagnostopulos, buradaki çarmıha gerilmek sözünün bir deyim olduğunun altını çizerek, şunları söyledi: "İstanbul Rumcasında, Kuzey Yunanistan'da yaşayan Rumların günlük hayatta kullandıkları bir deyimdir. 'Istırap çekiyorum' manasına gelir. Çarmıha gerilmek demek İsa gibi çarmıhta ölmek demektir. Ama burada bambaşka bir anlamı vardır. Bartholomeos, dini anlamını kastetmemiştir.

(...)

Gül Kireklo, *Sabah*, 23.12.2009

edildi, üç kadının ırzına geçildi, biri zorla sünnet edilen papaz olmak üzere iki kişi öldü.

20 Aralık tarihli gazetelere bir bakınız: "İstiklal Marşını En Güzel Marina Okudu" haberindeki "Okulun Türk Müdür Yardımcısı Muazzez İlter" dikkatinizi çekti mi? Çünkü 1964 tarihli kanunla gayrimüslim okullarına "Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu müdür yardımcısı" atadıktı. '71'de Heybeliada'daki papaz okulunu kapatıp Patrikhane'yi sönmeye bıraktık; yüzlerce imam-hatip okulunun faaliyette olduğu bir ülkede bugün bu okul hâlâ kapalı. '60'ların sonundan itibaren "36 Beyannamesi" rezaletiyle vakıf mallarını gasp ettik; bugün hâlâ geri verilmiş değil. Gerisini benim *Türkiye'de Azınlıklar*'dan okuyabilirsiniz ama orada şu eksik: Fener'e gelmekte olan yüzlerce ölüm tehdidi ve ayrıca "derin devlet"in patrikleri öldürmeyi içeren Kafes Operasyonu.

Tekrar sorarsak, bütün bunlar *"crucified"* olmak değildir, çile çekmek değildir de nedir? Bu insanlar 1923'teki 120 bin kişiden bugün bir ayağı çukurda 2.000 kaldı. Patrikhane'nin sokağının adını "Sadrazam Ali Paşa Sokak" koyduk; Fener Patriği'ni idam ettiren sadrazamın adı. Sonra değiştirdik: "Sadık Ahmet Sokak"; Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın liderinin adı. Muhasara mı ediyoruz?

Patrikhane'nin sokağının adı... (Fotoğraf: Nikolaos Manginas)

Şeriat yetkileri

Şimdi buradan gelelim şu mütekabiliyet konusuna. İnsan haklarında mütekabiliyet olursa "göze göz dişe diş" gibi bir mağara hukuku zuhur eder; onun için yasaklanmıştır. Lozan madde 45'i kalkar da "Yunanistan'ın kendi vatandaşı Türklere yaptığı zulmü Türkiye de kendi vatandaşı Rumlara yapacaktır" biçiminde anlarsanız, vatandaşı soydaş uğruna harcamak nedeniyle gözünüze dizinize dursun derler. Üstelik Yunanistan'ın Batı Trakyalılara yaptığı rezilliklerin Türkiye Rumlarına fatura edilmesi (veya bunun tam tersi) rezillik değil mi? Soydaşın da vatandaşın da insan hakları birlikte savunulamaz mı?

Bunları şunun için yazdım: "Heybeliada'yı açabiliriz ama Batı Trakya'da müftüler seçimle gelirse," deniyor. Acaba neden bahsettiğimizin farkında mıyız? Bizde devletten bir kuruş almayan Patrik'e karşılık Yunanistan'da gider ve maaşları genel müdür seviyesinde devletçe ödenen müftülerin Kemalizmin tüylerini ürpertecek dünyevi yetkilere sahip olduklarını

biliyor muyuz? Birkaçını sayayım: Evlendirme, boşama, velayet, nafaka, miras. Yetmediyse, Helal Gıda Sertifikası verme, fetva çıkartma. Mirasta kız evlat yüzde 25, erkek evlat yüzde 75 alıyor.

Tabii AB ülkesi Yunanistan'da bu kadı yetkileri/şeriat hükümleri medeni kanunu değil müftülüğü seçenler içindir. Kararlar da mahkemelerin denetimindedir. Ama 14 yaşındaki kıza nikâh kıyıldığı zaman, devlet-kilise ayrımının olmadığı bu ülkede Müslüman âdetidir diye mahkemeler tarafından onaylanıyor. Şimdi Heybeliada'yı açmak karşılığında Batı Trakya müftülerinin bu şer'i yetkilerden arındırılmadan seçimle gelmelerinde laik ulus-devletimiz gerçekten ısrarcı mı?

Son olarak bir kederimi belirteyim: Çok takdir ettiğim Davutoğlu bu olayda (bizzat kendi tabiriyle) "arzu edilmeyen bir dil sürçmesi"ne uğradı galiba. "Tarihimizde hiçbir zaman çarmıh olmamıştır, olmayacaktır. Türkiye ve Türk milletinin tarihi dinî tolerans üzerine inşa edilmiştir," dedi. Yukarıda özetlediklerim Cumhuriyet döneminde olmadı, hâlâ olmuyor sanki. Acaba Davutoğlu gayrimüslim olsaydı böyle konuşur muydu? Ama gayrimüslim olsaydı zaten bakan olamazdı ki.

Radikal İki, 17 Aralık 2009

Ankaralı Bir Ermeni'nin Mektubu

1920'lerden beri devlet büyüklerimizin ettiği lafları hiç karıştırmayacağım. Sadece son bir yılı alacağım. Dışişleri Bakanı, "Bizim tarihimizde ve geçmişimizde hiçbir zaman çarmıh olmamıştır, olmayacaktır da," dedi. (*Radikal*, 20.12.2009) Cumhurbaşkanı, "Sayın Dışişleri Bakanı gayet güzel söylediler. Söyleyecek başka bir şey yok konuyla ilgili," diye arka çıktı. (*Radikal*, 22.12.2009) Diyanet başkanı, "Dini azınlıklar özgürlüklerden yararlanmaktadır," dedi. (*Hürriyet*, 02.01.2010) Başbakan, "Tek dil, tek millet; beğenmeyen çeker gider," dedi. (*Milliyet*, 13.03.2009) Milli Savunma Bakanı, "Rumlar ve Ermeniler devam etseydi, bugün acaba böyle milli bir devlet olabilir miydik?" dedi. (10.11.2008) Hükümet sözcüsü "Iğdır'ı da aldılar, yani Ermenistan sınırındalar," dedi. (Enis Berberoğlu, *Hürriyet*, 31.03.2009) Son bir yıl kuralını biraz bozayım: En harbisi de, doğrusu, bir kadın bakanın ağzına yakışmıştı: "Ermeni dölü." (27.03.1997)

"Ulus-devlet"in tanımı bu olduğu için, dert değil; doğaldır. Ama dün gece TV kameraları olgun yaşta bir kadını sokakta konuşturdular. Aynen: "Ben ülkemizde gayrimüslimlere ayrımcı muamele yapıldığı kanaatinde değilim," dedi.

İşte bu vahim. Çünkü o aslında bir insan. Her an karşılaştığı-

mız biri. Sadece gayrimüslimlerin değil, bu ülkede eşcinselinden Kürdüne bütün "farklı" insanların esas sorunu da bu zaten. Bendeniz, dikkat ettiyseniz, hep ulus-devletin "farklı"ya nasıl muamele ettiğini örneklerim. Ama bugün, olayın halk yönünü dile getiren bir mektup yayımlamak istiyorum. Adını vermek için kendisinden özel izin aldım. Sağ olsun, beni öven cümleler de yazmış, bunları (...) koyarak ayıklıyor ve (bir de, bir öğretmenin adını silerek) gerisini aynen yayımlıyorum. TV'deki o "insan", "farklı"nın bu memlekette neler yaşadığını görür belki diye.

İlkokuldan üniversiteye

Çok sevgili ve değerli Baskın Hocam.

(...) Ben 18 yıldır Almanya'da yaşayan 46 yaşında, Ankaralı, evli, 2 çocuklu bir Ermeni'yim. Eşimse Alevi-Türk. Yaşam dolu minicik yavruların asker gibi üniformalara sokulduğu ilk mektebin ilk sınıfında "öteki" olarak ilk façalarımı aldım. Tatlı bir kız bir gün şaşkınlıkla: "Sen Ermeniymişsin" dediğinde çocuksu bir tepki verdim ona: "Sensin Ermeni!". Mahallemizde komşu çocuklarıyla oynarken en ufak bir sürtüşmede ana ya da babalarının çıkıp: "Seni gâvurun dölü!" ya da "Burası Ermenistan değil!" diye ünlemeleri hiç kulağımdan gitmedi.

Büyüdükçe, bu horlanma ve aşağılanma artarak sürdü. Ortaokulda din dersine girmek istemediğim için hoca: "Defol pis Yahudi!" diye tekmeyle çıkardı beni sınıftan. Dışarıda acı acı ağladım. Kayserili babam ve Amasyalı anam adlarını açıkça söylemekten korktuklarından, benimkini hem Türkçe Kitab-ı Mukaddes'ten hem de Türkçeye kamufle ederek "Erden" koymuşlar. Ne var ki, ileri yaşına ve emekliliğine rağmen çalışmaya devam eden babamın vergi işlerini takip için gittiğim dairede yüksek sesle: "Abraham" diye çağrılması beni ezerdi. Keçiören Lisesi son sınıfta okul müdürü ve de tarih hocamız ... Bey'in başparmağını sallayarak (kelimesi kelimesine): "Çocuklar, ennn büyük düşmanınız Ermenilerdir! Bunu unutmayın!" sözleri hiç aklımdan çıkmadı.

Dahası da var ne yazık ki. Ege Üniversitesi İngiliz Filolojisinde okurken (ahh ne severdim Bornova'yı!), inanması güç ama edebiyat hocamız pervasızca şöyle diyivermez mi: "Biz Erzurum'da birisine hakaret etmek istersek Ermeni derdik!". Haydaa! Buyur buradan yak. Böyle densizler bir-iki tane olsaydı uğraşırdık belki Baskın Hocam. Ancak maalesef her köşeyi tutmuşlardı. Yıllar sonra, şimdi uzaktan baktığımda memlekette fazla bir şey değişmediğini esefle gözlemliyorum. Yalnız tek tesellim, sizin gibi, Hrant ahbarik gibi yürekli yiğitleri tanımak oldu benim için (...).

Okuldan sonra *Financial Times*, *The Independent* ve İlnur Çevik'in *Turkish Daily News*'unda kısa süreli çalışma olanağı buldum. Ama kendi öz yurdumda dışlanmaktan ve hepten yabancı muamelesi görmekten yorulmuş ve yıpranmıştım artık. Değerli ozan Ruhi Su'nun meşhur "uzakçıl"ı gibi umarsızca uzaklardaydı gözüm ve gönlüm. Ya babam gibi her şeyi sineye çekecektim ya da çekip gidecektim. Dışişleri'nin haftalık olağan basın toplantısına akreditasyon çıkaran memur babamın adını görünce bana: "Tabiiyetiniz ne?" diye sordu. Konferansın sonunda aracıma döndüğümde ise aracın aranmış olduğunu gördüm.

Erden, Ankara'da beni ziyarete de geldi.

Daha bunun gibi çok örnekler anlatabilirim size. Ancak, bardağı taşıran son damla 1991 yılında komşu apartmanda bir sol örgütün hücre evine yapılan baskın sırasında, bir sivil aynasızın densizce ve haddini aşarak benim "nerden geldiğimi" sorgulaması ve "İşte şu gördüğünüz evde doğdum" yanıtım üzerine terbiyesizce: "Baban-deden nerden gelmiş ulannn?" diye çıkışması oldu. Serde erkeklik vardı tabii Sayın Hocam; inanın sert bir tonla şöyle dedim ona mahalle bakkalının şaşkın bakışları arasında: "Siz geldiğinizde biz buradaydık!" Ve sonra zavallı anama beni "alacaklarını" haber ettim. Ama memur neden çekindiyse bıraktı beni. İşte o an kesin kararımı vermiştim: "Ben bu ülkede durmam!" Onun gibi soysuzlar bizi çok sevdiğimiz anayurdumuzdan ve baba ocağından ayırdılar.

İyi mi ettik, bilemem ama şuna tüm yürekle inanmanızı isterim ki ben ve benim gibi yaban ellerde, dahası "gâvur ellerinde" köksüz, ruhsuz yaşamaya mahkûm edilen "Ermeni Türkler"in hiçbiri gerçek anlamda mutlu olamaz! Bizim kalbimiz ve aklımız illaki Anadolu'dadır. Benim acısı büyük halkıma empati gösterip hislerimize tercüman olduğunuz için ellerinizden saygıyla öper, nefreti ve kini cehaletten kaynaklanan zavallı düşmanlarınızdan kendinizi sakınmanızı rica eder, sağlıklı uzun bir ömür dilerim.

Bir gün gerçeklerin tüm açıklığıyla ortaya çıkması dileğiyle hoşçakalın Hocam.

Erden Kasapbiçer. Abraham oğlu, Heranuş'tan olma, 24 Nisan 1963 Ankara doğumlu. Ayrıca, doğum günümün 24 Nisan'a denk gelmesi de kaderin garip bir cilvesi olsa gerek.

Radikal İki, 10 Ocak 2010

Tek Kusurlu: Türkiye

Üç şey söyleyerek başlayayım: 1) Davutoğlu'nun Türk dış politikasını çeşitlendirme girişimleri ve "Komşularla sıfır sorun" ilkesi A'dan Z'ye doğrudur. 2) Bu ilke Ermenistan konusunda bizzat Erdoğan tarafından perperişan edildi. 3) Yakında Rum gemileri konusundaki inat yüzünden Kıbrıs üzerinden AB konusunda da aynı perişanlık tekrarlanabilir. Bir dördüncü: "Ben kendi devletime kusur bulmam," demek vatana ihanettir.

Gelişmeleri hatırlayalım

Çok ciddi bir konu olan Ermenistan'la sorunların halli, Gül'ün Erivan'a maça gitmesiyle başladı (06.09.2008). İsviçre'de ikili mutabakatın sağlandığı haberi fazla gecikmedi (22.04.2009). Bundan iki gün sonrası ünlü 24 Nisan idi. Bu mutabakat haberinin yetiş(tiril)mesi sayesindedir ki, 1915 olaylarına "soykırım" diyeceğini önceden ilan etmiş bulunan Obama, soykırım demedi. Bizim "Özür Diliyorum" kampanyasında (15.12.2008) kullandığımız "Büyük Felaket" teriminin Ermenicesi olan Metz Yeğern'i kullandı.

Gerisi hızla geldi. Ermenistan'la iki protokol AB, ABD, Rusya ve İsviçre'nin alkışlarıyla imzalandı (10.10.2009). Birincisiyle

diplomatik ilişki kuruluyor, ikincisiyle de ortak sınırın açılması ve ilişkilerin geliştirilmesi kararlaştırılıyordu. Ekte de, ortak komisyonların hangi tarihte kurulacağına ilişkin bir tablo vardı. Belgeler, parlamentoların onayıyla yürürlüğe girecekti. Hemen aşağıda geleceğim ve sebebini söyleyeceğim, bundan sonra işler karıştı. Buna rağmen Sarkisyan ve Nalbantyan, maçın Bursa'daki rövanşına geldiler (14.10.2009).

Azerbaycan'ın gazabı

O sırada Ermenistan'la görüşme halinde bulunan Aliyev, Karabağ'm hukuki statüsünün ertelenebileceğini, hatta Karabağ ile Ermenistan'ın Laçin koridoruyla bağlanmasına da itirazları olmadığını söylemekteydi. (*Milliyet*, 20.04.2009) Fakat protokol söylentileri çıkar çıkmaz birden celallendi. İki Türk camisini kapattıktan sonra (*Hürriyet*, 20.05.2009), Türkiye'ye indirimli sattığı doğalgaza zam ilan etti. (*Taraf*, 26.04.2009) Sonradan, Azerbaycan'a 1,5 yıl geriye dönük olarak ödeme yapılacağı ve bu farkın 1,3 milyar doları bulacağı açıklanacaktır. (*Milliyet*, 28.10.2009) Arkasından 15 Azeri parlamenter, Bursa'daki maça çıkartma yaptı. Başbakan Erdoğan'ın, "Türkiye'de çok derin bağlantıları var. Tabii, bu fitne unsurlarını izliyoruz. Yanlış haberlerle ortalığı karıştırıyorlar," demesine yol açan genç kadın milletvekili Ganire Paşayeva da aralarındaydı. (*Radikal*, 13.10.2009) FIFA kararı üzerine stada sadece Türkiye ve Ermenistan bayrakları sokulunca, Azeri bayrağına saygısızlık yapıldığı gerekçesiyle Ankara'ya protesto notası geldi. Ardından, doğalgazın Avrupa'ya taşınmasında Türkiye'yi baypas yapacak bir güzergâh arandığı açıklandı. (*Milliyet*, 17.10.2009) Ardından, (Rus-Taşnak kuvvetlerini 15 Eylül 1918 tarihinde yenilgiye uğratarak Bakü'yü kurtaran Nuri Paşa kuvvetlerine mensup 1.130 Osmanlı askerinin yattığı) Türk Şehitliği'ndeki Türk bayrakları direkleriyle birlikte söküldü, çukurları kapatıldı. (*Milliyet*, 18.10.2009) Bunlar aslında çok şaşırtıcı değil. Azerbaycan kendi çıkarını güden bir ülke. Temsilcileri, 29.04.2004'te Avrupa Konseyinde KKTC temsilcisi için

oylama yapılacakken, "Kokteylimiz var," deyip salondan çıkmışlardı. (*Akşam*, 05.05.2004) Çünkü KKTC temsilcisinin kabulü, ileride Dağlık Karabağ temsilcisinin de kabulü için emsal oluşturabilirdi.

Cesareti kimden buldu?

Kimden bulacak, Türkiye'den. Geri saralım, Türkiye'nin kullandığı doğalgazın sadece yaklaşık yüzde 15'ini satan bir Azerbaycan'ın Türkiye'ye mesela bu gaz şantajını nasıl yapabildiğine siz karar verin: Daha 22 Nisan'da sadece protokollerin mutabakatı duyulmuşken Erdoğan, Bakü'de parlamentoda konuşuyor ve protokollerde tek kelimesi bile geçmeyen bir önkoşul açıklıyor: "Karabağ işgal edildiği için Türkiye kapıları kapatmıştır. İşgal kalkmadan da açması mümkün değildir. Bunu Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanı söylüyor." (*Milliyet*, 14.05.2009). (Bonus olarak da, doğalgaz zammını övmesi var: "Tabii ki ben [bugünkü fiyatın] adil olduğunu savunamam. Biraz sonra inşallah daha adil bir rakama ulaştıracağız.") Doğrusu, Erdoğan'ın bu inanılmaz sözleri Azerbaycan'a cesaret olduğu kadar, kendisi açısından da büyük cesaret: 1) Bunları, Kıb-

AZERİ VEKİLDEN KARABAĞ TEŞEKKÜRÜ

Paşayeva, Türkiye-Ermenistan maçına Azerbaycan bayrağı sokulması için kampanya düzenleyen Kamu-Sen'i ziyaret etti.

Azeri milletvekili Genire Paşayeva, Karabağ'da zulmü ABD ziyaretinde gündeme getiren Başbakan Erdoğan'a müteşekkir olduklarını söyledi. Türkiye Kamu-Sen Bursa İl Temsilcisi Selçuk Türkoğlu'nu ziyaret eden Paşayeva, Türkiye-Ermenistan arasında oynanan 2010 Dünya Kupası grup eleme maçı öncesi yaşanan bayrak kirizini yorumladı. Kamu-Sen'in Azerbaycan bayrağının stada alınması için kamuoyu oluşturduğunu belirten Paşayeva, duyarlılığın kendilerini mutlu ettiğini ifade etti. Karabağ'da tüm dünyanın gözü önünde 1 milyondan fazla Azeri vatandaşın zulüm altında olduğunu belirten Paşayeva, "Herkes buna sessiz kalıyor. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Erdoğan'ın konuyu ABD Başkanı Obama ziyaretinde gündeme getirmesi Azeri halkını mutlu etmiştir. Kendisine müteşekkiriz. Ancak Obama o konuya değinmedi" diye konuştu.

Yeni Şafak, 14.12.2009

rıs adasında 35 yıldır 30 bin asker bulunduran ülkenin başbakanı olarak söylüyor. 2) Doğruyu da söylemiyor. Türkiye, sınırı Karabağ'ın işgalinden 11 ay sonra kapattı. Hesap açık. Karabağ'ın Azerbaycan'dan bağımsızlık ilanı 2 Eylül 1991. Hocalı katliamı ve Şuşa'nın düşüşü üzerine Ermenilerin burayı ele geçirmesi Mayıs 1992. Bu sırada Türkiye, Ermenistan'a buğday ve elektrik dahil her türlü yardımı yollamakta. Türkiye'nin ortak sınırı kapatması 3 Nisan 1993'te: Karabağ'ın işgali falan değil, Karabağ çevresindeki yedi Azeri reyonunun (özelikle de Kelbecer'in) Karabağlı Ermeniler tarafından işgali üzerine. (Cengiz Çandar, *Radikal*, 15.05.2009)

Erdoğan'ın gitmesi yetmiyor. Bir de Davutoğlu gidiyor, güvence veriyor: "Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü bizim için esastır. Türkiye, tarihte olduğu gibi gelecekte de Azerbaycan'ın yanındadır. Özellikle Ermenistan'a mesajımız çok açık ve nettir. Bölgenin artık işgallerden, gerilimlerden, tansiyonlardan arındırılması lazım." (*Radikal*, 27.05.2009) O da yetmiyor, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Murat Mercan "Karabağ çözülmeden protokoller TBMM'de onaylanmaz," diyor. (*Radikal*, 13.10.2009) (Aynı Mercan, Ocak 2010'da İsrail diplomatlarını kapısında 6 dakika bekleten kişi). Şimdi söyleyin: Kabahat şımaranda mı şımartanda mı?

Dışişlerinin "katkı"sı

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 18 Ocak 2010'da bir açıklama yayımlıyor: "Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin protokollerle ilgili gerekçeli kararı protokollerin müzakere gerekçesini ve temel amacını sakatlamıştır," diyor. Mahkeme protokollerde anayasaya aykırılık bulmamış, parlamentoya sevk edebilirsiniz demiş. Ama izleyen günlerde yayınladığı gerekçeli kararında demiş ki: "Protokol hükümleri Ermeni soykırımının gerçekliğini tartışmaya açacak şekilde uygulanamaz."

Tamamen Ermenistan iç politikasıyla ilgili, dış politika ve uluslararası hukukla tamamen ilgisiz bir hüküm. Eh, anlaşılan, kendisinden sorulmayan ilgisiz konulara girmek sadece bizim

Yargıtay'a mahsus değil (4. Ceza Dairesi, Haziran 2007'deki bir kararda, bir Bulgar papazının Patrik Vartholomeos'a açtığı ceza davasını reddetmiş ama bu arada hızını alamayarak Ortodoks ilahiyatına dalmış ve Fener'in ekümenik olmadığına hükmetmişti!).

Dışişleri, bu ülkenin en soğukkanlı, rasyonel, güvenilir bakanlığı. Nitekim onun koşulu "Karabağ'da işgalin kalkması" falan değil, daima "sorunda bir gelişme olması" oldu. Bundan kasıt da, Ermenilerin Karabağ dışında işgal ettiği bölgelerden

21 10 05 H GM

Ekümenik polemiği

İstanbul'daki uluslararası toplantı, Fener Rum Patriği Bartholomeos ile AKP Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli arasında ekümenik ve ruhban okulu tartışmasına sahne oldu.

Ekümenik nedir?

YUNANCA ... ORTODOKS ...

ÇARPITILIYOR ...

Heybeli'den mezun iddiası yalanmış

FENER Rum Patriği Bartholomeos, kapatılan Heybeliada Ruhban Okulu'nun geriden ölçülemesi amacıyla, eski Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'un bu okuldan mezun olduğuna dair yalan üretildiğini söyledi. Bartholomeos, Makarios'un değil Heybeli'den mezun olmak, aynısı zamanda Türkiye'nin bir okuldan gelmediğini söyledi. AKP Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli ile kendi partileri'nin bilişim sorumlusu Makarios'la Heybeli Ruhban Okulu arasında ilişki kurmadığını ifade etti.

Hürriyet, 21 Ekim 2005.

çekilmeye başlaması idi. Böyle, "Hah! Galiba suçu Ermenistan'a yıkma fırsatını yakaladım!" diye bas bas bağıran bu açıklamayı keşke siyasi makamlara pas edebilseydi Dışişleri. Çünkü *Radikal*'de Erdal Güven'in dediği gibi (21.01.2010), dezenformasyonun bu kadar parlağı az görülür; söyleyene de zarar. Böyle bir açıklama ancak Türkiye'yi aldatmaya yarar. İmza sırasında arkada alkışlayan AB, ABD, Rusya ve İsviçre yetkilileri ve özellikle de 24 Nisan'da Ermeni seçmenlerini dışlama pahasına "soykırım" yerine "Metz Yeğern" kullanan Obama, kendilerinin aptal yerine konduğunu düşünmüyorlarsa, çok şaşarım.

Türkiye bütün bunlardan yakında çok pişman olmazsa, ona daha çok şaşarım.

Radikal İki, 7 Şubat 2010

Milli Onur Asıl Nasıl Korunur?

Biz milli onuruna düşkün milletiz. Baskıyla bir şey yaptırılmaktan hoşlanmayız. Ama zaman zaman elimizde olmayan durumlar oluyor. Garanti Antlaşması madde 4'e dayanarak, "Bozulan anayasal düzeni yeniden kurmak" amacıyla 1974'te Kıbrıs'a çıkıp soydaşlarımızı kurtardık. Kurtardıktan sonra, ordumuz, milli onuru korumak için orada kaldı. Loizidu adlı bir Rum kadın, kuzeyde bıraktığı mallarına ulaşmasını Türk askerleri engelliyor diye bir dava açtı. 1998'de AİHM, 700 bin dolar tazminata hükmetti. Bunu, muhatap kabul edilmeyen KKTC değil, adada ordu bulunduran Türkiye ödeyecekti.

Milli onura aykırı bu durumu reddettik. Çünkü "işgalci güç" olduğumuzu kabul etmiş olacaktık. Yüzde 8 faiz işlemeye başladı. 2003'te, faizleriyle birlikte 1,12 milyon euroya ulaşmış tazminatı bir çek halinde Bn. Loizidu'ya takdim ettik. Mallarının mülkiyeti de kendisinde kalmak üzere. Geride daha 20 milyar euroluk tazminatın beklediği hesaplanıyor. Bunun üzerine bizim Dışişleri yedi yıl uğraştı, şimdi bir Komisyon kurduk AİHM'ye gitmeden ödemek için. Zararın neresinden dönsen kârdır. Kendi göbeğimizi kendimiz kesip kurtulduk. 1974'te Büyük Britanya Dışişleri Bakanı Callaghan'ın yaptığı kehanetin saatini de durdurduk: "Şimdi Kıbrıs sizin tutsağınız. Yakında siz Kıbrıs'ın tutsağı olacaksınız."

1934'te yazılan kitap

Batı Trakya kitabım için 1975'te Cenevre'de araştırma yaparken, C. A. Macartney diye birinin Oxford'da 1934'te basılmış *Ulusal Devletler ve Ulusal Azınlıklar* diye bir kitabına rastladım. Fotokopisini çektim onun da. Barış antlaşmalarında insanların vatandaşlığını sağlama alan hükümlerin önemini anlatırken bir örnek veriyordu. s. 392'den çeviriyorum:

"Türkiye antlaşması vatandaşlıkla ilgili hüküm içermiyordu. Sonuç şu oldu: Türkiye, Ermeni azınlıklarının büyük bölümünden kurtuldu. (...) bunu [1915'ten] hayatta kalanları terörize edip kaçmaya zorlayarak, ayrıca 23 Mayıs 1927 tarihli bir yasa çıkararak yaptı. Bu yasa, Türk makamlarına, 'milli mücadeleye katılmayarak o sırada Türkiye dışında kalan ve 24 Temmuz 1923 tarihi ile bu kanunun çıkarıldığı tarih arasında yurda dönmeyen Osmanlı vatandaşlarını Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarma yetkisi' veriyordu. Türkiye mülteci Ermenilerin dönme taleplerini sürekli reddederek vatandaşlık almalarını engelledi. Bu zavallılar şu anda sefil bir durumda, sığınmacı olarak, Milletler Cemiyeti'nin verdiği Nansen pasaportlarıyla yaşam sürdürüyorlar."

Asıl önemlisi, kitabın vardığı sonuç. s. 448'den çeviriyorum: "Türkiye şu anda tehlikeli Rum ve Ermeni azınlıklarından kurtulmuş bulunuyor. Bunu yaparken (...) itibarını mahvetti ve ekonomik-mali hayatını felç etti. Yaptıkları, her açıdan kendisine çok pahalıya mal oldu. Aşikârdır ki Türkiye hâlâ yarı-çılgın bir milliyetçiliğin pençesindedir. Kendine geldiğinde, bir Rum'u öldürmenin bir Türk'ü eğitmekten daha kolay olduğu üzerine kafa yorması gerekecektir." Özellikle bu son cümleyi o tarihte anlamadım. Tekrar tekrar okudum, Türklüğe hakaret ettiği kanaatine vardım ve sinirlendim

Geçen gün bir akrabamla konuşuyoruz. Epeyce okumuş biri. 1915'te Ermenilerin geride bıraktıkları ve gerek mütegallibenin gerekse devletin el koyduğu mallardan laf açılınca şöyle dedi: "Mısır'da malları olan Türklerin alması gereken tazminatlar ne olacak?" Cevap verdim: "Goley. Ermenilerinkine mahsup

ederiz." Başka ne deseydim? Çünkü iş 1915 rezaletine varacak, diyecek ki, "Balkan Savaşı'ndan perişan halde kaçmış Müslümanlar ne olacak?" Ermenileri Balkan Savaşı bozgunundan nasıl sorumlu tuttuğunu sorsam, bu sefer şu gelecek: "Kızılderilileri soykırıma uğratmış olan devletler bizden nasıl hesap sorarlar?" Kolay değil, milli onuru koruyor.

21 düvele posta atıyoruz

Eskiden Türkiye herkesle kavgalı diye dövünürdük. "Sıfır problem" işi çıkıp başarılı bir uygulama başlayınca övünmeye başladık. Galiba nazar değdirdik; yine Şekil 1'e dönüyoruz. Şimdilik olmak üzere, Ermeni tasarılarını geçiren 21 düvelle kavgaya girişmiş vaziyetteyiz. Henüz kabul etmemişlerin içinde ABD var. O ABD ki, 22 Nisan 2009'da Zürih'ten gelen "Protokollerde mutabakat sağlandı" haberini yetiştirince, Başkan Obama 24 Nisan'da pek önem verdiğimiz bir işi yapmış, "jenosit" kullanmamıştı. Kendisini resmen iğfal etmiş vaziyetteyiz. Her yılın aynı günü, gözlerimizi başkanın iki dudağına dikişimiz milli onurumuzu zedelemiyor.

Kabul etmişlerin içinde İsveç var. O İsveç ki, AB'de "sert çekirdek" Almanya ve Fransa'nın egemenliği oluşmasın diye Türkiye'nin alınmasını destekleyen "farklı" ülkelerin en önemlisi. Henüz kabul etmemişlerin sırasında İngiltere, ardında da İspanya var. İkisi de Türkiye'yi AB'ye isteyen gruptan. Katalanlar, İspanya Meclisi'ne 7 Mart'ta bir tasarı sundu. 1915'in "insanlığa karşı suç" olarak tanınmasını istedi. Bugün geçmezse, yarın geçer. "Sıfır problem" dış politika mı, sıfır dış politika mı, yoksa şamar oğlanı mı belli değil.

Milli onur nasıl korunur

Erdoğan hep koruyor: "Atalarımız soykırım yapmış olamazlar." Şimdiye kadar çok akıllıca işler yapmış olan Davutoğlu koruyor: "Türk halkı Hrant Dink'e de sahip çıkan bir halk. Aynı şekilde bir Türk Ermenistan'da ölseydi Ermenistan o Türk'e

bu kadar sahip çıkar mıydı?" Başbakanımız devam ediyor: "Türkiye'de kaçak çalışan yüz bin Ermenistanlıyı sınırdışı edebiliriz." Yani hiç sıkılmadan İkinci Techir öneriyor. Ayıptır, günahtır, zulümdür. Acaba Macartney'nin yazdıklarının ışığında, milli onurumuzu bugüne kadar böyle korumanın sonuçlarını bir oturup düşünsek de, bu sefer farklı bir şey söylesek: "Osmanlı döneminde savaş içinde çekilen acılar için derin üzüntümüzü ifade ediyoruz. Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan yaşanan bu felaketten sorumlu olmadığımız halde, aynen Düyun-ı Umumiye borçlarını ödeyişimiz gibi, Osmanlı vatandaşı Ermenilerin bıraktığı emlaki sembolik de olsa resen tazmin ederek dostluğumuzu göstermek istiyoruz."

Acaba ABD gibi ülkelerde "jenosit" denmesin diye lobi şirketlerine her yıl ödemeye abone olduğumuz milyon dolarlardan ve Kıbrıs'ta ödeneceği hesaplanan 20 milyar dolardan fazla mı tutar? Bunu desek acaba dünya kamuoyu bizim için "verkurtul yaptılar" mı der, yoksa "büyüklük göstererek diasporanın şahinlerini işsiz bıraktılar" mı der?

Biz milli onuruna düşkün milletiz. Baskıyla bir şey yaptırılmaktan hoşlanmayız. Acaba kendi irademizle kendi göbeğimizi kessek, "milli onursuzluk" mu yapmış oluruz?

Radikal İki, 21 Mart 2010

Bir Kelimenin İki Millete Ettiği

Biri Türkiyeli Türk, diğeri Fransalı Ermeni. İkisi de aynı yaş kuşağından. Aynı sosyal sınıftan. Biri, Serezli ailesi her şeyini geride bırakıp Yunanistan'dan kaçmak zorunda kaldığı için; diğeri, Erzurumlu ailesi Tehcir'in kötülüklerini yaşadığı için acılı. İkisi de acıyı oturup sakin sakin konuşabilecek türde. İkisi de solcu. İkisi de rafine, hatta sofistike Fransız kültürü emmiş, entelektüelin kaymağı. İkisi de üniversite hocası ve yazar. İkisi de 1915'te ne rezaletler yaşandığında tamamen hemfikir.

Sadece, biri yaşananlara "soykırım" adını vermiyor; öbürü, bütün kimliğini buna endekslemecesine, "soykırım!" diyor.

Ve bu yüzden, sırf bu tek kelime yüzünden; kitap boyu süren o verimli söyleşi, her an ortak bir çözüme ulaşacakmış diye bizi kendini okutan söyleşi, hiçbir somut yere ulaşamadan, yalnızca bir diyalog inşası düzeyinde kalakalıyor. Sanki kitabın son bölümü ciltten kopup düşmüş. Ve insanı düşündürüyor; bir de bu iki insan kadar rafine, sakin, soğukkanlı, iyi eğitim almış, benzeşir ve saire olmayan Türk ve Ermeniler karşı karşıya gelseler ne olurdu, oluyor diye kara kara düşündürüyor...

Özür Kampanyası üzerine tanışıyorlar

Buluşmayı sağlayıp *Ermeni Tabusu Üzerine Diyalog* başlığıyla (İletişim Yayınları, 2010) kitaplaştıran Fransız gazeteci Ariane Bonzon giriş yazısında diyor ki, "1996'da İstanbul'da muhabirlik yapmaya başlayınca hemen anladım ki bu konu Türkiye'de büyük tabu." Devam ediyor: "Ama başka bir tabunun varlığını anlamam için biraz daha zaman geçmesi gerekti. Bu ikincisi, Ermenilerin tarafındaydı. Türklerin kendilerine önerdikleri diyalogu, maruz kaldıkları çok büyük haksızlığın önemini azaltmaya yönelik yeni bir taktik olarak görüyorlardı.

Birinci tabuyu en tutarlı biçimde sarstığı için katledilen Hrant, kimi ülkelerde (mesela Almanya'da) aşağılamaya varan tatsızlıklarla karşılaşma pahasına diasporayı dolaşıp ikincisini de çatlatmıştı. Bu mirasın üzerine, Aralık 2008'de yayımlanan Ermenilerden Özür biniyor; kampanyayı başlatan dört kişiden biri de Ahmet İnsel. Metni okuyup etkilenen, bir ay sonra da *Liberation* gazetesinde "Türkiye yurttaşlarına teşekkür ederiz" diye yanıtsız bırakmayanlar arasında Michel Marian da var (Her iki metin de kitabın ekinde).

Bonzon ikisini buluşturacak. Ama randevuya İnsel ve Marian yalnız gelmiyorlar. Yanlarında bir sürü ölmüş insanla geliyorlar. Konuşma (ve kitap) onların hikâyesiyle başlıyor. İkisi de sırayla ailelerini, kökenlerini anlatıyorlar. Önce Marian başlıyor. Büyük ninesi Hripsime'nin nasıl İstanbul'da okuyan oğullarını özleyip, kocasına baskı yaparak tatilde Erzurum'a getirttiğini, o sırada patlayan Tehcir'e ikisini de nasıl gözlerinin önünde kurban verdiğini, nasıl hayatının sonuna kadar kendi affetmediğini... Yolda, at nallarının oyuklarından su içerek yaşadıklarını...

İnsel alıyor, anne tarafının Serez macerasından sonra, Taşkent yöresi kökenli baba tarafından dedesinin millicilere erzak yardımı toplamaktan (yani bugünkü tabirle, "terör örgütüne yardım ve yataklık"tan) Yunan ordusu tarafından Girit'e sürüldüğünü...

Niye çocuklarına anlatmadılar?

Arkasından sıra çocukluklarına geliyor. "Öteki" hakkında nasıl davranan ortamlarda yetiştiklerini anlatıyorlar. Tabii Fransa'da doğmuş büyümüş olan Marian ayrımcılığı hiç tanımamış. Büyükleri de Tehcir'den çocukların yanında hiç bahsetmezmiş. Bunu, ilkel Hıristiyanlıkla çok yakından ilgili bir Ermeni püritenliğine bağlıyor Marian. (Ama sonra, Şubat 2010'da Fransa'da bu kitabın Fransızcası üzerine yapılan bir mülakatta İnsel'in, "Kendi acılarından bahsetmemek bir Anadolu geleneğidir. Bir haysiyet meselesi addedilir. Kan tükürürsün, kızılcık şerbeti içtim dersin," demesi üzerine şöyle diyecek: "Bu atasözünü bilmiyordum. Demek ki bu durum, bir de, bin yıllık Anadolu geleneğinden kaynaklanıyormuş.")

İnsel ise, benim 10 yaşımda İzmir'de (o gece evimize sayısız komşumuzun sığınması ve onlar sığındı diye eve girmeye kalkan nâşerif güruhunun, yaşlı babamın kapıya fırlayıp "Burası Türk evi! Defolun!" demesi üzerine önlenmesi nedeniyle) fevkalade canlı yaşadığım 6-7 Eylül rezaletinin olduğu yıl doğmuş. Benim Rum ve Levanten dolu Alsancak'ım (eski adı Punta) gibi, eski adı Tatavla olan ve Cumhuriyet'ten sonra Kurtuluş'a çevrilen semtte doğup büyümüş. Her yan gayrimüslim komşu. Ermeni diye bir "öteki" yok ama Kıbrıs sorunu yüzünden azan bir Rum düşmanlığı ortamı "Vatandaş Türkçe Konuş!"larla bütün gayrimüslimlere bulaşmakta. *Akbaba* başta, gazete ve dergilerde kanca burunlu, sahtekâr Yahudi karikatürleri. Ama aile (yine aynen benimki gibi) tam LAHASÜMÜT, alabildiğine Kemalist bir aile. Laiklik çok önemli olmak şartıyla Hanefi, Sünni, Müslüman, Türk. Karşılıklı bayramlarda teati edilen kurban etleri, Paskalya yumurtaları. Bize de gelirdi, biz de yollardık...

Bunlar, kitapta "Suskunluk Zamanı" diye yazılan 1950-60 yılları. Çocuklukları. Sonra, "Söylentiler ve Öfkeler" diye tesmiye edilen '70 ve '80'ler geliyor. Paris'te, tabii ki birbirlerini tanımadan, tanıdıkları kişiler. Mesela Quartier Latin'in orta yerindeki Huchette Sokağı'nda *Tembelliğe Övgü*'yü satarak geçinen yaşlı komünist Kürkçüyan. "Sorbonne'un aşağısında" küçük bir lokanta işleten Ermeni'de yedikleri köfte, dolma, pilav...

Ama söz gelip ASALA'ya dönecektir, çünkü 1973'tür tarih. Bu ASALA olayını yurtdışında diasporayla konuştuğum zaman ya kaçış gördüm yahut "ulusal kurtuluş savaşçıları" sayış. Marian'ın farkı burada belirgin: "Mayamda solculuk vardı. Haklı gerekçelere bile dayansa şiddete karşı tepki duyuyordum. ASALA'ya ne katıldım ne de onları destekledim. Ama gösterilere gittim; örneğin 24 Nisan gösterileri zorunlu bir randevu gibiydi." İnsel de paralel şeyler söylüyor: "Bizim sol hareketlerimizde şiddet unsuru vardır. Ama ASALA sadece intikam için kurulmuş, siyasal olmayan bir örgüttü. Belli bir devrimci şiddet biçiminin kabul edilebileceği fikrine sahiptik, ama bu kadarı olmazdı. Zaten Aldo Moro, Kızıl Tugaylar tarafından öldürüldüğünde bir eylemin yörüngesinden nasıl sapabileceğini gördüm." Marian lafa giriyor: "Benim için de siyasal şiddetle kopuş anı budur."

Rahmetli Hasan Esat Işık'ı tanıdım; hatta ölüm döşeğinde son görenlerden biriyim galiba. Çok saygıdeğer ve çok sert bir kişiliği vardı. Bir gün Ankara'da Batı Trakya Derneği'nde konferans veriyorum; Türkiye'nin haklı olduğu hususların yanı sıra, ileri sürmemesi gereken hukuki iddialar olduğunu da söylüyorum, en ön sırada oturuyor, sertçe müdahale ediyor: "Beyefendi, bırakın da bunları Yunanlı diplomatlar bulup söylesin!" Eh, ben de az ukala olmadığım için karşı çıkıyorum: "Üstadım, sağlam olmadığımız hukuksal durumlar, sağlam olduklarımızı sakatlıyor." Neyse, Allah rahmet eylesin, demem o ki, dönem Büyükelçi Hasan Esat Işık'ın tası tarağı toplayıp Ankara'ya döndüğü dönem, Marsilya'daki kilisenin bahçesinde açılan Ermeni anıtı nedeniyle. (Bir parantez daha açabilir miyim, bugüne ilişkin? Ankara Üniversitesi e-posta grubuna geçenler-

de bir ileti geldi: "Ermeni soykırım iftirası MSNBC'de oylamaya açılmıştır. 'No' (Hayır) oylarınızla bu yalanı yüzlerine çarpalım ki, bu tür rezilliklere prim verilmemesi gerektiğini anlasınlar." Bende zaman mebzul ya, yazdım: "Doksan yıldır yapılanlara hiç değiştirmeden devam!" İmlasını düzelttiğim el cevap: "Sayın hocam, 90 yıldır ne uğraşıyoruz ki; bazıları gibi kolayı tercih edelim, kabul edelim gitsin, kına fiyatlarına bizim de katkımız olsun.")

Türk diplomasisinin karşı atağı başlıyor artık. Ama aynı zamanda, diasporanın karşı-karşı atağı da. Marian aşamaları özetliyor: "1) O sıralarda 'insanlık suçu' diye anılan soykırımın tarihini anlatan eserler yeniden yayınlandı. 2) Yayınlanmamış belgeler yayınlandı. 3) 70'lerin sonundan itibaren Türk devleti İttihatçılarla dayanışmaya girince, Ermeniler ezeli bir Türk devletiyle karşı karşıya oldukları izlenimine kapıldılar. 'Adalet yerine gelmedikçe bellek oluşturulamaz' demeye başladılar. Soykırım sanki bu sefer örneğin metruk Ermeni kiliselerine karşı yeniden başlıyordu." Bilemem. Ama Bodrum'un ta orta yerindeki o güzelim (ve taş gibi) Rum kilisesinin dinamitle yıkılış yılının 1969 olduğuna biliyorum ve *Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi*'nde de yazdım.

Arkasından geliyor, Türkiye'nin AB'ye girmesi döneminde bunu engelleme çabalarına. 1999 sonrası. "Fransa, 1915 Ermeni soykırımını tanıdığını açıkça ilan eder" diye bir metin kabul ediyor Fransız Meclisi. Katılım görüşmelerinin başlayacağı 2005'te belli olunca, 2006'da bir de ceza yasası girişimi. Marian buna karşı çıkıyor: "Demokrasilerde hakikat, zorunlu bir söyleme dönüştürülmek istendiğinde inandırıcılığını yitirir." Arkasından, Hrant'ın cenazesinin yarattığı büyük farklılık...

Zurnanın zırt dediği

Nihayet varıyoruz, varıyorlar, kutsal kelimeye: Soykırım.

Marian diyor ki: 1915 olaylarının değerlendirilmesinde pek çok noktada buluşuyoruz. O halde Soykırım sözcüğü hakkında bu kadar tartışma niye? 1915'in, Nürnberg'de kabul edilen ve

Michel Marian, Ariane Bonzon, Ahmet İnsel.

sonra 1948 BM Sözleşmesinde kalıcılaştırılan ölçütler açısından Soykırım olduğunda hiç kuşku yok.

İnsel diyor ki: Ben bu terimi uygun bulmuyorum. Bir kere, bir halkın bilinçli, sistemli ve titiz yok edilmesi olan Yahudi soykırımıyla özdeşleşiyor. Ermeni Tehciri'nin ayrıntılarını bilmediğim dönemde, olayı Alevilerin kuyulara doldurulmasından farksız görüyordum. Benim devletimin doğasında şiddet vardı. Sonra, Osmanlı için uyruklarını tehcir etmenin bir gelenek olduğunu anladım. Cezalandırma amaçlı, bazıları. İsmail Beşikçi'nin kitabıyla '34'deki İskan Yasası'nı keşfettim. Diğer yandan, düşünüyorum, 1915'te harpteydik ve Ermeniler Ruslarla birleşip bizi arkadan vurmuşlardı ama Trakya'dan bile tehcir edilmişti bu insanlar; Ruslarla ne ilgisi var? Ama yine de Alman sistematiğiyle Türk sistematiği arasında fark var. Almanlar Yahudileri Almanya'nın dışında da yok etmeye çalışmışlar. Oysa Tehcir sırasında Müslüman Türkler Ermeni kadınları alıp evlenmişler, çocukları evlat edinip Müslüman yapmışlar. Senin ailenin başına da gelmiş zaten. Bu da "bir ırkın

kökünü kazımak"tan söz etmeyi zorlaştırıyor. Ben, daha çok, bir grubun bir halkı imparatorluktan sürme isteğini görüyorum. Rumlar Yunanistan'a, Bulgarlar Bulgaristan'a kovalanıyor, Ermenilerin gidecek vatanı yok...

Burada Marian giriyor: "O zaman, onlar da çöle kovalanıyor. Yok edilmeye." İnsel devam ediyor: "Evet, Tehcir çöle yapılıyor. Etnik açıdan homojen bir ulus-devleti her ne pahasına olursa olsun kurmak istiyorlar. Bu çok ağır bir insanlık suçundan Osmanlı devleti tamamen sorumlu; ama soykırım denebilmesi için bir halkın diğer bir halkın kökünün kazınmasına iştiraki gerekiyor, burada evlenmeler ve evlat edinmeler var ve ayrıca Tehcir emrine karşı gelen görevliler var. Seninle aynı fikirdeyim Michel. Lemkin'in tanımı kabul edilirse bu bir soykırımdır. Ama bu tanım kabul edilirse insanlığa karşı işlenmiş bütün suçların soykırım sayılması gerekmeyecek mi? Srebrenika bir soykırım mıydı?" Marian diyecek: "Bence de Srebrenica bir soykırım değil. Ama bizim tartıştığımız konuda hiçbir kuşkum yok. Çünkü birincisi, 1948 BM tanımına göre soykırım; ikincisi, tehciri kırıma dönüştürmek için Teşkilat-ı Mahsusa seferber edilmişti."

Kördüğüm değilse bile, düğüm. Konuşmanın/kitabın bundan sonrası da galiba düğümü biraz gevşetme yolunda ortak çabalar. Ve "Öğrendiklerimiz" başlıklı son bölümde zurnanın zırt dediği yere dönüş: "Ayrıldığımız nokta, olayın kendisinden çok, Yahudi soykırımıyla ortak bir kelime kullanılmasıdır."

Ben de bir atasözüyle bitireyim: "Akrep etmez akrebe, bir kelimenin iki millete ettiğini."

Radikal İki, 25 Nisan 2010

Not: *Ermeni Tabusu Üzerine Diyalog*
Ahmet İnsel, Michel Marian
Derleyen: Ariane Bonzon
İletişim Yayınları, İstanbul 2010, 165 sayfa

1839'DAN 1915'E YUVARLANAN SÜREÇ

Resmî ideolojinin kalesi Ankara'da 24-25 Nisan'da yapılabilen ilk Ermeni konferansında verdiğim bildirinin adı buydu. Çok kısaca özetleyeyim. Türkler Anadolu'yu fethedince Kürtler coğrafya sayesinde yarı özerk yaşamaya devam ettiler, Ermenilerin efendisi ikileşti: Küçük ve yakın olarak Kürtler, büyük ve uzak olarak Osmanlı. Ama bu Ermeni milleti için sorun olmadı. Yeni bir düzen kuruldu ve onun içinde (Hıristiyan Bizans'ta olduğundan daha özerk bir) yer aldılar.

Yalnız "Ermeniler" derken, aslında sınıfsal olarak iki çok farklı unsurdan bahsediyoruz: 1) İstanbul Ermenileri: Patrikhane ve aristokrat-büyük burjuva Amira. Osmanlı'ya tamamen entegre, 2) Doğu Anadolu Ermenileri: Esas olarak çiftçi, zanaatkar ve tüccar. Kürt beylerine her yıl "altın yumurtlamak" yani haraç karşılığında normal bir üretim faaliyeti sürdürüyorlar. Tipik mafya düzeni, yani. Biat ve rahat!

Herkes çarpılmaya başlıyor

Bir tarihten sonra Anadolu'da her şey çarpılmaya başlıyor. Altyapı çarpılıyor, çünkü zaten Birinci Küreselleşme (bizim ders kitaplarında "coğrafi keşifler" diye geçer) sonucu transit ticaret

yolları değişince yarımada fukaralaşmıştır. Arkasından, İkinci Küreselleşme yani Sanayi Devrimi vuruyor; simgesel tarihi, 1838 Ticaret Anlaşmaları: Daha ucuz ve daha kaliteli Batı mallarının Anadolu'yu istilası, mevcut üretimin perişan olması.

Bunun hemen ardından üstyapı çarpılıyor: 1839'da Osmanlı, Tanzimat'ı ilan ederek gayrimüslimleri Müslümanlarla artık eşit ilan etmiştir. Millet-i Hâkime olan Müslümanlar bunu hiçbir zaman affetmeyecek, acısını Millet-i Mahkûme'den yani gayrimüslimlerden her daim çıkartacaktır. Bugüne varıncaya. Malatya'da üç Protestan'ı makatlarına bıçak sokmacasına işkenceyle öldürerek mesela. Hrant'ı ve rahip Santoro'yu katlederek mesela.

Bu ortamda, o güne kadar göreli huzur içinde üretmekte olan doğu Ermenilerini mahveden (daha önce birkaç kere yazdığım) bir duble gelişme olacaktır: 1) 1806'da isyan eden feodal Kürt beylerinin sonuncusu 1847'de yenilip sürülünce, tam bir kaosa düşen Kürdistan'da başsız kalan Kürtler bundan sonra "altın yumurtlayan tavuk"u kıtır kıtır kesmeye girişeceklerdir 2) 1859'da Şeyh Şamil'in Ortodoks Ruslara yenilmesi üzerine Anadolu'ya akmaya başlayan Müslüman Güney Kafkasya halkları aynı "eylem"e derhal iştirak edeceklerdir. Yağma, en kolay üretim biçimidir.

Mesele büyüyor

Doğu Ermenileri, feci hallerini İstanbul'a arz edeceklerdir. Ama Saray aldırmayacaktır çünkü 1839'un öfkelendirdiği Millet-i Hâkime'yi durdurmaktan korkmaktadır. Patrikhane ve Amira aldırmayacaktır çünkü bunlar dağlılar ve köylülerdir.

Fakat kısa zamanda iki büyük gelişme meydana gelir: 1) İstanbul'da 1863'te "Ermeni Milleti Nizamnamesi"nin kabulüyle cemaat içinde kurulan komisyonlar şikâyetleri dinlemeye başlayacaktır. Zaten 1869'da da bir Vanlı, Hırimyan, Patrik olacaktır, 2) Avrupa'ya ve özellikle St. Petersburg'a okumaya giden Ermeni gençleri devrimci aydınlar olarak sahneye çıkacaktır.

Bu iç dinamiğe, çok geçmeden, dış dinamik de eklenir: Mis-

yonerler 1789'un fikirlerini buraya taşımakta, Rusya 1774'ten beri müdahale için hazır beklemekte, Batı Avrupa ise 1856'dan beri aynı şeyi yapmaktadır: "Padişah, kavmiyet ve diyanet ayırmayarak Hıristiyan halkın da haklarını teyit eden bir ferman [1856 Islahat Fermanı] yayımlamıştır." Ama reform falan yapılmayacaktır. Çünkü İstanbul, doğudaki rezaleti durdurmaya ehil ve/veya niyetli değildir.

Bu ortamda Ruslar, 93 Harbi sonunda Osmanlı'ya 1878 Ayastefanos'u imzalatırlar. Bizim ders kitaplarının (tövbe!) bahsetmediği bir 16. maddesi vardır bunun (çok merak ederim, gerçekleri kendimizden saklayarak ne halt edebilmeyi ummuşuzdur?): "Babıâli, Ermenileri Kürtlerden ve Çerkezlerden koruyacak, derhal reformlara girişecektir." İngiltere telaşlanır çünkü Ruslar fena öne geçmiştir. Hemen Ayastefanos iptal ettirilir, yerine Berlin imzalanır. Ama onun da 61. maddesinde aynı şey yazmaktadır çünkü Ermenilerin doğudaki felaket durumu ayyuka çıkmıştır.

Reformların durmadan ertelendiği, yapılacağına dair umudun ise hiç gözükmediği ortamda doğudaki Ermeni aydınları ihtilalci partiler kurarlar: 1887 Hınçak, 1890 Taşnak. Silahlanarak nefsi müdafaaya girişirler. Bir süre sonra da, "Babıali'nin bizi kurtarmaya niyeti yok, bizi ancak yabancı devletler kurtarabilir" diyerek "Bulgaristan Modeli"ni de uygulamaya başlayacaklardır: Müslüman köylerine saldırmak, böylece yeni saldırıları ve sonuçta Avrupa'nın ilgisini çekmek. Çünkü Bulgarlar böyle yapmış, başarılı olmuştur. Ama Ermenilerin hesap etmediği şudur: Bulgaristan Avrupa'dadır. Tabii, Müslümanlar da bu ortamda şöyle demektedir: "Biz cephedeyken zenginleşen bu gâvurlar yabancıların maşası oldular."

Gerçi 1908 Meşrutiyeti yepyeni bir umut yaratır ve İttihatçılar ile Taşnaklar seçime birlikte girerler ama 1913'te İttihat ve Terakki diktatörlüğünü ilan eder. Amaçları Türkçülük, homojen Anadolu, "milli ekonomi"dir. Peki ama bunlar Anadolu uygarlığının başlıca sahiplerinden olan Ermenileri mahvetmeye kadar götürür mü Osmanlı'yı? Gerçi Balkan bozgunu, Sarıkamış rezaleti, Çanakkale olayı, Van isyanı panik yaratmıştır ama...

Ermenileri niye yok ettiler?

Benim anladığım kadarıyla olayı korkunç 1915 rezaletine asıl götüren, reformları durmadan oyalayarak reddeden devletin, sonunda 08.02.1914 anlaşmasını ister istemez imzalamasıdır. Buna göre, Vilayat-ı Sitte'nin (Ermenilerin doğuda en çok yaşadığı Altı Vilayet; Mondros'un İngilizce ve Fransızcası'nda "Altı Ermeni Vilayeti" diye geçer ama sağ olsun "milli eğitim" bize bunu da okutmadı) başına yabancılar tarafından seçilecek ve Sultan tarafından on yıllığına atanacak iki yabancı Umumi Müfettiş getirilecektir. Bunlar, bütün memurları azletmek/atamak ve ayrıca idareyi, adliyeyi, polisi ve jandarmayı denetleme yetkisine sahip olacaklardır. Kesin sayım yapılana kadar bazı vilayet meclis-i umumileri Müslüman-gayrimüslim yarı yarıya, bazıları nüfusa orantılı oluşacaktır.

Ama zurnanın asıl zırt dediği noktayı söylemedim: Bu "anlaşma"nın tarafları Osmanlı ve Rusya'dır. Yani artık Berlin Antlaşması madde 61'den Ayastefanos Antlaşması madde 16'ya geri dönülmüştür; bu taahhütlerde muhatap artık Rusya'dır. Ve bu Altı Vilayet, Rusya sınırına bitişiktir. Peki, İngiltere buna nasıl razı olur? Olur, çünkü artık kendisine büyük tehdit oluşturmaya başlamış olan Almanya'yı doğuya ve güneye inmekten alıkoyabilecek tek ülke Rusya'dır.

Olay fevkalade basittir: Osmanlı, reform yapmamak yüzünden papazı bulmuştur. Kısa vadede bu yabancı umumi müfettişlerden, orta vadede Ermeni meselesinden, uzun vadede de Şark Meselesi'nden kurtulma paniğine girer. Bulabildiği tek çare, yılana sarılmaktır: Çarıksız orduyla Birinci Dünya Savaşına girmek. Nitekim umumi müfettişlerin atanma tarihi 01.07.1914, savaşa giriş 01.11.1914, umumi müfettişlerin "işine son verilmesi" de 31.12.1914'tür. "Ermeni meselesinden kurtulmak" yani insanlık suçunun uvertürü ise 24 Nisan 1915'te çalınacaktır.

Ben zaten hep merak etmişimdir, İttihatçılar savaşa girme cesaretini nasıl buldular diye. İşte böyle buldukları anlaşılıyor. Savaşa girmek, reform yapmaktan kolay gelmiştir Osmanlı'da-

ki İttihatçılara. Nasıl ki, 70 yıl sonra PKK'yı yok etmeye girişmek, reform yapmaktan kolay gelecek idiyse TC'li İttihatçılara. Yine merak etmişimdir: Almanya niye bu korkunç katliamda Osmanlı'nın yanında oldu, diye. Bu da anlaşılıyor.

Radikal İki, 2 Mayıs 2010

"Türklerin Pis Kanı" Meselesini Artık Öğrensek?

Türk devleti, AİHM'den gelen sorulara, Hrant'ın mezarında çırpınmasına sebep olacak, özrü kabahatinden büyük bir cevap verdi. Biraz bekleyin; Devlet kendi kendisine vurduğu bu damgayı unutturmak için çok ama çok uğraşacaktır. Bunun tahlili ay-

"SAVUNMAYI DIŞİŞLERİ HAZIRLADI"

AİHM'deki skandal Dink savunmasının sorumlusu olarak gösterilen Adalet Bakanlığı bürokratı Ergin Ergül, Radikal'e konuştu: "Bilgi, belge sağladık. Savunma hazırlamak Dışişleri Bakanlığı'nın görevi, hatta İçişleri Bakanlığı'nın eklemeleri de olmuş."

Hrant Dink **için** AİHM'e dostane çözüm başvurusu yapmaya hazırlanan bakanlıklar kendi içinde çatışır hale geldi. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, AİHM'e sunulan Hrant Dink savunmasını Adalet Bakanlığı'nın hazırladığına dair açıklamalarına karşın, Adalet Bakanlığı'ndan dosyayı Dışişleri Bakanlığı'na 'sevkeden' bürokrat Radikal'e konuştu: "Savunmayı hazırlamak Dışişleri Bakanlığımızın görevi. Bu görevi Dışişleri Bakanlığı bürokratlarının dışında başka bir bakanlıktaki bir yetkilinin üstlenmesi ancak yetki gaspı olur" açıklaması yaptı. Ergül, AİHM'e gönderilen savunmada, Dışişleri'ne gönderdikleri 5 sayfalık dosyada olmayan unsurlar da bulunduğuna dikkat çekti.

Hrant Dink ailesinin AİHM'e yaptığı başvuraya karşı Türkiye'nin verdiği savunmada 'Dink Nazi liderine benzetilmiş ve Dink'in koruma istemediği için korunmadığı, tehdit altında olduğunun değerlendirilmediği' belirtilmişti.

AİHM'deki Hrant Dink davasına verilen skandal savunma nedeniyle Dışişleri Bakanlığı ve Bakan Davutoğlu Adalet Bakanlığı'nı hedef göstermiş, "Oradaki arkadaşlar davayı kaybetmemek için böyle bir savunma hazırlamış" görüşünü dile getirmişti. Adalet Bakanı Sadullah Ergin de Bakanlığındaki bürokratların daha önceki içtihatlar ve teknik konulardan oluşan bir dosya hazırlayarak Dışişleri'ne gönderdiğine dikkat çekmişti. (...)

Radikal, 03.09.2010

rı bir yazı konusu. Ama niçin, Hrant'ı Nazilerle bile karşılaştıran, herkesi isyan ettiren, böylesine kör parmağım gözüne bir cevap?

Çünkü bağımsız Türk yargısı Hrant'ı bir kere "Türklüğe hakaret"ten (TCK 301/1) mahkûm ettikten sonra, artık "devlet refleksi"nin eli mahkûmdu: Bu mahkûmiyet kararı eleştirilemezdi; onu savunmak üstüne kurgulanacaktı tüm "cevap".

İŞTE O SÖZLER

Türk'ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan Ermeni'nin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur

AGOS adlı gazetedeki yazısında "Türk'ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan Ermeni'nin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur" diyen gazeteci yazar Hrant Dink'in "Türklüğü aşağılamak tahkir ve tezyif etmek" suçundan 1 yıldan 3 yıla kadar hapsi istendi. Hrant Dink'i suçsuz bulan araştırmada görevlisi dosyasındaki bilirkişilerin hazırladıkları rapor, yanlı olduğu gerekçesiyle itiraz eden davacılar, "Bu sözlerin hakaret içerip içermediğini anlamak için bilirkişiye göndermeye gerek yok. Eğer gerekiyorsa Türk Tarih Kurumu'ndaki profesörlere gönderilsin" diyerek bilirkişilere hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını söylediler.

BİLİRKİŞİ: HAKARET YOK

Sözlü 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmaya davacı Mehmet Şevket ile imzalı dilekçe ile müdahil olarak dava ve katılmak istediklerini söyleyen avukatlar Zekî Hacı İbrahimoğlu, Zekeriya Şerbetçioğlu, Kemal Kerinçsiz, Namık Nas, Ramazan Kırkak, Rıfkı Ramazan Bakdal, Mustafa Özkurt, Sami Eseri, Musa Gümüş katıldı. Davalılar Agos gazetesi yazarı Hrant Dink ve sorumlu yazı işleri müdürü Karin Karakaşlı ise mahkemeye gelmedi.

Mahkeme Türk olmanın nedeniyle suçtan zarar gördüğünü ileri süren 9 kişinin davaya müdahil olarak katılmalarına karar verdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Araştırma görevlisi Serdar Talas, Selman Dursun, Hasan Sınar'dan oluşan bilirkişinin hazırladığı raporda dava konusu yazıda Türklüğe hakaret bulunmadığı gerekçesiyle sanıkların suçsuz olduğu belirtildi. Raporda, şebirli kan olarak ifade edilen hususun Türklük değil, Ermeni kimliğinde yer alan birtakım anlayış olduğu belirtildi.

DAVACILAR: RAPOR YANLI

Davacılar aynı zıyrı ifadelerinde araştırma görevlisi dosyasındaki bilirkişilerin hazırladığı raporu yanlı olduğu gerekçesiyle reddettiler. Dava konusu yazının hakaret içerip içermediğini anlamak için bilirkişiye göndermeye gerek olmadığını belirten davacılar bilirkişi gerekiyorsa dosyanın Türk Tarih Kurumu'ndaki profesörlere gönderilmesini talep ettiler. Davacılar bilirkişiler hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını söylediler.

Bilirkişilerin hazırladıkları raporu kabul etmediğini belirten Cumhuriyet savcısı müdafaasında, meslek hilelerin görüşlerini yansıttıklarını ileri sürdüğü bilirkişiler hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunabileceklerini söyledi.

SAVCI: EVET SUÇ İŞLEDİ

Cumhuriyet Savcısı, dava konusu yazıyı yazan kişinin belli olması nedeniyle, yeni yasaya göre Agos isimli gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü sanık Karin Karakaşlı hakkındaki davanın da ortadan kaldırılmasını talep etti. Cumhuriyet Savcısı şöyle devam etti: "Gazeteci Hrant Dink Agos adlı gazetesi köşesinde Ermeni kimliği üzerine kuşkulara dair yazısı ve bunu takip eden kitabında rahip Kaç Vartan'ın çocukları, Protik kimliğin terörist Bafi Cezmet ve cebehesine Ermenistan'la kurulacak ilişkiler yani dünyada, Türklüğü kasteden (ü mör, şebirli kan, soykırımcı gibi gösterişler Sanığın TCK 301/1inci maddesinde belirtilen 'Türklüğü tahkir ve tezyif' suçundan cezalandırılması talebinde bulundu."

Hrant Dink'in avukatı Fethiye Çetin ve diğer sanık avukatları katılma talebini reddettikleri mahkemeye karşı savunma vermek için süre istediler. Mahkeme sanık avukatlarının savunmalarını hazırlamaları için duruşmayı erteledi. Duruşma salonunda hasan acıklarının yapan Hukukçular Derneği Başkanı Mustafa Özkurt, Türk'ün hoşgörüsünü kötüye kullandıklarını belirtiği sanıkların en ağır cezaya çarptırılmasını istediklerini söyledi.

Hakaret etmedim

Türk'e hakaret etmediğini belirten Hrant Dink, polis ifadesinde "...Yazımda Ermenilerin Türklere duyduğu olkenin yersiz olduğunu, tüm dünyada Ermenilerin Türklerin soykırımı yaptığının kabul edilmesi çalışmaları yerine Ermeni kanında bulunan Türk kanının silinmesi ve alınması, yerine Ermenistan'la ilgisi kurmak gerektiğini belirten Türklerin boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan Ermeninin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur dedim. Ermenilerin Türklerle uğaşmaları yerine kendi devletlerinin acilen için çalışmaları gerektiğini söylemişlerdir" dedi.

Hürriyet, 9 Temmuz 2005.

Şimdi her şeyin başı ve sonu olan bu mahkûmiyet kararını değerlendirmek istiyorsanız, önce, birbirine bağlı iki şeyi bilmek lazım: Bu karar nasıl bir ortamda verildi; ikincisi ve daha önemlisi: Türklüğe hakaret var mıydı?

Olay ve ortamı

Aklı başında saydığım kişilerden bile duymuşumdur: "İyi de kardeşim, Hrant da öyle yazmamalıydı!" Onu mahkûm ve sonuçta maktul eden cümle aynen şu: "Türk"ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan, Ermeni'nin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur."

Bu cümleyi herkes biliyor. Ama bir şeyi hiç kimse bilmiyor veya bilmek istemiyor: Buradaki "pis kan"ın TÜRKLÜKLE HİÇBİR İLGİSİ YOKTU. Hrant orada diasporadan bahsediyordu.

Hrant, *Agos*'ta, Kasım 2003-

Mayıs 2004 arasında, yani tam AB reformlarının orta yerinde, diasporayı tahlil ve tenkit eden 11 haftalık bir dizi yayımlamıştı. Yine *Agos*, tam o sırada (6 Şubat 2004) Sabiha Gökçen'in Ermeni kızı olduğu açıklamıştı. Başta Genelkurmay'ın bir bildiriyle büyük katkıda bulunduğu vahşi tepki ortamında, bağımsız Türk yargısı, 13 Şubat 2004 günkü bölümden yukarıdaki cümleyi cımbızla çekti ve bilirkişi raporuna rağmen 301'den mahkûmiyet verdi.

Baskılar, gösteriler ve davalar süreci 19 Ocak 2007'de Hrant'ın katliyle noktalanacak, tetikçi kişi azmettiricisi için şöyle diyecektir: "Bana Hrant Dink'in Türk kanma pis dediğini söyledi." Tamamen haklıdır. Çünkü Hrant'ın Türk kanına pis dediği; Şişli 2. Asliye Ceza ve Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nden sonra, Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından da kararlaştırılmıştır.

Hrant'ın dizisini okuyalım

"Ermeni Kimliği Üzerine" başlıklı dizinin tamamı www.baskinoran.com sitesinde mevcut. Şimdi size bunun önemli noktalarını kopyalayacağım. Türklüğe hakaret var mı yok mu, kararınızı verirsiniz.

Dizinin önemli yerleri 5. bölümde başlar: "Ermeni diasporasının kimliğini daha iyi koruyabildiği bölgeler –şaşırtıcı gelse de– daha ziyade Orta Doğu'daki İslâm ülkeleri olmuştur... Batı'da kimliklere tanınan geniş özgürlükler ve olanaklar ne yazık ki bir tür kimliklerin erimesini kolaylaştırıcı katalizör işlevi görmüş, Doğu'daki özgürlük kısıtlamaları ise kimliklerin korunmasındaki inadın belki de baş sebebi olmuştur."

Bundan sonra gelen üç bölümde Hrant, diasporanın bundan doğan ruh halini anlatacak ve tedavi önerecektir. 6. bölüm başlar: "[Yahudilerin aksine] 'Hakkı esirgenmiş Ermeniler' bundan böyle kimliğini 'Gerçekleri talep etme inadı' üzerinden yaşamaya çabalamış, gelinen noktada da bu inat Diaspora Ermeni kimliğinin temel düsturu haline dönüşmüştür. Diasporanın ilk kuşakları için ayakta kalabilmenin, tükenmemenin adı olan bu inat, üçüncü ve dördüncü kuşaklarla birlikte gerçekleri dünyaya kabul ettirme inadına dönüşmüştür. İşte bu inadın ortak-

laşmış hali Ermeni Diasporasının ruhsal pozisyonunu yansıtır. Bu ruhu sürekli tutmak ise Ermeni kimliğini yaşatmanın temel aracı durumundadır."

Diasporanın ruh hali

Devam eder: "[Özür elde eden Yahudilerin aksine] Ermeni halkının travmatik hastalığı hâlâ sürmektedir ve kimliği asıl kemiren ve tüketen de bu sağlıksız ruh halidir... Ermeni kimliğinin bugünkü yapısını şekillendiren ve Ermeni kimliğinde bir tür kanserojen tümör işlevi gören asıl etken 'Türk' olgusudur... Yaşanılan birliktelik öylesine derindir ki bu birlikteliğin bozuluşunu ihanet olarak tanımlamak her iki tarafın da kullandığı karşılıklı bir argümandır. Ermeni milletini Sadık Millet olarak adlandıran ancak daha sonra ihanet ettiklerini iddia eden Türk görüşü karşısında, Ermeniler 1915'te yaşananları salt bir halkın topluca imhası olarak yorumlamaz; bunun aynı zamanda asırlar süren ilişkiye ihaneti de içinde barındırdığını belirtirler."

Ve şu çok önemli sonuca varır Hrant: "Türk-Ermeni ilişkisinin günümüzde geldiği nokta ise şudur: Ermeniler ve Türkler birbirlerine bakışlarında klinik iki vaka durumundadırlar. Ermeniler travmalarıyla, Türkler de paranoyalarıyla. İçinde debelendikleri bu sağlıksız halden kurtulmadıkça –Türkler belki değil ama– Ermeniler'in kendi kimliklerini sağlıklı şekilde yeniden yapılandırmaları mümkün gözükmemektedir. Özellikle Türkler 1915'e bakışlarında empatik bir yaklaşıma girmedikçe Ermeni kimliğinin sancılı kıvranışı devam edecektir. Sonuçta görülüyor ki işte 'Türk' Ermeni kimliğinin hem zehri, hem de panzehiridir. Asıl önemli sorun ise Ermeni'nin kimliğindeki bu Türk'ten kurtulup kurtulamayacağıdır."

"Türk'ten Kurtulmak" başlığını taşıyan 7. bölüm neşteri vurur: "Ermeni kimliğinin 'Türk'ten azad olmasının görünür iki yolu var. Bunlardan biri, Türkiye'nin (devlet ve toplum olarak) Ermeni ulusuna karşı empatik bir tutum içine girmesi ve nihayetinde Ermeni ulusunun acısını paylaştığını belli edecek bir anlayış sergilemesidir... İkinci yol ise bizzat Ermeni'nin

'Türk'ün etkisini kendi kimliğinden atması... Esas olarak tercih edilmesi gereken yol da budur."

Kanı zehirli olan kim?

Hrant bu noktada, diasporanın en önemli kalesine hücum eder: "Ermeni kimliğinin sağlığını Fransız'ın, Alman'ın, Amerikalının ve ille de Türk'ün soykırımı kabul edip etmemesine endeksli bir durumda bırakmak, Ermeni dünyasının artık terk etmesi gereken bir hatadır. Gayrı bu hatadan uzaklaşmanın ve 'Türk'ü Ermeni kimliğindeki bu etkin rolünden ötelemenin zamanı gelip de geçmiştir... Kimliksel dinginliğini 'Türk'ün olumsuz ve kayıtsız varlığına kilitleyen Ermeni dünyasının, tüm ortak performansını dünya üzerinden 'Türk'e baskı uygulamaya ve soykırımı kabul ettirmeye ayırması, ne yazık ki kimliğin uyanışını erteleyen koca bir zaman kaybından başka bir şey değildir... Ermeni kimliğinin 'Türk'ten kurtuluşunun yolu gayet basittir: 'Türk'le uğraşmamak... Gayrı Ermenistan'la uğraşmak."

İşte, dost bildiklerimizin bile "Söylemeseydi!" dediği cümle bunun hemen arkasından, 13.02.2004 tarihli 8. bölümün başında gelir. Hrant, diasporaya, boş yere zehirlediği kanını temizlemeyi önermektedir: "Türk'ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan, Ermeni'nin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur."

Küplere binmesi gereken diasporadan tepki gelmez. Gerek yoktur ki. Tetikçilere varıncaya kadar daha kimlere "ilham kaynağı" olacak tepki, bağımsız Türk yargısından gelmiştir...

Radikal İki, 22 Ağustos 2010

BİGÜNAHIM DEME BARİ

Bağımsız Türk yargısı, canım ciğerim Hrant'ın diasporayı tahlil, tenkit ve üstelik tedip için yazdığı 11 makalenin bir cümlesini cımbızladı, "Türklüğe hakaret" kararı verdi. Helal olsun. Bu kararı gerekçe yapan derin devlet de katillerine onu katlettirdi. Ama daha korkuncu varmış: Ömrü boyu nefret söylemiyle mücadele eden Hrant, bu sefer "derin devlet"in değil, bizzat devletin "nefret söyleminde bulunmuştur" biçimindeki "savunma"sıyla mezarı açıldı, bir daha öldürüldü.

Bağımsız Türk yargısı bu haksız ve hukuksuz kararı niye vermişti? "Muasır medeniyet" terimini 1930'lar biçiminde yorumlayan bir Kemalizm anlayışına duçar olduğu için. Bir elinde cımbız/Bir elinde yasa/Umurunda mı dünya/Tek rehber: 1930 Ata. Ağrı Dağı'nı ve Dersim'i uçağıyla bombalayan Sabiha Gökçen'in çocukluk adının Hatun Sebilciyan olduğunun *Agos*'ta açıklanmasını kaldıramadı.

İki şeyin bilinmesi lazım artık: 1) Yargı idari olarak bağımsızlık isteyecek ama ideolojik olarak bağımlı olacak; yok öyle şey bu acunda. 2) Türk yargısı, hiç farkında olmadan, Cumhuriyet döneminde "Birinci sınıf Türk, ancak Müslüman Türk'tür"e dönüşmüş olan "Millet-i Hâkime" ideolojisinin kurbanıdır.

"Savunma"mın anatomisi

Peki, devlet bu korkunç karara dayanan bu korkunç savunmayı AİHM'ye niye gönderdi? Bu durumda derin devlet ile devlet arasında fark ne kalıyor? "Savunma"nın başlıca üç pespaye iddiası var, oradan gidelim.

1) "Hrant korunma talep etmemişti; gerçekten tehdit alsaydı, ederdi." Korkunç. Artık biliyoruz ki, o tarihte devletin istihbarat kurumlarının tümü, Hrant'ın neresine sıkılarak öldürüleceğini bile öğrenmişti; fakirim Hrant bilmiyordu sadece. Biz de bilmiyorduk. Bilsek, "Türklüğe hakaret ettiğim kesinleşirse gayri ben bu ülkeden giderim," dediği zaman, kalkıp da hiç söyler miydik bugün bize feci vicdan azabı çektiren şu sözü: "Sen ne gideceksin be! Otur oturduğun yerde! Sen bu ülkenin otokton insanısın; onlar göçmen! Çok istiyorlarsa onlar gider!"

Ayrıca, devletin en birinci vazifesini vatandaş niye talep edecekmiş? Ben koruma polisini talep mi ettim; devlet vermek istedi ben kabul ettim. Üstelik Başbakanlık Teftiş Kurulu raporu polis yetkilileri Ramazan Akyürek ile Ali Fuat Yılmazer'i açıkça suçlamadı mı? (Nedim Şener, *Milliyet*, 14.08.2010) Yasin Hayal'in eniştesi jandarma istihbarata bilgi verdiği zaman "Bu konuyu sonra görüşürüz" deyip lafı kapatan Albay Ali Öz şu anda yargılanmıyor mu? (*Radikal*, 26.07.2008) Erhan Tuncel istihbarata bilgi iletmedi mi? (*Radikal*, 15.08.2010) Dışişleri Bakanı Davutoğlu ile Adalet Bakanı Ergin'in pişmanlık beyanları ortada değil mi? (Nedim Şener, *Milliyet* 19.08.2010) Cumhurbaşkanı Gül, "Hrant Dink maalesef gerekli tedbirler alınmadığı için hayatını kaybetti" demedi mi? (Bianet, 19.08.2010) Daha sayalım mı?

2) "Hrant nefret söylemi kullanmıştı." Korkunç. Bunun kaynağı olan bağımsız Türk yargısı kararının encamını yeterince yazdım. Gerisi "günahtır, ayıptır, zulümdür, cinayettir." "Savunma"nın bu kararı savunması nasıl bir şeydir, ey devlet, hakaretten bir de bana dava açmayasın diye yazamıyorum ama insaf et: a) Sen, devlet, bu kararı savunmak için bula bu-

GÜL: HRANT DİNK, GEREKLİ TEDBİRLER ALINMADIĞI İÇİN ÖLDÜ

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Azerbaycan'a giderken yaptığı açıklamada Ermeni gazeteci Hrant Dink cinayetinde "gerekli tedbirlerin" alınmadığını söyleyerek devletin olaydaki sorumluluğunu kabul etti.

Resmi ziyaret için Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye giden Gül, Atatürk Havalimanı'nda düzenlediği basın toplantısında "Hrant Dink maalesef gerekli tedbirler alınmadığı için hayatını kaybetti" dedi.

Gül'ün bu açıklaması, cinayette devlet sorumluluğunun en üst düzeydeki itirafı oldu. (...)

16 Ağustos 2010, http://bianet.org/bianet/siyaset/124173-gul-hrant-dink-gerekli-tedbirler-alinmadigi-icin-oldu

la, hayatı boyu faşizmle çarpışmış Hrant'ı neo-Nazi Kuhnen'le bir tutmayı mı buldun? b) Sen, devlet, "*Agos*'a tehdit mektubu gönderen şahıs mahkûm edildi, oysa fikrini söylüyordu, Hrant ise nefret söylemi kullanıyordu," dedin. Bunu söyleyerek, katillere 1/6 "haksız tahrik indirimi" sağlamaya mı uğraşıyorsun? Ey devlet, bu hallere mi düşmeliydin?

3) "Hrant ve ailesi mağdur değildi, dava açamaz." Korkunç. Neymiş, karar kesinleşmeden mağduriyet oluşmazmış. Yargıtay Ceza Genel Kurulu (YCGK) kararından sonra, mahkûmiyeti veren Şişli 2. Asliye Ceza bir daha karar verecekmiş, ondan sonra kesinleşecekmiş ama Hrant katledilince dava düşmüş, kesinleşemeden kalmış.

Behey devlet! Öyleyse, dava sürerken öldürülen kişiler hiçbir zaman mağdur olamaz, ailesi de dava açamaz; bu mudur hukuk? Ayrıca, bu kadar çok hukuk biliyorsan, biraz daha öğren: a) YCGK kararı, medeni hukukun aksine ceza hukukunda istisnai yoldur; Yargıtay'dan Ömer Faruk Eminağaoğlu 9. Ceza Dairesi kararına itiraz ettiği içindir ki, dosya bir de oraya gitmiştir. 9. Ceza Dairesi kararı mağduriyet için yeterli olmasaydı AİHM davayı kabul mü ederdi? b) YCGK, Şişli ile aynı fikirdedir; sadece Kerinçsiz'in müdahil olmasını reddetmiş, Hrant'a mahkûmiyeti onamıştır. Şişli, kendi kararına mı itiraz edecekti? Bu nasıl "teknik hukukçuluk"tur? c) Ailenin açtığı davalar 3,5 yıldır sürüyor. Sadece bu bile "adil yargılanmanın ihlali"nden mağduriyet oluşturmuyor mu?

Aklını başına topla!

1) Zaten sırası geçmiş "dostane çözüm"ü unut. Onurlu Dink ailesi, eline para sıkıştırarak yatıştırılamaz. Kuru bir özür dile, o zaman belki aff-ı aileye mazhar olursun.

2) Her şeyden önce, o rezil savunmayı derhal geri al. "Mea culpa" (hatalıyım) de. Büyük onur kazanırsın. Suçluyken kendini savunursan, Lenin'in anlattığı duruma düşersin: "Küçük bir hatayı büyütmenin en kestirme yolu, onu müdafaa etmektir." Ama bunu, eli kulağında olduğu bildirilen AİHM kararından ÖNCE yap. "Hukuken alamazsın," diyenlere "Aralık 2003'te türban davasında ek savunmayı geri almıştım," (Belma Akçura, *Milliyet*, 22.08.2010) demen bile lüzumsuz. Bu sembolik bir olaydır ve sembol özellikle böyle durumlarda en önemli şeydir. Ayrıca AİHM kurallarında "geri alınmaz" diye madde mi var?

3) Bağımsız Türk yargısı daha "Yanlış yaptım" diyecek düzeye varmadı. Sen bir bildiri yayımla. Hrant'ın itibarını iade et.

4) Fırsat bu fırsat. 301'i derhal kaldır. "Uygulamaya bakalım," deyip bugünlere getiren, insan hakları sabıkası bini aşan, sünnet fiksasyonlu Cemil Çiçek'in icabına bak artık. Hrant'ın katli hayırlara vesile olsun.

5) Tetikçinin asıl gerisi önemli. Ortaya çıkartmak için Devlet Denetleme Kurulu'nu harekete geçir. Çıkart o alçakları ortaya. Susma, sustukça sıra sana gelecek.

6) "AİHM'nin kararı temyiz edilmesin," diyenleri "Bir de temyiz mi edecektim?" diyerek utandır. Ama şu anda, MİT'in araştırılmasına izin vermeyen başbakan utandırıyor bizi.

Bir güvercin varmış/Guguk diye ötermiş/Birileri susturun demiş/Birileri göstermiş/Birileri vurmuş/Birileri de savunmuş: "Ötmeseydi" demiş...

Radikal İki, 29 Ağustos 2010

Ahtamar'da Bir Tabunun Yıkılışı

"Ben ilkokul 3'te komünist oldum!'

Bu Aziz Aykaç altmış yaşlarında, kuru, ufak tefek, gözlüklü, beli hafif eğik, kendi halinde bir zat ama, demir leblebi mübarek. Ahtamar'daki ayine gelecek Ermenileri evlerde misafir etme fikrinin mucidi. Van gibi yerde, biri dört dilde olmak üzere iki gündelik gazete çıkarıyor. Geçenlerde referanduma evet diyeceğini ilan ettiği için karşıtları yine epey halini hatırını sormuş olmalı. Fakat bu şimdi söylediği şey aşırı bir durum. Neyi konuşmaya geldiğimi unutup merakla soruyorum, "İlkokul 3'te nasıl oluyor?" diye.

"Bizim köyde güçlü bir ağa vardı. Babam da Şemsiki aşiretinin ileri geleni; Muhtar. Etkili adam. Köy gibi yerde 1960'ta ilkokul açtırdı. 3. sınıfa gelince Türkçe'yi söktüm. Bir gün eve dönüyorum, herkes göğe bakıp bakıp ağlıyor, dövünüyor. Sordum, dediler 'Kıyamet kopiy! Kıyamet kopiy! Baksana!' Baktım, masmavi gökte bembeyaz bir duman, kalem gibi dümdüz. Jet geçmiş, dumanın izi kalmış.

Köyün imamı seyitlik iddiasında bir yobaz. Bunun kıyamet alameti olduğunu söyleyince herkes birbiriyle helalleşmeye başlamış. Bu arada da seyidin evine çuval çuval erzak yolla-

maktalar ki, herif dua ede de kurtara herkesleri. Babam da korucuyu çağırmış, kilerden bir çuval unla bir teneke yağ yolluyor herifin kilerine.

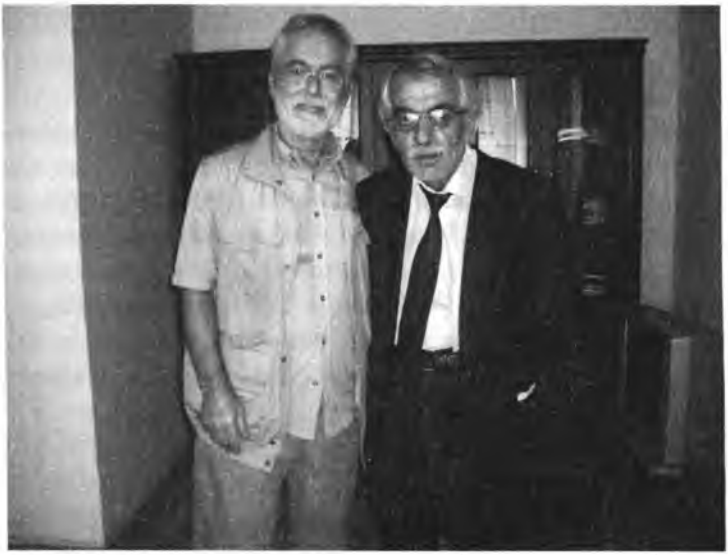
Ben seyide yaklaştım, dedim: 'Kıyamet kopunca seyitlere kopmuyor mu?' Köpürdü. Döndü babama: 'Ben sana demedim mi çocuklarını okutma, komünist olurlar!' Halbuki kendisi de çocuğunu okutmakta. Babam taşı aldı, kovaladı beni. Ben günlerce düşündüm ula bu komünizm nedir. Dedim, komünistlik yanlışa itiraz ise, ben komünistim! Sonra duman dağıldı, yine gittim, 'Seyidim, bu aldıklarını geri vereceksin!' Seyit ne desin? 'Ula komünist! Sesini çıkartma! Seni görecem. Ayakkabı ney alacam!'"

"Her hadisede çıkar!"

Ben bu küçük dev adamı görmeye gitmeden başkalarından araştırdım. Hiç boşu yok. "Her hadisede çıkar," diyorlar. Hacılığı var, belinde de 1.5 kiloluk çelik platini. 24 gün Filistin askısında kalmaktan. *Hürriyet* yerel muhabirliği yapmış. Şimdi 5'i muhabir olmak üzere 23 sigortalı personelle çıkardığı iki günlük gazeteden biri, Türkçe yayımlanan *Şehri Van*. Sekiz yıldır çıkıyor, aldığı ilanla bu yıl başlayan ötekini finanse ediyor: Farsça, İngilizce, Kürtçe, Türkçe basılan *Van Times* (yani *New York Times*'ın adaşı). Ahtamar olayı vesilesiyle bir de Ermenice dahil edilmiş. Burada çok Farsî olduğunu öğrendim, Kürtçe ve Türkçe de tamam, ama İngilizce ve Ermenice? Oğlu İngilizce biliyormuş, ötekinde de *Agos* yardımcı oluyormuş.

Sadede geliyoruz:

"Ayin kararı alınınca, dedik otellerde yer kalmayabilir, evlerimizi açalım dedik. 1.018 aile bana başvurdu. Kimi iki tane, kimi on tane alırım, diyor. Yeme, içme, yatma misafir... Fakirliğinden utanan, acaba misafir edebilir miyim diye çekinenler var. Ortadoğu halkı kadirşinas olmayan bir halk değil. Tabii biz onları sürmüşüz, biraz da bundan insanlar iyi karşıladılar. Önce biraz acayip durdular, doğru. Hani, acaba halk kabul eder mi, devlet ne der? Ama ne devlet zorluk çıkardı ne halk.

Aziz Aykaç ile birlikte.

Özellikle, hakiki dindar kesim reaksiyon vermedi. Kafatasçılardan bir-iki 'Niye bu Ermeni uşaklığı?' geldi."

Ailesinde Ermeni var mı acaba bu Aziz Bey'in?:

"Yok. Ben Kürt'üm. Ama babam iyi Ermenice bilirdi. Komşuları Hespistan Köyü'nde Ermeni imiş. Hepsi de ticaret yaparmış. Zaten köyün adı alıp-satan demek. Burada ailesinde Ermeni olanlar çoktur. Onlar da bilir, herkes de bilir. Bahsedilmez. Ortam uygun olunca dillendirirler, artık kesilmeyiz diye. Açığa çıkınca halk cesaret de veriyor."

Neden acaba?

"Katlettik, sürdük" ezikliği

"İnsanların bilinçaltında eziklik duygusu var. Katlettik, sürdük. Köy isimlerinin hep Ermenicesi bilinir. Mesela Şuşanis Köyü'nün Türkçesini kimse bilmez. Yeni adı Karpuzalanı mı, Kavunalanı mı, öyle bir şey."

Oysa daha birkaç yıl önce, Ermeni asıllı Amerikalı Vik-

tor Bedoyan'ın burada açtığı ve oğlunun adını koyduğu Hotel Vartan'ın başına gelenleri unutmadık. 8 Haziran 2001 tarihli *Agos*'ta Karin Karakaşlı ile Sarkis Seropyan yazıyor: İşletmesi iptal edilmiş, kapıdaki yıldızları sökülmüş, reklam panoları brandayla kapatılmıştı. Turizm Bakanı Erkan Mumcu'ya göre otelin "teknik eksiklikleri var"dı. Basın yazmadığını bırakmamıştı: "Uyanık Ermeni'nin hesabı tutmadı", "Sözde otele baskın", "Ermeni oyunu". On yıldan az bir zaman geçince ne değişti de her şey bu kadar farklı oldu?

Aziz Aykaç çok büyük değişiklik olduğunda hemfikir. Ama önce tam adını koyamıyor: "Zaman çok şeye ilaçtır. Büyük bir değişim var. Nasıl bir isim koysam?" Çaylar yenileniyor, başlıyoruz bunu tartışmaya. Bir şok sarsmış olabilir mi, Hrant'ın ölümü mesela? Hemen onaylıyor: "Gençler çok etkilendi. Bu insanlara çok yapılmış, dediler. Onlar da büyükleri etkilediler. Çok şeyi değiştirdi."

Peki, ekonomik bir etken, bölge halkının eline para, dememe kalmıyor, cümleyi tamamlıyor:

"1990-98 arasında İran'la büyük ticaret oldu. Mazot, her türlü akaryakıt serbest geliyor. İnsanların eli para gördü. Büyük-küçük herkes buna odaklandı. Hayatında ilk defa para gördü. Uluslararası ticareti hemen öğrendi. Akaryakıt alıp gıda, mobilya, giyim, aklma ne gelirse sattılar."

Peki, diyorum, bizdeki iç savaş? Faili meçhuller en çok '90'larda? "Burada pek olmadı. Daha çok Diyarbakır, Şemdinli, oralarda oldu," diyor.

Cibranlı Halit'in yengesi Ermeniydi

Yine anahtar konuya dönüyoruz. Diyorum ki, "Bugün Ankara'nın doğusunda doğmuş olup da ailesinde en az bir Ermeni gelin bulunmayan kimse var mıdır? *Van Times*'in Genel Yayın Yönetmeni Selim Kemaloğlu çok somut biçimde giriyor:

"Ben Cibranlı Halit'in torunuyum. [1925 isyanını düzenleyen Azadi'nin miralay lideri, Şeyh Sait'in de kuzeni ve kayınbiraderi. Bitlis Cezaevi'nde kurşuna dizildi.] Onun karde-

Azadi örgütünün lideri Cibranlı Halit Bey.

şi Ahmet Bey'in (Sever) annesi Suriye Ermenilerinden Qudê Hanım'dır. Hatta kendisine Ahmet-i Qudê derlermiş, 'Qudê'nin oğlu' anlamında. Zaten Ahmet Bey 1925'te kaçtığında Suriye'ye gidiyor, dayılarının yanma".

"Bu konuda sizin gazeteyi rahatsız ettiler mi?" diyorum, anlatıyorlar: "Ermeni Zulmüne Uğramış Aileler Derneği" diye bir dernek kurulmuş. Gazetenin köşe yazarı Muhittin Çelebi bir yazı yazıyor, diyor ki, geçmişte olup biteni yeni nesle taşımayalım, bu derneğe ne gerek var? Tabii küçük yerde büyük gürültü kopuyor. Ama işin enteresan tarafı, bir gün bakıyorlar ki, (bugünün parasıyla) 58.000 lira tazminat geliyor gazeteye. Neden, çünkü adamlar tekzip yollamışlar, postacı zarfın üzerine "Bu adreste böyle biri yoktur" dediği gibi geri götürüyor, yargıç tebligatı yapılmış kabul ediyor, üzerine faiz de biniyor. Aziz Aykaç ve ekibi açlık grevine başlıyorlar. Olay yankı uyandırıyor, yurt içinden dışından büyük ilgi başlıyor. Tam o sırada bir avukat başka bir şeye bakarken zarfın üstünü okuyor. Yargıca gidiyor, hâkim yargılamayı mecburen yeniliyor, beraat!

Aziz Bey'e, bu "çıkıntılık" işini sordum. Diyor ki: "Neden her hadisede sen çıkıyorsun, derler bana. Ben hep sorguluyorum, bütün olumsuzluklar da beni buluyor. Ben küçükten beri isyankâr çocuk. *Hürriyet*'te yerel muhabirken babam kanunsuz bir iş yaptı, haber yaptım, babam yargılandı, beni bir hafta köye sokmadı." Bir an durup devam ediyor: "Biz çok acılarla başladık hayata. Jandarmayla, tahsildarla büyüdük. Onun için gülemiyoruz, mesut olamıyoruz." Bunları söylerken yüzü ilginç. Acılı bir yüz ile muzip bir çocuk arası bir durum.

Peki, bu kadar düşman kazanmaktan korkmuyor mu?: "Benim arkam aşiret açısından sağlam".

Düğün ve vaftiz niye olmasın?

Yarınki olay nasıl geçecek? "Birkaç gündür hayatımın en mesut günlerini yaşıyorum. Vali Bey'e iki öneri daha götürdüm: Kilisede düğünler için izin verelim, vaftiz törenleri için izin verelim. Çok olumlu karşıladı. Çok açık fikirli adam. Geçen gün Emniyet'ten çağırdılar, polisin aileleri tehdit ettiği haberleri çıkmış dış basında." Herhalde burada sözü edilen, diasporanın sıkı şahinlerinden Harut Sassounian'm "Ermeniler Ahtamar'a Niye Gidip Türk Propagandasının Aleti Olsunlar?" başlıklı 17 Eylül makalesi. Şöyle diyor: "Türk gizli polisi, Ermeni misafir ağırlamak isteyen binlerce aileyi sorguya çekti! Nazi Almanyası Gestapo taktiklerini hatırlatan bu olaylar sonucu, bazı ailelerin evde Ermeni misafir etmesi resmen yasaklandı. Bir 'müze'de yapılacak dinsel ayine safça gidecek Ermeniler, tarihî kiliseye el konmasını meşrulaştıracak ve Türk siyasal şovunun reklamını yapacaklardır."

Aziz Bey devam ediyor: "Yok böyle bir şey. Tersine, vali teşvik etti. Hatta Alperenler olumlu bir basın açıklaması yapacaklarmış, vali buna bile izin vermedi." Herkesten vali hakkında olumlu şeyler duyuyorum. Kendisiyle tanışmak için çok yakındaki Vilayet'e doğru yürüyoruz koruma polisi arkadaşım Barış'la.

Vali haç meselesini anlatıyor

Vali Münir Karaloğlu anlatıyor:

"Hazırlıklara haziranda başladık. Yatak kapasitemizi çıkardık. Gördük ki, en fazla 3.600 yatak. Çeşitli fikirler ileri sürüldü, 'Kredi-Yurtlar'ı açalım,' gibi. Zaten Aziz Bey'le evler işini daha önce konuşmuştuk. Sivil bir inisiyatif olarak gelmişti ve baktık ki çekinmeye gerek yokmuş. Vatandaşın önyargısı korktuğumuz gibi yokmuş. Sadece, hangi ailenin yanında kim kalı-

yorsa benim haberim olsun, nihayet güvenliklerinden ben sorumluyum dedim. Gelmelerini teşvik ettik. Dedik ki, face-to-face [yüz yüze] ilişki başkadır."

Gazetecilerin herhalde en çok sordukları şeyi soruyorum valiye, Surp [Kutsal] Haç Kilisesi'nin haçını soruyorum: "Restorasyon projesi haçsız yapılmış. 140 kiloluk 2 metre boyunda bir metali koymak düşünülmemiş. 'Teknik olarak yetişmeyecek, sizin istediğiniz yerde sergileyelim, ayinden sonra koyalım,' dedik. Restorasyon şirketi 45 günde yaparız diyor. Müzeler Genel Müdürlüğü ayinden sonra kubbenin statik hesaplarını yapacak, 1-2 ayda yerine oturabilir sanıyorum." Bu yüzden, yurt dışından gelenler kimi rezervasyonları iptal ettiler, diyorum. "Diasporanın az gelmesinin de faydası var. İki taraftan birinden bir tek çatlak ses çıkarsa kötü olurdu. Bundan sonrasına zarar verirdi. Bu bir ilk; sorunsuz geçirmemiz lazım. Gelecek yıllar daha iyi olacaktır."

Değişik görüşler de var

Yıllar önce e-postayla tanışmıştık ve hep ilişkide kalmıştık Van Devlet Tiyatrosu Müdür Yardımcısı Cem Düzova'yla. Beni Mülkiye'de ziyarete de gelmişti. Burada da uçağa geldi. Her yere onunla gidiyoruz. Şimdi *Prestij* gazetesindeyiz. Evlerde kalma konusunu açıyorum, sahibi Ferit Hayva değişik şeyler söylüyor:

"Bu evlerde misafir etme meselesinde biraz acele edildi. Tek bir olumsuzluk, süreci baltalar. Ayrıca ev sahiplerine bir laf gelebilir. Dil sorunu var. Geçenlerde turist olarak gelen Hollandalı çifti misafir edip bir odaya yatak sermişler, ertesi sabah öğreniyorlar ki, kardeş bunlar! Yoksa bu ayin meselesi çok olumlu. Müslümanların hacca gitmesinin bir yıl engellendiğini düşünün! Çünkü Ahtamar bir hac farizası. Bizim yapmamız gereken, acele etmeden, yüz yıl geriye gidip konsoloslukların bulunduğu, Amerikan lisesinin öğrenci yetiştirdiği, gazetelerin çıktığı, yüz bin nüfusun uyum içinde yaşadığı Van'a geri dönmek."

Ermenistan'la temas meselesine değiniyorum, diyor ki:

Van'ı bana ilk tanıtan dostum Cem Düzova.

"Kapının açılması çok olumlu olacak. Fakat şu anda Karadenizliler pahalıya mal satıyor. Kapı açılırsa ucuzlayacak. Kapının açılmasını isteyecekler mi? Diğer yandan, geçen gün Erivan'a gittik, konuşurken adamın biri bir tomar tapu getirdi. Bir baktık, bizim heyetten birinin toprakları da içinde!"

Evinde biri Türkçe bilen dördü bilmeyen beş Ermenistanlıyı misafir eden Cemal Bey'le konuşuyoruz, o da zorluklara değiniyor. Diyor ki:

"Bizim bu çabalarımıza Erivan'dakiler olumsuz bakıyor. AB'ye girmek için, kamuoyundaki soykırım tartışmalarını azaltmak için, uluslararası kurum ve kuruluşlara şirin gözükmek için yaptığımızı söylüyorlar."

Ayine olumlu bakanlara ve evlerini açmak isteyenlere önyargıyla yaklaşan var mı?

"Önyargı mevcut. Eğitim seviyesinin düşmesiyle ve apolitik olmayla artıyor, siyasi çevrelerle mesela BDP'yle ilişkisi olmayla kırılıyor. Bir de, zengin zümre Özvanlılar [Van'da Kürt olmayanlar+Azeriler] olumsuz yaklaşıyorlar. Önyargının azal-

masını, Kürtlerin de acı çekmesine ve dolayısıyla empati yapmasına bağlayabiliriz."

Duvarda ayet, Kâbe, Kur'an...

Koruma polisi arkadaşım Barış enine boyuna gencecik bir adam. O zıpkın gibi ama benim pilim tükendi. Ne yemek ne tuvalet gelmiş aklıma, akşam olmuş. Her gittiğimiz yerde bir yudum almaktan içimde çay ağacı çıkmış. Yoruldum. Acıktım. Bir duble rakı saatim geldi. Aris (Nalcı; *Agos* sorumlu yazı işleri müdürü) akşam "bir evin bahçesinde" yemek yiyeceğimizi söylemiş ve başkaca bir şey de dememişti. Hadi hayırlısı derken yine Cem arabasıyla geliyor ve çıkıyoruz yola.

Van'da caddeler alt üst. Her yer inşaat. Zıplaya zıplaya şehrin biraz dışında bir mahalleye varıyoruz. Bir ev. Bir merdiven. Bizden önce gelenler olduğu, merdivenin altındaki ayakkabılardan belli. Tırmanıyoruz. Salon boş. Tertemiz. Beyaz yaşmaklı bir anneanne seccadesini henüz toplamakta. Demek ki, ayakkabılar ev sahiplerinin. Duvarda Kâbe resmi, dualar, Kur'an.

Sedirlere sıralanıyoruz. Feyhan kulağıma eğilip uyarıyor: "İçki bekleme!" Arkamızdan diğer misafirler sökün ediyor. Diyarbakır Sur Belediyesi Başkanı Abdullah Demirbaş. Boston'da bir ay boyunca her gün gelip bizi gezdiren, benden beş yaş küçük gösterip on yaş büyük olan, babasının memleketi 'Gayseri'ye her yıl minimum iki kere gelen Harry Parsekian. *Van Times*'dan Aziz Aykaç. Venedik Üniversitesi'nde ilahiyat profesörü İstanbullu Boğos Zekiyan. Bunlar ilk gelenler.

Hemen koyu bir sohbet başlıyor. Çok sevdiğim Boğos, söz nereden çıktıysa, anlatmaya başlıyor çocukluğundan:

"40 yıl kadar önce, Avrupa'da çocukların tek dilli yetiştirilmesi fikri vardı. Çokdillilik, bir AB olayıdır. Oysa İstanbul'da annem-babam benle Ermenice konuşurdu, Ermenilerin pek yaşamadığı Tarabya'da oturan ve dolayısıyla Rum mektebine gitmiş olan babaannem de Türkçe. Ben de onlara öyle cevap verirdim."

Burada kalsa, kalmıyor Boğos. Devam ediyor:

Diyarbakır Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirtaş ile İstanbullu Prof. Boğos Zekiyan.

"Yalnız, babam tembih ederdi sıkı sıkı, sokakta bizimle Türkçe konuşacaksın, diye. Ben alışmışım, yine Ermenice konuşurdum annemle babamla sokakta. Annem daha cesurdu ama babam çekinirdi. Polisten korkardı. 'Polis gördün mü yolunu değiştir,' derdi. Ben konuşunca tramvayda, parmaklarımı sıkardı Ermenice konuşma diye."

Yarabbi, nasıl utanıyorum çoğunluktan olmaktan! Çok iyi bildiğim şeyler olduğu halde, bunları şimdi tekrar duydukça yerlerin diplerine geçiyorum. Nasıl utanıyorum, farklı dinden vatandaşını "Vatandaş! Türkçe Konuş!" rezillikleriyle bu hallere düşüren bir devletin vatandaşı olmaktan! Nassıl utanıyorum ama nassıl!

...ama bahçede çilingir sofrası

Yeryüzüne dönelim, çünkü artık merdivenden aşağıya doğru sıra sıra tencereler geçmekte önümüzden. Gelinler çatal-kaşık, tepsi tepsi bardak taşımakta. Zaten aşağıdan seslenecekler, "Sofra hazırdır, buyurun," diye. Bahçeye ineceğiz ve uzun, ren-

gârenk bir "Halil İbrahim Sofrası"yla karşılanacağız ağaçların altında. Üzerinde bol yeşillik, kavun, fındık fıstık, otlu bulgur, enfes ot kavurma, daha bir sürü şey. Meğer burası *Van Times*'ın Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Nezir Parsak'ın eviymiş. Üç oğlan kardeş koca bahçeye birer ev yapmışlar; bu onlardan biriymiş. *Agos* ekibi de otele gitmemiş, burada kalırmış.

Yellenen mangalların yanından geçerek oturuyoruz masaya. Bir yanımda Cem, bir yanımda Harry Abi. Feyhan tuvaletten geliyor, yerine oturmadan kulağıma eğiliyor, kendini yalanlıyor: "Ağacın altı rakı, daha bir sürü şişelerle dolu!" Agosçular getirmiş katkı olarak.

Zaten gelip sormadalar: "Ne içersiniz?" Rakı var, votka, bira, cin bile. Rakı içenlere ince belli çay bardakları getiriliyor. Aynı anda enfes, dumanı tüten bir ayran aşı servis ediliyor. Altını onunla yapıyorum mübareğin. Harry Abi de bayılıyor bu ilk defa yediği şeye. Bu adamın Boston'da doğduğuna beni kimse inandıramaz. Ama sorulmadan bir kâse daha konunca önüne, şaşalıyor: "Ben bunu yemiştim ama?" Bana kalmadan başkaları cevap veriyor: "Hepsini yedin, dibinde bırakmadın, azıcık bırakacaksın." "Yaa?" diyor Harry Abi; yeni bir şey daha öğrenmenin heyecanı içinde. O sırada, tabii, önce et, arkasından köfte, arkasından tavuk, ızgaralar sökün ediyor. Sonsuz miktarlarda...

Bahçe ziyafetinde Harry Parsekian. Harry Abi!

Sonuç: Her bir şeylerden biraz fazla kaçırmışız. Yatarken Feyhan'ın verdiği Alka Seltzer'e rağmen sabahleyin ancak iki C-vit ve bir bardak efervesan aspirinle kendime zor geliyorum. Bugün büyük gün! Ahtamar açılıyor!

Mehmet Feyyat'ın kurtardığı ada

Van Gölü'nün (veya buralıların haklı deyişiyle denizin) kıyısını izleyerek Ahtamar Adası'nın bulunduğu Gevaş'a doğru gidiyoruz. Adanın adı dokunduysa, isteyen Akdamar okusun. Ani'nin Anı olarak Türkçeleştirildiği, pardon, Türkleştirildiği gibi.

Şehirden yarım saat. Varınca, karşıda küçük bir ada ama üzerinde kilise falan yok. Sarı-boz ve çorak bir kaya, o kadar. Dikkatle bakmamı söylüyorlar bilenler. Evet, aynı renkte kiliseyi seçiyorum. Doğal kamuflaj olursa bu kadar olur.

Büyük bir lokanta/çay bahçesi. Altında çok sayıda turistik eşya satış yeri. Yanma çakıl döküp çok geniş bir otopark yapmışlar. Yaşlı, bembeyaz saçlı ama vallahi benden diri bir beyefendinin bulunduğu masaya oturtuyorlar. Tanıştırıyorlar: Mehmet Feyyat. Gençliğimin efsanevi savcısı. Her dönemin muhalifi. "Menderes idam edilmedi, katledildi," dediğini hatırlıyorum. Geçenlerde de çok önemli bir şey söyledi: "HSYK'nm (Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu) temelini ben attım, şimdi pişmanım." Meğer buralıymış. Anlatıyor:

"A. Menderes idam edilmedi, katledildi" diyen, her dönemin muhalifi Savcı Mehmet Feyyat. 1923 doğumlu.

"1950'lerde, kilisenin bulunduğu adaya bir ağa el koymuştu. Koyunlarını otlatıyor, kiliseyi de samanlık olarak kullanıyordu. Zilyetlik iddiasıyla tapuyu almaya çalıştı. Abilerim ve ben hemen, sonradan İstanbul valisi olan Mümtaz Tarhan'a başvurduk, adayı Hazine'ye kaydettirdik. Yoksa özel mülk olacaktı; kolaysa uğraş. Adanın karşısında 300 dönüm arazim ve bir villam var. Eğer kiliseye rahip tayin edilirse ona tahsis edeceğim, oraya bir de Ermeni tatil köyü kuracağım!"

Tekne adaya 20 dakikada varıyor. Gidiş-geliş 5 TL. Karıncalar gibi işliyor. Sonradan Aris öğrenecek, o 19 Eylül Pazar günü 4.700 kişi taşımışlar. Yine sonradan valiliğe telefon edip öğreneceğim, bunların 1.500'ü yurt dışında gelenler.

Valilik çok şeyi düşünmüş. İskeleye varırken, Selim deniz kıyısında bir araç fark ediyor; üzerinde bir çanak: Gazeteciler için gezici baz istasyonu; sanki Dışişleri'nin imzası. Adaya çıkınca başka önemli şeyler görüyoruz: Gelecek hacıların yaşlı olacağını varsayarak, Sağlık Bakanlığı'nın bir ambülans helikopteri. Boynunda stetoskop elinde tansiyon aleti bir hemşire. Gazetecilerin bilgisayarla haber geçmesi için bir çadır. Kilisenin tarihî mezar taşlarının bulunduğu mezarlığının aşağısında hatıralık eşya dükkânları. Yiyecek-içecek mahalli.

Mezar taşlarından bazıları gerçek birer sanat eseri. İstanbul'dan gelen gazeteciler galiba farkına bile varmadı. Barış anlatıyor, geçenlerde buraya gelmiş, etraf ıssız, uzaktan bakmış birtakım herifler bu taşı iki taraftan sallamaya, topraktan sökmeye çalışıyor. Konuşmalarını bile işitmiş, biz bunu öte tarafa (iskeleye) taşıyamayız, buradan denize yuvarlayalım, sonra gelir çıkartırız, diye.

Ayin başlıyor

Saat 11:00'e geldi. Tarihî ayin başlıyor. Fakat içerisi küçük; sadece 55 kişi alınabilecek, kordiplomatik ve gazeteciler dahil. Ama biraz sonra Barış bir yolunu bularak bizi soktu, Allah razı olsun. Daha yeni başlamış. Başepiskopos Aram Ateşyan konuşuyor. Restorasyonu yapan "bugün burada toplanabil-

memizi mümkün kılan" devletimize ve büyüklerimize teşekkür ediyor. Devam ediyor: "Türkiye Ermenileri Patrikliği tarafından düzenlenen bu ayinde yalnız kaldığımızı ileri sürenler oldu. Biz dualarımızda yalnız değiliz. Rab İsa Mesih, kendi adı ve sözü etrafında bir araya gelen ve dua edenlerin arasında olacağını öğretti. O halde Rab İsa Mesih şu anda bizimledir." Ermeni Kilisesi'nin Fener'i sayılan Eçmiyazin başta olmak üzere, haç meselesi yüzünden üç patrikliğin ayini boykot ettiğine gönderme yapıyor. İçeride, kubbenin küçük pencerelerinden süzülen gümüş rengi ışık huzmeleri, durmadan sallanan tütsü kaplarının sislendirdiği havayı birer mızrak gibi deliyor.

Surp Haç Kilisesi
(Fotoğraf: Salih Zeki Fazlıoğlu).

Rahip sunakta kutsal kitabı okuyor, durduğu anda, çoğunluğunu başları beyaz örtülü genç kadınların oluşturduğu korodan tüylerinizi ürperten bir ilahi yükseliyor birden.

Korocular arasında, kaybettiğimiz o dünyalar güzeli insan Avukat Diran Bakar'ın yazıhane komşusu yine avukat dostum Setrak Davuthan'ı seçiyorum. Gomidas söylüyor olmalı koro. Gomidas?

Gomidas'ın ilahileri

Hani canım, Kütahyalı Gomidas. Türkçe'den başka dil bilmeyen, Ermenice'yi Eçmiyazin'deki papaz okulunda öğrenen, bütün Osmanlı ülkesini dolaşıp Ermeni folkloru toplayan, bugün

Ermeni Kilisesi'nde kullanılan iki müzik düzeninden birinin babası olarak 1910'da İstanbul'a dönüp 300 kişilik koro kuran, sonra 24 Nisan 1915'te 180 Ermeni aydınıyla birlikte tutuklayıp Çankırı'ya postaladığımız, neticede delirttiğimiz büyük müzikolog ve besteci Gomidas. Gerçi Mehmet Emin'in (Yurdakul), Halide Edib'in (Adıvar) ve ABD büyükelçisinin araya girmesi üzerine Talat Paşa'nın izniyle İstanbul'a dönüyor ve hastaneye yatırılıyor ama biraz geç. Gönderildiği Paris'te akıl hastanesinde ölecek. O Gomidas.

Durmadan çalışan kameramanlar ruhani havayı bozuyor ama yapılacak bir şey yok. Bu tarihî olaya tanık olamasaydım çok üzülürdüm. Hrant göremedi. Canım ciğerim, bilmiyorum kiliseye girer miydi çünkü böyle ayinlerle falan hiç işi yoktu ama kesin çok mutlu olurdu.

Saat 13:00 gibi ruhani alay yine ilahiler içinde dışarı çıkıyor artık. Çan kulesinin bulunduğu büyük kapının önünde dönerek devam ediyor ayine. Mümin eller tahta haçlar kaldırıyor. İnsanlar hıçkırıyor. Avuçlar dua için havaya yükseliyor. Ayrılan mahalde mumlar yakılıyor, eriyor, yakılıyor. O sırada daaan, daaan, daaan çan çalmakta muttasıl. Çan yok, sesi var. İstanbul'da banda alınan çan sesi.

Kürt ağası

Büyük kapının hemen solunda, İstanbul'dan gelen kocaman dökme haç ahşap bir kaidede duruyor. Ayin bitmiş, herkes önünde fotoğraf çektiriyor.

Orada dolaşanlar arasında kesinlikle en ilginç bir Kürt ikili: Başındaki bembeyaz örtünün üstüne oturtulmuş kocaman köşeli kasket, bembeyaz gömlek, ayağında şalvar, şal-şapik mi denir, belinde kalın kuşak, onun üstünde kalın deri kemer, tam Kürt bir ağası ve yanında yerlere kadar işlemeli kaftanıyla genç bir Kürt kadını. İyi tarif edemiyorum çünkü yeterli kültürüm yok bu alanda. Kendisinden rica ediyorum, bir fotoğraf çekebilir miyim, diye. Genç kadını çağırıyor, duruyor haçın önünde. İnanılmaz bir kare. Sürreel durum; daha nasıl anlatayım.

Fotoğrafa bakıp siz anlayın. Hakkâriliymişler. Tarifsiz bir güzellikti.

Kürt ağa ve genç Kürt kadını, Ahtamar'a konulmayı bekleyen haçın önünde.

Kilise yıkan vali, kilise koruyan vali

İki kelimeyle Surp Haç Kilisesi'nden bahsedeyim. Ermeni Vaspurakan Kralı Gagik, Mimar Manuel'e 915-921 yılları arası inşa ettiriyor. Ama daha başlarken bir parantez açayım kusura bakmayın: Kral diyorum ama Mülkiye'den atıldığım için *Ana Britannica*'da redaktör olarak çalıştığım sırada Ermenilerin tarih içinde krallık kurduklarını yazdı diye, Sıkıyönetim, ansiklopedinin o fasikülünü toplattı. "Krallık kurdular" denen yeri çıkarıp fasikülü yeniden bastık. Ne rezillikler gördü benim kuşağım.

Devam edeyim. 18. yüzyılda, ana giriş kapısının önüne bir çan kulesi yapıyorlar. Farklı tarihlerde yapılmış bir okul ve iki katlı bir bina daha var. Ama şimdi yok. Çünkü 1950'lerde Van valisi olacak şahıs emir veriyor, her şeyi yıkmaya girişiyorlar. Orada Ermeni mermeni yaşamamış olduğunu milletçe bilelim bildirelim diye. Emri duyan bir yetkili, o sırada oralarda röportaj yapmakta olan Yaşar Kemal'e haber veriyor. O da Milli Eğitim Bakanı'na. Geri kalanlar öyle kurtarılıyor.

Ama hiç hayret etmeyiniz, çünkü koskoca Bodrum Aya Nikola Kilisesi'ni öyle 1950'lerde falan değil, tam 1969 yılında yıktık. Orada Rum mum yaşamamış olduğunu milletçe bilelim ve bildirelim diye. *Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi*'nde anlattım, önce kazma-kürekle giriştik, olmayınca dinamitle. Ci-

vardaki evlerin camları patladı, kilisenin topraktan 1.5 metreye kadar olan kısmını yıkamadık. Ne gam. Üzerine bugünkü o iğrenç görünümlü Halk Eğitim Merkezi'ni çıktık, yazları işportacılara kiralayıp plastik ayakkabı sattırıyoruz. Yabancılar laf edince de onurumuza dokunuyor.

Neyse. Surp Haç 2005'te de restore edilerek müze yapılıyor. Şimdi de yılda bir kez ayin yapılmasına izin çıktı. Ama referandum uğruna Surp Haç'ı haçsız yaptık, diasporanın şahinlerine haklı bir malzeme verdik, helal-i hoş olsun. Buraya birazdan döneceğiz.

Olayın muhasebesi

Saat 16:00'daki uçağa yetişmek için dönmeliyiz artık. Tekne filoları hâlâ harıl harıl insan götürüyor adaya. O anda, arkalarda bir aletten bir anons geliyor kulağıma. Bir Alperen grubunun adaya çıkmak için tekneye bindiğini, iskelede engellenmesini emrediyor. Dönüş yolunda, dağın yamacına yazılmış ay-yıldızlı yazının fotoğrafını çekiyorum: "Jandarma Komando". Kürtler ne biçim memnun ve mutlu oluyorlardır gelip geçtikçe. Ama biz Kürt meselesine girmeyelim, çıkamayız, bugünkü olayın muhasebesini yapalım. Ermeni tabusu bir miktar 2005'teki ilk Ermeni konferansıyla, sonra Hrant'ın arkasından yürüyen yüz bin insanla, sonra da otuz küsur bin kişinin imzaladığı özür kampanyası sonucu Türkiyeli insan açısından yıkılmıştı. Bugün, devlet açısından da Ahtamar'daki ayinle yıkılıyor.

Tabular bir kere yıkılırlar. Yıkıntıyı kaldırmak, tepkilerle uğraşmak zaman alır ama yıkılmış tabunun davası olmaz artık.

Tabu yıkılması iki türlü etki yapar. Bir "domino etkisi" yapar, yıkılan her tabu diğerlerini devirir. İkincisi ve daha önemlisi, sonunda bütün bir zihniyet yıkılır. Şöyle ki, tabuyu yıkarsın, ama hayret, ülke batmaz. Oysa batması lazımdır; sittin senedir battı-batıyor diye çığrışılmıştır. Batmaz ve zihniyet yara alarak batar. İşte bunun içindir ki, bugün fevkalade önemli bir gün. Diğer yandan, Ahtamar olayı tipik bir AKP klasiği. Şöyle

ki, AKP hiç kimselerin yapmaya cesaret edemediği bir işi yapmıştır, büyük olaydır ama korkusundan yarım yaptığı için ne o tarafa yaranabilmiştir ne bu tarafa. Aslında bütün Ermeni meselesi bundan ibarettir: AKP hiçbir partinin cesaret edemediği, bırak cesaret etmeyi, düşünemediği protokolleri imzalamıştır ama bunlarda öngörülen sınırı açamamıştır. Bu olayda da Surp Haç Kilisesi'ni restore etme cesaretini göstermiş ama Surp Haç'ın haçını koyamamıştır, törene katılması düşünülen bakan ve valiyi yollayamamıştır. Vali Karaloğlu olayı helikopterden denetlemiştir. *Le Monde*'undan Ermenistan Devlet TV'sine kadar oradaydı. Birçok kişiyle ve bu arada benimle de konuştular. Bu açılış bir dış politika manevrası mıdır, yoksa bir değişimin işareti mi diye sordular.

Şov mu, değişim mi?

Tabii ki, işin içinde realpolitik kaçınılmaz olarak var. Tabii ki, bu türden olaylarla baskı azaltılır diye umuluyor. Ama şu da var ki, bu tür olaylarla tabu yıkılıyor, değişim hızlanıyor, bazı kişilerin ezber gereği marifet sandıkları musibet, ulus-devlet musibeti çöküyor, demokratik devlet geliyor.

Bu musibet 87 yıldır milleti etnik-dinsel bakımdan tekdüzeleştireceğim diye insanları insanlıklarından çıkardı. Yapabildiği zaman asimilasyon yaptı, yapamadığı zaman etnik-dinsel temizlik yaptı. "Milli iktisat" adı altında sermayeyi gayrimüslimden gasp edip Müslüman tüccara transfer ettiği için de ülkenin smaileşmesini tam elli yıl geciktirdi. Çünkü ticaret ancak asırlar içinde kurulabilen ilişkiler demekti, ticaret raconu diye bir şey vardı, bunlar maalesef sermayenin gaspıyla birlikte tevarüs edilemiyordu.

Sonunda da biraz zor aldı "Milli İktisat"ı ulus-devlet. Çünkü, biz solcuların da 1960'larda zannettiğinin (ve şimdiki kimi safların hâlâ da zannetmeye devam ettiklerinin) aksine, burjuvanın "milli"si "komprador"u olmazdı. Burjuvazinin tek kitabı, "kârın maksimizasyonu" idi. Bu maksimizasyon devletçi politikayla gerçekleştiği zaman "milli" oldu, uluslararası düzene entegre

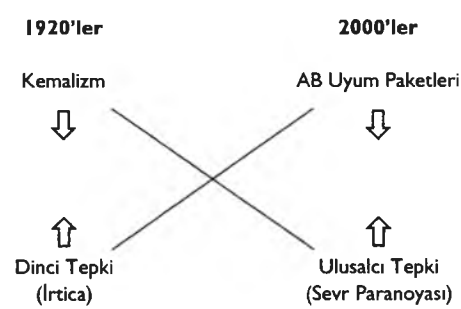
olmakla gerçekleştiği zaman memnuniyetle "gayri milli" oldu.

Cumhuriyet'in üzerine temel yükselttiği burjuvazi, mitolojideki Janus idi; hâlâ kimi safların şarj edemediği Janus. Bir yüzü geçen yıla, bir yüzü gelecek yıla bakan ocak ayına (January, Janvier) adını veren Janus. Ulus-devlet bunu doğurmak ve yüceltmek üzerine kurulmuştu ama kimi saflar devletçiliği sosyalizm sandı. Ben de bunlardan biriydim, tabii.

Protestan AKP, Katolik Kemalistler

Bu arada, dinle hiç ilgisi olmayan Kemalistler, Kemalizm'i dinden beter ettiler. Çünkü din zaman içinde değişiyordu, Kemalistler değişmiyordu. Sonunda, şu "acayip" ama tarihsel tablo ortaya çıktı (bkz. Tablo-1): 1920 ve '30'larda Kemalizm "yukarıdan devrim"le bir Batıcı çağdaşlaştırma yapmıştı. Buna aşağıdan, esas olarak dinsel bir reaksiyon gelmişti. Bunları herkes biliyor.

TABLO 1
Türkiye'de Çağdaşlaşma Dalgaları: 1920'ler ve 2000'ler

Çoğu Türkiyelinin henüz bilmediği, 2000'lerde ikinci bir çağdaşlaştırma dalgası daha geldi. Bu da Batı'dandı. Birincinin başladığını tamamlamaktan başka bir şey yapmıyordu ama (bkz. Tablo-2), birinciyi yapanların torunları bunun farkında değildi. Tam tersine bu torunlar ona ulusalcı bir reaksi-

yon verdiler, çünkü hem ayrıcalıkları elden gidiyordu hem de "Tehlikenin farkında mısınız" deyip mazoşistçe bir korkuyla sarmalamışlardı kendilerini. Korku, ayakta kalabilmek için idealdir.

TABLO 2
Osmanlı'dan 1930'lara, 1930'lardan 2000'lere Geçiş

Bugünkü esas kavga Türk-Kürt, Sünni-Alevi, İleri-Gerici vs. arasında değil. Kesinlikle, iki çağdaşlaşma dalgası arasında

Osmanlı	I. Çağdaşlık Dalgası (1920'ler)	II. İkinci Çağdaşlık Dalgası (2000'ler)
Yarı-Feodal İmparatorluk	Ulus-devlet	Demokratik Devlet
Ümmet	Ulus ("imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış..")	Birey
Tebaa	Vatandaş (zorunlu)	Vatandaş (gönüllü)
Müslüman	Türk (Müslüman-Türk)	Türkiyeli

Bu arada, bu ikinci dalgayı yürütmek de, 1920'lerdeki dinci reaksiyonu verenlerin torunlarına nasip oldu, çünkü burjuvalaşmak nedeniyle "Protestanlaşmış" idiler. Katoliklik de, tabii, Kemalistlere kalmıştı...

Küçük Surp Haç Kilisesi'ndeki ayin hem Türkiyeliler hem Ermeniler için büyük ve mutlu sonuçlara yol açacak. Çünkü ne kadar titrek sesle de olsa, geçmişe doğru ileriyi temsil ediyor. Osmanlı'nın farklılıklardan korkmayan, farklılıklara saygı gösteren yanına geri giderek AB'ye ilerliyor.

Rıza Tevfik'in İstanbul'daki Mihrimah Sultan Camii için yazdığı şiirin ilk dörtlüğüyle bitirelim:

Harap Mabet

Vardım eşiğine yüzümü sürdüm
Etrafını bütün dikenler sarmış
Ulu mihrabında yazılar gördüm
Kim bilir ne mutlu zamandan kalmış

Radikal, 23-26 Eylül 2010

2011'de not:

– Aziz Aykaç 2011'de çok ciddi biçimde rahatsızlandı. Bir ambulans-uçak temin edildi, Ankara'ya nakledilecek, Van Havaalanı Emniyeti "emniyet" mülahazasıyla uçağa yaklaşmalarına izin vermedi. Yürüyüp geçmeselerdi Aziz Aykaç oracıkta gidiyordu. Bu satırları yazdığım şu sırada yoğun bakımdan odasına çıkmış vaziyette.

– Bilindiği gibi, kilisenin haçı 1 Ekim 2010'da hiçbir sorun çıkmadan takıldı.

– Baskıya giderken not: Aziz Aykaç, Anadolu basınının ve çokkültürlülüğün bu abidevî adamı, Nisan 2011'de öbür dünyaya göçtü...

Kutsal Bakire'de Cuma

"Namazın ardından kalabalığa seslenen Bahçeli, 'Dağlarında eşkıya yürüsün diye bu topraklar vatan yapılmadı. Akdamar'da Ermeni kilisesini 95 yıl sonra ibadete açmak, Ortodoks hayalleri için Sümela'da ibadet için Anadolu fethedilmedi. Aksini düşünenler bilsinler ki, gerekirse Alparslan oluruz, Süleyman Şah oluruz, Fatih gibi Bizans zihniyetine son darbeyi indiririz' dedi." (*Taraf*, 02.10.2010).

Devlet Bahçeli'yle tanışmadım ama çok severim. Bu memlekete büyük iyiliği var. Eli silahlı Ülkücüleri sokaktan çekti, kan banyosunu önledi. Türk-İslâm Sentezi denilen 12 Eylül ideolojisiyle de ilgisi yoktur, dini politikaya alet etmez. Severim de, bu sefer referandumdaki oy kaybını telafi edeceğim derken galiba mecbur kaldı. Üstelik sarf ettiği yukarıdaki sözlerin, meşhur fıkrada olduğu gibi, neresini düzelteyim?

"...bu topraklar vatan yapılmadı". Tabii ki hiçbir vatan bunun için yapılmaz. Ama Cumhuriyet'in Kürtlere işin ta başından bugüne ediverdiği eziyetler, bu kadim Anadolu halkını, başka hiçbir devletin yapamayacağı kadar bu ülkeden soğuttu. "Dağlarında eşkıya yürür" hale getirdi. 1930'larda da, şimdi de. Biliyor musunuz ki şu anda da Kürtçe konuşmak yasak? Seçimlerde Kürtçe konuşmanın Lozan madde 39/4'ün çok açık

DEVLET BAHÇELİ ANİ HARABELERİNDE NAMAZ KILDI

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Türkiye-Ermenistan sınırındaki tarihi Ani şehri içerisinde bulunan ve Sultan Alparslan'ın 1064'teki fethinden sonra büyük katedralindeki haç indirilerek camiye çevrilen Fethiye Camii'nde (Katedral Kilisesi) 40 kadar il başkanıyla birlikte Cuma namazı kıldı.

2011'de yapılacak genel seçim çalışmalarını başlatmak üzere Kars'a gelen Bahçeli'ye Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanvekili ve MHP İstanbul Milletvekili Meral Akşener, MHP Grup Başkanvekili Mehmet Şandır, MHP Genel Sekreteri Cihan Paçacı ve MHP Kırıkkale Milletvekili Osman Durmuş eşlik etti.

Kars şehir merkezinden 48 kilometre uzaklıktaki tarihi Ani Harabeleri'ne gelen Bahçeli'yi, Osmaniye Belediyesi mehter ekibi karşıladı.

Yaklaşık bir kilometrelik yolu yürüyerek Ani Harabeleri içinde bulunan ve Sultan Alparslan tarafından kiliseden camiye çevrilerek Fethiye ismi verilen alana gelen Bahçeli ve beraberindekiler, burada çok sayıda partili ve vatandaşla birlikte Cuma namazını kıldı.

Namazın ardından kalabalığa hitap eden Bahçeli, "Türk milleti parçalanmak için Anadolu'ya gelmedi. Anadolu, Ahtamar'ın yeniden ibadete açılması ya da Sümela Manastırı'nın faaliyete geçirilmesi için fethedilmedi. Gerekirse yeniden fetih için yollara düşeriz" dedi. (...)

01.10.2010, http://bianet.org/bianet/din/125177-devlet-bahceli-ani-harabelerinde-namaz-kildi

hükmüne rağmen cezalandırıldığını fazlasıyla yazdım. Şimdi iki başka türlü yargı skandalı anlatacağım.

İki skandal

Birincisi, İsa Yağbasan'ın öyküsü. (Cem Emir, *Radikal*, 22.09.2010) Diyarbakır'da Mehmet Sait Çatak ve İsa Yağbasan adlı kişiler, Öcalan tecridini protestodan yargılanıyorlar. Yaklaşık iki yıldır içerdeler (Ergenekonculardan uzun). Diğer sanığın aksine İsa Yağbasan savunmayı Kürtçe yapıyor. Bunun üzerine mahkeme onun susma hakkını kullanılmış sayıyor. Çatak "örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek"ten dokuz yıla çarptırılıyor ve mahkeme "duruşmadaki iyi hali"nden 7,5 yıla indiriyor. Yağbasan da aynı suçtan dokuz yıl alıyor fakat "olumlu kanaat oluşmadığından" onun cezasında indirim yok.

İşin hukuki açıdan vahim tarafı, Yağbasan'ın mahkemede Kürtçe sözlü savunma yapma hakkının, vatanımızın kurucu

antlaşması Lozan'ın 39/5. maddesinden kaynaklanıyor oluşu. Bin birinci defa yazayım: "Devletin resmî dili bulunmasına rağmen, Türkçe'den başka bir dil konuşan Türk uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır."

Lozan'ı reddeden yargıç

Gelelim ikinci ve daha büyük skandala. Bugüne kadar yargıçlarımız Lozan yokmuş gibi davrandı. Anlaşılan, artık böyle davranmayı bırakmışlar. "Terör örgütü PKK/Kongra-Gel propagandası yapmak"tan yargılanan yayıncı Mehdi Tanrıkulu, İstanbul İHD'de yaptığı basın açıklamasında anlatıyor: 28.09.2010'da Beşiktaş 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne çıkarılmış, savunmasını Kürtçe yapacak. Daha önceki duruşmada Kürtçe tercüman getirtilmesi kararı alınmış, Kürtçe bilen bir polis hazır ama yargıçlardan Ömer Diken kalkıyor, Tanrıkulu'nun eğitimli kişi olduğunu, Türkçe bildiğini söylüyor. Sanki madde 39/5 "Türkçe'den başka bir dil konuşan" dememiş de, "Türkçe bilmeyen..." demiş.

Derhal bir ara karar, tercüman polis dışarı çıkartılıyor, Tanrıkulu'ya deniyor ki, Kürtçe'ye devam edersen susma hakkını kullanmış sayılacaksın. Ve öyle yapılıyor. Bu sırada avukatı Lozan 39/5'in metnini ve benim bu konuda 20 yıldır yazdıklarımı ibraz edince, yargıç Diken'in inanılmaz cevabı: "Biz Lozan'ı tanımıyoruz." Bakınız, her insanın kendini en iyi ana dilinde savunabileceği gerekçesiyle yazılmış bu Lozan maddesini yargımız nasıl uyguluyor; ideolojinin bu kadarı gerçekten hayrettir.

İnşallah Mehdi Tanrıkulu bütün bunları uydurmuştur, sayın yargıç da böyle bir şeyi asla söylememiştir. Ama söylediyse, o zaman siz bana söyleyin: "Dağlarında eşkıya yürüsün diye mi bu topraklar vatan yapıldı?"

95 yıl sonra, 946 yıl sonra...

"Akdamar'da Ermeni kilisesini 95 yıl sonra ibadete açmak, Ortodoks hayalleri için Sümela'da ibadet için Anadolu fethedilme-

di." İnanın, Anadolu'yu fethedenlerin hiç böyle dertleri yoktu. Çünkü o zamanlar "ulus-devlet" denilen bir toplumsal bela şükür icat edilmemişti ki, insanların ibadetlerine karışsın.

Bu cümle en az iki açıdan ilginç. Bir kere, Ermenileri 95 yıl sonra kendi kiliselerinde ibadet etmekle suçlayan Bahçeli, 946 yıl sonra Ermeni kilisesinde ibadete girişiyor. Bahçeli danışmanlarını bir süzgeçten geçirse iyi olur çünkü evet, burası cami falan değil, 1001 yılında tamamlanmış abidevi bir Ermeni kilisesi. Zaten MHP Kars İl Başkanı Oktay Aktaş anlatıyor: Namazı buradaki Ebu Manuçer Camiinde kılmayı planlamışlar fakat Bahçeli, Kutsal Bakire Katedrali'ni (Surp Asdvadzadzin) istemiş. Referandumdan sonra bir sansasyon şart. Tarihî kiliseye ses sistemi kurulacak, yerlere halıfleks döşenecek, hutbe okunacak, Azerbaycan'dan bindirilmiş kıtalar getirtilecek. Kültür ve Turizm Bakanlığı izin vermese bile. Nitekim vermiyor. Bakan, "Bu, siyasi partinin dini istismarıdır," diyor. Arkasından rahatça Ayasofya gelebilir. Ama seçim ufukta. Referandumda MHP'den apartılan oylar geri dönmemeli. İzin veriliyor sonunda.

Tarihi bina niye cami değil de kilise? Alpaslan 1064'te Ani'yi Bizanslılardan alınca namazı bu büyük kilisede kılıyor ve fetih şerefine burayı Fethiye Camii yapıyor. Ama sonra, (ulus-devlet yöneticisi olmadığı için) sınır fetişizmi sahibi de değil, batıya yürüyüp gidiyor. Bölgeyi, kendi adına yönetmesi için vasalı (kendisine bağımlı feodal bey) Dvin Emiri Şeddadlı Ebu'l Esvar'a bırakıyor. Onun ahfadı da Sayın Bahçeli'nin yaklaşık bin yıl sonraki ulus-devletine ihanet ediveriyor: Katedrali 1124 yılında Ermenilere geri veriyor. Sonrasında bina, Ani kentinin episkoposluk merkezi olması hasebiyle katedral statüsünde bulunduğu halde ("Ani Katedrali"), 1319'daki büyük depremin kubbeyi çökertmesi ve bir de 1832 depremi yüzünden fiilen kullanım dışı kalıyor.

Cümlenin ilginçliğinin ikinci sebebi, Sümela daha önce olduğu halde, Bahçeli'nin Ahtamar ayinine takmış olması. Sebebi basit: Türkçülük-Turancılık'ın Yahudisi Rumlar değil, Ermeniler.

Galiba, kendisi açısından biraz anlamlı olması için, MHP'nin gidip namazı kiliseye çevrilmiş bir eski camide kılması gerekirdi. Tabii bu iş için mesela Yunanistan'a gitmeliydi, masraflı iş olurdu. Ani daha pratik gelmiş olmalı.

İstikbal olmayınca, mazi

"Aksini düşünenler bilsinler ki, gerekirse Alparslan oluruz, Süleyman Şah oluruz." Çok doğru. İstikbal olmayınca mecburen maziyi parlatacaksın. MHP'nin temsil ettiği Batı'ya reaksiyonun istikbali kalmadı. Çünkü AB'nin iç dinamikleri 2005'ten sonra (İslâmofobi, göçmenlere tepki derken vs.) gericiliğe kayarken, Türkiye 2001-04 AB Uyum Paketleri'ne 2008 ortasından itibaren "Kürt Açılımı" adıyla devam etti ve kulaç atmaya başladı.

Bu, şu demek: Bu paketler AB etkisiyle başladı ama (dış dinamik), Türkiye'nin bu arada tetiklenen sınıf yapısı artık dümene geçmiş vaziyette (iç dinamik). AB'nin çelme takmasına rağmen "muasır medeniyet"e yürüyor. MHP'nin bütün kartlarını "Sevr Paranoyası"na yatırması referandumda bu yüzden geri tepti. Devran değişiyor. AKP bunun farkında, CHP de yeni yeni uyanıyor ama MHP henüz değil. Bu açıdan, kendi kendime diyorum ki, keşke MHP referandumda oy kaybetmeseydi de, makul bir insan olan Bahçeli parti tabanını tatmin için bu türden şovlara mahkûm olmasaydı. Devlet Bahçeli, danışmanlarını gerçekten bir süzgeçten geçirmeli. Adama kendi ayağına kurşun sıktırdılar. "Maide Suresi 51. Ayette 'Yahudi ve Hıristiyanlardan dost edinmeyin' diyor," dedirttiler.

"Fatih gibi Bizans zihniyetine son darbeyi indiririz." Bu zirveyle bitirelim. Yahu, beylikten imparatorluğa yani Roma İmparatorluğu'na terfi etsin diye Osmanlı'yı zorunlu olarak Bizanslaştıran Fatih Sultan Mehmet değil de ben miyim? Sultan-ı İklim-i Rum ne demek, bunu da mı anlatmak lazım?

Radikal İki, 10 Ekim 2010

İKİNCİ LAİKLEŞME

Şu anda, çok kimse farkında değil ama, devlete rağmen Türkiye ikinci bir laikleşme yoluna girebilir. Yine Ermeni cemaati tarikiyle. "Hoppala" diyebilirsiniz. Türkiye zaten laik değil mi, ne ikincisi, ne birincisi? Üstelik "yine Ermeniler eliyle," nasıl yani? Fazla ters geldiyse baştan alalım.

Bir kere, Türkiye'nin laik olduğu nereden çıktı? Dinle koyun koyuna bir devlet. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Bardakoğlu, "Yasa yapılırken Diyanet'e görüş sormak laikliğe aykırıdır," (Fırat Kozok, *Cumhuriyet*, 05.11.2010) diyor ve altı gün sonra görevden alınıyor. Üniversitede bile Müslüman kızların başına karışırken, ekümeniklik kavramından patrik seçimine varıncaya kadar gayrimüslim ilahiyatına müdahale ediyor devlet. En, ama en vahimi, gerek halk gerek (bin kere yazdım) Yargıtay ve Danıştay, Müslüman olmayana "Türk" demeyi reddediyor. Ne laikliği?

Dünyada tek kilise

İkincisi, Ermeniler, Osmanlı'da ilk laikleşen (yani sekülerleşen, yani uhrevi ve dünyevi işleri ayıran) cemaat oldu. Ermeni Kilisesi de, ruhani önderini sivillerin oyçokluğuyla seçtiği tek kili-

se dünyada. Çünkü 1839 Tanzimat'ın ertesi yılından başlayarak, Patrikhane-Soylular (Amira) sultasına karşı cemaatten bir ses yükselmişti: İstanbul Ermeni esnafı. 1844'ten itibaren bu orta sınıf Karma Meclis'e girdi. 1860'tan itibaren Patrik seçimine katıldı. Fransız anayasasından alınan 1863 Ermeni Milleti Nizamnamesi, Osmanlı'daki ilk parlamenter organı kurdu. Bunun 14 kişilik Ruhanî Meclis'in yanı sıra 20 kişilik bir Cismanî Meclis'i vardı. Osmanlı 1876 Anayasası bundan direkt etkilenmiştir.

Aradan 133 yıl geçti, 1996'da *Agos*'un çıkmaya başlamasıyla Hrant Dink ve arkadaşları cemaatte ikinci laikleşme sürecini başlattılar. Çünkü "laik" devlet yalnızca Patrik'i muhatap kabul ediyordu. 1934'te Cismani Meclis'in adını değiştirmiş, sonra da yetkilerini önce yalnızca vakıflara indirgemiş, arkasından da vakıfları Vakıflar Genel Müdürlüğü ve 1936 Beyannamesi uygulamasıyla sıfırlamıştı.

Peki, Ermeniler eliyle "İkinci Türk Laikleşmesi"? Evet efendim. Hem de, "laik" Türk devletinin Ermeni patrik seçimine yine müdahalesi sayesinde. Baba Diyalektik. Şifreli gibi geldiyse, devletin genlerini yansıtan son müdahaleye göz atmakla başlayalım.

Patrik seçimine müdahale

Patrik Mesrob II, aklî melekelerini Hrant'ın ölümünün ardından onulmaz ve kalıcı biçimde yitirdi. Ölmeden vefat etti. Konutuna kapandı. Ayinleri onun yerine Ruhanî Meclis Başkanı Başepiskopos Aram Ateşyan yönetiyordu. Durum artık cemaatten saklanamaz hale gelince, geleneğe göre (çünkü bu konuda resmî kural yok) sivillerden oluşturulan ve Yüksek Seçim Kurulu gibi tüm seçimi sonuna kadar götürecek Seçim Müteşebbis Heyeti kuruldu. Adaylar ortaya çıktı. Resmî başvuru yapıldı. Uzun süre beklettikten sonra İstanbul Valiliği cevabı: "Patrik hayattadır. Mesrob ölene kadar ancak bir 'patrik genel vekili' seçebilirsiniz." Oysa böyle bir makam hiç olmamıştı. "Patrik vekili" makamı vardı: Başepiskopos Şahan Sıvacıyan.

Konuyu İçişleri Bakanlığı'ndan ve AB Genel Sekreterliği'nden birer üst düzey yetkiliyle uzun uzun konuştum. Özetle dediler

ERMENİ CEMAATİNİN PATRİK SEÇİMİ İSYANI

'Patriğimizi Seçmek İstiyoruz İnisiyatifi' seçim konusunda dün bir toplantı yaptı.

Ermeni cemaati, üç yıldır hasta olan Patrik Mutafyan'ın yerine yeni patrik seçmek için ayakta. Yeni Patrik seçimi için İçişleri Bakanlığı'ndan bir sonuç alamayan cemaat, dün imza toplayarak Başbakan'a patriklik seçim sürecini başlatması için dilekçe gönderdi.

Bu konuya dikkati çekmek için dün yapılan toplantıda konuşan "Patriğimizi Seçmek İstiyoruz İnisiyatifi" üyesi Harut Özer, Ermeni Patriği II. Mesrob Mutafyan'ın rahatsızlığı nedeniyle boş kalan makamına yeni patrik seçilmeyerek, görevin patrik vekilliğince sürdürülmesini eleştirdi. Özer, "Bu durum, Ermeni toplumunu yüzyıllardır sahip olduğu ruhani önderini kendi iradesiyle seçme hakkından mahrum bırakmıştır" dedi.

Milliyet, 1 Aralık 2010

ki: "Cemaat bölünmüş. İki başvuru birden geldi. Seçim Müteşebbis Heyeti yeni Patrik istiyor, Ruhani Kurul ise eşpatrik. Hangisine izin versek öteki küsecekti." Cevap gelir gelmez Ruhani Meclis toplandı ve başkanı olan Başepiskopos Aram Ateşyan'ı "Patrik genel vekili" seçti. Sanırım epey uzun bir süre için cemaatin "seçilmemiş fiili patriği" olarak. Çünkü, bir fikir vermesi için, 1461'den itibaren görev yapmış 84 patriğin süre ortalaması 6,5 yıl ve Mesrob II, Allah uzun ömür versin, benim 11 yaş küçüğüm olarak vücutça sağlam gözüküyor.

1800'lere geriye

Sonuç: Şu anda Ermeni cemaati 1860'ların öncesine döndürüldü. Tabii, Baba Diyalektik icabı, bu denli geri gitmek fevkalade ilginç çözümlere, bu arada cemaatin aynen Hrant'm arzu ettiği biçimde laikleşmesine hamile. Müteşebbis Heyet, valilik ka-

rarına karşı Danıştay'a başvurdu. Gayrimüslim vatandaşlara üç ayrı kararda "Türk olmayan" demiş olan yüksek yargıdan ne çıkacağı belli olmaz ama bu bir laiklik ve şeffaflık mücadelesinin ilk işaret fişeği. 5.359 kişinin imzaladığı bir bildiri yayımlayan "Patriğimizi Seçmek İstiyoruz İnisiyatifi" Başbakan Erdoğan'a 01.12.2010 tarihli bir dilekçe gönderdi. "Ermeni Toplumu'nun huzursuzluğunu sona erdirecek doğal Patriklik seçim sürecini başlatmasını talep" etti. 5 Kasım tarihli *Agos*, Patrikhane Mali Komisyonu'nun Ateşyan'la ihtilafa düşerek topluca istifa ettiğini yazıyordu.

Arkasının gelmemesi mümkün değil. Bu süreç, aynen 19. yüzyılda olduğu gibi, Türkiye'nin sekülerleşmesini de tetikleyecek. Çünkü gerek Alevilerin gerekse gayrimüslimlerin bu kadar antilaik bir ortama razı olmaları, küreselleşmiş dünyanın genlerine aykırı.

Gen demişken, gayrimüslimlere Kemalistlerden bin kere daha yumuşak yaklaşan (mesela, son olarak Heybeliada'da mülkiyeti Fener'e veren) AKP'nin tutumunu neyle izah etmeli? İki olumsuzun birleşmesiyle: 1) Millet-i Hâkime ideolojisi 2) "Devlet genleri". Birincisi "Millet-i Mahkûme"yi kesinlikle Müslümanlara tâbi sayıyor. İkincisi ise daha vahim: Gayrimüslimleri sürekli pençe altında tutmayı ilke biliyor. Bu yüzdendir ki, Patrik seçimini bir kanuna bağlamaktan bucak bucak kaçıyor. Gayrimüslimleri iki dudak arasından o günkü iradeye göre çıkacak tek bir söze bağımlı tutuyor. "Hangisini tercih etsek öteki küsecek" meselesi olsaydı keşke.

"Babadan Türk, itimada mazhar"

27 Mayıs darbecileri o nisbi demokrasi havası içinde 18.09.1961'de bir kararname çıkarmış, "Patrik Seçimi Talimatnamesi" yapmıştı. Ama "bir defaya mahsus olmak ve ileriye ait hiçbir hukuki hüküm ifade etmemek kayıt ve şartıyla". Üstelik, aday olmak için (a) şıkkı: "Babadan Türk olan şahıslar arasından" (b) şıkkı: "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin itimadına mazhar olmak." Madde 30'da yemin metni bile yazılı. Üstelik tali-

matname devletin onayından her seçimde tekrar geçiyor. "Adalet Mülk'ün [Devletin] Temelidir" diyen devlet kendini hukukla bağlamak istemiyor.

Diğer yandan, AKP hükümeti "Bölünmüşsünüz, bir tür referandum yapın, hangi fikir öne çıkarsa bana bildirin," demiyor. Kendine daha yakın saydığı ruhaniyi, olmayan bir makama getirecek düzenlemeyi empoze ediyor. Dahası Egemen Bağış bile "iki olumsuz"a teslim oluyor: Brüksel'deki "Dinsel Özgürlükler" konferansında "Hükümet Ermeni Patrik seçimine neden müdahale etti?" sorusuna, "Aram Ateşyan, Patrik'in sağlığında en güvendiği dostu idi ve makamına vekil olarak onu bırakmıştı," şeklinde cevap veriyor. Ben Baba Diyalektik'e güvenirim. "Laik" bir devlet dinle bu kadar koyun koyunaysa, laikleşmesi kaçınılmazdır diye inanırım.

Radikal İki, 5 Aralık 2010

Parçalama Sırası Süryanilerde

Midyat'taki Asuri, Süryani, Keldani Demokratik İnisiyatifi sözcüsü Jakop Gabriel, eğitim ve anadil imkânlarından eşit yararlanma istedi (*Milliyet*, 03.01.2011). Aklınıza geleni okuyup buraya yazıyorum: "Biz biliyorduk. Kürtlerden Süryanilere de sıvaştı. Devletimizi kemirmek için iç düşmanlar sonunda elbirliği yapacaklardı. Bunun içindir ki tek dil diye kendimizi paraladık. Süryanice okul istiyorlar. Hem de, devlet desteğiyle!"

Süryaniler azınlık mıdır?

Söylemediyseniz bile düşündünüz. Eğitimli olduğunuz için çok normal. Ama "normal" başka, "doğru" başka. Çünkü Süryanilerin bütün bu taleplerinin çok fazlası, kurucu antlaşmamız Lozan'da bu insanlara azınlık hakkı olarak verildi. Ama siz şimdi hemen atılacaksınız: "Lozan'da sadece Ermeni, Rum, Yahudilere azınlık hakları verilmiştir."

Bu cümleyle, Lozan'ın L'sini bile açıp okumadığınızı itiraf ediyorsunuz. Çünkü 143 maddelik Lozan'da bu üç azınlığın esamisi (isimleri) bile geçmez. Madde 37-44'ün oluşturduğu "Azınlıkların Korunması" adlı Kesim III'te getirilmiş azınlık hakları "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gayrimüslimler"e

SÜRYANİLER DE "ÇİFT DİLLİ" YAŞAMA GEÇMEK İSTİYOR

Barış ve Demokrasi (BDP) tarafından gündeme getirilen 'çift dilli' yaşam söylemlerine, Mardin'in Midyat İlçesi'ndeki Asuri, Süryani, Keldani Demokratik İnisiyatifi'nden de destek geldi

İnisiyatif sözcüsü Jakop Gabriel, resmi dilin yanında her halkın kendi ana dilinde eğitim alabilmesinin önündeki engellerin kaldırılmasını istedi.

Okullarda ders istiyoruz

Midyat'taki Asuri, Süryani, Keldani Demokratik İnisiyatifi sözcüsü Jakop Gabriel, her insanın eğitim alanında ve özellikle de anadilde ki eğitim imkânlarından eşit olarak yararlandırılmasını istediklerini söyledi.

Süryaniler'in yoğun olarak yaşadıkları mahalle, köy veya şehirlerin Türkçe isimleri ile birlikte, Süryanice isimlerinin de kullanılmasını talep ettiklerini ifade eden Gabriel, "Şu anda bizler iki dilde derneğimizin ve birkaç köyümüzün tabelalarını Türkçe ve Süryanice olarak değiştirdik. İsteğimiz bu isimlerin tamamıyla iade edilmesi için yasal düzenlemelerin biran evvel çıkarılmasıdır" dedi.

02.01.2011, http://www.milliyet.com.tr/suryaniler-de-cift-dilli-yasama-gecmek-istiyor/siyaset/haberdetay/03.01.2011/1333995/default.htm

verilmiştir. Süryaniler de, üzerinize afiyet, tarihteki ilk Hıristiyanlardır.

Ama mahcup olmayın. Çünkü: 1) Şu andaki gazetecilerimizin tartışmasız en bilgili ve önemlilerinden biri, arkadaşım, ismi lazım değil, o da bunu aynen sizin gibi biliyordu. 2) Benim yaş grubumdan Türkiye'nin şu anda tartışmasız en büyük tarih profesörü olarak bilinen bir başkası, arkadaşım, ismi yine lazım değil, o da. 3) Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Kasım 2006'da Vakıflar Yasası'nı veto ederken gerekçesi şuydu: "Bu yasa, bu vakıfların Lozan'da olmayan bir ekonomik ve siyasi güç elde etmesine yol açacaktır. Oysa Anayasamızın Başlangıç bölümünde 'hiçbir etkinliğin, Türk ulusal çıkarlarının ve Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin karşısında koruma görmeyeceği' belirtilmektedir." Gayrimüslim vatandaşları "Türk" tanımının nasıl dışında tuttuğu bir yana, Sayın Sezer bu gerekçesinde, Lozan'daki hak sahibi azınlıklar olarak yalnızca Erme-

ni, Rum ve Yahudileri saymıştı. Kendisinin daha önce Anayasa Mahkemesi Başkanı olduğunu da hatırlarsanız, siz sütten çıkmış ak kaşık sayılırsınız. Rahatlayın.

Meşhur feragat meselesi

Şöyle söylediğinizi duyuyorum: "Bu doğru olsa bile ben okudum, 1926'da Medeni Kanun çıkınca Lozan'daki haklarından feragat etmişler." Yine çok yanlış. İki açıdan:

1) Rum azınlık liderlerinin 1926'da hapse atılıp da, "feragat edilene kadar çıkmayacaklardır" denmesi üzerine (yani devletin hukuk dışı şiddet kullanması üzerine) gayrimüslimler gerçekten bir "feragat"te bulundular. Fakat bu Lozan'daki haklarla değil, sadece ve sadece madde 42/1'de getirilmiş bir hak olan kilise nikâhıyla ilgiliydi.

2) Bu türden feragatlerin tümü, ama tümü, hukukta külliyen geçersizdir. Çünkü azınlık hakları gruba değil, azınlık bireyine verilir. Uluslararası hukukun öznesi azınlık bireyidir, azınlık grubu değil. Mesela AİHM'de grup adına dava açılamaz. Dolayısıyla böyle bir bireyin hakkından o grubu temsil eden kişiler (patrik, vakıf başkanı vs.) vazgeçemez. Üstelik uluslararası bir antlaşmanın verdiği haktan bahsediyoruz. Ama biliyorum ki, yine tatmin olmadınız. Bu defa diyorsunuz ki: "Ama bu ta başından beri böyle uygulandı. Bir teamül [yapılageliş kuralı] halini aldı."

Hukukta, yasaya/antlaşmaya rağmen teamül olmaz. Aksi halde kocaya kaçan gelinlik kızını 14 yaşındaki oğluna öldürtmek de bazı bölgelerimizde sıkı teamüldür ama siz buna çok sinir olursunuz; öyle değil mi? Sakın siz "Biz Lozan'ı başından beri ihlal etmişiz, ulusal çıkarlarımızın icap ettirdiği bu durumu şimdi değiştirecek değiliz," diyor olmayasınız?

Bir de, aklınıza gelmeyebilir ama ben getirivereyim: "O zaman niye Ermeni, Rum, Yahudilere uyguladık da Süryanilere uygulamadık bu hakları?" Çünkü bu üçü İstanbul'daydı. Göz önündeydi. Genellikle burjuva veya küçük burjuvaydı. Süryaniler ise Mardin civarında yaşıyorlardı. Gözden ıraktılar. Köy-

RADİKAL: SÜRYANİLER "GEREKİRSE AİHM'E GİDERİZ" DEDİ

Mardin'in Midyat ilçesinde 3 köy muhtarı, Süryani Deyrulumur Manastarı'nının köylerinin sınırlarını ihlal ettiği ve ormanlık alanı işgal ettiği gerekçesiyle Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Deyrulumur Manastırı Vakfı Başkanı Kuryakos Ergün ise bu duruma tepki göstererek, yaşanacak olumsuzluklar karşısında gerekirse AİHM'e başvuracaklarını söyledi.

Midyat'ta Yayvantepe Köyü Muhtarı İsmail Erkan, Eğlence Köyü Muhtarı Süleyman Düz, Çandarlı Köyü Muhtarı İsa Dilek, Deyrulumur Manastırı'nın, Yayvantepe, Eğlence ve Çandarlı köyleri sınırları içerisindeki meşe ağaçlarından oluşan 100 hektar ormanlık alanı, çevresini duvarlarla çevirerek işgal ettiğini ileri sürdü. (...)

28.08.2008, http://www.acsatv.com/index.php?sid=2&usid=27&alD=687

lüydüler. Haklarını savunacak durumda değildiler. Şimdi bile öyle. Unutmayın, İstanbullu Ermenilerin hakları vardı ama doğuda yaşayanlarınki mafiş idi. Tabii Süryanilerin akraba devleti de yoktu.

Vermediğimiz haklar

Sorularınız ve itirazlarınız bittiyse, bu insanların şimdi kalkıp da "dilimizi öğrenmek istiyoruz" demeleri neye dayanıyor, onu görelim. Madde 40'taki "... her türlü okullar kurmak, yönetmek, denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak..."a dayanıyor. Buna hiçbir zaman izin vermedik, şükür, vermiyoruz. Üstelik bu kadim dilin kökü Aramcadır; İsa, Aramca konuşuyordu.

Yerim olsa, bu insanlara, analarının ak sütü gibi hakkı olup da vermeyi reddettiğimiz daha neler var. Mesela Lozan madde 41'e göre kendi dillerinde eğitim için çeşitli bütçelerden para verilmesi lazım, hiçbir zaman verilmedi; "devlet desteği" derken bunu hatırlatıyorlar. Madde 42/3'e göre mevcut vakıflarına "her türlü kolaylıkların ve izinlerin" sağlanması lazım; oysa biz bu insanların vakıflarını tanımayı bile reddettik. 2003'teki Dördüncü AB Uyum Paketi çıkınca, o da Dışişleri'nin büyük çabasıyla 24.01.2003 tarihli yönetmeliğe bir liste eklendi de, bu insanların dokuz vakfını dolaylı olarak tanımış gibi olduk. (Dışişleri deyişim dikkatinizi çekti mi? Çünkü biz gayrimüslim

vatandaşları "yabancı" sayarız da ondan. Yalnız, bırakın dağınık kalsın. Çünkü İçişleri'ne bırakılsa son ferdine kadar tüketirdik bu insanları; orası kesin). Şu anda da bu insanların manastırlarına ait topraklar kimi Kürt toprak ağaları, özellikle de bir AKP milletvekilinin korucubaşı olan babası tarafından kemir kemir kemirilmekte; daha önce yazmıştım (bkz. Süryanilerin Canına Tak Dedi).

Bu mazlum ve kadim Ortadoğu halkına biz işte bu ayrımcı muameleyi yapıyoruz. Oysa 1915'te İttihatçı atalarımız onlara ayrımcılık yapmamışlar, Ermenileri kırarken yanma Süryanileri de katıvermişlerdi. Bunları bilelim de, ilkokul bebelerimize yine okutmaya devam edelim, "Dünyaya medeniyeti Türkler yaymıştır," diye.

Radikal İki, 9 Ocak 2011

MOR GABRİEL BARIŞTIRDI

Hükümet-yüksek yargı kavgası herkesi ürkütüyor. Artık ürkütmesin. Barıştılar. Ortadoğu'nun en sakin ve mazlum halkı olan Süryanilerin Midyat'ta İ.S. 367'de kurulmuş Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastırı var. Onun yüzlerce yıllık topraklarını "Türkleştirmek" için birleştiler.

Olan bana oldu çünkü 21.12.2008 tarihli *Radikal İki*'de "Süryanilerin Canına Tak Dedi" başlığıyla yazmıştım, toprakları ele geçirme işini o zaman üstlenmiş Midyatlı Kürt köylülerin savcılığa dilekçesiyle dalga geçmiştim. Çünkü şöyle şeyler söylüyordu: "Bu piskopos papazın kafasını kesmek değil de, işgal ve talanına engel olmalısınız," veya "Buradaki din adamları tamamen halkı isyan ve galeyana getirmektedirler. Milli birlik ve beraberlik ruhunu parçalamak için her türlü faaliyet içindedirler." Oha. Bu insancıklar boğazlarını kesilmekten kurtardılar da, halkı isyan ettirecekler. Veya: "Buradaki papazlar nereden gelmişlerdir, ne maksatla ve neyin eğitimini almaktadırlar?" Oha. Nereden gelecekler; bu manastır yaklaşık 17 asırdır burada. Ama tevekkeli değil, adamların güvendikleri varmış. Çünkü şimdi bütün haşmetiyle dövlet bu işe girişti.

Devlet nasıl el koyuyor?

Kadim memleketleri Mardin-Midyat bölgesinde Kelaynaklar kadar (yaklaşık 3.000) kalan Süryanilere açılan davalar 300'ü aştı. AKP hükümeti bir yandan AB'yi "Fişi biz çekmeyeceğiz, siz çekin," diye suçluyor, bir yandan da tüm dünyanın pür dikkat izlediği, 1.644 yıllık Mor Gabriel'i yok edecek davaları devlet kurumlarına birbiri ardına açtırıyor. Bu süreç ne zaman hızlandı biliyor musunuz, Süryanilerin yurtdışından dönüp köylerine geri yerleşmek istemeleriyle.

Devlet iki yöntem kullanıyor: 1) 3402 sayılı Kadastro Kanunu ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nun Yargıtay yorumuna göre, 20 yılı aşkın bir süre tarımsal amaçlarla kullanılmayan kıraç arazi "devlet malı" sayılıyor. 2) Hava fotoğraflarında yeşil görünen araziler Orman Kanunu gereğince orman vasfıyla devlet adına tescil ediliyor. (Bu uygulamanın örneği için bkz. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, E. 2009/15971, K. 2009/18101, T. 07.12.2009). Siz bu "Türkiye Cumhuriyeti Yasaları"nın şimdiye kadar kaç kişiye uygulandığını duydunuz? Bunlar sonucu Mor Gabriel şu anda beş davayla boğuşuyor.

Mor Gabriel Manastırı.

1) Komşu iki Kürt köyü Eğlence ve Yayvantepe 2008'de dava açıyor. Gerekçe: "Bizim arazilerimiz, kadastro geçerken, Güngören köyünün ve dolayısıyla manastırın sınırlarında bırakılmıştır." Bu iki köyün aşiret reisi, AKP Mardin milletvekili Süleyman Çelebi. Bu dava, Midyat Kadastro Mahkemesi'nin iddiaları reddederek kadastro sonuçlarını onaylamasıyla sonuçlanıyor.

2) Sonuçlanınca, bu iki köy manastır arazilerini işgal ediyor. Manastırın idare sınırları içinde yer aldığı, onunla asırlardır iyi ilişki sürdürmüş Güngören köyü bunlara karşı idari sınırın tespiti davası açıyor ve Midyat Asliye Hukuk'ta kazanıyor. Ama temyize gidince Yargıtay 4. Hukuk Dairesi bozuyor. Gerekçe: "Bu dava, idare mahkemesinin yetkisine girer; görevsizlik kararı verilmesi gerekirdi." Midyat görevsizlik veriyor. Şimdi dosya sonunda Mardin İdare Mahkemesi'ne gidecek. Ya nasib.

Kıraçsa el koy, yeşilse yine koy

3) Manastırın dış duvarı içinde kalan 276 dönüm ile duvarın hemen dışında bulunan 60 dönümlük arazi var. Tümü yüzyıllardır manastırın tasarrufunda. Bunlar kadastro çalışmaları sırasında Hazine adına kaydediliyor. Gerekçe: "Orman vasfındadır." Çünkü manastır buraları vaktiyle ağaçlandırmış; ormanlar devletin, malum. Bunun üzerine Manastır Vakfı, Ekim 2009'da Midyat Kadastro Mahkemesi'nde Orman İdaresi'ne dava açıyor. Sonuç: Ret. Gerekçe: "1950'lerde çekilen hava fotoğraflarında bu manastır arazileri yeşil gözükmektedir." Vakıf temyize gidiyor. Şu anda dosya orada. Ya nasib.

4) Eğlence, Yayvantepe ve Çandarlı köyü muhtarlarının şikâyeti üzerine Midyat Başsavcılığı, Mor Gabriel Vakfı Başkanı Kuryakos Ergün'e ceza davası açıyor. Konusu: "Orman arazisini işgal." Gerekçe: "Manastırın dış duvarı kısmen bu 276 dönümlük 'orman alanı' içindedir." '90'larda bölgede çatışmalar ve manastıra saldırılar artınca, buradaki kadim duvarın yıkıntıları sağlamlaştırılmış. Bu dava devam ediyor. Vakfın, Orman

İdaresi'ne açtığı davanın Yargıtay'daki sonucu bekleniyor. Midyat Kadastro Mahkemesi'nin manastır için olumsuz kararı Yargıtay tarafından onanırsa, Kuryakos Ergün cezalandırılacak ve duvar yıkılacak.

5) En önemlisi: Hazine, 29.01.2009'da Midyat Kadastro Mahkemesi'nde vakfa dava açıyor. İstediği: Kadastro çalışmaları sırasında Manastır Vakfı adına tescil edilen toplam 244 dönümlük 12 parsel. Mahkeme, Hazine'nin davasını reddediyor. Hazine temyize gidiyor. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi şimdi bu kararı bozdu ve bu arazilerin Hazine adına tapulanmasını istedi. Gerekçesi çok ilginç: "Kadastro Kanunu madde 14'e göre, tapuda kayıtlı olmayan bir arazinin, en az 20 yıldır zilyedi [fiilen sahibi] olduğunu ispat yoluyla tescilini isteme durumunda, bu arazinin miktarı kuru toprakta 100 dönümü aşamaz. Oysa burada 244 dönüm arazi tescil edilmiştir."

Yargıtay belge tanımaz mı?

"İlginç" dedim çünkü bu madde 14'ün devamı şöyle diyor: "Şu belgelerden biri ibraz edilirse, bu miktardan fazlası da tescil edilebilir." Saydıklarının birincisi şu: "31/12/1981 tarihine veya daha önceki tarihlere ait vergi kayıtları." Manastır bu arazilerin vergilerini Arazi Tahrir Kanunu uyarınca 01.09.1937 tarihinden beri ödemiş. Midyat Kadastro Mahkemesi bunu değerlendirdiği içindir ki, manastır lehine karar vermiş. Ama Yargıtay 20. Hukuk bunu dinlemiyor. Hatta şunu da ilave edeyim: Manastır bu arazileri meşhur 1936 Beyannamesi'nde de beyan etmiş. Son durum: Şimdi Yargıtay'ın aynı dairesine başvurup karar düzeltme talebinde bulunacak. Ya nasib.

Devletimiz, gayrimüslim olan Süryanileri Anadolu'nun bir ucunda oldukları için Lozan'dan bile yararlandırmıyor. Ama AB "şeerli-köylü" ayrımı tanımıyor. Beyoğlu'ndaki taşınmazlar hakkında ne tazminat hükmediyorsa, bu araziler için de hükmedecek. Hükümetin ve yüksek yargının derdi değil tabii. Çünkü vatandaş ödeyecek vergileriyle. İyi de, bu memleketin onuru ne olacak?

AKP'ye sözüm: Bu sefer de "Ne yapalım, yüksek yargı böyle hükmetti," diyerek kurtarmanız biraz zor olacak. Davayı açan Hazine kime bağlı? Devlete sözüm: Türkiye'de sermaye birikimi, 1915'ten beri "gayrimüslim mallarını Türkleştirerek" yapıldı. Hâlâ devam ediyor muyuz? Tüketemedik mi daha?

Radikal İki, 6 Şubat 2011

ERMENİLİKTEN NASIL SIYIRDIM?

"Nüfustaki gerçek adı Baskin Oranyan! Nedense Üniversitede Baskın Oran olarak kullanıyor hazretleri... Aslı belli olmasın, niyeti anlaşılmasın diye mi? Yoksa utanacak, gocunacak bir şeyi mi var? Son milletvekili seçimlerinde müthiş masraf yaparak, bağımsız aday olarak katıldı. Çünkü hain partiler dahi kabul etmedi, çoğunluktaki bile anlaşılır, oy kaybettirir diye çekindi... Dış kaynaklar ve ABD kökenli yahudi-ermeni firmaları, locaları, her zamanki gibi limitsiz destekledi, çok para harcadı ama kazanamadı. Haşa kazansaydı, ne olacaktı; eşcinsellerin, ermenilerin, pkk lıların, travestilerin, hırsızların, cezaevindeki katillerin resmi temsilcisi olacaktı. Türkiye'nin sosyal ve kültürel yapısının da bozulması, içeriden çürütülmesi, gençlerin kötü alışkanlıklara yönlendirilmesi, eşcinsellerin travestilerin olağan ve cazip gösterilmesi, her yerde seslerini rahatça duyurabilmeleri, onlara özel radyo-tv kurulması, devlet memuru kadrosu tahsisi gibi toplumu bozucu, yıpratıcı, parçalamaya yönelik saçma fikirlerin baş savunucusu, destekleyicisi... acaba kendisi de mi?... Liselerde Milli Güvenlik Dersinin kaldırılması veya derse eşcinsel bir hocanın girmesi konusunda ısrarlı, fikir babası. Çünkü derse bir Subay girerse çocuklarda ulusal bir heyecan ve coşku oluşurmuş... Bu da iyi değilmiş... En sevdi-

ği devlet adamı ise 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı kaldırmaya niyetlenen imiş... En son başarısı, 24 Nisan'da Beyoğlu'nda birkaç entel bozuntusu toplayarak 'Türkler soykırım yaptı, özür dilemelidir, ermeni kardeşlerimizin ruhu şad olsun'...toplantısını düzenlemesi."

Kopyala, yapıştır yaptım.

Arnavut çıktı, aklandı

"Lisedeki askerlik dersine eşcinsel hocanın girmesi" hususu özellikle heyecan verici ama dikkatinizi dağıtmayın. Bu enfes satırlar ABD'de Turkishforum/Dünya Türkleri Birliği adlı, 250 kişilik danışma kurulu ve 300 bin üyesi olduğunu söyleyen bir internet sitesinden. "Genetiği Bozuk Kaşarlara Örnekler" diye 14 kişilik bir liste yapmışlar: Ahmet Altan, Mehmet Altan, Yasemin Çongar, Murat Belge, Sevan Nişanyan, Cengiz Çandar, Can Dündar, Mehmet Ali Birand, Engin Ardıç, Emre Aköz, Mümtazer Türköne, Nazlı Ilıcak, Orhan Pamuk. Her birinin Ermenilik gibilerden "açıklarını" bulmuşlar; benimkinden anlayın. Fotolarını da koymuşlar. Yazılı amaçları: "Türk lobisi yapmak". Tabii, rabbim cemi cümleyi böyle lobicileri olmaktan esirgesin, amin. Çünkü Türkiye'dekinden koyu bir Türk-İslâm sentezi ve "şu Ermenidir, bu Ermenidir"i de içeren bir ırkçılık ve nefret söylemi sergileyip Türkler ve Türkiye hakkında sefil bir imaj yayıyorlar.

Bende vakit bol ya, başkanları Dr. Kayaalp Büyükataman'a iki satır yazıp böyle şeyleri yayımlamaktan utanç duyup duymadıklarını sordum. Cevap vermediler ama şunu yayımladılar:

"Bu mesajın bilhassa Sayın Baskın Oran hakkında yanlış bilgilerle doldurulmuş olduğunu Danışma Kurulumuzdan gelen araştırmaların neticesi olarak 8 saat sonra farkına vardık. Gönderenleri uyardık. Sayın Oran'ın hakiki kimliğini aşağıda veriyoruz. Sayın Oran'ın Türk kimliğini şüpheye düşüren bu mesaj için özer dileriz. – Dr. K. Büyükataman."

Bu "araştırma" sonucu Ermenilikten nasıl "aklandığım" ise tam özrü kabahatinden büyük türden. 2007 seçimlerinde

Devrim Sevimay'ın yaptığı röportaja cevaplarımdan bulup çıkarmışlar: "...Babamın üç göbek önceki dedesi Sadrazam Şehit Ali Paşa'ydı. Arnavut'tu. Petervaradin Savaşı'nda alnından vurulmuştu. III. Ahmet'in kızı Fatma Sultan'la sekiz yaşındayken evlendirilmesiyle ünlüydü. Ama bizim soyumuz Fatma Sultan'dan değil, Paşa'nın cariyesinden geliyor..." (*Milliyet*, 25.06.2007). Anlayacağınız, babamın Arnavut kökenli (yani Müslüman) olması sayesinde sıyırıyorum. Yani bu Türklerimiz sadece ırkçı değil, hiç farkında olmadan dinci de.

Bu arada, araştırmayı yapmış olduğu anlaşılan kişi, başlarına bu işi saranları fırçalıyor: "Azeri sitelerinden uc kez 'forward' edilmis yazilari ortaliga sacarsaniz bunu nasil temizleriz? Eh bende de biraz Arnavut kani var. Kanima dokunuyor." Ne sayede sıyırdığımın bir ipucu olabilir mi? Aslan Arnavut kanı! Yahu, biz bu kan işinin önemini öğrensek hiç fena olmayacak; çok işe yarıyor.

Toplu olarak katlederdik!

Bu münferit bir örnek değil; kural. Bu ırkçı siteyi bundan yaklaşık 15 yıl önce tespit etmiş, hatta Haziran 2001'de de "Öğretim Görevlisi M. Törehan Serdar" imzalı bir mektuplarını duyurmuştum. Tekrar okudum, hazretin yazdıkları Ermeni diasporası için paha biçilmez bir define: "Unutulmasın ki; milletler milli menfaatlerinden dolayı dost olabilirler. Ama milli kinlerinden dolayı hiçbir zaman dost olamazlar. Kavgamız kıyamete kadar devam edecektir." Devam ediyor: "Ermeniler; bir tarihe, kültüre, medeniyete sahip olmayan bir millettir. Her türlü kültür değerleri, başka milletlerden alınmadır. Yaşadıkları sürece başka milletler tarafından hor görülmüş, daima dışlanmışlardır."

Arkasından, bilinçaltını döküyor: "Osmanlı, Ermenileri katletmek isteseydi, bu kadar kanun ve genelge yayınlaması gerekmezdi... O şartlar altında bu kanunu dünyanın hangi devleti olsaydı çıkarırdı. Hatta çıkarmakla kalmaz, o durumda olan Ermenileri toplu olarak katlederdi." Duramayıp bir de Kürtle-

re sarıyor: "Dış güçlerin iddialarının aksine Kürtler, öz be öz Türk'türler. Kürtlerin, Saka Türklerinin bir kolu olduğu bugün bilimsel olarak ispatlanmıştır. Aynı ırktan olduğumuz gibi din, yurt, lisan ve âdet itibariyle tamamen bizdendirler... 2000 yıldan beri Türk yurdunda, Türk kanıyla büyümüş bu kütlede artık başka bir kan aramak olsa olsa hainliktir."

Sonunda, bu edebiyatı, Yunanlıları da ilgilendiren bir şiirle taçlandırıyor sayın öğretim görevlisi: "Sirkeci'den bindim vapur içine/Vapur beni götürdü Yunan içine/Mevlam fırsat vermesin Yunan piçine." Yağdı yağmur, çaktı şimşek...

Sevgili sınıf arkadaşlarım...

Diaspora daima daha bağnazdır. Onun için, bu Amerikalı ırkçı Türklere o kadar da yüklenmemek lazım. Damardan verilen "tahsil" sayesinde bizler de hiç farkına varmadan ne cevherler üretiyoruz Kemalist Türkiyemiz'de. Mesela ulusçuluğun epey revaçta olduğu "mulkiye68kusak" sitesine bir sınıf arkadaşımın yolladığı ileti: "Dün gelen iletilerden birinde Baskın'ın soyadının Oranyan olduğu iddia ediliyordu. Haberi okuyunca üzüldüm. Çünkü doğru olmasına olanak yoktu. Ama bir arkadaşımız karalanmıştı." Yani Ermeni bir küfür. Devamında, sınıf arkadaşım benim niye karalanamayacağımı izah etmekte: "Her şeyden önce şunun bilinmesi gerekir: Ermeni kökenli yurttaşlarımızın çoğu, soyadında ailecek yapmakta oldukları sanat ya da zenaatin ismini kullanırlar. Taşçıyan, kuyumcuyan nalbantyan, terziyan gibi. Tabii bunun istisnası da olabilir. Dink gibi. Oran'ın ise bunlarla hiçbir ilgisi yok." Aslan arkadaşlarım benim; koç gibi arka çıkmışlar.

Radikal İki, 20 Şubat 2011

'VATAN' MEVZUBAHİS OLUNCA "ADALET"...

Süryanilerin Mor Gabriel manastırı olayı var ya, düşündükçe yüreğim daralıyor.

Açık söyleyeyim, manastırın topraklarını komşu Kürt köylerinin asırlardır kemir kemir kemirmelerini anlayabiliyorum. Çünkü hem kırlık yerde köylü köylünün kurdudur hem de kemiren Müslüman kemirilen gayrimüslim ise bu ülkemizin en doğal, en anlaşılabilecek bir şeyidir. Ama benim hiç hazmedemediğim iki husus var.

1) Devletimizin bu kemirmeyi önlemediği bir yana, Hazine'nin kalkıp da, bu mazlum halkın 1644 yıllık kadim manastırına nasıl dava açabildiği. Üstelik de şöyle diyerek: "Benim kadastrom buradan geçerken bu arazileri senin adına tescil etmiş. Geri vereceksin!" Yahu, tam tersi olsa, yani kadastro geçerken manastırın kadim arazilerini devlete yazmış olsa, anlayacağım. Kadastro devletin kadastrosu değil mi? Ölçüm yapmasını mı bilmiyorlar, yoksa manastırın kara sakallı papazları bunları aforozla korkuttuğu için mi böyle yapmışlar?

2) Yerel yargı Hazine'nin davasını reddedince, Kadastro Kanunu madde 14'ün açık hükmüne rağmen Yargıtay'ın nasıl da kalkıp Mor Gabriel aleyhine karar verdiği. Hadi, birincisi "ulus-devlet refleksi"dir diyelim. Yargıtay? Onu da korkarım

"tutarlılık"la açıklamaktan başka çare yok. '71, '74 ve '75'te üç kere üst üste "Türk olmayanların kurduğu vakıfların mal edinmesi yasaktır" diyerek "Gayrimüslim vatandaşlar yabancıdır" içtihadını oluşturmuş. Gayrimüslim vakıf mallarına çatır çatır el konmasına hukuki kılıf dikmiş. Böylece, bu ülkede "Müslüman" olunmadan "Türk" olunamayacağını tescillemiş. Yerim azalıyor, ben esas olaya geleyim. Anlatacağım öykü, Yargıtay'ın bu tutarlılık öyküsü. Bir de, bundan 23 yıl evvel, hükümetimizin daha insaflı ve adil olduğunun öyküsü. *Türkiyeli Gayrimüslimler* adlı yeni kitabımı hazırlarken bulduğum 86 ve 88 tarihli iki yazımdan özetliyorum.

Pinelopi Hanımın mirası

Pinelopi Hanım bir İstanbullu Rum. Fatih nüfusuna kayıtlı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı. Yine İstanbullu bir Rum genciyle başgöz ediliyor. Kocası Yunan uyruğu olduğu için o günkü mevzuat gereği kendisi de eşinin uyruğuna geçmiş oluyor.

1980'de ölmeden önce, taşınmaz mallarını Türk vatandaşı Elpida Frangopulo'ya vasiyet ediyor. Elpida Hanım, İstanbul 13. Sulh Hukuk'tan mirasçılık belgesi alıyor. Olayın bundan sonrası bir kocaman hüzün. Hazine devreye giriyor, diyor ki: "1964'te bir gizli kararname çıkartılarak Yunan uyrukluların malları dondurulmuştur, Pinelopi miras falan bırakamaz. Temyize gidiyoruz".

Yargıtay o zaman da bugünkü gibi. Hazine'yi haklı buluyor. Dosya İstanbul'a dönüyor. Orada 3. Sulh Hukuk yine Elpida Hanım lehinde karar veriyor. Hazine yine temyiz ediyor. Yargıtay bir daha bozuyor. Dosya bu sefer gidiyor 11. Asliye Hukuk'a. Orası, Pinelopi Hanımın durumunun 64 Kararnamesine girmediğine, yani vasiyetinin geçerli olduğuna üçüncü kez hükmediyor. Hazine yine temyiz ediyor.

Ay, içim karardı vallahülazim. Yargıtay (2. Hukuk) yine kararını tekrarlıyor, ama bu sefer ibret-i âlem bir biçimde. Diyor ki: "Pinelopi, Türkiye'de Yunan asıllı kimselerden doğmuş olmakla, kararnamenin öngördüğü şekilde Türk soyundan de-

ğildir. Daha sonra Yunan uyrukluğuna geçmekle Yunan asıllı ve Yunan uyruklu olmuştur. Vasiyetname düzenlemeye hakkı yoktur".

Yargıtay'ın "soy" merakı

Lâ havle ve lâ kuvvete.

1) Gizli kararnamede "Türk soyundan" veya "Yunan soyundan" diye bir ayrım yok; bu ayrım sadece Yargıtay üyelerinin kafasında.

2) Kararnamenin 7. maddesi, başından beri Yunan uyruğunda olmayan, sonradan geçen kişileri kapsam dışı bırakmış; boşuna zarar görmesinler diye. Nitekim 8. madde bunun tam tersi: Yunan uyruklarının sonraki tabiiyet değişikliklerinin dikkate alınmayacağını söylüyor.

3) Eğer Pinelopi Hanım gizli kararname kapsamında olsaydı, her şeyden önce kendi mallarına tasarruf etmesi engellenirdi. Oysa 1964'ten 1980'deki ölümüne kadar kiralarını topluyor, vs.

4) Yargıtay nasıl anlıyor Pinelopi Hanımın "Yunan soyundan gelme" olduğunu? İsminden anlıyorsa, Melisa'lar da yandı, başta Kebapçı olmak üzere Türkiye'deki bütün İskender'ler de.

5) Bir Yunan uyrukluyla evlenip Yunan uyruğuna geçen bir Alman kadını Yunan asıllı mı oluyor bu mantıkla?

6) Tabii, her şeyin başında, Anayasa madde 35 "Mülkiyet ancak kanunla sınırlandırılabilir" derken, bir kararnameyle ve özellikle de gizlisiyle sınırlandırmayı Yargıtay nasıl içine sindirir yahu?

Yoksa, "Adalet Mülkün Temelidir" gitti de "Vatan Mevzubahis Olunca Adalet Teferruattır" mı geldi? Devam edelim. Elpida Hanım, Yargıtay'ın bu ibret-i âlem kararına karşı "karar düzeltme" istiyor. 2. Hukuk hemen ret. Dosya yine İstanbul'a. 11. Asliye Hukuk, Elpida Hanıma hak veren eski kararında ısrar ediyor. Aynen, Pınar Selek'in beraat kararında üçüncü kez ısrar eden günümüz 12. Ağır Ceza gibi. Bu sefer dosya gidiyor, böyle konularda son sözü söyleyecek Yargıtay Hukuk Genel Kuru-

lu'na. Aynen bugün, Pınar'ın davasının Ceza Genel Kurulu'na gittiği gibi. Genel Kurul, 02.04.1987'de 2. Daire'ye hak veriyor. Elpida Hanım buna karşı yine "karar düzeltme" istiyor.

"Burası Türkiye abicim"

İstek tam görüşülecek ve dava sonuçlanacak, hiç umulmadık bir olay oluyor. Özal-Papandreu'nun ünlü Davos buluşması vuku buluyor ve gizli 64 Kararnamesi 6 Şubat 1988'de yürürlükten kaldırılıyor. Bu durumda Yargıtay ne yapıyor dersiniz? Karar düzeltmeyi yine reddediyor!

Peki, bunun üzerine ne oluyor dersiniz? 29 Nisan 1988 günü, İstanbul 11. Asliye Hukuk'a resmî bir yazı ulaşıyor: "Hazine, Elpida Frangopulo aleyhine açılmış vasiyetin iptali davasından feragat etmiştir – Maliye ve Gümrük Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin". Memleketin birinde seyirciler hakemi beğenmedikleri zaman, kendisinin eğilimleri üzerine yakışıksız tezahürat yaparlarmış. Gel zaman git zaman, kanun çıkmış, böyle şeyler bağıranlara şöyle yapılacak böyle yapılacak diye. İlk maçta bir seyirci kalkmış, avazı çıktığı kadar bağırmış: "Hakeeeem! Anlarsın ya!" Bu kadar ettiğim lafı Hazine'miz anlar mı, bilmiyorum.

Ya nasib!

Radikal İki, 6 Mart 2011

İKİ HALKA DA YAZIK OLUYOR

1908'de kurulmuş Ermeni yayını *Asbarez.com* bildiriyor: "Sarkozy, kendisini ziyaret eden bir Fransız-Ermeni heyetine, soykırımın inkârını cezalandırma yasasına karşı çıkmayacağını söyledi." İlginç. Bir kere, "destekliyor" değil, "karşı çıkmayacak" (he won't oppose) diyor. İkincisi, "1915 Ermeni soykırımının varlığına karşı çıkmayı (contestation) cezalandıran" tasarı bugüne kadar hep Sarkozy'nin partisince engelledi. Şimdi tasarı Senato'da ve siz bu yazıyı okurken de sonuçlanmış olacak. Müneccimlik yapmayayım, Ermeniler yüz yıllık acılarını yine artıracak bir hayal kırıklığına uğrayabilirler. Ama önce bu noktaya getiren olayları görelim.

Millet Meclisi raporu

Bu "karşı çıkma"yı 1 yıl hapis ve 45.000 euroyla cezalandıran tasarı, 12 Ekim 2006'da Millet Meclisi'nde 106-19 kabul edildi ve Senato'ya yollandı (Hatırlarsanız, bu olay Hrant'ı çıldırtmış, "Concorde Meydanı'na gidip, içim yana yana, 'Soykırım olmamıştır' diye bağıracağım," dedirtmişti). Sarkozy ve partisi UMP, Mayıs 2007'de geldi. Kasım 2008'de, UMP'li Meclis Başkanı B. Accoyer'nin 'Bilgilendirme Komisyonu' oybirliğiyle bir ra-

por yayımladı. "*Hukuki kavramlara başvurarak ... tarih yazmayı*" amaçlayan bu türden "Toplumsal Bellek Yasaları"nın artık Fransız Parlamentosu'ndan çıkmaması yönünde görüş belirtti. Arkasından, Nisan 2011'de yine UMP'li Senator J.-J. Hyest'in başkanlığında toplanan "Yasalar Komisyonu", yine oybirliğiyle, tasarının Senato gündemine alınmamasını isteyen bir rapor kabul etti.

Bunlar, böyle bir yasanın, Fransa gibi özgür bir ülkenin ortamına epey "Fransız" kalacağını göstermekteydi. Accoyer Raporu diyordu ki: 1) Tasarı, Anayasa'nın 34. maddesine aykırıdır 2) Fikir ve ifade özgürlüğüne karşıdır 3) Öğretmen ve araştırmacıların özgürlüğünü ihlaldir 4) Bu "Toplumsal Bellek Yasaları" geçmişi yargılamaktadır; oysa tarih bilimi geçmişi anlamaya çalışır 5) Parlamentonun "*evrensel vicdan yargıcı*" rolü oynaması, diplomatik sorunlar çıkarabilir 6) "*Eğer ulusal geçmiş, ulusal tarihimizi suçlayan hukuki kavramlar kullanarak nitelenme yoluna gidilirse, Fransızların kendi ülkelerini algılamasında sorunlar doğabilir*". Yanılmıyorsam, bu sonuncudan kasıt: "Cezayir'deki politik geçmişimiz soykırım kavramı kullanılarak incelenirse ne yaparız?" Hyest Raporu ise diyordu ki:

Senato raporu

1) Tasarı, yasamanın tarihsel araştırmaya müdahalesidir;

2) Diplomatik sorunlar doğuracaktır: Fransa-Türkiye ilişkilerini, Türkiye'deki tabu sorgulama sürecini, Ermenistan-Türkiye yakınlaşmasını, benzer trajediler yaşamış ülkeler nezdinde Fransız diplomasisini zora sokabilir. Yine bu sonuncu şıkla bu rapor da neyi ima ediyor dersiniz? Ama asıl bundan sonra söyledikleri önemli:

3) Anayasa'ya aykırılık tehlikeleri:

A) Suç ve cezaların yasallığına ters düşme riski vardır. Yahudi Soykırımı'nın inkârını cezalandıran Gayssot Kanunu'nun aksine, bu tasarı somut ve kesin olaylara ve uluslararası sözleşmelere dayanmamaktadır. 1915 Soykırımı failleri hakkında yargı kararı olmadığı için bir uluslararası metin tarafından

onaylanmış net bir soykırım tanımlaması yoktur. Bu durumda, "1915 soykırımının varlığına karşı çıkma" (*contestation*), tartışmalı bir kavramdır. "İnkâr"dan daha geniştir ve yoruma açıktır. Soykırımı illâki inkâr etmeden de, "tartışma" anlamına gelebilir.

B) Düşünce ve ifade özürlüğüne ters düşme riski vardır. Bu özgürlük tabii ki, nefret söylemine uygulanamaz. Nitekim AB'nin 28 Kasım 2008'de çıkardığı, ırkçılığın ve yabancı düşmanlığının bazı tezahürlerini cezalandırma amaçlı metin, "*bu tezahürlerin, kimi guruplara karşı şiddeti veya nefreti kışkırtması*" koşulundan bahsetmektedir. Oysa şu anda Fransa'nın Ermeni vatandaşlarını hedef alan antisemitizm benzeri bir söylem yoktur. Bu cezalandırmanın amacı belleği koruma değil, ayrımcılıkla mücadeledir.

Tasarıyı gündeme almamayı öneren rapor şöyle sona ediyor: "Çeşitli ülkeler (Almanya, Avusturya, Belçika) Yahudi soykırımını inkâr etmeyi suç saymaya yönelik metinler kabul etmişlerdir. Fakat Ermenistan dahil şu ana kadar Ermeni soykırımının mevcudiyetine karşı çıkmayı cezai kovuşturma konusu yapan bir yasa çıkarmış hiçbir ülke yoktur." (Rapor metni için: www.senat.fr)

Bu son paragrafı iki açıdan ihtiyatla karşılamak lazım. Birinci cümle açısından: Ermeni soykırımı kavramını inkâr etmeyi dolaylı olarak da olsa hukuki tazminata mahkûm eden ülkeler arasında Fransa da var. Çünkü ünlü Prof. Bernard Lewis, Kasım 1993'te "1915 soykırım değildir, savaşın gaddar bir yan ürünüdür; bu terim konunun Ermeni versiyonudur," dediği için "*1915 kurbanlarının geride bıraktığı insanlara verdiği üzüntü*" gerekçesiyle 1 frank tazminata mahkûm edilmişti. İkinci cümle açısından: Doğu Perinçek, 2005'te İsviçre'de "*Ermeni soykırımı uluslararası bir yalandır,*" dediği için "[Ermenilerin] *acı verici tarihlerini inkâr etmek suretiyle, Ermeni halkını ayrımcılığa tâbi tutmuştur*" gerekçesiyle paraya çevrilmiş 30 gün hapse, ayrıca para cezasına ve tazminata çarptırılmıştı. Fakat bunları bu kadar kısa biçimde yazmak iki tarafta da yanlış anlamalara yol açar. Şimdi ben size bütün bunlar niye oluyor, onu söyleyeyim:

Netice-i kelâm...

Türkiye fevkalade gecikmiş bir özrü dilemeyi sürekli reddediyor. Aynen daha düne kadar "Kürt" kelimesini telaffuz etmeyi reddettiği gibi. Tayyip Erdoğan inanılmaz bir tutumla, biraz da doğalgaz korkusundan, Azerbaycan'ın ulusal çıkarlarına Türkiye'yi kul köle etmeye devam ediyor.

Bu yüzden iki halk kendini durmadan aşağılıyor. Türkler "Aman, aleyhimizde karar alıverirler!" korkusundan yabancıların iki dudağından gözlerini ayıramıyorlar, Ermeniler ise "Aman, lehimizde karar almayıverirler!" korkusundan. Aynen taraflardan birinin "soykırım" terimini duyduğu zaman kulaklarını kapattığı, diğerinin de duymadığı zaman kapattığı gibi. Sonuçta Sarkozylerin elinde oyuncak oluyorlar. Dahası, iki taraf da, düşünce ve ifade özgürlüğünü ihlal etmeyi, amaçlarına varmanın başlıca yöntemi olarak görüyorlar. Yazık ikisine de.

Radikal İki, 8 Mayıs 2011

II. Abdülhamit 108, 487, 493, 521, 586, 588
II. Gagik 434
II. Mesrob Mutafyan 78, 374, 736
III. Şakir İlyas 152
XIV. Louis 163

Abdullayev, Rövneg 569
Abrahamian, Michel 595
Accoyer, Bernard 368, 525, 757, 758
Adana 30, 361, 478, 494
Adıvar, Halide Edib 722
Adıyaman 372, 642
Adilcevaz 599
Afganistan 161, 534
Afrika 2, 119, 549
Aghazaryan, Albert 344
AGİK 64, 65
AGİT 253, 636
Ağlama Duvarı 339, 341, 618
Ağrı Dağı 287, 372, 507, 704
Ahmet Bey (Sever) 712
Ahtamar (Akdamar) 9, 434, 554, 708, 709, 713, 714, 718, 719, 723, 724, 729-732
AİHM 106, 354, 382-385, 443, 444, 447, 453, 455, 456, 460, 475, 532, 551, 583, 683, 699, 705-707, 741, 742
Akar, Rıdvan 84, 206
Akçam, Taner 282, 478, 479, 482, 606
Akdeniz 564
Akgüç, Dikran (Ego) 199
Akkaş, Nuri 128
Aköz, Emre 750
AKP 218, 228, 284, 290, 358, 373, 428, 464, 476, 514, 515, 529, 530, 649, 666, 724-726, 733, 737, 738, 743, 745, 746, 748
Akpolat, Yıldız 530
Akşener, Meral 422, 579, 730
Aktar, Cengiz 418, 520, 533, 573, 597
Akyürek, Ramazan 336, 705
Akyüz, Erdem 288, 289
Alaton, İshak 133, 563, 566
Alğan, Cengiz 533
Ali Kemal 426, 634
Ali Şükrü Bey 148
Aliyev, İlham 567
Almanya 137, 139, 143, 220, 238, 280, 281, 428, 433, 444, 522, 554, 567, 653, 674, 685, 688, 692, 697, 698, 713, 759
Alparslan (Sultan) 329, 730, 733

Alptekin, İsa Yusuf 629
Alptemoçin, Ahmet Kurtcebe 756
Alsancak 49, 196, 305, 689
Altan, Ahmet 750
Altan, Gülten 385
Altan, Mehmet 750
Altaylı, Fatih 540
Althen, Jean 602
Althen-des-Paluts köyü 600, 601, 622, 625
Altındal, Aytunç 87
Altıntepe 667
Altıparmak, Kerem 384, 622
Amanos 478
Amerika (ABD) 2, 6, 16, 30, 31, 54, 55, 87, 113, 116, 128-130, 139, 140, 142, 143, 146, 157, 161, 163, 171, 173, 175, 194, 212, 223, 225, 278, 327, 328, 371, 408, 438, 478, 480, 486, 489, 490, 497, 502, 503, 525, 534, 535, 540, 546, 549, 557, 565, 569, 570, 576, 598, 602, 608, 614, 616, 618, 620, 628, 629, 651, 653, 656, 657, 659-662, 669, 670, 677, 679, 682, 685, 686, 703, 710, 714, 722, 749, 752
Anadolu 16, 17, 20, 21, 27, 30, 49, 51, 52, 69, 112, 124, 127, 128, 146, 172, 186, 189, 190, 214, 224, 239, 262, 314, 345, 421, 423, 443, 468, 471, 478, 483, 485, 487, 488, 493, 494, 497, 501, 505, 515-518, 521, 522, 524, 525, 527, 549, 554, 558, 577, 580, 586, 588, 590, 598, 610, 615, 620, 627, 634, 652, 676, 689, 694-696, 728-732, 747
ANAP 55, 373
Andaluzya 265
Andonian, A. 471, 472
Ani kenti 732
Ankara 9, 13, 31, 34, 38, 42, 44, 46, 50, 54, 56, 63, 78, 84, 101, 102, 132, 142, 143, 146, 164, 181-183, 190, 191, 194, 205, 210, 235, 241, 282, 288, 315, 351, 387, 401, 403, 411, 421, 426, 427, 471, 475, 496, 498, 511, 517, 518, 522, 525, 534, 535, 538, 543, 544, 547, 549, 569, 570, 573, 591, 604, 605, 613, 628, 629, 634, 646, 664, 666, 673-676, 678, 690, 694, 711, 728
Antakya 7, 204, 273, 276, 409, 567
Antalya 195, 510, 628, 632
Antounian, François 177
Aras, Tevfik Rüştü 101, 102
Arat, Tuğrul 205
Ardıç, Engin 750
Arınç, Bülent 284
Arıtman, Canan 533
Arika Hanım 9, 659-661
Arnavutköy 47
ASALA 31, 94, 95, 125, 174, 191, 226, 296, 329, 438, 481, 493, 500, 522, 525, 537, 560, 561, 613, 620, 690
Asi Irmağı 276
Aslan, Ruşen 432
Aslan, Zeyid 290
Asya 16, 82, 100, 117, 118, 129, 141, 142, 155, 188, 193, 249, 256, 323, 591, 629
Aşık, Melih 651
Aşkale 22, 306, 581
Ataç, Sabih 237
Atalay, Beşir 529
Ataöv, Türkkaya 326-328
Atatürk (Mustafa Kemal) 2, 22, 25, 33, 36, 37, 56, 60, 65, 80, 86, 101, 102, 104, 136, 148, 155, 156, 203, 215, 224, 256, 260, 262, 265, 270, 284, 289, 324, 372, 380, 426, 428, 438, 516, 517, 544, 581, 591, 634, 650, 665, 669, 706
Atay, Falih Rıfkı 148, 516
Ateş, Toktamış 84
Ateşyan, Aram 720, 735, 736, 738
Athinaios 102
Atina 49, 51, 70, 390, 402,590
Avedikian, Serge 559, 574, 611
Avignon 572, 596, 601, 602
Avrupa 8, 16, 20, 26, 29, 44, 54, 57, 64, 65, 98, 106-108, 118, 128, 137, 143, 161, 164, 169, 205, 208, 209, 216, 221, 229, 238, 247, 249, 252-254, 256, 262-267, 275, 279, 280,

285, 299, 305, 352, 364-367, 382, 383, 400, 427, 443, 444, 447, 453, 457, 462, 473-476, 483, 499, 505, 527, 528, 531, 551, 554, 562, 564, 565, 568, 570, 572-574, 577, 581, 595, 602, 606, 617, 621, 623, 644, 650-652, 655, 678, 695, 696, 716
Avşar, Emral 422
Avşar, Hülya 422
Avustralya 6, 13, 143, 180, 182, 183, 525, 534, 555, 560, 561, 611
Avusturya 98, 444, 567, 759
Ayaş 468, 472
Ayaşlı, Emine 103
Ayaz, Nevzat 67
Aybar, Mehmet Ali 55
Aygün, Hakan 82
Ayhan, Süleyman 82
Aykaç, Aziz 708, 710-712, 716, 728
Aykan, Cevdet 318
Azadian, Patrick 555, 560
Azerbaycan 8, 64, 79, 116, 117, 122, 178, 179, 192-195, 240, 485, 505, 507, 554, 566-571, 614, 635, 637, 649, 650, 651, 653, 678-680, 706, 732, 760
Azimov, Araz 568
Aziz Nikola 511
Aziz Petrus 215
Azrak, Ülkü 318

Babıâli 234, 486, 620, 696
Babil 339
Bağlı, Mazhar 630
Bahçeli, Devlet 427, 729, 730, 733
Bakar, Diran 721
Bakırezer, Güven 564
Bakü 195, 505, 508, 568, 569, 678, 679, 706
Bakü-Ceyhan Boru Hattı 118, 178, 193
Bal, Faruk 206
Balakian, Krikoris 471, 472
Balandı, Reyhan 373
Balat 512
Balkanlar 129, 382, 383, 396, 504, 610
Bardakçı, Murat 285, 287, 540
Bardakoğlu, Ali 734
Barrès, Maurice 542
Barroso, José Manuel 438
Basra Körfezi 565
Başlamış, Cenk 635, 636
Batı Ermenistan 614, 634, 636
Batı Trakya 2, 7, 8, 11, 22, 24, 33, 38, 41, 46, 49, 62, 63, 70-72, 74, 85, 100, 101, 204, 210, 221, 225, 243, 289, 297, 324, 375, 381, 390, 392, 393, 411, 422, 465-467, 477, 488, 582, 645, 646, 671, 672, 684, 690
Batman 237-239
Batum 635
Bayar, Celal 102, 578
Baydar, Yavuz 87
Baykal, Deniz 213, 357
Bayramoğlu, Ali 268, 515, 533
Bayramyan, Mihran 599
Bedirhan Bey 485
Bedoyan, Viktor 146, 711
Belçika 294, 444, 650, 759
Belge, Murat 292, 294, 374, 540, 750
Benderli Ali Paşa (Sadrazam) 23
Benli, Mesut Hasan 420, 421
Benlisoy, Yorgo 233
Berberoğlu, Enis 579, 673
Berkan, İsmet 292
Berktay, Halil 270, 282, 321, 374, 478, 479
Berlin 493, 585, 620, 656, 696, 697
Berlin Duvarı 337
Beşevler Meydanı 629
Beyoğlu 21, 47, 50, 52, 158, 306, 384, 397, 461, 747, 750
Beyrut 236, 478, 657, 660
Bezdikyan, Harutyun 602, 661
Bıçakçı, Sahak 112
Biga 476
Bildirici, Faruk 334, 335
Bilge, Suat 128
Bin Ladin, Usame 157
Bir, Çevik 214
Birand, Mehmet Ali 750
Bitinya 204
Bizans 15, 88, 124, 150, 215, 216, 236, 409, 694, 729, 732, 733

Bodrum 2, 182, 388, 494, 496, 509-511, 513, 662, 691, 723
Boghossian, Paul 176
Bomonti 103, 106
Bonzon, Ariane 688, 692, 693
Boston 9, 478, 486, 654, 659, 716, 718
Bozay, Mehmet Kemal 340
Bozcaada 8, 20, 41, 46, 49, 63, 362, 473-476, 581, 669
Brezilya 137, 138
Brüksel 54, 505, 514, 515, 540, 568, 625, 738
Budak, Mustafa 320, 321
Bulaç, Ali 87, 89, 246
Bulgaristan 29, 47, 317, 487, 494, 585, 646, 693, 696
Bulut, Arslan 203
Burdur 476
Bursa 17, 516, 522, 650, 653, 678, 679
Büyükada Rum Yetimhanesi 26, 532
Büyükataman, Kaya 142

Callaghan, James 683
Cangızbay, Kadir 435
Cebeci 183, 184
Cebrail 342, 353, 454
Cem, İsmail ("Smail" Cem) 213, 214
Cemal Paşa 303
Cemal, Hasan 55, 292
Ceneviz 15, 564
Cenevre 487, 494, 551, 684
Cevizoğlu, Hulki 203, 206
Cezayir 365, 370, 373, 758
Charny, İsrael W. 269
Charriere, Henri 542
Chomsky, Noam 442
CHP 21, 45, 299, 428, 464, 465, 473, 474, 476, 491, 5333, 578, 581, 649, 733
Cilo Dağı 93
Ciucci, Arnaldo 196
Cizre 237
Clinton Bill 128, 129
Concorde Meydanı 501, 757
Coşkun, Vahap 544

Çakıcı, Alaattin 335
Çakmak, Fevzi 101
Çaldaris, B. 101
Çanakkale 82, 471, 476, 696
Çandar, Cengiz 87, 89, 172, 177, 387, 680, 750
Çandar, Tûba 96
Çankırı 468, 469, 471, 472, 722
Çatak, Mehmet Sait 730
Çatlı, Abdullah 148
Çeber, Engin 525
Çelebi, Muhittin 712
Çelik, Edip 38
Çeşme 516
Çetin, Fethiye 497, 498, 559, 595
Çiçek, Cemil 292, 298, 579, 707
Çiçek, Kemal 469
Çin 188, 564, 627-629, 654, 657
Çipof, Bujidar 394, 417, 429
Çongar, Yasemin 750
Çubukçu, Nimet 666
Çuhadaroğlu, İlhan 320
Çukurova 421, 619

Dadrian, Vahakn 176, 283, 469, 471
Dağlık Karabağ 116, 178, 195, 282, 505, 568-570, 614, 634, 637-641, 649, 679
Daloğlu, Mücahit 290
Darfur 630
Datça 275
Davuthan, Setrak 455, 721
Davutoğlu, Ahmet 672, 677, 680, 685, 699, 705
Dedeağaç/Aleksandrupoli 375, 378, 380
Demir, Garabet 237
Demir, Hülya 84
Demir, Nuri 237
Demirbaş, Abdullah 716
Demircan, Refai 183
Demirci, Ayhan 650
Demirel, Süleyman 55
Demirer, Yücel 564
Demirjian, Yervant 652
Demokrat Parti 20, 45, 339, 476, 529
DEP 257

Der Zor 588
Dersaadet 124,373
Derviş Bey (Belediye Reisi) 512, 513, 619
Derviş, Kemal 214, 512, 513, 619
Deyrulzafaran Manastırı 150
Diken, Şeyhmus 432
Dilek, İsa 742
Dilipak, Abdurrahman 87
Dink, Hrant 5, 8, 12, 13, 25, 66, 76, 93-96, 122, 157, 158, 172, 173, 176, 177, 182, 203, 206, 207, 268, 271, 285, 320-323, 336, 366, 370, 374, 386-389, 419, 423, 442, 443, 448-450, 478, 480, 483, 489, 497, 498, 500-502, 507, 508, 515, 554, 555, 557, 559, 560, 563, 585, 595, 605, 606, 610, 611, 620, 625, 654, 661, 675, 685, 688, 691, 695, 699-707, 711, 722, 724, 735, 736, 757
Dink, Rakel 5, 12, 93-96, 386-388, 423
Disraeli, Benjamin 586
Diyarbakır 153, 172, 240, 267, 434, 437, 522, 664, 711, 716, 717, 730
Doğan, Mehmet 55
Doğu Anadolu 127, 128, 190, 421, 485, 487 ,488, 493, 494, 505, 521, 524, 586, 588, 610, 627, 634, 694
Doğu Türkistan 627, 630
Donikian, Denis 624, 625
Dora, Erol 201
Dönmez, Ahmet 419
Dörtyol 345
Dreyfus, Alfred 541
DSP 106, 464, 465
DTP 421, 431, 437, 513, 658
Dudayev, Cahar 629
Dündar, Can 332, 448, 464, 750
Düzel, Neşe 323, 585-589
Düzgören, Koray 87
Düzova, Cem 714, 715
DYP 55, 82, 373

Ecevit, Bülent 135, 149, 194, 213, 485, 505, 628
Ecevit, Rahşan 213, 332
Edirne 72, 372, 522, 565, 591
Eğlence köyü 528, 542, 746
Elbeğendi köyü 237
Eliz Hanım (Aghazaryan) 13, 345-349
Ellis Adası 656
Elmadağ 472
Elmas, Tayyar 360, 361
Eminağaoğlu, Ömer Faruk 706
Emir, Cem 730
Engin, Aydın 58, 59, 61, 67, 648
EOKA 437
Erbakan, Necmettin 588
Erbal, Ayda 177
Erbilgin, Dilaver 576, 596, 600
Erdoğan, Recep Tayip 218, 318, 533, 554, 579, 628, 760
Erenerol, Selçuk 68-70, 147, 148, 215
Erenerol, Sevgi 148, 203, 215
Erenerol, Turgut 69, 70
Erez, İsmail 537
Ergene, Teoman 70
Ergil, Doğu 124
Ergün, Kuryakos 531, 742, 746, 747
Ergün, Nihat 627
Eritre 119
Erivan 7, 9, 117, 122, 191, 195, 281, 297, 507, 508, 554, 566, 569, 608, 609, 635, 636, 639, 640, 677, 715
Ermeni Rupingyan Krallığı 57
Ermenistan 64, 79, 110, 111, 116-118, 121-123, 126, 129, 132, 172-174, 177-179, 190-195, 204, 240, 268, 270, 283, 284, 299, 322, 323, 365, 369, 370, 372, 373, 439, 444, 482, 484-486, 505-508, 522, 524, 534, 547, 548, 554, 563, 566, 567, 569-571, 579, 582, 586, 588, 602, 604, 605, 608, 609, 611, 614, 634-637, 639-643, 649-653, 673, 674, 677-680, 682, 685, 686, 700, 703, 714, 715, 725, 730, 758, 759
Ermeniya 204
Ersözoğlu, Celil 434
Ertunç, Sibel T. 140, 142, 143
Erzincan 190
Erzurum 22, 107, 549, 586, 675, 687, 688

Esayan, Markar 469
Eskişehir 546, 548, 606
Eskiyurt, Özer 38
Etiyopya 119
Evliya Çelebi 434
Evren, Kenan 54, 55
Evros 375, 378
Eyüp Sultan 215

Faliron 51
Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmet) 15,, 216, 529, 534, 733
Fatma Sultan 751
Faurisson, Robert 442
Fedon 72
Fener Patrikhanesi 5, 40, 42, 46, 70, 85, 87, 89, 215, 216, 225, 233, 235, 236, 261, 459
Feyyat, Mehmet 719
Filistin 128, 130, 194, 213, 337, 348, 349, 545, 548, 549, 576, 628, 709
Foça 516, 600
Frangopulo, Elpida 34, 39, 754-756
Fransa 2, 30, 32, 135-137, 156, 163, 216, 272, 299, 328, 356, 364, 366-373, 380, 408, 416, 428, 433, 442, 445, 447, 490, 492, 494, 497, 501, 503, 525, 526, 534, 541-543, 554, 560, 571, 576, 595, 596, 600, 614, 642, 646-648, 685, 687, 689, 691, 758, 759
Fransız Sosyalist Partisi 364

Gabriel, Jakop 739, 740
Gagik (Ermeni Vaspurakan Kralı) 723
Gakavian, Armen 534, 555, 560, 561, 611
Galata 15, 19, 493
Galatya 204
Garih, Üzeyir 6, 153-155
Gaunt, David 420
Gazze 8, 348, 545, 546, 549
Genç, Kazım 323
Gevaş 719
Giresun 148, 190
Girit 49, 82, 235, 485, 512, 689
Göçek, Fatma Müge 172, 175, 374, 478, 557
Gökçek, Melih 82, 629
Gökçen, Sabiha 232, 701, 704
Göktürk, Hamit 630
Göle, Celal 214
Gönül, Vecdi 514, 515, 518, 540, 579
Görgün, Feyhan 131, 157, 159, 177, 180, 207, 237, 271, 337, 341, 343, 344, 347, 348, 379, 387, 388, 510, 599, 604, 648, 661, 662, 716, 718
Grigorios (Patrik) 23
Gross, Andreas 473, 474, 476
Guyana 542
Gül, Abdullah 318, 531, 554, 706
Gül, Mehmet 203, 207
Güllapoğlu, Fatih 307, 552
Gümülcine 308, 375, 376, 390
Günaysu, Ayşe 478
Güney Amerika 602
Güney Kafkasya 117, 620, 635, 695
Güney Kore 135, 137
Güneydoğu 54, 149, 324, 530, 627
Güngören köyü 746
Günter, Ari 281
Gür, Rüştü 513
Gürbüz, Şefika 630
Gürcistan 118, 179, 486, 506, 554, 602, 635, 636
Gürdere, Metin 100, 220
Gürkan, Aydın Güven 440
Gürün, Kamuran 497, 587
Güven, Erdal 682
Güzel, Hasan Celal 468, 470, 472

Habeş 342
Hakkari 579, 723
Halaçoğlu, Yusuf 286, 288, 301, 421, 446, 534
Haliç 6, 237, 238, 395
Halife Abdülmelik 342
Halit, Cibranlı 711, 712
Halit, Refik 347
Hamas 348
Harabeciyan, Bob 120, 481
Haremü'ş-Şerif 340-342, 344
Harput, Şahabettin 653

Hatay 328, 417
Hatay Devleti 276
Hatemi, Kezban 464, 466, 669
Hatspanyan, Sarkis 9, 639-642
Hatun Sebilciyan 704
Hayal, Yasin 336, 705
Hermonn, Raffi A. 271, 507, 605
Heybeliada 236, 671, 672, 737
Heybeliada İlahiyat Okulu/Papaz Okulu/Ruhban Okulu 7, 23, 46, 88, 235, 245, 582, 670
Hınçak 79, 190, 317, 469, 493, 494, 496, 586, 610, 613, 621, 652, 696
Hititler 320
Hitler, Adolf 213, 606, 627
Hobbes, Thomas 201
Hollanda 238, 714
Hoşgör, Şebnem 355, 356
Hovannissian, Richard 171, 175
Hrip (Hripsime) Hanım 658, 660, 688
Hugo, Victor 543
Hunanyan, Nairi 642
Hyest, J.-J. 758
Hz. İbrahim 342
Hz. İsa 88, 150, 201, 341, 342, 353, 547, 669, 670, 721, 742
Hz. Muhammet 342

Iğdır 107, 194, 579, 673
Ilıcak, Nazlı 750
IRA 30
Irak 120, 157, 160, 161, 223, 436, 531, 590
Isparta 476
Işık, Hasan Esat 690
Işık, Tarık 420, 421, 579

İberya Yarımadası 17
İdil 201, 530
İlnur Çevik 675
İlter, Muazzez 670
İmroz 8, 20, 41, 46, 49, 63, 362, 473, 475, 476, 581, 669
İnalcık, Halil 291, 295, 537
İnan, Kâmran 55
İnönü, İsmet (Paşa) 20, 85, 86, 89, 101, 154, 214, 232, 292, 293, 318, 320, 403-405, 476, 516
İnsel, Ahmet 374, 533, 540, 573, 688, 692, 693
İraklidis, Aleksis 590, 591
İran 111, 116-119, 122, 156, 193, 506, 508, 564-566, 601, 711
İskenderun 13, 345, 639, 640, 642
İspanya 189, 265, 525, 685, 685
İsrail 19, 31, 122, 128, 130, 194, 204, 213, 251, 269, 337, 345, 348, 438, 504, 525, 545, 546, 548, 576, 579, 580, 680
İstanbul 2, 5, 12, 15, 17-22, 24-27, 33, 34, 38-43, 46-51, 53, 63, 67-70, 72, 74, 84-91, 93, 94, 101, 103, 105, 124, 126, 136, 143, 157, 158, 172, 175, 182, 189, 190, 195, 203, 215, 216, 220, 224, 232, 233, 243, 259, 261, 268, 271, 292, 299, 302, 303, 307-309, 316, 322, 330, 335, 336, 340, 351, 362, 372, 373, 377, 378, 386, 388, 394, 396, 397, 401-404, 406-410, 412-414, 416-418, 430, 431, 461-463, 468, 469, 471, 480, 486, 487, 494, 498, 511, 515, 521, 534, 544, 552, 580-582, 585, 591, 597, 604, 606, 620, 625, 629, 631, 639, 640, 657, 661, 666, 669, 670, 688, 693-696, 716, 717, 720, 722, 727, 730, 731, 735, 741, 742, 754-756
İstiklal Caddesi 384
İsveç 199, 200, 420, 433, 528, 685
İsviçre 9, 288, 290, 328, 370, 419, 441-447, 450, 473, 474, 526, 663, 677, 682, 759
İtalya 15, 135, 196, 215, 235, 356, 415, 474, 525, 542, 543
İzmir 2, 22, 51-53, 82, 147, 196-198, 223, 304, 310, 372, 420, 426, 430, 462, 502, 509, 516, 518, 533, 582, 633, 634, 650, 666, 689

Johnson, Jack 525

Kabacalı, Alpay 302, 303
Kaboğlu, İbrahim 164, 267, 441, 500

Kaçmaz, Osman 534
Kadıköy 409, 667
Kafka, Franz 625
Kafkasya 117, 193, 316, 504, 554, 620, 635, 653, 695
Kafro 237, 239
Kahramankaptan, Şefik 128
Kalkan, Ersin 100, 147, 220
Kalkedon Konsili 399, 409
Kamhi, Cefi 162
Kanada 44, 525, 593, 652
Kanuni (Sultan Süleyman) 17, 339
Kapadokya 204, 377, 378
Kara, Hasan 290
Kara, Sebahattin 372
Karabekir, Kâzım 22, 522
Karadeniz 148, 190, 194, 195, 261, 335, 476, 484, 564, 715
Karagözyan Yetimhanesi 640
Karakaş, Ercan 67
Karakaş, Eser 355
Karakaşlı, Karin 711
Karakaşyan, Armine 350
Karaloğlu, Münir 713
Karayani, Dimitri 385
Karekin II 609
Karpat, Kemal 584, 585
Kars 117, 178, 179, 195, 214, 283, 485, 507, 508, 549, 586, 634, 635, 730, 732
Kas, Nilüfer 68
Kasapbiçer, Erden 676
Kasem, Kfar 525
Kastilya 265
Katırcıoğlu, Erol 292
Kaya, Ahmet 437
Kaya, Şükrü 525
Kayseri 19, 69, 172, 187, 267, 345, 349, 377, 378, 420, 421, 606, 627, 654, 657, 662, 674
Keçiören 183, 184, 674
Kehayan, Jean 534, 553, 554, 560, 596, 597, 611
Kelbecer 117, 680
Keldani 101, 113, 150, 201, 228, 739, 740
Keleş, Birgen 473, 476
Kemal, Orhan 362
Kemal, Yaşar 505, 618, 723
Kemaloğlu, Selim 711
Kennedy, Robert 146
Kerimo, Yılmaz 529
Kerinçsiz, Kemal 292, 449
Kerkük 157
Keskin, Adnan 552
Keskin, Eren 478
Kıbrıs 19, 21-25, 31, 36, 42, 43, 53, 56, 57, 74, 84, 85, 104, 120, 125, 143, 161, 167, 196, 226, 240, 245, 282, 287, 290, 307, 373, 415, 436, 437, 439, 462, 475, 483, 504, 505, 534, 535, 551, 553, 555, 560, 567, 568, 591, 593, 594, 612, 637, 638, 640, 641, 649, 650, 651, 669, 677, 683, 686, 689
Kılıç, Altemur 552
Kırkyaşaryan, Manuel 494, 723
Kırşehir 599
Kilikya 57, 204, 493
Kilis 478
KKE (Yunan Komünist Partisi) 50
KKTC 415, 437, 567, 568, 651, 653, 678, 679, 683
Kliridis, Glafkos 593
Koç, Haluk 473
Koç, Rahmi 162, 563
Koçak, Mahmut 373
Koçaryan, Robert 117, 122, 178, 179, 193, 506, 635, 641, 642
Konfüçyüs 266
Kongar, Emre 180
Konya 372
Konya Ereğli 478
Kordon 196, 304, 305, 668
Korhan, Burhan 238
Kostoff, Konstantin 394, 395
Köker, Osman 559
Köylü, Hilal 473
Kral/Hz. Davut 339
Kubbetü's Sahra 342, 344
Kuçuradi, Ioanna 44
Kudüs 7, 13, 269, 337-340, 342, 344, 345, 348-350, 409, 660, 670
Kumkapı 17, 51, 105, 666

Kundera, Milan 625
Kurban, Dilek 457, 459
Kuru köyü 420
Kuşçubaşı Eşref 578
Kuzey Irak 157, 160, 223, 436
Küçük, Yalçın 213, 539, 594, 641
Küçükandoniadis, Lefter 306, 307
Kütahya 469, 721

Laçin koridoru 116, 678
Lahey 57
Lavrov, Sergey 653
Lemkin, Michel 693
Levy, Bernard Henri 596
Lewis, Bernard 445, 759
Leylekian, Laurent 572, 596, 605, 617, 618, 624
Libaridian, Gerard 173, 176-179, 192, 316, 496, 557
Libya 525
Londra 22, 419, 469
Lord Carrington (NATO Genel Sekreteri) 54
Lord Curzon 404
Los Angeles 146, 159, 495
Lübnan 79, 94-96, 177, 350, 478, 486, 531, 587, 602, 660
Lüks Nermin 91
Lyon 603

Macar, Elçin 233, 396, 406
Macartney, C. A. 684
Mahçupyan, Etyen 105, 201, 268, 374, 388, 389, 429, 499
Makri 375, 378
Malatya 427, 663, 665, 695
Malazgirt 150
Malezya 106
Mamedov, Arif 505, 568
Mamou, Jacky 605, 617
Manhattan 339
Mann, Michael 329
Manoukian, Andre 603
Mansur, Cem 213
Manukyan, Matild 90, 92
Maraş 9, 177, 441, 659-662
Mardin 150, 417, 528, 531, 583, 666, 740-742, 745, 746
Marian, Michel 596, 605, 617, 688, 692693
Marsilya 268, 271, 599, 600, 603, 661, 690
Massachusetts 479
Mavioğlu, Ertuğrul 552
McCathy, Justin 143
Medine 340, 342
Mehmethanoğlu, Cemal 650
Mekke 339, 340, 342
Melbourne 180, 182, 185
Melikli köyü 107
Menderes, Adnan 339, 437, 719
Meray, Seha 60, 401
Mercan, Ali 447
Mercan, Murat 680
Mersin 48, 485, 544
Mescid-i Aksa 342-344
Metiner, Mehmet 87
Mezopotamya 204
MHP 155, 203, 206, 207, 211, 215, 319, 358, 422, 465, 578, 649, 730, 732, 733
Mısır 438, 602, 684
Michigan 6, 173, 387
Midyat 6, 199-201, 237, 527-531, 739, 740, 742, 744-747
Millas, Herkül 11, 591, 592
Mimar Sinan 422
Minassian, Ter 316, 494, 495
Minasyan, Mariam 640
Miroğlu, Orhan 552
Mitsotakis, Konstantin 74
Mondros 697
Mor Gabriel (Deyrulumur/Mar Gabriel) Manastırı 527-529, 531, 583, 742, 744-746, 753
Moreillon, Laurent 444
Moro, Aldo 690
Mosesian, Garabet 656, 657
Moskova 9, 88, 89, 179, 225, 235, 236, 247, 329, 415, 584, 585, 587-589, 629, 635
Muğla 476, 513
Mumcu, Erkan 711
Muratyan, Haçik 478, 479, 492, 493

Musa Dağ 642
Mustafa Ünal 147
Muş 190
Müren, Zeki 349, 534

Nahçıvan 116, 117, 195, 601
Nalbandian, Louise 494, 495, 621
Nalbantyan 678, 752
Nalcı, Aris 450, 497, 498, 559, 595
Nantes Fermanı 163, 252
Napoleon 438, 602
Neumann, Tom 130
New York 139, 176, 177, 339, 412, 709
Nichanian, Marc 625
Nişanyan, Müjde 147
Nişanyan, Sevan 147, 750
Norveç 87, 478
Nur, Rıza 401-403, 416
Nuri Paşa 678
Nusaybin 420, 531
Nürnberg 367, 445, 691

Obama 534, 597, 608, 677, 679, 682, 685
Oflu İsmail 335
Okçuoğlu, Ahmet Zeki 77
Oktay, Emin 666
Olgaç, Atilla 551, 594
Omonia 51
Oomen-Ruijten, Ria 438
Oral, Zeynep 273
Oran, Taşkın 196, 198, 304, 653
Orta Asya 82, 100, 117, 118, 129, 141, 142, 155, 193, 249, 323, 629
Ortadoğu 128, 205, 215, 242, 483, 504, 709, 743, 744
Ortaylı, İlber 291, 294, 295, 426
Oskanyan, Vartan 195, 283, 635, 642
Oslo 87, 478, 479

Ödemiş 535, 536, 664, 666, 667, 747
Ökçün, Gündüz 517
Öke, Mim Kemal 470
Öymen, Onur 428, 578, 651
Öz, Ali 705
Özalp, Güven 383, 455
Özbenyan, Markar 181, 182
Özçakmak, Şükran 450
Özdemir, Hikmet 285, 286
Özdoğan, İbrahim 373
Özel, Sibel 400
Özgermi, Süha 372
Özkan, Hüsamettin 106
Öztürk, Hüseyin 250

Paflagonya 204
Pamfilya 204
Pamuk, Orhan 214, 314, 419, 449, 450, 573, 574, 578, 658, 750
Pantheon 543
Papa Eftim (Zeki Erenerol) 19, 69, 70, 203, 205, 215, 266
Papadopulos, Tasos 437
Papagos, Aleksandros 101
Papazian, Dennis 555
Paris 65, 87, 252, 271, 365, 367, 469, 487, 497, 517, 541, 546, 559, 595, 611, 624, 640, 648, 690, 722
Parsak, Nezir 718
Parsekian, Harry 654, 655, 657, 660, 662, 716, 718
Peker, Sedat 335
Peres, Şimon 525
Perinçek, Doğu 441, 443-447, 759
Perle, Richard 54
Petrosyan, Ter 111, 117, 122, 173, 177-179, 192, 193, 506, 637, 639, 641, 643
Pinelopi Hanım 34, 36-38, 754, 755
Pire 71
Piriştina, Ahmet 633
PKK 54, 56, 78-80, 111, 117, 125, 146, 153, 174, 177, 192, 226, 334, 358, 365, 420, 421, 436, 437, 492, 506, 522, 525, 548, 576, 698, 731, 749
Politis, Nicolas 101, 593
Polonya 579, 653
Pont 204
Pontus Devleti 223, 261, 564
Poti 565
Prusya 163

Qudê Hanım 712

Raffi (Refai Demircan) 13, 181-188, 270, 271, 507, 605
Ramallah 337, 344, 348
Rambopulos, Haralambos 42, 43, 45, 47
Renda, Abdülhalik 525
Resülayn 443
Ritsos, Yannis 646, 648
Robertson, George 157
Rolandis, Nikos 437
Roma/Roma İmparatorluğu 88, 215, 218, 225, 275, 339, 409, 410, 420, 605, 733
Romanya 589
Rusya 29, 30, 110, 111, 116-119, 122, 178, 190, 192, 193, 225, 248, 317, 328, 329, 485, 486, 493, 494, 504, 506, 521, 554, 566, 570, 587, 620, 629, 653, 677, 682, 696, 697

Sadıklar, Cafer Tayyar 55
Sadrazam Şehit Ali Paşa 751
Safire, William 157
Sakallı Celal 422, 481, 488, 491, 499, 522, 547, 558, 613, 666
Sakallı Nurettin Paşa 56, 141, 426, 634
Sakarya 544
Samatya 17, 532
Santoro, Andrea 330, 336
Sao Paolo 137
Saracoğlu, Şükrü 22
Sarafyan, Ara 419, 468, 469, 721, 722
Sarıkamış 586, 696
Sarıkaya, Fatma 319
Sarınay, Yusuf 468
Sarkisyan, Serj 507, 534, 611, 635, 636, 639, 641, 642, 650, 651, 678
Sarkozy, Nicolas 757, 760
Sarp Sınır Kapısı 335
Sarper, Selim 213
Savaş, Vural 448
Sefilyan, Jirayr 176, 192, 643
Selanik 17, 22, 102, 375, 390, 406, 581, 591, 669
Selimiye Kışlası 639
Serez 687, 689
Seropyan, Sarkis 450, 711
Sevag, Rupen 472
Sevak, Shamiram 603
Sevimay, Devrim 585, 587, 589, 622, 751
Sezer, Ahmet Necdet 429, 456, 457
Shakespeare, William 433
SHP 67, 238
Sırbistan 64
Sıvacıyan, Şahan 735
Sibirya 654
Siirt 237, 239, 324, 325
Silopi 93
Siranuş Hanım 657, 662
Sirhan, Bişara 146, 147
Sivas 186, 371, 421, 487, 640, 739
Skvor, François 541, 542, 544
Sokrates 293
Sovyetler Birliği (SSCB) 64, 88, 117, 122, 142, 146, 179, 191, 486, 506, 635, 636
Soysal, Ayşe 293
Srebrenica 693
St. Petersburg 487, 695
Stockholm 195
Strasbourg 247, 312, 353, 354, 366, 367, 444, 453, 460
Su, Ruhi 675
Sultan Abdülmecid 492, 586
Suny, Ron 557
Suny, Ronald 175
Sur Belediyesi 665, 716
Suriye 79, 108, 122, 150, 276, 437, 468, 472, 522, 531, 579, 586, 587, 712
Susuryan Kardeşler 518
Süleyman (Hz. Davut'un oğlu) 339
Süleyman Çelebi 746
Süleyman Şah 729, 733
Süphan Dağı 599
Süter, Şakir 250
Süveyş 565
Sydney 180-182, 494, 555, 557, 560, 562, 611
Syndagma Meydanı 51

Şafak, Elif 374, 478
Şahin, Haluk 292
Şahin, Mehmet Ali 383, 525
Şahin, Nihat 361
Şeddadlı Ebu'l Esvar (Dvin Emiri) 732
Şemdinli 552, 711
Şenel, Cemal 244
Şentürk, Mehmet 335
Şerif, İbrahim 376, 378
Şeyh Sait 711
Şeyh Şamil 485, 521, 695
Şırnak 201, 237, 239
Şincan Özerk Uygur Bölgesi 627
Şirin, Osman 277, 332
Şişli 90, 125, 437, 449, 450, 640, 701, 706
Şuşa 680

Tahran 565
Talas 172
Talat Paşa 56, 269, 270, 285, 286, 301, 302, 446, 472, 525, 587, 722
Tandoğan, Nevzat 2241
Tanla, Bülent 213
Tanrıkulu, Mehdi 731
Tarabya 716
Tarhan, Mümtaz 720
Tarhanlı, Turgut 211, 220, 466
Tarlabaşı 461
Taroyan, Gayena 129
Taşkent 117, 689
TBMM 19, 82, 101, 120, 129, 132, 135, 148, 154, 179, 224, 284, 290, 351, 370, 373, 401-403, 407, 426, 452, 456, 457, 465, 511, 525, 579, 634, 635, 680, 730
Tebriz 565
Tekin, Talat 142
Tekirdağ 177, 522
Temel İskit 318, 321
TEP 258
Ternon, Yves 271, 272, 596, 605, 617
Tevfik, Rıza 727
Teziç, Erdoğan 372
Tiflis 486, 494, 508, 565
TİKKO 420, 421
Tokat, Altay 552
Tokdemir, Etem 347
Topal Osman 148, 426, 565, 634
Toptan, Köksal 373, 374
Toranian, Ara 596
Torikian, Gerard-Isabelle 596, 597
Toroğlu, Erman 153
Törehan, Serdar M. 140, 751
Trabzon 7, 118, 122, 148, 223, 299, 330, 332, 334-336, 427, 476, 484, 508, 563-566
Trakya 2, 7, 8, 11, 21, 22, 24, 33, 38, 41, 46, 49, 58, 62, 63, 70-74, 85, 100, 101, 204, 210, 221, 225, 243, 289, 297, 324, 330, 362, 375, 381, 390, 392, 393, 411, 422, 462, 465-467, 473, 477, 488, 522, 581, 582, 587, 645, 646, 656, 671, 672, 684, 690, 692
Tunalıgil, Daniş 537
Tuncel, Erhan 336, 705
Tuzla Ermeni Yetimhanesi 423
Türk, Ahmet 629
Türkeş, Alparslan 358
Türkiye Diyanet Vakfı 466
Türkiye Komünist Partisi 146
Türköne, Mümtazer 750

Uluğbay, Hikmet 162
Uras, Esat 471
Urla 84, 516
Uygur 237, 627-630
Uygur, Gabriel 237
Uzun Çarşı 276
Uzun, Mehmed 431-434

Ümit Burnu 16
Ürdün 338
Üskül, Zafer 529
Üzmez, Hüseyin 629, 630

Van 146, 240, 496, 549, 586, 695, 696, 708, 709, 711, 714-716, 718, 723, 728
Van Gölü 190, 554, 599, 719
Vaner, Semih 87
Varoujan, Taniel 472
Vartholomeos, Patrik 232, 669, 681

Vasiliadis, Mihail 50, 52, 308-310, 396, 408, 414, 460, 591
Vatikan 68, 72, 73, 81, 88, 147, 204, 214-216, 223, 225, 246, 247, 261, 392, 415, 511
Vaud Kantonu 441, 442, 446
Venedik 268, 564, 602, 605, 716
Venizelos 391, 404
VGM 25, 103-105, 167, 168, 208, 210, 227-229, 312, 314, 352-354, 452-456, 458, 459, 532
Vietnam 654, 657
Volkan, Vamık 225
Voltaire 290, 366
Vural, Oktay 578

Washington 54, 139, 140, 328, 628
Watertown 479, 486, 656, 659
Weil, Pierre 597
Wilhelm (Alman İmparatoru) 340
Wilson (Başkan) 190

Yağbasan, İsa 730
Yakış, Yaşar 372
Yalçın, Kemal 639
Yavuz, Fehmi 275
Yavuzdemir, Hüseyin 334
Yayvantepe köyü 528, 530, 742, 746
Yeni Kaledonya 647
Yeniçeri, Özcan 448
Yenimahalle 664
Yılmaz, Kürşat 335
Yılmazer, Ali Fuat 705
Yirmibeşoğlu, Sabri 307, 552
Yugoslavya 514
Yunanistan 2, 9, 20-22, 25, 35, 36, 38, 40-47, 49, 52-54, 57, 62, 63, 68-70, 73, 74, 82, 84-86, 88, 89, 101, 203, 204, 210, 215, 220, 221, 225, 235, 236, 246-248, 289, 324, 330, 373, 377, 380, 381, 390-393, 403, 404, 415, 461, 463, 465-467, 473, 475, 489, 511, 513, 551, 580-582, 590-592, 646, 669-672, 687, 693, 733
Yurdakul, Mehmet Emin 722
Yurdatapan, Şanar 290, 296
Yurtsever, Ali Haydar 87

Zaman, Amberin 478
Zana, Leyla 155
Zarakolu, Ragıp 374, 606
Zaruk Hanım 660-662
Zekiyan, Levon Boğos 268, 283, 608, 716, 717
Zeytun 493
Zola, Emile 541-543
Zorlu, Ilgaz 213
Zürih 22, 289, 593, 685

BASKIN ORAN
Bütün Eserleri

1980'li yıllardan itibaren gayrimüslimler konusuyla ilgilenmeye başlayan Baskın Oran, o zamandan günümüze kadar uzanan bu yazılar derlemesinde konuyla ilgili "devlet refleksi" denilen ve insanı/vatandaşı ezberci kalıplar içine hapseden düşünce yapısıyla hesaplaşıyor.

Oran, Fener Patrikhanesi'nin durumundan bitmek tükenmek bilmeyen "nefret söylemi"ne, Ermeni meselesinden "Sevr Paranoyası"na, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından gayrimüslim vakıflarının hukuki durumuna, Süryaniler'den Türkiye'de doğup büyüyüp vatan hasreti çeken insanlara uzanan bir yelpazedeki yazılarla gayrimüslimlere karşı ülkede var olan sorunlu algıyı gözler önüne seriyor. Konu hakkında kendi özeleştirisini yapmayı ihmal etmeden, geçirdiği düşünsel dönüşümü de ortaya koyan Oran'ın kimi zaman trajik kimi zaman eğlenceli yazıları dönemin gazete kupürleriyle, ilgili haberlerle bir "film şeridi" gibi akıyor.

Türkiye'nin bir türlü aşamadığı sorunlardan olan gayrimüslimler meselesini bütün yönleriyle ele alıp değerlendiren Baskın Oran'ın yazıları, sadece süregiden çarpıklıkları göstermekle kalmıyor, Türkiye'nin zengin bir kültürler mozaiği olması için atılması gereken adımları da ortaya koyuyor...

İLETİŞİM 1633
BASKIN ORAN
BÜTÜN ESERLERİ 8

ISBN-13: 978-975-05-0925-4
9 789750 509254